

שבוע פרשת אמור - באה"ק

(8 - 14 May 16)

ל' ניסן - ר' אייר תשע"ו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַוְוָה בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיִּדְבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲפֶז: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵין אֲבָרְכֶם:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטור, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַתְּ אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכָכָל נַפְשְׁךָ וּכָכָל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ
הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשִׁנְנָתָם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִעֵנוּ אֵל מְצוֹתֵי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
אֲתָכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יי אֱלֹהֶיכֶם וְלַעֲבֹדוֹ, כָּכָל
לְבָבְכֶם וּכָכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפֶּת דִּגְגֶךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיַּצְהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבִהְמֹתֶךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבָבְכֶם,
וְסָרְתֶם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶּם מִתְּרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֵלֶּה עַל לְבָבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְמוֹדְתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָהֶם, פִּימִי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדָרְתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרֵאיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבָבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתָּם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מִקַּבֵּל עָלֵי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַד כְּמוֹד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי לשכלל ילד, בן אב - גם קטני קמנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנותן לו מתורתו או שקבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראש־תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קמו.

תפילה על אריכות הנולות שעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לָנוּ | יְהוָה לֹא־לָנוּ כִּי־לְשֹׁמֵךְ תָּנָן כְּבוֹד עַל־חֲסִדְךָ עַל־אֲמֻנָתְךָ: ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֵי־הָיָא אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאַל־הִינוּ בְּשִׁמּוֹת כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה: ד עֲצִבְיָהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם: ה פֶּה־לֶחֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינִים לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: ו אֲזִנִּים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶף לָהֶם וְלֹא יִרְחֹקוּ: ז יְדִיהֶם | וְלֹא יִמְשֹׁנוּ רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִחַלְכוּ לֹא־יִהְיוּ בְּגִרוֹנָם: ח בְּמֹותָם יִהְיוּ עֹשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר־בָּטַח בָּהֶם: ט יִשְׂרָאֵל בָּטַח בִּיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּגֶם הוּא: י בֵּית אֶהְרֹן בָּטְחוּ בִיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּגֶם הוּא: יא יִרְאִי יְהוָה בָּטְחוּ בִיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּגֶם הוּא: יב יְהוָה זָכְרָנוּ יִכְרֹךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִכְרֹךְ אֶת־בֵּית אֶהְרֹן: יג יִכְרֹךְ יִרְאִי יְהוָה חֲקֻמֹּתָיִם עִם־הַגְּדֹלִים: יד יִסַּף יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לִיהוָה עֹשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ: טז הַשָּׁמַיִם שְׁמִים לִיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם: יז לֹא הִמָּתִים יִחְלְלוּ־יָהּ וְלֹא כָל־יִרְדֵּי דוֹמָה: יח וְאַנְחֵנוּ | נִכְרֹךְ יְהוָה מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ:

קמו.

שבחים גדולים להקדוש־ברוך־הוא והואך דוד אמר ברין הוא לאהוב אותו על כל הטובות שעשה לו כמה ניסים ואינו יודע מה גמול ישלם לו שאי אפשר להשיב לו על כל הנבואות שעשה עמו:

א אֶהְבֹּתִי כִי־יִשְׁמַע | יְהוָה אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנִי: ב כִּי־חָטְאָה אֲזִנִּי לִי וּבִימִי אֶקְרָא: ג אֶפְפוּנִי | חֲבִל־מָוֶת וּמִצָּרִי שְׂאוֹל מִצָּאוֹנִי צָרָה וַיִּגְזֹן אֶמְצֵא: ד וּבִשְׁמֵי־יְהוָה אֶקְרָא אֲנִי יְהוָה מַלְטָה נַפְשִׁי: ה חֲנוּן יְהוָה וְצָדִיק וְאַל־הִינוּ מֵרַחֵם: ו שֹׁמֵר פִּתְאִים יְהוָה דִּלְתִּי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוּבִי נַפְשִׁי לִמְנוּחֹיכִי כִי־יְהוָה גָּמַל עֲלֵיכִי: ח כִּי חָלַצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינִי מִן־דְּמָעָה אֶת־רַגְלִי מִדָּחִי: ט אֶתְחַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: י הִאֲמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עֲנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי אֲמַרְתִּי בַחֲפוּי כָל־הָאָדָם כָּזָב: יב מִה־אֲשִׁיב לִיהוָה כָּל־תַּגְמוּלוֹתַי עָלַי: יג כּוֹס־יִשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יד גִּדְרִי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־צָא לְכָל־עַמּוֹ: טו יָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמּוֹתָה לַחֲסִידָיו: טז אֲנִי יְהוָה כִּי־אֲנִי עֹבֵדְךָ בְּן־אֲמֻנָה פִתְחָתָ לְמוֹסְרִי: יז לֵךְ אֲזַבַּח וְכַח תּוֹדָה וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יח גִּדְרִי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־צָא לְכָל־עַמּוֹ: יט בַּחֲצֹצֹת | בֵּית יְהוָה בְּתוֹכִי יְרוּשָׁלַם הַלְלוּ־יָהּ:

נקודות משיחות קודש – מזמור קטו מתוך "תהילות מנחם"

ד – עצביהם כסף וזהב

הפירוש הפנימי ב"עצביהם כסף וזהב"

סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁶ אודות אדמו"ר האמצעי שבילדותו היו זקני החסידים נוהגים להשתעשע עמו, פעם אחת ישבו אחדים מהם כשהם עצובים ופניהם נפולות ("שטארק אומעדיק און פאר'חמור'עט"), אמר להם אדמו"ר האמצעי שזהו הפירוש ב"עצביהם כסף וזהב": "עצביהם" – מלשון עצבות, באה מחיסרון ב"כסף וזהב" גשמיים, אבל אילו הי' להם "כסף וזהב" רוחניים, שהם אהבה ויראה¹⁷, לא הי' שייך אצלם כלל עצבות, כי אהבה ויראה שוללים בתכלית עצבות¹⁸.

(16 שיחת חה"ש תרצ"ד סי"ט (לקו"ד ח"א קע, ב ואילך).

(17 ראה תו"א ר"פ וישב. ובכ"מ.

(18 משיחת יום ב' דחה"ש ה'תשט"ז.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב) מסכת קידושין עם ביאורים
ב) מזמורי תהלים קטו, קטז	מדף נח עד דף סד
ג) מאמר ד"ה ונקדשתי בתוך בני ישראל	מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:
ה) שבת פרשת אמור, י"ג אייר, ה'תשכ"ה	כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וצינונים
ד) שיחת שבת פרשת אמור	כב) שולחן ערוך הלכות שבת
ה) י"ג אייר, ה'תשכ"ה	כג) לקוטי תורה
ו) לקוטי שיחות פרשת אמור	כד) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת אמור
ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח	כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו
ח) המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	כו) תורת שמואל תרל"ב
ט) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אמור	כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
י) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת אמור	כח) ספר המאמרים ה'תש"י
יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)	כט) ספר השיחות ה'ש"ת-תש"א בלה"ק
יב) לשבוע פרשת אמור	ל) אגרות קודש
יג) לוח "היום יום" לשבוע פרשת אמור	לא) פרקי אבות פרק ב
יד) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	לב) חומש לקריאה לציבור לשבת פרשת אמור
טו) שיעורי תהלים לשבוע פרשת אמור	לג) לוח זמנים לשבוע פרשת אמור
טז) מסכת סוטה עם ביאורים	לד) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש
מדף טו עד דף כא	
נביאים וכתובים	
ישעיה פרק כד-כה, משלי פרק לא/איוב פרק א	
יח) משניות – מסכת פאה	
ביאור קהתי	
יט) עין יעקב מסכת סוכה	

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וּנְקַדְשֵׁתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְשְׁכֶם¹, וּמִבְּאֵר
2 אֲדַמּוּר הַזֶּקֶן בְּלִקְוֵי תוֹרָה² בְּמֵאמֶר חֲסִידוֹת דְּבוּר־הַמַּתְחִיל
3 זֶה³, הַפּוֹתָח בַּפְּסוֹק זֶה "וּנְקַדְשֵׁתִי..." וּנְקַדְשֵׁתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
4 (צִיּוּי שְׁלֹפֵי פְּנִימִיּוֹת הַדְּבָרִים מִשְׁמַעוֹתוֹ גִּילּוּי קְדוּשָׁתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ
5 הַלֵּב³ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד דִּישְׁרָאֵל
6 מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל) הוּא בְּאוֹפֶן
7 דְּמִלְמָטָה לְמַעְלָה, הַהֲתַגְלוֹת שֶׁל
8 הַקְדוּשָׁה הָאֱלֹקִית בְּתוֹךְ הַלֵּב הַיְּהוּדִי
9 הִיא תּוֹצֵאָה שֶׁל פְּעוּלַת הָאָדָם
10 וְהַתְּעוּרָוֹת שֶׁלּוֹ לְהִתְקַרֵּב אֶל ה' שֶׁהִיא
11 הַפְּעוּלַת אֶת הַהֲתַגְלוֹת מִלְמַטָּה, כִּי
12 שֶׁהִדְבָּר הוּא בְּדֶרֶךְ מִלְמָטָה לְמַעְלָה, כִּי
13 הַהֲתַחֲלָה הִיא פְּעוּלַת הָאָדָם מִלְמָטָה
14 שֶׁהִיא הַגּוֹרֵמַת אֶת הַהֲתַעוּרָוֹת
15 וְהַהֲתַגְלוֹת מִלְמַטָּה שֶׁלָּבָם שֶׁל
16 יִשְׂרָאֵל בּוֹעֵר כְּרִשְׁפִי אֲשֶׁר
17 לִיכָלֵּל בְּקְדוּשָׁתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַלֵּב
18 הַיְּהוּדִי צָמָא לְהִתְקַרֵּב לְאֱלֹקוֹת,
19 וְהַצִּיּוּמָן חֹזֵק וְגִדּוּל מֵאֵד כְּמוֹ אֲשֶׁר
20 בּוֹעֵר וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי הוּא לְהִיּוֹת
21 נִכְלָל בְּאֱלֹקוֹת, הֵינּוּ שֶׁהֲרָצוֹן שֶׁלּוֹ
22 לְדַבּוֹק בְּאֱלֹקוֹת הוּא גַם אִם לֹשֶׁם כִּי
23 עָלִיו לֵאבֹד אֶת הַמִּצִּיאוֹת הָאִשִּׁית שֶׁלּוֹ
24 (וּבִלְשׁוֹן רַבְּנֵי הַזֶּקֶן בִּסְפֶּר הַתִּנְיָא, פֶּרֶק
25 יט: "... נִרְ ה' נִשְׁמַת אָדָם, פִּירוּשׁ
26 שִׁישְׁרָאֵל הַקְרוּיִים אָדָם נִשְׁמַתָּה הִיא
27 לְמַשֵּׁל כְּאוֹר הַנֵּר שֶׁמִּתְנַעֵנֵעַ תָּמִיד
28 לְמַעְלָה בְּטַבְעוֹ מִפְּנֵי שְׁאוֹר הָאֵשׁ חֲפִץ
29 בְּטַבְעוֹ לִיפְרֹד מִהַפְתִּילָה וְלִידִבֶּק
30 בְּשׁוּרָשׁוֹ לְמַעְלָה בִּיסוֹד הָאֵשׁ הַכִּלְלִי...
31 וְאִף שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִכְבֶּה וְלֹא יֵאִיר כְּלוֹם
32 לְמַטָּה וְגַם לְמַעְלָה בְּשׁוּרָשׁוֹ, אִף-עַל-
33 פִּיכֵן בִּכְךָ הוּא חֲפִץ בְּטַבְעוֹ, כִּי נִשְׁמַת
34 הָאָדָם ... חֲפָצָה וְחֻזְקָה בְּטַבְעָה לִיפְרֹד וּלְצֵאת מִן הַגּוֹף וְלִידִבֶּק בְּשִׁרְשָׁה
35 וּמִקְרָהּ בִּה' ... הֵגֵם שֶׁתְּהִיָּה אֵין וּאִפְסֵי וְתִתְבַּטֵּל שֶׁם בְּמִצִּיאוֹת לְגַמְרֵי...")
36 וְעַל-יְדֵי-זֶה כְּתוּצָה מֵהַצִּיּוּמָן וְהַהֲתַעוּרָוֹת שֶׁל הָאָדָם מִלְמָטָה נִמְשָׁךְ
37 אַחֲרֵי-כֵן אֲנִי הוֹי' מְקַדְשְׁכֶם, הַמְּשַׁכֵּת וְהַתְּגַלּוֹת קְדוּשָׁתוֹ שֶׁל
38 ה' יִתְבָּרַךְ אֶל תּוֹךְ לִיבּוֹ שֶׁל הָאָדָם מִלְמַטָּה לְמַטָּה.

בס"ד. שבת פרשת אמור, י"ג אייר ה'תשכ"ה*

1 וּנְקַדְשֵׁתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְשְׁכֶם¹,
2 וּמִבְּאֵר אֲדַמּוּר הַזֶּקֶן בְּלִקְוֵי תוֹרָה² וּנְקַדְשֵׁתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי
3 יִשְׂרָאֵל (גִּילּוּי קְדוּשָׁתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ הַלֵּב³
4 דִּישְׁרָאֵל) הוּא בְּאוֹפֶן דְּמִלְמָטָה לְמַעְלָה, שֶׁלָּבָם
5 שֶׁל יִשְׂרָאֵל בּוֹעֵר כְּרִשְׁפִי אֲשֶׁר לִיכָלֵּל בְּקְדוּשָׁתוֹ
6 יִתְבָּרַךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי-כֵן אֲנִי הוֹי'
7 מְקַדְשְׁכֶם, הַמְּשַׁכֵּת קְדוּשָׁתוֹ יִתְבָּרַךְ מִלְמַטָּה
8 לְמַטָּה. וּבְזֶה עֲצָמוֹ (בְּהִמְשָׁכָה מִלְמַטָּה
9 לְמַטָּה) שְׁנֵי עֲנִינִים, הַהֲמָשָׁכָה עַל-יְדֵי תוֹרָה
10 וְהַהֲמָשָׁכָה עַל-יְדֵי מִצְוֹת⁴. דִּהֲמָשָׁכָה שְׁעַל-יְדֵי
11 תוֹרָה הִיא בְּפְנִימִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת (בְּרוּחָנִיּוֹת),
12 וּבְכִנֵּי שְׁתֵּיהֶן הַהֲמָשָׁכָה בְּחִיצוֹנִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת
13 (בְּגִשְׁמִיּוֹת), הוּא עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת⁵. וְזֶהוּ
14 מַה שְׁאוּמְרִים ג' פְּעָמִים קְדוּשָׁה⁶, דְּקְדוּשָׁה הִיא
15 הוּא הָעֵלְאָה מִלְמָטָה לְמַעְלָה, וְקְדוּשָׁה הִיא וְהִג'
16 הֵם הַמְּשַׁכֵּת מִלְמַטָּה לְמַטָּה, עַל-יְדֵי תוֹרָה
17 וְעַל-יְדֵי מִצְוֹת⁵.

18 וּמִמְשִׁיף (בְּהִיּוֹר) הַמְּאָמֵר⁷, שְׁג'
19 פְּעָמִים קְדוּשָׁה הֵם ג' מְדִרְגוֹת.
20 (בְּהִיּוֹר) הַמְּאָמֵר⁷, (לְאַחֵר הַמְּאָמֵר עֲצָמוֹ, מוֹפִיעַ בְּלִקְוֵי תוֹרָה'
21 'בִּיאוֹר' לְמֵאמֶר בְּדִבוּר־הַמַּתְחִיל "לְבָאֵר הַדְּבָרִים עַל פְּסוֹק וּנְקַדְשֵׁתִי", שֶׁם
22 מְבֹאֵר בְּאִרְכּוֹת עֲנִין "קְדוּשָׁה, קְדוּשָׁה, קְדוּשָׁה" וְנִתְבָּאֵר) שְׁג' פְּעָמִים קְדוּשָׁה
23 הֵם ג' מְדִרְגוֹת. קְדוּשָׁה הִיא הַפְּתִיחַ בְּחִינַת כְּתָר עֲלִיּוֹן
24 (שְׁלֹמֹעַלָה מְחַכְמָה שֶׁהִיא רִאשִׁית הַסְפִּירוֹת, כֹּשֶׁם שֶׁהַכְּתָר נִתָּן מֵעַל
25 וְהַהֲמָשָׁכָה שְׁעַל יְדֵי מִצְוֹת שֶׁמִּתְגַּלִּית
26 בְּחִיצוֹנִיּוֹת (גִּשְׁמִיּוֹת).
27 (ב) וּמִמְשִׁיף בְּלִקְוֵי תוֹרָה'
28 (לְאַחֵר הַמְּאָמֵר עֲצָמוֹ, מוֹפִיעַ בְּלִקְוֵי תוֹרָה'
29 מְבֹאֵר בְּאִרְכּוֹת עֲנִין "קְדוּשָׁה, קְדוּשָׁה, קְדוּשָׁה" וְנִתְבָּאֵר) שְׁג' פְּעָמִים קְדוּשָׁה
30 הֵם ג' מְדִרְגוֹת. קְדוּשָׁה הִיא הַפְּתִיחַ בְּחִינַת כְּתָר עֲלִיּוֹן
31 (שְׁלֹמֹעַלָה מְחַכְמָה שֶׁהִיא רִאשִׁית הַסְפִּירוֹת, כֹּשֶׁם שֶׁהַכְּתָר נִתָּן מֵעַל
32 וְהַהֲמָשָׁכָה שְׁעַל יְדֵי מִצְוֹת שֶׁמִּתְגַּלִּית
33 בְּחִיצוֹנִיּוֹת (גִּשְׁמִיּוֹת).

(*) יצא לאור בקונטרס י"ג אייר - תש"נ, "לקראת י"ג אייר, יום ה'אָרְצִיט של הו"ח וכו' הרב ישראל ארי' לייב, אחיו של - יבדל לחיים טובים - כ"ק אדמו"ר שליט"א, - לפני מלחח"ע האחרונה עלה לארץ הקודש. נסתלק בי"ג אייר ה'תשי"ב, בליווערפול, אנגלי', ומנ"כ בעיה"ק צפת תובב"א* .. יום ג', יג אייר, שנת ה'תשנ"ו. (1) פרשטנו כב, לב. (2) סעיף ט (לג, ב). (3) ראה לקו"ת שם סעיף ה (לב, ג) דתוך בני ישראל הוא נקודה הפנימית דהלב. (4) לקו"ת שם סוף סעיף ו (לב, ד). (5) לקו"ת שם סעיף ח (לג, א). ושם, ש"לכן הן ב' בחי' קדוש" (כדלקמן בפנים). (6) ישע"י ו, ג. (7) לג,

(*) תולדותיו - ראה ספר "ימי מלך" ח"א (קה"ת תשמ"ט) ע' 68 ואילן [קובץ י"ג אייר ארבעים שנה (קה"ת, תשנ"ב). תו"מ - רשימת היומן ע' קמט].

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

הַפְּתָרִים הַיָּא לֹא כְּהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת עֲלֵה וְעֲלֹל, סִיבָה וְתוֹצָאָה
 שֶׁהַעֲלֹל הוּא מֵהוּת אַחֵר מִהַעֲלִיָּה, לְמַשֵּׁל, הִשְׁכֵּל הוּא 'עִילָה'
 לְהַתְהוּת הַמִּידוֹת שְׂבָאוֹת כְּתוּצָאָה מִהִשְׁכֵּל, כִּי רִגֵּשׁ נִוּלַד מִתּוֹךְ הַתְּבוֹנוֹת
 שְׂכִילָת, אֲבָל אֵין דְּמִיּוֹן בֵּין מֵהוּת הִשְׁכֵּל לְמֵהוּת הַמִּידוֹת, וְהַמֵּהוּת וְהַתְּכוֹנוֹת
 וְאוֹפֵן הַפְּעוּלָה וְהַהִשְׁפָּעָה שֶׁל הִשְׁכֵּל
 שׁוֹנִים לְחִלוּטִין מֵאֵלָה שֶׁל הַמִּידוֹת
 אֲבָל בֵּין הַכְּתָרִים שֶׁבִּכֵּל עוֹלָם וּבִכֵּל
 בַּחֲנִינָה יֵשׁ דְּמִיּוֹן מֵהוּתִי כִּי גַם הַכְּתָרִים
 שֶׁבְּתוֹךְ סֹדֵר הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת לֹא מִתְהוּוּם
 בְּסֹדֵר וְהִדְרָגָה כִּי־אֵם שֶׁכָּל
 הַכְּתָרִים הֵם מֵהוּת אֶחָד¹⁰,
 וְלֹא רַק כְּתָר עֲלִיּוֹן שֶׁלְמַעֲלָה מִהַחֲכֵמָה
 הוּא 'כְּתָר' וְנִקְרָא 'קְדוֹשׁ' וְגַם
 לְאַחֲרֵי יְרִידַת הַכְּתָר לְהִיּוֹת
 כְּתָר לְזַעֲרִי־אֲנָפִין הַמִּידוֹת אוֹ
 לְמַלְכוּת שֶׁהִיא הִדְרָגָה הָאֲחֵרונה
 בְּסֹדֵר הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת הַסְפִּירוֹת, הוּא
 בְּמֵהוּתוֹ כְּמוֹ שֶׁהִיָּה קוֹדֵם
 (כְּתָר שֶׁלְמַעֲלָה מִחֲכֵמָה)
 כְּלוּמֹר, ב'סֹדֵר הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת' הַמְסוּדֵר
 וְהִדְרָגָתִי כֹל דְּרָגָה וְכֹל בַּחֲנִינָה הִיא
 לְמַטָּה מִזֶּה שֶׁמַּעֲלִיָּה כִּי הִיא בָּאָה
 יִשְׁרִיּוֹת מִמֶּנָּה (הַבִּינָה מִהַחֲכֵמָה,
 הַגְּבוּרָה מִהַחֲסֵד, וְכֵן בְּעוֹלָמוֹת –
 בְּרִיאָה מֵאֲצִילוֹת, יְצִירָה מִבְּרִיאָה וְכוּ')
 אֲבָל לְבַחֲרֵי הַכְּתָר יֵשׁ, כְּבִיכּוֹל, 'סֹדֵר
 הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת' מִיּוֹחַד לֵה מְבֹאֵר
 בַּחֲסִידוֹת מְסֻפְּרִי קְבִלָה שֶׁ"הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת
 הַכְּתָרִים זֶה מִזֶּה" וְכֵאלֵּו נִאֲמַר שֶׁכְּתָר
 דְּבִרְיָאָה מִשְׁתַּלְשֵׁל וְכֵן יִשְׁרִיּוֹת מִכְּתָר
 דְּאֲצִילוֹת מִבְּלִי לְעִבּוֹר דֶּרֶךְ הִדְרָגוֹת שְׁבִינֵיתִים וְלִכֵּן אֵין לְהַתְּפַלֵּא שֶׁגַם כֹּאשֶׁר
 הַכְּתָר מִתְּגַלֵּה בְּתוֹךְ עֶשֶׂר הַסְפִּירוֹת בְּתוֹר כְּתָר דו"א וְכְתָר דְּמִלְכוּת הוּא עֲדִיין
 נִשְׁאָר 'קְדוֹשׁ' וְנִחְשֵׁב 'מֵהוּת אַחֵר' עִם כְּתָר עֲלִיּוֹן שֶׁלְמַעֲלָה מִהַסְפִּירוֹת.
 וְיֵשׁ לִזְמַר, דְּזֶה שֶׁמְבָאָר בְּהַמְאָמָר שֶׁג' פְּעָמִים קְדוֹשׁ הֵם
 חֲלֻקִּים בְּמִדְּרָגָתָם הֵייוּ שְׂכֵל פֶּעַם מִתִּיחַסֵּת לְדִרְגָּה אַחֶרֶת בְּכָתֵר
 (כֹּאמֹר שֶׁקְדוֹשׁ ה' הוּא הַכְּתָר שֶׁלְמַעֲלָה מִחֲכֵמָה, וְקְדוֹשׁ
 ה' וְהַג' הֵם הַכְּתָר דְּזַעֲרִי־אֲנָפִין וְדְּמִלְכוּת), הוּא גַם
 בִּיאֹר עַל הַחִילוּק בְּאוֹפֵנָם בְּדֶרֶךְ שֶׁבָּה אוֹתָה בַּחֲנִינָה מְסוּיֵת שֶׁל כְּתָר
 נִמְשַׁכֵּת וּבֹאָה לִידֵי גִילּוֹ (שֶׁקְדוֹשׁ ה' הוּא בְּאוֹפֵן דְּמִלְמָטָה
 לְמַעֲלָה, בְּאִמְצָעוֹת 'הַעֲלָאָה' שֶׁהִיא הַתְּעוּרָרוֹת שֶׁמִּתְחִילָה מִצֵּד הָאָדָם

1 ראשו של האדם), קְדוֹשׁ ה' הוּא כְּתָר דְּזַעֲרִי־אֲנָפִין הַמִּידוֹת שֶׁל
 2 הַסְפִּירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת הַנִּקְרָאוֹת "זַעֲרִי אֲנָפִין" (פְּנִים זַעֲרִירוֹת) כִּי לְעוֹמֵת הַמּוֹחִין
 3 הָעֲלִיּוֹנִים יֵשׁ בֵּהֶם מַעַט אוֹר וְחַיּוּת, וְקְדוֹשׁ ה' הוּא כְּתָר דְּמִלְכוּת
 4 הַסְפִּירָה הָאֲחֵרונה מִעֶשֶׂר הַסְפִּירוֹת. כְּלוּמֹר, "קְדוֹשׁ" שֶׁמִּשְׁמַעוֹתָיו נִעְלָה וְנִבְדֵּל
 5 הוּא עֲנִיין הַכְּתָר שֶׁלְמַעֲלָה מִהַסְפִּירוֹת
 6 אֲלֵא שֶׁבְּכָתֵר עֲצֻמוֹ יֵשׁ דְּרָגוֹת שׁוֹנוֹת –
 7 לְמַעֲלָה מִסְפִּירוֹת, בְּתוֹר כְּתָר לְמִידוֹת
 8 וּבְתוֹר כְּתָר לְמִלְכוּת וְלִכֵּן נִאֲמַר שֶׁלּוֹשׁ
 9 פְּעָמִים "קְדוֹשׁ", כִּפִּי הִשְׁוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר.
 10 וְיֵשׁ לִזְמַר הַבִּיאֹר בְּזֶה עַל־פִּי
 11 הַיְדוּעַ⁸ בְּתוֹר הַחֲסִידוֹת שֶׁקְדוֹשׁ
 12 (בְּכָלֵל בְּאוֹפֵן כִּלְלִי, מִבְּלִי לְהִיכַס
 13 לְדִרְגוֹת הַשׁוֹנוֹת שֶׁבְּדִבְרֵי) קָאִי מְכוּוֹן
 14 עַל 'אוֹר הַסּוֹכֵב', כִּמְבֹאֵר
 15 בְּקִבְלָה וְחֲסִידוֹת שֶׁהָאוֹר הָאֱלוֹקִי בָּא
 16 לְעוֹלָם בְּשֵׁנִי אוֹפֵנִים הַנִּקְרָאִים "אוֹר
 17 הַסּוֹכֵב כֹּל עֲלִיּוֹן" וְ"אוֹר הַמִּמְלָא כֹּל
 18 עֲלִיּוֹן". אוֹר הַסּוֹכֵב הוּא הַתְּגַלּוֹת הָאוֹר
 19 הָאִינְסוּפִי הַבְּלִי מוֹגֵבֵל שֶׁמֵּאִיר עַל כֹּל
 20 הָעוֹלָמוֹת וְהַנִּבְרָאִים בְּשׁוּוֹה, בְּדֶרֶךְ
 21 'מְקִיף', וְנִקְרָא 'סוֹכֵב' עַל שֶׁם שֶׁמֵּאִיר
 22 עַל הָעוֹלָמוֹת 'מְלַמְעֵלָה' מִבְּלִי
 23 לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּתוֹכָם, וְאוֹר ה'מִמְלָא' הוּא
 24 הַתְּגַלּוֹת הָאוֹר כִּפִּי שֶׁבָּא בְּגִבּוֹל וְצִמְצוּם
 25 בְּהַתְּאֵמָה לְכֹל עוֹלָם וְלִכֵּן נִבְרָא לְפִי
 26 עֲנִינִי וּמִתְּלַבֵּשׁ בְּכֹל אֶחָד מֵהֶם
 27 בְּפִנִּימִיּוֹת, וּבְדֶרֶךְ כִּלְלִי "קְדוֹשׁ" מְכוּוֹן
 28 לְ"אוֹר הַסּוֹכֵב כֹּל עֲלִיּוֹן" שֶׁהוּא
 29 קְדוֹשׁ וּמוֹבְדֵל מִהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת
 30 מִהָאוֹר הָאֱלוֹקִי ה'מִמְלָא כֹּל עֲלִיּוֹן"
 31 שֶׁבָּא וְיוֹרֵד מִדְּרָגָה לְדִרְגָּה ב'סֹדֵר הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת' שֶׁבּוֹ הַהִמְשָׁכָה וְהַהֲאָרָה
 32 מִמְּדִרְגָּה לְדִרְגָּה הִיא בְּצוּרָה הִדְרָגָתִית כְּמוֹ שֶׁלְשָׁלֹת שֶׁהִטְבַּעוֹת שֶׁלָּה אַחוּזוֹת
 33 זוֹ בְּזוֹ. וְלִכֵּן עֵינֵינוּ הַעֲנִינֵנוּ דְּקְדוֹשׁ בְּמוֹכֵן שֶׁל "סוֹכֵב" שֶׁקְדוֹשׁ וּמוֹבְדֵל
 34 מִהָאוֹר הַמִּדּוּר וְהַמּוֹגֵבֵל (קְדוֹשׁ ה' הוּא בְּכָתֵר שֶׁלְמַעֲלָה
 35 מִהַחֲכֵמָה (כִּי חֲכֵמָה הִיא רִאשִׁית הַהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת⁹ וְלִכֵּן הִיא
 36 הָרִאשׁוֹנָה בְּעֶשֶׂר הַסְפִּירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת). וְזֶה שֶׁגַם הַכְּתָר דְּזַעֲרִי־אֲנָפִין
 37 וְכְתָר דְּמִלְכוּת נִקְרָאִים בְּשֵׁם קְדוֹשׁ, וְהֵם, כֹּאמֹר, הַבַּחֲנִינָה הַשְּׁנִיָּה
 38 וְהַשְּׁלִישִׁית ב'קְדוֹשׁ', וְלִכְאוּרָה לֹא מוֹבֵן אֵיךְ יִתְכַּן "קְדוֹשׁ" וְ"כְתָר" שֶׁלְמַעֲלָה
 39 מִהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת (וְלִכֵּן עֵינֵינוּ לְמַעֲלָה מִהַחֲכֵמָה) בְּמִידוֹת וּבַסְפִּירוֹת הַמִּלְכוּת שֶׁהֵם
 40 דְּרָגוֹת שֶׁבְּתוֹךְ סֹדֵר הַהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת? וְהַבִּיאֹר הוּא כִּי הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת

סע"ב ואילך. וראה בארוכה שיחת ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תשמ"ה [התוועדויות תשמ"ה ח"ג ע' 1942 ואילך] -
 ביאור בשמו של בעל היאצרייט, והשייכות דשמו לפ' אחרי-קדושים. שיחת פסח שני ה'תשמ"ז [התוועדויות תשמ"ז ח"ג
 ע' 256 ואילך]. [ש"פ אחרי-קדושים ה'תשנ"א (התוועדויות תשנ"א ח"ג ע' 184 ואילך)]. (8) לקו"ת תזריע כב, ג. ובכ"מ.
 (9) שער היחוד והאמונה רפ"ט. ובכ"מ. (10) ראה המשך תער"ב ח"א פע"ט. ח"ב פש"מ. וראה לקו"ת קרח נב, ג. ובכ"מ.

ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם

ז

ביאור בדרך אפשר

44 כמבואר בחסידות שזעיר אנפין היא הירידה הגדולה ביותר של האור האלוקי
45 לעולמות והאור שירד לו"א דאצילות הוא הנמשך אחר כך להחיות את
46 העולמות בריאה יצירה עשייה, כשהוא יורד ונמשך באמצעות מידת
47 המלכות, וכיוון שמדובר בדרגה שהיא עדיין חלק מעולם האצילות הנעלה
48 (עליו נאמר שעם היותו "עולם", בכל
49 זאת הוא "אלוקות ממש")
50 המְשַׁכְּתוֹ היא (רק) בפנימיות
51 העולמות (על-ידי תורה) והוא
52 אינו יורד מעבר לכך, וקדוש הג',
53 שְׂיֻרְד לדרגה יותר נמוכה להיות
54 כְּתָר לְמַלְכוּת שלמטה מהמידות
55 של בחינת זעיר-אנפין (דְּמַלְכוּת)
56 היא שְׂרֵשׁ הַנְּבִיאִים¹¹ כי ורכה
57 עובר האור האלוקי מו"א להחיות את
58 הנבראים, המְשַׁכְּתוֹ היא (גם)
59 למטה יותר, לא רק בפנימיות העולמות
60 אלא גם בחיצוניות העולמות
61 (על-ידי מעשה המצות),
62 כמבואר לעיל.
63 ג) ומְמַשֵּׁיךְ בַּהֲבִיאור ב) הַבִּיאור
64 ל) הַמְאָמֵר¹², דיבור המתחיל
65 "ונקדשתי" ב'לקוטי תורה' דָּוָהוּ מֶה
66 דְּאִיתָא מובא בַּמְדָּרֵשׁ¹³ בְּעֵנִין
67 ג' פְּעָמִים קדוש, מָשַׁל לְבָנִי
68 מְדִינָה שְׁעָשׂוּ שְׁלֹשׁ עֶטְרוֹת
69 כְּתִירִים לְמֶלֶךְ, מֶה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ,
70 הַנִּיחַ בְּרָאשׁוֹ אַחַת וּשְׁתֵּים
71 בְּרָאשׁ בָּנָיו, כָּךְ בְּכָל יוֹם
72 הָעֲלִיּוֹנִים הַמְּלָאכִים מְכַתִּירִים
73 לְפָנֵי הַקָּב"ה ומעטרים אותו
74 כביכול באמירת שְׁלֹשׁ קְדוּשׁוֹת,
75 מֶה הַקָּב"ה עוֹשֶׂה, נוֹתֵן
76 בְּרָאשׁוֹ אַחַת וּשְׁתֵּים בְּרָאשֵׁן
77 שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הֵדָא הוּא
78 דְּכַתִּיב¹⁴ זֶה שְׁכֹתוֹ בְּתוֹרָה שְׁלוֹשָׁה
79 בִּטּוּיִם שֶׁל קְדוּשָׁה שֶׁאֶחָד מֵהֶם
80 מְתִישׁ לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כִּי קְדוּשׁ
81 אָנִי, וּשְׁנַיִם נוספים מְתִישִׁים לְבָנִי
82 יִשְׂרָאֵל וְהַתְקַדְּשָׁתָם וְהִיָּתָם
83 קְדוּשִׁים. הֵינִי דְּכִי קְדוּשׁ אָנִי הַקְדוּשָׁה הַאֲמוּרָה עַל הַקְדוּשׁ-
84 בְּרוּךְ-הוּא הוּא הָעֶטְרָה הַכְתָּר שְׁנוֹתֵן בְּרָאשׁוֹ, וְהַתְקַדְּשָׁתָם
85 וְהִיָּתָם קְדוּשִׁים הֵם שְׁתֵּי הָעֶטְרוֹת שְׁנֵי הַכְתִּירִים שְׁנוֹתֵן
86 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּרָאשֵׁן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

ביאור בדרך אפשר

1 וְקְדוּשׁ הַב' וְהַג' הֵם בְּאוֹפֶן דְּמַלְמַעְלָה לְמַטָּה וְהַתְגַּלּוּת שֶׁלָּהֶם
2 היא בדרך 'המשכה' שבאה מלמעלה למטה), כפי שהולך ומבאר מדוע
3 הבחינה העליונה בכתר באה בדרך מלמטה למעלה ושתי הבחינות הנוספות
4 באות בדרך מלמעלה למטה. דְּ[אִוֵּר] הַסּוֹכֵב כָּל עַלְמִין שְׁבַעֲצֵם מֵהוּתוֹ
5 הוא למעלה מהעולמות והנבראים
6 פְּתָר) עֲצָמוֹ, בִּינּוֹן שֶׁהוּא
7 קְדוּשׁ וּמוֹבְדֵל לְגַמְרֵי מִסֹּדֵר
8 הַשְּׁתַּלְשּׁוּת שֶׁבוֹ הָאֵוֵר הָאֲלוּקִי יוֹרֵד
9 בְּצוּרָה הִדְרָגִית וּמֵהוּת נִבְרָאִים
10 מוּגֵדִים וּמוֹגְבִלִים, הַגִּלּוּי שֶׁלּוֹ
11 בְּאֶדָם הוּא בְּאוֹפֶן כּוֹז שֶׁהוּא
12 הָאֵדָם מְפִיר וּמִרְגִּישׁ שֶׁהוּא הָאֵוֵר
13 הָאֲלוּקִי שֶׁמִּתְגַּלֶּה בּוֹ הוּא עֲנִיָּן
14 שְׁמוּפָלָא וּמוֹבְדֵל מִמֶּנּוּ וְנַעֲלָה
15 מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, וְלָכֵן הוּא הָאֵדָם
16 מְשַׁתְּקָק לְצֵאת מִמְּצִיאוֹתוֹ
17 לְצֵאת מִגְרֵי הַמְּצִיאוֹת וְהַגְּבֻלוֹת
18 שְׁגוּרֹת לֹא לְהִיט מְצִיאוֹת מוֹגְבֵּל
19 וְלִפְלָל כְּמוֹ נֵר הַנִּכְלָל בִּאֲבוּקָה
20 וּמֵאֲבָר אֶת מְצִיאוֹתוֹ כִּישׁוֹת נִפְרֶדֶת
21 בְּהַעֲנִין הַמוּפָלָא, וְכֵאֲשֶׁר
22 [אִוֵּר] הַסּוֹכֵב יוֹרֵד לְהִיט
23 כְּתָר לְזַעֲרֵי-אֲנָפִין אוֹ
24 לְמַלְכוּת, שֶׁהֵם דְּרָגוֹת וּבְחִינֹת בְּתוֹךְ
25 'סֹדֵר הַשְּׁתַּלְשּׁוּת' הַמְדוּד וּמוֹגְבֵּל אֲזַ
26 הַגִּלּוּי שֶׁלּוֹ הוּא בְּאוֹפֶן
27 שְׁנִמְשָׁךְ וּמִתְגַּלֶּה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה
28 כִּי ה' מְטָה, הָאֵדָם הַתְּחַתּוֹן, קוֹלֵט
29 וּמְכִיל בְּתוֹכוֹ אֶת הָאֵוֵר הַזֶּה. וְעַל-
30 דְּרָךְ-זֶה כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּעֵינֵן הָאוֹפֶן
31 שֶׁבוֹ נַפְעֵלַת הַתְּגַלּוּת הַכְתִּירִים, הוּא
32 בְּנוֹגֵעַ לְקְדוּשׁ הַב' וְהַג',
33 שֶׁהַחֲלוּק בְּאוֹפֶן הַמְשַׁכְּתָם
34 שְׁבֹאֲפוֹן כִּלְיֵי שְׁנֵיהֶם נִמְשָׁכִים עַל יְדֵי
35 הַמְשַׁכָּה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, אֲבָל כְּאִמּוֹר
36 יֵשׁ בִּינֵיהֶם עֲצָמִם הַבְּדִלִים לְגַבֵּי אוֹפֶן
37 הַהִמְשָׁכָה הוּא מְפָנִי שֶׁהֵם
38 חֲלוּקִים בְּמִדְּרָגָתָם וְהַבְּדִלִים
39 בְּדְרָגוֹת הֵם הַיּוֹצֵרִים אֶת הַהַבְּדִלִים
40 בְּצוּרָת הַהִמְשָׁכָה וְהַתְּגַלּוּת. כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמִבְאֵר.
41 דְּקְדוּשׁ הַב', בִּינּוֹן שֶׁהִירִידָה שֶׁלּוֹ הִיא יְרִידָה מִכְתָּר שֶׁלְּמַעְלָה
42 מִהַסְפִּירוֹת הוּא יְרִידָה כּוֹז שֶׁנַּעֲשֶׂה כְּתָר לְזַעֲרֵי-אֲנָפִין הַמִּידוֹת
43 שְׁבַעֲשֶׁר הַסְפִּירוֹת, כְּנ"ל (דְּזַעֲרֵי-אֲנָפִין הוּא סוֹף הָאֲצִילוּת¹¹)

(11) תו"א תרומה פא, ב. המשך תרס"ו ס"ע רפד ואילך. ובכ"מ. (12) סעיף ו (לה, א ואילך). (13) ויק"ר פכ"ד, ח. (14) קדושים יט, ב. כ, ז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

יְהִיו קְדוּשִׁים "כְּמוֹנִי" בדרגת הקדושה של הקדוש-ברוך-הוא, וכי ניתן להידמות ולהשתוות לקדוש-ברוך-הוא, ולמה יש צורך בפסוק ובלמוד מיוחד לומר שקדושת האדם היא פחות מקדושתו של הקדוש-ברוך-הוא, ולכן אומר ה'צמת צדק' שהדבר תמוה.

וב'לקוטי תורה' פרשת

נצבים¹⁸ מבואר, בפירוש מאמר

חכמינו ז"ל זה ד"קדושתכם"

קדושתם של בני ישראל שאין לה

דמיון לקדושתו של הקדוש-ברוך-הוא

היא הקדושה העליונה

שנמשכת מלמעלה למטה ובאה

לידי גילוי עלי-ידי אתערותא

דלתתא התעוררות מלמטה, מצד

האדם דמעשה המצות שהיא

קדושה במידה מוגבלת, כיוון שמעשיו

של האדם, שהם המעוררים וממשיכים

את הקדושה הזו, הם מוגבלים,

"וקדושתו שלמעלה

מקדושתכם" הקדושה של

הקדוש-ברוך-הוא שאין לה דמיון

למעשה האדם היא קדושה

אלוקית נעלית ביותר שאין

אתערותא דלתתא דמעשה

המצות מגעת שם, למעשיו של

האדם בקיום המצוות בדרך 'אתערותא

דלתתא' אין כוח לעורר את המשכת

הקדושה הנעלית הזו ונמשכת

דווקא על-ידי התשובה שהיא

עבודה נעלית יותר מהעבודה הרגילה

של קיום המצוות. וזהו הטעם הפנימי

לכך מה שפעלי-תשובה שבעבר

היו רחוקים והתקרבו לאלוקות הם

למעלה נמצאים בדרגה יותר גבוהה

מצדיקים גמורים¹⁹ שמעולם לא

התרחקו, כי על-ידי התשובה

הם בעלי התשובה ממשיכים

מבחינת קדושתו שלמעלה

מקדושתכם, שהיא דרגה שלא ניתן להמשיך ולגלות על ידי מעשה

המצוות אלא רק בכוח עבודת התשובה כמבואר ב'לקוטי תורה' שם

שעל ידי עבודת התשובה מגלים וממשיכים אור אלוקי ממקור ושושן נעלה

כזה שבדרך כלל 'אתערותא דלתתא' מצד האדם (מעשה המצוות) לא מסוגלת

להגיע לשם.

ויהי עיר, דכמדרש רבה שלפנינו הנוסח המצוי בידינו איתא מובא
הדא הוא דכתיב זהו שכתוב דבר אל כל עדת בני ישראל
קדושים תהיו והתקדשתם והייתם קדושים, דלכאורה מזה
משמע דשתי העטרות הכתרים שנותן הקדוש-ברוך-הוא בראשן
של ישראל הם האחד -

"קדושים תהיו" (שבסמיכות ל"כי קדוש אני") והשני -

והתקדשתם והייתם קדושים (שנחשבים שניהם

"והתקדשתם" ו"הייתם קדושים"

לעטרה אחת ולא שני כתרים

שנים). אבל ב'לקוטי תורה'

מפרש, דשתי העטרות שנותן

בראשן של ישראל הם

והתקדשתם והייתם קדושים,

שלי שני המדרש נחשבים לכתר אחד

וקדושים תהיו (שבסמיכות

ל"כי קדוש אני" למרות

הסמיכות) אינה נמנית

בהעטרות בין שלושת הכתרים אלא

שלושת הכתרים הם: הכתר של

הקדוש-ברוך-הוא - "כי קדוש אני"

ושני הכתרים בראשם של בני ישראל

— "והתקדשתם", ו"הייתם קדושים".

ו"יש לכאור זה את שני

האופנים בדרשות הפוסקים, האחד לפי

נוסח המדרש, והשני לפי המבואר

ב'לקוטי תורה', על-פי עניין נוסף

מה דאיתא במדרש שם¹⁶,

המוסיף ומביא דרשה נוספת על פסוק

זה קדושים תהיו, יכול

כמוני? האם הכתוב מתכוין לומר

שעל היהודי להיות קדוש כמו הקדוש-

ברוך-הוא תלמוד לומר, הפסוק

ממשיך ואומר ומלמדנו כי קדוש

אני, קדושתו למעלה

מקדושתכם והאדם אכן לא מסוגל

להגיע לקדושתו של הקדוש-ברוך-הוא. וכתב על דברי המדרש הללו,

אדמו"ר ה'צמת צדק' (ב'אור התורה' ריש ראש והתחלת פרשת

קדושים¹⁷) שזה תמוה דרשת חכמינו ז"ל זו תמוהה. והפונה בזה

דבריו הצמת-צדק (בפשוטו) היא, שהתמיהה היא כי איך שייך

אפילו קסלקא דעתא איך ייתכן אפילו להעלות על הדעת שישאל

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

42 כמובא לעיל, שֶׁאֶפִּילוֹ קִסְלָא-דְּעֵתָא שִׁיְהִי "כְּמוֹנִי" הוּא
 43 תְּמוּנָה, שֶׁאֶפִּילוֹ מַחֲשָׁבָה שְׂמַעְלָה עַל הַדַּעַת שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל, נִבְרָאִים, יִהְיוּ
 44 קְדוּשִׁים בְּדִרְגַּת הַקְדוּשָׁה שֶׁל הַבּוֹרָא הִיא תְּמוּנָה וּבִלְקוּטֵי תוֹרָה'
 45 אֵיתָא (גַּם לְהַמְסַקְנָא לֹא רַק בְּתוֹר אֲפִשְׁרוּת שְׁנִיתָן לְהַעֲלוֹת עַל הַדַּעַת),
 46 שְׂעַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה מְמַשִּׁיכִים
 47 הַקְדוּשָׁה דִּ"קְדוּשׁ אָנִי", הֵינּוּ
 48 שֵׁשׁ סוּג שֶׁל עֲבוּדָה בְּעִבּוּרָה הָאֲדָם
 49 שְׁכָן בִּיכּוּלָתוֹ לְהַמְשִׁיךְ וּלְגַלּוֹת
 50 דְּלִכְאוּרָה הֵם סְכָרוֹת הַפּוֹכוֹת
 51 לְחִלּוּטִין וְאִךְ יִתְחַבֵּן כּוֹז מַחְלֻקָּת מִן
 52 הַקְּצָה אֵל הַקְּצָה?
 53 וַיֵּשׁ לִזְמַר הַבִּיאוּר בְּזָה,
 54 שְׂבַעֲסָם אֵין כָּאן מַחְלֻקָּת אֵלָּא דְּמָה
 55 שֶׁכְּתִב ה'צִמְח צֶדֶק' שְׁזָה
 56 תְּמוּנָה, הַכּוֹנֵה בְּזָה הִיא,
 57 שְׁאֵין לָזָה מְקוֹם בְּשָׂכָל
 58 הָאֲנוּשִׁי, וְלֹא זֶה בְּלִבָּד אֵלָּא שְׁאֵין לָזָה
 59 מְקוֹם בְּשָׂכָל הָאֲנוּשִׁי שְׁאֵין לָזָה מְקוֹם
 60 גַּם לֹא בְּחֻקָּה שְׂלֻמְעָלָה
 61 הַחֲכָמָה הָאֱלוּקִית הָעֲלִינָה. דְּכִיּוֹן
 62 שְׂעַל-פִּי סֵדֶר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת
 63 [שְׁנִקְבַּע כְּפִי שְׁגִזְרָה חֻקָּתוֹ
 64 יִתְבָּרֵךְ וְהוּא מַתְנַהֵל כְּמַתְחִיב
 65 מִהַחֲכָמָה הָאֱלוּקִית הָעֲלִינָה]
 66 'נִבְרָא' הוּא בְּאֵין-עֲרוּךְ
 67 לְבּוֹרָא, וְאֵין כָּל מְקוֹם לְדַמּוּן
 68 וְהַשׁוּוּאָה בֵּין נִבְרָא וְבוֹרָא, לִכְן כָּל עוֹד
 69 הַדְּבָרִים מַתְנַהֲלִים עַל פִּי הַשְׂכָּל
 70 וְהַחֲכָמָה אֵין שְׁיָךְ אֶפִּילוֹ
 71 קִסְלָא-דְּעֵתָא לֹא יִתְכַּן אֶפִּילוֹ
 72 לְהַעֲלוֹת עַל הַדַּעַת (וְבוֹדָא שְׁאֵין
 73 מְקוֹם לְמַסְקָנָה כּוֹז) שִׁיְהִי
 74 "כְּמוֹנִי" וְלִזְמַר שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל יִכּוּלִים
 75 לְהִיטֵי קְדוּשִׁים בְּקְדוּשָׁה דּוּמָה
 76 לְקְדוּשְׁתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא. אֲבָל
 77 לְגַבִּי עֲצָמוֹת אוֹר-אֵין-סוּף
 78 שְׂלֻמְעָלָה מַעֲלָה מִבְּחִינַת הַחֲכָמָה וְהַמּוֹחִין אֵין שְׁיָךְ שׁוּם גְּדָרִים, דְּמִי
 79 יֹאמַר לוֹ מָה תַּעֲשֶׂה²¹ וְהַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ לֹא נִתּוֹן בְּשׁוּם
 80 הַגְּדוּרוֹת. וְכִיּוֹן שְׂעַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה מְגִיעִים 'נִגְעִים' בְּעֲצָמוֹת
 81 אוֹר-אֵין-סוּף שְׂלֻמְעָלָה מְחַכְמָה [בְּפִדּוּעַ מֵאִמֶּר חֲכָמֵינוּ ז"ל
 82 בְּמִדְרַשׁ בְּעֵנִין שְׁאֵלָה מָה תַּחֲיָה הַתְּקַנָּה שֶׁל מִי שֶׁחָטָא לְתוֹרָה כּו']

1 וְלִכְאוּרָה צָרִיךְ לִזְמַר, דְּהַמְעָלָה וְהִיתְרוֹן שְׂבַבְעָלִי-תְּשׁוּבָה עַל
 2 צִדִּיקִים גְּמוּרִים, לְגַבִּי הַדְּרָגָה שְׂמַמְנָה נִשְׁפַּעַת וְנִמְשַׁכַּת הַקְדוּשָׁה אֶף
 3 שְׁגָם בְּצִדִּיקִים יִשְׁנָה הַעֲבוּדָה דְּג' פְּעָמִים קְדוּשׁ, וְקְדוּשׁ
 4 הָא' הוּא קְדוּשׁ אָנִי (קְדוּשְׁתִּי שְׂלֻמְעָלָה מְקוּדְשִׁתְּכֶם), וְאִם
 5 כֵּן לִכְאוּרָה גַּם עֲבוּרָת הַצִּדִּיקִים
 6 מִמְּשִׁיכָה הַתְּגֻלוֹת מְקוּדְשִׁתוֹ שֶׁל
 7 הַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ, וְלִמָּה
 8 אוֹמְרִים שֶׁהַדְּבַר הוּא רַק בְּכוּחַם שֶׁל
 9 בְּעֵלֵי תְּשׁוּבָה? אֵלָּא הַבִּיאוּר הוּא,
 10 שְׁהַגְלוּי דְּקְדוּשׁ הָא'
 11 בְּצִדִּיקִים הוּא אֲמַנָּם הַמְשַׁכָּה
 12 וְהַתְּגֻלוֹת מְקוּדְשִׁתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ
 13 הוּא בְּאוּפֹן דְּהַעֲלָאָה לְמַעְלָה,
 14 כְּמִבּוֹרָא לְעִיל לְגַבִּי אוּפֹן הַמְשַׁכָּת
 15 הַכְּתָר שְׂלֻמְעָלָה מִהַסְפִּירוֹת שְׁהִיא
 16 בְּהַתְּעוּרוֹת מִלְּמַטָּה לְמַעֲלָה בְּדֶרֶךְ
 17 הָעֲלָאָה, הֵינּוּ שְׂמַשְׁתַּוְקִים
 18 הַצִּדִּיקִים שְׁעוֹבִדִים אֵת ה' בְּדֶרֶךְ זֶה
 19 לְצִאת מְמַצִּיאוֹתָם לְצֵאת מִגְּדֵר
 20 מְצִיאוֹתָם, וְמוֹכִנִים לְוֹתֵר עַל כָּל
 21 הַמְצִיאוֹת שֶׁלָּהֶם וְלִפְלָל
 22 בְּקְדוּשְׁתוֹ יִתְבָּרֵךְ כְּהַתְּכֻלּוֹת נֹר
 23 בְּאִבּוּקָה (וְזָה שְׂנִמְשָׁךְ לָהֶם
 24 כְּמוֹ שֶׁהֵם לְמַטָּה, מְבַלִּי לְצֵאת
 25 מִגְּדֵר מְצִיאוֹתָם, הוּא רַק קְדוּשׁ
 26 הַב' וְהַג' הַכְּתָר שֶׁל הַמִּידוֹת וְהַכְּתָר
 27 שֶׁל סְפִירַת הַמַּלְכוּת שְׁגָם הֵם כְּתָרִים
 28 שְׁקִשׁוּרִים בְּאוֹר אֵין-סוּף, אֲבָל הַדְּבַר
 29 הוּא כְּפִי שְׂנִמְשָׁכּוֹ לְתוֹךְ הַגְּדֵרִים
 30 וְהַהֲגַבְלוֹת, כְּמִבּוֹרָא (לְעִיל),
 31 וּבְכַבְעָלִי-תְּשׁוּבָה, גַּם קְדוּשׁ
 32 הָא' הַמְשַׁכַּת הַכְּתָר שְׂלֻמְעָלָה
 33 מִהַסְפִּירוֹת שְׁהוּא עֲנִין קְדוּשְׁתוֹ שֶׁל
 34 הַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא שְׁאֵין לָהּ דַּמּוּן
 35 לְ"קְדוּשַׁתְּכֶם" הוּא בְּאוּפֹן
 36 דְּהַמְשָׁכָה לְמַטָּה בְּאוּפֹן שֶׁהַדְּבַר
 37 כָּכָל לֹא תִלּוּ בְּעִבּוּרָת הָאֲדָם.
 38 וְצָרִיךְ לְהַבִּין, אֵיךְ אֶפְשָׁר כִּי־צִד יִתְכַּן שְׂתוּמְשָׁךְ הַקְדוּשָׁה
 39 דִּ"קְדוּשׁ אָנִי לְמַטָּה²⁰ וְהִרִי זֶה קְדוּשְׁתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא
 40 שְׂלֻמְעָלָה מִהַנְּבִרָאִים וְ"קְדוּשׁ" וְמוֹכִיל מֵהֶם לְגַמְרִי?
 41 וְכִיּוֹתֵר אֵינוֹ מוֹכֵן, דְּכ'אוֹר הַתּוֹרָה' לְאֲדַמּוּר הַצִּמְח-צֶדֶק אֵיתָא,

(20) וְלִהְיוֹת, שְׂבִלְקוּת נִצְבִים בְּדִרְגָּה נְעִלִית יוֹתֵר מִבְּלָקוּת בְּפִרְשָׁנוֹ. דְּבִלְקוּת בְּפִרְשָׁנוֹ שְׁקוּדְשׁ הָא' הוּא כְּתָר (דְּבִפְשֻׁטוֹת הוּא אֵרִיךְ), וְבִלְקוּת נִצְבִים (נב, ג) שְׁקוּדְשַׁתְּכֶם שְׂנִמְשָׁךְ ע"י הַמְצוּוֹת הוּא אֵרִיךְ, וְקְדוּשְׁתִּי שְׂלֻמְעָלָה מְקוּדְשַׁתְּכֶם הוּא עֲתִיק. וְאֶפְ"כ מִבּוֹרָא שֶׁם שְׁגָם קְדוּשְׁתִּי נִמְשַׁכַּת לְמַטָּה. (21) ע"פ לְשׁוֹן הַכְּתוּב - אִיּוֹב ט, יב.

שבת פרשת אמור, י"ג אייר, ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 והמענה היה שאין לו תקנה **שְׁאֵלוּ לְהִקָּבֵה** כו' **אָמַר יַעֲשֶׂה**
 2 **תְּשׁוּבָה וַיִּתְפַּכֵּר לוֹ**²², **דְּהִמְצֵנָה יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה** כו' **כָּא דְּוָקָא**
 3 **מִהִקָּבֵה** **שְׁלִמְעָלָה מַחֲכָמָה דְּתוֹרָה** שִׁמְכִינְתָּה אֵין לְחוּטָא
 4 [תקנה], **לְכֹן עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה**, **"יָכוֹל כְּמוֹנִי"** והאדם יכול להגיע
 5 לקדושה ברמה כזאת שברוך כלל אכן
 6 לא יתכן להעלות על הדעת שהיא
 7 קדושה שנברא מסוגל להגיע אליה,
 8 ונמצא שלמעשה דברי הצמח-צדק
 9 שעצם הסברא של קדושה "כמוני" היא
 10 דבר תמוה לא סותרים לדברי אדמו"ר
 11 הזקן שבעבודת התשובה הדבר כן
 12 אפשרי כי אמנם לפי השכל הרבר
 13 תמוה אבל בכוחה של עבודת התשובה
 14 לפעול ולהמשיך גם את מה שלמעלה
 15 מהשכל.
 16 **וְעַל-פִּי־זֶה יִמָּתֵק** ויובן יותר דבר
 17 נוסף שלכאורה דורש ביאור **מָה**
 18 **שֶׁמִּפְשֻׁטוֹת לְשׁוֹן הַכְּתוּב**
 19 **קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אָנִי**
 20 (ולפי פשוטו פירוש הפסוק הוא
 21 **שֶׁ"קְדוֹשׁ אָנִי" הוּא הַטַּעַם**
 22 **וְהַהֲסָבְרָה עַל "קְדוּשִׁים**
 23 **תִּהְיוּ"** כלומר שהציווי לבני ישראל
 24 "קדושים תהיו" נובע מכך שהקדוש-
 25 ברוך-הוא קדוש) וזוהו **מִשְׁמַע**
 26 **שֶׁהַצִּוּוֹי "קְדוּשִׁים תִּהְיוּ" הוּא**
 27 **שֶׁקְדוּשַׁתְּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה**
 28 **לִהְיוֹת בְּדוּמָה לְקְדוּשָׁתוֹ**
 29 **יִתְבָּרֵךְ**, ולכאורה איך זה יתכן והרי
 30 כאמור הפער בין בורא ונברא הוא
 31 באין-ערוך וללא כל דמיון והשוואה,
 32 אבל לפי האמור לעיל הדבר מובן **כִּי**
 33 **עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה**
 34 **מְגִיעִים לְקְדוּשָׁה זֹו** ואכן יש
 35 בכוחו של יהודי להגיע לקדושה
 36 הדומה לקדושתו של הקדוש-ברוך-
 37 הוא בעצמו (כביכול), **וְלִהְיֵיר**
 38 **מִהַפְרוּשׁוֹ**²³ **בִּיָּכוֹל כְּמוֹנִי** —
 39 אשר בנוסף למשמעות הפשוטה של
 40 דברי המדרש "כול כמוני" בתמימה, יש גם פירוש חסיד, **"יָכוֹל כְּמוֹנִי"**
 41 **בְּנִיחוּתָא** היינו שאכן יש בכוחו של יהודי להגיע לקדושה שתהיה דומה
 42 לקדושה העליונה.
- (ה) **וַיֵּשׁ לֹאמַר, דְּשִׁנֵּי הַבְּאוּרִים הָאֵמֹרִים לַעֲלִי בְּנוֹגַע לְהַפְסוּקִים**
 43 **שְׁבָהֶם נִרְמְזוֹת שְׁתֵּי הָעֲטוּרוֹת שְׁנָתָן בְּרָאשׁ בְּנִי (אִם נִכְלָל**
 44 **בְּזֶה גַם הַפְּסוּקִים קְדוּשִׁים תִּהְיוּ** כפי שמשמע מהמדרש שלפנינו או
 45 שפסוק זה לא נמנה בין שני הכתרים הללו, כפי שמבואר ב'לקוטי תורה')
 46 **וּשְׁנֵי הַפְּרוּשִׁים בִּיָּכוֹל**
 47 **כְּמוֹנִי** (האם הכוונה בתמימה או
 48 בנחותא), **תְּלוּיִים זֶה בְּזֶה**.
 49 **דְּלִהפְרוּשׁ לְפִי הַפִּירוּשׁ שֶׁ"יָכוֹל**
 50 **כְּמוֹנִי" הוּא בְּלִשׁוֹן תְּמִיחָה**
 51 והמדרש בא לומר שהאדם לא יכול
 52 להיות קדוש בקדושתו של הקדוש-
 53 ברוך-הוא — **הַקְּדוּשָׁה**
 54 **דְּ"קְדוּשִׁים תִּהְיוּ" נִכְלָלָת**
 55 **בְּקְדוּשַׁתְּכֶם** **שְׁלִמְטָה**
 56 **מְקְדוּשָׁתִּי**, כי פירוש זה מדרגיש את
 57 הפער וריחוק הערך הגדול בין
 58 "קדושתכם" של בני ישראל
 59 ל"קדושתִּי" של הקדוש-ברוך-הוא
 60 **וְלָכֵן "קְדוּשִׁים תִּהְיוּ" הוּא**
 61 **בְּכָלִל הָעֲטוּרוֹת** והוא אחד משני
 62 הכתרים **שְׁנָתָן בְּרָאשׁ בְּנִי**,
 63 **וְלִהַפִּירוּשׁ** אבל לפי הפירוש
 64 **"יָכוֹל כְּמוֹנִי" בְּנִיחוּתָא**
 65 המדרגיש שכן יכול להיות דמיון בין
 66 הקדושה של הנברא לקדושה של
 67 הבורא (כי באמצעות עבודת התשובה
 68 עבודת האדם מגעת ו'נוגעת' עד
 69 עצמותו של הקדוש-ברוך-הוא) —
 70 **הַקְּדוּשָׁה דְּ"קְדוּשִׁים תִּהְיוּ"**
 71 **הִיא הַקְּדוּשָׁה דְּ"קְדוֹשׁ אָנִי"**
 72 **(שֶׁהִיא הָעֲטָרָה שֶׁנִּטְלָה**
 73 **לְעֶצְמוֹ)** ושניהם שייכים לאותה
 74 בחינה עליונה בכתר, **וּשְׁתֵּי**
 75 **הָעֲטוּרוֹת שְׁנָתָן בְּרָאשׁ בְּנִי**
 76 **הֵם "וְהַתְקַדְּשַׁתֶּם וְהִיִּיתֶם**
 77 **קְדוּשִׁים"** שהם שתי בחינות יותר
 78 נמוכות בכתר (כמבואר לעיל
 79 בפרטיות).
 80 **וְמָה שֶׁכְּתוּב בַּמִּדְרָשׁ**
 81 **שֶׁהַקְּדוּשָׁה דְּ"קְדוֹשׁ אָנִי" הִיא הָעֲטָרָה שֶׁנִּטְלָה לְעֶצְמוֹ, אֵף**
 82 **שֶׁגַם קְדוּשָׁה זֹו נִמְשָׁכֶת לִישְׂרָאֵל**, ואם כן לכאורה איך אפשר לומר
 83 שלפי אחד הפירושים הקדושה של "קדוש אני" והקדושה של בני ישראל
 84

(22) יל"ש תהלים רמז תשב. ועוד. וראה ד"ה שובה ישראל תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' שלח ואילך). ד"ה טוב וישר תרס"ד (סה"מ תרס"ד ע' רעא ואילך [בהוצאת תשנ"ד - ע' קא ואילך]). ד"ה ביוהשמע"צ תער"ב (סה"מ תער"ב-תרע"ו ע' לב). ועוד. (23) מאור עינים עה"פ (מז, ב).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ("קדושים תהיו" האמור בסמוך ל"קדוש אני") מחבורות וכלולות יחד? כדי
 2 לענות על שאלה זו יש לומר, שאכן לאמיתו של דבר אין המשכה של
 3 "קדוש אני" ממש בתוך בני ישראל כי המִשְׁכַּת הַקְּדוּשָׁה ד"קדוּשׁ
 4 אֲנִי בְּעַלְי־תְּשׁוּבָה הִיא (לא מַצֵּד הַמְּצִיאוֹת שֶׁלָּהֶם²⁴ ואין
 5 הכוונה שהמציאות שלהם היא
 6 המעוררת את ההמשכה הנעלית הזו, כי
 7 אכן אילו ההמשכה של "קדוש אני"
 8 הייתה באה ונקלטת בתוך גדרי
 9 המציאות שלהם היא הייתה הופכת
 10 לעניין אחר עם "קדוש אני" ונכללת
 11 עימו באותה עטרה אֶלָּא) הסיבה
 12 לכך שבעלי תשובה זוכים שתומשך
 13 בהם בחינת "קדוש אני" היא לפי
 14 שְׁעַל־יָדֵי הַתְּשׁוּבָה מִתְגַּלָּה
 15 שְׂרָשׁ הַנִּשְׁמָה שֶׁהוא 'חד' עם
 16 ה'עֲצָמוֹת' ומכאן נובעת
 17 ההתאחדות של הקדושה שלהם עם
 18 הקדושה העליונה. ונמצא, דגם
 19 לֹא־חֲרִי שֶׁהַעֲטָרָה של "קדוש
 20 אני" יִשְׁנָה בִּישְׂרָאֵל, ונמשכה
 21 אליהם (על ידי עבודת התשובה) הִיא
 22 עדיין בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ (ולא
 23 נִתְּנָה לֹא־חֵר, גַּם לֹא לְבָנָיו)
 24 וצדיקו דברי המדרש שאת העטרה הזו
 25 "נטל לעצמו", כי כאמור ההמשכה
 26 היא באופן כזה שלא חל שינוי בגדרי
 27 המציאות שלהם עצמם, והם מצידם
 28 עדיין לא שייכים אליה.
 29 וְיֵשׁ לֹמֵר, דָּוָה שֶׁעֲנִנָּן
 30 הַהַמִּשְׁכָּה דְּקְדוּשָׁתִּי שֶׁלְּמַעְלָה
 31 מְקֻדְּשֶׁתְּכֶם, מְבֹאֵר לְהִדְיָא
 32 במפורש בְּהַדְרוּשִׁים מאמרי
 33 החסידות דְּפִרְשֵׁת נְצִיבִים, מֵה־
 34 שְׂאִין־בֶּן בְּהַדְרוּשִׁים
 35 דְּפִרְשֵׁתְנִי, פִּרְשֵׁת אִמּוֹר עַל הַפֶּסֶק
 36 "וְנִקְדַּשְׁתִּי", בָּא עֲנִין זֶה רַק
 37 בְּרִמּוֹ (ומה שֶׁנִּתְּבַר לְהִדְיָא
 38 במפורש בְּדְרוּשִׁים אֵלָּה הוּא
 39 שֶׁהִגִּילֹי דְּקְדוּשָׁה הָא' בִּרְגָה
 40 הִרְאִינוּהָ וְהַנְּעִלִית (כֵּתֵר שֶׁלְּמַעְלָה מִהַסְפִּירוֹת) בְּאֶדָם הוּא בְּאֹפֶן
 41 דִּהְעֲלָא מְלֻמָּטָה לְמַעְלָה, שְׂרֹזָה לְצֵאת מִמְּצִיאוֹתוֹ
- וְלִיכַלל בְּקְדוּשָׁה שׁוֹהִי עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים), הוּא, כִּי בְּפִרְשֵׁת אֲתֶם
 נְצִיבִים הַיּוֹם, שְׁקוּרִין בְּקִרְיַת הַתּוֹרָה קוֹדֶם רֹאש־הַשָּׁנָה²⁵,
 הוּא זְמַן הַתְּשׁוּבָה וְלֹכֵן בְּמֵאמְרִים שֶׁל פִּרְשֵׁת נִיצְבִים מְדוּבָר עַל הַמַּעֲלָה
 הַמִּיּוּחָדֶת שֶׁאֲפִשֵׁר לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ דּוּקָא עַל יְדֵי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה. וּבְפִרְשֵׁת לְפִי
 הַמְּבֹאֵר ב'לְקוּטֵי תוֹרָה'²⁶
 שֶׁהַתְּשׁוּבָה ד'-אֲתֶם נְצִיבִים
 הַיּוֹם כּוֹלְכֶם לְפָנֵי הַיְי' גו'
 הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה הוּו
 הוּא שֶׁכֵּל הַנִּשְׁמוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל ("כּוֹלֶכֶם") מִתְעַלּוֹת
 לְמַעְלָה בְּמִקּוֹר חוּצְכֶם הַשּׁוֹרֵשׁ
 וְהַמִּקּוֹר הָאֱלּוּקִי שֶׁמִּמֶּנּוּ נִחְצְבוּ
 הַנִּשְׁמוֹת.
 וְלֹכֵן בְּהַדְרוּשִׁים מֵאֲמָרֵי הַחֲסִידוֹת
 דְּפִרְשֵׁת נְצִיבִים מְבֹאֵר לְהִדְיָא
 בַּמְּפֹרֶשׁ עֲנִינָה שֶׁל הַהַמִּשְׁכָּה
 דְּקְדוּשָׁתִּי שֶׁלְּמַעְלָה
 מְקֻדְּשֶׁתְּכֶם²⁷, וְכִיצֵד גַּם הִיא
 נִמְשַׁכֶּת וּמִתְגַּלָּה בְּאֶדָם כִּי עַל־יָדֵי
 שְׂנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִתְעַלּוֹת
 לְמִקּוֹר חוּצְכֶם וּמִגִּיעוֹת לְשִׁרְשָׁם
 הָאֱלּוּקִי לְמַעְלָה נִמְשָׁךְ לָהֶם גַּם
 הַעֲטָרָה שֶׁנִּטַּל לְעַצְמוֹ (כְּנ"ל
 סְעִיף ה) וְהַקְדוּשָׁה שֶׁלָּהֶם הִיא חֵלֶק
 מִכֵּתֵר וְהַעֲטָרָה שֶׁל "כִּי קְדוּשָׁה אֲנִי".
 וּבְהַדְרוּשִׁים וְאִילוּ בְּמֵאֲמָרֵי
 הַחֲסִידוֹת דְּהַפְּרָשִׁיּוֹת שְׁקוּרִין
 בִּימֵי סְפִירַת הָעוֹמֶר, פִּרְשֵׁת
 אִמּוֹר בַּה מוֹפִיעַ הַפֶּסֶק "וְנִקְדַּשְׁתִּי",
 וּפִרְשֵׁת קְדוּשִׁים בַּה מוֹפִיעַ הַצִּיּוּר
 "קְדוּשִׁים תִּהְיוּ", הִנֵּה כִּיּוֹן
 שֶׁהַעֲבוּדָה דְּסְפִירַת הָעוֹמֶר
 הִיא (לֹא בְּאֹפֶן דִּדִּילּוּג
 תְּשׁוּבָה²⁸ שֶׁהִיא הַתְּעַלּוֹת שֶׁלֹּא
 בְּסִדֵּר וְהִדְרָגָה אֲלָא בְּמַעֲבֵר קִיצוּנִי)
 אֶלָּא אֲדִרְבָּא) סְפִירַת הָעוֹמֶר הִיא
 עֲבוּדָה בְּסִדֵּר וְהִדְרָגָה (יּוֹם
 אֶחָד, שְׁנֵי יָמִים, וְכו')
 וְהַתְּעַלּוֹת הִיא שֶׁלֵּב אַחֵר שֶׁלֵּב וְלֹא
 מַעֲבֵר וְדִילּוּג קִיצוּנִי), בָּא עֲנִין זֶה דִּהַמִּשְׁכַּת קְדוּשָׁתִּי שֶׁלְּמַעְלָה
 מְקֻדְּשֶׁתְּכֶם רַק בְּרִמּוֹ.

24) כי הגילוי דקדוש הא' (קדוש אני) ששייך למציאות האדם הוא רק באופן דהעלאה (שירצה ליכלל) ולא באופן דהמשכה.
 25) תוס' - מגילה לא, סע"ב. טושו"ע אר"ח סתכ"ח ס"ד. לקו"ת ר"פ נציבים (מד, א). 26) שם. 27) ואולי י"ל, דזהו גם
 מהביאורים ע"ז שבלקו"ת נציבים גם הדרגא דקדושתכם שע"י המצוות היא נעלית יותר (ראה לעיל הערה 20) - כי ע"י
 התשובה, התומ"צ הם באופן נעלה יותר. 28) ראה לקו"ת דרושים לשבת שובה סה, א. ד"ה שובה ישראל ה'תשל"ו (תורת
 מנחם - ספר המאמרים תשרי ע' פג ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

בניסן בתור תיקון והשלמת החסר הוא ענין התשובה. וכמבואר
בארוכה במקום אחר³¹ דפסח ראשון הוא ענין עבודת
הצדיקים, בהתאם למבואר בתורת החסידות בהרחבה שבחודש ניסן עיקר
העבודה היא בדרך 'המשכה' שהיא עבודת הצדיקים (וכפי שהיה ביציאת
מצרים עצמה כאשר נגלה עליהם מלך
מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא
וגאלם' בהתעוררות מלמעלה למטה,
ובחודשי אלול ותשרי עיקר העבודה
היא עבודת התשובה מצד האדם בדרך
העלאה מלמטה למעלה) ופסח שני
הוא ענין עבודת התשובה.
ולכן גם בהדרושים דפרשת
אמור מרומי הענין דהמשכה
קדושתו שלמעלה
מקדושתכם, "יכול פמוני"
בניחוחתא שהיא המשכה והתגלות
שאפשרית רק בכוחה של עבודת
התשובה, אלא שבמאמרי החסידות
של פרשת אמור הדבר נזכר רק ברמז
ואילו במאמרים לפרשת ניצבים העניין מבואר בצורה מפורשת, כמבואר
לעיל.

ויש לומר, דזה שמוכא בדרושים אלה ענין זה ברמז
על-פל-פנים, למרות שאם הכוונה היא להדגיש את סדר העבודה כפי
שהוא בימי ספירת העומר לכאורה לא היה צריך להזכיר את סדר העבודה
הזה כלל הוא כי ספירת העומר הוא ענין ברור נפש
הבהמית²⁹, כמבואר בהרחבה
בתורת החסידות שלכן קרבן העומר
היה משעורים, מאכל בהמה, ולכן
העבודה הרוחנית של ימי ספירת
העומר קשורה לבירור כל פרט ופרט
מהמידות של הנפש הבהמית (מ"חסד
שבחסד" עד "מלכות שבמלכות")
והעלאה לקדושה וברור נפש
הבהמית הוא ענין
התשובה³⁰ שגם היא עבודה של
בירור והעלאה של עניינים בלתי
רצויים.
ויש להוסיף, דפרשת אמור
שבה נאמר "ונקדשתי בתוך בני
ישראל" קורין ברוב השנים
בשבת ששמיכות לפסח שני, י"ד באייר דפסח שני שהוא יום
שנקבע להקרב קרבן פסח במיוחד עבור מי שלא הקריב בפסח ראשון בי"ד

(29) לקו"ת ויקרא ג, א. פרשתנו לה, ד. הנסמן בתורת מנחם - ספר המאמרים אייר ע' רסד הערה 4. 30) תו"א מקץ לג, ב. ושם, שלכן ע"י בירור נה"ב נמשך הגילוי דקדושתו שלמעלה מקדושתכם. וראה שם לד, ריש ע"ג בענין ספירת העומר. 31) לקו"ש חלק ח"י ע' 119 ואילך. ובכ"מ.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ועשרים לעומר עמ' א

שעבר עבירה אין ה' עימו, "ולא יראה כד ענין דבר ושב מאחרין
וגו" - אם יראה ה' עבירה בדבר שבערוה, ישיב ה' את עצמו מאותו
אדם. והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה
תורה. ולפי שעסק דוד בתורה, עמדה לו זכות התורה להצילו
מידיהם.
שואלת הגמרא מאי "בוז יבוזו לו". אמר עולא, לא בשמעון אחי
עזריה - תנא היה ולמד תורה מתוך הרווחה. ולא ברבי יוחנן דבי
נשיא - שלמד תורה על ידי הנשיא שהיה מפרנסו. אלא בהלל
ושבנא, דבי אתא רב דימי אמר, הלל ושבנא אחי הוו - אחים
היו, הלל עסק בתורה מתוך עוני, שבנא עבד עיסקא - התעסק
לפרנסתו. לסוף לאחר שהלל כבר למד, אמר ליה שבנא להלל, תא
נערוב - בא נשתתף, אני אפרנס אותך ויליפלו - ואחלוק עמך
בשכר לימודך. יצתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון
ביתו... בוז יבוזו לו וגו'" - כל הון שבעולם לא יסיפיק כדי לקנות את
התורה שהרי הלל לא למד בזכותו, אלא רוצה רק לחלוק בשכר.

דחלקתא - שהגיע להוראה. שמבין דבר מתוך דבר ויודע לפסוק
מתוך השמועות הלכה למעשה.
שנינו בברייתא, דבר אחר דרך אחרת לבאר את הדמיון בין נר
למצוה ובין אור לתורה, עבירה מכבה מצוה - שאור המצוה כבה
על ידי עבירה, כשם שאור הנר כבה, ואין עבירה מכבה תורה -
ואור התורה אינו כבה על ידי עבירה כשם שאור היום אינו כבה.
אמר רבי יוסף, דרשיה רבי מנחם בר יוסי להאי קרא לפסוק כי
נר מצוה ותורה אור, ללמוד ממנו את מעלותיה המיוחדות של
התורה כי סיני - כפי שדרש משה בפני עם ישראל על מעלות
התורה בסיני. (ואילמלא) [דרשות דואג ואחיתופל הכי
- ואם היו דורשים כן גם דואג ואחיתופל לא דרפו בדרך דוד - אחר
דוד להורג דכתיב "לאמר אלהים עזבו רדפו ותפסוהו כי אין מציל
וגו" - שהיו אומרים, שה' עזב את דוד לפי שעבר על איסור אשת
איש, ואין לו זכות שתצילנו, שהעבירה בכתה זכויותיו ולכן ניתן
לרדפו ולתופסו. מאי דרש - איזה פסוק דרשו ללמוד ממנו שלפי

בס"ד. שיחת שבת פרשת אמור, י"ג אייר, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

- א. הביאור בפירוש רש"י ריש פרשתנו, "אמור אל הכהנים", "אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים" - דכיון שנאמר "אמור¹ אל הכהנים", אי אפשר לפרש שהכפל ד"אמור ואמרת" הוא "להזהיר בית-דין על הכהנים", ועל-כן צריך לומר, שגם האמירה השניה היא אל הכהנים - "להזהיר גדולים על הקטנים"²; ומה שמשם הזהיר בית-דין על הכהנים, היה זה מדעת עצמו, והיינו, שאף שמצד ציווי הקדוש-ברוך-הוא אין צורך להזהיר בית-דין על הכהנים ש"זריזין הן"³, מכל-מקום, הוסיף משה סייג לזרזם גם בנוגע לענינים שאינם שייכים לעבודת הכהונה⁴. והענין בעבודה: מצד ניצוץ בורא המלוכש ביחידה, אין צורך בזירוזו, אבל מצד בחינת החכמה שבנפש, ששם שייך ענין השינה, יש צורך בזירוז; לא פעולה בדרך חידוש, אלא רק להעירו משנתו, ובלשון כבוד-קדושת מורי-וחמי אדמו"ר⁵: "ניט פארשלאפן" קודם אור היום⁶ - הוגה על-ידי כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק ל"ז עמוד 61 ואילך.

* * *

ב. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל ונקדשתי בתוך בני ישראל גו' (הוגה על-ידי כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א).

* * *

ג. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁷ "ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן", "שבחן של ישראל שפרסמה הכתוב לזו לומר שהיא לבדה היתה כו" - דלכאורה, אף שזהו שבחן של כלל ישראל, יש בזה משום גנותה של בת ישראל, והרי אין לוותר על הפרט בשביל הכלל⁸, ועל-כן צריך לומר, שזהו גם

אף שבלאה"כ כולם טמאי מתים (ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסצ"ד. וש"נ. לקו"ש חכ"ח ע' 137. וש"נ); וכן בעבודת כל אחד מישראל - "ממלכת כהנים" (יתרו יט, ו) - שבכל מעמד ומצב צריכים להזהר גם בדקדוק קל של דברי סופרים והידור מצוה (וגם אם אין רצונו בכך - "על כרחם יקדישום ב"ד לכך", כיון שלא יכול להיות מעמד ומצב ש"ככלל הגוים בית ישראל") - כיון שענין הטהרה אינו באופן של חידוש, אלא כמו יקיצה משינה בלבד (כדלקמן בפנים), שאז מתבטלת הטומאה בדרך ממילא.

וכן דובר אודות מי שכבר נטמא, שמשם רבינו פועל אצלו ענין הטהרה, ועד"ז בנוגע לאתפשטותא דמשה שבכל דרא, ובדורנו הרי זה רבינו נשיאינו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, ששולח שלוחים לטהר כו' (ראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"ו ע' 39 ואילך. וש"נ).

(5) סה"ש תרצ"ט ס"ע 316 ואילך.

(6) כמשנ"ת בארוכה בהמכתב - בקשר עם מלאות עשר שנים להתיסדות צעירי אגודת חב"ד (אג"ק חכ"ג ע' שעח ואילך).

(7) פרשתנו כד, יא.

(8) ואף ש"יחיד ורבים הלכה כרבים" (ברכות ט, א. וש"נ) - הרי התכלית היא (לא לבטל את דעת היחיד**), אלא אדרבה) לפעול שגם דעת היחיד תשתנה ותסכים לדעת הרבים (ראה גם לקו"ש חכ"א ע' 112 ובהערה 33). ולהעיר, שענין זה יכול להיות

(1) דובר גם אודות הלשון "אמור", אמירה בלשון רכה, ולא דיבור בלשון קשה (כמו "דיבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות" (מקץ מב, ל), ובפרט ע"פ מ"ש בזהר (ריש פרשתנו (ח"ג פח, ב)) "אמור על הכהנים, בלחישו" - אף שלכאורה יש צורך בלשון קשה דוקא, לפי שמדובר אודות ענין הטומאה*, שזהר"ע שאינו מובן ע"פ שכל (ראה רמב"ם סוף הלכות מקוואות) - דכיון שכהן הוא איש החסד (ובהתאם לכך גם עבודת הכהנים היא בחשאי, לא כמו עבודת הלויים בשירה וזמרה (ראה תורת מנחם - התוועדויות ח"ד ריש ע' 289. וש"נ)), אין צורך בלשון קשה כדי לפעול עליו, אלא יכולים לפעול גם בקו הטוב כו'.

(2) בענין זה נאמר גם שאין לטעון: מה רוצים מילד קטן?! יש להמתין עד שיגדל בחכמה בינה ודעת, ואז יתבונן בעצמו בגדלות הא"ל ושפלות האדם (כמ"ש רבינו הזקן בשו"ע (או"ח רסצ"ח. וש"נ) שלפני כל תפלה צריך להתבונן בגדלות הא"ל ושפלות האדם), אלא צריך לידע שזוהי האחריות של הגדולים, שעליהם מוטל החיוב להזהיר גם את הקטנים, ודוקא ע"י שמוזהירים את הקטנים - מקבלים הגדולים עצמם את הציווי וכמו במ"ת, שנתנית התורה לבני"ה היתה ע"י שאמרו "בנינו ערבים בעדנו" (ראה תנחומא ויגש ב. שהש"ר פ"א, ד (א)).

(3) שבת כא, א. וש"נ.

(4) דובר גם אודות הזהירות דכהנים מטומאה גם בזמן הזה,

(*) נתבאר גם שהציווי "לנפש לא יטמא גו' כי אם לשארו הקרוב גו'", הוא לכאורה היפך הטבע כפי שצריך להיות ע"פ תורה - דכיון שישנו הציווי (קדושים יט, יח) "ואהבת לרעך כמוך", וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בא' משיחותיו, שצערו של הזולת צריך להיות כמו הצער שלו (ראה סה"ש תש"ה ע' 73), א"כ, למה ירי' חילוק בין "שארו הקרוב אליו" לשאר בני", שמותר להיטמא רק למי שהוא קרוב אליו מצד הגוף - היפך ההנהגה דנפשם עיקר וגופם ספל, שהיא המביאה לידי קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך" (ראה תניא פל"ב).

(**) ולהעיר שברכת "חכם הרוים" היא דוקא על ששים ריבוא מישראל, לפי "שאיין דעתם דומה זה לזה" (ברכות נח, א).

1 שבחה של שלומית בת דברי, כי נוסף לכך שגם היא (היחידה מכל בנות ישראל⁹) נכשלה רק באונס,
2 הנה ממנה¹⁰ למדים כל ישראל¹¹ גודל הזהירות בענין הצניעות¹², אפילו אם אין זה ענין של פריצות,
3 אלא הנהגה בסבר פנים יפות כלפי כל אחד ("שואלת בשלום הכל"), שגם זה יכול להשפיע לרעה¹³ על
4 זרעה¹⁴ - הוגה על-ידי כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹⁵ ב'לקוטי שיחות' שם עמוד 67 ואילך.

* * *

5 ד. על הפסוק "ויניחוהו במשמר גו"¹⁶, איתא בתרגום ירושלמי, שענין זה הוא אחד מד' הדינים
6 שמשה לא ידע, והוצרך לשאול מהקדוש-ברוך-הוא: שנים דיני נפשות - מקלל (בפרשתנו) ומקושש
7 עצים, ושנים דיני ממונות - בנות צלפחד ופסח שני.

8 וכיון שכל עניני התורה הם בדיוק, הרי מובן, שכאשר כמה ענינים באים ביחד, בודאי יש קשר ושייכות
9 ביניהם.

10 ובכן: אודות השייכות שבין בנות צלפחד ופסח שני - ידובר בעזרת ה' יתברך מחר¹⁷.

* * *

12 שהרי ענין הצניעות שייך לא רק לנשים, אלא גם
לאנשים. ושייך במיוחד עתה - כשמתקברים לימי הקיץ (ראה גם
תורת מנחם ח"מ ע' 218 ואילך. וש"נ).

13 ועד"ז לאידך גיסא, בנוגע להנהגה בתכלית הצניעות -
כמסופר בגמרא (יומא מז, א) "שבעה בנים היו לה לקמחית,
וכולן שמשו בכהונה גדולה, אמרו לה חכמים מה עשית שזכית
לכן, ופירה להם, מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי".

14 ועפ"ז יש לבאר מ"ש "ושם אמו גו" רק לאחר
ש"ויבאו אותו אל משה", ולא מיד בהתחלת הסיפור (כאשר
"ויצא גו", "מעולמו יצא" (פרשתנו כד, י"ד ובפרש"י)) - כי
כאשר הביאו אותו אל משה שישפוט אותו על החטא, ה' משה
תמה: איך יתכן שאיש ישראל יכשל בחטא כזה? - ובגלל זה
עלה בדעתו שצריך לברר מי הם הוריו... ואכן נתברר ש"שם אמו
שלומית בת דברי", וממנה יצא בן כזה כ'.

ולהעיר, שכאשר מביאים אותו אל משה, הנה להיותו נשיא
ישראל, לא מסתפק משה בכך שפוסק את דינו של המקלל, אלא
מעמדו ומצבו של המקלל נוגע לו, ומרחם עליו*** - כפי שאומר
בתורה שבע"פ (ויק"ר סוף פרשתנו (ובפי' מהר"ו)) שעז"נ
(קהלת ד, א) "ושבתי אני ואראה .. דמעת העשוקים .. מיד
עושקיהם כח .. ואין להם מנחם", "אביו של זה בא על הערוה,
זה מה חטא ומה איכפת לו" (מה לו לסבול ולחוש על חטא
אביו), ואעפ"כ, "מיד עושקיהם כח, מיד סנהדרי גדולה .. שבאה
עליהם מכחה של תורה ומרחקתן .. לא יבוא ממזר בקהל ה'",
ומסיים, "ואין להם מנחם, אמר הקב"ה עלי לנחמן .. לעתיד לבוא
כו" (שאו יהיו טהורים).

15 בשילוב שיחת ש"פ במדבר תשמ"ו.

16 פרשתנו כד, יב.

17 שיחת יום א' פ' בהר, י"ד אייר - בכינוס של נשי ובנות
חב"ד ס"ז ואילך (לקמן ס"ע 300 ואילך).

גם עי"ז שמתעלים לדרגא נעלית יותר שבה אין חילוקי דעות,
וכמו בנוגע לב"ש ובי"ה, שאף שחילוקי הדעות שביניהם הם מצד
שרש נשמתם ממדת החסד או ממדת הגבורה, מ"מ, בהיותם
בדרגת שמעי' ואבטליון שמהם קיבלו שמאי והלל, אין חילוקי
דעות ביניהם (ראה גם תורת מנחם חכ"ב ע' 33. וש"נ). ולהעיר
גם ממארוז"ל (במדב"ר פי"ב, ח. וש"נ) על הפסוק (איוב כה, ב)
"עושה שלום במרומיו", בנוגע ל"מיכאל שר של מים וגבריאל
שר של אש", בגלל ביטולם* לדרגא שלמעלה משניהם (ראה
תניא אגה"ק סי"ב. לקו"ת פרשתנו לח, א. ובכ"מ).

9 כפי שהקב"ה בעצמו שולל את טענת האומות "אם בגופם
היו (המצריים) מושלים, קל וחומר בנשותיהם" - עי"ז ש"הטיל
הקב"ה שמו עליהם, ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה (היינו, לא רק
ו"ה שבשם, אלא ו"ה שבשם), לומר, מעיד אני עליהם שהם בני
אבותיהם" (פרש"י פינחס כו, ה).

אך על זה טוען הס"מ, שבאופן כזה נוטלים מבני" את ענין
הבחירה? - ולכן, בהכרח שתהי' לו איזו אחיזה כו"פ - עכ"פ
בנוגע לשלומית בת דברי למטה דן, מהירודין שבשבתים, וגם
אצלה - רק באונס כו', כדלקמן בפנים.

10 וכיון שלמדים זאת ממנה, הרי יש לה חלק בדבר. -
ולהעיר גם מהמבואר בקונטרס לימוד החסידות (פי"ב) בענין
"שנים אוחזין בטלית" (ב"מ בתחלתה), בנוגע למצוה ששנים
טוענים שיש להם חלק בה.

11 להעיר גם ממה שמצינו בנוגע למקושש עצים, ש"לשם
שמים נתכוין", "כרי שיהרג ויראו אחרים" (תוד"ה אפי' - ב"ב
קט, סע"ב) - דכיון שעל ידו "כל ישראל ישמעו ויראו", יש לו
זכות כו'. אלא, שהמקושש עשה זאת במלאכת שבת, כי מלאכת
מחשבת אסרה תורה, וכיון שבנדו"ד הרי זו מלאכה שאינה צריכה
לגופה, נמצא, שלא חילל שבת כלל (חדא"ג מהרש"א סע"א.
וראה לקו"ש חכ"ח ע' 94 ואילך. וש"נ).

(*) ובפרטיות ישנם ד' מדריגות באופן הביטול: (א) שנותן מקום לזולתו (שזורי גם מדריגה נעלית), (ב) שמקבל מהזולת, (ג) שמרגיש שלולי הזולת
חסר בשלימותו, (ד) שאינו מציאות של זולת כלל, כיון שמתאחדים יחדיו (ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 260 ואילך. וש"נ).

(**) ועד"ז שמצינו בנוגע להתגלות תורת הבעש"ט ע"י רבינו הזקן, שהט"מ טען שע"י תורת החסידות תתבטל מציאותו, ובמילא גם התכלית
שבשבילה נברא, ולכן ה' צורך ליתן לו איזו אחיזה - בענין הקטרוגים וההתנגדות כו' (ראה גם סי' בעש"ט עה"ת פ' קרח אות ו, ובהערות שם.
וש"נ).

(***) להעיר גם מפתגם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע - נשיא ישראל - בנוגע למארוז"ל (ברכות לג, א) "כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו":
עד כמה גדולה הרחמנות על מי שאפילו התורה אומרת שאסור לרחם עליו (ראה גם לעיל ע' 225. וש"נ).

- ה. הביאור בפירוש רש"י סוף פרשתנו, "ובני ישראל עשו", "כל המצוה האמורה בסקילה במקום אחר, דחיה רגימה ותליה" - שממה שנאמר "ובני ישראל עשו", מוכח, שבתחילת הפסוק מדובר רק אודות "כל השומעים", וכאן מוסיף שכל העדה עשו "כל המצוה האמורה בסקילה"¹⁸ במקום אחר: "דחיה ותליה (מה שאין-כן סמיכה שצריכה להיות על-ידי השומעים), וגם רגימה - דכיון שלא מת מהאבן הראשונה ("וירגמו אותו אבן"¹⁹, לשון יחיד²⁰) דהשומעים, רגמוהו גם כל ישראל. ורש"י משמיט "לא תלין"²¹, כיון שאין זה גדר בסקילה, אלא שמירת כבודו של מלך ("כי²² קללת אלקים תלוי"²², "וזולו של מלך הוא שאדם עשוי בדמות דיוקנו וישראל הם בניו"²³) - הוגה על-ידי כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק ז עמוד 158 ואילך.

על (חטא) עץ הדעת: לזכות - שאין זו אשמתו, אלא אשמת אדה"ר - בעטיו של נחש (ראה לקו"ש שבפנים הערה 38), או להיפך - שנכשל כמו אדה"ר*: לזכות - שגם לאחר החטא יש בו צלם אלקים, או להיפך - שזהו רק מצד כבודו של מלך, ולא מצד האדם, שלא איכפת ממנו כלל.
(23) פרש"י שם. ויתירה מזה - כהמשך דברי רש"י: "משל לשני אחים תאומים כו'", "שזהו"ע נעלה יותר מאשר בן סתם. וכל זה - אפילו לאחר החטא!
וטעם הדבר - לפי שענין החטא הוא רק בחיצוניות ובגלוי (בחי' יעקב), אבל מצד הפנימיות והעצם** (בחי' ישראל) הרי הוא נשאר כמקודם, אלא "שהיא בבחי' שינה", ורא"י לדבר - ש"כשבאים לידי נסיון בדבר אמונה" (שאו אינו יכול לרמות את עצמו ש"בעבירה זו ועודנו ביהדותו ואין נשמתו מובדלת מאלקי ישראל" - תניא פי"ד), אזי אפילו קל שבקלים מוסר נפשו על קדושת ה' (ראה תניא פי"ח"ט).

(18) דובר גם אודות ענין הסקילה בעבודה הרוחנית - שהו"ע טמטום הלב שנעשה כאבן, ולכן צ"ל הסקילה באבנים, מדה כנגד מדה (ראה גם תורת מנחם - התוועדות חט"ו ע' 30. וש"נ).
(19) ואין לפרש מ"ש "וירגמו אותו אבן", לפי שהאבן היתה משוי של שני בני אדם, ו"מדלי" לה בהדי חברי", "ושדי לה איהו" (זו מנייהו), כדי שתהי' "מכח גדול, דשנים אין יכולין לכונן כחם להשליך כאחד, כשזה משליך זה מעכבו, אבל היחיד משליך בכח" (סנהדרין מה, ריש ע"ב ובפרש"י) - כי פשטות הלשון "וירגמו" קאי על השלכת האבן עצמה, ולא על ההגבהה לצורך ההשלכה.
(20) אף ש"ל שגם הרבה אבנים נקראים "אבן", ע"ש כללות המין, וכפרש"י עה"פ "יהי לי שור" (וישלח לב, ו), "דרך ארץ לומר על הרבה שוורים שור".
(21) תצא כא, כג.
(22) נתבאר שענין זה יש לפרשו בב' אופנים (בהתאם לב' האופנים בפירוש הפסוק (שם, כב) "ותלית אותו על עץ", דקאי

(*) ע"ד מארז"ל (ויק"ר פכ"ה, ב - הובא בלקו"ת ר"פ קדושים) "מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר שלא יכולת לעמוד על ציוויך שעה אחת, והרי בניך ממתניין לערלה ג' שנים".
(**) שקשור עם העצם דלמעלה, שבבחי' זו לא נוגע כלל מעשה התחתונים, כמ"ש (איוב לה, ו) "אם חטאת מה תפעל בו וגו'".

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שני עמ' א

- מתרצת הגמרא, ה"תם נמי, כ"ל כ"מ דלא מ"מא נ"מא ל"דה - כל זמן שלא בא הגט ליד האשה, כיון שלא נעשה מעשה הגירושין אין הנתינה לשליח נחשבת אפילו כמעשה קטן, ודיבור ודיבור הוא - יש כאן רק דיבור של מינוי השליח ודיבור של ביטולו, וא"י דיבור הביטול ומכ"מ את דיבור המינוי, אבל בקידושין לאחר שלושים נחשבת נתינת הכסף כמעשה קטן, כיון שעל ידו חלים הקידושין לאחר שלושים יום ללא מעשה נוסף, ואין דיבור האשה יכול לבטלו. מבואר בחולין (כה). שאין כלי מקבל טומאה אלא אם כן נגמרה מלאכתו, ודעת בעליו להשתמש בו כמו שהוא, אך אם
- בדעתו להוסיף ולתקנו ולפיתו אינו מקבל טומאה, אף אם אפשר להשתמש בו.
מקשה הגמרא: א"ת"ב"ה ר"ש ל"ק"ש ל"ר"ב יו"ת"ן, ממשנה בכלים (פכ"ה מ"ט), כ"ל ת"ל"ם שניתן לתקנם ולפיתם עוד, וי"ד"ן ל"י קבלת מו"מ"ת"ן - חל עליהם שם 'כלי' המקבל טומאה, כ"מ"ש"ק"ה בלבד, אם החליט בעל הבית להשתמש בהם כמו שהם, וא"י עו"ל"ם מ"י"ד קבלת מו"מ"ת"ן, כלומר לאחר שחל עליהם שם 'כלי' המקבל טומאה, אין שם זה מתבטל א"ל"א ב"ש"י"ו מ"ע"ה - שישינה בעל הבית את הכלי על ידי מעשה בפועל, כגון שיתחיל לתקנו ולפיתו.

המשך ביאור למסכת קידושין ליום רביעי עמ' ב

- עדיין לא נשמע שאם לא יקיימו אותם, לא יתברכו. א"ל"א ל"ר"ב ח"נ"א ב"ן נ"מ"ל"א, ל"מ"ה ל"י לפרש את שני הצדדים, הרי מכלל דן אתה שומע לאו. משיבה הגמרא, אי"מ"ר"ה, כיון שפ"ל"ק ד"ע"ת"ך א"מ"נ"א - היה אפשר להבין שא"ם ב"ח"ק"י ת"ל"ב"ו תחול עליהם ב"ר"ה, ו"א"ם ב"ח"ק"י ת"מ"א"ס"ו לא ב"ר"ה ולא ק"ל"ל"ה - לא תחול עליהם לא ברכה ולא קללה, ק"א מ"ש"מ"ע ל"ן שאם לא ילכו בחוקות ה', יתקללו.
מקשה הגמרא: ב"ש"ל"מ"א ל"ר"ב מ"א"ר, ח"י"נ"ו ד"ב"ת"ב"י שאמר ישעיהו לעם ישראל (ישעיהו א י"ב) 'אם תאבו וי"מ"ע"ת"ם וגו' טוב ה"א"ר"ך
- תאכלו, וגם אמר 'ואם תמאנו ומ"ר"ת"ם וגו' ח"ר"ב תאכלו, כיון שמכך שתלה ישעיהו את הטובה בכך שישמעו לה, עדיין לא נשמע שאם לא ישמעו, לא יקבלו את הטובה. א"ל"א ל"ר"ב ח"נ"א ב"ן נ"מ"ל"א, ל"מ"ה ל"י - מדוע הוצרך ישעיהו לפרש זאת, והרי מכלל לאו אתה שומע דן. משיבה הגמרא, אי"מ"ר"ה, כיון שפ"ל"ק ד"ע"ת"ך א"מ"נ"א, שאם תאבו, תקבלו טובה, ואם תמאנו לא טובה ולא רעה - לא תקבלו לא טובה אך גם לא רעה, ק"א מ"ש"מ"ע ל"ן שאם לא ישמעו בקול ה', ייענשו.
מבררת הגמרא את פשט הפסוק: מ"א - מה פירוש הקללה

לקוטי שיחות פרשת אמור כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם", הבא לאחר
פירושו ל"ששת ימים", מסביר רש"י את הטעם
להישנות הפסוק כולו, ולמרות זאת הוא מצטט רק את
תחילת הפסוק "אלה מועדי ה'", ללא "וגו".

אך אין לומר כך בענינו, כי רש"י מסתפק בציטוט
תחילת הפסוק והענין בלבד, רק כאשר התחלה זו
כוללת את תוכן הענין שאותו הוא מפרש, כבדוגמאות
הנ"ל: רש"י אינו מסתפק בציטוט "ועשו" בלבד, אלא
מוסיף "את האפוד", כי על נקודה זו מוסב פירושו –
עשיית האפוד. וכך גם בפסוק "אלה מועדי..." אין רש"י
מצטט רק את המילה "אלה", אלא: "אלה מועדי ה'".
ואילו בענינו דן פירוש רש"י ב"מה) ענין שבת...",
בעוד אשר המילים "ששת ימים" אינן מכילות את
"ענין שבת", אפילו לא באופן חלקי.

ג.

מדוע הצד השלילי תחילה?

שאלה נוספת מתעוררת על לשונו של רש"י: מדוע
מתחיל רש"י בצד השלילי "שכל המחלל את
המועדות...", ולא בצד החיובי – "כל המקיים את
המועדות...", במיוחד כאשר הפסוק המשווה ביניהם
מדבר על הצד החיובי של שמירתם?

ולמרות שהפירוש, בסדר זה, לקוח מ"תורת
כהנים"⁵, הרי ידוע, כפי שמוסבר פעמים רבות, שרש"י
אינו מצטט בפירושו את דברי חז"ל בלשונם אלא
באופן המסביר את פשוטו של מקרא, וזאת בנוסף לכך
ש"תורת כהנים", לפי גירסתנו, אינו מתעכב על מילות
הפסוק אלא על הענין באופן כללי.

לכאורה, ניתן היה לענות על כך: בהשוואת יום-
טוב לשבת מתכוון הפסוק, בעיקר, למנוע את ההקלה
בעשיית מלאכה ביום-טוב, מתוך מחשבה שיום-טוב,
ואיסור המלאכה שבו, נקבע על ידי בית דין⁶ בלבד
ותלוי בו. לפיכך מושם הדגש העיקרי כאן על האזהרה
"כל המחלל...", ורק אחר-כך מביא את ההמשך – "כל
המקיים...".

אך אין די בתשובה זו, מפני שההשוואה בין
יום-טוב לשבת מתבטאת בפסוק על-ידי החיוב בשמירת

א.

הקושי על ד"ה של רש"י: "ששת ימים"

1 כבר דובר פעמים רבות על הדיוק הנפלא בלשונו
2 של רש"י בפירושו על התורה, וזאת לא רק בפירושו,
3 אלא גם במילים שהוא מצטט מן הפסוק לפני תחילת
4 פירושו ("דיבור המתחיל"), כ"כותרת".

5 לפי זה נדרש הסבר לפירוש רש"י בפרשתנו:
6 בתחלת פרשת המועדות¹, לאחר ההקדמה "וידבר...
7 דבר אל בני ישראל... מועדי ה'... אלה הם מועדי",
8 נאמר בפסוק²: "ששת ימים תעשה מלאכה וביום
9 השביעי שבת שבתון מקרא קודש כל מלאכה לא
10 תעשו...", ואחר כך ממשיכה התורה "אלה מועדי
11 ה'...", ומונה את כל המועדים.

12 מפסוק זה מצטט רש"י את המילים "ששת ימים"
13 ומפרש: "מה ענין שבת אצל מועדות, ללמדך שכל
14 המחלל את המועדות מעלין עליו כאילו חילל את
15 השבתות וכל המקיים את המועדות מעלין עליו כאילו
16 קיים את השבתות".

17 לא מובן: הקושי בפסוק הוא, כלשון רש"י, "מה
18 ענין שבת אצל מועדות", ולפי זה היה עליו לצטט את
19 המילים "וביום השביעי שבת", ורק אותן. במקום זאת
20 הוא מצטט "ששת ימים" ואל המילים "וביום השביעי
21 שבת", הוא אפילו אינו רומז בתוספת של "וגו"³!

ב.

ההסבר לכאורה, ושליטתו

22
23 לכאורה ניתן היה לומר, שבצטטו את המילים
24 "ששת ימים" מתכוין רש"י אל הפסוק כולו, ולא
25 למילים אלו בלבד, כפי שמוצאים במספר מקומות,
26 שרש"י מצטט התחלה של פסוק או ענין, ללא תוספת
27 "וגו".

28 לדוגמא: על הפסוק⁴ "ועשו את האפוד" אומר
29 רש"י: "אם באתי לפרש... לכך אני כותב מעשיהם
30 כמות שהוא...", ומסביר שם את כל פרטי הכנת האפוד,
31 הכתובים בפרשה כולה, ולמרות זאת הוא מצטט רק
32 את המילים "ועשו את האפוד". ללא תוספת "וגו".

33 וכך גם בפירוש רש"י על הפסוק "אלה מועדי ה'

(4) תצוה כח, ו.

(5) עה"פ.

(6) ראה משכיל לדוד כאן. מלבי"ם ותו"ת כאן.

(1) כג, א ואילך.

(2) שם, ג.

(3) עד"ז צ"ע בפרש"י ר"פ ויקהל (לה, ב): "ששת ימים – הקדים

להם אזהרת שבת וכו'".

לשאלה זו עונה רש"י על-ידי דברי חז"ל "מה ענין שבת אצל מועדות ללמדך שכל המחלל..." – הפסוק רוצה להשוות את החומרה בעשיית מלאכה במועדות לחומרת עשיית מלאכה בשבת, ומזה מובן מדוע מקדימה התורה "ששת ימים תעשה מלאכה".

ה.
שני סוגי זמן
ההסבר לכך הוא:

"ששת ימים" אינם רק כמות של ששה ימים נפרדים, אלא מציאות של יחידה מגובשת, משך זמן של "ששת ימים", כפי שמסביר רש"י מאוחר יותר¹⁷ "כל מקום שנאמר שבעת שם דבר הוא שבוע של ימים.. וכן כל לשון שמונת שש" – תקופה אחת של שישה, שבעה או שמונה ימים.

זוהי המשמעות של "ששת ימים תעשה מלאכה": הקדוש-ברוך-הוא קבע מציאות מיוחדת של "ששת ימים", שרק בה מותרת עשיית מלאכה. כלומר, כל הזמנים שאינם נכללים בתקופה של "ששת ימים" (ימי החול) אסורים במלאכה.

לפי זה מובן מדוע אומרת התורה בתחילת פרשת המועדות "ששת ימים תעשה מלאכה": בכך מגדירה התורה שני סוגי זמן כלליים לגבי עשיית מלאכה: (א) תקופה של "ששת ימים" המותרים במלאכה – "תעשה מלאכה". (ב) כל זמן אחר – אסור במלאכה¹⁸.

מזה מובן, כיצד לומדים מכאן, ש"כל המחלל את המועדות... כאילו חילל את השבתות וכל המקיים... כאילו קיים השבתות", למרות שלגבי העונש וכדומה אין איסור עשיית מלאכה ביום-טוב שווה לאיסור עשיית מלאכה בשבת, אבל באופן כללי זווים שני סוגי הזמן, ואינם נכללים ב"ששת ימים".

ו.
התשובות לשאלות על רש"י
לפי זה מובן מדוע מצטט רש"י רק את המילים "ששת ימים", ואף אינו מוסיף "וגו'": בכך הוא

המועדות וקיומם, ולא בשלילה של חילול שבת ויום-טוב, ולכן היה צריך רש"י, בפירושו על הפסוק, לכתוב רק את הצד החיובי, או, לפחות, לכתוב את שני הצדדים לפי סדר הפסוק – "כל המקיים...", ורק אחר-כך "כל המחלל...?"

ד.
הקושי הוא על ההקדמה "ששת ימים..."
ההסבר לכך הוא:

השאלה "מה ענין שבת אצל מועדות" לגבי שבת כשלעצמה איננה קשה כל-כך לפי פשוטו של מקרא⁷, כי, כתשובת מספר מפרשי-התורה, גם השבת נכללת ב"אלה מועדי ה'..."⁸, מפני שהיא יכולה להיקרא "יום מועד"⁹, בהיותה יום האסור במלאכה. ואף אם נאמר שהשבת אינה נכללת ב"מועדי ה' אשר תקראו...", בכל זאת ניתן לומר, שהפסוק מזכיר, בדרך אגב, את השבת, כדי להראות את ההבדלים בין שבת ליום-טוב⁹: (א) שבת שלא כיום-טוב, אינה תלויה בבית דין⁹. (ב) השבת שלא כיום-טוב נקראת "שבת שבתון", מפני שאסורה בה גם מלאכת אוכל-נפש¹⁰.

תמיהתו של רש"י כאן היא לגבי ההקדמה לשבת: "ששת ימים תעשה מלאכה" – בציווי הראשון בתורה¹¹ על השבת מובן, שיש צורך בהקדמה "ששת ימים"¹², כי התורה צריכה להבהיר לפני האיסור על עשיית מלאכה בשבת, שאין לחשוש למניעת פרנסה וכדומה, שהרי "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך"¹³.

ועוד: (א) ההקדמה "ששת ימים..." מתאימה להמשך הפסוק שם, שהטעם לשמירת שבת הוא "כי שש"ת ימים עשה ה'..."¹⁴. (ב) מ"ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך"¹⁵ לומדים, כדברי רש"י¹⁶, ש"כשתבוא שבת יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה...".

אך כאן, בפרשת אמור, אין זה המקום העיקרי לאזהרה על שבת, והיא מוזכרת בדרך-אגב, בגלל שאר המועדים, ומתעוררת השאלה: מהו הקשר של ההקדמה של שש"ת הימים לפני שבת ל"מועדות" – התורה היתה צריכה להתחיל ב"ביום השביעי שבת שבתון..."?

(7) ובאברבנאל כאן כתב דמה שפירש רש"י "דרך דרש הוא".

(8) רמב"ן כאן (בפי' הא'). בחיי כאן.

(9) אברבנאל כאן. וראה ג"כ רמב"ן הנ"ל (בפי' הא').

(10) רמב"ן ואברבנאל כאן. וראה רמב"ן כאן, דבא עוד ללמד דיו"ט שחל בשבת אסור במלאכת אוכל נפש.

(11) יתרו כ, ח ואילך.

(12) שם, ט.

(13) ועד"ז בר"פ ויקהל (שבהערה 3), כי שם ה"ז הקדמה – כפירש"י שם – לציווי מלאכת המשכן, ולכן מקום להוסיף "ששת ימים" – שבהם

חל הציווי.

(14) ולכן נשנה ג"כ בפ' תשא (לא, טו) כי מסיים שם (פסוק יז) "כי

ששת ימים גו'".

(15) יתרו שם.

(16) ממכילתא עה"פ (בשינוי לשון).

(17) פסוק ח. ועד"ז גם בפרש"י לעיל בא י, כב, יב, טו. ואכ"מ.

(18) ועד"ז יל"פ בפרש"י ר"פ ויקהל (הנ"ל הערה 3) – דהכתוב

מקדים "ששת ימים", דעשיית מלאכה אפשרית ומותרת רק במציאות זו ד"ששת ימים", ולכן מלאכת המשכן אינה דוחה את השבת.

מצד שני, סדר זה הכרחי רק מצד הגוף הגשמי של
 היהודי, שבו "מתלבשת" הנשמה, שמפני ההעלם
 וההסתור שבו הוא נזקק לפי התורה לנהוג בדכי
 הטבע²², כמאמרי חז"ל: "אין סומכין על הנס"²³,
 "דינא דמלכותא דינא"²⁴, וכדומה.
 ואילו מצד נשמת-היהודי, הרי לא רק שאין הכרח
 בהזדקקות לעשיית מלאכה, אלא, להיפך, אין מקום
 למלאכה, מפני שהנשמה אינה מוגבלת בהגבלות הגוף,
 והיא "לא נמסרה לגלות"²⁵, היא נעלית מן ההסתר
 שבעולם, וניצבת "קמי מלאכא" (= לפני המלך); ובדרגה
 גבוהה זו, דומה עשיית מלאכה ל"מאן דמחוי קמי
 דמלאכא... (=מי שנוקף אצבעו לפני המלך)²⁶, כשם שאם
 "יתפלל כל היום כולו"²⁷ הרי אסור האדם במלאכה, ואף
 ב"מחוי"²⁸ (=נקיפת אצבע) – כל היום כולו.
 לפיכך נדרש מצד הנשמה הענין של "תשבות".
 ואלה שני הקצוות הנדרשים בעבודה הרוחנית של
 היהודי: ב"ששת הימים", שאז הוא טרוד לפי התורה
 בעניני הגוף, הרי קיימת מצוות-עשה של תעבוד. אך
 בימי שבת ויום-טוב, כאשר מאיר אצל ישראל אור
 הנשמה, אז עליו להתעלות מעל לגוף וצרכיו, ואז
 נשלל לחלוטין הענין של עשיית מלאכה²⁹.
 וכיון שהנשמה נעלית מן הגוף והגלות, משפיע
 הדבר סוף-כל-סוף על הגוף, שמבלי להתחשב בכך
 שהוא מוגבל בהגבלות ובגלות, תאיר אצלו הנשמה
 במלוא עצמתה, כפי שהיא נעלית מהגבלות ומגלות³⁰.
 עד שהגוף יצא על-ידי-זה מן הגלות, במובן
 הפשוט, בגאולה האמיתית והשלמה על-ידי משיח
 צדקנו בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ אמור תשל"ד)

מדגיש, ש"ששת ימים" הוא סוג נפרד של זמן, והמשך
 הפסוק "וביום השביעי..." אינו המושך ל"ששת ימים",
 אלא סוג נפרד של זמן, שאסור בעשיית מלאכה, ולכן
 "כל המחלל... וכל המקיים...".
 הוא אף אינו מוסיף "תעשה מלאכה", מפני שזוהי
 רשות¹, וההבדל בין ששת ימים לבין המועדות הוא
 באיסור מלאכה.
 כלומר ב"ששת ימים" מתכוון כאן רש"י לענין
 הכללי של ששת ימים, כבדוגמא של "ועשו את
 האפוד" דלעיל.
 בכך מובן גם הסדר בדברי רש"י – תחילה "כל
 המחלל...", ואחר-כך "וכל המקיים...": : ההשוואה
 בין יום-טוב לשבת נלמדת מ"ששת ימים", כאמור
 לעיל, ולכן יוצא, שהענין נלמד לגבי חילול יום-טוב:
 המחלל יום-טוב על-ידי עשיית מלאכה משנה את
 הגבולות שבין "ששת ימים" לבין הזמן האסור
 במלאכה, שהוא מחוץ ל"ששת ימים", ולכן הוא
 "כאילו" מחלל את השבתות. ומכלל לאו אתה שומע
 הן – מזה מובן ש"וכל המקיים את המועדות... כאילו
 קיים השבתות".

ז.

מ"יינה של תורה"

מ"יינה של תורה" בפירוש רש"י זה:

ידועים דברי חז"ל²⁰ על "ששת ימים תעבוד" – "זו
 מצוות-עשה". כלומר, עשיית מלאכה בששת ימי החול
 אינה רק מותרת, אלא היא מצוה ודרך בעבודת ה' של
 היהודי. וידוע²¹, שצריכה להיות הכנה של "בכל אשר
 תעשה" – הכנת כלי בדרך הטבע – ואז זוכים ל"וברכך
 ה' אלוקיך".

(19) וגם בר"פ ויקהל (ראה הערה 13) – כן הוא, כי הציווי דמלאכת
 המשכן בא בפסוקים שלאח"ז.

(20) מכילתא – הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פרשת וישב,
 ובספר מנחה בלולה. ובמכילתא דרשב"י (יתרו כ, ט): כשם שנצטוו
 ישראל על מצוות-עשה של שבת כך נצטוו על המלאכה. ועל פי זה מובן
 בפשטות מאמר רז"ל בראשית רבה פט"ו, ה (ופליג בזה על הספרי עקב
 על הפסוק ולעבדו בכל לבבכם). וראה גם אבות דרבי נתן פ"א. רמב"ן
 ויקרא כה, ג. קונטרס ומעין מ"ט. – ועפ"ז מיושב לשון ראשון בחולין
 (נד, ב). וראה שם רש"י ותוספות).

(21) ספרי ראה טו, יח. נתבאר בהקדמה לדרך חיים ספ"ה"מ להצ"צ
 מצות תגלחת מצורע בסופה. קונטרס ומעין מ"י, מכ"ה. ועוד.

(22) וראה ברכות לה, ב: הרבה עשו כו'.

(23) ראה פסחים סד, ב. וז"א ק"א, ב. ק"ב, ב.

(24) גיטין י, ב. ויש"נ

(25) פתגם כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע – נדפס בסה"מ קונטרסים
 ח"א ע' 350. לקוטי דיבורים ח"ד תרצ"ב, א.

(26) ראה חגיגה ה, ב (וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 32 הערה

13). וראה הערה 29.

(27) ברכות כא, א. וראה תניא פ"ג: דלא פסיק פומי מגירסא כו'
 בחפיצה כו' כבינוני המתפלל כל היום כו'.

(28) – בתפלה בכללה (הן תפילת העמידה והן ק"ש), ובמיוחד
 בתפלת העמידה – וכמ"ש במ"א אשר בתפלה צ"ל כעבדא קמי מרי' כו'
 לפני המלך (שבת י, א. שו"ע אדה"ז ס"ו ס"ח צה. ועיין ברכות לג, רע"א:
 עומד לפני משה"מ כו') בלי שום תנועות (להעיר משו"ע סי' קד סב:
 עומד לפני המלך – אין לזוז ממקומו),

משא"כ בק"ש שו"מ מפני הכבוד כו' (ובפרט ע"פ הירושלמי ברכות
 פ"ב סה"א דנלמד ממש"ג ודברת במ) ומותר לקרץ בעיניו וכמעשה דרב
 (יומא יט, ב). ומ"ש בשו"ע אדה"ז או"ח סי' סג סז: הקורא ק"ש לא
 ירמוז וכו' – הרי מפורש הטעם (ארעי ולא קבע – ולא ביטול). וכן איתא
 שם דברפשה שני' מותר לצורך מצוה קצת.

(29) וזהו גם החילוק דשבת וששת ימי החול בכלל, כמבואר בכ"מ
 (המשך תרס"ו ע' כב. ועוד) דשבת – שבת מהצמצומים ומאיר גילוי
 אלקות שלא ע"י צמצום, ולכן אסור במלאכה דמאן דמחוי במחוג קדם
 מלאכא, משא"כ בששת ימי החול.

(30) ראה ג"כ לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 37. ועוד.

לקוטי לוי יצחק, הערות לתניא עמוד כ

ובפרט מעשה הצדקה וחסד... והוא בחי' חיבוק ממש:

(א) לכאורה חיבוק מאן דכר שמי' הכא, הרי כתיב רק וישק?

(ב) גם למה כפל לומר אחר זה, ועסק התורה בדבור ומחשבת העיון הן בחי' נשיקין, הלא כבר אמר זה מקודם ישקני מנשיקות פיהו דהיינו התקשרות דבור האדם בדבר ה' זו הלכה, וכן מחשבה במחשבה?

(ג) גם בכאן הוסיף תיבת ממש בחי' נשיקין ממש, (וכן בחיבוק אמר חיבוק ממש), ולעיל אמר סתם בבחי' נשיקין בלי תיבת ממש?

(ד) גם לעיל בדבר ה', שהוא תורה, פרט לומר זו הלכה, וכאן נקט ועסק התורה בדבור כו', נקט התורה סתם, ולא פרט לומר זו הלכה?

(ה) וכן במחשבה לעיל נקט מחשבה סתם, שמחשבה סתם יש בגירסא ג"כ, וכאן נקט ומחשבת העיון פרט לומר עיון, (ועיין לקמן בפמ"ט⁸ ביחוד הנשיקין נקט ג"כ עיון התורה)?

י"ל, כי הנה אח"כ כתיב¹⁰ ויהי כשמוע לבן את

לכן העובדות הראשונות שלו שעשה עם רחל נכתבו בספר למפרע שמפרע הוא בחי' אחוריים, כמ"ש בע"ח שער דרושי נקודות פ"א ע"ש. (לקוטי לוי יצחק כאן)

(8) תניא עמוד ע, א וז"ל: לדבקה בו ית' וליכלל באורו בדביקה חשיקה וכו' בבחי' נשיקין. . וכמ"ש בע"ח שיחוד הנשיקין עיקרו הוא יחוד חב"ד בחב"ד והוא עיון התורה. . ע"ש.

(9) מבאר: דיש שני ענינים, (א) מ"ש וישק יעקב לרחל", (ב) נשיקת (וחיבוק) לבן ליעקב, וכנגד ב' נשיקות אלו, הם ב' הענינים המבוארים בתניא.

פירוש: שיש בתורה ב' דרגות, (א) ההלכות שבתורה, (ב) עיון ופנימיות התורה, ומבאר דבחי' הלכות שבתורה — שהוא כללות תורה שבע"פ בחי' מלכות — נמשך מתורה שבכתב (בחי' ז"א) הנק' החתן (ראה לקוטי תורה פרשת ברכה ד"ה תורה צוה צג, ד), ויש פנימיות תורה שבכתב.

ובפרטיות:

בחי' יעקב קאי על תורה, כמ"ש (תהלים עח, ה) ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל, ונשיקת יעקב לרחל, היינו, ההשפעה מיעקב לרחל הו"ע לימוד הלכות" שבתורה, דהנה רחל היא בחי' מלכות, דהו"ע מעשה המצות בדבור ומעשה, וכמבואר כאן דרחל כנגד ה' אחרונה שבשם (ראה גם לקמן סימן יז. עה"פ ושם הקטנה רחל" — ה' קטנה) בחי' תורה שבע"פ.

ולבן' דקדושה קאי על כתר, ונשיקת לבן ליעקב הו"ע לימוד התורה בעיון, הפנימיות — של ההלכה.

ועפ"ז מבאר דיוקי הלשונות בתניא.

(10) בראשית כט, יג.

בראשית כט, יא: וישק יעקב לרחל וישא את־קלו ויבך:

יד

ביאור כמה דיוקים בתניא פרק מה, דיש שני ענינים, (א) נשיקת יעקב לרחל, (ב) נשיקת (וחיבוק) לבן ליעקב, והוא כנגד ב' ענינים בתורה, (א) הלכות שבתורה, (ב) עסק בתורה בעיון

וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך. כי רחל היא כנסת ישראל מקור כל הנשמות, ויעקב במדתו העליונה שהיא מדת הרחמים שבאצילות הוא המעורר רחמים רבים עליה. וישא את קולו למעלה למקור הרחמים העליונים הנק' אב הרחמים ומקורם. ויבך לעורר ולהמשיך משם רחמים רבים על כל הנשמות ועל מקור כנסת ישראל, להעלותן מגלותן ולייחדן ביחוד העליון אור א"ס ב"ה בבחי' נשיקין שהיא אתדבקות רוחא ברוחא כמ"ש¹ ישקני מנשיקות פיהו דהיינו התקשרות דבור האדם² בדבר ה' זו הלכה וכן מחשבה במחשבה ומעשה במעשה שהוא מעשה המצות, ובפרט מעשה הצדקה וחסד, דחסד דרועא ימינא, והוא בחי' חיבוק ממש כמ"ש³ וימינו תחבקני. ועסק התורה בדבור ומחשבת העיון הן בחי' נשיקין ממש. והנה ע"י זה יכול לבוא לבחי' אהבה רבה בהתגלות לבו כדכתיב⁴ ליעקב אשר פדה את אברהם כמ"ש במ"א.

תניא סוף פרק מה

ויבך לעורר ולהמשיך וכו' ולייחדן כו' בבחי' נשיקין כו': ואכ"כ⁵ וישא קולו ויבך ה' קודם וישק, והוא מאוחר בפסוק, ועיין בראב"ע בפסוק ויגד יעקב לרחל מאוחר וטעמו וכבר הגיד יעקב לרחל כו'. ואכ"כ יתפרש וישא כו' ויבך ג"כ מאוחר.

והיינו בתחלה ה' ויגד יעקב לרחל כו', ואח"כ וישא כו' ויבך ואח"כ וישק יעקב לרחל⁷.

(1) שיר השירים א, ב.

(2) שבת קלח, ב.

(3) שיר השירים ב, ו.

(4) ישעי' כט, כב.

(5) פירוש: דלפי המבואר בתניא, דמתחלה ובראשונה הוא ויבך לעורר רחמים עליונים, ואח"כ לייחדן ביחוד עליון וכו' בבחי' נשיקין, נמצא דויבך" הוא קודם, ובפסוק הוא מאוחר? וע"ז מבאר.

(6) וז"ל: מאוחר וטעמו וכבר הגיד יעקב לרחל, ואחר כך וישק, ורבים כמוהו. עכ"ל.

(7) והטעם מה שכאן ביעקב הוא בסדר למפרע שהמאוחר קודם, י"ל מפני שבחי' יעקב נתקן מאחוריים דיש"ס כמ"ש בע"ח שער יעקב ולאח"כ וישא ויבך מס' יעקב פ"א ע"ש. ושמו יעקב י' עקב, עקב הוא אחורי הרגל, והוא עומד בפנים דמלכות שמלכות היא בחי' רחל. הנה מפני שיעקב הוא בחי' אחוריים דאבא העומד בפני רחל

ילקוט לוי יצחק על התורה

שמע יעקב בן אהתו וירץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו ויביאהו אל ביתו, והוא, שהנשיקה שנשק יעקב לרחל, (שרחל הגידה כל מה שהי' לאבי' כמ"ש¹¹ ותרוץ ותגד לאבי'), עוררה את לבן שבשביל זה, יחבק וינשק הוא לבן ליעקב.

והוא, כי לבן¹² רומז על כתר שעליו כתיב¹³ לבושי' כתלג חיור ושער רישי' כעמר נקא, והוא בחי' לובן¹⁴ העליון שאין שם בחי' דינים וגבורות כלל, בחי' רישא חיורא, והוא בחי' אב הרחמים ומקורם. וב' הלשונות אב ומקור, י"ל לנגד¹⁵ גלגלתא ואוריא.

גלגלתא שהוא בחי' דכורא, ובגלגלתא הוא שמות ע"ב כמ"ש בע"ח¹⁶ שער א"א פ"ד ע"ש הוא בחי' אב הרחמים.

ואוריא שהוא בחי' אור פנימי לגבי גלגלתא. (עיין שם בפ"ג) ובאוריא הוא שמות¹⁷ ס"ג כמ"ש, הוא בחי' מקור הרחמים. (ומקור הוא אותיות קרו"ם הוא

(11) שם פסוק יב.

(12) ראה סידור עם דא"ח שער ל"ג בעומר עמוד דש (ד"ה עד הגל הזה) וז"ל:

דהנה יש ב' מדרגות בלבן, א' הנק' לבן העליון הוא למעלה מבחי' יעקב הנק' בעל עולם האצ' כידוע, והוא בחי' לובן עליון כמ"ש (שיר השירים ד, טו) ונוהלים מן לבנון, וכן (ישעי' יד, ח) ארזי לבנון וכיוצא. ויש בחי' לבן שלמטה מבחי' יעקב בעל עולם האצ' והוא נק' לבן הארמי כמ"ש (דברים כו, ה) ארמי אובד אבי, והוא הערמה שמנגד לחכמה דיעקב דקדושה הנק' אבי כו', וכמ"ש (משלי ח, יב) אני חכמה שכנתי ערמה, שערמי' שכן בקרוב לקבל מן הקדושה והוא שרש קליפת נוגה דבי"ע כו'.

וזה יובן מה שמצינו בנגעים שמראה הלבן יש בה שכולה טהורה וכמ"ש (ויקרא יג, יג) כולו הפך לבן טהור הוא כו', ויש מראה לבן שכולה טמא והיא הנק' לבנה אדמדמת או בהרת או לבנה כו', וכמבואר במשניות דמס' נגעים, וכללות ההפרש ביניהם הוא ע"ד הנ"ל דבחי' לובן העליון שלמעלה מבחי' האצ' דיעקב כו' כולה טהור ואין לחיצונים שורש יניקה שם כלל וכלל, ובחי' לבן התחתון שנפל בשבירה משם שהוא למטה מבחי' האצ' כנ"ל הוא נגע בהרת לבנה וכיוצא שכולה טמא כו' וד"ל ע"ש.

וראה תורת חיים בראשית קצח, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית עמוד רכב, וש"נ. המשך תער"ב ח"א עמוד רו ואילך.

(13) דניאל ז, ט. פירוש: לבושו של הקב"ה כשלג לבן ושערות ראשו כצמר נקי.

(14) ראה גם תורת חיים בראשית עמוד קצח, ד ואילך.

(15) דכמו בגשמיות יש ג' חלקים בראש, א' גלגלתא, ב' הקרומא דאוריא על המוח, ג' והמוח עצמו, כן הוא למעלה, ובכללות ב' בחי' גלגלתא ואוריא הוא בחי' אב (שם ע"ב), מקור (שם ס"ג).

(16) שער יג. שם ע"ב הוא שם הוי' במילוי יודיין (י' הוא בחי' חכמה — אב) והיינו: יו"ד, ה"י, וי"ו, ה"י, בגי' 72, ע"ב.

(17) ס"ג הוא שם הוי' במלוי כזה: יו"ד, ה"י, ואי", ה"י, בגי' 63, ס"ג (בכללות בחי' בינה).

קרומא¹⁸ דאוריא).

והם לבנים לגמרי. (משא"כ חכמה סתימאה טלא¹⁹ דבדולחא, גווי סומקא אתחזי ב'). היינו לבן. (ולבן היינו²⁰ מארם נוק²¹ לבן הארמי. פירוש ארם הוא רוממות, והיינו בחי' כתר, אר"ם ר"ת אב רחמים מקורם).

ויעקב שהוא מדת הרחמים²² שבאצ', דהיינו תפארת דאצ' הוא בריח²³ התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה, שעולה בכתר שהוא הקצה היותר עליונה, שמעורר רחמים רבים משם, וממשיכם לקצה התחתונה — מל²⁴ בחי' רחל.

זהו, שע"י הנשיקה דיעקב לרחל, שהוא אתדבקת רוחא ברוחא, ישקני מנשיקות פיהו, שהוא מהפה דהחתן תפארת דז"א בחי' יעקב, לרחל מל' שהיא תושבע"פ כמא²⁵ מלכות פה תושבע"פ קרינן לה.

(18) זהר חלק ג' דף קכח, ב. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית עמוד ח. ראה ביאורי הזהר להצ"צ עמוד תעא ואילך. המשך תער"ב חלק א' (פרק רכג) עמוד תנג ואילך. לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד שכת. קח ואילך. נג ואילך.

(19) טלא דבדולחא גווי סומקא אתחזי ב'. זהר חלק ג' — אדרא רבא — דף קכח, ב. ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי עב, ד ואילך.

ספר המאמרים תקס"ה ח"ב עמוד תכז ואילך.

(20) בראשית כח, כ. קום לך פדנה ארם ביתה בתואל אחי אמך."

(21) כמ"ש דברים כו, ה ארמי אבד אבי'.

(22) ראה לקמן סימן טז הערה 6. המשך תרס"ו עמוד תקעב.

(23) מבריה מן הקצה אל הקצה: לשון זה מקורו מהנאמר גבי בריחי קרשי המשכן, שהבריחים העליונים והתחתונים היו עשויים משתי חתיכות, כל בריח הגיע רק עד חצי הכותל (רש"י תרומה כו, כו), משא"כ הבריח התיכון גו' מבריה מן הקצה אל הקצה" (שם, כח).

והענין ע"ד הסוד: בריח התיכון" (האמצעי) קאי על מידת הרחמים, שהיא ספירת התפארת, שבקו האמצעי, כידוע שחסד (אהבה) הוא בימין, גבורה (יראה) בשמאל, ותפארת (רחמים) גופא", באמצע (תקוני זהר בהקדמה); ומעלת מידת הרחמים שבקו האמצעי" היא, שמבריה מן הקצה אל הקצה, מקצה היותר עליון לקצה היותר תחתון (ראה ד"ה כנשר יעיר קנו תרע"ח לאדמו"ר הרש"ב).

ועיין אור התורה פרשת ויצא עמוד ריג ב ואילך. פרשת תרומה עמוד א'תקלב. דברים עמוד לו ואילך. שם כרך ו' עמוד ב'תקצו ואילך. ועוד.

(24) ראה לקמן סימן יז, דמ"ש שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל", מבואר בחסידות (ע"פ מ"ש בזהר חלק ג' דף רמד, ב) דהוא רמז ה' גדולה, הקטנה, די' אותיות שם הוי', אות י' הוא חכמה (אמונה), אות ה' גדולה הוא בינה (בחי' לאה), אות ו' הוא ז"א (מדות), ואות ה' אחרונה — רחל — בחי' מלכות (מעשה המצות).

(25) הקדמת הזהר (תיקוני זהר) פתח אליהו (יז, ב). ראה אור התורה פרשת יתרו עמוד א' וז"ל: והנה תורה שבכתב ותורה שבעל-פה הם בחי' דכר ונוק' כי מלכות פה תורה שבעל-פה קרינן לה. והענין שכמו עדי"מ שעיקר גידול והיות הולד ברמ"ח אברים ושס"ה גידין הוא דוקא ע"י עיבור בבטן האם שהאם ששרשו נמשך ע"י טיפת דכר מ"מ בטפה ההיא אין התחלקות העצמות והגידין כו' נגלים בפועל ממש כלל רק שהם בהעלם וככח אבל יציאתם מההעלם אל הגילוי הוא ע"י שהייה ט' חדשים בבטן הנקבה ששם מצטייר הולד ונעשה בנין

אברהם ימין³⁴ חסדו שהי' מחבק לשרה כמ"ש בזה"ק פ' חיי שרה דף קל"ג ע"א³⁵ אברהם כד חמא לשרה הוה מחבק לה ע"ש. ויעקב תפארת שנשק לרחל, אין זה ממש, כי חסד ותפארת דז"א הם רק בחי' האורות בלבד. והנשיקין הללו דלבן ליעקב, שהוא ג"כ בחי' תורה הוא עסק התורה, לא דבר הלכה דרחל, אלא תורה סתם שהיא בת"ת דז"א בחי' יעקב (כמ"ש³⁶ ותורה שם בישראל שהוא בחי' יעקב), והנושק הי' לבן בחי' כתר. א"כ הדבור בבחי' תורה הוא מבחי' פה דא"א, ששם מתגלה הדעת דעתיק שבאורא כמ"ש³⁷ בע"ח שער א"א פ"ו כמדומה.

ומחשבת העיון (לא מחשבה סתם, כמו בגירסא, אלא בעיון, בעומק גדול) הוא מהדעת כמו שהוא באורא. (והיינו מ"ש בפמ"ט שהפה הוא מוצא הרוח וגילוייו בבחי' גילוי, ועיון התורה הוא באורא, כי לעיון צריך אור, כדמוכח במס' סוכה³⁸ שלעיוני היו מעיינים חוץ לסוכה בר ממטללתא, וכמ"ש במ"א מזה

וביחוד מל' היא דבר הלכה אותיות²⁶ הכלה. ועיין באגה"ק פכ"ו ד"ה והמשכילים יזהירו וז"ל ובפרט דבר הלכה היא ניצוץ מהשכינה שהיא היא דבר ה' כדאיתא בגמרא²⁷ דבר ה' זו הלכה ע"ש, דבר²⁸ הוי' גימט' רח"ל במכוון.

וכן מח' במח' ומעשה במעשה כו', כי מל' רחל, היא בחי' ה' אחרונה שבשם, שבה²⁹ יש ג' קוין הרומזים על מח' דבור ומעשה, ועיין בלקו"ת בד"ה³⁰ מי מנה ע"ש.

ומיעקב לרחל שייך רק נשיקה ולא חיבוק, כי יעקב הוא בחי' תפארת קו האמצעי שמזה נמשך נשיקה, כי הפה³¹ הוא באמצע. משא"כ חיבוק הוא מאברהם שהוא בחי' ימין, ולכן כתיב רק וישק, ולא גם ויחבק. וע"י נשיקתו דיעקב לרחל עורר שלבן רץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו, בשביל שהוא נשק את בתו רחל, ששרש המל' רחל הוא מכתר בחי' לבן³² כמא³³ כתר עליון איהו כתר מל', חיבק ונשק לבן אותו ליעקב. ובבחי' לבן כתר, שייך ב' בחי' חיבוק ונישוק, חיבוק שהוא מבחי' ימין, מקיף, הוא מחסד דעתיק שבגלגלתא, ונישוק שהוא מקו האמצעי בחי' פנימי, הוא מאורא ששם דעת דעתיק שרש קו האמצעי, ואורא הוא בחי' פנימי לגבי גלגלתא.

והחיבוק והנישוק הללו דלבן בחי' כתר, הם חיבוק ונשיקין ממש, ממש דוקא, דהיינו בחי' עצמות ואו"ס. משא"כ החיבוק והנשיקין דז"א דאצי' למל', כמו

שלם, וכך עם היות שתורה שבכתב הוא שורש ומקור לכל ההלכות שבתורה שבעל-פה מ"מ כל עיקרי ההלכות מבוארות יפה בתורה שבעל-פה דוקא ובה הן מתגלות ונגדלות ממש, משא"כ בתורה שבכתב הן נרמזות ברמז בעלמא ביתור אות או תיבה ומזה נעשה מסכת שלימה בתורה שבעל-פה בבאיור כל פרטי הלכות ודקדוקיהן כו'. והיינו עיקר התגלות רצון העליון הוא נשמת כל אצי' וחיותם וכמ"ש בזהר ויחי דף רמ"ה הנה גילוי זה הוא דוקא ע"י תורה שבעל-פה ע"ש.

(26) פרי עץ חיים (שערי הנהגת הלימוד) פרק ז. עמק המלך שער עולם התורה ריש פרק מז. לקוטי תורה פרשת ראה עמוד ל. ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי נביאים וכתובים עמוד קלט, וש"נ.
(27) שבת קלח, ב. ראה לקוטי שיחות חלק טו עמוד 232 ואילך.
(28) דבר (בג' 206), + הוי' (26) = 232, כמספר רח"ל.
(29) ראה לקוטי שיחות חלק ח' עמוד 108 ואילך. ילקוט לוי יצחק חלק א' סימן קנד הערה 5.
(30) לקוטי תורה פרשת בלק עמוד סז, א. ב.
(31) פירוש: כמו במשל בציור תבנית הגוף, דיש יד ימין ויד שמאל ומהם נעשה החיבוק", משא"כ מהאמצע הגוף הפה"ה הוא הנשיקה".
ראה לקמן הערה 35.
(32) ראה אור התורה במדבר בהוספות עמוד א' חקיק. ספר המאמרים תורת שמואל תרל"ב ד"ה תמים תהי'.
(33) הקדמת זוהר (פתח אליהו) יז, ב.

(34) אברהם בחי' חסד: כמ"ש (מיכה ז, כ) חסד לאברהם". ראה זהר חלק א' דף מז, ב. תניא — אגרת הקודש סימן ה. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים עמוד ד. וש"נ.

(35) וז"ל: תא חזי אברהם כד חמא לשרה הוה מחבק לה ולא יתיר (בא וראה אברהם כשראה את שרה הי' מחבק אותה ולא יותר, ר"ל צד החסד), אבל יצחק דאיהו בעלה (אבל יצחק שהוא סוד אש הגבורה), אחיד בה ושוי דרועיה תחת רישה (ויצחק אוהו בה ושם זורעו שהיא גבורה תחת ראשה, והחיבוק של הימין הוא ע"י החסד של אברהם), דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני.

לבתר אתא יעקב (ואחר התיקונים שתיקנו אברהם ויצחק בא יעקב), ושמש ערסא (ושימש מטתו ועי"ז גרם יחוד עליון), ואוליד תריסר שבטין כולא כדקא יאות (והוליד י"ב שבטים הכל כראוי להיות).

(רמ"ק ומפרשים)

(36) תהלים עח, ה.

(37) שער יג.

(38) דף כח, ב. ת"ר כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו ערבי. ומשנן בסוכה, איני, והאמר רבא מקרא ומתנא במטללתא ותנוי בר ממטללתא, לא קשיא הא במגרס הא בעיוני.

פרש"י: ומשנן בסוכה, סובר למודו ומחתכו לעמוד על כוריו, דהיינו שמעתא דאמוראי וסברא של טעמי משנה וברייתא מה טעם זה חייב וזה פטור זה אסור וזה מותר.

מקרי ומתני, לקרות שבכתב ולשנות משניות הערוכות ושגורות בפה. במטללתא, בסוכה.

ותנוי, הש"ס דהוא סברא לטרוח ולשנן וכן שמעתא דאמוראי שאינן באות אלא מכלל דקדוקי שהן למדין מתוך דברי משנה דמדמו מלתא למלתא.

בר ממטללתא, אם ירצה דמצטער הוא ומצטער פטור מן הסוכה והאורי יפה לו להרחיב דעתו קא סלקא דעתי' תנוי היינו משנן.

הא למגרס כו', כלומר תרי גווני שינון הוו למיגרס גמרא הברורה לו כבר והיינו שמעתא צריך סוכה והיינו משנן.

לעיוני, בר ממטללתא.

בס"ד. ועיין בזוה"ק³⁹ פ' חיי שרה דף ק"ל ע"ב מאי

(39) תא חזי זכאין אינון צדיקא דאתגניז להו כמה טבין לההוא עלמא (בא וראה אשריהם הצדיקים שנגנזו להם הרבה טובות לעולם הבא), ולית אתר פנימאה בכל אינון (ואין מקום פנימי יותר בכל אותם המקומות שבג"ע), כאינון דידעי רזא דמאריהון (כהמקום של אותם היודעים סודות של הקב"ה), וידעו לאתדבא בהו בכל יומא (ועי"ז יודעים להתדבק כל יום בהקב"ה), על אלן כתיב (על אלו נאמר) עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחכה לו (פי' עין של שום נביא לא ראתה שכן הגדול שיעשה הקב"ה למחכה לו), מאי למחכה לו (מה פירושו, ואמר) כמה דאת אמר חכה את איוב בדברים (פי' אליהוא המתין מלהשיב את איוב בדברים השמורים בלבו להשיבו עד שחקר ונתברר לו אמיתת הדברים מה שרוצה להשיב), ואלין אינון דרחקין למלה דחכמתא (ואלו הם הדוחקים ומיגיעים עצמם להבין דברי החכמה), ודייקין לה (ומדייקים בה בכל מלה), ומחכאן לה למנדע ברירא דמלה (ומחכים וממתינים וחוקרים לדעת ביורו של הדבר,

למחכה לו כו' ואלין אינון דרחקין למלה דחכמתא ודייקין לה ומחכאן לה למנדע ברירא⁴⁰ דמלה כו' ע"ש, והוא באוריא שהיא בחי' חכמתא עלאה סתימאה, כידוע) וכמובן.

לקוט לוי יצחק, הערות לתניא עמוד כא

והיינו למחכה לו), לאשתמודעא למאריהון (וכוונתם להכיר עי"ז את בוראם), אלן אינון דמאריהון משתבח בהון בכל יומא (אלו הם שהקב"ה משתבח בהם בכל יום), אלן אינון דעאלין בין עלאין קדישין (אלו הם הנכנסים בין מלאכים העליונים הקדושים וכו'). ע"ש.

(40) י"ל דמדייק דלשון ברירא" מלשון אור ואויר, דרחקין למלה דחכמתא" היינו חכמתא עלאה סתימאה, וכנ"ל דידעי רזא דמאריהון".

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שישי עמ' ב

1 את בתו גם כדי לחייבה סקילה אם זנתה אף שאין עדים על
2 קידושין אלו, או שאינו נאמן. מביאה הגמרא מחלוקת בדין זה: רב
3 אמר, אף אם זנתה, אין סוקלין את הבת על פי האב, ורב אסי אמר
4 סוקלין. מבארת הגמרא: רב אמר 'אין סוקלין', כיון שבי הימניה
5 רחמנא – מה שהאמינה התורה לאב האומר שקידש את בתו, היינו
6 לענין איסורא – לאוסרה לעולם כדן אשת איש, אך לקמלא –
7 לחייבה מיתה על פיה, לא הימניה – לא האמינה התורה. ורב אסי
8 אמר 'סוקלין' על פי דברי האב, כיון שלכולה מילתיה הימניה
9 רחמנא לאב – לענין כל הדינים האמינה התורה לאב, ואף לחייבה
10 סקילה אם זנתה. אמנם הוסיף ואמר רב אסי, ומודינא שיש אופן
11 שהאמינה תורה רק לענין איסור ולא לענין מיתה, באופן שהאשה
12 אומרת 'נתקדשתי', שאף שנאמנת לאסור עצמה, מכל מקום אין
13 סוקלים אותה על פי דברי עצמה, וכפי שיבואר. ואמר רב אסי
14 בביאור דברי עצמה, הני שפסקתא דידי – שתי ההלכות שאמרת
15 מרפסן איני – 'משברות גנות' כלומר קשות ונראות כסותרות זו
16 את זו, שהרי השתא, ומה במקום שהאב אומר 'קידשתי את בתי'
17 ואיני יודע למי, ובא אדם ואומר שהוא המקדש, ההלכה היא
18 שאם בא אותו אדם לבגוס – לישא אותה, נאמן בדבריו ובפנים, וזו
19 לבאורה ראייה שאין הבת מוחזקת כל כך במקדשת על פי דברי
20 האב, ולכן סומכים על דברי אותו אדם ומתירים לו לישאנה, ומכל
21 מקום אמרת – סובר רב אסי שאם זינתה סוקלים אותה מחמת דברי
22 האב, אם כן בשאם שהאשה עצמה אומרת 'נתקדשתי ואיני
23 יודעת למי', שאם בא אדם ואומר שהוא קידשה, החמירו עליה
24 לומר שאין מאמינים לאותו אדם כלל ולכן אם בא לבגוס אין פנים,
25 וזו הוכחה לבאורה שחוששים לדבריה שהיא בחזקת מקדשת,
26 ואין מתירים לו אותה ללא הוכחה ברורה שהוא המקדש, אינו דין
27 – וכי לא ראו שיהיה הדין שפסקלין אותה אם זינתה, ומדוע אמר
28 רב אסי שאין סוקלים אותה.
29 מסיים רב אסי ומבאר דבריו, ולא היא – המבינים את דברי יראו
30 שאין זו קושיה כלל, וביאור הדינים הוא שלאב האומר שקידש את
31 בתו, הימניה רחמנא – האמינה התורה, ולכן סוקלים אותה על פי
32 דברי האב ומכל מקום האדם שאומר שקידשה רשאי לישאנה,
33 כטעם שהתבאר לעיל שמסתבר שהוא חושש לשקר, שמא
34 יכחישנו האב. ואילו לדידה – לאשה עצמה לא הימניה – לא
35 האמינה התורה, ולכן אין סוקלים אותה על פי דבריה, שבדיני
36 נפשות לא נהרג מחמת ספק, ומכל מקום היא נאמנת לאסור את
37 עצמה כדן אשת איש, כיון שאדם יכול לאסור בדיבורו את עצמו

38 ואמנם האומר שקידשה אינו רשאי לישא אותה, כטעם שהתבאר
39 לעיל שאינו חושש לשקר, אלא סומך על כך שהיא תחפה עליו.
40 ורב חסדא אמר כרב, שאמר זה ואחר זה – בין כשהאב אומר
41 קידשתי את בתי, ובין כשהבת אומרת התקדשתי, אם זינתה אין
42 סוקלין אותה.
43 באיסור עריות אסרה תורה אף ביאת גדול על אשה קטנה, או
44 ביאת קטן על גדולה ובאופן כזה רק הגדול נענש, אך הקטן פטור.
45 וביאת איסור הוא באיש בן תשע שנים ויום אחד, ובאשה בת שלש
46 שנים ויום אחד, ובפחות מזה אין למעשיהם שם 'ביאה' אסורה.
47 וצריך שיהיו עדים שהקטן בן ט' או הקטנה בת ג' כדי לחייב את
48 האיש או האשה מיתה.
49 מבארת הגמרא: ואמר רב חסדא לשעמיה – לשיטתו, שאין האב
50 נאמן לחייב את בתו מיתה, כטעמו בנידון אחר, דאמר רב חסדא,
51 האומר בני זה בן תשע שנים ויום אחד וביאתו ביאה לחייב אשה
52 גדולה שאב עליה, וכן האומר פתי זו בת שלש שנים ויום אחד,
53 וביאתה ביאה לחייב גדול הבא עליה, אם באו על אחת מכל
54 העריות בשוגג, נאמן האב לחייב את האשה הגדולה שבנו בא
55 עליה וכן את הגדול הבא על בתו כרפין על פיו, כעד אחד, אבל לא
56 נאמן לחייבם כפזות – באופן שהיתה ביאה אסורה באיסור לא
57 תעשה בשוגג, וכן לא נאמן לעונשין – לחייבם עונש מיתה אם בא
58 עליה במזיד, והיינו כעין הדין שאמר רב חסדא בסוגייתנו שאין
59 האב נאמן לחייב את בתו מיתה באומרו שהיא מקודשת, כי אין
60 האב נאמן לשום עונש.
61 זמן הבגרות של איש או אשה תלוי בשני דברים, א. שיגיעו לשנות
62 גדלות, והיינו סיום שנת השלש עשרה באיש, וסיום השנה השנים
63 עשרה באשה. ב. שיביאו סימני גדלות בגופם, והיינו שתי שערות.
64 ואם נהיו בת י"ב או בן י"ג ועדיין לא הביאו ב' שערות הקדישין
65 הקדש ונדריהם נדר, אבל קודם שנהיו בת י"ב או בן י"ג, אין נדרין
66 נדר ואין הקדישין הקדש. אבל לענין עונשין אינן עונשים עד שיהיו
67 גדולים ויביאו שתי שערות, ואם הביאו שתי שערות ועדיין לא
68 גדלו חוששים שמא שומא בעלמא היא ואינם נענשים על שום
69 עבירה.
70 מביאה הגמרא ראייה לדברי רב חסדא: תניא בתוספתא (טהרות
71 פ"ו ה"ט) בנותיה דרב חסדא, לגבי בן או בת שהביאו שתי שערות
72 ולא ידוע אם הגיעו לגיל בגרות, ואמר האב בני זה בן שלש עשרה
73 שנה ויום אחד ודינו כגדול, או שאמר בתי זו בת שתיים עשרה שנה
74 ויום אחד, ודינה כגדולה,

כא, א – ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו

כא, יד-טו – אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה. ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני ה' מקדשו

א. כתב האר"י ז"ל שאף על גב שהנשמה מסתלקת מן האדם נשתייר בו מעט מנשמה בתוך גופו, והחיצונים שרוצים ליהנות מאור הנשמה שנשתייר בו באים בתוך אותו גוף, כי בחיים מאור הגדול של נשמה שבגוף אינן יכולים לבא, אבל אור מעט שנשתייר אחר מותו באדם נהנים ממנו ומכח זה האור שנשתייר בו מתלבשים בו ומזה בא הטומאה, ובאם שלא הי' נשתייר בו מעט אור מנשמתו לא היו באים החיצונים לתוכו.

והענין שהקב"ה משייר מעט זה מנשמתו כי זה גורם ללחלח העצמות שיכולים לקום בתחייה, כמו הגינה כל זמן שאין מלחלחין אותו הגינה ונתייבשה אי אפשר לה להוציא פרי כן ממש האדם, ועל זה כתב האר"י ז"ל שזה שאמר הפסוק בישעי' (ישעי' נח, יא) והיית כגן רוח וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו והשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליץ, ר"ל מי גרם לך שעצמותיך בקבר אחר שיכלה הגוף וישתיירו העצמות שהקב"ה יחליץ אותם ויחיו על ידי שהייתם כגן רוח וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו מצד לחלוחית, כן אתה כל זמן שהלחלוחית בתוכך מקום בתחייה. וכתב שזהו סוד הנזכר בזוהר בכמה דוכתי הבלי דגרמי דאשתייר בבי קברי.

ואם כן מכח זה המעט שנשתייר מנשמתו מתלבשים בו החיצונים ויונקים ומטמאים האדם וזהו טומאת מת, אבל עכו"ם שאינו קם בתחיית המתים אינו נשתייר אצלו כלום בעת שנפטר מן העולם, ואם כן אין להם להחיצונים גם כן להניק ממנו ואינם מתלבשים בו, ולכך אין מטמא העכו"ם. עד כאן דברי האר"י.

אך קשה למה עשה הקב"ה התחייה בדרך זה שישתייר מעט נשמה, לא ישתיר כלום מנשמה בגוף ויבראהו מחדש אחר כך כמו שבראו בתחילה מטיפה סרוחה, כך לעתיד יבראו מאותו עפר בעלמא שנשאר מגופו.

אבל נראה לי שהקב"ה עושה זה מצד הדין, כי נודע מה שכתוב בתיקונים שבע' אנפין בדף קמ"א ע"א וז"ל, הנשמה לגוף האדם היא בדרך הלוואה עד זמן שיקצוב לו הקב"ה וכשיגיע זמנו לשלם ההלוואה אזי פורח נשמתו ועיין שם באריכות הלשון. ואיתא בטור חושן משפט סימן צ"ח שהמסדר לבעל חוב שצריך הבית-דין לשייר לו כדי חיותו כמו שכתוב שם מפורש.

ולכך נ"ל שבדין הוא שהקב"ה לא יטול גם כן ההלוואה במילואו שלא ישאר לגוף כלום, וצריך לכל הפחות לשייר מעט שם כדי חיותו דהיינו כדי שילוחלח הגוף כדי שיוכל לחיות בתחיית המתים וזה היא כדי חיותו כן נ"ל ברור.

קרבן שבת' – תוספות חול על הקודש סימן ג

ב. **ולא יחלל זרעו בעמיו.** הוא כשיש יחוד זו"ן, שכהן דז"א נושא את הבתולה דמל', הנה בזמן הגלות כ"ז אינו, שמל' ירדה פלאים, כמ"ש² ותרד פלאים, וקוב"ה ז"א בגלותא סליק לעילא לעילא³, הנה שיהי' הגאולה מהגלות, שתבנה המל', וישוב ז"א להתייחד בה ע"ד שכה"ג נושא את הבתולה וכו', אז תהי' הגאולה וישוב הקב"ה ז"א הכה"ג להתייחד עם הבתולה דמל'.

לקוטי לוי יצחק פרשת אמור⁴, פניני לוי יצחק על התורה

כג, טו – וספרתם לכם ממחרת השבת⁵ מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה

ג. [מצות עשה מן התורה שישפור כל אחד מישראל שבעה שבועות ימים מיום הבאת קרבן העומר שנאמר וספרתם לכם וגו'.]

אחר הספירה נוהגין לומר יהי רצון שיבנה בית המקדש כו' לפי שעכשיו אין אנו סופרין אלא זכר למקדש, ואין בספירה זו עשיית המצוה כלל, שהמצוה הוא לספור לעומר, ועכשיו אין לנו עומר לספור לו, אלא שחכמים תקנו לספור זכר למקדש, לפיכך מתפללין שיבנה בית המקדש ונקיים המצוה כתקונה.

שו"ע אדמו"ר הזקן סי' תפ"ט סעיף י"א

ד. ידוע⁶ החקירה באם יבוא משיח באמצע ספירת העומר, אם יכול להיות המשך קיום מצות ספירת העומר בברכה מן התורה, אף שהתחלת הספירה (לפני ביאת המשיח) לא היתה אלא מדרבנן.

ומסתבר לומר, שעל ידי קיום המצוה מדרבנן ישנה ספירת הימים שלפני זה, ובמילא, יכולים להמשיך ולספור בברכה מן התורה, כיון שישנה **המצואות** (אף שאינה דמצוה) דכל הימים, "שבע שבתות תמימות תהיינה"⁷, והרי זה שבוע תמים.

תורת מנחם התוועדויות ה'תשמ"ט ח"ג ע' 130

(2) איכה א, ט.

(3) ראה זהר ח"א רי, א. ח"ב נח, ב. ח"ג, כ.

(4) עיין תורת מנחם – תפארת לוי יצחק.

(5) עיין ילקוט משיח וגאולה עה"ת פ' שמות סימן קסד: ביאור הענין דע"י **ההשתוקקות והגעגועים** של ב"י לקבלת התורה עוד בהיותם במצרים, וזוהי הוציאתם ממצרים – וכן הוא בגאולה העתידה, דזכותם של ישראל הוא זכות **הקיווי והציפי' להגאולה**, שבה נכלל הכוסף והתשוקה לתורתו של משיח – תורה חדשה מאתי תצא.

(6) ראה לקו"ש ח"ח ע' 54 ואילך. וש"נ.

(7) אמור כג, טו.

(1) ר' בצלאל מקוברין ז"ל, בעמח"ס עמודי' שבעה, נדפס תל"ד.

♦ יום ראשון ל' ניסן ♦

א ואמר יי למשה אמר לכהניא בני אהרן
ותימר להון על מית לא יסתאב בעמיה :

כא (א) ויאמר יהוה אל-משה אמר אל-הכהנים
בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא-יטמא בעמיו:

אף בעלי מומין במשמע. בני אהרן • ולא בנות
אהרן • לא-יטמא בעמיו • (ת"כ) בעוד שהמת בתוך
עמיו, יצא מת מצוה.

כ"י • אמר אל-הכהנים • (יבמות פ"ה, ת"כ) : אמר ואמרת,
להזהיר גדולים על הקטנים • בני אהרן • (קידושין לה)
יכול חללים ? תלמוד לומר: הכהנים • בני אהרן •

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות כרך 1 עמוד 151, חלק כו עמוד 165 - מתוך 'לקראת שבת')

להזהיר ולהאיר על הקטנים

הכהנים . . ואמרת אליהם", וכידוע שאמירה היא לשון רפה
(מכילתא ופירש"י יתרו יט, ג. ועוד), בניגוד לדיבור שהוא לשון
קשה (מכות יא, א וברש"י שם).

עוד יש להוסיף בזה, שמרמז שהלימוד וההשפעה על
הקטנים, מוסיפים אור וזהר גם אצל הגדולים, דיש ללמוד
הלשון "להזהיר גדולים על הקטנים", שהוא אזהרת
הגדולים על-ידי הקטנים, וכדברי חכמינו ז"ל (תמורה טז, א):
"בשעה שתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו למדני תורה, אם
מלמדו - מאיר עיני שניהם ה'".

בתחילת פרשתנו, נאמר "אמר אל הכהנים גו ואמרת
אליהם". ופירש רש"י "אמר ואמרת, להזהיר גדולים על
הקטנים".

ויש לפרש בדרך הרמז, דהא דנקט רש"י הלשון אזהרה
דוקא, שאזהרה היא גם מלשון זוהר ואור (עין בספר
המאמרים תש"ח לאדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, ע' 240). ובזה מרמז
שאופן ההשפעה והלימוד שמלמדים הגדולים את
הקטנים, צריך להיות בדרך של קירוב והארת פנים.
וענין זה מרמז גם בכך שלשון הפתוב הוא - "אמר אל

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 12 עמ' 61)

בית-דין על הכהנים". ולפי זה קשה: למה אין לפרש
ש"ואמרת אליהם" קאי על בית-דין? אבל כיון שנאמר "אל
הכהנים", מובן ש"אליהם" מתייחסת להם: הכהנים
הגדולים מזהירים לשמור על הכהנים הקטנים.

להזהיר גדולים על הקטנים (רש"י כא, א)

התבות "אל הכהנים" בדבור-המתחיל נראות כמיתרות
לכאורה. ויש לבאר, דהנה להלן נאמר "וידבר משה אל
אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל", ורש"י מפרש "להזהיר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות, כרך כו, עמוד 158)

(טו) שלשון הרע "קטיל תלייתא" (המספר, השומע והאדם
שעליו מדברים) - על-אחת-פמה-וכמה שהדבור בשבחו
של הזולת מגלה את הטוב שבו.

הנוראה משם פרשתנו - אמר - בעבודת ה': אמר, תרבה
באמירת דברי שבח ולימוד זכות על כל יהודי באשר הוא.
והרי הדברים קל-וחומר: אם הדבור בגנותו של הזולת
מעורר ומגלה את הרע שבו, שלכן אמרו רבותינו ז"ל (ערכין

ב אלהן לקריבה דקריב לה לאמה ולאבוייה
ולברה ולברתה ולאחוייה :

(ב) כי אם-לשארו תקרב אליו לאמו ולאביו ולבנו
ולבתו ולאחיו:

כ"י • כי אם-לשארו • (ת"כ) אין "שארו" אלא אשתו.

ג ולאחתה בתלתא דקריבא לה די לא הנת
לגבר לה יסתאב :

(ג) ולאחתו בתולה הקרובה אליו אשר לא-היתה
לאיש לה יטמא:

כ"י • הקרובה • לרבות את הארוסה • (ת"כ, יבמות ס) • אשר לא-היתה לאיש • למשכב • לה יטמא • מצוה • (ת"כ, יבמות

• (ז)

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז וזהר

ואמו שהם בני קיימא, אף כל אלו בני
קיימא, יצאו נפלים שאינו מטמא להם

שכן לנכרים: תורה ב
(ב-ג) לאמו ולאביו. לומר מה אביו

כא (א) לנפש לא יטמא [בעמיו].
כלומר אפילו לעמיו, לקרובים, וכל-

ד לא יטמא בעל בעמיה לאחלויה:

(ד) לא יטמא בעל בעמיה לאחלויה:

שהוא בתוך עמיו, שיש לו קברין, שאינה מת מצוה. ובאיזה 'שאר' אמרתי? באותו שהיא 'להחלו', להתחלל הוא מכהנתו.

כ"י לא יטמא בעל בעמיה להחלו • (ת"כ) לא יטמא לאשתו פסולה, שהוא מחלל בה בעודה עמו. וכן פשוטו של מקרא: לא יטמא בעל בשארו, בעוד

ה לא ימרטון מרט ברישהון ופאתא דדקנהון לא יגלחון ובכשרהון לא יחבילון חבול:

(ה) לא יקרחו קרחה בראשם ופאת זקנם לא יגלחו ובכשרם לא ישרטו שרטת:

תשחית". יכול לקטו במלקט ובקריטני? לכה נאמר: "לא יגלחו", שאינו חייב אלא על דבר הקרוי "גלוח" ויש בו השחתה, וזהו תער. ובכשרם לא ישרטו שרטת • לפי שנאמר בישראל (לעיל יט כח): "ושרט לנפש לא תתנו". יכול שרט חמש שריטות, לא יהא חייב אלא אחת? תלמוד לומר: "לא ישרטו שרטת" – לחייב על כל שריטה ושריטה; שתבה זו יתרה היא לדרש, שהיה לו לכתב: "לא ישרטו" – ואני יודע שהיא שרטת.

כ"י לא יקרחו קרחה • (ת"כ) על מת. והלא אף ישראל הזהירו על כך? אלא (קידושין לו. מכות כ) לפי שנאמר בישראל (דברים יד א): "בין עיניכם". יכול לא יהא חייב על כל הראש? תלמוד לומר: "בראשם". וילמדו ישראל מהכהנים בגזרה שוה: נאמר כאן "קרחה" ונאמר להלן בישראל "קרחה", מה כאן כל הראש, אף להלן כל הראש במשמע, כל מקום שיקרח בראש, ומה להלן על מת, אף כאן על מת. ופאת זקנם לא יגלחו • לפי שנאמר בישראל (לעיל יט): "ולא

יקדישין יהוה קדם אלההון ולא יחליון שמה דאלההון ארי ית קרבניא דיי קרבן אלההון אנן מקריבין ויהוה קדישין:

(ו) קדשים יהיו לאלהיהם ולא יחללו שם אלהיהם כי את-אשי יהוה לחם אלהיהם הם מקריבם והיו קדש:

כ"י קדשים יהיו • (ת"כ) על-כרחם יקדישום בית-דין בכך.

דעת זקנים מבדלי התוספות – עזר והדר

מטמא למת מצוה. ונמצא בספר הרמב"ם ו"ל (אבל פ"ג ד"ח) דהיינו מת מוטל על הדרך, והוא רחוק כל כך מבני אדם שאם יצק המוצאו מאותו מקום לא יהא קולו נשמע לאחרים. וזהו שאמרו ו"ל (יבמות פט) קורא ואין אחרים עונים אותו, וזהו מת מצוה. וזהו חומרא גדולה, דמשמע שאם אנו מוצאים שום מתעסקין אחרים דיין בהן יכול להטמא למת

מצוה: תורה ד

(ד) לא יטמא בעל בעמיה להחלו. פירש הרב בכור שור, כמו ל'בעל בעמיה', כלומר שאפילו לכהן גדול שמת, שהוא בעל ואדון וקדושתו גדולה, אפילו הכי לא יטמא לו בהן אחר אם אינו מקרובין המונקרים בפסוק: תורה ה

וגבי לאחותו פירש ר"ש הקרובה אליו לרבות הארוסה. והיא הנותנת, דבין דבהן אינו מטמא לארוסתו, אם בן דין הוא שישמא לאחותו ארוסה, הואיל ואם היה בעלה בהן אינו מתעסק בקבורתה. ואמרו ו"ל (יבמות כב) שארו זו אשתו. וכן מוכח לקמן דבהן מיטמא לאשתו דכתיב (פסוק ו) לא יטמא בעל בעמיה להחלו, הא שלא להחלו מטמא. ועוד מדכתיב ולאחותו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש לה יטמא, הא אם היתה לאיש לא יטמא לה, לפי שבעלה קרוב לה יותר ומטמא לה ואפילו בהן, דכתיב (בראשית ב כד) והיו לבשר אחד, ואין לה קרובה גדולה מזה:

ולאחותו הבתולה. אמרו ו"ל (נויר מה) לאחותו הוא דיאנו מטמא, אבל הוא

(תרי"ג). [ואם תאמר מאי שנא דגבי בהן גדול כתיב (פסוק יא) ועל כל נפשת מת לא זבא לאביו ולאמו לא יטמא], ומאי שנא דכאן גבי בהן הדיוט מקדים אמו לאביו, משום דגבי הדיוט כתיב יטמא הלכה לא מיבעיא לאמו שהיא ודאי, אלא אפילו לאביו שאינו ודאי יטמא, וגבי בהן גדול דכתיב לא יטמא (שם) קאמר לא מיבעיא לאביו שאינו ודאי, אלא אפילו לאמו שהיא ודאי לא יטמא:

לאחיו ולאחותו. איתמר בתורת כהנים, יכול לאחיו ולאחותו מן האם, תלמוד לומר לבנו ולבתו, מה בנו ובתו שהם יורשין, אף אחיו ואחותו היורשין אותו, לאפוקי מן האם שאינם יורשין: כי אם לשאר הקרוב אליו. איתמר בתורת כהנים, הקרוב ולא הארוסה.

(ד) אִשָּׁה זָנָה וְחִלְלָה לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה
לֹא יִקְחוּ כִּי־קֹדֶשׁ הוּא לַאלֹהִיו:

כ"י זָנָה • שְׁנֹבְעָלָה בְּעִילַת יִשְׂרָאֵל הָאָסוּר לָהּ, כְּגוֹן
חֲבִיבֵי בְּרִיתוֹת, אוֹ נָתִין, אוֹ מְמֹזֵר (יבמות סא) • חִלְלָה •
שְׁנוּלָדָה מִן הַפְּסוּלִים שֶׁבִּבְהֵמָה, כְּגוֹן בַּת אֶלְמָנָה

(ה) וְקִדְּשִׁתּוֹ כִּי־אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מִקְרִיב קֹדֶשׁ
יְהִי־לָךְ כִּי קֹדֶשׁ אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשְׁכֶם:

כ"י וְקִדְּשִׁתּוֹ • עַל־כִּרְחוּ, שָׁאֵם לֹא רָצָה לִגְרֹשׁ,
הִלְקֶהוּ וַיִּסְרֶהוּ עַד שִׁיִּגְרֹשׁ (יבמות פח) • קֹדֶשׁ יְהִי־לָךְ •

(ו) וּבֵת אִישׁ בָּהֶן כִּי תַחַל לְזִנוּת אֶת־אִבִּיהָ הִיא
מִחֻלְלָת בָּאִשׁ תִּשְׁרָף: ׀

כ"י כִּי תַחַל לְזִנוּת • כִּשְׁתַּחֲלֵל עַל־יְדֵי זִנוּת,
שֶׁהִיְתָה בָּהּ זִיקַת בַּעַל וַיִּזְנֶתָה, אוֹ מִן הָאָרוּסִין אוֹ מִן
הַנְּשׂוּאִין. וּרְבוּתֵינוּ (סנהדרין נא) נִחְלָקוּ בַּדֶּבֶר, וְהַכֹּל

(ז) וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֲחָיו אֲשֶׁר־יוֹצֵק עַל־רֹאשׁוֹ שָׁמֹן
הַמִּשְׁחָה וּמִלֵּא אֶת־יָדָיו לְלִבֵּשׁ אֶת־הַבְּגָדִים אֶת־
רֹאשׁוֹ לֹא יַפְרֹעַ וּבִגְדָיו לֹא יַפְרִם:

כ"י לֹא יַפְרֹעַ • (ת"כ) לֹא יִגְדֵּל פָּרַע עַל אֶבֶל, וְאִיזְהוּ גָדוֹל פָּרַע? יוֹתֵר מִשְׁלֵשִׁים יוֹם.

(ח) וְעַל כָּל־נִפְשֹׁת מֵת לֹא יִבֹּא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא
יִטְמָא:

כ"י וְעַל כָּל־נִפְשֹׁת מֵת • בָּאֵהֶל הַמֵּת. נִפְשֹׁת מֵת •
לְהִבִּיא רְבִיעִית דָּם מִן הַמֵּת, שִׁמְטָמָא בָּאֵהֶל.

(ט) וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלִל אֶת מִקְדָּשׁ
אֱלֹהֵיו כִּי גֹזֵר שָׁמֹן מִשְׁחַת אֱלֹהֵיו עָלָיו אֲנִי יְהוָה:

כ"י וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא • (ת"כ, נידר לו) אֵינּוּ הוֹלֵךְ
אַחֵר הַמִּשְׁחָה. וְעוֹד, מִכָּאֵן לְמִדּוֹ רְבוּתֵינוּ שֶׁכֵּהֶן גָּדוֹל
מִקְרִיב אוֹנָן. וְכֵן מִשְׁמַעוֹ: אֵף אִם מֵתוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ,
אֵינּוּ צָרִיךְ לְצִאת מִן הַמִּקְדָּשׁ אֶלָּא עוֹבֵד עֲבוּדָה.

ז אֶתְמָא מְטַעֵיָא וּמַחֲלֵלָא לֹא יִסְבוּן וְאֶתְמָא
דְּמִתְרַכָּא מִבְּעָלָה לֹא יִסְבוּן אַרִי קִדִּישׁ הוּא
קָדָם אֱלֹהֵהּ:

מִכְּהֵן גָּדוֹל, אוֹ בַת גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָה מִכְּהֵן הַדְּיוּט,
(קידושין עז) וְכֵן שְׁתַּחֲלִלָה מִן הַכֹּהֵנָה עַל־יְדֵי בִּיאַת אֶחָד
מִן הַפְּסוּלִים לְכֹהֵנָה.

ח וְתִקְדָּשְׁנָה אַרִי יֵת קֶרְפֵּן אֱלֹהֶיךָ הוּא מִקְרִיב
קִדִּישׁ יְהִי לָךְ אַרִי קִדִּישׁ אֲנִי יי מִקְדָּשְׁכֶן:

נִהַג בּוֹ קִדְּשָׁה לְפָתַח רֹאשׁוֹן בְּכָל דֶּבֶר וּלְכַרְךָ רֹאשׁוֹן
בִּפְסַעְדָּה (ת"כ) •

ט וּבֵת גָּבֵר כֵּהֵן אַרִי תַתְּחֵל לְמִטְעֵי מִקְדָּשׁ
אֲבוּהָא הִיא מִתְחֵלָא בְּנוּרָא תַתּוּקָד:

מִזְדִּים שְׁלֹא דְבֵר הַפְּתוּב בִּפְנוּיָה. אֶת־אִבִּיהָ הִיא
מִחֻלְלָת • (סנהדרין נב) חִלְלָה וּבִזְתָּה אֶת כְּבוֹדוֹ, שְׂאוּמְרִים
עָלָיו: אָרוּר שְׂזוּ יֶלֶד, אָרוּר שְׂזוּ גִּדְלָ!

י וּבִהְיָא דְאַתְרַבָּא מֵאַחֲוֵי דִי יִתְרִיק עַל
רִישָׁהּ מִשְׁחָא דְרְבוּתָא וְדִי קָרִיב יֵת קֶרְפְּנָה
לְמִלְבָּשׁ יֵת לְבוּשָׁיָא יֵת רִישָׁהּ לֹא יִרְבִּי
פְּרוּעַ וּלְבוּשׁוּהִי לֹא יִכְזַע:

יא וְעַל כָּל נִפְשֹׁת מֵתָא לֹא יִיעוֹל לְאַבּוּהִי
וּלְאִמָּהּ לֹא יִסְתַּאֲב:

לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא • (שם מח. ת"כ) לֹא בָּא אֶלָּא
לְהִתִּיר לוֹ מֵת מִצְוָה.

יב וּמִן מִקְדָּשָׁא לֹא יִפּוֹק וְלֹא יַחֲלֵל יֵת
מִקְדָּשָׁא דְאֱלֹהֵהּ אַרִי כָּלִיל מִשְׁחָ רְבוּתָא
דְאֱלֹהֵהּ עֲלוּהִי אֲנִי יי:

וְלֹא יַחֲלִל אֶת מִקְדָּשׁ • שְׂאִינוּ מִחֻלָּל בְּכָךְ אֶת
הַעֲבוּדָה, שֶׁהִתִּיר לוֹ הַפְּתוּב; הָא כֵּהֵן הַדְּיוּט שֶׁעָבַד
אוֹנָן, חֻלָּל.

(יג) וְהָיָה אִשָּׁה בְּתוּלָיָה יָקָח: יג והוא אתתא בבתלתא יסב:

(יד) אֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה וְחָלָלָה וְזָנָה אֶת־אֵלֶּה לֹא יָקָח כִּי אִם־בְּתוּלָה מֵעַמּוּי יָקָח אִשָּׁה: יד ארמלא ומתרכא וחלילא מטענא ית אליו לא יסב אלהו בתלתא מעמיה יסב אתתא:

כס"י וְחָלָלָה • שְׁנוּלָה מִפְסוּלֵי כְהֻנָּה.

(טו) וְלֹא־יִחַלֵּל זֶרְעוֹ בְּעַמּוּי כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשׁוֹ: טו וְלֹא יַחַל זֶרְעוֹ בְּעַמּוּי אֲרִי אֲנִי יי מקדשה: כס"י וְלֹא־יִחַלֵּל זֶרְעוֹ • הָא אִם נָשָׂא אַחַת מִן הַפְּסוּלוֹת, זֶרְעוֹ הֵימָנָה חָלַל מִדִּין קִדְּשַׁת כְּהֻנָּה.

♦ יום שני א' אייר ♦

(טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: טז ומליל יי עם משה למימר:

(יז) דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרְעֲךָ לְדֹרֹתֶם אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב לְהִקְרִיב לַחֵם אֱלֹהֵיוֹ: יז דבר אל-אהרן לאמר איש מזרעך לדורות אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב לחם אלהיו:

כס"י לַחֵם אֱלֹהֵיו • מַאֲכַל אֱלֹהֵיו; כָּל סַעֲדָה קְרוּיָה "לַחֵם", כְּמוֹ (דניאל ה א): "עֲבַד לַחֵם רַב".

(יח) כִּי כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב אִישׁ עוֹר אוֹ פֶּפֶחַ אוֹ חֶרֶם אוֹ שְׂרוּעַ: יח ארי כל גבר די בה מומא לא יקרב גבר עויר או חגיר או חרים או שריע:

כס"י כִּי כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב • אִינוּ דִּין שִׁיקְרָב, כְּמוֹ (מלאכי א ח): "הִקְרִיבֵהוּ נָא לְפָתְחֲךָ". חֶרֶם • (בכורות מד) שְׁחִטְמוּ שְׂקוּעַ בֵּין שְׁתֵּי הָעֵינַיִם, שְׂכֹחַל שְׁתֵּי עֵינָיו כְּאַחַת. או שְׂרוּעַ • שְׂאָחַד מֵאֲבָרָיו גְּדוֹל מִחֲבָרוֹ: עֵינֵי אַחַת גְּדוֹלָה וְעֵינֵי אַחַת קְטַנָּה, או שוֹקוֹ אַחַת אֶרְכָּה מִחֲבָרְתָּהּ.

(יט) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־יִהְיֶה בּוֹ שֹׁבֵר רֶגֶל אוֹ שֹׁבֵר יָד: יט או גבר די יהי בה תבר רגלא או תבר ידא:

(כ) אוֹ־גִבֵּן אוֹ־דָק אוֹ תִּבְלָל בְּעֵינָיו אוֹ גֵּרֵב אוֹ יִלְפַת אוֹ מְרוּחַ אִשָּׁד: כ או גבין או דקא או חליו בעיניה או גרבן או חזון או מרס פחדין:

כס"י אוֹ־גִבֵּן • שוּרִיצֵלִיו"ש בְּלַע"ז, שְׁגָבִינִי עֵינָיו שְׁעָרָן אֶרֶץ וְשׁוֹכֵב. אוֹ־דָק • (בכורות לט) שֵׁשׁ לוֹ בְּעֵינָיו דָּק שְׁקוּרִין טִיל"א, כְּמוֹ (ישעיה מ): "הַנּוֹטָה בְּדָק". אוֹ תִּבְלָל • דָּבָר הַמְּבַלְבֵּל אֶת הָעֵינַן, כְּגוֹן: חוּט לָבָן הַנִּמְשָׁךְ מִן הַלָּבָן וּפּוֹסֵק בְּסִירָא, שֶׁהוּא עֵגֶל הַמִּקְיָף

"גִּרְבִּי", וּכְשֶׁהוּא סָמוּךְ אֶצֶל יִלְפֹת, קוֹרֵא לְחֶרֶס "גִּרְבִּי"; כֵּךְ מִפְּרֹשׁ בְּכַוֻּנָּתוֹ (מ"ד). מְרוֹחַ אֲשֶׁף • לְפִי הַתַּרְגוּם: "מֶרֶס פִּחְדִּין" שֶׁפִּחְדִּיו מִרְסָסִין, שֶׁבִּיָּצִים שְׁלוֹ כְּתוּבִין. "פִּחְדִּין" כִּמוֹ (אִיּוֹב ט): "גִּידֵי פִּחְדִּיו יִשְׁרְגוּ".

זוֹ הַחֶרֶס, שְׁחִין הַיָּבֵשׁ מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ. יִלְפֹת, הִיא חֲזוּת הַמַּצְרִית. וְלָמָּה נִקְרָאת "יִלְפֹת"? שֶׁמֶלֶפֶת וְהוֹלֶכֶת עַד יוֹם הַמִּיתָה, וְהוּא לֹחַ מִבְּחוּץ וְיָבֵשׁ מִבְּפָנִים; וּבִמְקוֹם אַחֵר קוֹרֵא לְגִרְבִּי "שְׁחִין", הַלֹּחַ מִבְּחוּץ וְיָבֵשׁ מִבְּפָנִים, שְׁנֶאֱמַר (דְּבָרִים כח): "וּבִגְרֵב וּבַחֶרֶס" - כְּשֶׁסָּמוּךְ גִּרְבִּי אֶצֶל חֶרֶס, קוֹרֵא לִילְפֹת

כא כָּל גִּבְרַת דִּי בַּהּ מוּמָא מְזַרְעָא דְאַהֲרֹן פִּהֲנָא לֹא יִקְרֵב לְקִרְבָּא יְתָא קִרְבָּנָא דִּי מוּמָא בַּהּ יְתָא קִרְבָּן אֱלֹהִי לֹא יִקְרֵב לְקִרְבָּא:

(כא) כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-בּוֹ מוֹם מִזֶּרַע אֶהְיֶה הַכֹּהֵן לֹא יֵגֵשׁ לְהִקְרִיב אֶת-אִשֵּׁי יְהוָה מוֹם בּוֹ אֵת לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ לֹא יֵגֵשׁ לְהִקְרִיב:

עֲבַר מוּמוֹ - כְּשֶׁר. לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ • כָּל מֵאֶכֶל קְרוֹי "לֶחֶם".

כ"י • כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-בּוֹ מוֹם • (ת"כ) לְרַבּוֹת שְׁאֵר מוּמִין. מוֹם בּוֹ • כְּעוֹד מוּמוֹ בּוֹ - פָּסוּל; הָא אִם

כב כְּרַבְּן אֱלֹהִי מִקְדָּשִׁי מִן-הַקְּדָשִׁים וּמִן-הַקְּדָשִׁים יִיכָּוֵל:

(כב) לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ מִקְדָּשִׁי הַקְּדָשִׁים וּמִן-הַקְּדָשִׁים יֵאָכֵל:

יאכֵל בְּעַל מוֹם, שֶׁמִּצִּינוּ שֶׁהִתְרוּ לָזֶר, שֶׁאֵכֶל מֹשֶׁה בְּשֶׁר הַמְּלוּאִים, אֲכָל בַּחֲזָה וְשׁוֹק שֶׁל קְדָשִׁים קְלִים לֹא יֵאָכֵל, שֶׁלֹּא מִצִּינוּ זֶר חוֹלֵק בָּהֶן, לְכֵךְ נֶאֱמָרוּ קְדָשִׁים קְלִים. כֵּךְ מִפְּרֹשׁ בְּיִבְחִים'.

כ"י • מִקְדָּשִׁי הַקְּדָשִׁים • אֵלּוּ קְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים. וּמִן הַקְּדָשִׁים יֵאָכֵל • אֵלּוּ קְדָשִׁים קְלִים. וְאִם נֶאֱמָרוּ קְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים, לָמָּה נֶאֱמָרוּ קְדָשִׁים קְלִים? (ת"כ. זבחים קא) אִם לֹא נֶאֱמָרוּ, הֵייתִי אוֹמֵר: בְּקְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים

כג בָּרַם לְפָרֻכָּתָא לֹא יִיעוֹל וְלִמְדֻבְחָא לֹא יִקְרֵב אֲרִי מוּמָא בַּהּ וְלֹא יַחֲלֵל יְתָא מִקְדָּשִׁי אֲרִי אֲנֵא יִי מִקְדָּשֶׁהוּן:

(כג) אַךְ אֶל-הַפְּרֻכָּת לֹא יָבֹא וְאֶל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא יֵגֵשׁ כִּי-מוֹם בּוֹ וְלֹא יַחֲלֵל אֶת-מִקְדָּשִׁי כִּי אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשִׁי:

להִפְתֵּב, וּמִפְּרֹשׁ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים'. וְלֹא יַחֲלֵל אֶת-מִקְדָּשִׁי • שְׂאֵם עֲבַד, עֲבוּדָתוֹ מַחֲלֵל לְהַפְסֵל.

כ"י • אַךְ אֶל-הַפְּרֻכָּת • לַחֲזוֹת שְׂבַע הַזֹּאוֹת שֶׁעַל הַפְּרֻכָּת. וְאֵל הַמִּזְבֵּחַ • הַחִיצוֹן; וְשִׁנְיָהם הַצִּרְכּוֹ

כד וּמִלֵּיל מֹשֶׁה עִם אֶהְרֹן וְעִם בְּנוֹהֵי וְעִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(כד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו וְאֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

כ"י • וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה • הַמִּצְוָה הַזֹּאת. אֶל-אַהֲרֹן וְגו', וְאֶל-כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • לְהַזְהִיר בֵּית-דִּין עַל הַכֹּהֲנִים

• (ת"כ)

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 12 עמ' 64)

שְׁצַרִּיכָה לְהִיּוֹת בְּכָל מְקוֹם (ג) בְּחוּץ לְאֶרֶץ) וּבְכָל זְמַן (ג) כְּשֶׁאִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, וְאִין כָּאן זְרִיזוֹת הַבָּהָה מְעוּבֹדֶת הַכֹּהֵנָה - וְלָכֵן יֵשׁ צֶדֶק לְזִרְזוֹם.

לְהַזְהִיר בֵּית-דִּין עַל הַכֹּהֲנִים (רש"י כא, כד) יֵשׁ לְשֵׁאל, הֲרִי "כֹּהֲנִים זְרִיזִין הֵן". וְיֵשׁ לְבַאֵר, שֶׁרַק כְּשֶׁעֲסוּקִים בְּעֲבוּדַת הַכֹּהֵנָה זְרִיזִים הֵם, כִּי יִרְאֵת עֲבוּדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם. אַךְ פֶּסוּקֵנוּ מְדַבֵּר בְּזִהְרִיּוֹת מִטְמָאָה וְאַסוּרֵי חֲתוּן, זִהְרִיּוֹת

א ומליל יי עם משה למימר:

כב (א) וידבר יהוה אלימשה לאמר:

ב מלל עם אהרן ועם כהני ישראל ואלה יחלון ית שמא דקודש די אגון מקדשין קדמי אגא יי:

(ב) דבר אל-אהרן ואל-בניו ויגורו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את-שם קדשי אשר הם מקדשים לי אני יהוה:

ג אמר להון דלריכון כל גבר די קרב מכל בניכון לקודשא די יקדשון בני ישראל קדם יי וסאבתה עלוהי וישתיצי אנשא ההיא מן קדמי אגא יי:

דס"י ויגורו • אין 'גזירה' אלא פרישה; וכן הוא אומר (יחזקאל יד ז): "ויגור מאחרי"; (ישעיה א ד): "גורו אחור", יפרשו מן הקדשים בימי טמאתן. דבר אחר:

(ג) אמר אליהם לדתיתכם כל-איש אשר-יקרב מכל-זרעכם אל-הקדשים אשר יקדשו בני-ישראל ליהוה וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מלפני אני יהוה:

ה קרבו מתידינו. ואם תאמר, שלש כרתות בטמאת כהנים, למה? כבר נדרשו במסכת 'שבועות' אחת לכלל ואחת לפרט וכו' (שבועות ז). וטמאתו עליו • וטמאת האדם עליו. יכול בכשר הכתוב מדבר, וטמאתו של פשוט עליו, ובטהור שאכל את הטמא הכתוב מדבר? על-כרחך ממשמעו אתה למד, במי שטמאתו פורחת ממנו - הכתוב מדבר. וזהו האדם שיש לו טהרה בטבילה. ונכרתה וגו' • יכול מצד זה לצד זה, יכרת ממקומו ויתישב במקום אחר? תלמוד לומר: "אני ה'" - בכל מקום אני.

ו כס"י כל-איש אשר-יקרב • אין 'קריבה' זו אלא אכילה. וכן מצינו שנאמרה אזהרת אכילת קדשים בטמאה בלשון 'נגיעה': "בכל קדש לא-תגע" (לעיל יב ד) - אזהרה לאוכל; ולמדוה רבותינו מ'גזירה שוה' (ובחים מח). ואי אפשר לומר שחייב על הנגיעה, שהרי נאמר כרת על האכילה ב"צו את אהרן", שתי כרתות זו אצל זו, ואם על הנגיעה חייב, לא הצרך לחיבו על האכילה; וכן נדרש ב'תורת כהנים': וכי יש נוגע חייב? אם-כן, מה תלמוד לומר "יקרב"? משיכשר להקרב, שאין חייבין עליו משום טמאה אלא-אם-כן

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב ענ" 852)

ז מצד גלל מעלת הגוף, שבו בחר הקב"ה, עקר השקר הוא בתחית המתים, נשמה בגוף. ויש לומר, שמעלה זו מדגשת בענש כרת: גם כאשר "ונכרתה הנפש" - אין זה שיקר לגוף.

ח גבר גבר מזרעא דאהרן והוא סגיר או דאיב קודשין לא ייכול עד די ידפי ודיקרב בכל טמא נפשא או גבר די תפוק מנה שכבת זרעא:

(ד) איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והנגע בכל-טמא-נפש או איש אשר-תצא ממנו שכבת-זרע:

דס"י בכל-טמא-נפש • במי שנטמא במת.

ה או גבר די יקרב בכל רחשא די יסתאב לה או באנשא די יסתאב לה לכל סאבתה:

(ה) או-איש אשר יגע בכל-שרץ אשר יטמא-לו או באדם אשר יטמא-לו לכל טמאתו:

ו כס"י בכל-שרץ אשר יטמא לו • בשעור הראוי לטמא, בכעדשה (ת"ס). או באדם • במת. אשר

ז כס"י בכל-שרץ אשר יטמא לו • בשעור הראוי לטמא, בכעדשה (ת"ס). או באדם • במת. אשר

(ו) נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגְעַבּוּ וְטִמְאָה עַד־הָעֶרֶב וְלֹא יֹאכַל מִן־הַקֹּדְשִׁים כִּי אִם־רָחַץ בַּשֶּׁרֶב בְּמַיִם:

וְאִנִּשׁ דִּי יִקְרַב בֵּה וְיִהְיִי מִסָּאב עַד רִמְשָׁא וְלֹא יִיכּוּל מִן קוּדְשִׁיא אֲלֵהֶן אֶסְחִי בְשֶׁרֶה בְּמַיָּא:

כ"ו - נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגְעַבּוּ • בְּאֶחָד מִן הַטִּמְאִים הַלָּלוּ.

(ז) וְכֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהָר וְאַחֲרֵי יֹאכַל מִן־הַקֹּדְשִׁים כִּי לַחֲמֹו הוּא:

וּבְמַעַל שְׁמֵשׁ וְיִדְכִי וּבְכַר בֶּן יִיכּוּל מִן קוּדְשִׁיא אֲרִי לַחֲמָה הוּא:

כ"ז - וְאַחֲרֵי יֹאכַל מִן־הַקֹּדְשִׁים • נִדְרָשׁ בִּיְבֻמוֹת, בְּתַרוּמָה, שְׁמֵתָר לְאֲכִלָּה בְּהָעֶרֶב הַשֶּׁמֶשׁ. מִן הַקֹּדְשִׁים • וְלֹא כָּל הַקֹּדְשִׁים.

(ח) נִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא יֹאכַל לְטִמְאָה־בָּה אֲנִי יְהוָה:

ח נְבִילָא וְתִבְרִיא וְיִיכּוּל לְאַסְתָּאבָא בֵּה אָנָּא יִי:

כ"ח - נִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא יֹאכַל לְטִמְאָה־בָּה • לַעֲנִין הַטִּמְאָה הַזֶּהִיר כֹּאן, שָׁאֵם אָכַל נִבְלָת עוֹף טָהוֹר שָׁאִין לָהּ טִמְאָת מִזְעָ וּמִשָּׂא, אֲלֹא טִמְאָת אֲכִילָה

בְּבֵית הַבְּלִיעָה, אֲסוּר לְאָכַל בְּקֹדְשִׁים. וְצָרִיף לִוְמֵר "וְטִרְפָּה", מִי שֵׁשׁ בְּמִינוֹ טִרְפָּה, יֵצֵא נִבְלָת עוֹף טָמֵא, שָׁאִין בְּמִינוֹ טִרְפָּה.

(ט) וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרְתִּי וְלֹא־יִשְׁאוּ עָלָיו חֲטָא וּמָתוּ בֹּ כִי יַחֲלָהוּ אֲנִי יְהוָה מִקֹּדְשָׁם:

ט וְיִשְׁרֹון יֵת מִשְׁרַת מִימְרִי וְלֹא יִקְבְּלוּן עֲלוֹהֵי חוּבָא וְיִמּוּתוּן בֵּה אֲרִי יַחֲלָה אָנָּא יִי מִקֹּדְשֵׁהוּן:

כ"ט - וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרְתִּי • מִלְּאָכַל תְּרוּמָה בְּטִמְאָת הַגּוֹף. וּמָתוּ בֹּ • (סנהדרין פג) לְמַדְנֹו, שֶׁהִיא מִיתָה בְּיָדֵי שְׁמַיִם.

(י) וְכִלְיָוֹר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב כֹּהֵן וְשֹׁכֵיר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ:

י וְכִלְיָ חִלּוּנִי לֹא יִיכּוּל קוּדְשָׁא תוֹשֵׁבָא דְכֹהֲנָא וְאַגִּירָא לֹא יִיכּוּל קוּדְשָׁא:

כ"י - לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ • (סנהדרין פג) בְּתַרוּמָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁכָּל הָעֲנִין דְּבַר בֵּה. תּוֹשֵׁב כֹּהֵן וְשֹׁכֵיר • תּוֹשֵׁבוֹ שֶׁל כֹּהֵן וְשֹׁכִירוֹ, לְפִיכָּךְ "תּוֹשֵׁב" זֶה נִקּוּד פֶּתַח, לְפִי שֶׁהוּא דְּבוּק. וְאַיִזָּהוּ "תּוֹשֵׁב"? זֶה נִרְצָע,

שֶׁהוּא קְנוֹי לוֹ עַד הַיּוֹבֵל. וְאַיִזָּהוּ "שֹׁכֵיר"? זֶה קְנוֹי קִנְיָן שְׁנַיִם, שְׂוִיעָא בְּשֵׁשׁ. כֹּא הַכְּתוּב וּלְמַדְךָ כֹּאן, שָׁאִין גּוֹפֵו קְנוֹי לְאַדּוּנִיּוֹ לְאָכַל בְּתַרוּמָתוֹ.

(יא) וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן כֶּסֶף הוּא יֹאכַל בֹּ וְיִלִּיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְּלַחֲמֹו:

יא וְכֹהֵן אֲרִי יִקְנִי נֶפֶשׁ קִנְיָן כֶּסֶפָּה הוּא יִיכּוּל בֵּה וְיִלִּיד בֵּיתָה אֲנֹון יִיכְלוּן בְּלַחֲמָה:

כ"ב - וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ • עֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁקְנוֹי לְגוֹפּוֹ. וְיִלִּיד בֵּיתוֹ • אֵלּוּ בְנֵי הַשְּׁפָחוֹת. וְאַשֶּׁת כֹּהֵן אוֹכֶלֶת

בְּתַרוּמָה מִן הַמִּקְרָא הַזֶּה, שָׁאֵף הִיא קִנְיָן כֶּסֶף. וְעוֹד לְמַד מִמִּקְרָא אַחֵר: "כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ וְגו'", בִּסְפָּרִי.

~ נִקּוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (על־פי ספר השיחות תנש"א כרך ב, עמוד 847 - מוֹתֵךְ 'לְקִרְאָת שַׁבָּת')

אִיף הַבְּרָכָה מִתִּירָה לְהִנּוֹת מִקֹּדְשֵׁי שְׁמַיִם

וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן כֶּסֶף הוּא יֹאכַל בֹּ (כב, יא) אֵיתָא בְּגִמְרָא (בְּרֻכּוֹת לָה, א): "כָּל הַנֶּהֱנֶה מֵעוֹלָם הִזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה כְּאִילוּ מַעַל בְּקֹדְשֵׁי שְׁמַיִם, שְׁנֹאמֵר לָהּ הָאֶרֶץ וּמְלוּאָהּ."

וְצָרִיף בִּיאָוֵר, הִיאֵף תוֹעִיל הַבְּרָכָה לְהַפְקִיעוֹ מִהַמְעִילָה בְּקֹדְשֵׁי שְׁמַיִם; וְכִי בָכָךְ שְׁמַבְרַךְ הוּא מִפְקִיעַ אֶת הַקְדוּשָׁה מִהַדְבָּר שֶׁנֶּהֱנֶה הִמְנוּ?
וְיֵשׁ לְבָאֵר זֶה עַל־פִּי הַדִּין שֶׁעֶבֶד שֶׁל כֹּהֵן, כִּיֵּן שֶׁהוּא "קִנְיָן

שיעור יומי ליום שלישי ב' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – כב – פרשת אמור

כספו" הרי "הוא יאכל בו" – דמותר לו לאכול בתרומה ובקדשים. דנראה לומר, שעל-ידי הברכה ל"אלקינו **מלך העולם**" – מכיר האדם בכך שהוא עבדו של הקב"ה, ואזי

(יב) ובת־כֹּהֵן כִּי תהִיֶּה לְאִישׁ זָר הֲוֹא בְּתֻרֹמָתָהּ הַקִּדְשִׁים לֹא תֹאכֵל:

יב ובת כהן ארי תהי לגבר חלוני היא באפרשות קודשית לא תיכול:

כס"א לְאִישׁ זָר • לְלוֹי וְיִשְׂרָאֵל.

(יג) ובת־כֹּהֵן כִּי תהִיֶּה אֶלְמֶנָה וְגִרוּשָׁה וְזָרַע אִין לָהּ וְשָׂכָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ פְּנֵעוּרֶיהָ מִלַּחֵם אָבִיהָ תֹאכֵל וְכֹל־זָר לֹא־יֹאכֵל בּוֹ:

יג ובת כהן ארי תהי ארמלא ומתקא ובר לית לה ותתוב לבית אבוהא פרביותהא מלחמא דאבוהא תיכול וכל חלוני לא ייכול בה:

כס"ב אֶלְמֶנָה וְגִרוּשָׁה • מִן הָאִישׁ הַזֶּה. וְזָרַע אִין לָהּ • מִמֶּנּוּ (יבמות פז). וְשָׂכָה • הָא אִם יֵשׁ לָהּ זָרַע מִמֶּנּוּ, אִסוּרָה בְּתֻרֹמָה כָּל זֶמֶן שֶׁהִזְרַע קָיָם. וְכֹל־זָר

לא-יאכל בו • לא בא אלא להוציא את האונן, שמתר בתרומה; זרות אמרתי לך ולא אנינות.

(יד) וְאִישׁ כִּי־יֹאכֵל קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה וְיִסַּף חֲמִשִּׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ:

יד וגבר ארי ייכול קודשא בשלו ויסף חומשה עלוהי ויתן לכהנא ית קודשא:

כס"ג כִּי־יֹאכֵל קֹדֶשׁ • תְּרוּמָה. וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ • (ת"כ) דְּבַר הָרְאוּי לְהִיּוֹת קֹדֶשׁ, שְׂאִינוּ פּוֹרֵעַ לוֹ מַעוֹת אֶלָּא פְּרוֹת שֶׁל חֲלִין, וְהֵן נַעֲשִׂין תְּרוּמָה.

(טו) וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת־קֹדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר־יְרִימוּ לַיהוָה:

טו ולא יחלון ית קודשית דבני ישראל ית די יפרשון קדם יי:

כס"ד וְלֹא יִחַלְלוּ וְגו' • לְהַאֲכִילֵם לְזָרִים.

(טז) וְהִשְׁיֵאוּ אוֹתָם עֹן אֲשָׁמָה בְּאֲכָלָם אֶת־קֹדְשֵׁיהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם:

טז ויקבלון עליהון עון חובין במיכלהון בסואבא ית קודשיהון ארי אנא יי מקדשהון:

כס"ה וְהִשְׁיֵאוּ אוֹתָם • אֵת עֲצָמָם יִטְעֲנוּ עֹן בְּאֲכָלָם אֶת קֹדְשֵׁיהֶם – שֶׁהִבְדִּילוּ לָשֵׁם תְּרוּמָה וְקֹדֶשׁ וְנֶאֱסְרוּ עֲלֵיהֶם. וְאוֹנְקְלוֹס שֶׁתָּרַגְם: "בְּמִיכָלְהוֹן בְּסוֹאֲבָא", שֶׁלֹּא לַצֶּרֶף תִּרְגְּמוּ בֶּן. וְהִשְׁיֵאוּ אוֹתָם • זֶה אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה "אֵת"־ים שֶׁהִזְיָה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל דּוֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה,

שמדברים באדם עצמו. וכן (במדבר יג): "ביום מלאת ימי נזרו יביא אתו", הוא יביא את עצמו; וכן (דברים לד ה): "ויקבר אתו בגי" – הוא קבר את עצמו, כך נדרש בספרי.

♦ יום שלישי ב' אייר ♦

יז ומליל יי עם משה למימר:

(יז) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

יח מלל עם אהרן ועם בנותיו ועם כל בני ישראל ותימר להון גבר גבר מבית ישראל ומן גיורא בישראל די יקרב קרבה לכל נדריהון ולכל נדבתהון די יקרבין קדם יי לעלתא:

(יח) דבר אליהרן ואל-בניו ואל כל-בני ישראל ואמרת אליהם איש איש מבית ישראל ומן-הגֵּר בישראל אשר יקרב קרבנו לכל-נדריהם ולכל-נדבותם אשר-יקריבו ליהוה לעלה:

כ"י • נדריהם • (חולין ב) הרי עלי • נדבותם • הרי זו.

יט לרצוא לכוין שלים דכורא בתורי באמריא ובעזיא:

(יט) לרצונכם תמים זכר בפקר בפשכים ובעזים:

אכל בעולת העוף אין צריך תמות וזכרות ואינו נפסל במום, אלא בחסרון אבר.

כ"י • לרצונכם • הביאו דבר הראוי לרצות אתכם לפני, שיהא לכם לרצון, אפיישמנ"ט בלע"ז; ואיהו הראוי לרצון? • תמים זכר בפקר בפשכים ובעזים •

כ כל די בה מומא לא תקרבין ארי לא לרצוא יהי לכוין:

(כ) כל אשר-בו מום לא תקריבו כילא לרצון יהיה לכם:

כא וגבר ארי יקרב נכסת קודשיא קדם יי לפרשא נדרא או לנדבתא בתורי או בענא שלים יהי לרצוא כל מומא לא יהי בה:

(כא) ואיש כיקריב ובה-שלמים ליהוה לפלא-גדר או לנדבה בפקר או בצאן תמים יהיה לרצון כל-מום לא יהיה-בו:

כ"י • לפלא-גדר • להפריש בדבורו.

כב עזיר או תביר או פסיק או יכלן או גרבן או חזון לא תקרבין אליו קדם יי וקרפנא לא תתנו מנהון על מדבחא קדם יי:

(כב) עזרת או שבור או-חרוץ או-יכלת או גרב או ילפת לא-תקריבו אלה ליהוה ואשה לא-תתנו מהם על-המזבח ליהוה:

"ילפת", כמו (שופטים טז כט): "ילפת שמשון", שאחיהו בו עד יום מיתו, שאין לה רפואה. לא-תקריבו • שלשה פעמים, להזהיר על הקדשן ועל שחישתן ועל זריקת דמן (תמורה ו). ואשה לא-תתנו • אזהרת הקטרתן.

כ"י • עזרת • שם דבר של מום, ערוץ בלשון נקבה, שלא יהא בו מום של עזרת. או שבור • לא יקנה • חרוץ • (בכורות לה) ריס של עין שנסדק או שנספג, וכן שפתו שנסדקה או נפגמה. יכלת • ורוא"ה בלע"ז. גרב • מין חזזית, וכן ילפת; ולשון

כג ויתר ואמר יתיר וחסיר נדבתא תעבד יתה ולנדרא לא יהי לרצוא:

(כג) ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אתו ולגדר לא ירצה:

(ת"כ) למזבח • לא ירצה • איזה הקדש בא לרצות? הוי אומי: זה הקדש המזבח.

כ"י • שרוע • אבר גדול מחברו. וקלוט • פרסותיו קלוטות. נדבה תעשה אתו • לכדק הבית. ולגדר •

כד ודי מריס ודי רסיס ודי שליף ודי גזיר לא תקרבין קדם יי ובארעכון לא תעבדון:

(כד) ומעוף וכתות ונתוק וברות לא תקריבו ליהוה ובארצכם לא תעשו:

מעוף • ביציו מעוכין בידי • כתות • כתושים יתיר

כ"י • ומעוף וכתות ונתוק וברות • בביצים או בגיד.

שיעור יומי ליום שלישי ב' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – כב – פרשת אמור

לג

(שבת פ ב) קנה המרסס. ובארצכם לא תעשו. דבר זה, לסרס שום בהמה וחייה, ואפלו טמאה; לכך נאמר: "בארצכם", לרבות כל אשר בארצכם; שאי אפשר לומר: לא נצטוו על הסרס אלא בארץ, שהרי סרס חובת הגוף הוא, וכל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ.

כה ומן בר עממין לא תקרבון ית קרבן אלהכון מפל אלן ארי חבולהון בהון מוקא בהון לא לרעוא יהון לכון:

תמימה תקבלו מהם, (חולין יא) לכך נאמר למעלה: "איש איש", לרבות את הנכרים, שנודרים נדרים ונדרות כישראל. משחתם. חבולהון. לא ירצו לכם. לכפר עליכם.

~ נקודות משיחות קורש ~ (לקוטי שיחות כרך 2 עמ' 72)

המזבח עמוד במקום שנקבע במקום פפרה והקרבנות מתחלת הבריאה, ושם הקריבו אדם ונח קרבנות; וגם גוי, מזרע אדם ונח, זכאי להקריב עליו קרבן.

כו ומליל יי עם משה למימר:

כז תור או אפר או עזא ארי ותיליד ויהי שבועא יומין בתי אמה ומימא תמינאה וילהלא יתריעי לקרבא קרבנא קדם יי:

כח ותורתא או שיתא לה ולברה לא תפסון ביומא חד:

לשחט האב והבן. אתו ואת-בנו. (שם פב) אף בנו ואותו במשמע.

כט וארי תפסון נקסת תודתא קדם יי לרעוא לכון תפסנה:

אחר: "לרצנכם", לדעתכם; מכאן למתעסק שפסול בשחיטת קדשים. ואף-על-פי שפרט בנאכלים לשני ימים, חזר ופרט בנאכלין ליום אחד, שתהא זביחתך על-מנת לאכלן בזמן.

ממעוף (בכורות לה). נתוק. תלושין ביד, עד שנפסקו חוטים שתלויים בהן, אבל נתונים הם בתוך הפיס, והפיס לא נתלש. וברות. ברותין בפלי ועודן בפיס. ומעוף. תרגומו: "ודי מריס", זהו לשונו בארמית לשון 'כתישה'. וכתות. תרגומו: "ודי רסיס", כמו (עמוד ח): "הבית הגדול רסיסים בקיעות דקות", וכן

(כה) ומיד בין-נכר לא תקריבו את-לחם אלהיכם מפל-אלה פי משחתם בהם מום פם לא ירצו לכם: ס

כז"י ומיד בין-נכר. נכרי שהביא קרבן ביד כהן להקריבו לשמים, לא תקריבו לו בעל מום; ואף-על-פי שלא נאסרו בעלי מומים לקרבן בגי נח אלא-אם-כן מחסרי אבר, זאת נוהגת בבמה שבשדות (תמורה ו), אבל על המזבח שבמשכן לא תקריבוה, אבל

איש איש, לרבות את הגוים (רש"י כב, כה) וקשה, הרי אין מקבילים מגוי נדר או נדבה לחזוק בדק הבית, ומדוע מתר לקבל ממנו קרבן. ויש לומר, דהנה בית המקדש נועד להשראת השכינה בישראל, ואין לשפתו גוי בביתו. אף

(כו) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

(כו) שור או-כשב או-עז פי וילד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה ליהוה:

כז"י פי וילד. פרט ליוצא דפן (חולין לח ב).

(כח) ושור או-שה אתו ואת-בנו לא תשחטו ביום אחד:

כז"י אתו ואת-בנו. (ת"כ, חולין עח) נוהג בנקבה, שאסור לשחט האם והבן או הבת, ואינו נוהג בזכרים ומתר

(כט) וכי-תזבחון זבח-תודה ליהוה לרצנכם

כז"י לרצנכם תזבחון. תחלת זביחתכם, הזזהו שתהא לרצון לכם. ומהו הרצון? ביום ההוא יאכל. לא בא להזהיר אלא שתהא שחיטה על-מנת פן, אל תשחטוהו על-מנת לאכלו למחר, שאם תחשבו בו מחשבת פסול, לא יהא לכם לרצון. דבר

(ל) ביום ההוא יאכל לא-תותירו ממנו עד-בקר
אני יהוה:
ל ביום ההוא יאכל לא תשארו ממנו עד
צפרא אנה יי:

כ"י • ביום ההוא יאכל • לא בא להזהיר אלא שתהא
שחיטה על-מנת בן, שאם לקבע לה זמן אכילה,
כבר כתיב (לעיל ז טו): "ויבשר זבח תודת שלמיו וגו'".
אני ה' • דע, מי גזר על הדבר ואל יקל בעיניו.

(לא) ושמרתם מצותי ועשיתם אתם אני יהוה:
כ"י • ושמרתם • (ת"כ) זו המצנה • ועשיתם • זה המעשה.
לא ותשרון פקודי ותעבדון יהוה אנה יי:

(לב) ולא תחללו את-שם קדשי ונקדשתי בתוך בני
ישראל אני יהוה מקדשכם:
לב ולא תחללון את שמא דקודשי ואתקדש
בגו בני ישראל אנה יי מקדשכון:

כ"י • ולא תחללו • לעבר על דברי מזידין. מממשע
שנאמר: "ולא תחללו", מה תלמוד לומר
"ונקדשתי"? מסר עצמך וקדש שמי. יכול ביחיד?
תלמוד לומר: "בתוך בני ישראל"; וכשהוא מוסר
עצמו ימסר עצמו על-מנת למות, שכל המוסר עצמו
על-מנת הנס, אין עושין לו נס; שכן מצינו בחנניה,
מישאל ועזריה, שלא מסרו עצמן על-מנת הנס,
שנאמר (דניאל ג יח): "והן לא ידיע להוא-לך מלפא
וגו'", מציל ולא מציל: "ידיע להוי-לך וגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ תשא תשמ"ט)

ונקדשתי בתוך בני ישראל (כב, לב) על הפסוק "מגיד
דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל" אמרו חז"ל "מה
שהוא עושה, אומר לישראל לעשות". ואף בצווי זה, החיוב
של מסירת נפש על קדוש השם, כך; מצינו, שפאשר
משקים אשה סוטה "השם נחקק לעשות שלום בין איש
לאשתו". הרי שהקב"ה מותר על שמו הקדוש מתוך
'מסירת נפש', כביכול, כדי להשפין שלום.

(לג) המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם
לאלהים אני יהוה פ
לג דאפיק יתכון מארצא דמצרים למיהוי
לכון לאלהא אנה יי:

כ"י • המוציא אתכם • על-מנת בן. אני ה' • נאמן לשלם שכר.

♦ יום רביעי ג' אייר ♦

כג (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:
א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם מועדי יהוה
אשר-תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי:
ב מליל עם בני ישראל ותימר להון מועדיא
דיי די תערעון יתהון מערעי קדיש אליו
אנון מועדי:

כ"י • דבר אל-בני ישראל וגו' מועדי ה' • עשה
מועדות, שיהיו ישראל מלמדין בהם; שמעברים את
השנה על גליות שנעקרו ממקומן לעלות לרגל,
ועדין לא הגיעו לירושלים.

(ג) ששית ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת
שבתון מקרא-קדש כל-מלאכה לא תעשו שבת
הוא ליהוה בכל מושבתיכם: פ
ג שתא יומין תתעבד עבידא וביומא
שביעא שבת שבתא מערע קדיש כל
עבידא לא תעבדון שבתא היא קדם יי בכל
מותבניכון:

כ"י • ששית ימים • מה ענין שבת אצל מועדות?
ללמדך שכל המחלל את המועדות - מעלין עליו
באלו חלל את השבתות, וכל המקים את המועדות
- מעלין עליו באלו קים את השבתות.

שיעור יומי ליום רביעי ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – כג – פרשת אמור

לה
(ד) אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי יְהוָה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ
אֹתָם בְּמוֹעֲדָם:
ד אֵלֶּיךָ מוֹעֲדֵיךָ יְיָ מְעֲרָעֵי קֹדֶשׁ דִּי תַעֲרְעוּן
יְתְהוֹן בְּזִמְנֵיהוֹן:

ה"י אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי ה' • לְמַעַלְהָ מְדַבֵּר בְּעֶבֶר שָׁנָה, וְכֵן מְדַבֵּר בְּקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך טז עמ' 98)

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם (כג, ד) ר"ל דָּרְשׁוּ: "אֲתֶם, הַמּוֹלֵד לְמִטָּה, כִּי מִזֶּה יוֹדְעִים שֶׁאֵז הוּא ה' מוֹלֵד" לְמַעַלְהָ. אֶפְלוּ מוֹטְעִין. וַיֵּשׁ לְבָאָר, דְּהִנֵּה הֵיכָן נִשְׁתַּלְשַׁל מִן ה'יָרֵחַ' לְמַעַלְהָ, וְקִבִּיעַת יוֹם הַמּוֹלֵד לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ הִיא בְּעֶקֶר מִצַּד ה'מּוֹלֵד' לְמַעַלְהָ; אֲלֹא שֶׁאֲנִי קוֹבְעִים רֹאשׁ חֹדֶשׁ לְפִי רַאוי שֶׁהַדָּבָר יִשְׁתַּקֵּף בּוֹ.

(ה) בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין
הָעֲרֻבִים פֶּסַח לַיהוָה:
ה בְּיָרֵחָא קְדָמָא בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר לַיָּרֵחָא
בֵּין שְׁמִשְׁנָא פֶּסַח קָדָם יְיָ:

ה"י בֵּין הָעֲרֻבִים • מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעַלְהָ. פֶּסַח לַה' • הַקֶּרֶבֶת קָרְבֵן שְׁשֻׁמו "פֶּסַח".

(ו) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמִּצּוֹת
לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ:
וּבַחֲמִשָּׁת עָשָׂר יוֹמָא לַיָּרֵחָא הַדִּין חֲגָא
דְּפִטְרִיא קָדָם יְיָ שִׁבְעָא יוֹמִין פִּטִּיר
תִּיכְלוּ:

(ז) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
ז בַּיּוֹמָא קְדָמָא מְעֲרַע קֹדֶשׁ יְהִי לְכוֹן כָּל
עֲבִידַת פְּלִחָן לֹא תַעֲבֹדוּן:

(ח) וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא
תַעֲשׂוּ: פ
ח וְהִתְקַרְבִּין קְרִבָּא קָדָם יְיָ שִׁבְעָא יוֹמִין
בַּיּוֹמָא שְׁבִיעָא מְעֲרַע קֹדֶשׁ כָּל עֲבִידַת
פְּלִחָן לֹא תַעֲבֹדוּן:

ה"י וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה וְגו' • הֵם הַמוֹסְפִין הָאֲמֹרִים בְּפִרְשֵׁת פִּינְחָס; וְלָמָּה נִאָּמְרוּ כֵּן? לֵאמֹר לָךְ, שְׂאִין הַמוֹסְפִין מְעַפְּבִין זֶה אֶת זֶה. וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַה' • מִכָּל־מְקוֹם. אִם אֵין פְּרִים, הֵבֵא אֵילִים. וְאִם אֵין פְּרִים וְאֵילִים, הֵבֵא כִבְשִׁים. שִׁבְעַת יָמִים • כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "שִׁבְעַת", שֶׁם דָּבָר הוּא, שְׁבוּעַת שָׁל יָמִים;

(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
ט וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

(י) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תָבֹאוּ
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וְקִצְרְתֶּם אֶת־קִצְרֶיהָ
וְהִבֵּאתֶם אֶת־עֹמֶר רֹאשִׁית קִצְרְכֶם אֶל־הַכֹּהֵן:
י מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן אֲרִי
תַעֲלוֹן לְאַרְעָא דִּי אֲנִי יְהִי לְכוֹן וְתַחֲזְדוּן
יֵת חֲצֵדָה וְתִתְּנוּ יֵת עוֹמֶרָא רִישׁ חֲצֵדְכוֹן
לְהֵת כֹּהֵנָא:

ה"י רֹאשִׁית קִצְרְכֶם • שֶׁתִּהְיֶה רֹאשׁוֹנָה לְקִצְרִי. עֹמֶר • עֲשִׂירִית הָאִיפָה, כִּף הָיְתָה שְׁמָהּ, כְּמוֹ (שְׁמוֹת טז יח):
"וַיִּמְדוּ בַעֲמֹר".

(יא) וְהִנֵּי אֶת־הָעֹמֶר לִפְנֵי יְהוָה לְרִצְוֹנְכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת יִנִּיפּוּ הַכֹּהֵן:

כ"י • וְהִנֵּי • (מנחות סא) כָּל תְּנוּפָה: - מוֹלִיף וּמִבְיָא, מַעֲלָה וּמוֹרִיד; מוֹלִיף וּמִבְיָא - לַעֲצֹר רוּחוֹת רְעוּת, מַעֲלָה וּמוֹרִיד - לַעֲצֹר טָלָלִים רָעִים. לְרִצְוֹנְכֶם • אִם

(יב) וַעֲשִׂיתֶם בַּיּוֹם הַנִּיפְכֶם אֶת־הָעֹמֶר בְּבֶשֶׁל תָּמִים בֶּן־שְׁנָתוֹ לַעֲלָה לַיהוָה:

כ"י • וַעֲשִׂיתֶם. כְּבֶשֶׁל • חוֹבָה לַעֲמֹר הוּא בָּא.

(יג) וּמִנַּחְתּוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֹלֶת בְּלוּלָה בִּשְׁמֵן אִשָּׁה לַיהוָה רֵיחַ נִיחָח וְנִסְכּוֹ יֵין רְבִיעִת הַהֵין:

כ"י • וּמִנַּחְתּוֹ • מִנַּחַת נִסְכּוֹ. שְׁנֵי עֶשְׂרִים • כְּפוּלָה הִתְהַ. וְנִסְכּוֹ יֵין רְבִיעִת הַהֵין • (מנחות פט) אָף־עַל־פִּי שְׁמִנַּחְתּוֹ כְּפוּלָה, אֵין נִסְכּוֹ כְּפוּלִים.

(יד) וְלֶחֶם וְקָלִי וּכְרָמָל לֹא תֹאכְלוּ עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הִבִּיאֲכֶם אֶת־קֶרְפֶּן אֱלֹהֵיכֶם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם: ׀

כ"י • וְקָלִי • קֶמַח עֲשׂוּי מִכְרָמַל רַךְ שְׁמִיבְשִׁין אוֹתוֹ בַּתְּנוּרָה. וּכְרָמָל • הֵן קָלִיּוֹת שְׁקוּרִין גְּרִיילִ"ש. בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם • (קידושין לו) נִחְלְקוּ בּוֹ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל: יֵשׁ

(טו) וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת מִיּוֹם הִבִּיאֲכֶם אֶת־עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה:

כ"י • מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת • מִמַּחֲרַת יוֹם־טוֹב. תְּמִימַת תִּהְיֶינָה • מְלַמֵּד שְׁמִת־חֵיל וּמוֹנָה מִבְּעָרֵב, שָׁאֵם לֹא בֵּן אֵינָן תְּמִימוֹת.

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

עֲשָׂרוֹן וְעֲשָׂרוֹן קָאִי. וּלְפִי הַפֶּשֶׁט מִשְׁמַע כִּי אֶחָד מִשְׁנֵי עֲשָׂרוֹנִים הוּא מִנַּחַת הָעֹמֶר שֶׁהוּא עֲשָׂרוֹן וְהוּא בָּא עִם זֶה הַכָּבֶשֶׁל, וְהָעֲשָׂרוֹן הַשְּׁנִי הוּא עֲשָׂרוֹן הָרִאשִׁי לְמִנַּחְתּוֹ, וְתִדַּע שְׁאֵין בְּנִסְכּוֹ כִּי־אֵם רְבִיעִית כְּמוֹ בְּשָׂאֵר נִסְכִּים: תורה יד

שְׁמִצִּינוּ כְּבֶשֶׁל שְׁמִנַּחְתּוֹ חֲלוּקָה, שֶׁהִיא מִשְׁנֵי עֲשָׂרוֹנִים, אָבָל מִן הַנֶּסֶךְ אֵין אֵנוֹ אוֹמְרִים כִּי־אֵם 'וַיֵּין בְּנִסְכּוֹ' בְּלִבְדּוֹ וְאֵין אֵנוֹ מְפָרְשִׁים הַנִּסְכִּים, לְפִי שֶׁלֹּא מִצִּינוּ שׁוֹם כְּבֶשֶׁל חֲלוּק בְּנֶסֶךְ הֵיִין. וְלִכְךָ כְּתִיב וְנִסְכּוֹ דִּהְקָא בְּה־א, לְמַדְרֵשׁ וְנִסְכָּה, דְּאִבְלָה מִנַּחָה קָאִי, דְּאֵין כְּתִיב 'וְנִסְכּוֹ' הוּא אֲמִינָא דְּאִבְלָה

כג (יג) וּמִנַּחְתּוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים. אֲמָרוּ רַבּוּתֵינוּ וְ"ל (תר"ם) זֶה חֲלוּק מִכָּל שְׂאָר כְּבָשִׁים, דְּאֵין לֶךְ כְּבֶשֶׁל בַּתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּמִנַּחְתּוֹ יוֹתֵר מִעֲשָׂרוֹן, אָבָל מִן הַנֶּסֶךְ אֵינוֹ חֲלוּק בְּדִכְתִּיב וְנִסְכּוֹ יֵין רְבִיעִית הַהֵין. וְלִכְךָ אֵנוֹ מְפָרְשִׁים בַּתְּחִילַת הַמוֹסָף 'שְׁלֹשָׁה עֲשָׂרוֹנִים לִפָּר וּשְׁנֵי עֲשָׂרוֹנִים לְאִיל וְעֲשָׂרוֹן לְכָבֶשֶׁל', לְפִי

ספירת העומר: מצוה אחת או כל יום מצוה חדשה

וספרתם לכם . . שבע שבועות תמימות תהינה: (כג,

טו)

מהנאמר "תמימות תהינה" לומדים חלק מהראשונים, כי מי ששכח יום אחד מהספירה, שוב לא יוכל להמשיך ולספור. ולהלכה נפסק בשלחן-ערוך (אורח-חיים סימן תפט) לספור בלא ברכה.

ומבארים האחרונים (ראה מנחת חינוך מצוה שו), דשיטה זו סבירא-לה דכל ימי הספירה "הם מצוה אחת . . ובאם לא מנה יום אחד הפסיד המנין".

אף לכאורה אי-אפשר לומר כן: א) אם היא מצוה אחת, היא תגנון לברך בכל יום ויום ברכה בפני-עצמה? ב) אם היא מצוה אחת, נמצא שאדם ששכח באמצע ימי הספירה לספור, כל ברכותיו עד עתה היו 'ברכה לבטלה', ומחשש

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטר-שיחות כרך א, עמוד 265 – מתוך 'לקראת שבת')

"ממחרת השבת" – דרגא שלמעלה מהעולם

אחר מדה משבעת המדות דנפש-הבהמית, וכפי שאומרים בקסח התפלה שאחר הברכה "יתקן מה שפגמתי בספירה". והנה, בכדי לברר מדה המשקעת בקלפות ובסטרא-אחרא ולהפכה לקדושה, דרוש פח עליון ומיוחד שביכולתו לרדת למטה ולהשפיע אפילו על הרע.

וזוהי מדרגת "ממחרת השבת". דהנה, שבת היא הדרגא הנעלית ביותר בשבעת ימי השבוע, אף היא עדין בבחינה של זמן מדוד ומגבל. אף "ממחרת השבת" קאי על דרגא נעלית שלמעלה ("ממחרת") מהשבת, האור האלקי שלמעלה מגדרי העולם, זמן ומקום.

וזוהי "וספרתם לכם ממחרת השבת" – שבכדי לקחת את שבעת המדות של נפש הבהמית ולספרם ולזככם, יש הכרח ב"ממחרת השבת", דרגא שלמעלה מעלה מהעולם.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וספרתם לכם ממחרת השבת" – הכוח לברר את השפל ביותר, המידות המושחתות של הנפש הבהמית, בא דוקא מהגבוה ביותר, "למעלה מסדר השתלשלות". **כי כן** היא המדה: כל הגבוה-גבוה יותר, יורד למטה-מטה יותר.

טז עד מבתר שבועתא שביעתא תמניון חמשיין יומין ותקרבון מנחתא חדתא קדם יי:

(טז) **עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה ליהוה:**

ממחרת השבת השביעית, שהוא יום חמשים, תספרו; ומקרא מסרס הוא. מנחה חדשה • היא המנחה הראשונה, שהובאה מן החדש. ואם תאמר: הרי קרבה מנחת העומר! אינה פשאר כל המנחות, שהיא באה מן השעורים.

ז"ל • השבת השביעית • כתרגומו: שבועתא שביעתא. עד ממחרת השבת השביעית תספרו • ולא עד בכלל, והן ארבעים ותשעה יום. חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה • ביום החמשים תקריבנה, ואומר אני: זהו מדרשו, אבל פשוטו: עד

שער החמשים – תחלת עבודה חדשה

תספרו חמשים יום (כג, טז)

חמשים הדרגות.

ויש לבאר זה בהקדים הסבר נוסף לענין "שער החמשים" המובא בספר הקדוש "תולדות יעקב יוסף" (פרשת דברים) בשם הבעל-שם-טוב הקדוש: "שער החמשים הוא חוֹזֵר ומתחיל נ' שערים למעלה מזה, וכן למעלה מעלה עד אין סוף".

ועל-פי באור זה נראה, שלאחר שהאדם התעלה בעבודתו וקבל מלמעלה את דרגת "שער החמשים", ואזי הרי הוא צריך להתחיל נ' שערים למעלה מזה, נמצא דשער הנ"ל שקבל הוא הוא השער הראשון של עבודתו החדשה, ושפיר נחשב בכלל עבודת האדם – "תספרו".

אודות הקושא הידועה (עיי' תוספות דבורה-מתחיל כתבו, מנחות סה, ב) מדוע נאמר "תספרו חמשים יום", בעוד הספירה לפעל היא רק ארבעים ותשעה ימים, מבאר בספרים (לקוטי-תורה במדבר י, ד. שיר-השירים לה, ג), אשר ארבעים ותשעה הימים הנספרים הם כנגד מ"ט דרגות (שערי בינה) שיכול האדם להשיג בעבודת ה'. וכאשר משלים את עבודתו בהשגת מ"ט השערים, הוא מקבל מלמעלה, באופן של מתנה, את "שער החמשים" ("תספרו חמשים"), שאין נתן להשיגו בכחות עצמו.

אף עדין צריך-עיון בזה, שהרי משמעות הלשון "תספרו חמשים יום" היא, שעבודת האדם עצמו משיגה את

י' ממושבתיכם תיתון לחם ארמונתא תרתין (גריצו) תרין עשרונין סלתא יהוון חמיציתאפין בפירין קדם יי:

(י) ממושבתיכם תביאו לחם תנופה שתים שני עשרנים סלת תהינה חמץ תאפינה בפורים ליהוה:

לכל המנחות, אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים, לא תקרב מן החדש קדם לשתי הלחם.

י"א ממושבתיכם • ולא מחוצה לארץ. לחם תנופה • לחם תרומה המורם לשם גבה, וזו היא המנחה החדשה האמורה למעלה. בפורים ראשונה

יח ותקרבון על לחמא שבקא אמרין שלמין בני שנה ותור פר תורי חד ודקרי תרין יהוון עלתא קדם יי ומנחתהון ונספיהון קרבן דמתקבל פרעא קדם יי:

(יח) והקרבתם על-הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן-בקר אחד ואילם שנים יהיו עלה ליהוה ומנחתם ונספיהם אשה ריח-ניחח ליהוה:

"שלושה עשרונים לפר, ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש", זו היא המנחה; והנסכים: חצי ההין לפר, ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש.

י"ב על-הלחם • בגלל הלחם, חובה ללחם. ומנחתם ונספיהם • כמשפט מנחה ונסכים המפרשים בכל בהמה בפרשת נסכים (במדבר טז):

יט ומעבדון צפיר פר עזי חד לחטאתא ותריין אמרין בני שנה לנסכת קודשא:

(יט) ועשיתם שעיר-עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים:

אצל פרים ואילים, אינן הם. אמר מעתה: אלו לעצמן ואלו לעצמן; אלו קרבו בגלל הלחם ואלו למוספין.

י"ג ועשיתם שעיר-עזים • (ת"כ. מנחות מה) יכול שבעת הכבשים והשעיר האמורים כאן, הם שבעת הכבשים והשעיר האמורים ב'חמש הפקודים' ? כשאתה מגיע

כזירים פהנא תהוון על לחם בפירא ארמונתא קדם יי על תרין אמרין קודשא יהוון קדם יי לכהנא:

(כ) והניף הכהן אתם על לחם הפרים תנופה לפני יהוה על-שני כבשים קדש יהיו ליהוה לפתן:

קדשים קלים, הזקק לומר בשלמי-צבור, שהן קדשי קדשים.

י"ד והניף הכהן אתם. תנופה • (מנחות סב) מלמד ששעורנין תנופה מתיים. יכול כלם ? תלמוד לומר: על-שני כבשים. קדש יהיו. לפי ששלמי-יחיד

כא ותַעֲרֶעוּן בְּכֵן יוֹמָא הַדִּין מַעֲרַע קִדִּישׁ
יְהִי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פְּלִחָן לֹא תַעֲבִדוּן קִנִּים
עֲלֵם בְּכָל מוֹתְבְּנִיכוֹן לְדִרְיִכוֹן:

(כא) וּקְרֹאתֶם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרֵא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה
לָכֶם כָּל-מִלְאכַת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם
בְּכָל-מוֹשְׁבְּתֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם:

כב ובמחצדכון ית חצדא דארעכון לא
תשיצי פאתא דחקלך במחצדך ולקטא
דחצדך לא תלקט לעניי ולגיורי תשבוק
יתיהון אנא יי אלהכון:

(כב) וּבְקֶצְרָכֶם אֶת-קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא-תִכְלֶה פֶּאֶת
שְׂדֶךְ בְּקֶצְרְךָ וּלְקַט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקַט לְעָנִי וְלִגֵּר
תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ

בנה בית-המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו.
תעזב • (פאה פ"ד) הנח לפניהם והם ילקטו, ואין לך
לסייע לאחד מהם. אני ה' אלהיכם • נאמן לשלם
שכר.

כג וּבְקֶצְרָכֶם • חֹזֵר וְשֹׁנֶה, לַעֲבֹר עֲלֵיהֶן בְּשָׁנֵי
לְאוֹיִן. אָמַר רַבִּי אֲבָדִימִי בְּרַבִּי יוֹסֵף: מָה רָאָה הַכְּתוּב
לְתַנֵּם בְּאֻמָּצַע הָרְגָלִים: פֶּסַח וְעֶצֶרֶת מִכָּאן, וְרֹאשׁ-
הַשָּׁנָה וַיּוֹם-הַכַּפּוּרִים וְחַג מִכָּאן? לְלַמֶּדְךָ שְׁכָל הַנוֹתֵן
לְקַט שְׂכָחָה וּפָאָה לְעָנִי כְּרֹאוֹי, מַעֲלִין עָלָיו כְּאֵלוֹ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 256)

ואלו צדקה יכולה להיות מוסף שהנותן הרויח בלי מאמץ
גדול. זאת ועוד: לקט שְׂכָחָה וּפָאָה שְׂיִיכִים לְכָל הָעֲנִיִּים
בְּשָׁנָה, ואין לבעל השדה טובת הנאה; ואלו בצדקה יכול
אדם לבחור בעניי שהוא חפץ בטובתו.

הַנוֹתֵן לְקַט שְׂכָחָה וּפָאָה . . כְּאֵלוֹ בְּנֵה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
(רש"י כג, כב) יֵשׁ לְשָׂאֵל, מִדּוּעַ קִנְיַת מַעֲלָה זוֹ בְּמִצְוֹת אֵלוֹ
דּוֹקָא, וְלֹא בְּמִצְוֹת צְדָקָה בְּכָלֵל. וַיֵּשׁ לִזְמַר, שֶׁפֶן לְקַט
שְׂכָחָה וּפָאָה צוֹמְחִים כְּתוּצָאָה מִיָּגִיעַ פִּפְיוֹ שֶׁל בַּעַל הַשְּׂדֶה;

♦ יום חמישי ד' אייר ♦

כג ומליל יי עם משה למימר:

(כג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כד מלל עם בני ישראל למימר בירחא
שביעאה בחד לירחא יהי לכוני גיחא
דיבכרן נבכא מערע קדיש:

(כד) וַדַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
בְּאַחֲד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זְכֹרֹן תְּרוּעָה
מִקְרֵא-קֹדֶשׁ:

כה יִזְכְּרוּן תְּרוּעָה • (ר"ה לב) זְכֹרֹן פְּסוּקֵי זְכֹרֹנוֹת וּפְסוּקֵי שׁוֹפְרוֹת, לְזִכֹּר לָכֶם עֲקֻרַת יִצְחָק, שֶׁקָּרַב תַּחֲתָיו
אֵיל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לד עמ' 186)

. . נמשך עתה בראש השנה באמירת (פסוקי) שופרות".
ויש להעיר מהשקלא-וטרנא בלשון הש"ס "אמר הקב"ה
אמרו לפני מלכותי כו". וברמב"ן כאן: "כל זה אסמכתא
מדבריהם". וראה מפרשי רש"י.

זְכֹרֹן פְּסוּקֵי זְכֹרֹנוֹת וּפְסוּקֵי שׁוֹפְרוֹת (רש"י כג, כד) אף
שאמירת הפסוקים היא רק מדברגון, היא פועלת יותר
מהתקיעה עצמה, וזאת - מצד מעלת דברי תורה על קיום
מצוה. וכמבאר בחסידות, ש"אמתית הגלוי שיהיה לעתיד

כה כל עבדית פלחנא לא תעבדון ותקרבון
קרנא קדם יי:

(כה) כָּל-מִלְאכַת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה
לַיהוָה:

כז וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה • המוספים האמורים ב'חמש הפקודים'.

(כו) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כּוּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

(כו) אַךְ בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים
הוּא מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם
וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה:

כּו בָרַם בַּעֲשָׂרָא לִירְחָא שְׁבִיעָאָה הַדִּין
יוֹמָא דְכַפּוּרָא הוּא מְעַרְע קְדִישׁ יְהִי לְכוּן
וְתַעֲנִין יְת נַפְשָׁתִיכוֹן וְתִקְרְבוּן קְרִבָנָא קָדָם
יְיָ:

כז"י • אף • כל "אפ"יין ו"רק"יין שְׂבִתוֹרָה מְעוּטִין – מְכַפֵּר הוּא לְשָׂבִים, וְאִינוּ מְכַפֵּר לְשָׂאִינָם שָׂבִים.

(כח) וְכָל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי
יוֹם כִּפּוּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כח וְכָל עֲבִידָא לֹא תַעֲבִדוּן בְּכֶרֶן יוֹמָא הַדִּין
אַרִי יוֹמָא דְכַפּוּרָא הוּא לְכַפֵּרָא עֲלִיכוֹן
קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיכוֹן:

(כט) כִּי כָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא־תַעֲנֶה בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה
וְנִכְרְתָה מֵעַמִּיהָ:

כט אַרִי כָל אָנְשָׁא דִי לֹא מַתְעַנִּי בְּכֶרֶן יוֹמָא
הַדִּין וְלִשְׁתִּיבִי מֵעַמִּיהָ:

(ל) וְכָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כָל־מְלֹאכָה בַּעֲצֵם הַיּוֹם
הַזֶּה וְהִאֲבִדְתִּי אֶת־הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרַב עַמִּיהָ:

ל וְכָל אָנְשׁ דִי תַעֲבִיד כָּל עֲבִידָא בְּכֶרֶן יוֹמָא
הַדִּין וְהִאֲבִיד יְת אָנְשָׁא הַהִיא מִגּוֹ עַמִּיהָ:

כז"י • וְהִאֲבִדְתִּי • לִפִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר 'כֶּרֶת' בְּכָל מָקוֹם, וְאִינוּ יוֹדֵעַ מַה הוּא? כִּשְׁהוּא אוֹמֵר "וְהִאֲבִדְתִּי", לְמַד
עַל הַכֶּרֶת, שְׂאִינוּ אֵלָּא אֲבָדוֹן.

(לא) כָּל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם
בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם:

לא כָּל עֲבִידָא לֹא תַעֲבִדוּן קָדָם עֲלָם לְדֹרִיכוֹן
בְּכָל מוֹתְכִנִּיכוֹן:

כז"י • כָּל מְלֹאכָה וְגו' • לַעֲבֹר עָלָיו בְּלֹאִין הַרְבֵּה, אוֹ לְחַזְקִיר עַל מְלֹאכָת לִילָה בְּמִלְאכָת יוֹם.

(לב) שִׁבְתַּת שְׁבִתוֹן הוּא לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם
בְּתַשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעָרֹב מַעְרֹב עַד־עָרֹב תִּשְׁבְּתוּ
שְׁבִתְכֶם: פ

לב שִׁבְתַּת שְׁבִתָּא שְׁבִתָּא הוּא לְכוּן וְתַעֲנִין יְת
נַפְשָׁתִיכוֹן בְּתַשְׁעָא לִירְחָא בְּרַמְשָׁא מְרַמְשָׁא
עַד רַמְשָׁא תְּנוּחוֹן נִיחָכוֹן:

♦ יום שישי ה' אייר ♦

(לג) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

לג וּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

(לד) דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם
לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים
לַיהוָה:

לד מִלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימָר בַּחֲמִשָּׁא
עֶשְׂרָא יוֹמָא לִירְחָא שְׁבִיעָאָה הַדִּין חַג
דְּמִטְלָא שְׁבַעַת יוֹמִין קָדָם יְיָ:

דעת זקנים מבעלי התוספות – עוז והדר

וּלְאִסְרוּ בְּמִלְאכָה, אֵף וְעֲנִיתֶם אֶת
נַפְשׁוֹתֵיכֶם בּוֹ כִּי יוֹם כִּפּוּרִים
הוּא: תורה כט

וְלִהְיוֹתֵנִי, וְזֶה אִסּוּר בְּכָל אֵלֹהִי, לְכָךְ
בְּתִיב אֵף, לוֹמֵר שְׂאִינוּ נִקְרָא מִקְרָא
קוֹדֶשׁ אֵלָּא לְכַבֵּד הַיּוֹם לְהִקְרִיב קֶרֶבֶן

(כז"כח) אֵף בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ. מִהוּ אֵף,
לִפִּי שְׁכָל שְׂאָר יָמִים טוֹבִים נִקְרָאִים
מִקְרָא קוֹדֶשׁ לְאִכּוֹל וְלִשְׁתּוֹת

חג הסוכות שבעת ימים (כג, לד) **ב.** היא חלה במשך כל שבעת ימי החג (מה-שאין-כן מצות נטילת ארבעת המינים חלה (מן התורה) רק ביום הראשון). **ג.** נתן לקימה כל שעות היום והלילה.

(לה) ביום הראשון מקרא-קדש כל-מלאכת עבודה לא תעשו: לה ביומא קדמא מ'ערע קדיש כל עבדת פלחן לא תעבדון:

נ"י מקרא-קדש • [ביום הפורים] קדשהו בכסות נקיה ובתפלה, ובשאר ימים טובים – במאכל ובמשקה ובכסות נקיה ובתפלה.

(לו) שבעת ימים תקריבו אשה ליהוה ביום השמיני מקרא-קדש יהיה לכם והקרבתם אשה ליהוה עצרת הוא כל-מלאכת עבודה לא תעשו: לו שב'עא יומין תקרבון ארפנא קדם יי ביומא תמינא מ'ערע קדיש יהי לכוון ותקרבון ארפנא קדם יי בגש תהון כל עבדת פלחן לא תעבדון:

נ"י עצרת הוא • עצרתי אתכם אצלי כמלך שומן את בניו לסעודה לכך וכך ימים. כיון שהגיע זמן להפטר, אמר: בני, בבקשה מכם, עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פירדתכם. כל-מלאכת עבודה.

ביום השמיני . . עצרת היא (כג, לו) **עצרתי אתכם אצלי . . בני, עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פירדתכם** (רש"י) לכאורה מהו הלשון "פירדתכם", הנה צ"ל "פרידתנו"? ויש לומר, שהקב"ה אף פעם לא נפרד מבני ישראל, ותמיד נמצא עמם. ו"פירדתכם" הפנה פרידת בני ישראל אחד מהשני,

(לז) אלה מועדי יהוה אשר תקראו אתם מקראי קדש להקריב אשה ליהוה עלה ומנחה זבח ונסכים דבר-יום ביומו: לז אליו מועדי די תערעון יתהון מ'ערעי קדיש לקרא ארפנא קדם יי עלתא ומנחתא נכסת קודשין ונסוכין פתגם יום ביומא:

נ"י עלה ומנחה • (מנחות מד) מנחת נסכים הקרבה עם העולה. דבר יום ביומו • חק הקצוב ב'חמש

(לח) מלבד שבתת יהוה ומלבד מתנותיכם ומלבד כל-נדריכם ומלבד כל-נדבתיכם אשר תתנו ליהוה: לח בר שבאי די ובר מתנתיכון ובר כל נדריכון ובר כל נדבתיכון די תתנון קדם יי:

(לט) אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספתם את-תבואת הארץ תחגו את-חג-יהוה שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון: לט ברם בחמשא עשר יומא ל'רחא שביעא במכנשיכון ית עללת ארעא תחגון ית חגא קדם יי שב'עא יומין ביומא קדמא נ'חא וביומא תמינא נ'חא:

העבור, פַּעֲמִים שֶׁהוּא בְּאִמְצַע הַקִּיץ או הַחֹרֶף. תַּחֲנוּגָה • שְׁלֵמִי חֲגִיגָה. **שְׁבַעַת יָמִים** • (חגיגה ט) אִם לֹא הָבִיא בָּזָה, יָבִיא בָּזָה. יָכוֹל :הָא מְבִיאָן כָּל שְׁבַעָה? תַּלְמוּד לומד: וְחִגְתָּם אֹתוֹ, יוֹם אֶחָד בְּמִשְׁמַע וְלֹא יוֹתֵר. וְלָמָּה נֶאֱמַר "שְׁבַעָה"? לְתַשְׁלוּמִין.

מִתְסַבֵּין לְכוּן בְּיוֹמָא קְדָמָא פְּרִי אֵילָנָא אֲתֵרוּגִין וְלִלְפִין וְהוֹסִין וְעֶרְבִין דְּנִחַל וְתַחֲדִין קָדָם זִי אֲלֵהֲכוּן שְׁבַעַת יוֹמִין:

(מ) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תִּמְרִים וְעֵנָף עֵץ-עֵבֶת וְעֶרְבֵי-נַחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שְׁבַעַת יָמִים:

וְעֵנָף עֵץ-עֵבֶת • שְׁעֲנָפֵי קְלוּעִים כַּעֲבוֹתוֹת וְכַחֲכָלִים, וְזֶהוּ הַדָּס הָעָשׂוִי כְּמִין קָלִיעָה.

כִּי-פְרִי עֵץ הָדָר • (סוכה לד) עֵץ שֹׁטְעַם עֲצוֹ וּפְרִי שֹׁה. הָדָר • הָדָר בְּאֵילָנוֹ מִשְׁנֶה לְשִׁנָּה, וְזֶהוּ אֲתֵרוֹג. כַּפֹּת תִּמְרִים • חֹסֶר ו'ו; לְמַד שְׂאִינָה אֵלָא אַחַת.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (תורת מנחם – התועדויות תשמ"ז כרך א ע' 165, ע"9 ביאורי החומש)

כְּמֵאמַר חז"ל "אֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין עַד שֶׁיְהִי כָּלֶם אֲגוּדָה אַחַת". וְנִמְצָא, שְׁנִיטִילַת אֲרֻבַּעַת הַמִּינִים - הַרְמָזוֹת, כְּפִדּוּעַ, לְאַחֲדוֹת אֲרֻבַּעַת הַסּוּגִים שֶׁבִּישְׂרָאֵל, כִּךְ שֶׁכָּלֶם נַעֲשִׂים "אֲגוּדָה אַחַת" - הִיא הַמְבִיאָה לִידֵי גְלוּי "שְׁמוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ", בְּגָאֻלָּה הַשְׁלֵמָה.

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן (כג, מ) **בְּשֹׁכֵר שְׁלֹשָׁה רֵאשׁוֹן זָכוֹ לְשִׁלְשָׁה רֵאשׁוֹן .. וְלִשְׁמוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, דְּכַתִּיב רֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הָנֵם** (פסחים ה, א) יְדוּעַ, שֶׁסִּבַּת הַגָּלוּת הִיא שְׁנִיטָא חֲנֻם, וְאֵלּוּ הַגָּאֻלָּה תְּבוּאָה עַל יְדֵי אֶהֱבַת וְאַחֲדוּת יִשְׂרָאֵל,

דעת זקנים מבעלי התוספות – עוז והדר

תְּפוּחִין בְּיָדוֹ אִזּוּ יוֹדְעִין שֶׁהוּא יִצָּא וְכֹאִי מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ (תנחומא טז):

פְּרִי עֵץ הָדָר. אֲרֻבַּעָה מִינִין הִלְלוּ יֵשׁ מִהֶן שֵׁשׁ בּוֹ טַעַם וְרִיחַ כְּמוֹ הָאֲתֵרוֹג, וְהוּא כְּנָגֵד הַצִּדִּיקִים שֵׁשׁ בָּהֶם רִיחַ תוֹרָה וְטַעַם שֶׁל מַעֲשִׂים טוֹבִים. בְּאֵילָן שָׁבוּ גִדְל הַלּוּלָב יֵשׁ בּוֹ טַעַם וְלֹא רִיחַ, וְכִנְגוּד הַבִּינוּנִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ בָּהֶם טַעַם שֶׁל מִצְוֹת וְאֵין בָּהֶם רִיחַ תוֹרָה. אֹתָם שֵׁשׁ בָּהֶם רִיחַ תוֹרָה וְאֵין בָּהֶן מִצְוֹת. וְעֶרְכָּה אֵין בָּהֶם לֹא טַעַם וְלֹא רִיחַ, וְכִנְגוּד עֲמֵי הָאֶרֶץ שְׂאִין בָּהֶם לֹא רִיחַ תוֹרָה וְלֹא טַעַם שֶׁל מִצְוֹת. וְאֵינוֹ אוֹגְדִין הָאֲרֻבַּעָה בִּיחָד, כְּמוֹ שְׂאִין הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִתְרַצָּה לְיִשְׂרָאֵל עַד שֶׁיְהִי כָּלֶם לְאַגּוּדָה אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר (עמ"ס טו ט) הַבּוֹנֶה בְּשִׁמִּים מַעְלוֹתָיו וְאֲגָדָתוֹ עַל אֶרֶץ יִסְדָּה, אֵימָתִי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִתְעַלָּה, בּוֹמֵן שֶׁכָּלֶנוּ נַעֲשִׂים אֲגוּדָה (ויקרא ל יב). וְנִרְאָה לִי שֶׁלְכָף אֵנוֹ אוֹמְרִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (פסח יבכ"ח פסוק) וְיַעֲשׂוּ כָּלֶם אֲגוּדָה אַחַת: דָּבָר אַחֵר, הַלּוּלָב דּוּמָה לְשִׁדְרָה, הַדָּס דּוּמָה לְעֵין, הָעֶרְכָּה דּוּמָה לְשִׁפְתִּים, הָאֲתֵרוֹג דּוּמָה לְלֵב, וְאֵין לָהּ אֶבֶר אֶחָד גְּדוֹל מֵאֵלּוּ וְשִׁקּוּלִין

אֲדָבָר בְּשִׁבְלָהּ, הַחֲזוֹר לוֹ הַכָּלִים לְכָד וְהֵלֶךְ לוֹ. לְמַחֵר בָּא לְדוֹן לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, שְׂאֵלּוֹ יֵשׁ לָהּ אֶדָם שֶׁיִּלְמַד עֲלֶיהָ וְכוּת, אֲמַר לוֹ הִרִי פְלוֹנִי שֶׁיִּלְמַד עָלֶי וְכוּת, אֲמַר לוֹ מַה וְכוּת יֵשׁ לָהּ לְלַמַּד עַל זֶה, אֲמַר לָהֶם אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם מַה עָשָׂה לִי חֲבִירִי זֶה, כְּשֶׁהִלְכְתִּי לְגִבּוֹת מִגִּבַּת הַמֶּלֶךְ מַעִיר פְלוֹנִי עָמַד עָלֶי בְּדֶרֶךְ וְקִפְחָנִי וְנָטַל כָּל אֲשֶׁר לִי, וְהַכָּלִים הִלְלוּ הֵם מִקְצַת כָּלִים שֶׁהֲחֲזוֹר לִי עַל מִנַּת שְׂאֵלְמַד עָלֶי וְכוּת, הִתְחִילוּ הַכָּל וְאָמְרוּ אוֹי לוֹ לִזֶּה שֶׁנַּעֲשָׂה (קטיגורו סניגורו) [סניגורו קטיגורו] (תנחומא יח):

בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. הַלּוּלָב שְׂאֵנוּ נוֹטְלִין בַּיּוֹם רִאשׁוֹן הוּא סִימָן שֶׁזִּכְנוּ בְּדִין בַּיּוֹם הַכִּיפּוּרִים, וְזֶהוּ שְׂאֵמֶר הַכְּתוּב (דברי הימים א' טו לט) אִזּוּ יִרְנְנוּ עֲצֵי הַיַּעַר, מִלְּפָנֵי ה' כִּי בָא לְשִׁפֹּט [אֵת] הָאֶרֶץ, כְּמִי הַכְּתוּב מִדְּבַר, בִּישְׂרָאֵל וּבְאֻמוֹת הָעוֹלָם שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא דָן אוֹתָם בַּיּוֹם הַכִּיפּוּרִים, אֵלּוֹ וְאֵלּוֹ כְּנָסִין לְדִין וְאֵין אֵנוּ יוֹדְעִין מִי הַנוֹצְחִין, אֲמַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא טָלוּ לוֹלְבִיכֶם בְּיַדִּיכֶם וְהַכָּל יוֹדְעִים שֶׁנִּכְתְּבָה בְּדִין. מִשָּׁל לְשׁוֹנֵי בְּנֵי אֶדָם שֶׁנִּכְנְסוּ לְדוֹן לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִין הַכְּרִיּוֹת מִי נִצָּח, אֵלָּא מִי שֶׁהוּא יוֹצֵא בְּמַקֵּל לְכֹן אוֹ

(לט) **אֵף בְּחִמְשָׁה עֶשְׂרֵי יוֹם**. לְפִי שְׁגָבִי פֶסֶח לֹא כְּתִיב שְׁמִחָה לְפִי שְׁעֲדִיין לֹא נִלְקָטָה שׁוֹם תְּבוּאָה, וְגַבִּי שְׁבוּעוֹת לֹא כְּתִיב אֵלָּא חֲדָא שְׁמִחָה לְפִי שֶׁהַתְּבוּאָה נִלְקָטָה אֲבָל פִּירוֹת הָאֵילָן לֹא נִלְקָטוּ, אֵף בְּסוּפוֹת שֶׁהַכָּל נֶאֱסָף אֶל תּוֹךְ הַבֵּית וְגַם נִמְחָלוּ הָעֲזוּנוֹת בַּיּוֹם הַכִּיפּוּרִים, כְּתִיב בֵּיהּ שְׁלֹשׁ שְׁמִחוֹת, וּשְׁמִחְתֶּם דְּהֶכָא (פסוק טז), וְשְׁמִחְתֶּם בְּחֻגָּה, וְהִיִּיתְ אֵף שְׁמִיחַ (דברים טו יד-טז), חֲדָא מִתְּבוּאָה וְחֲדָא מִפִּירוֹת הָאֵילָן וְחֲדָא מִמְּחִילַת עֲזוּנוֹת, וְזֶהוּ שְׂאֵמֶר הַכְּתוּב וְהִיִּיתְ אֵף שְׁמִיחַ, שְׂאִין לָהּ לְהִתְעַסֵּק רַק בְּשְׁמִיחָה: תורה מ

(מ) **וּלְקַחְתֶּם לָכֶם**. אֲמַרו רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל מִשְׁלָכֶם לְהוֹצִיא אֶת הַשָּׂאוֹל וְאֵת הַגָּזוֹל, שְׂלֹא יִהְיֶה סְנִיגוּרוֹ קְטִיגוּרוֹ. מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁשָּׁלַח שְׁלֹחוֹ לְגִבּוֹת בְּעִיר מִגִּבַּת שְׁלוֹ, לְאַחֵר שְׁנָבָה מִצָּאוֹ עִירוֹנִי אֶחָד קָפְחוּ וְנָטַל אֶת כָּלּוֹ וְהַמְּגִבָּה שֶׁבְּיָדוֹ, לְיָמִים הוֹצִרָהּ הָעִירוֹנִי הִזָּה לְדוֹן לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וּבָא לְשִׁכּוֹר מִי שֶׁיִּלְמַד עָלָיו וְכוּת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וּמִצָּאוֹ אוֹתוֹ הַגָּבִאי, אֲמַר לוֹ מַה אַתָּה עוֹשֶׂה בְּכָאן, אֲמַר לוֹ יֵשׁ לִי דִין לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְאֵנִי מִבְּקֵשׁ לְשִׁכּוֹר מִי שֶׁיִּדְבֵּר בְּשִׁבְלִי, אֲמַר לוֹ תֵּן לִי מַה שְׁגוּלָתְ מִמֶּנִּי וְאֵנִי

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יט עמ' 350)

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן (כג, מ) כָּאן נֶאֱמַר "לָכֶם", וְאֵלּוּ בְּסִכּוֹת נֶאֱמַר "חַג הַסִּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לָּךְ". בְּטֶעַם הַדָּבָר יֵשׁ לוֹמַר, דִּהְיָה אֲרַבְעַת הַמִּינִים מְסַמְלִים אֶרְבָּעָה סוּגִים בְּבִנְיַיִשְׁרָאֵל, שֶׁכֻּלָּם מִתְאַחֲדִים בְּמִצְוָה זוֹ, אֵף הֵם נִשְׁאָרִים

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות כרך כב, עמוד 132 – מות' 'לקראת שבת')

כָּל הָעֲרֻבוֹת בְּשֵׁרוֹת לְבִרְכָּה

וְהִנֵּה, הַתְּאַחֲדוֹת הָאֲתֵרוֹג הַלּוּלָב וְהַדָּס אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי, הֲרִי הִיא קְשׁוּרָה עִם מַעֲלוֹתֵיהֶם הַגְּלוּיֹת הַמִּשְׁכָּחוֹת וּמִקְשָׁרוֹת בִּינֵיהֶם. מִהֲשֹׁאֵי-כֵן זֶה שְׂנִמְשָׁל לַעֲרֻבָה הִנֵּה הַקָּשֶׁר עִמּוֹ הוּא רַק מִצַּד עֲצָמִיּוּתוֹ, מִצַּד עֶצֶם הִיּוּתוֹ מֵעַם יִשְׂרָאֵל, לֹא כָּל מַעֲלָה מְגֻדָּרָת וְגִלּוּיָהּ.

וּמִזֶּה נִשְׁתַּלְשֵׁל לְהִלָּכָה: בְּשִׁלְשֵׁת הַמִּינִים הָרִאשׁוֹנִים, הִנֵּה סִימְנֵי הַתּוֹרָה בָּהֶם צָרִיכִים לְהִיּוֹת בְּגִלּוּי, דִּהְסִמְנִים הֵם אֵלּוּ הַעוֹשִׂים אוֹתָם לְכַשְׂרִים וּמִיָּחָדִים, וּבִלְעֲדֵיהֶם הָאֲתֵרוֹג אֵינוֹ אֲתֵרוֹג וְהַלּוּלָב אֵינוֹ לּוּלָב. מִהֲשֹׁאֵי-כֵן בְּעֲרֻבָה – הֲרִי עֶצֶם זֶה שֶׁהִיא מִמִּין הַקָּשֶׁר "עֲרֻבֵי נָחַל" (שְׁמִיטָה יִשְׂרָאֵל הִיא), עַל אֵף שֶׁמַּעֲלָתָהּ זֹאת אֵינָה בְּגִלּוּי, וּלְפַעַל לֹא גִדְּלָה אֶצֶל נָחַל – "תִּינוּק שֶׁנִּשְׁבָּה לְבֵין הָעַפְזִים" – הֲרִי הִיא כְּשֶׁרָה וְרִאשִׁיָּה לְהַצְטָרָף לְ"אֲרַבְעַת הַמִּינִים".

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ-עָבֹת וְעֵרְבֵי-נָחַל (כג, מ).

הִנֵּה, הַגְּמָרָא (סוּכָה, לֹא – לֵד) מְדַיֶּקֶת בְּמִלּוֹת הַפָּסוּק, וְדוֹרֶשֶׁת מִהֶם פְּרָטִים רַבִּים בְּנוֹגֵעַ לְד' הַמִּינִים הֵיאֵף צָרִיכִים לְהִיּוֹת; הָאֲתֵרוֹג – "פְּרִי עֵץ" וְ"הָדָר" דּוֹקָא, הַלּוּלָב – "הָרִאשִׁי לְאוֹגְדָן" דּוֹקָא וְכו'.

אֲמָנָם לְגַבִּי הָעֲרֻבָה, לֹא מִצִּינוֹ בְּגִמָּרָא דִּיּוֹק שֶׁצָּרִיכִים לְהִיּוֹת דּוֹקָא "עֲרֻבֵי נָחַל", וְאֵין אֶפְיִלּוֹ שׁוּם הַדּוּר בָּכֶּךָ. וְטַעְמָא בְּעִי. וְיֻבֵּן זֶה עַל-פִּי פְּנִימִיּוֹת הָעֵנָנִים:

יְדוּעִים דְּבָרֵי הַמְדָּרָשׁ (וּיקרא רבה פרשה ל, יב) שֶׁבְּד' הַמִּינִים רְמוּזִים ד' הַסּוּגִים שֶׁבְּבִנְיַיִשְׁרָאֵל, הַמְחַלְקִים לְבַעֲלֵי-תּוֹרָה וּבַעֲלֵי מַעֲשִׂים-טוֹבִים. וְהָעֲרֻבָה רּוֹמֶזֶת לִיהוּדֵי שְׁאִין בּוֹ לֹא תּוֹרָה וְלֹא מַעֲשִׂים טוֹבִים.

מֵא וְתַחֲנוּן יְתָה תִּגָּא קָדָם יְיָ שְׁבַעַת יוֹמִין בְּשִׁתָּא קָנִים עָלֵם לְדִרְיִכוֹן פִּירְחָא שְׁבִיעָא תַּחֲנוּן יְתָה:

(מא) וְחַגְתֶּם אוֹתוֹ חַג לִיהוָה שְׁבַעַת יָמִים בְּשִׁנָּה חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תַּחֲנוּן אוֹתוֹ:

מב בְּמִטְלֵא תִתְבּוֹן שְׁבַעַת יוֹמִין כָּל יְצִיבָא בִּישְׂרָאֵל יִתְבּוֹן בְּמִטְלֵא:

(מב) בְּסִכּוֹת תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל-הָאֲזֻרָה בִּישְׂרָאֵל יִשְׁבּוּ בְּסִכּוֹת:

כז"י • הָאֲזֻרָה • זֶה אֲזֻרָה. בִּישְׂרָאֵל • (ת"ס) לְרַבּוֹת אֶת הַגָּרִים.

מג בְּדִיל דִּידְעוֹן דְּרִיכוֹן אֲרִי בְּמִטְלֵיּוֹת עֲנָנִי אוֹתְבִית יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַפְקוּתֵי יִתְהוּן מֵאַרְעָא דְּמַצְרַיִם אָנָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

(מג) לְמַעַן יִדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בְּסִכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כז"י • כִּי בְּסִכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי • (סוּכָה יא) עֲנָנִי כְבוֹד.

מד וּמִלֵּיל מוֹשֶׁה יֵת סֹדֵר מוֹעֲדֵי דִיִּי וְאַלְפִינוֹן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל:

(מד) וַיְדַבֵּר מוֹשֶׁה אֶת-מִעֲדֵי יְהוָה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יח עמ' 355)

וַיְדַבֵּר מוֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כג, מד) בְּסוּף פְּרִשְׁת הַמוֹעֲדִים בְּפִרְשַׁת פִּנְחָס כְּתִיב "וַיֹּאמֶר מוֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל אִשּׁוֹר צִנּוֹה ה' אֶת מוֹשֶׁה", וְרַשִׁי מְבָאֵר אֶת הַחֲדוּשׁ בְּכַתּוּב; מִהֲשֹׁאֵי-כֵן כָּאן. וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁכָּאן הַחֲדוּשׁ

דעת וקנים מבעלי התוספות – עוז והדר

הֵן כְּנֶגֶד כָּל הַגּוֹף, וְהוּא שְׁאֵמֵר דּוֹד כָּל עֲצָמָתִי תִאמְרָנָה ה' מִי כְמוֹף (תְּחִלָּה לֹא יֵשׁ לְשַׁבֵּחַ לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּפֶה וּבְלֵב וּבְעֵין וּבְשִׁדְרָה שְׁהוּא כָּל הַגּוֹף שְׁתָּלוּי בְּשִׁדְרָה (תְּחִלָּה יט) תּוֹרָה מֵא

מובן מאליו: אף שפרשת אמור נאמרה זמן קצר לאחר התלויות בארץ. אך בפרשת פנחס, שנאמרה זמן קצר לפני חגגת המשכן, מסר משה מיד גם את הלכות הפרשה הפניסה לארץ, הפסוק נראה כמיתר.

♦ שבת קודש ו' אייר ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

כד (א) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

ב פקד ית בני ישראל ויסבון לה משה זיתא דכיא פתישא לאנהרא לאדלקא בוציניא תדירא:

(ב) צו את־בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך בתית למאור להעלת נר תמיד:

זית זך • שלשה שמנים יוצאים מן הזית: הראשון קרוי "זך", והן מפרשים ב'מנחות' (דף כו) וב'תורת כהנים'. תמיד • מלילה ללילה, כמו "עולת תמיד" שאינה אלא מיום ליום.

ז"י צו את־בני ישראל • זו פרשת מצות הנרות; ופרשת "ואתה תצנה" לא נאמרה אלא על סדר מלאכת המשכן, לפרש צדק המנוחה, וכן משמע: ואתה, סופך לצוות את בני ישראל על כך. שמן

ג מבא לפרכתא דסודיתא במשכן זמנא יסדר תה אהרן מרמשא עד צפרא קדם יי תדירא קנם עלם לדריכון:

(ג) מחוץ לפרכת העדת באהל מועד יערוך אתו אהרן מערב עד־בקר לפני יהוה תמיד חקת עולם לדורתכם:

ובה היה מסים. יערוך אתו אהרן מערב עד בקר • (ת"כ) יערוך אותו עריכה הראויה למדת כל הלילה, וישערו חכמים: חצי לג לכל גר וגר, והן כדאי אף ללילי תקופת טבת, ומדה זו הקבעה להם.

ז"י לפרכת העדת • שלפני הארון שהוא קרוי "עדות". (שבת כב. ת"כ) ורבותינו דרשו על גר מערכי, שהוא עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה ב'ישראל, שנותן בה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מתחיל

ד על מנרתא דכיתא יסדר ית בוציניא קדם יי תדירא:

(ד) על המנרה הטהרה יערוך את־הנרות לפני יהוה תמיד: פ

ז"י המנרה הטהרה • שהיא זהב טהור. דבר אחר: על טהרה של מנורה, שמטהרה ומדשנה תחלה מן האפר.

ה ותסב סלמא ותיפי תה תרתא עשרי גריצן תרין עסרונין תהי גריצתא חדא:

(ה) ולקחת סלת ואפית אתה שתים עשרה חלות שני עשרנים יהיה החלה האחת:

ו ותשוי יתהון תרתין סדרין שית סדרא על פתורא דכיא קדם יי:

(ו) ושמית אותם שתים מערכות שש המערכת על השלחן הטהור לפני יהוה:

ז של שלחן, שלא יהיו הסניפין מגביהין את הלחם מעל גבי השלחן (מנחות צ"ו. ת"כ).

ז"י שש המערכת • שש חלות המערכת האחת. השלחן הטהור • של זהב טהור. דבר אחר: על טהרו

ז ותתן על סדרא לבנתא דכיתא ותהי ללחם לאדפרתא קרבנא קדם יי:

(ז) ונתת על־המערכת לבנה זפה והיתה ללחם לאזכרה אשה ליהוה:

ז"י ונתת על־המערכת • על כל אחת משתי המערכות היו שני בזיכי לבונה, מלא קמץ לכל

מז' שיעור יומי לשבת קודש ו' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - כד - פרשת אמור

אחת. והיתה • הלבונה הזאת. ללחם לאזכרה • ללחם, שעל-ידה הוא נזכר למעלה, כקמץ שהוא שאין מן הלחם לגבה פלום, אלא הלבונה נקטרת בשמשלקין אותו בכל שבת ושבת והיא לזכרון

(ח) ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני יהוה תמיד מאת בני-ישראל ברית עולם:

(ט) והיתה לאהרן ולבניו ואכלהו במקום קדש פי קדש קדשים הוא לו מאשי יהוה חק-עולם: ם

זש"י • והיתה • המנחה הזאת, שכל דבר הבא מן התבואה, בכלל מנחה היא. ואכלהו • מוסב על הלחם, שהוא לשון זכר.

(י) ויצא בן-אשה ישראלית והוא בן-איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי:

זש"י • ויצא בן-אשה ישראלית • (ת"כ) מהיכן יצא? רבי לוי אומר: מעולמו יצא, רבי ברכיה אומר: מפרשה שלמעלה יצא; לגלג ואמר: "ביום השבת יערכנו", דרך המלך לאכל פת חמה בכל יום, שמה פת צוננת של תשעה ימים? בתמיהה. ומתניתא אמרה: מבית דינו של משה יצא מחיב: בא לטע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו: מה טיבך לכאן?

(יא) ויקב בן-האשה הישראלית את-השם ויקלל ויביאו אתו אל-משה ושם אמו שלמית בת-דברי למטה-דן:

זש"י • ויקב • פתרגומו: "ופרש", (סנהדרין פז) שנקב שם המיחד וגדף, והוא שם המפרש ששמע מסיני. ושם אמו שלמית בת-דברי • שבחן של ישראל שפרסמה הפתוב לזו, לומר שהיא לבדה היתה זונה. שלמית • דהות פטפטה: 'שלם עלך', 'שלם עלך', 'שלם עליכון'! מפטפטת בדברים, שואלת בשלום הכל.

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

כד (י) והוא בן איש מצרי. הוא גרם לו שברך את השם, שדרך של מצריים לכוזות את השם, כמו שאמר פרעה לא ידעתי את ה' (שמות ה ב): וינצו במחנה. אמר לו חבירו אביך המצרי משה הרגו, אמר לו במה, אמר לו בשם המפורש בדרך-שינן (תנחומא שמות י), מיד ויקב [בן האשה הישראלית] את השם ויקלל (פסוק יא: תורה יא

(יא) למטה דן. הוא גרם לו המריבה, כדאמרין בפרק קמא דפסחים (ד.) ההוא דהיה אמר דיונו דינא, אמר שמא משבט דן קא אתי: תורה יב

(יב) וַיִּנְיָחֻהוּ בַּמִּשְׁמֶר לְפָרֹשׁ לָהֶם עַל־פִּי יְהוָה: פ יב וְאַסְרוּהִי בְּכִית מִטָּרָא עַד דִּיתְפָּרֵשׁ לְהוֹן
על גזרת מִימְרָא דִּינִי:

כ"י! וַיִּנְיָחֻהוּ • לְבָדוּ וְלֹא הִנִּיחוּ מְקוֹשֵׁשׁ עִמּוֹ, שְׁשֻׁנֵיהֶם הָיוּ בְּפֶרֶק אֶחָד; (סנהדרין עח) וַיִּוָּדְעִים הָיוּ שֶׁהַמְקוֹשֵׁשׁ בְּמִיתָה, שֶׁנֶּאֱמָר (שמות לא): "מִחֻלָּלֶיהָ מוֹת יוֹמָת", אֲבָל לֹא פָרֵשׁ לָהֶם בְּאִיזוֹ מִיתָה, לְכֹן נֶאֱמָר

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קרח, מברכים החודש תמוז, ה'תשכ"ז)

לֹא מְצִינּוּ בְּעוֹנְשֵׁי הַתּוֹרָה עֲנֵן שֶׁל מֶאָסֶר [ומה שֶׁקָּטַב "וַיִּנְיָחֻהוּ בַּמִּשְׁמֶר", הרי זה רק עד שִׁיתְבָּרַר דִּינוֹ, וְלֹא בַּתּוֹר עוֹנֵשׁ] - כִּי גַם עוֹנְשֵׁי הַתּוֹרָה הֵם עֲנֵן שֶׁל חֶסֶד (כָּשֶׁם שֶׁהַתּוֹרָה הִיא תּוֹרַת חֶסֶד), בְּשִׁבְלֵי הַתִּקּוּן כו', וְכִינּוּן שֶׁבְּמֶאָסֶר לֹא יָכוֹל לְהִיטֵת עֲנֵן שֶׁל הַלִּכְיָה, שֶׁזֶהוּ תַּכְלִית הַמִּכְנִי, לְכֹן לֹא נִמְצָא בַּתּוֹרָה עוֹנֵשׁ שֶׁל מֶאָסֶר.

(יג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: יג ומליל יי עם משה למימר:

(יד) הוֹצֵא אֶת־הַמִּקְלָל אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְסִמְכוּ כָּל־הַשְּׂמָעִים אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁוֹ וְרָגְמוּ אֹתוֹ כָּל־הָעֵדָה: יד אֲפָקִית דְּאֶרְגֹּז לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא וְסִמְכוּ
כָּל דִּי שְׁמַעֵי יָת יְדֵיהוֹן עַל רִישָׁא וְיִרְגְּמוּ יָתָּה כָּל כְּנַשְׁתָּא:

כ"י! הַשְּׂמָעִים • אֵלּוּ הָעֵדִים. כָּל • לְהִבִּיא אֵת הַדִּינִים. אֶת־יְדֵיהֶם • אוֹמְרִים לוֹ: 'דִּמְךָ בְּרֹאשְׁךָ, וְאִין אֲנוּנְעִנְשִׁים בְּמִיתָתְךָ, שְׂאֵתָה גְרַמְתָּ לָּךְ! • כָּל־הָעֵדָה • בְּמַעֲמַד כָּל הָעֵדָה, מִכָּאן שֶׁשְּׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כָּמוֹתוֹ.

(טו) וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יִקְלָל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֲטָאוֹ: טו וְעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּמְלַל לְמִימְרָא גְבֵר גְּבֵר דִּי
יִרְגֹּז קִדָּם אֱלֹהֵיהּ וְיִקְבֹּל חוֹבָה:

כ"י! וְנָשָׂא חֲטָאוֹ • בְּכָרַת, כְּשֶׁאִין הַתְּרָאָה.

דעת זקנים מבעלי התוספות – עוז והדר

וְסִמְכוּ [כָּל] הַשְּׂמָעִים וְלֹא כְּתִיב הָעֵדִים. וְכֵן בְּמִקְוֶשׁ כְּתִיב (במדבר טו ז) וַיְהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְשָׁשׁ, מִשְׁמַע שֶׁהִרְבֵּה הָיוּ שָׁם. וְעוֹד יֵשׁ לֹמֵר חֲבֵרִים הָיוּ וְסִבִּירָא לְהוּ דְּחֵבֵר אִין צְרִיךְ הַתְּרָאָה (סנהדרין ח). תֵּן לְחֶכֶם וְיִחְכַּם עוֹד: תוֹרָה יג

(יד) וְסִמְכוּ כָּל הַשְּׂמָעִים. אִיתָא בַּתּוֹרָת כְּהֵנִים, מִה נִשְׁתַּנָּה מִיתָה זוֹ שֶׁהִיא בְּסִמְכָה, אֲלֹא לִפִּי שְׁבִשְׁעַת גָּמַר דִּין צְרִיכִין הָעֵדִים לֹמֵר בְּפִירוּשׁ כְּמוֹ שֶׁשְּׁמַעוּ מִפִּי הַמִּבְרָה, לְפִיכָךְ סוֹמְכִין יְדֵיהֶם עָלָיו לֹמֵר הָעוֹן הַזֶּה שְׂאֵתָה גוֹרָם לָנוּ עָלֶיךָ יְהוָה: תוֹרָה טו (טו) אִישׁ אִישׁ כִּי יִקְלָל אֱלֹהָיו. אֲפִילוֹ הַמִּקְלָל הַנָּשִׂיא: וְנָשָׂא חֲטָאוֹ. בְּמַלְקוּת, שֶׁנֶּאֱמָר (שמות כב כו) אֲלֹהִים לֹא תִקְלָל יג: תוֹרָה טז

מִחֻלָּלֶיהָ מוֹת יוֹמָת, אֶף לֹא יִדְעוּ בְּאִי זוֹ מִיתָה הוּא נִהְרָג, אִם בְּחֶקֶן מִשּׁוֹם דְּכָל מִיתָה הָאִמּוּרָה בַּתּוֹרָה סֵתָם אֵינָה אֲלֹא חֶקֶן (סנהדרין נב), אוֹ דִּילְפִינֵן חִילוּל מַעֲבֻדָּה יְהוָה (ראה שם עג), לְכֹךְ לֹא נֶאֱמָר בּוֹ 'לְפָרוּשׁ' אֲלֹא (במדבר טו לד) כִּי לֹא פָרֵשׁ מִה יַעֲשֶׂה לוֹ (תרי"ג): וְקָשָׁה כָּאֵן וְלָשֶׁם, לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר (סנהדרין ח) שְׂאִינוּ נִהְרָג עַד שִׁוִּיעֵינָהוּ בְּאִי זוֹ מִיתָה נִהְרָג, אִם כֵּן אִיךְ נִתְחַיְבוּ אֵלּוּ, וְשִׁמָּא הִתְרוּ בָּהֶן בְּכָל אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין וְהִתִּירוּ עֲצָמָן לְמִיתוֹת בָּלָן. וּמִיָּדוּ קוֹשִׁיא לְמֵאן דְּאָמַר הַתְּרָאָה סָפֵק לֹא שָׁמָּה הַתְּרָאָה (פסחים סג), שֶׁהָרִי בְּכָל מִיתָה וּמִיתָה הוּיָא לָהּ הַתְּרָאָה סָפֵק, וְדוּחֵק הוּא שִׁיחָא בְּהֶם כָּל כֹּף עֲדִים שֶׁהִתְרוּ לָהֶם מִקְלָם בִּיחֹד. וְשִׁמָּא אֲפֻשֶׁר לְהִיטֵת כֵּן, מִדְּכָתִיב כָּאֵן (פסוק יד)

(יב) לְפָרוּשׁ לָהֶם עַל פִּי ה'. לְפָרוּשׁ מִשְׁמַע לְפָרוּשׁ הַכֹּל, שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִין אִם הָיָה חֲזִיב סְקִילָה מִקְלָל־וְחוֹמֶר דְּמִקְלָל אֲבִיו וְאִמּוֹ, דְּכָתִיב בָּהוּ (לעיל כ ט) אֲבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דְּמִיו בּוֹ, אוֹ שִׁמָּא אֵינּוּ דִּין שִׁיחָא נִידוֹן בְּמִיתַת בֵּית דִּין כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ בְּפָרָה לִפִּי שֶׁעֲנָשׁוּ גְדוֹל, כְּדֶאֱמַרִּינֵן גְּבִי מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בְּאֵשׁ וְרִבְרִים יח, אִישׁ כִּי יִתֵּן מִזְרָעוֹ (לעיל כ א), וְדִרְשִׁינֵן מִזְרָעוֹ וְלֹא כָּל זֶרַעוֹ, מִכָּאֵן אָמְרוּ (סנהדרין סד) הַמַּעֲבִיר כָּל זֶרַעוֹ פְּטוּר, וְהֵאֵי פְטוּר לֹא פְטוּר מִמֶּשׁ קֶאֱמַר, דָּאִם כֵּן מְצִינּוּ חוּטָא נִשְׁכָּר, אֲלֹא רָצָה לֹמֵר פּוֹטְרִין אוֹתוֹ מִמִּיתַת בֵּית דִּין כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְכַּפֵּר בָּךְ, לְכֹךְ הוֹצֵרָךְ לֹמֵר לְפָרוּשׁ לָהֶם עַל פִּי ה'. אֲבָל בְּמִקְוֶשׁ שֶׁיִּדְעוּ בּוֹדָאֵי שֶׁהוּא חֲזִיב מִיתָה, שֶׁנֶּאֱמָר (שמות לא יד)

ענש המגדף – הוראת שעה

רש"י בפ' שנתנו (כד טו) גבי מקלל, שדינו "בכרת כשאינו התרעה", מפרש שגם מגדף צריך התרעה. והטעם על-פי הפשט, שצריך התרעה אף במקלל, כי בלא התרעה אין ודאות גמורה שהוא מזיד, ואיך יחייבו הכתוב מיתה (מה-שאינן בננוגע למגדף שבמגדף, דכלפי שמיא גליא, והיתה הוראה מיחדת אודות זה).

והנה מצינו חלוק בין המקושש למגדף, שבמקושש היתה התרעה, מה-שאינן במגדף (דמאחר שלא היו יודעים אם חיב מיתה, לא יכלו להתרותו), ואם פן לפי השיטות שבמגדף צריך התרעה, זה שהענישו את המקלל במדבר היתה בגדר הוראת שעה, ולכן התורה צריכה לכפל שוב את הציווי בננוגע לדורות – "ואל בני ישראל תדבר לאמור".

טז ודי פרש שמא דיי יתקטלא יתקטל מרגם ירגמוהו בה כל כנשתא כגיורא כנציבא כפרשתיה שמא יתקטל:

כ"י • ונקב שם • אינו חיב עד שיפרש את השם, ולא המקלל בכנוי. ונקב • לשון קללה, כמו (במדבר כג ח): "מה אקב".

(י) ואיש כי יבה כל-נפש אדם מות יומת: יוגבר ארי יקטול כל נפשא דאנשא יתקטלא יתקטל:

כ"י • ואיש כי יבה • לפי שנגמר (שמות כא יב): "מכה איש וגו'", אין לי אלא שהרג את האיש, אשה וקטן מניין? תלמוד לומר: "כל-נפש אדם".

(יח) ומכה נפש-בהמה ישלמנה נפש תחת נפש: יח ודיקטול נפש בעירא ישלמנה נפשא חלה נפשא:

(יט) ואיש כיייתן מום בעמיתו כאשר עשה בן יעשה לו: יט וגבר ארי יתן מומא בחברה כמא די עבד בן יתעבד ליה:

(כ) שבר תחת שבר עין תחת עין שן תחת שן כאשר יתן מום באדם בן ינתן בו: כ תברא חלה תברא עינא חלה עינא שנא חלה שנא כמא די יתן מומא באנשא בן יתיבה בה:

כ"י • בן ינתן בו • פרשו רבותינו שאינו נתינת מום ממש, אלא תשלומי מומן; שמיין אותו בעבד, לכך כתיב בו לשון 'נתינה' – דבר הנתון מיד ליד.

(כא) ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת: כא ודיקטול בעירא ישלמנה ודיקטול אנשא יתקטל:

כ"י • ומכה בהמה ישלמנה • למעלה דבר בהורג יומת • אפלו לא הרגו אלא עשה בו חבורה, שלא בהמה, וכאן דבר בעושה בה חבורה. ומכה אדם נאמר כאן "נפש". ובמכה אביו ואמו דבר הכתוב,

וְכָא לְהַקִּישׁוּ לַמִּכָּה בְּהִמָּה: מִה מִכָּה בְּהִמָּה - מִחַיִּים, הֲצִרְךָ לֹאמַר בַּמִּכָּה, שְׁפָטוּר; וּמִה בְּבִהְמָה בְּחִבְלָה, אֶף מִכָּה אֲבִיר וְאִמּוֹ - מִחַיִּים, פָּרֵט לַמִּכָּה אַחֵר מִיָּתָהּ: לְפִי שְׁמָצִינוּ שֶׁהִמְקַלְלוּ לְאַחֵר מִיָּתָה חֵיב,

(כב) מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם בְּגֵר כְּאֶזְרַח יִיְהוּדָה כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כב דִּינָא תְּדָא יְהִי לְכוּן כְּגִיּוּרָא כְּנִצִּיקָא יְהִי אֲרִי אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

כ"ג - אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֱלֹהֵי כָלֶם; כָּשֶׁם שְׁאֲנִי מִיַּחַד שְׁמִי עֲלֵיכֶם, כֵּן אֲנִי מִיַּחַד שְׁמִי עַל הַגֵּרִים.

(כג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּצִיאוּ אֶת־הַמִּקְלָל אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ אֲבָן וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: כג וּמִלִּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶפִּיקוּ יָת דְּאֶרְגֹּז לַמִּכָּה לְמִשְׁרִיתָא וַיִּרְגְּמוּ יָתָהּ אֲבָנָא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדוּ כְּמָא דִּי פִקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה: פ פ פ

כ"ד - וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ • כָּל הַמִּצְוָה הָאֲמֻרָה בְּסִקְלָה בְּמָקוֹם אַחֵר: דְּתִיָּה, רְגִימָה וּתְלִיָּה:

קכ"ד פסוקים, עוזיא"ל סימן, חסלת פרשת אמור

הפטרה לפרשת אמור לשמו"ת ולקריאה בציבור נדפסה בעמ' ריה

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

(כג) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ. קִיּוּמוֹ מִה שֶׁכָּתוּב בַּפָּרָשָׁה: חסלת פרשת אמור

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שלישי עמ' א

- מבִּרְרַת הַגִּמְרָא: מֵאִי בִּינִייהוּ - אִיזָה חִילּוּק דִּין יִשְׁנוּ בִּינֵיהֶם.
- מִבִּאֲרַת הַגִּמְרָא, אִיכָא בִּינִייהוּ בִּאּוּפֵן שְׁפָשְׁפָה אִשָּׁה זו אֵת יָדָהּ לִפְנֵי
- שְׁהִתְקִיִּים הַתְּנַאי, וְקִבְלָה קִידוּשִׁין מֵאִדָּם אַחֵר, וְאַחֵר כֵּךְ קִיִּים
- הִרְאִשׁוּן אֵת תְּנַאי, לְדַבְּרֵי רַב הוֹנָא שֶׁחָלוּ קִידוּשִׁיו לִמְפָּרַע, קִידוּשִׁי
- הַשְּׁנִי לֹא הָיוּ קִידוּשִׁי - אִינֵם קִידוּשִׁין, כִּיֵּן שֶׁהִתְבַּרְר שֶׁכֵּבֵר הִיתָה
- מִקְדוּשַׁת לְרֵאשׁוֹן, וְשׁוּב אֵין תּוֹפְסִים בַּהּ קִידוּשִׁין. וְאִילוּ לְרַב יְהוּדָה
- הַסּוֹבֵר שֶׁהִקְדוּשִׁין חֲלִים רַק מִשְׁעַת קִיּוֹם הַתְּנַאי, קִידוּשִׁי הַשְּׁנִי הָיוּ
- קִידוּשִׁי, כִּיֵּן שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁקִּדְּשָׁה לֹא חָלוּ עַדִּין קִידוּשִׁי הִרְאִשׁוּן.
- הַגִּמְרָא מְבִיאָה מִשְׁנָה, הַשּׁוֹנָה אֵת דִּין מִשְׁנֵיתוֹ לִגְבִּי גִירוּשִׁין: וְתַנְן
- גְּמִי - וְכֵן שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה (גִּטִּין עַד). לְגַבִּי גִטִּין, כִּי הֵאֵי גִיטִין - כְּדִין
- הָאֲמֹר בַּמִּשְׁנֵיתוֹ, הָאִמֹר לְאִשָּׁה 'הָרִי זֶה גִּיטָהּ, עַל מְנַת שְׁתֵּתִנִּי לִי

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שלישי עמ' א

- שְׁאִינוּ רוֹצֶה בְּקִידוּשִׁין, כְּדִי לַעֲקוֹר הַקִּידוּשִׁין לִמְפָּרַע, וְלֹא תִהְיֶה
- הָאִשָּׁה זְקוּקָה לִיבּוֹם מֵאִחִי הַמִּקְדָּשׁ:
- גִּמְרָא
- מִבִּרְרַת הַגִּמְרָא: מֵאִי - מִה כּוּוֹנֵת הַמִּקְדָּשׁ שֶׁאִמֵּר שִׁיחֻלוּ
- הַקִּידוּשִׁין רַק 'עַל מְנַת שִׁירְצָה אָבָא, אִילָיָהּ - אִם נִאֲמַר שְׁכוּוֹנוֹתָהּ

- עַד דְּאָמַר אָבָא אֵין - כֵּן, שֶׁהוּא מִתְרַצָּה לְקִידוּשִׁין, אִיכָא מִצִּיעָתָא
- שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁם שֶׁאִם מֵת הָאֵב קוֹדֵם שֶׁגִּילָה דַּעְתּוֹ הָרִי זֶה מִקְדוּשָׁתָהּ,
- וְהֵא לֹא אָמַר הָאֵב אֵין, וְכִיצַד חָלוּ הַקִּידוּשִׁין.
- מִמִּשְׁכִּיכָה הַגִּמְרָא לְבַרְר, אִלָּא - וְדֹאֵי אֵין כּוּוֹנֵת 'עַל מְנַת שִׁירְצָה
- אֲבָא, שֶׁאֲבָא יֹאמַר 'אֵין,

שיעורי תהלים לשבוע פרשת אמור

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ל' ניסן פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ	יום רביעי - ג' אייר מפרק יח עד סוף פרק כב
יום שני - א' אייר פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט	יום חמישי - ד' אייר מפרק כג עד סוף פרק כח
יום שלישי - ב' אייר מפרק י עד סוף פרק יז	יום שישי - ה' אייר מפרק כט עד סוף פרק לד
שבת קודש - ו' אייר פרק כ מפרק לה עד סוף פרק לח	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהלים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרו שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ל' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 126, ואף אם נדמה לו... עד עמ' 126, מצרפה כו':

ליקוטי אמרים

המוח בלבד, באופן שהיא נקראת "מחשבה טובה", אין לה אז, 45
מצד עצמה, שום שייכות למעשה (למשל: כשאחד מבין בשכלו 46
שעליו לעשות דבר מסוים, אלא שאין לו משיכה של אהבה 47
לאותו דבר, הרי הוא אכן עושה את הדבר, אלא שחסרה בה 48
החיות, כי המחשבה 49
מנותקת מאד מלתת חיות 50
באותו מעשה) – ולכן, 51
צריך הקב"ה לצרף ולאחד 52
את ה"מחשבה טובה" 53
למעשה, וזה פועל 54
שה"מחשבה טובה", 55
האהבה 56
שבמחשבה, תעלה את 57
התורה והמצוות (הבאות 58
בסיבתה), לעולם 59
ולמדריגה של ה"מחשבה 60
טובה". וְהַנִּחַת רוּחַ – 61
שהוא גורם להקב"ה 62
בלימוד התורה ובקיום 63

המצוות, הוא, כְּמִשְׁלַל שְׂמִיחַת הַמֶּלֶךְ מִכֵּן שָׂבָא אֱלֹו 64
בְּצֵאתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים כְּנֹכַר לְעִילָי, – שכן, בדיותה 65
לבושה בגוף ונפש הבהמית, נמצאת נשמתו של יהודי (שהוא 66
בנו של הקב"ה, של המלך) בכלא, ועל ידי תורה ומצוות היא 67
יוצאת מהכלא ומתחברת להקב"ה, דבר הגורם נחת רוח רבה 68
להקב"ה, כמו, למשל, בשעה שכן המלך משתחרר מכלאו ושם 69
אל אביו המלך. או לְהִיטּוֹ לֹא דִירָה פְתַחְתּוֹנִים כְּנֹכַר לְעִילָי. 70
– הַנִּחַת רוּחַ בָּאָה מִכָּךְ, שעל ידי לימודו תורה וקיומו מצוות, 71
מתבצעת כוונתו ותשוקתו של הקב"ה, כביכול, שתהיה לו דירה 72
בתחתונים, ב"עולם הזה", בו האלקות מכוסה ועלומה, הנה 73
דוקא בו תתגלה האלקות על ידי העבודה של תורה ומצוות – 74
וכשאדם מבצע כוונה זו – הוא גורם נחת רוח למעלה. הרי 75
למדנו, שהאהבה בבחינת "כבדא דאשתדל" (רגש אהבה 76
להקב"ה כאהבת הבן לאביו), יכולה לבוא לידי גילוי על ידי 77
התרגלותו (ב"לשון" וב"קול" שלו) לעורר את כוונת הלב 78
והמוח, ולגלות את האהבה לאביו הקב"ה. רבנו הזקן מסביר 79
עתה, שגם האהבה של "נפשי אויתך", שעליה דובר בתחלת 80
הפרק, שהיא רגש של אהבה כמו אהבת הנפש לחיים, יכולה 81
להתעורר על ידי ההרגל של "דיבור" אודותה, באופן שהלב 82
ירגיש שהקב"ה הוא חיינו האמיתי, חיי החיים. ובלשון ה"תניא": 83
וְהֵנָּה, גַּם – בִּיחֹס לְבַחֲנִית – האהבה האמורה, של "נִפְשִׁי 84
אויתך" הַנֹּכַח לְעִילָי – קְרוֹב הַדָּבָר מֵאֵד לְהוֹצִיאָה מִהַעֲלָם 85
אֶל הַגִּלּוּי, עַל־יְדֵי הַתְּהַרְגֵל תְּמִיד בְּפִי וּלְבֹו שְׁוִי. – שגם הלב 86
ירגיש ויחוש במה שהוא מוציא בפיו, שהקב"ה הוא חיו 87
האמיתיים¹². אֵךְ אִם אֵינִי יָכוֹל לְהוֹצִיאָה – את האהבה, אֶל 88

1 וְאֵךְ אִם נִדְמָה לוֹ לְכַאוּרָה שֶׁהוּא בֶּחַ דְּמִיוֹנִי – שבאמת
2 אין בו אהבה זו, הוא רק מדמה כך, והרי בעבודת ה' יש
3 להתרחק מדמיונות, בכל זאת – לֹא יְחוּשׁ, – אל יחשוש מכך,
4 מֵאַחֵר שֶׁהוּא אֵמֶת לְאֵמֶתוֹ מִצֵּד עֲצָמוֹ – בלעדי עבודתו,
5 בְּבַחֲנִית "אֶהְיָה
6 מְסֻתֶּרֶת". – מבחינת
7 הנשמה הרי טבועה בה
8 אהבה זו באמת לאמיתיה,
9 רַק שְׁתוּעָלָת – עבודתו
10 המביאה את יְצִיאָתָה אֶל
11 הַגִּלּוּי – הרי זה, כְּדִי
12 לְהַבִּיאָה לְיָדֵי מַעֲשֵׂה, –
13 להביא לידי כך שהאהבה
14 תעורר את המעשים
15 שבאדם, שבהיותה
16 מוסתרת ונעלמת אין
17 בכוחה להביא לידי
18 מעשה, שְׁהוּא – המעשה
19 הוא עֶסֶק הַתּוֹרָה

20 וְהַמְצוּת שְׁלֹוֹמֵךְ וּמִקָּמָם עַל־יְדִידוּתָה, – על ידי התגלות
21 האהבה, וזאת כְּדִי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו יְהִבְרָךְ כִּבְן
22 הַעוֹבֵד אֶת אָבִיו. – כדי לגרום לו נחת רוח, כך מחייבת אהבה
23 גלויה זו, ללמוד תורה ולקיים מצוות, כדי לגרום נחת רוח
24 להקב"ה שהוא אבינו האמיתי. ומכיוון שמבחינת הנשמה,
25 האהבה היא באמת, הרי גם כשהיא איננה בהתגלות מתוך אמת
26 לאמיתיה, והיא נראית כדמיונית בלבד – אין הוא צריך לחשוש
27 מכך, מכיוון שגם היא, הרי מביאה אותו ללימוד התורה ולקיום
28 המצוות מתוך אותה כוונה. וְעַל זֶה אֶמְרֵנוּ – חכמינו ז"ל:
29 "מִחֲשָׁבָה טוֹבָה – הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשֵׂה", –
30 הוא מצרף ומאחד את המחשבה הטובה למעשה, לְהִיטּוֹ גִּדְפִין
31 לְפָרְחָה – להיות "כנפיים" לפרוח בהן, להעלות את התורה
32 והמצוות למעלה, כְּנֹכַר לְעִילָי. – בפרק ט"ז. כלומר: אם
33 המשמעות של "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" היא
34 כמו שמפרשים בפשטות – שכשאחד חשב לעשות מצוה, ובגלל
35 סיבה (שאין הוא אשם בה) לא היה בידו לעשותה – נחשב
36 הדבר, כלפי הקב"ה, כאילו עשה את המצוה, היו חכמינו ז"ל
37 צריכים לומר "מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה". מהלשון
38 "מצרפה למעשה" משמע שהמעשה ישנו, אלא שאין למחשבה
39 הטובה בעצם שום שייכות למעשה – והקב"ה מצרף ומאחד את
40 המחשבה הטובה למעשה. בפרק ט"ז הוסבר שכשהאהבה היא
41 גלויה בלב, יש לה בעצם שייכות למעשה, שכן אהבה גלויה
42 נותנת חיות במעשה המצוות. כמו שאנו רואים במוחש, כשאחד
43 עושה דבר מתוך אהבה – הוא עושה זאת בחיות. ואילו,
44 כשהאהבה איננה בהתגלות בלב, והיא באה לידי ביטוי ברעיון

1 הגלוי בלבו, אף-על-פי-כן - מצד האהבה הוא יכול לעסוק
2 בתורה ומצות לשמן, על-ידי ציור ענין אהבה זו
3 במחשבה שבמוחו, - כשבמחשבתו ישנו ציור מענין האהבה
4 - ו"מחשבה טובה הקרויה ברוך-הוא מצרפה בו": -
5 למעשה, ועל ידי כך
6 יכולות תורתו ומצוותיו
7 לעלות למעלה בספירות
8 העליונות, כמו שהן
9 עולות כשהוא מקיים
10 תורה ומצוות מתוך
11 אהבה גלויה בלב.
12 בהתאם למה שלמדנו בפרקים הקודמים, הרי שהאהבה
13 והיראה המביאות לקיום התורה והמצוות, מעלות את התורה
14 והמצוות לספירות של העולמות העליונים. אלא שבכך קיים
15 הבדל: אם היראה והאהבה הן "טבעיות", ולא נוצרות
16 מהתבוננות בגדולת ה', אלא מפני שבנשמה ישנו בטבע אהבה
17 ויראה - הרי כשם שמקומה של מדרגת יראה ואהבה
18 "טבעיות", הוא ב"עולם היצירה" שהוא עולם המדות - כך
19 מעלות היראה והאהבה את התורה והמצוות לספירות
20 שב"עולם היצירה", ואם היראה והאהבה הן "שכליות",
21 שנוצרות מהשכל וההבנה בגדולת ה', באופן שיש להן שייכות
22 ל"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה (שכן, ב"עולם

ליקוטי אמרים

להוציאה אל הגלוי בלבו אעפ"כ יכול לעסוק בתורה
ומצות לשמן ע"י ציור ענין אהבה זו במחשבה שבמוחו
ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה בו:

הבריאה" מאירה ספירת הבינה) - עולות אז התורה והמצוות
לספירות "עולם הבריאה". להלן יסביר רבנו הזקן, שהאהבה
של "נפשי אויתך" והאהבה של "כברא דאשתדל" (כבן
המשתדל), למרות ששתיהן הן "טבעיות" בנשמתו של יהודי
(כפי שלמדנו שהן באות
בירושה מן האבות),
ולכאורה היה צריך
להיות שהתורה והמצוות
שמקיים מתוך האהבה
והיראה (הכלולה
באהבה) - תעלנה
ב"עולם היצירה" בלבד, כפי שהדבר באהבה ויראה "טבעיות".
הרי אימתי הדבר כך? - דוקא כשהן נשארות בתעלומת הלב,
והאדם מגלה אותן רק במוחו. ואילו, בשעה שיהודי מגלה
אותן בהרגשת הלב - הן מעלות אז את התורה והמצוות
ב"עולם הבריאה". מדוע הדבר כך? כי, למרות שאהבות אלו
הן כמו טבעיות, אבל הן באות לידי התגלות, דוקא על ידי
התבוננות עמוקה במה שהקב"ה הוא "מקור החיים" שלנו והוא
"האב האמיתי" שלנו. ועקב התבוננות זו, הן נחשבות כמו
אהבה ויראה הבאות מהתבוננות, והן מעלות את התורה
והמצוות ב"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה. ובלשון
ה"תניא":

יום שני א' אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 126, והנה ב' בחי'... עד עמ' סד, אהבת עולם.

ליקוטי אמרים

והנה ב' בחי' אהבות אלו אף שהן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע
בנפשותינו וכן היראה הכלולה בהן שהיא לירא
מליפדד ח"ו ממקור חיינו ואבינו האמיתי ב"ה אעפ"כ
אינן נקראות בשם דחילו ורחימו טבעיים אלא כשהן
במוחו ומחשבתו לבד ותעלומות לבו ואז מקומן ב"ס
דיצירה ולשם הן מעלות עמהן התורה והמצוות הבאות
מחמתן ובסיבתן. אבל כשהן בהתגלות לבו נק' רעותא

כמו "טבע" אצלנו - אף-על-פי-כן אינן נקראות בשם
"דחילו ורחימו טבעיים", - יראה ואהבה טבעיות, אלא
בשם במוחו ומחשבתו לבד ותעלומות לבו, - בטרם באו
לידי גילוי, ואז - רק אז כשהן בהעלם הלב, מקומן בעשר
ספירות דיצירה, - שם
המקום והמדרגה, אליהן
שייכות המדות הטבעיות,
ולשם - לעשר ספירות
"עולם היצירה", הן
מעלות עמהן התורה
והמצוות הנאות מחמתן
ובסיבתן. - כלומר: כאשר
האהבות האמורות מהוות
סיבה לקיום התורה
והמצוות, שמכיוון שקיים
במוחו "ציור" של אהבה - הביא הדבר לכך שיקיים את התורה
והמצוות, אז גם התורה והמצוות הבאות כתוצאה מכך עולות
ל"עולם היצירה", ששם נמצאות האהבות עצמן, כאמור, אבל
בשם - שתי האהבות, בהתגלות לבו - שהתבוננות

והנה, ב' בחינות אהבות אלו, - אהבת "נפשי אויתך" - מה
שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא חיו
האמיתי, ואהבת "כברא דאשתדל" - מה שיהודי אוהב את
הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא אביו האמיתי, אף שהן ירשה
לנו מאבותינו, וכמו
טבע בנפשותינו, וכן
היראה הכלולה בהן, -
היא גם כן ירושה לנו
מאבותינו וכמו טבע בנו,
שהיא לירא מליפדד
חסד ושלום ממקור חיינו
ואבינו האמיתי ברוך-
הוא - מתוך הרגש
שהקב"ה הוא מקור חיינו
- קיים מורא, המונע את
האדם מלעשות עבירות, כדי שלא יהיה נבדל מהקב"ה, מקור
חיינו. ומתוך הרגש שהקב"ה הוא אבינו האמיתי - קיים המורא,
שלא לעשות עבירה, כדי שלא יכרת מהקב"ה שהוא אבינו
האמיתי - הרי למרות ששתי האהבות והיראה האמורות, הן

בהן גם מעלת האהבה הבאה מלמעלה, הנקראת "אהבה רבה",
 היות שגם הן הן כמו דבר שניתן מלמעלה, מכיוון שהן באות,
 כאמור, אלינו בירושה מן האבות. – לכאורה, הרי יהודי יכול
 להסתפק בשני סוגי האהבות האמורות, המכילות את שתי
 המעלות (גם זו שבאה על ידי התבוננות, וגם זו, "אהבה רבה", שבאה מלמעלה) – בכל זאת, על יהודי להשתדל להגיע לאהבה הנוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה', וזאת בגלל הטעמים שיפורטו להלן: ולא עוד, האהבות, "נפשי איתך" ו"כברא דאשתדל", ישנה המעלה האמורה של אהבה הבאה מהתבוננות, אלא – יתירה מזו, שפ' ב'חיות אהבות אלו הנזכרות לעיל – הן כלולות מן ב'חיות "אהבה רבה", וגדולה ומעלה מן ד'חילוי ורחימו שכליים", – מיראה ואהבה שכליות הבאות משכל והתבוננות בגדלות ה', אשר האהבה מהתבוננות, נקראת לעיל בשם "אהבת עולם". – כלומר – לשתי האהבות האמורות ישנה המעלה של "אהבה רבה", שהיא למעלה מעלה מ"אהבת עולם" – ובהתאם לפירושו של הרבי שליט"א, מתבטאת המעלה בכך, שמקומה של אהבה (רבה) זו, היא ב"עולם האצילות" שלמעלה מעלה מ"עולם הבריאה", ששם מקומה של "אהבת עולם"; וזוהי ההוספה ב"ולא עוד" לגבי מה שלמדנו קודם, שאהבה זו כוללת בתוכה גם מ"אהבה רבה" וגם מ"אהבת עולם" – שלא זו בלבד, שמקומה של אהבה זו, היא ב"עולם הבריאה", מחמת שהיא מתגלה על ידי התבוננות, אלא יש בה ענין נעלה בהרבה, שבגללו, מקומה היא ב"עולם האצילות". – ובכל זאת, יסביר רבנו חזקן, על האדם להשתדל, להגיע לאהבה הנוצרת מהתבוננות, מפני שאהבה כזו מצטיינת בתשוקה ובשלהבת לאלקות. ובלשון ה"תניא":

מעוררת בו את האהבה בהתגלות ובהרגשת הלב, נקרא – אז,
 "רעותא דלפא" בזה, – לא אהבה טבעית, אלא "רצון הלב" –
 דרגה נעלה של אהבה ורצון הלב, ומקומן בעשר ספירות
 דבריא, – ששם מקום המדות השכליות, ולשם הן מעלות
 עמהן התורה והמצוות
 הבאות מחמתן, – שקיים
 אותן מתוך אהבה זו. טעמו
 של דבר, מדוע אכן הדבר
 כך, למרות שכאמור, הן
 בעצם כמו "טבע"
 בנשמתם של בני ישראל?
 – מפני שיציאתן
 מהעולם והסתר הלב
 אל ב'חיות גלוי היא על-
 ידי הדעת והתקיעת
 המחשבה
 והתבוננות
 מעמקא דלבא יתיר
 ותדיר – מתוך עומק הלב
 במדה מרובה ותדירה
 באינסוף ברוך-הוא איך הוא – הקב"ה, חיינו ממש ואבינו
 האמתי ברוך-הוא. – ומכיוון שזה בא על ידי התבוננות עמוקה
 וחזקה כזו – ומודעת זאת – והרי ידוע, מה שכתוב
 ב'תיקונים': כי בעולם הבריא מקנא תמן אימא עלאה,
 – שוררת ומאירה בו בחינת "אימא עילאה" שהוא ספירת
 ה"בינה" של "עולם האצילות", שתיא – בעבודת ה', ההתבוננות
 באור אינסוף חיי החיים ברוך-הוא, וכמאמר אליהו: –
 ב"פתח אליהו" שב'תיקוני זוהר':¹⁴ "בינה – לבא, ובה הלב
 מביין". – "בינה" היא לב, ובה הלב מביין. כלומר: ההתבוננות
 והשגת המוח מאירות בלב, הרי שההשגה וההתבוננות באור
 אינסוף הן ענין שיש לו שייכות ל"עולם הבריאה", בו מאירה
 ספירת הבינה של "עולם האצילות" – ולכן מקומן של אהבות
 אלו – המתגלות על ידי התבוננות כזו – הוא ב"עולם הבריאה",
 ולשם הן מעלות את התורה והמצוות. להלן מסביר רבנו חזקן,
 שלא זו בלבד שבאהבות "נפשי איתך" ו"כברא דאשתדל" (כבן
 המשתדל) ישנה מעלת האהבה הבאה מתוך התבוננות, אלא יש

ליקוטי אמרים

יום שלישי ב' אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סד, רק שאעפ"כ... עד עמ' סד, וכנודע:

ה', – אהבה זו נוצרת
 כולה מהתבוננותו של
 יהודי בגדלות ה', ולא כמו
 בשתי האהבות האמורות
 הבאות בעצם בירושה מן
 האבות, ורק התגלות היא

ליקוטי אמרים

רק שאעפ"כ צריך לטרוח בשכלו

להשיג ולהגיע גם לבחי' אהבת עולם הנ"ל הבאה
 מהתבונה ודעת בגדלות ה' כדי להגדיל מדורת אש
 מהתבונה ודעת בגדלות

שאף-על-פי-כן
 צריך למרח בשכלו
 להשיג ולהגיע גם
 לבחינת "אהבת עולם"
 מהתבונה ודעת בגדלות

33 האבות - אלא עליו לטרוח להגיע לאהבה הנוצרת כולה
34 מהתבוננות בגדלות ה'. עוד יסביר רבנו הזקן, טעם נוסף, שאין זה
35 רק מצד האהבה עצמה, רק מצד ההתבוננות המביאה אהבה זו,
36 כי התבוננות זו היא "תכלית" כשלעצמה, שכן בכך מתבצעת
37 כוונת הקב"ה בבריאת
38 העולמות, שהנבראים
39 ישיגו ויכירו בגדלותו של
40 הקב"ה. ובלשון ה"תניא":
41 וְגַם כִּי יֵהָ אֵל כָּל הָאָדָם
42 וְתַכְלִיתוֹ, - כל תכלית
43 בריאתו של אדם, הרי היא,
44 לְמַעַן דַּעַת אֶת כְּבוֹד ה'
45 וְיִקְרַת תַּפְאֶרֶת גְּדֻלָּתוֹ,
46 אִישׁ אִישׁ כְּפִי אֲשֶׁר יוֹכֵל
47 שָׂאָה, - להבין את גדלות
48 ה', כְּמוֹ שְׂתֻבּוֹת בְּיָדָיו
49 מְהִימָנָא פְּרָשֶׁת בָּא:
50 בְּגִין דִּישְׁתַּמּוּדְעוֹן לִיָּה
51 וְכוּ', וְכוּדָע: - תכלית בריאתו של האדם היא, כדי שיכירו
52 וידעו גדלות ה', וכפי שהדבר ידוע; הרי שבהתבוננות עצמה יש
53 משום מעלה ותכלית, והתבוננות בגדלות ה' ישנה במדה מרובה
54 יותר באהבה הבאה כולה מהתבוננות, מאשר ישנה בשעת
55 התעוררות שתי האהבות האמורות; שכן, להתעוררות שתי
56 האהבות האמורות נדרשת רק ההתבוננות שהקב"ה הוא חיי
57 החיים והוא החיים האמיתיים - או (באהבה של "כברא
58 דאשתדל") שהקב"ה הוא אבינו האמיתי. ואילו, באהבה הנוצרת
59 כולה מהתבוננות - נדרשת התבוננות גדולה ועמוקה יותר, והבנה
60 יתירה בגדלות ה'. עד שבכך מתבצעת יותר כוונתו של הקב"ה
61 "בגין דישתמודעון ליה" - שנבראים תהיה להם השגה בגדלות ה'.
62 והרי בכך טעם נוסף, מדוע שלא להסתפק באהבות הבאות
63 בירושה מן האבות, אלא לטרוח להגיע לאהבה הבאה
64 מהתבוננות בגדלות ה'.

1 על ידי התבוננות, וזאת - כְּדִי לְהַגְדִּיל מְדוּרַת אֵשׁ הָאֱהָבָה
2 כְּרַשְׁפִּי אֵשׁ וְשִׁלְהֶבֶת עֶזָּה וְלֶהֱבֵה הָעוֹלָה הַשְּׁמַיְמָה, עַד
3 שְׁמַיִם רַבִּים - העומדים כנגד אהבה זו, לֹא יוֹכְלוּ לְכַבּוֹת
4 וְכוּ' - את האהבה, וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטָפוּהָ וְכוּ' 15. -
5 וכשהאהבה נוצרת כולה
6 מהתבוננות בגדלות ה' -
7 יש בה יותר להב שלהבת
8 ורשפי אש מאשר לאהבה
9 הבאה בעצם בירושה,
10 למרות שגם התגלותה
11 באה על ידי התבוננות; כִּי
12 יֵשׁ יִתְרוֹן וּמַעֲלָה
13 לְכַחֲנִית אֱהָבָה כְּרַשְׁפִּי
14 אֵשׁ וְשִׁלְהֶבֶת עֶזָּה וְכוּ',
15 הַבָּאָה מִהַתְּבוּנָה וְדַעַת
16 בְּגִדְלָת אֵיזִימוֹף בְּרוּךְ
17 הוּא, - כלומר: בהפלאה
18 גדלות ה', עַל שְׁתֵּי
19 בְּחִינֹת אֱהָבָה הַנּוֹצְרוֹת לְעִיל כְּאֲשֶׁר אֵינָן כְּרַשְׁפִּי אֵשׁ
20 וְשִׁלְהֶבֶת כּוּ', - אלא הן באות מתוך רגש (או התבוננות) של
21 קרבת הקב"ה לישראל, בהיותו "מקור חיינו" ר"אבינו האמיתי 16,
22 ומעלה זו של אהבה כרשפי אש, היא: כִּי־תִתּוֹן וּמַעֲלָת הָהֶבֶת עַל
23 הַכֶּסֶף וְכוּ', כְּמוֹ שֵׁיתַּפְאֵר לְקַמּוֹ 17. - מעלת הזהב כנגד הכסף
24 אינה מתבטאת רק בכך שזהב שווה יותר מכסף, אלא המעלה היא
25 בעצם תכונתו של הזהב, שיש בו התנוצצות ה"שובה" את נפש
26 האדם - כך גם האהבה הנוצרת מהתבוננות, שמעלתה מתבטאת
27 בלהב השלהבת וברשפי האש שבה - אין זה אומר שהיא מדריגה
28 נעלה יותר באהבה - שהרי, להיפך, האהבה הבאה מלמעלה
29 נעלה יותר ונקראת "אהבה רבה" - אלא, עצם ענין להב השלהבת
30 שבאהבה זו, והשתפכות הנפש שהיא יוצרת עד לידי כלות הנפש
31 - זהו יתרונה של אהבה זו. - זהו טעם אחד, מדוע אין לו לאדם
32 להסתפק בשתי האהבות האמורות, שהן בעצם בירושה מן

יום רביעי ג' אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סד, פרק מה עוד יש... עד עמ' 128, כמ"ש במ"א.

69 מתדבק בהקב"ה - נעשה אז קיום התורה והמצוות באופן של "לשמה";
70 הדבר נעשה מתוך הרגש שנשתייפנימי, הנותן חיות בלימודו תורה
71 ובקיומו מצוות. או, כפי שלמדנו בפרק הקודם, אפשר שתהיה אהבה
72 להקב"ה באופן כזה, שכתוצאה ממנה, הוא לומד תורה ומקיים מצוות,

65 פֶּרֶק מַה בִּפְרָקִים הַקּוֹדֵמִים הַסְּבִיר רַבִּינוּ הַזֶּקֶן, כִּיצַד אֲפֹשֶׁר לוֹ לִיהוּדִי
66 לְקַיֵּם תּוֹרָה וּמִצְוֹת "בִּלְבָבָן", מתוך רגש מדות הלב - יראת ה' ואהבת
67 ה'; וכשישנה ליהודי אהבה להקב"ה ויש ברצונו להתדבק בהקב"ה וזה
68 מביא אותו ללמוד תורה ולקיים מצוות, מפני שעלידידה הוא אכן

15. שיר השירים ח, ז. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (הסימונים "א, ב" ו"1, 2 - נוספו על ידי המחבר): "ואומר כאן כאשר אינן כרשפי אש, כי מדבר באהבות אלו דוקא באופן שאינן כרשפי אש, אבל אם מביאן לגילוי ע"י התבוננות בגדלות אבינו כו' הרי הן באופן שהן כרשפי אש, ויש בהן ג"כ המעלה, כי יקר תפארת האב מעורר הצמאון וכו'. הנקודה: ב' התבוננות, ככלל: א) בהפלאה - ומביאה - גילוי או הולדה - דצמאון ורשפי אש כו' (במאמרי אדנ"ע מוסיף בכ"מ, שכן ג"כ מהתבוננות - בריחוק. ב) בקירוב, ומביאה לקירוב, אהבה כמים כו'. ב' תוצאות אפשריות מהתבוננות (איזו מהנ"ל): 1) אהבה (או יראה) שבהעלם (טבע, ירושה) - מביאתה לגילוי. 2) הולדת אהבה (או יראה). ולהעיר: הפלאה הנ"ל צ"ל הפלאה בערך. באם שלא בערך לגמרי - תוצאותי ביטול. וכן בנוגע לריחוק. יעויין בהנסמן בהערה לקו' עה"ח פ"ב". 17. בפרק נ.

– עור הנחש, כי הגוף נקרא "משכא" עור, לבוש לנפש, כמו
שכתוב: "עור ובשר תלבישני" (ו"משכא") רחויא היינו, שזהו
לבוש המורכב מ"חויא", מנחש, כי הגוף, בהעדר זיכוכו על ידי
עבודה, הוא משוקץ ומתועב, כפי שהדבר מבואר בפרק ל"א³ –

ובגוף כזה התלבש הניצוץ

האלקי, הַרְחֹק מְאֹד פְּנֵי

הַמֶּלֶךְ בְּתַכְלִית הַהֶרְחָק,

כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא

תַּכְלִית הַקְּלָפוֹת הַנְּפֹשׁוֹת

– העולם הזה הוא הרבה

יותר גס מאשר כל

הקליפות הגסות של

העולמות הרוחניים, כו',

– "אולי, הכוונה למש"כ

בפל"ר – הערת כ"ק

אדמו"ר שליט"א –

שבמלה "כו" מתכוון רבנו

הזקן למדובר בפרק ל"ו

ב"תניא", שם נאמר

שהעולם הזה הוא "תחתון

במדריגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו יתברך

וחושך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וסטרא אחרא שהן

נגד ה' ממש כו". ומכיוון שהגוף מקבל חיות מקליפת נוגה של

העולם הזה, הרי שהוא בתכלית הריחוק מהקב"ה, וירידה גדולה

בכך לניצוץ האלקי להתלבש בגוף כזה. הירידה עצמה יש בה

משום סיבה מספיקה לרחמנות הגדולה שעל הניצוץ האלקי של

הנשמה, וזאת גם בשעה שאותו אדם לא חטא במעשה ודיבור,

ואפילו לא במחשבה. וּבְפֶרֶט, – יתמלא ברגש של רחמנות

גדולה על נשמתו, בְּשִׁיבָר עַל כָּל מַעֲשָׂיו וְדִבּוּרָיו וּמַחֲשַׁבוֹתָיו

מִיּוֹם הַיּוֹתוֹ, אֲשֶׁר לֹא טוֹבִים הֵמָּה, ו"מֶלֶךְ – העולם, אֲסוּר

בְּרַחֲמֵימָה"⁴ – "בְּרַחֲמֵימָה מֵחָא"⁵, – ברצף המחשבות שבמות, והם

המחשבות וההרהורים הלא-טובים העוברים במוח, הרי בהם

"קשור" כביכול מלכו של עולם, הקב"ה. כִּי "עֵקֶב חָבֵל

נִחַלְתִּי"⁶, – נשמות ישראל הן "חבל" של ה"נחלה" שלו. "חבל"

מלשון "חבלים", כמו החבל, שצדו האחד קשור למעלה וצדו

השני – למטה, וכשמושכים בקצהו התחתון של החבל – נמשך

ממילא גם הקצה העליון – כך גם, כביכול, ביחס לנשמתו של

יהודי, הנקראת "חבל", כי הראש והחלק העליון ביותר של

הנשמה (כמו הקצה העליון של החבל) קשור במקור, באינסוף

ברוך הוא, והחלק התחתון של "חבל" הנשמה, לבוש בגוף – הרי

כשמושכים את הנשמה (שבגוף) בגלות של מעשים, דיבורים

ומחשבות רעים – יש לכך השפעה גם על ראש "חבל" הנשמה,

על מקור הנשמה הקשורה למעלה, וּבְמִשְׁלַל הַמּוֹשֵׁךְ בְּחָבֵל –

1 כדי לגרום נחת רוח להקב"ה, כמו בן המשתדל לעשות ככל אשר ביכלתו

2 לגרום לאביו נחת רוח. אהבת ה' ויראת ה' הן שתי המדות חסד וגבורה¹,

3 מדת החסד והאהבה היא מדתו של אברהם אבינו, שנקרא "אברהם

4 אהבי", ומדת הגבורה והיראה היא מדתו של יצחק אבינו – "פחד יצחק".

5 בפרק מ"ה, אותו אנו עומדים

6 ללמוד, יסביר רבנו הזקן,

7 שישנו אופן נוסף באפשרותו

8 של יהודי לקיים תורה ומצוות

9 לשמן, – מתוך רגש נשמותי¹

10 פנימי – והוא, על ידי

11 התעוררות המדה השלישית

12 הראשית של הנפש, מדת

13 הרחמים (שהיא מדת

14 התפארת, מדתו של יעקב

15 אבינו). כלומר, לפני קיומו

16 תורה ומצוות, עליו לעורר

17 ברעיונו את מדת הרחמנות

18 על הניצוץ האלקי של

19 נשמתו, שירד ממקורו

20 במדריגה הגבוהה ביותר –

21 לדריגה התחתונה ביותר, להתלבש בגוף, המקבל את חיותו מ"קליפה"

22 ורחוק תכלית ריחוק מהקב"ה; ומה גם, אם הוא גרם לגלות השכינה על

23 ידי מחשבותיו, דיבוריו ומעשיו הלא-טובים, שאז הרחמנות על נשמתו –

24 גדולה יותר. ומתוך רגש רחמנות זה על נשמתו, ילמד תורה ויקיים

25 מצוות. שכן, על ידי תורה ומצוות, שבה הנשמה והניצוץ האלקי המחיה

26 אותה, למקורה באור אינסוף ברוך-הוא.

27 עוֹד יֵשׁ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי אִישׁ, לְעֵסֶק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת לְשִׁמּוֹ,

28 – מתוך רגש פנימי של לב ונשמה, עַל-יְדֵי מִדָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב

29 אֲבִינוֹ עָלִי-הַשְּׁלֹם, שֶׁהִיא מִדַּת הַרְחָמִים, – והדרך היא:

30 לְעוֹרֵר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ תַּחֲלָה – לפני שהוא מקיים תורה ומצוות,

31 רַחֲמִים רַבִּים לְפָנֵי ה' עַל נִיצוּץ אֱלֹהִים הַמְּחִיָּה נַפְשׁוֹ, –

32 האלקית, אֲשֶׁר – הניצוץ האלקי של נשמתו יֵרֵד מִמֶּקְוֵרוֹ –

33 שהוא, חַיִּי תַחִיִּים אֵיין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא, הַמִּמְלֵא כָּל עֲלָמִין,

34 – הממלא את כל העולמות ומחיה אותם בחיות פנימית הבאה

35 בהתלבשות ובאופן מותאם לנבראים, וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, –

36 מקיף את כל העולמות ומחיה אותם בחיות שלמעלה מן

37 הנבראים, ופועלת בהם בהיותה למעלה מהם, וְכֵלֵא קַמִּיָּה

38 בְּלֵא חֲשִׁיב, – הכל לגביו, לא נחשב למאומה. לעומת אינסוף

39 ברוך-הוא, נחשב הכל לכולם – הרי במדריגה נעלה זו של

40 אינסוף ברוך-הוא, שהוא חיי החיים ומחיה את כל העולמות

41 והנבראים, ולגביו כל העולמות והנבראים נחשבים לכולם – שם

42 הוא מקור הניצוץ האלקי של נשמת יהודי, ומשם ירד הניצוץ,

43 וְנִתְלַבֵּשׁ בְּ"מִשְׁכָּא דְּחוּיָא", – בגוף, הנקרא² "משכא דחויא"

1. "אהבה – הפנימיות, חסד – החיצוניות. וכן ביראה וגבורה – כמבואר באגה"ק טו. קכג, א – "הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 2.
כנ"ל פל"א – מהזהר. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: צ"ע בפל"א אם יל"פ שזהו הטעם כאן, אף שהענין אמת, ויותר נ"ל כפשוטו
– דנק' משכא – ע"ש שהגוף לבוש להנשמה – איוב י' יא – ודחויא – מפני שהוא בשיקוץ ראה פל"א. וכאן אין כוונתו רק "משכא",
למעלייתא כבע"ח וכו' שהרי מדבר לצד ההפכי". 4. שיר השירים ז, ו. 5. "תקו"ז בהוספות ת"י" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.
6. דברים לב, ט.

1 שכשמושכים בקצה התחתון, נמשך, כאמור, גם החלק העליון –
2 כך גם ביחס ל"חבל" הנשמה של יהודי, וכו', – "אולי כוונתו
3 לאגרת התשובה פ"ה דמבאר בארוכה" – הערת כ"ק אדמו"ר
4 שליט"א. והוא סוד גלות השכינה. – שעל ידי מעשיו, דיבוריו

5 ומחשבותיו הרעים של
6 יהודי, המורידים את

7 נשמתו בגלות הקליפות –
8 משפיע הדבר שגם
9 השכינה (מקור הנשמה)
10 היא כביכול בגלות. – הרי,
11 כשאדם ייזכר על כך
12 ויהרהר בזה, זה יעורר בו
13 רגש גדול ביותר של
14 רחמנות על נשמתו ועל
15 מקור נשמתו, ומתוך רגש
16 זה של רחמנות, ילמד
17 תורה ויקיים מצוות, כדי
18 להעלות על-ידן את
19 נשמתו ולאחדה באי-סוף
20 ברוך-הוא. ועל זה – מה
21 שלמדנו, שגם מקור
22 הנשמה נמצא בגלות,
23 ואשר לכן רחמנות גדולה

24 עליו, נאמר: "וישוב אל ה' וירחמהו", – שמשמעותו וירחם
25 על ה' – לעורר רחמים רבים על שם ה' השוכן אתנו,
26 ברכתיב: – כמו שכתוב: "נשכן אתם בתוך טמאתם". –
27 שאפילו כשבני ישראל נמצאים חס-ושלום במצב של טומאה, גם
28 אז ישנו שם הוי' השוכן אתם, ולכן עליו לעורר רחמנות גדולה
29 על שם הוי', זהו פירוש הפסוק: "וישוב אל הוי' וירחמהו" –
30 שיעשה תשובה וישוב אל הוי', על ידי "וירחמהו", על ידי שיעורר
31 רחמים על שם הוי' מקור נשמות ישראל, שהרי "חלק הוי' עמו" –
32 בני ישראל הם חלק משם הוי'. להלן יסביר רבנו הזקן, כיצד יעקב
33 אבינו השיג בתפילה ובכבי, רחמים רבים לכל ישראל, שכשבני
34 ישראל יהיו בגלות בגלל מעשיהם, דיבוריהם ומחשבותיהם,
35 יוצאו מהגלות על ידי לימוד תורה וקיום מצוות, ויתאחדו עם
36 אי-סוף ברוך-הוא: וזהו שאמר הכתוב: "וישק יעקב לרחל,
37 וישא את קלו ויברך", כי רחל היא כנסת ישראל, מקור
38 כל הנשמות, – מלכות דאצילות, מקור כל הנשמות, נקראת
39 בשם "רחל", ויעקב במדתו העליונה, שהיא מדת הרחמים
40 שבאצילות, הוא המעורר רחמים רבים עליה, – יעקב,
41 שהוא מדת הרחמים ד"אצילות", מעורר רחמים רבים על רחל
42 – מקור נשמות ישראל. "וישא את קלו" – למעלה למקור
43 הרחמים העליונים, – הרחמים של י"ג מדות הרחמים, שהם
44 למעלה בהרבה ממדת הרחמים ד"אצילות", כי מדת הרחמים

ליקוטי אמרים

אל ה' וירחמהו לעורר רחמים רבים על שם ה' השוכן
אתנו כדכתיב השוכן אתם בתוך טומאתם. וז"ש
וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויברך. כי רחל היא
כנסת ישראל מקור כל הנשמות. ויעקב במדתו
העליונה שהיא מדת הרחמים שבאצילות הוא המעורר
רחמים רבים עליה. וישא את קולו למעלה למקור
הרחמים העליונים הנק' אב הרחמים ומקורם. ויברך
לעורר ולהמשיך משם רחמים רבים על כל הנשמות
ועל מקור כנסת ישראל להעלותן מגלותן ולייחדן
ביחוד העליון אור א"ס ב"ה בבחי' נשיקין שהיא
אתדבקות רוחא ברוחא כמ"ש ישקני מנשיות פיהו
דהיינו התקשרות דבור האדם בדבר ה' זו הלכה וכן
מחשבה במחשבה ומעשה במעשה שהוא מעשה
המצות. ובפרט מעשה הצדקה וחסד. דחסד דרועא
ימינא והוא בחי' חיבוק ממש כמ"ש וימינו תחבקני.

רבים על כל הנשמות ועל מקור כנסת ישראל, להעלותן
מגלותן, ולייחדן ביחוד העליון אור אי-סוף ברוך-הוא,
בבחינת נשיקין, שהיא – בחינת "נשיקין", אתדבקות רוחא
ברוחא, – דבקות רוח ברוח, כמו שכתוב: "ישקני
מנשיות פיהו", – כנסת ישראל מבקשת מהקב"ה, שה"יחוד"
של בני ישראל עם הקב"ה יהיה באופן של "נשיקין". ב"נשיקות
פיהו" (מפה לפה) ישנה לא רק הדבקות החיצונית שמפה לפה,
אלא גם דבקות של "רוחא" (רוח), של הבל הפה של אחד
בהבל הפה של זולתו. – כך הדבר גם ביחוד של "נשיקין" בין
נשמה להקב"ה, על ידי תורה ומצוות – דהיינו, התקשרות
דבור האדם ב"יברך ה' זו הלכה", – שזהו דיבורו של
הקב"ה, וזהו כמו הדבקות של "נשיקין מפה לפה", וכן – אותו
דבר גם בהתאחדות מחשבה – של האדם, במחשבה, – של
הקב"ה, על ידי ההרהור בתורה, וכן גם ומעשה – של האדם
במעשה, – של הקב"ה, שהוא מעשה המצות, – על ידי
עשיית מצוות, מתאחדים המעשה של יהודי בבחינת המעשה
שלמעלה. ובפרט מעשה הצדקה וחסד, – שעל ידי שיהודי
נותן צדקה ועושה חסד, נעשית התאחדות מיוחדת בין המעשה
שלו לבין בחינת המעשה של הקב"ה. דחסד דרועא ימינא, –
שכן, מדת החסד היא כביכול למעלה "הרוע הימנית", והחסד
של האדם – הוא "כלי" ל"דרועא ימינא" של הקב"ה.¹³ והוא

ד"אצילות", היא מדת רחמים של "עולם", והרי היא מוגבלת.
ואילו, י"ג מדות הרחמים הן למעלה מ"עולם" ואינן מוגבלות:
והם מקור הרחמים, גם של הרחמים של "עולם האצילות",
הנקרא "אב הרחמים" ומקורם, – מדת הרחמים של "עולם
האצילות" נקראת "אב
הרחמן", האב שהוא
רחמן. ומדת הרחמים של
י"ג מדות הרחמים נקראת
"אב הרחמים" – האב
ומקור הרחמים¹⁰ (שלכן
בזמן של עת רצון מיוחד,
אומרים "אב הרחמים",
ולא "אב הרחמן"). – זהו
פירוש הפסוק: "וישא
יעקב וגו'" – יעקב מעלה
את מדתו, הרחמים של
"עולם האצילות",
לרחמים של י"ג מדות
הרחמים, "ויברך" – יעקב
בכה, כדי לעורר
ולחמשיך ממש –
מהרחמים העליונים
הבלתי מוגבלים, רחמים

רבים על כל הנשמות ועל מקור כנסת ישראל, להעלותן
מגלותן, ולייחדן ביחוד העליון אור אי-סוף ברוך-הוא,
בבחינת נשיקין, שהיא – בחינת "נשיקין", אתדבקות רוחא
ברוחא, – דבקות רוח ברוח, כמו שכתוב: "ישקני
מנשיות פיהו", – כנסת ישראל מבקשת מהקב"ה, שה"יחוד"
של בני ישראל עם הקב"ה יהיה באופן של "נשיקין". ב"נשיקות
פיהו" (מפה לפה) ישנה לא רק הדבקות החיצונית שמפה לפה,
אלא גם דבקות של "רוחא" (רוח), של הבל הפה של אחד
בהבל הפה של זולתו. – כך הדבר גם ביחוד של "נשיקין" בין
נשמה להקב"ה, על ידי תורה ומצוות – דהיינו, התקשרות
דבור האדם ב"יברך ה' זו הלכה", – שזהו דיבורו של
הקב"ה, וזהו כמו הדבקות של "נשיקין מפה לפה", וכן – אותו
דבר גם בהתאחדות מחשבה – של האדם, במחשבה, – של
הקב"ה, על ידי ההרהור בתורה, וכן גם ומעשה – של האדם
במעשה, – של הקב"ה, שהוא מעשה המצות, – על ידי
עשיית מצוות, מתאחדים המעשה של יהודי בבחינת המעשה
שלמעלה. ובפרט מעשה הצדקה וחסד, – שעל ידי שיהודי
נותן צדקה ועושה חסד, נעשית התאחדות מיוחדת בין המעשה
שלו לבין בחינת המעשה של הקב"ה. דחסד דרועא ימינא, –
שכן, מדת החסד היא כביכול למעלה "הרוע הימנית", והחסד
של האדם – הוא "כלי" ל"דרועא ימינא" של הקב"ה.¹³ והוא

7. ישע"י נה, ז. 8. ויקרא טז, טז. 9. בראשית כט, יא. 10. "לקו"ת דברים סב, ד" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הצ"צ (לאיכה ע' כג) שמעתיק ומפרש קטע מפ' זה – מעתיק 'להעלות מירידתו'". 12. שיר השירים א, ב. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכל הגוף נכלל בימין – אגה"ק סל"ב – ב' למשי"כ ובפרט".

17 חכמתו ושכלו של הקב"ה, וזוהי בחינת "נשיקין" ממש¹⁶. וְהִנֵּה,
18 עַל־יְדֵי־זֶה - שיהודי יעורר רחמים על נשמתו, והתעוררות
19 רחמים זו תביא אותו ללימוד תורה ולקיום מצוות - הרי על ידי
20 התעוררות רחמים זו - יָכוֹל לָבֹא לְבַחֲנִית "אַהֲבָה רַבָּה"
21 בְּהַתְגַּלּוּת לְבֹ, -
22 שירגיש בלבו את האהבה
23 הגדולה להקב"ה,
24 בְּדַכְתִּיב¹⁷ - כמו שכתוב:
25 "לְעֵקֶב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת
26 אֲבֹרָהִם," - משמעות
27 פסוק זה ברוחניות נפשו
28 של יהודי, היא: בשעה
29 שמדתו של אברהם, מדת האהבה, בהעלם, וצריכים "לפרותה"
30 ולגלותה - הרי יעקב, שהוא מדת הרחמים, הוא הפועל פדיה
31 והתגלות זו, שעל ידי התעוררות רחמים - מגלים את האהבה
32 - מדתו של אברהם, בְּמֹ שְׁנִתְפָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר:

ליקוטי אמרים

ועסק התורה בדבור ומחשבת העיון הן בחי' נשיקין
ממש. והנה ע"ז יוכל לבוא לבחי' אהבה רבה
בהתגלות לבו כדכתיב ליעקב אשר פדה את אברהם
כמ"ש במ"א:

1 בְּחִינַת חֲבוּק מְשִׁשׁ¹⁴, - כמו שהדבר באדם, שאחד מביטויי
2 האהבה שלו, הוא "חיבוק", האוהב מחבק את הנאהב - כך
3 כביכול מחבק החסד שלמעלה, את היהודי שעושה צדקה
4 וחסד, בְּמֹ שְׁכַתִּיב¹⁵: "וַיִּמְיֵנוּ תַּחֲבִקֵנִי", - "יד ימינו" של
5 הקב"ה, שהיא בחינת ימין
6 וחסד שלמעלה, מחבקת
7 אותי, וְעֵסֶק הַתּוֹרָה
8 בְּדִבּוּר וּמַחֲשַׁבְתַּת הָעִיּוֹן¹
9 - בשכל שבתורה, הֵן²
10 בְּחִינַת נְשִׁיָּקִין מְשִׁשׁ. -³
11 שכן, כאן היחוד הוא בשני
12 האופנים: האופן שבו
13 דיבורו של האדם מתאחד בדיבור שלמעלה, שזוהי תורה
14 (שה"יחוד" בא על ידי הדיבור בדברי תורה); והיחוד של "רוחא
15 ברוחא" (רוח ברוח) - מחשבתו ושכלו של האדם מתאחדים
16 במחשבה ובשכל שלמעלה, על ידי הבנת שכל התורה, שהיא

יום חמישי ד' אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סה, פרק מז ויש דרך... עד עמ' סה, חבירו אליו.

59 ללמוד (בשיעורי ה"תניא" מעל גלי האתר, בארצות הברית) פרק מז,
60 הפנה מחבר הספר את השאלות הבאות אל הרבי שליט"א: לא מובן
61 לכאורה, מדוע מפסיק בפרק מ"ה - בעבודה מצד מדת התפארת - בין
62 אופני עבודה שמצד אהבה? - כי הלא גם האהבה דכמים הפנים (דפרק
63 מ"ו) הוא אופן דהתעוררות
64 אהבה. והאם יש מקום לומר
65 אשר מפני שעד כאן דיבר
66 באופנים שאמר עליהם שהם
67 "קרוב מאוד", וכאן מדבר
68 באופן שהוא קרוב "מאד מאוד" (אשר לכאורה זה גופא צריכים להבין,
69 איך הוא קרוב "מאד מאוד" - מאחר שגם בזה צריכים להתבונן בכמה
70 ענינים של גדולתו ויתברך ואיך שהיה נחוץ כל הצמצומים וכו')? על כך
71 ענה הרבי שליט"א (הדברים שולבו בהמשך הפרק גם בכל ענין
72 שהדברים שייכים אליו):

ליקוטי אמרים

פרק מז ויש דרך ישר לפני איש שוה לכל נפש
וקרוב הדבר מאד מאד לעורר

33 פָּרֶק מֹ. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, דרך נוספת, כיצד לקיים
34 תורה ומצוות "בלבבך", מתוך רגש הלב - במדת הרחמים, מדתו של
35 יעקב אבינו: לעורר רחמנות על נשמתו ועל מקור נשמתו, ומתוך
36 רגש זה, לקיים תורה ומצוות, כדי להשיב את הנשמה למקורה
37 ולהוציא את מקור הנשמה
38 מגלות, שהוגלה לשם, עקב
39 מחשבותיו, דיבוריו ומעשיו⁵
40 הלא־טובים.⁶
41 בפרק מ"ו, אותו אנו מתחילים
42 ללמוד, יסביר רבנו הזקן, שקיימת דרך נוספת השווה לכל נפש (וקרובה
43 מאד מאוד) - לעורר את אהבתו המסותרת של יהודי, שתהיה בהתגלות
44 בלבו תוך אהבת להב'־שלהבת להקב"ה. ואהבה זו תביא אותו לקיום
45 תורה ומצוות, וכן לעמוד ולנצח את כל הגורמים, הפנימיים והחיצוניים,
46 המפריעים לעניני עבודת ה'. וזאת, על ידי התבוננותו - שכשם שבטבע
47 האדם, כשמישהו מגלה לזולת אהבה חזקה - הרי זה מומין, ממילא,
48 אהבה חוזרת מהזולת אליו; ובמיוחד אם זה שמגלה את האהבה הוא
49 אדם גדול ביותר, וזה שכלפיו מגלים את האהבה הוא אדם נחות ביותר,
50 הרי בודאי יעורר הדבר בו אהבה חוזרת עמוקה לאדם הגדול - על־דרך
51 זה, ובמדה מרובה בהרבה, צריך להיות ביחס לאהבה הגדולה והבלתי
52 מוגבלת שהראה, ומראה, הקב"ה לבני ישראל, החל ממה שהקב"ה חזר
53 בהם מכל העליונים ותחתונים, הוציאם ממצרים ונתן להם את התורה
54 והמצוות. אהבה זו מראה הקב"ה לבני ישראל בכל הזמנים - הרי
55 שבדאי על אהבתו זו של הקב"ה, לעורר בבני ישראל אהבה גדולה
56 להקב"ה; וכשם שהקב"ה סילק את כל המניעות לבריאת העולם, בגלל
57 אהבתו לאדם התחתון, לבני ישראל (כמבואר בארוכה בפרק מ"ט) - כך
58 על בני ישראל לסלק את הגורמים המפריעים לעבודת ה'. כשהחלו

73 "כל משנ"ת ע"ע - שאף שמדרי' האדם נמוכה יותר - בכ"ז גם
74 הוא יכול לעורר אהו"ר וכו'. כאן מבאר להיפך: שא"צ
75 להתבוננות מיוחדת (שה"ז טבע), שווה לכל - מצד כללות
76 ההתבוננות, וקרוב (אפי' באם היו שווים במעלה) מאד (כיון
77 שא"א בנידון דידן שווים) ומאד נוסף על המאד - כדלקמן. רק
78 באהבה זו - כל שמדרי' והבנת האדם נמוכה יותר, קרוב יותר
79 לעורר את האהבה - כמבואר בהמשל באריכות כו"כ דרגות:
80 (1 שווים במעלה, מלך (2 גדול (3 רוב, ובקצה השני (2 הדיוט
81 (3 ונבזה (4 ושפל וכו' וכו'".
82 וַיֵּשׁ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי אִישׁ, שׁוֹה לְכָל נֶפֶשׁ, וְקָרֹב - ואפשרי,
83 הַדָּבָר מְאֹד מְאֹד, לְעוֹרֵר וּלְהַאֲרִי אוֹר הָאַהֲבָה הַתְּקוּעָה
84 וּמְתַרְתֵּת בְּלִבּוֹ, - אהבה זו קיימת בלבו של כל יהודי, אלא

14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והדיוק ממש - יל"פ כי גם ע"י תורה נק' חיבוק (לעיל ספ"ד)". 15. שיר השירים ב, ו. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הדיוק ממש - יל"פ כי בכללות גם ע"י המצות נשיקין, כדלעיל, וראה ג"כ ספמ"ט". 17. ישעי' כט, כב.

- 1 היא מסותרת - וקרוב הדבר מאד מאד לגלותה, לְהִיּוֹת
2 מְאִירָה בְּתִקְוָה אֲוִרָה כְּאֵשׁ בּוֹעֶרָה בְּהִתְגַּלּוּת לְבֹ וּמוֹחוֹ, -
3 עד שהיא תפעל עליו לְמִסּוֹר נַפְשׁוֹ לַה' וְגוֹפוֹ וּמְאִדּוֹ - ודבר
4 זה ייעשה כְּכֹל לֵב וּבְכָל נַפֶּשׁ וּמְאִד, - במסירות בלתי
5 מוגבלת של עצם הנפש,
6 מְעַמְקָא דְלִבָּא - מעומק
7 הלב, בְּאַמֶּת לְאַמְתּוֹ, 1
8 וּבְפֶרֶט - מסוגל האדם
9 לעורר אהבה זו, בְּשִׁעֵת
10 קְרִיאַת שְׁמַע וּבְרִכּוּתֶיהָ, 2
11 בְּמֵי שְׁיִתְבָּאָר. - לקמן, 3
12 השייכות המיוחדת של
13 קריאת שמע וברכותיה
14 להתגלות אהבה זו. וְהוּא, 4
15 - הדרך לגלות אהבה זו,
16 היא: כְּאִשְׁרֵי יִשִּׁים אֵל
17 לְבֹ - כאשר יתעמק אדם
18 בריצינות, מֵה שְׁאִמֵּר 5
19 הַתְּבוּנָה: "כְּמִים הַפְּנִים
20 לְפָנֶיךָ, כִּן לֵב הָאָדָם אֶל הָאָדָם"; פְּרוּשׁ, כְּמֵי שְׂפָדָמוֹת
21 וְצוּרַת הַפְּנִים שֶׁהָאָדָם מֵרָאָה בְּמִים, כִּן נִרְאָה לוֹ שֵׁם
- 22 בְּמִים אֲוִרָה צוּרָה עֲצֻמָּה - כשאדם מסתכל במים,
23 משתקפת במים אותה צורת־פנים של האדם המסתכל; ולא רק
24 הצורה החיצונית של הפנים משתקפת במים, אלא גם תווי
25 הפנים המבטאים רגשות ותנועות הנפש הפנימיות, כמו שמחה,
26 עצב וכדומה, כְּכֹה מִפֶּשׁ
27 לֵב הָאָדָם הַנֶּאֱמָן
28 בְּאַהֲבָתוֹ לְאִישׁ אַחֵר,
29 הֵרִי אַהֲבָה זוֹ מְעוּרָרָת
30 אַהֲבָה כְּלָב חֲבִירוֹ אֵלָיו
31 נִמְצָא לְהִיּוֹת אֲוִהִים
32 נֶאֱמָרִים זֶה לָזֶה, - עצם
33 קיום רגש האהבה בלבו
34 של אחד לשני, מעורר
35 אהבה חוזרת בנאהב,
36 שבלבו משתקפת חזרה
37 אהבה לאהב הראשון;
38 בְּפֶרֶט כְּשֶׁרוּאָה אַהֲבָת
39 חֲבִירוֹ אֵלָיו. - כשאהבתו
40 לשני אינה נשארת ברגשי
41 הלב בלבד, אלא הוא מראה את אהבתו שתיראה גם לעיני
42 השני - הרי זה בודאי מעורר אהבה בשני אליו.

יום שישי ה' אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סה, והנה זהו טבע... עד עמ' סה, לאהבת המלך:

- 43 וְהִנֵּה, וְהוּא טֹבֵעַ הִנְהוּג בְּמִדַּת כָּל אָדָם, אֵף אִם שְׁנִיָּהם
44 שְׁנִיָּים בְּמַעֲלָה. - לא
45 שהאחד הוא אדם גדול
46 והשני אדם פשוט, אלא 12
47 שניהם הם באותה מעלה 13
48 ובאותו מעמד - גם אז 14
49 טבעי הדבר שאהבתו של 15
50 האחד מעוררת בשני 16
51 אהבה חוזרת. וְעַל אַחַת 17
52 בָּמָה וּבְכָמָה, אִם מֶלֶךְ - 18
53 איזה מלך? גְּדוֹל וְרֵב -
54 מלך על מדינות רבות מֵרָאָה אַהֲבָתוֹ - ואיזו אהבה? -
55 הַגְּדוֹלָה וְהַעֲצוּמָה - ולמי הוא מראה אהבה גדולה ועצומה
- 43 וְהִנֵּה, וְהוּא טֹבֵעַ הִנְהוּג בְּמִדַּת כָּל אָדָם אֵף אִם שְׁנִיָּהם
44 שְׁנִיָּים בְּמַעֲלָה. - לא
45 שהאחד הוא אדם גדול
46 והשני אדם פשוט, אלא
47 שניהם הם באותה מעלה
48 ובאותו מעמד - גם אז
49 טבעי הדבר שאהבתו של
50 האחד מעוררת בשני
51 אהבה חוזרת. ועל אחת
52 בָּמָה וּבְכָמָה, אם מֶלֶךְ -
53 איזה מלך? גְּדוֹל וְרֵב -
54 מלך על מדינות רבות מֵרָאָה אַהֲבָתוֹ - ואיזו אהבה? -
55 הַגְּדוֹלָה וְהַעֲצוּמָה - ולמי הוא מראה אהבה גדולה ועצומה

ליקוטי אמרים

- 56 וְהִנֵּה, וְהוּא טֹבֵעַ הִנְהוּג בְּמִדַּת כָּל אָדָם אֵף אִם שְׁנִיָּהם
57 שְׁנִיָּים בְּמַעֲלָה. - לא
58 שהאחד הוא אדם גדול
59 והשני אדם פשוט, אלא
60 שניהם הם באותה מעלה
61 ובאותו מעמד - גם אז
62 טבעי הדבר שאהבתו של
63 האחד מעוררת בשני
64 אהבה חוזרת. ועל אחת
65 בָּמָה וּבְכָמָה, אם מֶלֶךְ -
66 איזה מלך? גְּדוֹל וְרֵב -
67 מלך על מדינות רבות מֵרָאָה אַהֲבָתוֹ - ואיזו אהבה? -
68 הַגְּדוֹלָה וְהַעֲצוּמָה - ולמי הוא מראה אהבה גדולה ועצומה
- 56 וְהִנֵּה, וְהוּא טֹבֵעַ הִנְהוּג בְּמִדַּת כָּל אָדָם אֵף אִם שְׁנִיָּהם
57 שְׁנִיָּים בְּמַעֲלָה. - לא
58 שהאחד הוא אדם גדול
59 והשני אדם פשוט, אלא
60 שניהם הם באותה מעלה
61 ובאותו מעמד - גם אז
62 טבעי הדבר שאהבתו של
63 האחד מעוררת בשני
64 אהבה חוזרת. ועל אחת
65 בָּמָה וּבְכָמָה, אם מֶלֶךְ -
66 איזה מלך? גְּדוֹל וְרֵב -
67 מלך על מדינות רבות מֵרָאָה אַהֲבָתוֹ - ואיזו אהבה? -
68 הַגְּדוֹלָה וְהַעֲצוּמָה - ולמי הוא מראה אהבה גדולה ועצומה

1. משלי כז, יט. 2. מחבר ספר זה, שאל: מה הכוונה בתיבת "פירוש" אחר שמביא הפסוק "כמים הפנים וגו'": האם זה לשלול פי' התרגום וכו' רק לפרש כמו רש"י והמצודות? או שיש בזה הוספה גם על פירושו? (לכאורה בתיבות "דמות וצורה" מרומז כמו המצודות - "פנים שוחקות וכו'"). על כך ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תיבת 'פירוש' (שאחר הפסוק כמים הפנים וגו') היא לשלול הפי' הפשוט. ועצ"ע איך ליישב הפי' שבתניא בכתוב. - כי ענינו דס' משלי הוא ככתוב בתחלתו: לדעת חכמה ומוסר וגו' - ללמד מוסר ואיך להתנהג וכו'. ובמילא גם כתוב זה פי' הוראה שכמים הפנים לפנים, כן (צ"ל) לב האדם אל האדם, ולא לשלם רעה תחת טובה וכיו"ב. וכמו בשארי מוסרי ס' משלי - מהם כמה שבקל יוכל לקיימם, וכמה מהם שצ"ל דוקא עבודה קשה בהם. ואין כל ראי' כלל לנדר"ד. ומפרש - אדה"ז הפי' שהדמיון "כמים" - הוא בכל הפרטים, שכמו שכמים הפנים לפנים - וא"א אחרת, כי זהו בטבע, כן "טבע הנהוג במדת כל אדם" (ואפי' לעבודה קלה אין זקוק - ורק שימת לב לזה, משא"כ כשחושב בענין אחר שא"א לחשוב ב' מחשבות). לפי' אדה"ז הפי' וההוראה י"ל בדא"פ: כיון שבטבע כמים גו' כן לב גו' - עליו להשתדל ביותר באהבתו (כיון שעי"ז יפעול גם בחבירו) ואפילו אם לע"ע חבירו שונאו - ג"כ ינסה כו' וראה אגה"ק סו"ס ב"י.

20 שתתעורר בלבו למלך, תהיה באופן, שנפשו תשתפך בכלות
21 הנפש אל המלך. להלן יסביר רבנו הזקן, שכל הפרטים
22 האמורים במשל, של מלך בשר ודם, ישנם, ובמדה נעלה
23 ביותר, בנמשל, של מלך מלכי המלכים, הקב"ה, המלך הגדול
24 של כל העולם, שהראה
25 אהבה גדולה כזו לעם
26 ישראל, בשעה שהיו
27 במצב הנחות ביותר,
28 בהיותם במצרים,
29 והוציאם משם והעלה
30 אותם למדריגות הנעלות
31 ביותר בשעת מתן תורה,
32 שעל ידי תורה ומצוות
33 מתאחדים בני ישראל
34 במדה הנעלה ביותר של
35 התאחדות. ולא רק אז אלא בכל זמן ובכל שעה, קיים מצב זה
36 בין הקב"ה לבין בני ישראל – ולפיכך ההתעמקות בכל האמור,
37 באופן של "כמים הפנים לפנים" – מעוררת בבני ישראל, אהבה
38 גדולה ביותר להקב"ה.

1 בַּחוּד וְקִרְבֵּי אֲמִתִּי וְחִבּוּק וְנִשְׁוֹק – המלך מחבק אותו
2 ומנשקו, והוא מחבק את המלך ומנשקו, וְאֲתִדְבְּקוֹת רִוְחָא
3 בְּרוּחָא – והם מתדבקים ומתאחדים רוח ברוח. כָּכָל לֵב וְנִפְשׁ
4 – וכשכל גדול כזה מראה אהבה גדולה כזו וקירוב גדול כזה
5 לאדם נחות כזה, הרי –
6 עַל־אֶחָת־כָּפֶה־יִכְמָה
7 שְׁתִּתְעוֹרֵר מִמִּילָא
8 הָאֲהָבָה כְּפֹלָה
9 וּמִכְפֻּלַת כָּלֵב הֶחָדִישׁ
10 וּשְׁפָל אֲנָשִׁים הָיָה אֵל
11 נִפְשׁ הַמֶּלֶךְ
12 בְּהִתְקַשְׁרוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ
13 מֶלֶךְ וְנִפְשׁ מִעֲמָקָא
14 דְּלִבָּא – מעומק הלב,
15 לְאִין קָץ. וְאֵף אִם לֵב
16 – של אותו אדם פשוט, אליו מראה המלך אהבה כזו, הוּא כָּלֵב
17 הָאֲבֵן – ולא בקלות כל כך מתעורר לבו ברגשי אהבה לזולת
18 – בכל זאת: הָמָּם יָמָּם – לבו, וְהָיָה לְמִים, וְתִשְׁתַּפֵּךְ נִפְשׁוֹ
19 בְּמִים בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ לְאֶהָבַת הַמֶּלֶךְ: – האהבה

ליקוטי אמרים

וקירוב אמיתי וחבוק ונישוק ואתדבקות רוחא ברוחא
בכל לב ונפש עאכ"ו שתתעורר ממילא האהבה כפולה
ומכופלת כלב ההדיוט ושפל אנשים הזה אל נפש המלך
בהתקשרות הנפש ממש מלב ונפש מעומקא דלבא
לאין קץ. ואף אם לבו כלב האבן המם ימם והיה למים
ותשתפך נפשו כמים בכלות הנפש ממש לאהבת
המלך:

יום שבת קודש ו' אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סה, והנה ככל הדברים... עד עמ' 130, כנ"ל באריכות:

49 היא למעלה מחקר והבנת השכל, כך – שהדברים הם כמו שהם
50 במשל מלך גדול ורב, אלא שבנמשל, גדלותו של המלך, הקב"ה,
51 היא למעלה באיך-ערוך מאשר גדלותו של המלך בשר-ודם
52 הגדול; ובהשוואה למשל, שמדובר במלך שהוא לא רק "גדול"
53 אלא גם "ורב", שהוא
54 מולך בהרבה מדינות – גם
55 בנמשל כך, אלא שם זה
56 במדה גדולה ורבה יותר
57 באיך-ערוך, שכן – וְאֵיהּ
58 מִמִּילָא כָּל עֲלָמִין וְסוֹבֵב

39 ובלשון ה"תניא": וְהֵנָּה, כָּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה – שפורטו במשל
40 המלך הגדול וההדיוט ושפל אנשים, וְכָכָל הַחֲזִיוֹן הָיָה, – באופן
41 האהבה שהמלך מראה לאותו הדיוט, וְגִדּוֹל יֵתֵר מְאֹד בְּכַפְלִי
42 בְּכָלֵם לְאִין קָץ, – מכפי שהדברים מופיעים במשל המלך, עֲשֶׂה
43 לָנוּ אֱלֹהֵינוּ. – הקב"ה
44 הראה לבני ישראל, אהבה
45 גדולה בהרבה, בלי גבול,
46 מאשר אופן האהבה
47 שבמשל. כִּי לְגִדּוֹלָתוֹ אִין
48 חֶקֶר, – גדולתו של הקב"ה

ליקוטי אמרים

והנה ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה
וגדול יתר מאד בכפליים לאין קץ עשה לנו
אלהינו כי לגדולתו אין חקר ואיהו ממלא כל עלמין וסובב

3. בהתאם לכך – לומד הרבי שליט"א (בהערה שהובאה בהתחלת הפרק) יובן, מדוע בדרך זו – "שוה לכל נפש" לאהוב את הקב"ה, ולא זו בלבד שזה "קרוב", אלא "קרוב מאד", ויתירה מזו: "קרוב הדבר מאד מאד" (כפי שרבנו הזקן מתבטא בסוג זה של אהבה). היא "שוה לכל נפש" מצד ההתבוננות הכללית של כמים הפנים. שכן, הרי זה טבע בכל אחד, שאהבה שמראים לו – מעוררת בו אהבה חוזרת; ו"קרוב הדבר" גם כששניהם שווים במעלה, והיא גם קרובה "מאד", מחמת שבענייניו בנמשל של הקב"ה ובני ישראל, הרי לא שייך ששניהם יהיו שווים במעלה, אלא, זהו כמו במשל, כשכל גדול ורב מראה אהבה לאיש שפל, כך הרי ודאי הדבר שעל אהבתו של הקב"ה לישראל, לעורר בהם אהבה להקב"ה; ועוד פעם "מאד" בנוסף ל"מאד" הראשון – שכן, אהבה זו מיוחדת בכך, שכלל שבמדריגתו והבנתו של האדם נחותה יותר – קרוב הדבר יותר לעורר את האהבה, שהרי ככל שהוא נחות יותר, מחייבת אותו האהבה שהקב"ה מראה לו – לעורר בו אהבה גדולה להקב"ה. דבר זה מודגש בדרגות השונות הנזכרות במשל: כששניהם שווים במעלה (שגם אז זה מעורר אהבה); "מלך" – כשמעורר האהבה הוא מלך – בודאי שזה מעורר אהבה חוזרת; גדול – עוד יותר, ורב – עוד ועוד יותר. וכך גם בקצה השני, אל מי שמראים את האהבה, נזכרות גם כן דרגות שונות: שלא זו בלבד שאין הוא שווה למלך, אלא, ראשית כל – הוא "הדיוט", יתר על כן – "נבזה", ויתירה מזו – "שפל אנשים", וכך הלאה. על כל פנים, הרי ככל שהוא למטה במדריגתו ובהשגתו – עליה לעורר יותר ויותר את האהבה בו. ולכן זה "מאד מאד", שלא זו בלבד שזה "מאד", שאין היא דומה במעלה, אלא האהבה היא מהקב"ה לאדם – אלא, יתירה מזו, אם הוא נחות יותר – בודאי שזה צריך לעורר בו אהבה חוזרת. זהו החידוש ב"דרך" שבפרק זה, לגבי הדרכים איך לעורר אהבת ה' שלמדנו בפרקים הקודמים. שכן, בפרקים הקודמים דובר שאפילו אם מדריגתו והשגתו של האדם נחותות יותר – בכוחו יותר לעורר אהבת ה' ויראת ה' וכו'. ואילו, כאן מוסבר, להיפך, שכלל שמדריגתו והשגתו של האדם נחותות יותר – בכוחו יותר לעורר את האהבה. שכן, כאמור, אין הוא זקוק ל"התבוננות" מיוחדת, כי-אם ל"שימת לב" לענין של "כמים הפנים", וזה – כאמור – הרי מחייב, שכלל שהוא נחות יותר – יותר ויותר זה צריך לעורר את האהבה.

1 כָּל עֲלָמִין, - הקב"ה ממלא ומקיף את כל העולמות; וְנוֹדֵעַ מִזֶּהֱ
2 הַקְדוּשָׁה וְהָאֱדָרִי וְלֵל, - אודות, רבוי הַהִיכָלוֹת - "היכלות" הם
3 ממדיגות כלליות בכל עולם מהעולמות העליונים, וְהַעֲלָמוֹת עַד
4 אֵין מִסְפָּר, וּבְכָל עוֹלָם וְהִיכָל רְבּוּא רִכְבּוֹת מְלָאכִים לְאֵין קֵץ
5 וְתַכְלִית, וּבְמִו שְׁכֵתִיב
6 בְּמִרְאָה: כְּתִיב - כתוב⁵:

7 "הִישׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדֵיו", -
8 הִישׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדֵיו
9 המלאכים שלו? וְכִתִּיב -
10 וּפְסוּק אַחֵר אוֹמֵר: "אֶלֶף
11 אֶלְפִין יִשְׁמְשׁוּנִיה, וְרִבּוֹ
12 רִבְבֵן קְדָמוּהִי בּוֹ", - אלף
13 אלפים משמשים אותו,
14 וריבוא רבבות עומדים
15 לפניו; הרי, מוכח מהפסוק
16 השני, שקיים מספר מוגבל,
17 אלא שהמספר הוא גדול

18 ורב ביותר, ואילו בפסוק הראשון כתוב שאין להם מספר כלל?
19 וּמִשְׁנֵי - והגמרא מתרצת: "אֶלֶף אֶלְפִין וְכוּ'" - מִסְפָּר גִּדּוּד
20 אַחֵר, - מה שכתוב בפסוק השני "אלף אלפין וכו'" המדובר
21 במספר הפרטים שבמחנה מלאכים אחד, אֶבֶל לְגִדּוּדֵיו - אֵין
22 מִסְפָּר, - בפסוק הראשון מדובר על "גידודיו" - מחנות, ולהם אין
23 מספר כלל. וְכָלֵם קָמִיה בְּלֹא מִשְׁ חֲשִׁיב, - וכל אלה

4. חגיגה יג, ב. 5. איוב כה, ג. 6. דניאל ז, י.

ליקוטי אמרים

כל עלמין גודע מז"ק והאר"י ז"ל ריבוי ההיכלות
והעולמות עד אין מספר ובכל עולם והיכל ריבוא
רבבות מלאכים לאין קץ ותכלית. וכמ"ש בגמ' כתיב
היש מספר לגדודיו וכתיב אלף אלפין ישמשוניה וריבוי
רבבן קדמוהי ב' ומשני אלף אלפין וכו' מספר גדוד
אחד אבל לגדודיו אין מספר וכולם קמיה כלא ממש
חשיבי ובטלים במציאות ממש כביטול דבור א' ממש
לגבי מהות הנפש המדברת ועצמותה בעוד שהיה
דיבורה עדיין במחשבתה או ברצון וחמדת הלב כנ"ל

באריכות:

24 האמורים, נחשבים לכולם לגבי הקב"ה, וּבְטָלִים בְּמַצִּיאוֹת
25 מִשְׁ, בְּבִטּוֹל דְּבוּר אַחֵד מִשְׁ לְגַבִּי מְהוּת הַנֶּפֶשׁ הַמְדַבֶּרֶת
26 וְעֲצָמוֹתָהּ, - הנפש כוללת את כוח הדיבור, בְּעוֹד שֶׁהִיא דְּבוּרָה
27 - של הנפש, עֲדֵין בְּמַחְשַׁבְתָּהּ אוּ בְּרָצוֹן וְחֲמִדַּת הַלֵּב, בְּנוֹכַח
28 לְעֵיל בְּאֲרִיכוֹת: - כפי
29 שנתבאר באריכות
30 בפרקים כ' וכ"א, עד כמה
31 אין לדיבור אחד ויחיד ערך
32 כלל לגבי הנפש המדברת,
33 גם לאחר שהאדם כבר
34 ביטא את המלה (שאו היא
35 נראית כמציאות לעצמה),
36 וכל-שכן כשהדיבור נמצא
37 עדיין בתוך הנפש
38 המדברת, ויותר מכך, -
39 כשהדיבור נמצא עדיין
40 במחשבה, ויותר מכך -
41 כשהדיבור נמצא עדיין בחמדת הלב (שמכל אלה נובע הדיבור.
42 שכן, אדם מדבר מה שהוא חושב לפני זה במחשבה ומה שהוא
43 רוצה וחומד לפני כן בלבו לדבר) ושם - דיבור יחיד ואחד זה בטל
44 לגמרי ואינו נרגש כלל למציאות; כך גם למעלה, הדיבור, ממנו
45 נוצרים וחיים המלאכים, העולמות והנבראים - כלול תמיד
46 במקורו, וממילא הוא בטל במציאות לגמרי;

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ששה עשר לעומר עמ' ב

1 צריך שיתן עֵפֶר עַל גְּבִי מִים - ולא מים על העפר, אֵף בָּאן -
2 באפר פרה אדומה צריך שיתן הָעֵפֶר עַל גְּבִי מִים. ומאותה גזרה
3 שזה נלמד גם דין סוטה מדין אפר פרה אדומה, וְכֵן בָּאן - באפר
4 פרה אדומה, אין דין זה לעיכובא, אלא אם הַקְדִּים את הָעֵפֶר לְמִים
5 בְּשֵׁר, אֵף לְחֵלֶן - לגבי סוטה, אם הַקְדִּים את הָעֵפֶר לְמִים, בְּדִיעֵבד
6 בְּשֵׁר. שואלת הגמרא, וְהָתָם - באפר פרה, מִנְּלֵן שֶׁאֵם הַקְדִּים את
7 האפר למים בדיעבד כשר. ומישבת, הֲרִי קָרָא בְּתִיבִי בפרה אדומה
8 שלכאורה סותרים זה את זה, בְּתִיב "נִתֵּן עָלָיו מִים חַיִּים", אֶלְמָא
9 - משמע שנותן את האֵפֶר בְּרִישָׁא ועליו נותן את המים, וְכִתִּיב
10 "מִים חַיִּים אֶל בְּלִי", אֶלְמָא - משמע שנותן את הַמִּים בְּרִישָׁא אל
11 הַבְּלִי, ואין דבר בכלי החוצץ בין המים לכלי בשעת נתינתם. הָא
12 בְּיָצֵד מְקִימִים את שתי המשמעויות הללו, אם רָצָה ליתן תחילה
13 זֶה - המים נוֹתֵן, ואם רָצָה ליתן תחילה זֶה - האפר, נוֹתֵן וכשר.
14 אלא שלומדים בגזירה שזה מסוטה שלכתחילה יתן את המים ועליו
15 יתן את האפר. מבארת הגמרא, וְרַבִּנָּן הַסּוֹבְרִים לְגַבִּי מִי סוֹטָה שֶׁאֵם
16 בְּדִיעֵבד אם הקדים ליתן עפר למים פסול, סוברים שגם לגבי אפר
17 פרה אדומה הדין כן. ומיישבים את סתירת הפסוקים באופן זה, שמה

18 שנאמר "ונתן מים חיים אֶל בְּלִי" הוא בְּרִישָׁא - שצריך לעשות
19 כסדר זה דוקא ואם נתן קודם את האפר פסול. ומה שנאמר 'עָלָיו',
20 בא ללמד שאין די בנתינת האפר על המים מלמעלה, אלא צריך
21 לְעֵרְבֵן - לערב את האפר בתוך המים. שואלת הגמרא על רבנן,
22 מדוע דרשו שהנאמר 'אל בלי' בא ללמדנו שיעשה דוקא כסדר זה
23 ו'עליו' בא לומר שיערבם יחד, וְאִימָא להיפך, שמה שנאמר 'עָלָיו'
24 בְּרִישָׁא - ללמדנו שצריך לתת תחילה את האפר לכלי ריק ועליו יתן
25 את המים, ומה שנאמר 'אל בלי' ללמדנו שְׂתֵּתָה חֵיוֹתָן בְּבָלִי -
26 ללמדנו שלא יטול המים מהמעין בכלי אחד ויעבידנו לכלי שבו
27 עושה את המי חטאת, אלא צריך ליטול המים מן המעין באותו כלי
28 שעושה בו את המי חטאת. מתרצת הגמרא, סוברים רבנן שיש
29 לדרוש שנותנים תחילה את המים ועליהם את העפר, שכן מִי
30 מְצִינוּ בְּכָל מְקוֹם - לגבי מי סוטה, שתחילה נותן את המים, ואת
31 הַמִּכְשֵׁי - את העפר נותן לְמַעַלָּה. ולכן מסתבר ללמוד שֶׁאֵם בָּאן
32 - לגבי פרה, דינו כן שֶׁמִּכְשֵׁי לְמַעַלָּה - שנותן את המים תחילה
33 ועליהם את האפר, ולכן דרשו מ'אל בלי' לעבב בסדר הנתינה,
34 ומ'עליו' שצריך לערב המים והאפר יחדיו.

יום ראשון

יום רביעי

ל ניסן, ר"ח, טו לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, רביעי עם פירש"י.

תהלים: קמה־קנ.

תנאי: ואף אם . . . 126 מצרפה כו'.

ההתועדות דסעודה שלישית, שבת מברכים, ויומי דפגרא – בראשי חדשים ומועדי אנ"ש – צריכים להתקיים בבית הכנסת. ההתועדות דמלגה מלכה – אצל אנ"ש שיחיו בבתייהם הפרטיים.

יום שני

יום חמישי

א אייר, ב דר"ח, טז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, חמישי עם פירש"י.

תהלים: א"ט.

תנאי: והנה ב' . . . סד אהבת עולם.

מען האט געזאגט אמאל פאר'ן טאטען – אין א פארבריינגען ספירה־צייט אין די יאהרען תרנ"א-נ"ג: דעם אלטען רבין'ס חסידים פלעגען אלעמאל ציילען. דער ווארט איז דעם טאטען זייער געפעלען געווארען. ואמר: אזוי איז דער ענין העבודה. די שעות דארפען זיין געציילטע, דאן זיינען די טעג געציילטע. אז עס גייט אוועק א טאג, דארף מען וויסען וואס מ'האט אויפגעטאן און וואס מ'דארף ווייטער טאן . . . בכלל דארף מען זעהן אז דער מארגען זאל זיין א סך שענער ווי דער היינט.

פעם אמרו בנוכחות אבא – בהתועדות של ימי הספירה בשנים תרנ"א-נ"ג – חסידי אדמו"ר הזקן היו תמיד סופרים. הפתגם מאד מצא חן בעיני אבא, ואמר: זוהי ענינה של "עבודה"; השעות צריכות להיות ספורות, ואז הימים ספורים. כשעובר יום, צריך לדעת מה פעלו ומה יש לפעל בעתיד.. יש להשתדל תמיד שה'מחר' יהיה הרבה יותר "יפה" מאשר 'היום'.

יום שלישי

יום ששי

ב אייר, יז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תנאי: רק שאעפ"כ . . . וכנודע.

יום הולדת את אדמו"ר – בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאהר האט עם אמאל דער צ"צ פארהערט. דער זיידע האט געמאכט אזוי גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געווארען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאגט דעם צ"צ: הא, וואס זאגט איהר, ער מאכט גוט. דער צ"צ האט איהם געענטפערט: וואס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

יום הולדת את אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] – בשנת תקצ"ג.

בגיל שבע, אדמו"ר ה"צמח צדק" בחנו פעם. הסבא כל כך הצליח, שהמלמד שלו התפעל מאד, לא היה מסוגל להתאפק, ואמר ל"צמח צדק": הא, מה אתם אומרים? הוא מצליח! ענה לו ה"צמח צדק": מה יש להתפעל ש"תפארת שבתפארת" מצליחה?

יום
רביעי

שבת

ג אייר, יח לעומר

ה'תש"ג

הפטרה: ויהי דבר גו' ה'לדרש אתי.

שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.

תהלים: יח-כב.

תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמ"ש במ"א.

אין שותים מים קדם הבדלה.

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על פי תארום ושמותיהם, אפשר להשתמש בהם לעבודת ה' על פי התורה, וכמו שהרב הצדיק רבי משלם זוסיא זצ"ל מהאניפאליא למד פמה דרכים בדרכי העבודה מגנב: א) הצניע לכת ב) מעמיד עצמו בסכנה ג) דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול ד) עמל בטרחא גדולה, ה) זריזות ו) בוטח ומקנה ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר הרבה פעמים.

יום
חמישי

יום ראשון

ד אייר, יט לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: כג-כח.

תניא: פרק מו. ויש . . . סה חבירו אליו.

מנהג ישראל שלא לגלח ושלא לספר שערות ראש תינוק עד מלאות לו שלש שנים.

גזירות השערות – אפשרענעש [=תספרת] (של תינוק) – הוא דבר גדול במנהגי ישראל. ועקרו הוא בהחנוך דהשאר פאות הראש. ומיום הגזירה והנחת פאות הראש נהגו להדר להרגיל את התינוק בענין נשיאת טלית קטן וברכות השחר וברכת המזון וקריאת שמע שעל המטה.

יום
שישי

יום שני

ה אייר, כ לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.

תהלים: כט-לד.

תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עס קומט אראפ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אפ זיבעציג אכציג יאהר, צוליב טאן א אידען א טובה בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל-שם-טוב:

יודת נשמה לעולם וחהי שבעים-שמונים שנה, כדי לעשות ליהודי טובה בגשמיות ובפרט ברוחניות.

שבת
קודש

יום שלישי

ו אייר, כא לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שלישי עם פירש"י.

תהלים: לה-לח.

תניא: והנה ככל . . . 130 באריכות.

אמרו"ל: אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ופירשו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, אזא דבר תורה וואס מאכט איהם – דעם הערער – פאר א מהלך .

ענין ההילוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעלי' זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, טאן א טובה א אידען בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

אָמרו רבוּתֵינוּ זְכוּנוֹם-לְבָרְכָהּ: "אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה", ופרשו הוד כבוד קדשת אבותינו רבותינו הקדושים, דבר תורה כזה, שעושה אותו – את המאזין – ל'מהלך'. ענין ההלך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעליה זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, לעשות טובה ליהודי בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

אגרות קודש

בי"ה, ו' אייר, ה'תשל"ב

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

הנני מאשר קבלת מכתבו מ-4/14, בו כותב אודות . . . אחיו שי'.

מובן שלכל לראש צריך שיהי' הרצון מצד אחיו בענינים שכותב. ובכלל, כל אלה שנוסעים לארגנטינה בתפקיד כלאחיו, הרי זה לזמן מסויים ואחר כך שבים לאה"ק ת"ו, ושם הרי תהי' אצלו כל האפשרויות שכותב, ואין הדבר תלוי אלא ברצונו.

והרי גם המקצוע והמשרה שלו עתה גם היא שייכת לד' אמות של תורה ויראה.

התקוה חזקה אשר כי וגם זוג' שתחי' עושים כל התלוי בהם בהפצת היהדות האמיתית ככל אשר ידם מגעת, והובטחנו דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם, בפרט כשממששים דוגמא חי' באורח חייהם והנהגתם בחיי היום-יום. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שמונה עשר לעומר עמ' ב

- 1 אותה שוב. אָבֵל לֹא בָאִישׁ אֶחָד – אך אם אותו בעל קינא לה פעם
2 שניה ונסתרה, אין משקים אותה שוב. וְחֻכָּמִים אֹמְרִים – שיטה
3 שלישית, אִין הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה פעם שניה, בֵּין בָּאִישׁ אֶחָד
4 שקינא לה שני פעמים, וּבֵין כָּב' אֲנָשִׁים שׁוֹנִים. שואלת הגמרא,
5 וְתָנָא קָמָא נָמִי שִׁסְבַּר שֶׁהָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה, וּמִשְׁמַע שֶׁאֵף בְּבַעַל
6 אֶחָד שׁוֹתָה שְׁנֵי פַעַמִּים, קִשָּׁה שֶׁהָרִי הָכְתִּיב "זֹאת" לַמַּעַט, וּמָה יִמַּעַט
7 מִפְּסוּק זֶה. וְכֵן קִשָּׁה, וְרַבֵּן בְּתָרָא נָמִי – על דעת חכמים

המשך ביאור למסכת סוטה ליום תשעה עשר לעומר עמ' ב

- 1 שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחזיקה הרי היא
2 בדוקה ועומדת, מדובר באופן דְּקָה־דָּרָא בָּהּ מִחֻמַּת בְּרִייתָא – מתוך
3 בריאותה, שאינה רותנת ואמרה איני שותה. וְהָכִי קָאָמַר רבי
4 עקיבא, כָּל מִחֻמַּת בְּרִייתָא – אם סירבה לשתות מתוך בריאותה,
5 שלא גילתה כלל סימני פחד ורעדה, כָּלֵל כָּלֵל לֹא שְׁתִּיא – אינה
6 שותה כלל. שהאומרת איני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם
7 מתחילה כשאמרה שתשתה, לא התכוונה לשתות באמת, אלא
8 סמכה על כך שכשיבואו להשקותה תסרב, לפיכך כשמסרבת,
9 נחשבת כמודדה בטומאה. אבל המסרבת לשתות מִחֻמַּת רְתִיתָא –

- 8 שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורותנת, אות הוא כי מתחילה
10 התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שכעת היא נפחדת
11 וחוששת שלא יבדקו אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש
12 חילוק, אם חזרה בה עַד שֶׁלֹּא קָרַב הַקּוֹמִין, דְּאִכְתִּי לֹא אִמְחֹק
13 מְגִילָה, אִי נָמִי אִם אִמְחֹק מְגִילָה לַפְּנֵי שֶׁקָּרַב הַקּוֹמִין, דְּשִׁילָא בְּדִין
14 עֲבִיד בְּהֻנִּים דְּמִחְקִין, מִצִּי הָדָרָא בָּהּ ואין משקין אותה בעל כורחה,
15 אִךְ מִשְׁקָרַב הַקּוֹמִין, דְּבִדִּין עֲבִיד בְּהֻנִּים דְּמִחְקִין, לֹא מִצִּי הָדָרָא
16 בָּהּ.
17

האם ליקוט הלבונה נחשב 'עבודה'? יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ו

הכהן נטלה מידו לא נפסלה, שהרי לא עשה שום 'הולכה'. וה'משנה למלך' הקשה:

הרמב"ם (לעיל פ"א הכ"ג) פסק ש"הולכה שלא ברגל אינה הולכה", ואם כן מדוע ליקוט הלבונה על ידי הפסול לעבודה פוסל את המנחה, והרי הולכה שלא ברגל אינה 'הולכה'?

ומבאר ה'זבח תודה' (שם):

אמנם, רבי ירמיה פירש הלכה זו לפי דעת הסובר 'הולכה שלא ברגל שמה הולכה', אבל למסקנה מבארת הגמרא הלכה זו מטעם אחר – כי ליקוט הלבונה עצמו נחשב 'עבודה חשובה', כי בלעדי הליקוט אי אפשר להקריב את המנחה.

ולפי זה מתפרשים דברי הרמב"ם שפסק שליכות הלבונה ע"י מי שאינו כשר לעבודה פוסל את המנחה כי הליקוט עצמו נחשב 'עבודה' (ולא בתור חלק מה'הולכה' שהרי לדעת הרמב"ם 'הולכה שלא ברגל אינה הולכה'), ואם כן, גם אם המלקט לא הושיט את הלבונה לכהן אלא שימש כ'מדר' לכהן שנטל ממנו את הלבונה – פסל את המנחה.

הלכות פסולי המוקדשין פרק יא, הלכה א: כָּל הַמִּנְחָה שֶׁקִּמְצָן אַחֵר מִן הַפְּסוּלִין לְעִבּוּדָה – הָרִי הֵם פְּסוּלוֹת. וְכֵן אִם לָקַט הַלְּבֹנָה – פָּסַל.

בגמרא (מנחות יג, ב) הובאו דברי רבי ינאי שאם אחד מן הפסולים לעבודה (ראה משנה מנחות ו, א) ליקט את הלבונה מעל סולת המנחה כדי להקטירה, פסל את המנחה. ואף שליכות הלבונה אינו 'עבודה', הרי זה נכלל ב'הולכה' (שהיא אחת העבודות בהקרב המנחה), כי אמנם אין המלקט זו ממקומו אך על ידי 'שליקטה ונתנה לכהן מיעט בהילוך הכהן' (רש"י, מנחות יג, ב).

ומוסיפה הגמרא (שם) שזהו רק למאן דאמר "הולכה שלא ברגל - שמה הולכה", ולכן אף שהמלקט לא זו ממקומו אלא הושיט את הלבונה לכהן וקירבה אל המזבח, הליקוט נחשב חלק מה'הולכה' שהרי מיעט בהילוך הכהן (ע"פ רש"י הנ"ל).

וכתב ה'ליקוטי הלכות' (מנחות שם, זבח תודה, ד"ה משום) שלפי זה המנחה נפסלה דווקא אם המלקט (הפסול לעבודה) הושיט את הלבונה לכהן, אבל אם לא הושיט ולא קירבה למזבח, אלא

כוונות סותרות יום שני א' אייר ה'תשע"ו

ולמרות זאת הוא יוצא ידי חובת קריאת שמע!

ותירץ ה'אבני נזר' (חור"מ סי' קס):

אמרו בגמרא (ובזחים ד, א, וברמב"ם להלן הי"ג), תורה ששחטה לשם שלמים כשרה, כי גם התורה עצמה נקראת שלמים ("זבח תודת שלמים"). והוא הדין בקריאת שמע שגם היא עצמה היא תורה, ולכן הכוונה לשם תלמוד תורה אינה גורעת ממצות קריאת שמע.

ויש שהוסיפו לבאר שכוונה אחת מבטלת את חברתה רק כאשר שני הדברים לא יתכנו כאחד, כמו בקרבנות שאי אפשר שקרבן אחד יהא גם חטאת וגם עולה ולכן כוונה אחת מבטלת את הכוונה האחרת, וכן במצוות ש'אין עושין מצוות חבילות חבילות' ואי אפשר לקיים שתי מצוות בפעולה אחת, הכוונה לאחת מבטלת את השנייה, אך בקריאת שמע ותלמוד תורה ששתיהן לימוד ואותו מעשה יכול להיחשב גם כתלמוד תורה וגם כקריאת שמע, הכוונה לאחת אינה מבטלת את השנייה (בית יצחק אורח סי' צא).

הלכות פסולי המוקדשין פרק טו, הלכה ד: חֲטָאת שֶׁשָּׁחַטָהּ לְשֵׁם זָבַח אַחֵר, כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַטָהּ לְשֵׁם עוֹלָה אוּ לְשֵׁם אִשִּׁים אוּ לְשֵׁם שְׁלָמִים – פְּסוּלָהּ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. אֲבָל אִם שָׁחַטָהּ לְשֵׁם חֵלֶין – הָרִי זוֹ כְּשֶׁרָה.

וטעם החילוק הוא: המתכוון לשם קרבן אחר, גורע משמו של הקרבן, אך כוונה לשם חולין שאינו מין קרבן כלל אינה פוגמת בשם הקרבן.

ומכאן למד הר"ן (ר"ה לג, ב) שאף לדעת הסוברים שמצוות אינן צריכות כוונה והתוקע בשופר שלא לשם מצוה אלא לנגינה יצא ידי חובתו, אם תקע כדי ללמד את התינוקות ולקיים בכך מצות חינוך אינו יוצא ידי חובה, כי הכוונה לשם המצוה השניה פוגעת בכוונת המצוה הראשונה.

והקשו אחרונים: מבואר בגמרא (ר"ה כח, ב) שלדעת הסוברים שמצוות אינן צריכות כוונה, הקורא בתורה ובתוך כך הגיע זמן קריאת שמע, יצא ידי חובת קריאת שמע למרות שלא התכוון לכך, והרי התכוון למצוה אחרת (תלמוד תורה)

האם אפר חמץ שנשרף מותר בהנאה? יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ו

בהנאה, ואם נתיר לשורפם יש לחשוש שמא יבואו ליהנות מהאפר (רש"י שם ד"ה מאי טעמא).

ולפי זה תמה ה'מגן אברהם' (א"ח סי' תמה סק"א) על דברי הרמב"ם בהלכות חמץ ומצה (פ"ג הי"א) "כיצד ביעור חמץ, שורפו או פורר וזורה לרוח או מטיל לים", שפסק כדעת חכמים שחמץ הוא מה'נקברים' ולא מה'עשרפים', וכן כתב

הלכות פסולי המוקדשין פרק יט, הלכה יד: כָּל הַנִּשְׂרָפִין לֹא יִקָּבְרוּ, וְכֵן כָּל הַנִּקְבְּרִים לֹא יִשְׂרָפוּ; שֵׁאֵף עַל פִּי שְׂהוּא מִקְמִיר בְּשִׂרְפָתוֹ – הָרִי הֵקֵל בְּאַפְרוֹ, שֵׁאֵפֵר הַנִּקְבְּרִים אִסּוּר.

הרמב"ם פסק כחכמים (תמורה לד, א) שאין להחמיר ולשורף איסורי הנאה הטעונים קבורה, כיון שאפרם אסור

שהתורה לא הצריכה לשורפם - איסורם נמשך לעולם, וחכמים גזרו לקוברם כדי שלא יבואו להיכשל בהם (תוספות תמורה לג, ב ד"ה הנשרפים), ואין לשורפם שמא יבואו ליהנות מהאפר. אבל חמץ, גם לדעת חכמים שהשבתתו בכל דבר, מצווה להשביטו וקיום המצוה הוא הן על ידי קבורה והן על ידי שריפה, וכיון שקיים מצות 'תשביטו' הלך איסור החמץ ואין איסור ליהנות מהאפר לאחר שריפתו.

ופסק אדמו"ר הזקן (א"ח שם ס"ח) כהבנת ה'מגן אברהם' בשיטת הרמב"ם, ש'הפחמים והאפר של החמץ אסורים בהנאה', כי הנקברים אפרם אסור, ועם זאת אפשר לבער את החמץ בשריפה, ואדרבה, 'המנהג במדינות אלו' לשורף את החמץ.

ה'טור' (שם) שלדעת הרמב"ם אפר החמץ אסור בהנאה כי הוא 'הולך לשיטתו שפוסק כחכמים', ואם כן איך התיר לשורף את החמץ?

ותירץ:

לדעת הרמב"ם האיסור לשורף את ה'נקברים' הוא רק אם כוונתו ליהנות מהאפר, אבל כשאין לו כוונה ליהנות מהאפר מותר לשורף ולא גזרו שמא יבוא ליהנות, ולכן התיר לשורפו.

וה'תורת חסד' (אור"ח סי' כא ס"ק ו. וכן ביארו באבני מלואים, שו"ת סי' יט והגרע"א בהגהותיו לאור"ח סי' תמה) ביאר:

ה'נשרפים' אפרם מותר בהנאה כי התורה ציוותה לשורפם וכשנעשתה המצוה - הלך האיסור, אבל ה'נקברים'

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ו

מתי התירו 'שבות' במקדש?

התירו שבות לענין זה.

והקשה עליו ה'משנה למלך' (שם) מדברי הרמב"ם כאן, שהתירו להטיל עששיות של ברזל מלובן למי המקוה כדי להפיג צינתם כי אין שבות במקדש, ואם כדברי ה'כסף משנה' למה התירו, הרי אפשר להפיג את הצינה על ידי עירוב מים חמים שהוחמו מערב יום הכפורים (ראה הל' שבת פכ"ב ה"ה)?

ומבאר ה'מעשה רוקח' (שם):

אכן, אם די לו לכהן הגדול בעירוב מים חמים שהוחמו מערב יום הכפורים, יש לעשות כן, אך אם הוא חלש כך שאין המים חמים במידה מספקת שיוכל לטבול בהם, הטילו עששיות של ברזל שהתלבנו באש.

וה'תורת חסד' (א"ח סייד סקי"א) ביאר על פי דברי הירושלמי (יומא פ"ג ה"ה):

בהטלת עששיות מלובנות במים אמנם יש משום שבות, אבל יש לאסור גם עירוב מים שהוחמו מערב יום הכפורים, כדי שלא ייראה כאילו הכהן טובל במים שאובים. וכיון שיש מקום לאסור כל אחת משתי האפשרויות, אין עדיפות לפעולה אחת על השניה ויש להתיר את שתיהן.

הלכות עבודת יום הכפורים פרק ב, הלכה ד: הָיָה בָּתָן גָּדוֹל וְזָקֵן אוֹ חוֹלָה — מְלַבְּנִין עֲשָׂשִׁיטוֹת שֶׁל בָּרָזֶל בְּאֵשׁ מְקַעֲרֵב, וְלִמְחֹר מְטִילִין אוֹתָן בְּמִים כְּדִי לְהַפִּיג צִנְתָּן; שְׂאִין שְׁבוּת בְּמִקְדָּשׁ. אוֹ מְעַרְבִין מִים חֲמִין בְּמִי הַמִּקְוָה עַד שֶׁתִּפְּגִי צִנְתָּן.

האיסור להטיל עששיות מלובנות במים הוא משום 'מצרף', "שכן לוטשי הברזל עושים, מחמים את הברזל עד שיעשה גחלת ומכבין אותו במים כדי לחסמו" (הל' שבת פ"ב ה"ב). ומסקנת הגמרא (יומא לד, ב) היא שהטלת העששיות כדי לחמם את המים היא צירוף מדרבנן, כי עששית אינה כלי ואין ב'צירוף' משום גמר מלאכת הכלי ('מכה בפטיש'), ומותר להטילה במים כי "אין שבות במקדש" (תוס' שם, ד"ה הני מילי).

והנה, כתב הרמב"ם בדיני שמירת המקדש (הל' בית הבחירה פ"ח ה"ב), הכהנים היו בודקים את העזרה בלילי שבת לא כדרך שהיו עושים בחול, כשאבוקות של אור בידיהם, אלא לאור נרות הדלוקים מערב שבת, כי אסור לטלטל את האבוקות. ותמה ה'כסף משנה' (שם): הרי טלטול נר בשבת הוא שבות ואין שבות במקדש, וביאר: כיון שאפשר לעשות בהיתר ולבדוק נרות הדלוקים מערב שבת, לא

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ו

איסור גיזה ועבודה, ואיסורי שבת

השיעור בו מתחייבים על מלאכת דישא בשבת? והביאור:

איסור גיזה ואיסור עבודה בבהמת קדשים שונים זה מזה במהותם: העבודה אסורה משום שמכחיש בכך את הבהמה, ואילו בגיזה האיסור הוא מחמת הצמר הנגזז, ולכן מבואר בגמרא (חולין קלח, א) שאם הקדיש בהמה מלבד גיזתה אינו עובר עליה באיסור 'לא תגזו', כי האיסור אינו נובע מקדושת הבהמה אלא מקדושת הגיזה, וכיון שהגיזה אינה קדושה אינו עובר על איסור.

והנה, באיסורי שבת האיסור אינו תלוי בפעולת האדם אלא בתוצאה הנפעלת על ידי מעשיו, כי כשם שהקב"ה כילה מלאכתו ביום השביעי, כך על האדם לשבות ולא

הלכות מעילה פרק א, הלכה ז: כָּל קִדְשִׁי מִזֶּבֶחַ... אֲסוּרִין בְּגִזָּה וּבְעוֹבָה... וְהַגִּזָּה אֵת הַשּׁוֹר אוֹ הָעֹזֵב בְּצִאָן — לֹאֶה מִן הַתְּנִיחַ... וְיִרְאֶה לִי, שְׂאִינוֹ לֹאֶה עַד שְׂיִנֹּז כְּדִי רַחֵב הַסֵּט כְּפֹלִי. לֹא יִהְיֶה זֶה חֲמור מִשְׁבֹּת.

הרמב"ם פותח את ההלכה באיסור גיזה ואיסור עבודה בבהמת קדשים, אך לאחר מכן מתייחס רק לאיסור גיזה, וכותב שאין מתחייבים על גיזה פחותה מ'רוחב הסיט כפול', השיעור שמתחייב עליו הגזוז בשבת.

ומקשה ה'מנחת חינוך' (מצוה תפג): אם שיעורי איסור מעילה נלמדים ממלאכות שבת, מדוע כותב זאת הרמב"ם רק לגבי איסור גיזה ולא לגבי איסור עבודה, כגון הדש בבהמה של קדשים שיהא חייב רק אם דש כגורגרת,

לייצר תוצרת כל שהיא ביום השבת.

ולכן דווקא איסור גיוה בבהמת קדשים נלמד ממלאכות שבת ולא איסור העבודה, כי בדישה האיסור הוא מחמת הצמר הנגזז, ואת זאת יש ללמוד ממלאכות שבת, שכשם שגיוה פחותה מכ'רוחב הסיט' אינה חשובה להתחייב עליה

משום יצירת דבר בשבת, כך אינה חשובה כדי להתחייב על נטילתה מרשות ההקדש.

אך בדישה בבהמת קדשים האיסור הוא מחמת הכחשת הבהמה ואינו נוגע לתוצרת הנעשית על ידי הדישה, ולכן אין מקום ללמוד זאת משיעורי מלאכות שבת.

(אבן האזל. חלקת יעקב ג ענינים שונים סי' לה)

מעילה בדם קדשים לאחר שיצאו לנחל קדרון יום שישי ה' אייר ה'תשע"ו

שם ד"ה הוא) שהדם שיצא לנחל קדרון מועלים בו מן התורה, כי בית-דין מקדישים אותו קדושת דמים. ולאחר פדיונו יכולים ליהנות ממנו, ולכן מותר למוכרו לגגנים לזבל שדות כיון שהם פודים אותו כשאר קדשי בדק הבית הקדושים בקדושת דמים בלבד. וכן דעת ה'תוספות ישנים' (יומא שם, ד"ה עד כאן, בשם הר"ם), שמועלים בו מדאורייתא. ומבאר שדברי הגמרא שקדושתו מדרבנן, היינו שחכמים תיקנו שבית-דין יקדשו את הדם שיצא לנחל קדרון בקדושת דמים, וכיון שחלה עליו קדושה מועלים בו מן התורה.

ובדעת הרמב"ם כתבו אחרונים (מרכבת המשנה, אור שמח ועוד) שדם קדשים שיצא לנחל קדרון מועלים בו מן התורה, ובספר 'תקנת עזרא' דייק כן מלשון הרמב"ם "יצא לנחל קדרון מועלין בו מפני שהיה נמכר לגנות, ודמיו הקדש". כלומר, כיון שנתפסת קדושה בדמי הפדיון (של הדם שנמכר) בהכרח שבית-דין קידשוהו בקדושת דמים, וממילא מועלים בו מן התורה.

הלכות מעילה פרק ב, הלכה יא: כָּל דָּמֵי שְׁחִיטָה הַקְּדֻשִׁים – אֵין מוֹעֲלִין בּוֹ... עַד שְׂפִצָּה לְנַחַל קְדָרוֹן. יֵצֵא לְנַחַל קְדָרוֹן – מוֹעֲלִין בּוֹ, מִפְּנֵי שְׁחִיטָה נִמְכָּר לְגָנוֹת וְדָמָיו הַקְּדֻשָׁה שִׁנְיָנוּ (מעילה יא, א): דם קדשים בתחילתו, לפני זריקתו על המזבח, אין מועלין בו (והנהנה מדם זה אינו חייב להביא אשם ולהוסיף חומש על התשלום), והגמרא לומדת דין זה מכמה פסוקים. אבל דם קדשים בטרפו, לאחר זריקתו ויצאתו מהעזרה דרך אמת המים לנחל קדרון - מועלים בו.

ויש ראשונים (ה'מפרש' ד"ה יצא, ותוספות ד"ה מאי במעילה שם. הראב"ד כאן) המפרשים על פי המובא בגמרא (יומא נט, ב), שדם שיצא לנחל קדרון מועלים בו מדרבנן (ואם נהנה אינו מביא קרבן ואינו מוסיף חומש), אבל מן התורה אין מועלים בו כי "אין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלין בו", וחכמים גזרו בו מעילה לאחר שיצא לנחל קדרון "אבל במקדש אין מועלין בו אפילו מדרבנן לפי שאין גזרין גזירות במקדש" (מפרש' שם). ומהר"י קורקוס הביא דעת רבינו חיים כהן (בתוספות יומא

שליחות במעילה שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ו

אכלו, המשלח מעל אבל האורחים לא מעלו, כי במעילת המשלח יצא הבשר לחולין, ו'אין מועל אחר מועל' (מעילה יט, ב) ויצאת ההקדש לחולין היא קיום המעשה, אבל בטביחה ומכירה יש שליחות לגבי חיוב המשלח, אבל לקיום המעשה אין צורך בדין שליחות, כי השור טבוח לפנינו. וכן בשליחות יד – יש שליחות לחייב את המשלח, אבל קיום המעשה אינו תלוי בשליחות.

והרמב"ם כאן מבאר תחילה את ההלכה הקודמת: כאשר השליח קיים את שליחותו לתת לאורחים בשר מקדשי בדק הבית, מעל המשלח ולא האורחים כיוון שהשליחות חלה לענין קיום המעשה (המעילה הוציאה לחולין), וענין זה אכן שייך רק "במעילה לבדה".

ומוסיף לבאר גם את ההלכה השניה, כשהשליחות היא לתת לאורחים "בשר עולה וכיוצא בו - לא מעל אלא האוכל בלבד", כי בעולה קיים איסור נוסף על המעילה (ראה הל' מעה"ק פי"א ה"א), ובזה השליחות לא חלה (כי "אין שליח לדבר עבירה") בשתי המשמעויות: א. המשלח אינו חייב, ב. המעשה אינו חל, ומאחר שההוצאה לחולין נעשתה רק על ידי האוכלים, "לא מעל אלא האוכל בלבד".

הלכות מעילה פרק ז, הלכה ב: אִם הָיוּ בָשָׂר עוֹלָה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ – לֹא מַעַל אֱלָא הָאוֹכֵל בְּלִבָּד. שְׁחָרִי הוּא חֵיב בְּאִסּוּר אַחֵר יֵתֵר עַל הַמַּעֲלָה, וּבְכָל הַתּוֹרָה כָּלָה אֵין שְׁלִיחַ לְדַבֵּר עֲבֵירָה, אֱלָא בְּמַעֲלָה לְבִדָּה.

הקשו האחרונים (נודע ביהודה מהר"ק אה"ע סי' עה, שער המלך ועוד):

בגמרא (קידושין מב, ב) מבואר שבשלושה דברים ריבתה תורה שליחות לדבר עבירה: א. מעילה - השולח שליח למעול בקדשים. ב. טביחה ומכירה - גנב שור או שה ושלח שליח לטבחו או למכרו. ג. שליחות יד – שלח שליח לשלוח יד בפיקדון שאצלו. ואף הרמב"ם הביאם להלכה (הל' גניבה פ"ב ה"י. הל' גז"א פ"ג ה"א). ואם כן מדוע כתב כאן "אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה לבדה"?

ומבאר ה'נודע ביהודה':

לדין 'אין שליח לדבר עבירה' יש משמעות כפולה: א. אין המשלח חייב על מעשה השליח. ב. המעשה שתלוי בשליחות אינו חל.

ובשלושת הדברים האמורים, מעילה יוצאת מן הכלל בכך שהמשלח חייב וגם המעשה קיים, ולכן האומר לשלוחו תן בשר הקדש לאורחים והשליח נתן והאורחים

אגרות קודש

ב"ה, פסח שני, ה'תשל"ב

ברוקלין, נ.י.

לכינוס השנתי הי"ז של נשי ובנות חב"ד

ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלוש!

בנועם נתקבלה הידיעה על דבר הכינוס השנתי שיתקיים בשבת מברכים חודש סיון הבע"ל. ויהי רצון שיהי בהצלחה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

לאחרונה הוזכר כמה פעמים הפסוק שאמרו דוד המלך בשם כל אחד ואחת מישראל ובשם כלל ישראל:

כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז (תהלים ע"א, ז).

אחת הנקודות בזה היא שכל אחד ואחת מישראל בתור פרט, ועמנו בני ישראל בתור עם, נוסף על השלימות שעליהם להשיג בשביל עצמם, יש להם אחריות להסביבה וצריכים לשמש **מופת לרבים**.

לכאורה יש מקום לחשוב: איך יכול עם קטן, המעט מכל העמים, להיות למופת ולדוגמא לכל יושבי תבל, שעה שהעולם כל כך שקוע בחומריות ומתרשם ממכמות יותר מאיכות? וכן יש מקום ליהודי שומר תורה ומצווה לחשוב: איך יכול אני, יחיד בין רבים, לפעול מה שהוא?

והמענה על זה בסופו של פסוק הנ"ל: **ואתה מחסי עוז**. פירוש, שאין יהודי בא מכוח עצמו, אלא מכוחו של הקדוש ברוך הוא ובכוח ועוז מלמעלה שמקבל על ידי תורת ה' ומצוות ה'.

ומרומז הענין גם בסיפור חכמינו זכרונם לברכה, שבשעה שנתן הקב"ה את התורה לעמו ישראל על הר סיני, במדבר סיני, כשהיו פרושים מכל העולם, היו עשרת הדברות הולכות ונשמעות מקצה העולם ועד קצהו עד שנחרדו כל האומות, אך כששמעו פשר הדבר, שהקב"ה נתן תורה לעמו ישראל, נחה דעתם, ואז פתחו ואמרו: **ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום**, כלומר, כיון שה' נתן את התורה, הנקראת "עוז", לעמו, בודאי שה' יברך את עמו בשלום.

ובזה מודגש שהכוח והעוז אשר עם בני ישראל מקבל מתורת ה', אין זה ענין של כוח ועוצם ידי ועריצות להשתלט על האומות, אלא אדרבה, התורה מביאה שלום לעולם, שלום ליחיד ושלוש להכלל, וסוף סוף תביא שלום גם בין אומות העולם.

בתקופתנו זו, תקופה של טישטוש ערכים ובלבול המוחות, שומה על הקול קול יעקב – קול התורה והמצוות – להישמע בתוקף, קול גדול אדיר וחזק, בכל מקום שם נמצאים שומרי תורה ומצווה.

וכמו אז בשעת מתן תורה, כאשר הקב"ה ציוה למשה רבנו לפנות תחילה לנשי ישראל ("בית יעקב") ואחר כך לדבר עם האנשים ("בני ישראל"), כן גם עתה יש לנשי ובנות ישראל תפקיד חשוב ביותר בהחזקת התורה והפצת התורה במצוותי' בחיי היום-יום. ובמיוחד, בשים לב שהמדובר הוא בהשפעה – **מופת לרבים** – הרי בזה הרגש החם פועל יותר מאשר השכל הקר. והרי הנשים בכלל ניחנו בעדינות וברגש שבלב יותר מהאנשים.

כיון שהכינוס השנתי יתקיים בשבת מברכים חודש סיון, חודש דמתן-תורה, בודאי שכל המשתתפות תהיינה תחת רושם ימי סגולה אלה, כאמור לעיל, וברוח זה תתבטא ההחלטה התקיפה לחזק ולהרחיב שטח הפעולות של נשי ובנות חב"ד בכוחות מחודשים והולכים ומתגברים.

בברכה להצלחה ברוחניות ובגשמיות ולבשורות טובות בכל האמור

מ. שניאורסאהן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – ל' ניסן אייר תשע"ו

אותה פתים" ובגמרא שם עה. למדו מכאן לכל המנחות.
(8) המנחות יש מהן טעונות הגשה למזבח והנפה, ויש
טעונות הגשה ולא תנופה.

יום א' ל' ניסן ה'תשע"ו

הלכות פסולי המקדשין

פרק אחד עשר

(1) יבאר כל המנחות שקמצן אחד מהפסולים לעבודה, ואם
לקט הלבונה.

1 א. כל המנחות שקמצן אחד מן הפסולין לעבודה
2 - הרי הם פסולות. וכן אם לקט הלבונה - פסול,²
3 אף על פי שלא קמץ.

(2) אחרי הקטרת הקומץ מלקט הכהן את כל הלבונה שעל
המנחה ומקטירה.

4 ב. קמץ הפשר ונתן לפסול, קמץ בימינו ונתן
5 לשמאלו, ואחר כך נתנו לפני; קמץ מפלי קדש
6 ונתן לכלי חל - פסול.

7 ג. קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קרט
8 לבונה - פסול.³

(3) מפני שהקומץ חסר מקום הצרור או הגרגיר, וקומץ חסר
- פסול.

9 ד. קמץ עד שהוא בחוץ⁴ ונכנס לפנים - יחזר
10 ויקמץ בפנים וכשר.

(4) חוץ לעזרה.

11 ה. נתפזר הקמץ על גבי הרצפה - יחזר ויאספנו.⁵

(5) והמדובר, כשנתפזר אחר שנתקדש בכלי שרת, אבל אם
נתפזר לפני שנתקדש - נפסל, כמו דם שנשפך על הרצפה
לפני שנתקבל בכלי.

12 ו. היתה המנחה שלא בכלי שרת, או שהיה קמצה
13 שלא בכלי שרת, או שהעלהו למזבח שלא בכלי
14 שרת, או שבללה בשמנה חוץ לעזרה⁶ - פסולה,
15 עד שתהיה בלילתה בפנים.

(6) ואף על פי שבלילה כשרה בזר - פסולה בחוץ.

16 ז. כל המנחות שניצק עליהן השמן פסול לעבודה,
17 בגון הזר וביוצא בו, או שבללן או פתתם⁷ או מלחן
18 - פשרות. הגישן או הניפן⁸ - חוזר הפכה ומגיש או
19 מגיש; ואם לא הגיש ולא הניף הפכה - פשרות.
20 שנאמר: והביאה אל בני אהרן וקמץ - מקמיצה
21 ואילך מצות פהנה; למד על יציקה ובלילה שפשרה
22 בזר.

(7) במנחה על המחבת כתוב בתורה (ויקרא ב, ו): "פתות

23 ח. מנחה שנפל לתוכה שמן מנחה אחרת או שמן
24 חלין כל שהוא - נפסלה. חסר שמנה - פסולה;
25 חסר לבונה⁹ - פשרה. והוא שיהיו עליה שני קרטי
26 לבונה, אבל קרט אחד - פסולה; שנאמר: את כל
27 לבונה.

(9) שנינו (שם קו:): "האומר הרי עלי לבונה לא יפחות
מקומץ" ורבינו (בהלכות מעשה הקרבנות פרק יב הלכה ז)
פוסק, שגם הלבונה הבאה עם המנחה שיעורה קומץ.
ומלמדנו כאן ששיעור זה הוא לכתחילה אבל בדיעבד אם
חיסר כשרה.

28 ט. רבה שמנה¹⁰ ולבונה: עד שני לגין¹¹ לכל
29 עשרון ושני קמצי לבונה לכל מנחה - פשרה¹²; שני
30 לגין או שני קמציין או יותר על זה - פסולה.

(10) מצוותה לוג שמן לכל עשרון סולת. (11) כגון
שהפריש שני לוגין למנחה זו, אבל אם נפל לתוכה שמן של
חולין או של מנחה אחרת אפילו כל שהוא פסול.
(12) בריכה שמנה כתב רבינו "שני לוגין לכל עשרון" ואילו
כאן כתב "לכל מנחה" ומשמע שאפילו מנחה גדולה בת
כמה עשרונות טעונה קומץ אחד לבונה בלבד, אולם
בפירושו על המשנה כתב: "והוא שיתן משני קמצים (כך
צריך להיות) של לבונה ומעלה בעשרון".

31 י. מנחת חוטא¹³ שנתן עליה שמן או על הקמץ
32 שלה - נפסלה. נתן עליה לבונה - ילקטנה. היתה
33 שחוקה¹⁴ - הרי זו פסולה מספק, שהרי אי אפשר
34 ללקט.

(13) נאמר בה (ויקרא ה, יא): "לא ישים עליה שמן ולא יתן
עליה לבונה". (14) ואי אפשר ללוקטה, אבל אינה מעורבת
בסולת.

35 יא. נתן שמן על שריה אחר שקמץ - אינו לוקה¹⁵
36 ולא פסלה, שהרי הקמץ פשר.

(15) משום "לא ישים עליה שמן".

37 יב. נתן משהו שמן¹⁶ על גבי פזית מן המנחה -
38 פסלה מספק. אבל אם נתן השמן על פחות מפזית
39 - לא פסלה¹⁷. ואינו פוסל הלבונה¹⁸ עד שיתן פזית
40 לבונה¹⁹.

(16) של חולין או של מנחה אחרת. (17) משום שנאמר
(שם): "לא ישים עליה" ועליה משמע שיעור חשוב.

סח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום א' ל' ניסן – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

24 שְׁנָאֵמָר: וְנִשְׂא אֶהָרִן. יֵצֵא הַקֶּמֶץ³² חוּץ לְעֶזְרָה
25 וְהַכְּנִסוּ וְהַקְטִירוּ - אֵין הַצִּיץ מִרְצָה. שֶׁהַצִּיץ מִרְצָה
26 עַל הַטָּמֵא, וְאֵינוֹ מִרְצָה עַל הַיּוֹצֵא.

(32) ונפסל ביוצא.

27 כ. קֶמֶץ אֶת הַמִּנְחָה וְאַחֵר כֶּךָ נִטְמָא שְׂרִיָּה כֵּלָן אוֹ
28 נִשְׂרָפוּ אוֹ יֵצֵאוּ חוּץ לְעֶזְרָה אוֹ אֲבָדוּ - לֹא יִקְטִיר
29 הַקֶּמֶץ, וְאִם הַקְטִיר - הִרְצָה. נִשְׂאָר מֵעֵט מִן
30 הַשִּׁירִים בְּכִשְׁרוֹתָן - יִקְטִיר הַקֶּמֶץ, וְאוֹתָן הַשִּׁירִים
31 שֶׁנִּשְׂאָרוֹ אֲסוּרִין פְּאֻכִּילָה³³.

(33) ולמדו דין זה מהכתוב (ויקרא ב, ג) "והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו" ולא הנותרת מן הנותרת.

32 כא. הִיָּתָה מִחִיצָה מְלֻמָּטָה בְּכָלִי שֵׁשׁ בּוֹ עֲשָׂרוֹן
33 שֶׁל מִנְחָה, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מְעַרֵב מְלֻמָּעָלָה - לֹא
34 יִקְמֵץ, וְאִם קֶמֶץ - פְּסוּלָה.

35 כב. הִיָּה הַכָּלִי חֲלוּק בְּמִחִיצָה מְלֻמָּעָלָה וּמְעַרֵב
36 מְלֻמָּטָה - קוֹמֵץ מִמֶּנּוּ³⁴.

(34) עריכת תרגומים דינה ככלי אחד. ומפרש רבינו שעריכת תרגומים חלוקה במחיצה למעלה והמחיצה אינה מגיעה לשולי הכלי.

37 כג. חֶלֶק הָעֲשָׂרוֹן בְּכָלִי אֶחָד, וְאֵין חֶלְקוֹ נִגְעִין זֶה
38 בָּזֶה, וְאֵין בִּינְיָהֶן מִחִיצָה - הָרִי זֶה סָפַק אִם מִצָּרֶף
39 הַכָּלִי לְקִמְצָה אוֹ אֵינוֹ מִצָּרֶף. לְפִיכָךְ לֹא יִקְמֵץ, וְאִם
40 קֶמֶץ - לֹא יִקְטִיר, וְאִם הַקְטִיר - הִרְצָה, וְלֹא יִאָּכְלוּ
41 הַשִּׁירִים.

42 כד. קֶמֶץ וְנִטְמָן הַקֶּמֶץ לְמַעַלָּה עַל הַשִּׁלְחָן כִּנְגַד
43 גִּבָּה מְעַרְכָּת לָחֶם הַפָּנִים - קִדְּשׁוּ הַשִּׁלְחָן³⁵
44 לְהַפְסֵל³⁶, אֲבָל אֵינוֹ מִקְדָּשׁ לְקֶרֶב. וְאֵינוֹ קֶרֶב עַד
45 שִׁיתְקַדֵּשׁ בְּכָלִי³⁷ שֶׁרַת הָרָאִי לְקֶמֶץ.

(35) כשם שאויר השולחן מקדש את לחם הפנים כך הוא מקדש את הקומץ באותו הגובה היינו חמישה עשר טפחים לר' יהודה שם צו. (36) בלינה וביוצא. לפני קידושו בכלי שרת אינו נפסל בלינה וביוצא. (37) רש"י בפירושו השני שם פז: מפרש, שהקומץ נפסל לגמרי ואין להקריבו אפילו אם יקדשוהו אחר כן בכלי שרת, ורבינו סובר כפירושו הראשון, שקידוש השולחן אינו מספיק כדי להקריב את הקומץ וטעון קידוש נוסף בכלי שרת.

46 כה. הַדְּבִיק הַקֶּמֶץ לְדֹפֵן הַכָּלִי וְקֶמֶץ³⁸, אוֹ שֶׁהִפֵּךְ
47 הַכָּלִי עַל יָדוֹ וְקֶמֶץ מִתּוֹכוֹ וּפִיו לְמָטָה - לֹא יִקְטִיר,
48 וְאִם הַקְטִיר - הִרְצָה.

(38) מן הסולת שעל יד דופן הכלי ממש, כך מפרש רבינו את האיבעיא. אבל רש"י שם מפרש שהמדובר שאחרי הקמיצה הדביק את הקומץ לדופן כלי שרת כדי לקדשו ולא הניחו בתוך הכלי על שוליו.

(18) פירוש, הלבונה אינה פוסלת. (19) בלבונה נאמר (שם): "לא יתן" ונתינה בכזית, מה שאין כן בשמן שנאמר בו "לא ישים".

1 יג. אֶפְלוּ נִטְמָן הַלְבוֹנָה עַל כָּל שֶׁהוּא מִן הַמִּנְחָה -
2 פְּסוּל²⁰ עַד שְׁלִיקָט.

(20) והטעם, מפני שבלבונה נאמר עוד פעם "עליה" שמשמעותה שיעור חשוב, וכלל בדינו: אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט.

3 יד. גִּבָּלָה בָּמִים וְקֶמֶץ - בְּשֶׁרָה; לֹא נִאָּמַר
4 חֲרִיבָה²¹ אֲלֵא מִשְׁמֵן.

(21) "וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה" (ויקרא ז, ו) וחריבה היינו מנחת חוטא.

5 טו. מִנְחָה שֶׁקִּמְצָה פְּעָמִים - בְּשֶׁרָה. אֶפְלוּ
6 פְּעָמִים רַבּוֹת. וְהוּא שִׁיקְטִיר בְּזִית בְּבֵת אַחַת,
7 שֶׁאֵין הַקְטָרָה פְּחוּתָה מִפְּזִית.

8 טז. הַקְרִיב הַקֶּמֶץ בְּלֹא מֶלַח - פְּסוּלָה; שֶׁהִמְלַח
9 מְעַכֵּב בְּמִנְחָה, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. מִנְחָה שֶׁחִסְרָה קֶדֶם
10 קְמִיצָה - זָבִיא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְיִמְלֶאנָה; שֶׁהִקְמִיצָה הִיא
11 הַקּוֹבֵעֶת²², לֹא נִתְּנָתָה²³ בְּכָלִי שֶׁרַת.

(22) בשעת הקמיצה צריכה להיות שלימה. (23) לפני הקמיצה.

12 יז. הַתְּנַדֵּב קֶמֶץ לְבוֹנָה בְּפָנֵי עֲצֻמּוֹ²⁴, אִם חִסֵּר כָּל
13 שֶׁהוּא - פְּסוּל. וְכֵן שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוֹנָה שְׁעָם הִלָּחֶם²⁵,
14 אִם חִסֵּר אֶחָד מֵהֶן כָּל שֶׁהוּא - פְּסוּלִין²⁶, עַד שִׁיְהִיו
15 שְׁנֵי קֶמֶצִין מִתְחַלָּה וְעַד סוּף.

(24) לא עם מנחת סולת. (25) בלחם הפנים כתוב בתורה (ויקרא כד, ז): "ונתת על המערכת לבונה זכה". בזיכים - כלים שנותנים בהם את הלבונה. (26) ואף על פי שאינה באה לבדה אלא עם הלחם.

16 יח. הַפְּרִישׁ שְׁנֵי קֶמֶצִין²⁷ לְמִנְחָה אַחַת, וְאֲבָד אֶחָד
17 מֵהֶן: קֶדֶם קְמִיצָה - לֹא הִקְבַּע²⁸; לְאַחֵר קְמִיצָה -
18 הִקְבַּע וּפְסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁרָבָה לְבוֹנָתָה. וְכֵן אִם הַפְּרִישׁ
19 אֶרְבָּעָה קֶמֶצִים לְשְׁנֵי בְּזִיכֵי לָחֶם²⁹, וְאֲבָדוּ שְׁנֵים
20 מֵהֶם: קֶדֶם סְלוּק הַבְּזִיכִים³⁰ - לֹא הִקְבַּעוּ וּכְשָׁרִים;
21 לְאַחֵר סְלוּק הַבְּזִיכִין - הִקְבַּעוּ וּפְסוּלִין מִפְּנֵי
22 הָרְבּוּי³¹.

(27) לבונה. (28) לא נקבעה השתייכותם למנחה ולפיכך כשרה, שבשעת קביעתה היה רק קומץ אחד. (29) מצוותה - קומץ לכל מערכת, היינו שני קמצים לשתי המערכות של לחם הפנים. (30) בכל שבת מסדרים את הלחם על השולחן שבהיכל ונותנים עליו את הלבונה ולשבת הבאה מסלקים את הבזיכים ומקטירים את הלבונה ואחר כך מחלקים את הלחם לכהנים. (31) שריבה לבונתם.

23 יט. קֶמֶץ מִנְחָה שֶׁנִּטְמָא וְהַקְטִירוּ - הַצִּיץ מִרְצָה,

- 26 כו. עֲשֹׂרוֹן שְׁחָלְקוּ וְאֶבֶד אֶחָד מִחֻלְקָיו, וְהִפְרִישׁ
חֶלֶק אַחֵר תַּחְתּוֹ וְנִמְצָא הָאֵבֹד, וְהָרִי שֶׁלִּשְׁתֵּן
מִנְחִין בְּכָלִי אֶחָד וְאֵין נוֹגְעִין זֶה בְּזֶה³⁹: נִטְמָא זֶה
שָׂאֵבֶד - הָרִי הוּא מִצְטָרֵף עִם חֶלֶק רִאשׁוֹן וְנִפְסָלוֹ⁴⁰,
וְזֶה שֶׁהִפְרִישׁ אֵינוֹ מִצְטָרֵף⁴¹ אֶלָּא יִשְׁלִים עָלָיו⁴².
נִטְמָא הַמִּפְרָשׁ - מִפְרָשׁ וְרִאשׁוֹן מִצְטָרֵפִין⁴³ וְנִפְסָלוֹ,
וְזֶה שֶׁנִּמְצָא אֵינוֹ מִצְטָרֵף עִמָּהּ⁴⁴. נִטְמָא הַחֶלֶק
הָרִאשׁוֹן - הָרִי הָאֵבֹד וְהַמִּפְרָשׁ תַּחְתּוֹ מִצְטָרֵפִין⁴⁵.
- 30 (39) ושנינו במסכת חגיגה כ': "כלי (שרת) מצרף מה
שבתוכו" (לעניין טומאה) ואפילו אין נוגעים זה בזה.
(40) שהרי לפני שאבד היו שניהם מצורפים למנחה אחת.
(41) שהרי שני אלה לא עמדו מעולם להצטרף יחד ולפיכך
אין הכלי מצרפם להיפסל. (42) כדין מנחה שחסרה
בהלכה טז. (43) מפני שהצטרפו למנחה אחת לפני שנמצא
החלק האבוד. (44) כי מעולם לא עמד להצטרף עם
המופרש. (45) מפני ששניהם היו מצורפים לראשון.
- 9 כז. וְכֵן לַעֲנֹן קְמִיצָה: קִמֵּץ מִן הַנִּמְצָא - שְׁנֵירִי
עִם הַחֶלֶק הָרִאשׁוֹן⁴⁶ נֶאֱכָלִין, וְהַמִּפְרָשׁ אֵינוֹ נֶאֱכָל.
קִמֵּץ מִן הַמִּפְרָשׁ - שְׁנֵירִי נֶאֱכָלִין⁴⁷, וְהַנִּמְצָא אֵינוֹ
נֶאֱכָל. קִמֵּץ מִן הָרִאשׁוֹן - שְׁנֵיהֶן⁴⁸ אֵין נֶאֱכָלִין;
לְפִי שֶׁשְׁנֵיהֶן שְׁנֵירִים וְתֵרִים⁴⁹, שְׁהָרִי הֵן עֲשֹׂרוֹן
שִׁלִּם, וְדוּמִין לְמִנְחָה שֶׁלֹּא נִקְמָצָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה.
וְהֵיאֵף קָרֵב הַקִּמֵּץ הַזֶּה, וְהָרִי לִפְנֵי עֲשֹׂרוֹן
וּמִחֻצָּה? מִפְּנֵי שֶׁהַקְּמִיצָה תְּלוּיָה בְּדַעַת הַכֹּהֵן,
וּבְדַעַת שְׁקוּמָן אֵין דַּעְתּוֹ אֶלָּא עַל הָעֲשֹׂרוֹן בְּלִבְדּוֹ⁵⁰,
וְהָרִי הַחֻלְקִים אֵין נוֹגְעִין זֶה בְּזֶה.
- 10 (46) כולו, שהקומץ של הנמצא עשה אותו שיריים.
(47) וכן כל החלק הראשון. (48) האבוד והמופרש; אבל
שיירי הראשון נאכלים. (49) הקומץ שייך לכל שלושת
החלקים, היינו עשרון ומחצה ואינו יכול להתיר אלא עשרון
אחד. ואף על פי כן נאכלים השיריים של חלק הראשון.
(50) היינו חצי העשרון שממנו קמץ ואחד משני חצאי
העשרונים האחרים ומפני שאין אנו יודעים איזה הצטרף -
שניהם אסורים.
- 19 כח. קִמֵּץ מִנְחָה שֶׁנִּתְעַרְבַּ בְּקִמֵּץ מִנְחָה אַחֶרֶת -
מִקְטִיר שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת וְהֵן בְּשֵׁרוֹת. וְכֵן אִם נִתְעַרְבַּ
הַקִּמֵּץ בְּמִנְחַת כֹּהֲנִים⁵¹ או בְּמִנְחַת הַנְּסֻכִּים או
בְּחֻבְתִּי כֹהֵן גְּדוֹל⁵² - הָרִי אֵלּוֹ בְּשֵׁרוֹת וְיִקְטִיר הַכֹּל
בְּאַחַד, שֶׁהַכֹּל לֹאֲשִׁים⁵³.
- 24 כט. שְׁתֵּי מִנְחוֹת שֶׁלֹּא נִקְמָצוּ שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה: אִם
יָכוֹל לְקִמֵּץ מִזֶּה בְּפָנָי עֲצוּמוֹ⁵⁴ וּמִזֶּה בְּפָנָי עֲצוּמוֹ -
- 51 שכולה כליל. (52) כהן גדול מקריב בכל יום מנחה
עשרון סולת, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, וכולה כליל.
(53) מוקטר על האש. ואין האחת מבטלת את השנייה, מפני
ש"עולים (דברים העולים למזבח להקרבה) אין מבטלים זה
את זה" (שם כב:), מה שאין כן שאר מנחות שהשיריים
נאכלים ואסור להקטירם.
- 40 ד. וְכֵן⁵¹ שְׁנֵי סְדָרִים⁵² שֶׁחֲסָרוּ: עַד שֶׁלֹּא הִקְטִירוּ
הַבְּזִיכִין⁵³ - פְּסוּלִין; מִשְׁהִקְטִירוּ - בְּשֵׁרִים.
- 41 (11) תוספתא שם. (12) שתי מערכות של לחם הפנים.
(13) ראה למעלה פרק יא הלכה יז.
- 42 ה. אֶבֶד⁵⁴ הַנְּסֻכִּים⁵⁵ שֶׁחֲסָרוּ, בֵּין מִשְׁקָרֵב הַזֶּבֶחַ בֵּין

27) משנה וגמרא שם עט: (28) כלומר, אחר שקרבה ראשונה. (29) כלומר, יקריב איזו מהן שירצה והלחם עמה, אבל השניה אינו טעונה לחם. כן שנינו בפירוש בברייתא שם. (30) ששניהם טענים לחם. (31) שאמר הרי עלי להביא תודה ונתחייב באחריותה (אם נאבדה או מתה, חייב להביא אחרת), ולפיכך יכול לצאת ידי חובתו גם בולד הבהמה שהפריש, שהרי "אדם מתכפר בשבת הקדש" (ר' יוחנן שם פ.). ומובן שמקריב עמו את הלחם, כשהוא מקריבו ראשון. (32) שאמר הרי זו תודה, ואינו חייב באחריותה. (33) כל אחת כדינה: חליפתה – בין לפני כפרה בין לאחר כפרה, מפני שהוא כ"מרבח בתודות" (לשון הגמרא שם) פירוש, השניה אינה כלל חליפתה של הראשונה, שהרי הבעלים אינם חייבים להביא אחרת במקום האבודה, ואם הביאו הרי זו תודת נדבה חדשה, ולפיכך טעונה לחם אפילו לאחר כפרה. אבל בתמורת תודה, אין טעם לחלק בין נודר לנודב, וכשם שתמורת תודה חובה אינה טעונה לחם לאחר כפרה, כך גם תמורת תודת נדבה. וכן פסק רבינו בפירוש לקמן בהלכה יג, ראה שם. (34) פיסקה אחרונה זו נמשכת לדין ולד תודה בלבד. ובגמרא (שם פ.) נתבאר למה אינו טעון לחם כשהקריבו ראשון, מפני שהולד הוא מותר תודה, וכל מותר תודה אינו טעון לחם. פירושנו זה מסלק תמיהתו של הרש"ש בהגותו למנחות שם על רבינו, שסותר דברי עצמו בהלכה יג, ונתבלטו בזה החזון-איש ואחרונים אחרים.

ט. הפריש³⁵ תודתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה²⁵ ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ונמצאו הראשונות והרי שלשתן עומדות: נתפפר בראשונה - שניה אינה טעונה לחם³⁶, שלישית טעונה לחם³⁷; נתפפר בשלישית - שניה אינה טעונה לחם, ראשונה טעונה לחם; נתפפר באמצעית - שלשית אינה טעונה לחם³⁸.

(35) שם: (36) שהרי היא חליפתה של הראשונה. (37) מפני שאינה חליפתה של הראשונה, אלא של השניה והיא לא הוקרבה. (38) לפי שלשיתן קשר ישיר עם האמצעית.

י. המפריש מעות³⁹ לתודתו ואבדו, והפריש מעות אחרות תחתיהן, ולא הספיק לקח בהן תודה עד שנמצאו מעות הראשונות - יביא מאלו ומאלו תודה בלחמה, והשאר יביא בהן תודה ואינה טעונה לחם⁴⁰, אבל טעונה נסכים⁴¹. וכן המפריש תודתו ואבדה, והפריש מעות תחתיה ואחר כך נמצאת - יביא במעות תודה בלא לחם⁴². וכן המפריש מעות לתודתו ואבדו, והפריש תודה תחתיה ואחר כך נמצאו המעות - יביא מן המעות תודה ולחמה⁴³, וזו התודה האחרונה תקרב בלא לחם.

(39) תוספתא שם פרק ח הלכה יא. (40) שדינה כמותר תודה. (41) ככל תודה. (42) פירוש, בראשונה יקריב את האבודה עם הלחם, ואחריה בלי לחם, את השניה שקנה

1 עד שלא קרב - פשרים, ויביא נסכים אחרים
2 למלאתן.

(14) תוספתא שם. (15) הבאים עם הקרבנות.

ו. נסכים¹⁶ שקדשו בכלי שרת ונפסל הזבח: אם נפסל בשחיטה - לא קדשו הנסכים לקרב¹⁷; נפסל מקבלה ואילף¹⁸ - קדשו הנסכים לקרב¹⁹; שאין הנסכים מתקדשים לקרב אלא בשחיטת הזבח. ומה יעשה בהן? אם היה שם זבח אחר זבוח באותה שעה²⁰ - יקריבו עמו; ואם לא היה שם זבח אחר זבוח באותה שעה - נעשו כמי שנפסלו בלינה וישרפו²². במה דברים אמורים? בקרבן צבור, מפני שלב בית דין מתנה עליהן²³; אבל בקרבן יחיד - הרי אלו לא יקריבו עם זבח אחר²⁴, ואף על פי שהוא זבוח באותה שעה, אלא מגיעין עד שיפסלו בלינה²⁵ וישרפו.

(16) משנה שם עט. וברייתא שם מז. (17) אבל קדשו להיפסל בלינה. (18) פירוש, הקבלה היתה פסולה. כסף-משנה. (19) שהשחיטה מקדשת את הנסכים ליקרב, כדעת רבי בברייתא שם. ובזה מסולקת השגתו של הראב"ד (ראה כסף-משנה).

(20) הלא אי-אפשר לנסכם על המזבח בלי קרבן? (21) ואין עמו נסכים. שם עט: נעשו כמו שנפסלו בלינה. ואעפ"כ צריך להלינם ואחר-כך ישרפם, מפני שמן התורה הם כשרים (ראה הערה כב), וגם אין פסולם בגופם אלא מחמת דבר אחר. וראה בסוף הלכה זו בדין קרבן יחיד, כשיש זבח זבוח. (23) בית-הדין דואג לכל המכשולות האפשריים, ומתנה שאם ייפסל הזבח, יקריבו הנסכים עם זבח אחר, ומן הדין מותר להקריבם אפילו עם זבח שלא היה זבוח באותה שעה, וחכמים גזרו ואסרו (שם). (24) שבקרבן יחיד אין לומר לב בית-דין מתנה. ראה תוספות שם טו: ד"ה אפשר. (25) בלשון התלמוד: "עיבור צורה". שנינו בתוספתא פסחים פרק ו הלכה ו, ובגמרא שם לו: "זה הכלל, אירע פסול בגופו ישרף מיד, בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה". ובדין שלפנינו, אין הפסול בגוף הנסכים, ולפיכך טעונים עיבור צורה.

ז. וכל הזבחים²⁶ שנזבחו שלא לשמן - יקריבו נסביהם.

(26) שם צא. למדו דין זה מכלל ופרט וכלל.

ח. ולד תודה²⁷ ותמורתה, והמפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה: אם הביאן לאחר שפפר²⁸ בתודה ראשונה - אינן טעונין לחם; ואם עדין לא כפר בה, והרי היא וחליפתה או היא וזולה או היא ותמורתה עומדת - הרי שגיהן צריכין לחם²⁹. במה דברים אמורים? בנדר תודה³¹; אבל תודת נדבה³² - חליפתה ותמורתה טעונין לחם³³, וזולה אינו טעון לחם, בין לפני כפרה בין לאחר כפרה³⁴.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום א' ל' ניסן – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין עא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

שחיטה מכניסו, מפני שלפני שחיטה לא נפסל ביוצא. ולפלא, שרבינו כתב כאן "מביא לחם אחר", ומשמע שגם ב"יצאו" הדין כן. (53) ברייתא שם. רבינו משווה כאן דין נטמא ויצא, לדין נפרס. וזה מנוגד לדבריו בתחילת ההלכה. ובדוחק אפשר לפרש, שכאן המדובר כשנטמאו או יצאו כולן (ראה השגת הראב"ד וכסף-משנה). (54) וצריך להביא תודה אחרת ולחמה. בברייתא שם נאמר בנטמא "וידי נדרו יצא, שהציץ מרצה על הטמא". וכנראה שגירסת אחרת היתה לרבינו. (55) ארבעה מיני לחם באים עם התודה, עשרה עשרה מכל מין, והכהן מרים אחד מכל מין ומניפם, ונאכלים לכהנים (פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכות יב, יזיח). וארבע חלות אלו נקראות "מורם מתודה".

- 22 טו. תודה⁵⁶ שששחטה על שמונים חלות - לא קדשו⁵⁷ ארבעים מתוך שמונים. ואם אמר: יקדשו
- 23 ארבעים מתוך שמונים - מושך ארבעים⁵⁸ מתוך שמונים ומרים מהם אחת מכל קרבן⁵⁹, והארבעים
- 26 השניות יפדו⁶⁰ ויצאו לחלין⁶¹.

(56) שם מח. וע: מחלוקת חזקיה ור' יוחנן. (57) כר' יוחנן שם. (58) כר' זירא שם, שבזה גם ר' יוחנן מודה, שקדשו ארבעים מתוך שמונים. והמחלוקת היא, כשהביא שמונים עם התודה ולא אמר כלום. (59) מכל מין מארבעת מיני הלחם. ראה למעלה הי"ד. (60) בגמרא שם מח: משמע שבכגון זה הנשארים צריכים פדיון (ויש לשאול, הלא שם המדובר בשתי הלחם שבאים מכספי הקדש, אבל כאן בקרבן יחיד, אם לא קדשו הארבעים הנשארים למה צריכים פדיון? והרי רבינו כתב בפ"ט ממעשה הקרבנות הכ"ד: "ומעשה הלחם של שניהם (נזיר ותודה) חוץ לעזרה". יוצא מזה, שלא נתקדשו בכלי והם חולין גמורים. ואפשר שהמדובר כאן כשהקדיש את כולם בפה, שאמר הרי אלו ללחמי תודה, אלא שבשעת שחיטת התודה אמר יקדשו ארבעים מתוך השמונים). (61) לא פירש רבינו מה יעשה בדמים (ראה למעלה הי"ג).

- 27 טז. השוחט⁶² את התודה והיה לחמה חוץ לחומת בית פגיו⁶³ - לא קדש הלחם; אבל אם היה חוץ לעזרה - קדש הלחם אף על פי שאינו לפני⁶⁴.
- 28 (62) משנה וגמרא שם עח: (63) חומת הר הבית (רבינו בפירושו על המשנה, וכן פירש רש"י שם. וראה רש"י בבא מציעא ז.).
- 29 (64) בעזרה. כר' יוחנן שם.
- 30 יז. שחטה⁶⁵ עד שלא קרמו פני הלחם בתנור, ואפלו קרמו פלן חוץ מאחת מהן - לא קדש
- 32 הלחם⁶⁶.

(65) משנה שם. (66) בגמרא שם משמע, שאם לא נאפה כראוי הרי הוא כפרוס, ולמדנו למעלה בהלכה י"ד שאם נפרס אחד כולם פסולים.

- 33 יח. שחטה⁶⁷ ונפסלה בשחיטתה במחשבת זמן⁶⁸ או במחשבת מקום⁶⁹ - קדש הלחם⁷⁰. נמצאת בעלת
- 34

במעוה שהפריש. (43) כלומר, מקריבים בתחילה את התודה שקנה בדמים שהופרשו קודם שהפריש את הבהמה לתודה. ואין בדינים אלה סתרה להאמור למעלה בהלכה ח, שיכול להקריב איזו מהן שירצה, כי יש לחלק בין בהמות למעוה.

- 1 יא. האומר⁴⁴: הרי זו תודה והרי זה לחמה, אבד
- 2 הלחם - מביא לחם אחר, אבדה התודה - אינו
- 3 מביא תודה אחרת. מפני שהלחם בא בגלל
- 4 התודה⁴⁵, ואין התודה באה בגלל הלחם.

(44) שם פ. מימרא של רבא. (45) ולפיכך, אע"פ שאמר "הרי זו", חייב להביא לחם אחר כשהתודה קיימת.

- 5 יב. הפריש⁴⁶ מעוה לתודתו ונתורו - מביא בהן
- 6 לחם; הפריש ללחם והותר - אינו מביא בהן תודה.

(46) מימרא של רבא שם. והטעם, מפני שלחם נקרא תודה, שנאמר (שם): "והקריב על זבח התודה חלות מצות", אבל תודה אינה קרויה לחם.

- 7 יג. האומר⁴⁷: הרי זו תודה, ונתערבה בתמורתה, ומתה אחת מהן ואין ידוע אי זו היא - הרי זו
- 8 הנשארת אין לה תקנה; שאם יביא עמה לחם -
- 9 שמוא התמורה היא⁴⁸, ואם הביאה בלא לחם - שמוא
- 10 התודה היא. לפיכך לא תקרב זו לעולם, אלא תרעה
- 12 עד שיפול בה מום⁴⁹.

(47) שם. תני ר' חייא. (48) ותמורה אינה צריכה לחם. ואע"פ שאמרנו למעלה בהלכה ח שתמורה לפני כפרה טעונה לחם, וכאן לפני כפרה אנו עומדים, דעת רבינו שבאומר "הרי זו" ומתה, דינה כלאחר כפרה, מפני שאינו חייב להביא אחרת במקומה. (49) ותימכר ויפריש מעוה לתודה אחרת, ויקח מדמים אלה ואלה בהמה לתודה ולחמה, ומותר הדמים יהיו למותר תודה, ואינה צריכה לחם, כמו שכתב בהלכה י באבודה, באומר הרי עלי (ראה השגת הראב"ד וכסף-משנה, ותשובות חכם-צבי סי' כד).

- 13 יד. תודה שגפרסה חלה מחלותיה - פלן פסולות⁵⁰.
- 14 נצאת החלה או נטמאה - שאר החלות פשרות⁵¹.
- 15 נפרס לחמה או נטמא או יצא עד שלא נשחטה
- 16 התודה - מביא לחם אחר ושוחט⁵²; ואם אחר
- 17 ששחט נפרס או נטמא או יצא - הדם יזרק,
- 18 והבשר יאכל, והלחם פלו פסול⁵³, וידי נדרו לא
- 19 יצא⁵⁴. נזרק הדם ואחר כך נפרס מקצת הלחם או
- 20 נטמא או יצא - תורם⁵⁵ מן השלם על הפרוס, ומן
- 21 הטהור על הטמא, וממה שבפנים על שבחוץ.

(50) שם יב: והמדובר כשנפרסה בין שחיטת התודה ובין זריקת הדם. (51) רבא שם לומד מהברייתא, שיצאה אחת מהן לא נפסלו הנשארות, ומכל-שכן נטמאה, שהרי הכל מודים שהציץ מרצה על הטומאה. (52) המדובר, כשנפרסו, יצאו ונטמאו כולן, אבל אם מקצתן נפרסו או נטמאו ישרים. בברייתא שם מו. אנו שונים, אם יצא לפני

ב. מפי השמועה למדו, שזה שנאמר בתורה: ואם
האכל יאכל מבשר זבח שלמיו - אינו מדבר אלא
במחשבו²⁶ בשעת הקרבה שיאכל ממנו בפלישי.
והוא הדין לכל קרבן שחשב עליו בשעת מעשיו
שיאכל ממנו לאחר זמן הראוי לאכילת אותו קרבן.
וכן אם חשב להקטיר ממנו במזבח דבר הראוי
להקטרה [לאחר זמן הראוי להקטרה]. כן למדו
מפי השמועה: אחד אכילת אדם ואחד אכילת
מזבח²⁷, אם חשב עליהן אחר זמן - הרי הקרבן
פגול.²⁸

(5 שם. (6 שם כט. (7 שם כח. התורה כתבה: "ואם
האכל יאכל", שתי אכילות משמע.

ג. אבל קרבן שלא נפסדה מחשבתו, אלא נזרק דמו
על המזבח כהלכתו ונשאר ממנו לאחר זמן אכילתו
- אותו הנשאר נקרא נותר, ואסור לאכלו, והקרבן
קבר נרצה וכפר. הרי הוא אומר בדם: ואני נתתיו
לכם על המזבח לכפר - בין שהגיע דם למזבח
כהלכתו נתכפרו הפעלים ונרצה הקרבן. לפיכך אין
מתפגל אלא דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין
למזבח²⁹, כמו שיתבאר³⁰. אחד זבח שחשב בו אחת
משלש מחשבות אלו בשעת שחיטה, או שחשב
בשעת קבלת הדם, או בשעת הולכתו למזבח, או
בצת זריקתו על המזבח.

(8 משנה, שם מג, א. (9 לקמן פי"ח ה"ז, עיי"ש.
(10 משנה, זבחים יג, א. "שהזבח נפסל בארבעה דברים
וכו".

ד. נמצאת למד, שבארבע עבודות³¹ הזבח נפסל
במחשבה: בשחיטה, ובקבלה, ובהולכת הדם,
ובזריקתו על המזבח.

ה. והעוף - בשני דברים³²: במליקה, ובמצוי
הדם³³.

(11 משנה, שם סד, ב. וס"ה, א. (12 רבינו סובר
שמחשבה פוסלת במצוי הדם בין בעולת העוף ובין
בחטאת העוף, ואע"פ שחטאת העוף טעונה הזאה, וזה
בהתאם לדעתו בפ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ז, שמיצוי
בחטאת העוף מעכב, ולפיכך הוא גמר ההזאה, וכן במשנה
שם שנינו בחטאת העוף "מיצה דמה שלא לשמה - פסול".

ו. והמנחות הנקמצות - בארבעה³⁴: בקמיצה³⁵,
ובנתינת הקמץ בקלי שרת³⁶, ובהולכת הקמץ
למזבח, ובזריקתו על האש.

(13 משנה, מנחות יב, א. (14 דומה לשחיטה בזבח,
השחיטה מפרידה בין חלק מזבח (הדם) לבשר, וגם הקומץ
כן (רש"י זבחים יג:). (15 דומה לקבלת הדם.

ז. אבל אם חשב בדברים אחרים חוץ מאלו³⁷, כגון
שחשב בשעת הפשט או בשעת נתינת או בשעת

מום³⁸ או טרפה או ששחטה שלא לשמה³⁹ - לא
קדש הלחם. וכן הדין באיל נזיר⁴⁰ עם הלחם שלו.

(67 משנה וגמרא שם. (68 חשב לאכלה אחרי יום ולילה.
(69 לאכול את המורם חוץ לעזרה או לזרוק את הדם בחוץ
(ראה פי"ג ה"א). (70 מפני שהפסול בא עם השחיטה ולא
לפניה. (71 כחכמים שם. טריפה ובעלת מום פסולין לפני
השחיטה. "זה הכלל, כל שפסולו קודם שחיטה, לא קדש
הלחם. פסולו אחר שחיטה, קדש הלחם". ברייתא שם.
(72 אלא לשם קרבן אחר, ואע"פ שפסולו אחר שחיטה, לא
קדש הלחם. בתורת כהנים (פרשת צו פרק יא) דרשו
מהכתוב (ויקרא ז, יב) "על זבח התודה", מלמד שאין הלחם
מתקדש עד שתהא זביחתה לשם תודה. (73 משנה שם.
וכפי פירושו של רב פפא שם עט. והטעם, מפני שכל
הזבחים שמביאים עמהם לחם לומדים מתורה, ובמשנה שם
כתוב: וכן שני כבשי עצרת וכו'. ורבינו כאן השמיט דין זה,
ולא נתברר למה.

פרק שלשה עשר

(1 יבאר המחשבות שפוסלות הקרבנות, ובאי זו עבודה
מעבודותיה המחשבה פוסלת.

א. שלש מחשבות הן שפוסלין את הקרבנות, ואלו
הן: מחשבת שנוי השם², ומחשבת המקום,
ומחשבת הזמן. מחשבת שנוי השם פיצד? זה
השוחט את הזבח שלא לשמו, כגון שהיה עולה
ויחשב שהוא שלמים³, או לשחטנו לשם עולה
ושלמים, או לשם שלמים ולשם עולה, או ששחט
הזבח שלא לשם בעליו - זו היא מחשבת שנוי
השם. מחשבת המקום פיצד? כגון ששחט את
הזבח לשמו על מנת לזרק דמו או להקטיר ממנו
דבר הראוי להקטרה חוץ לעזרה, או לאכל ממנו
דבר הראוי לאכילה חוץ למקום אכילתו - זו היא
מחשבת המקום. וזבחים שחשב בהן מחשבה זו -
הם הנקראים זבחים ששחטן חוץ למקומן. מחשבת
הזמן פיצד? כגון ששחט את הזבח לשמו על מנת
לזרק דמו מאחר שתשקע החמה, שאינו זמן
זריקתו, או להקטיר ממנו דבר הראוי להקטיר
למחר מאחר שיעלה עמוד השחר, שאינו זמן
הקטרתו, או לאכל ממנו דבר הראוי לאכילה לאחר
זמן הראוי לאכילתו - זו היא מחשבת הזמן.
וזבחים שחשב בהן מחשבה זו - הם הנקראים
זבחים ששחטו חוץ לזמן, והם הנקראים פגול
בכל מקום, וזהו פגול האמור בתורה⁴.

(2 משנה, זבחים ב, א. כל הזבחים שנזבחו שלא לשמם
כשרים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח
והחטאת (שהם פסולים ממש). (3 ואע"פ ששנינו שעולה
שנשחטה שלא לשמה כשרה, כולל אותה רבינו כאן
במחשבות הפוסלות, מפני שלא עלתה לשם חובה וחייב
להביא אחרת. (4 ויקרא ז, יח: "פיגול יהיה" (ראה ה"ב).

א. ופסק כנא-קמא. (כסף-משנה. לפי גירסתנו בסוגיה שם טו, ב - משמע שהמחשבה פוסלת רק בשעת החזרתו למזבח אחרי שהרחיקו, אבל בהולכה המרחיקה מן המזבח לא, וכן דעת רש"י שם. ואולי גירסה אחרת היתה לעיני רבינו. ראה ברטנורא בפירושו על המשנה, שם).

יום שני א' אייר ה'תשע"ו

פרק ארבעה עשר

1) יבאר אם המחשבה הולכת אחר העובד או אחר הבעל, אין המחשבה מועלת אלא בהראוי לעבודה ובדבר הראוי לה.

א. אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד, אבל מחשבת בעל הקרבן אינה מועלת כלום.² אפלו שמענו הבעלים שפגלו, והיתה מחשבת העובד נכונה - הרי זה פשוט.

2) ובמדרש רבה (ויקרא כב, ז) "תני ר' ישמעאל אף על פי שהבעלים יושבים ומחשבים כל היום אין הכל הולך אלא אחר השוחט".

ב. ואין המחשבה מועלת אלא ממי שהוא ראוי לעבודה, ובדבר הראוי לעבודה, ובמקום ראוי לעבודה. ממי שהוא ראוי פיצד? אחד מן הפסולין לעבודה שקבל הדם או הוליו או זרק, וחשב בשעת העבודה מחשבת מקום או מחשבת הזמן - לא פסל במחשבתו, לפי שאינו ראוי לעבודה. ואותו הדם שקבל או שזרק מקצתו - ישפף לאמה.³ ואם נשאר דם הנפש - יחזור הראוי לעבודה ויקבל במחשבה נכונה. אבל אם חשב הפסול בשעת שחיטה - פסל במחשבתו; שהשחיטה כשרה בפסולין, כמו שבארנו. יש קרפנות, שאם נעשו שלא לשמן - כשרין, כמו שיתבאר. לפיכך, אם קבל הדם כהן זה שאינו ראוי לעבודה או הוליו או זרקו - פסל הזבח, באלו עשהו לשמו שהוא פסול. ואף על פי שיש דם הנפש, וחזר הכשר וקבל זרק - כבר נפסל הזבח.⁴ ולא מפני מחשבת שני השם פסל אותו, אלא מפני שהוא פסול לעבודה, כמו שבארנו.

3) למרזב שברצפת העזרה והדם יוצא לחוץ. ולמה לא יזרק כשר מן הדם שנשאר אחר זריקת הפסול, שהרי פסול אינו עושה שיריים? דעת רבינו שרק הדם שנשאר בצוואר הבהמה אינו שיריים אבל הדם שנשאר במזוק - שיריים הוא. וראה למעלה פרק א הלכה כז, שבזריקה שלא כהלכתה גם הדם שבמזוק כשר. ואולי כאן הזריקה היא כהלכתה, מפני שהמחשבה אינה מועילה. (4) הכוונה לטמא שעושה שיריים, אבל בשאר פסולים יחזור הכשר ויקבל.

ג. בדבר הראוי לעבודה פיצד? מנחת העמר שקמצה שלא לשמה - הרי זה כמי שנעשית לשמה

הולכת אמורין למזבח, או בשעת בלילת המנחה¹⁷ או בשעת הגשתה¹⁸, וכיוצא בדברים אלו - אין אותה המחשבה מועלת כלום. בין שהיתה מחשבת שני השם, בין מחשבת המקום, בין מחשבת הזמן.

16) ב'תורת כהנים' פרשת צו פ"ב ה"ד - למדו, שאין המחשבה פוסלת אלא בדברים המעכבים את הכפרה, וכל אלו אינם מעכבים. 17) לפני הקמיצה, ואין מחשבה פוסלת לפני קמיצה כמו בזבח לפני השחיטה (ראה 'תוספות' זבחים יג, ב - ד"ה זה הכלל). 18) ראה ההערה הקודמת.

ח. וכן המחשב באחת מארבע עבודות אלו או בכלן מחשבה אחרת חוץ משלש מחשבות אלו - אין אותה המחשבה מפסדת כלום. פיצד? המחשב בשעת שחיטה וקבלה והולכה וזריקה להניח דם הזבח או אמוריו למחר או להוציאן חוץ לעזרה¹⁹, או שחשב לזרק הדם על הפך שלא כנגד היסוד, או לתן את הנתנין למעלה למטה ואת הנתנין למטה למעלה, או לתן דמים הנתנין במזבח החיצון במזבח הפנימי או את הנתנין בפנימי לחיצון, או להכניס דם החטאת לפני, או שחשב שיאכלו הזבח טמאים או שאר הפסולין לאכילה, או שיקריבו טמאים או שאר הפסולין לעבודה, או לערב דם הזבח בדם הפסולין, או שחשב לשפר עצמות הפסח ולאכל ממנו נא, או שחשב לשפר חטאות הנשפרות חוץ לזמן או חוץ למקומן - בכל אלו המחשבות וכיוצא בהן הזבח כשר²⁰. וכן אם חשב בשעת קמיצת המנחה ובשעת נתינתו לקלי ובשעת הולכתו ובשעת זריקתו על האש להניח קמצה או לבונתה למחר או להוציאו לחוץ - הרי זה כשרה.

19) כחכמים במשנה, זבחים לה, ב - בניגוד לדעת רבי יהודה, הפוסל בשלושה אלה. 20) כל הדינים שנמנו כאן חוץ מדיני חטאת הנשרפת, נשנו שם לה, ב. ולו, א - בלי מחלוקת. דיני חטאת הנשרפת, שנינו בברייתא שם לה, א.

ט. כבר בארנו²¹, שהולכה שלא ברגל - אינה הולכה, לפיכך אין המחשבה פוסלת בה. והמהלך במקום שאינו צריך - הרי זה הולכה, והמחשבה פוסלת בה. פיצד? קבל הדם והוא עומד במקומו ופשט ידו לזרקו על המזבח²², וחשב בעת שפשט ידו בדם - אין המחשבה פוסלת בה; אבל אם קבל הדם בפנים ולא הלך בו לגבי המזבח, אלא הלך בו והוציאו לחוץ²³, וחשב בשעת הלכו לחוץ במחשבת הזמן וכיוצא בה - הרי זה פוסלת²⁴.

21) למעלה פ"א הכ"ג. 22) זוהי הולכה שלא ברגל. 23) זבחים טו, ב - לא מחוץ לעזרה אלא ריחוק מן המזבח (רש"י שם). 24) מחלוקת תנא-קמא ורבי אלעזר שם יג,

וְשִׁירֵיהֶּ נֹאכְלִין; מִפְּנֵי שֶׁהֵי אֵין מִן הַשְּׁעוּרִים, וְאֵין
הַשְּׁעוּרִים דְּבַר הָרְאוּי לְשֹׂאֵר קִרְבָּנוֹת.⁵ וְכֵן הַמַּחֲשֵׁב
בְּמִנְחַת קִנְאוֹת⁶ וְהַלְבוּנָה עָלֶיהָ קִדְּם שִׁילָקֵט הַלְבוּנָה
- אֵין מִחֲשַׁבְתּוֹ מַעֲלָת, שֶׁהִרִי אֵינָה דְּבַר הָרְאוּי
לְעִבּוּדָה.⁷ וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.⁸

(15) כולה במקום המיוחד לכך בעזרה אחר הקטרת אימוריה
למזבח. (16) במשנה קכב. "העור שתחת האליה".
(17) עובר שנמצא במעי הבהמה השחוטה ורוב האנשים
אינם אוכלים אותו. (18) העור שהעובר מונח בו ויוצא
אחר הלידה.

ח. ומחשבין על דבר העומד לאבוד או על דבר
העומד לשרפה.⁹ המחשב באחת מאותן ארבע
העבודות או בכלל לאכל דבר שאין דרכו לאכילה
או להקטיר דבר שאין דרכו להקטרה, בין במחשבת
המקום בין במחשבת הזמן - הִזְבַּח פֶּשֶׁר. פִּיּוּצָא?
חשב לשנות מידם הִזְבַּח או לאכל מאמוריו או מן
הקמץ ומן הלבונה בחוץ או למחר, או שחשב
להקטיר מפֶּשֶׁר הִזְבַּח או משִׁירֵי המִנְחָה בחוץ או
למחר - הִרִי הִזְבַּח פֶּשֶׁר. וְכֵן אִם חָשַׁב לֵאכֹל או
לִהְיֵיתִי מִן הָעוֹר וּמִן הָעֶצְמוֹת וְהַגִּידִין וְהַמָּרָק או
הָאֵלֶּל וְכִיּוּצָא בָּהֶן, בֵּין בְּמִחְשַׁבְתּוֹ זֶמֶן בֵּין בְּמִחְשַׁבְתּוֹ
מָקוֹם - הִזְבַּח פֶּשֶׁר. וְכֵן אִם חָשַׁב לֵאכֹל מִפְּרִים
וּשְׁעִירִים וְנִשְׂרָפִין בחוץ או למחר - הִרִי הֵן
פֶּשֶׁרִים.²⁰ וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(19) אין הכוונה לדבר שמצוה לשורפו, אלא לדבר שסופו
להישרף או ליאבד, ובשעה שמחשב עליו הוא עודנו קיים.
(20) "חישב באכילת פרים ובשריפתם לא עשה ולא כלום".
כאן אנו עומדים בדיני מחשבת אכילה בדברים שאינם
ראויים לאכילה ולכן מקומו של דין זה כאן, אבל חישב
בשריפתם, שזו היא מצוותם, אין מקומו כאן אלא בפרק יג.

ט. חשב שיאכלו הטמאים או הפסולין מדבר הראוי
לאכילה או שיקטירו הטמאים או הפסולין מדבר
הראוי להקטרה חוץ לזמן אכילה והקטרה - הִזְבַּח
פגול²¹, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.²² חוץ למקום אכילה והקטרה
- הִרִי זֶה פֶּסוּל²³ וְאֵינוֹ פֶּגוּל.

(21) והאוכלו חייב כרת, והטעם, מפני שאכילת טמאים
ופסולים נקראת אכילה, ולפיכך המחשבה באכילתם פוסלת.
(22) בהלכה א, שמחשבת חוץ לזמנו היא פיגול. (23) ואין
חייבים כרת על אכילתו.

י. אין אכילה פחותה מפזית, ולא הקטרה פחותה
מפזית. לפיכך, המחשב לאכל מדבר הראוי לאכילה

(5) שכל המנחות האחרות באות מן החטים. רבינו גורס
בגמרא שם "דחידוש הוא" פירוש, מנחה זו דינה יוצא מן
הכלל, שבאה מן השעורים, ואף על פי שמנחת סוטה באה
גם מן השעורים, אינה דומה למנחת העומר שבאה גריסים
גסים אבל מנחת סוטה היא קמח (רש"י), והראב"ד גורס
"דחדש היא" פירוש באה מן התבואה החדשה, אבל שאר
המנחות אסור להביאן מתבואה חדשה עד הקרבת שתי
הלחם בשבועות. (6) מנחת סוטה שקינא לה בעלה, ואמרה
תורה (במדבר ה, טו) ולא יתן עליה לבונה. במנחות ד. למדו
מן המקרא שאם עשאה שלא לשמה פסולה כחטאת.
(7) מפני שיש עליה לבונה. (8) כגון חיסור שמנה, ריבה
שמנה ופסולים אחרים שנמנו למעלה בפרק יא.

ד. במקום הראוי לעבודה פיצד? מזבח שנופגם
וחשב מחשבת זמן או מחשבת מקום - לא פסל
הזבח במחשבה זו, שהרי אין המקום עתה ראוי
לעבודה.¹⁰ קמץ את המנחה בחוץ¹¹ וחשב בשעת
קמיצה מחשבת זמן או מחשבת מקום - אין
מחשבה זו כלום.

(9) בזבחים נט. למדו מהכתוב (שמות כ): "וזבחת עליו"
כשהוא שלם ולא כשהוא חסר (וראה למעלה פרק ג הלכה
כ"ב). (10) ואף על פי שיהיה ראוי לעבודה אחרי
שיתקנוהו. (11) חוץ לעזרה.

ה. אלו דברים שאינן ראויין לאכילה מן הקרבנות
וראויין להקטרה: הדם¹³ והאמורין ובשר העולה,
והקמץ והלבונה מן המנחות הנקמצות.

(12) הלכות ה"ז משמשות הקדמה להלכות הבאות אחריהן.
(13) אף על פי שאין מקטירים את הדם אלא זורקים אותו,
כלל אותו רבינו בין הראויים להקטרה מפני שהוא אכילת
מזבח.

ו. ואלו ראויין לאכילה ואינן ראויין להקטרה:
הבשר הנאכל מכל הזבחים, בין הנאכל לפניהם¹⁴
בין הנאכל לכל אדם, ושְׁרֵי המנחות, ושְׁתֵּי הַלֶּחֶם
וְלֶחֶם הַפָּנִים.

(14) בשר חטאות ואשמות וחזה ושוק של קדשים קלים.

ז. ואלו דברים שאינן ראויין לאכילה ולא
להקטרה: בשר חטאת הנשרפת¹⁵, והעור של בהמה
פלו, חוץ מעור האליה¹⁶ שהוא [ראוי] לאכילה.
אכל המִרְאָה, והוא הקרום הדק הדבק בעור ומבדיל
בינו וביין הפֶּשֶׁר - אינו ראוי לאכילה. וכן העצמות
והגידים והקרניים והטלפים, והנוצה של עוף

40 אַמורִים? בְּשַׁעֲקָר שֶׁם הִזְבַּח בְּזֶדֶן; אֲכַל אִם טָעָה⁹
41 וְדָמָה שֶׁזֶּה הָעוֹלָה שְׁלָמִים הִיא, וְעָשָׂה כָּל עֲבוּדוֹתֶיהָ
42 לְשֵׁם שְׁלָמִים - עָלְתָה לְבָעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה. וְכֵן
43 הַחֲטָאת וְהַפֶּסַח שֶׁעָשָׂאָן בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁנוֵי הַשֵּׁם
44 בְּטָעוֹת - בְּשֵׁרִים. שֶׁעָקִירָה בְּטָעוֹת - אֵינָה עָקִירָה.
45 וְכֵן עוֹלַת הָעוֹף¹⁰ שֶׁמָּלְקָה אוֹ שֶׁמָּצָה דָּמָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ
46 שְׁנוֵי הַשֵּׁם - בְּשֵׁרָה, וְלֹא עָלְתָה לְבָעֲלִים. וְחֲטָאת
47 הָעוֹף - פְּסוּלָה¹¹.

(2) משנה זכאים ב. (3) שם ד. שינוי קודש (שינוי השם)
ישנו בציבור (רבינו בפירושו על המשנה שם כתב, ששינוי
השם בקרבנות ציבור עליו לשם חובה, כנראה חזר בו כאן,
מפני שזה מנוגד לכמה מקומות בגמרא. ראה תוספות ר'
עקיבא איגר שם. וצ"ע.) (4) לקמן מפרש. (5) משנה שם.
ובגמרא שם ז: דרשו דין זה מן המקרא, ראה הלכה ג.
(6) משנה שם יג. (7) למעלה פרק יג הלכה ד. (8) זה
נקרא "שינוי בעלים" ופוסל בשחיטה, קבלה והולכה
על-מנת לזרוק דמו לשם אחר או בחישוב בשעת זריקה
שזורק לשם אחר, אבל שחיטה קבלה והולכה לשם אחר
כשרים ועלו לשם חובה (שם ד. ופסחים ס:), ראה
משנה-למלך כאן. (9) מנחות מט. פסק כרבא (הכסף-
משנה גורס "רבא") וגם סתמא דגמרא פסחים עב: עומדת
בשיטה זו. (10) משנה זכאים סד: אע"פ שהיא נעשית
למעלה כחטאת בהמה. (11) שם.

48 ב. וְכֵן¹² כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁנוֵי הַשֵּׁם
49 - בְּשֵׁרוֹת, וְלֹא עָלוּ לְבָעֲלִים; חוּץ מִמִּנְחַת חוּטָא
50 וּמִנְחַת קִנְאוֹת¹³, שָׁאֵם חֹשֶׁב בְּאַחַת מֵאַרְבַּע עֲבוּדוֹת¹⁴
51 שֶׁלָּהֶן מַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁנוֵי הַשֵּׁם - פְּסוּלוֹת. שְׁנוֵי הַשֵּׁם
52 בְּמִנְחָה בִּיצֵד? כְּגוֹן שֶׁקָּמֵץ מִנְחַת נִדְבָה לְשֵׁם מִנְחַת
53 חוּטָא, אוֹ מִרְחֶשֶׁת¹⁵ לְשֵׁם מִחְבַּת, אוֹ מִחְבַּת לְשֵׁם
54 מִרְחֶשֶׁת. וְכֵן כָּל בִּיצֵאָא בָּזָה.

(12) מנחות ב. (13) מנחת סוטה, שתי אלו דינן כחטאת,
כמו שמסיים רבינו בסוף ההלכה. (14) קמיצה, נתינה בכלי
שרת, הולכה, הקטרה על המזבח (משנה שם יב. וראה
למעלה פרק יג הלכה ו). (15) פרטי דיני מרחשת ומחבת,
נחבארו בפרק יג מהלכות מעשה הקרבנות.

55 ג. אָסוּר לְחַשֵּׁב בְּקִדְשִׁים מַחֲשָׁבָה שְׁאֵינָה נְכוּנָה,
56 כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר¹⁶. לְפִיכָף, זָבַח שֶׁשֶּׁחֲטוֹ שָׁלָא לְשִׁמּוֹ
57 אוֹ מִנְחָה שֶׁקָּמָצָה שָׁלָא לְשִׁמָּה, בֵּין בְּזֶדֶן בֵּין
58 בְּשִׁגְגָה - חֵיב לְהַשְׁלִים שְׁאָר עֲבוּדוֹת לְשִׁמּוֹ. אִפְלוּ
59 שֶׁחֵט וְקָבַל וְהוֹלִיף בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁנוֵי הַשֵּׁם - חֵיב לְזָרֵק
60 בְּמַחֲשָׁבָה נְכוּנָה¹⁷. וּמִפְּנֵי מָה נִשְׁתַּנָּה דִּין הַחֲטָאת
61 וְהַפֶּסַח מִכָּל הַזִּבְחִים, וְדִין מִנְחַת חוּטָא וּמִנְחַת
62 קִנְאוֹת מִכָּל הַמִּנְחוֹת? מִפְּנֵי שֶׁעֵין עָלֵיהֶם הַתּוֹכָח¹⁸.
63 הֵרִי הוּא אוֹמֵר בְּחֲטָאת: וְשֶׁחֵט אֶתָּה לְחֲטָאת -
64 שְׁתִּהְיֶה שְׁחִיטָה לְשֵׁם חֲטָאת. וְכֵן שְׁאָר עֲבוּדוֹתֶיהָ
65 לְשִׁמָּה. וְנֹאמַר: עַל חֲטָאתוֹ - שֶׁתַּעֲשֶׂה לְשֵׁם אוֹתוֹ
66 הַחֲטָא. וְנֹאמַר: וְכִפֹּר עָלָיו - שְׁתִּהְיֶה לְשֵׁם בְּעָלֶיהָ.

1 פָּחוֹת מִפְּזוּת אוֹ שֶׁחֲשַׁב לְהִקְטִיר מִדְּבַר הָרְאוּי
2 לְהִקְטִירָה פָּחוֹת מִפְּזוּת, בֵּין בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ זְמַן בֵּין
3 בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ מְקוֹם - הִזְבַּח בְּשֵׁר. חֹשֶׁב לְאָכַל בְּחֲצֵי זֵית
4 בַּחוּץ וְלִהְיֶה בְּחֲצֵי זֵית בַּחוּץ, אוֹ שֶׁחֲשַׁב לְאָכַל
5 בְּחֲצֵי זֵית אַחֵר זְמַן אֲכִילָה וְלִהְיֶה בְּחֲצֵי זֵית אַחֵר
6 זְמַן הִקְטִירָה - הִזְבַּח בְּשֵׁר; שָׁאֵן אֲכִילָה וְהִקְטִירָה
7 מִצְטָרְפִין. וְאִם הוֹצִיאָו בְּלִשׁוֹן אֲכִילָה וְאָמַר:
8 שִׁיאֲכַל בְּחֲצֵי זֵית וְהִתְאָכַל הָאֵשׁ חֲצֵי זֵית - הֵרִי אֵלוֹ
9 מִצְטָרְפִין; לִשׁוֹן אֲכִילָה אַחֵר הוּא. חֹשֶׁב לְאָכַל אוֹ
10 לְהִקְטִיר בְּחֲצֵי זֵית, וְחִזֵּר וְחֹשֶׁב עַל חֲצֵי זֵית אַחֵר
11 בְּאוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה - הֵרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין. חֹשֶׁב לְאָכַל
12 בְּחֲצֵי זֵית וְשִׁתְאֲכַל בְּהֵמָה אוֹ חִיָּה בְּחֲצֵי זֵית, בֵּין
13 בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ מְקוֹם בֵּין בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ זְמַן - הֵרִי אֵלוֹ
14 מִצְטָרְפִין; שָׁשֵׁם אֲכִילָה אַחֵר הוּא²⁴. חֹשֶׁב עַל פְּזוּת
15 שִׁיאֲכִילָהוּ שְׁנִים - הֵרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין. חֹשֶׁב לְאָכַל
16 פְּזוּת בְּיוֹתֵר מִכְּדִי אֲכִילַת פָּרָס²⁵ - הֵרִי זֶה מִצְטָרְף.
17 חֹשֶׁב בְּשַׁעֲת זְבִיחָה לְאָכַל בְּחֲצֵי זֵית וּבְשַׁעֲת זְרִיקָה
18 לְאָכַל בְּחֲצֵי זֵית - הֵרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין, בֵּין בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ
19 הַמְּקוֹם בֵּין בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ הַזְּמַן. וְכֵן אִם חֹשֶׁב עַל פְּזוּת²⁶
20 בְּשַׁעֲת קִבְּלָה וְעַל פְּזוּת בְּשַׁעֲת הוֹלָכָה; שְׁאֲרַבַּע
21 הָעֲבוּדוֹת מִצְטָרְפוֹת וְהֵרִי הֵן בְּעֲבוּדָה אַחַת. חֹשֶׁב
22 לְהִקְטִיר בְּחֲצֵי זֵית מִן הַקָּמֵץ וּבְחֲצֵי זֵית מִן הַלְּבוֹנָה
23 - הֵרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין; שֶׁהִלְבוֹנָה עִם הַקָּמֵץ לִמְנַחָה
24 בְּאִמּוּרֵין לְזָבַח. לְפִיכָף, אִם חֹשֶׁב לְהִקְטִיר פְּזוּת מִן
25 הַלְּבוֹנָה חוּץ לְזִמְנוֹ - הֵרִי זֶה פְּגוּל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר.
26 אַחֵר הַמַּחֲשֵׁב לְזָרֵק דָּם הִזְבַּח כְּלוּ בַּחוּץ אוֹ לְמַחֵר,
27 אוֹ שֶׁחֲשַׁב לְזָרֵק מִקְּצֵת דָּמוֹ בַּחוּץ אוֹ לְמַחֵר - בֵּין
28 שֶׁחֲשַׁב עַל כְּדֵי הִזְיָה מִן הַדָּם פְּסוּל²⁷.

(24) מפני שאכילת כלבים נקראת אכילה, שנאמר (מלכים-ב
ט, י'): ואת איזבל יאכלו הכלבים. (25) זמן אכילת שלוש
ביצים. (26) צריך להיות: "כחצי זית" (כסף משנה).
(27) כלומר, בחוץ כדינו - פסול, ולמחר כדינו - פיגול.

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

(1) יבאר הזכאים שנשחטו במחשבת שינוי השם.

29 א. כָּל הַזִּבְחִים² שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁנוֵי הַשֵּׁם, בֵּין
30 בְּקִרְבָּנוֹת יָחִיד בֵּין בְּקִרְבָּנוֹת צִבּוּר³ - בְּשֵׁרִים, אֵלָּא
31 שָׁלָא עָלוּ לְבָעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה; חוּץ מִן הַחֲטָאת
32 וְהַפֶּסַח, שָׁאֵם נַעֲשׂוּ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁנוֵי הַשֵּׁם - פְּסוּלִין⁵.
33 וְאַחֵר הַמִּשְׁנָה שֶׁם הִזְבַּח בְּשַׁעֲת שְׁחִיטָה אוֹ בְּשַׁעֲת
34 קִבְּלָה אוֹ בְּשַׁעֲת הוֹלָכָה אוֹ בְּזִיקָה⁶, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁷.
35 בִּיצֵד לֹא עָלוּ לְשֵׁם חוֹבָה? כְּגוֹן שֶׁשֶּׁחֵט עוֹלָה לְשֵׁם
36 שְׁלָמִים - לֹא עָלְתָה לְבָעֲלִים לֹא מִשּׁוּם עוֹלָה שֶׁהֵם
37 חֵיבִין בָּהּ וְלֹא מִשּׁוּם שְׁלָמִים, אֵלָּא חֵיבִין לְהִבְיֵא
38 זָבַח אַחֵר. וְכֵן אִם שֶׁחֵט עוֹלַת רְאוּבֵן לְשֵׁם שְׁמֻעוֹן⁸
39 - לֹא עָלְתָה לֹא לְרְאוּבֵן וְלֹא לְשְׁמֻעוֹן. בְּמָה דְּבָרִים

- 1 וַנֹּאמֶר בַּפֶּסַח: וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַיְי אֱלֹהֶיךָ - שְׁתַּהֲיֶה כָּל
2 עַשְׂתִּיתוֹ לְשֵׁם פֶּסַח. וַנֹּאמֶר: וְאִמְרָתְם זִבַּח פֶּסַח הוּא
3 לַיְי - שְׁתַּהֲיֶה זִבְחֹתוֹ לְשֵׁם פֶּסַח. הֲאֵם שָׁנָה שָׁמֹ
4 או שֵׁם בְּעָלָיו - פֶּסוּל. וּבִמְנַחַת הוּטָא הוּא אוֹמֵר:
5 מְנַחָה הִיא, וּבִמְנַחַת סוּטָה נֹאמֶר: כִּי מְנַחַת קִנְיָתָ
6 הִיא - שְׁתַּהֲיֶה כָּל מַעֲשֵׂיהֶן לְשִׁמְךָ.¹⁹
- 16 לקמן פרק יח הלכה א, ראה שם הערות. (17 מימרא
של רבא שם ז: (18) הזהיר עליהם ביותר. (19) שם ז.
ומנחות ד.
- 7 ד. חֲטָאת שֶׁשָּׁחַטָה לְשֵׁם זִבַּח אַחֵר, כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַטָה
8 לְשֵׁם עוֹלָה אוֹ לְשֵׁם אֶשֶׁם אוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים -
9 פֶּסוּלָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ. אָבָל אִם שָׁחַטָה לְשֵׁם חֲלִין -
10 הֲרִי זֶה כְּשֶׁרָה²⁰, וְלֹא עָלְתָה לְבָעֲלִים²¹.
- (20) זבחים מו: (21) כפירושו של אביי שם.
- 11 ה. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ, שֶׁהַקֹּדֶשִׁים מִחֲלָלִין
12 קֹדֶשִׁים, וְאֵין הַחֲלִין מִחֲלָלִין קֹדֶשִׁים²².
- (22) שם למדו זה מהכתוב. ורבינו סובר שהדין הוא הלכה
למה מסיני, והסמיכוהו על הכתוב. ראה הקדמת רבינו
לפירושו על המשנה חלק א מחלקי הדינים.
- 13 ו. שֶׁשָּׁחַטָה לְשֵׁם חֲטָא אַחֵר, כְּגוֹן שֶׁבִּאָה עַל אֲכִילַת
14 חֶלֶב וּשְׁחָטָה עַל אֲכִילַת דָּם - פֶּסוּלָה²³.
- (23) כרב אחא בריה דרבא, שם ט:
- 15 ז. שֶׁשָּׁחַטָה לְשֵׁם אָדָם אַחֵר שֶׁהוּא מְחִיב חֲטָאת, אָפְלוֹ
16 חֲטָאת שְׂאִינָה קְבוּעָה²⁴ - הֲרִי זֶה פֶּסוּלָה²⁵.
- (24) כגון אם נכנס טמא למקדש שמביא קרבן עולה ויורד.
היינו, עשיר - מביא בהמה. ועני - שני עופות, ועני מדוכא
- סולת. (25) בעיא של רבא שם שלא נפשטה.
- 17 ח. אָבָל אִם שָׁחַטָה לְשֵׁם אֶחָד שֶׁהוּא מְחִיב עוֹלָה -
18 הֲרִי זֶה כְּשֶׁרָה²⁶, וְלֹא עָלְתָה לְבָעֲלִים²⁷. וְכִפּוּר עָלָיו -
19 וְלֹא עַל חֲבֵרוֹ שֶׁהוּא מְחִיב חֲטָאת כְּמוֹתוֹ²⁸.
- (26) מימרא של רבא שם ג: ויש גורסים "רב". (27) רבינו
מדמה זה לדין לשם חולין שבהלכה ד. דעת רבינו, שכל
אלו המחשבות שיש בהן שינוי מהששה דברים שנשנו
במשנה שם, אפילו אלו שאינן פוסלות את החטאת, לא
עלתה לשם חובה. וכן יש לדייק מדברי אביי שם.
(28) פירוש, שינוי בעלים למדנו מהכתוב "וכפר עליו" ולא
על חבריו. ומשמעות חבריו, שהוא מחוייב חטאת כמותו,
אבל אם שחט לשם אדם שאינו מחוייב חטאת - לא נפסלה.
- 20 ט. שֶׁשָּׁחַטָה לְשֵׁם מֵת - כְּשֶׁרָה²⁹, וְלֹא עָלְתָה³⁰
21 לְבָעֲלִים; שְׂאִין כְּפָרָה לְמֵתִים. שֶׁשָּׁחַטָה לְשֵׁם מִי
22 שְׂאִינוֹ מְחִיב קֶרֶבֶן כָּלֵל, לֹא חֲטָאת וְלֹא עוֹלָה וְלֹא
23 שְׂאֵר קֶרֶבֶנּוֹת - הֲרִי זֶה פֶּסוּלָה, שְׂמָא מְחִיב הוּא³¹
24 וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ.
- 25 (32) מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש שם ט: והלכה כר' יוחנן.
ודין זה נאמר בעל-מנת לזרוק בלבד, אבל על-מנת לקבל
או על-מנת להוליך - כשר, שהרי דין זה למדנו מפיוגול או
משינוי בעלים, ובשניהם רק מחשבת זריקה או מחשבת
הקטרה פוסלות (ראה מל"מ).
- 30 יא. הַפֶּסַח שֶׁשָּׁחַטוּ בְּמִחְשַׁבְתּוֹ שְׁנֵי הַשֵּׁם, בֵּין שֶׁשָּׁנָה
31 שָׁמֹ לְשֵׁם זִבַּח אַחֵר³³ בֵּין שֶׁשָּׁנָה לְשֵׁם חֲלִין -
32 פֶּסוּל³⁴; שְׂנֹאמֶר: וְאִמְרָתְם זִבַּח פֶּסַח הוּא לֵה'. בְּמָה
33 דְּבָרִים אֲמֹרִים? שֶׁשָּׁחַטוּ בְּזִמְנוֹ, שֶׁהוּא יוֹם אֲרֻפָּעָה
34 עֶשֶׂר בְּנִיסָן. אָפְלוֹ שָׁחַטוּ בְּשַׁחֲרִית³⁵ בְּמִחְשַׁבְתּוֹ שְׁנֵי
35 הַשֵּׁם - פֶּסוּל. אָבָל אִם שָׁחַטוּ שְׁלֹא בְּזִמְנוֹ בְּמִחְשַׁבָּה
36 שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ - כָּשֶׁר; שְׁלֹא לְשֵׁם בְּעָלָיו³⁶ - נִצְשָׁה
37 כְּמִי שְׂאִין לוֹ בְּעָלִים³⁷ בְּזִמְנוֹ וּפֶסוּל.
- (33) שם יג: (34) לא מצאתי מקור לדין זה. ואדרבה,
המשנה כוללת חטאת ופסח יחד, ומשמע שדינם שווה.
ובחטאת פסק רבינו עצמו (למעלה הלכה ד) לשם חולין
כשרה (בכסף-משנה מנמק דין זה מפני שנאמר בו "לה'",
משמע שצריך לזכות לשם ה' ולא לשם חולין). (35) פסק
כבן-בתירה שם יא: נגד דעת ר' יהושע, מפני שבגמרא יש
שקלא-וטריא בדברי בן בתירה. (36) שלא בזמנו.
(37) נקט לשון הגמרא (פסחים סא). והפירוש, כשחט שלא
לשם בעלים (ראה למעלה הלכה א הערה ז).
- 38 יב. פֶּסַח שֶׁשָּׁחַטוּ לְשִׁמּוֹ בְּאַרְבָּעָה עֶשֶׂר קֳדָם חֲצוֹת
39 - פֶּסוּל, לְפִי שְׂאִינוֹ זִמְנוֹ³⁸. עֶבְרָה שְׁנָתוֹ³⁹ וּשְׁחָטוּ
40 בְּזִמְנוֹ לְשֵׁם פֶּסַח, וְכֵן הַשּׁוֹחֵט שְׂאֵר זִבְחִים לְשֵׁם
41 פֶּסַח, אָפְלוֹ שֶׁחָטָן אַחֵר חֲצוֹת - הֲרִי אֵלּוֹ כְּשֶׁרִים⁴⁰,
42 וְלֹא עָלּוּ לְבָעֲלִים לְשֵׁם חוּבָה.
- (38) ר' יוחנן שם יב. בדעת בן-בתירה. (39) ופסולה לקרבן
פסח. (40) כר' יהושע שם יא.
- 43 יג. תוֹדָה⁴¹ שֶׁשָּׁחַטָה לְשֵׁם שְׁלָמִים - עָלְתָה לְבָעֲלִים;
44 וּשְׁלָמִים שֶׁשָּׁחַטָן לְשֵׁם תוֹדָה - לֹא עָלּוּ לְבָעֲלִים.
45 לְפִי שֶׁתוֹדָה נִקְרָאת שְׁלָמִים⁴², וּשְׁלָמִים לֹא נִקְרָאוּ
46 תוֹדָה.
- (41) זבחים ד. (42) שנאמר (ויקרא ז, טו): "זבח תודת
שלמיו", משמע שהתודה היא שלמים, שם.

יט. שְׁנֵי כִּבְשֵׁי עֶצְרֹת⁵⁸ שֶׁשְּׁחָטוּן שְׁלֹא לְשָׁמֶן, או
שֶׁשְּׁחָטוּן בֵּין לִפְנֵי זְמַנָּן בֵּין לְאַחַר זְמַנָּן - הֵדֵם יִזְרֹק⁵⁹
וְהַבֶּשֶׂר יֵאָכֵל⁶⁰, אִם עַל פִּי שְׁלֹא עָלוּ לְצִבּוֹר לְשֵׁם
חוֹבָה. וְאִם הִיְתָה שֹׁכֶת - לֹא יִזְרֹק⁶¹, וְאִם זֶרֶק -
הִרְצָה לְהַקְטִיר אֲמֹרִין לְעֶרֶב.

(58) שלמי ציבור שמקריבים בחג השבועות. (59) ברייתא שם מח. (60) רבינו לא גילה דעתו אם מותר לאכול את הבשר ביום, ואע"פ שלא הקטירו עדיין את האימורים, שהרי אסור להקטירם ביום-טוב ככל קרבנות נדבה (ראה פרק א מהלכות חגיגה הלכה ח. ובתוספות ביצה כ: ד"ה מאי, מצדדים להתיר אכילתם ביום, מפני שאסור להקטיר האימורים הרי זה כאילו נאבדו שמותר לאכול את הבשר. וראה תוספות נזיר כח: ד"ה כבשי, וצל"ח ביצה שם שהאריך בזה). (61) חכמים לא גזרו על שבות זריקה ביום-טוב, אבל בשבת גזרו על שבות זו.

כ. וְכֵן שְׁלָמִי נִזִּיר⁶² שֶׁשְּׁחָטוּן שְׁלֹא לְשָׁמֶן, אִם עַל פִּי שְׁלֹא עָלוּ לְצִבּוֹר⁶³ - הֲרִי הֵן נֶאֱכָלִין⁶⁴ לְיוֹם וְלִילָה⁶⁵, וְאִינָן טְעוּנִין לָחֶם. וְכֵן אֲשֶׁם נִזִּיר וְאֲשֶׁם מִצְרַע שֶׁשְּׁחָטוּן שְׁלֹא לְשָׁמֶן, אִם עַל פִּי שְׁלֹא עָלוּ לְצִבּוֹר⁶⁶ - הֲרִי הֵן נֶאֱכָלִים.

(62) נזיר כד: "תני לוי, שאר שלמי נזיר ששחטן שלא כמצוותן, כשרין ולא עלו לבעלים לשם חובה ונאכלין ליום אחד, ואינן טעונין לא לחם ולא זרוע". ומפרש רבינו "שלא כמצוותן" שלא לשמם (רש"י שם פירש אחרת, ובמנחות מח: הביא שני הפירושים). (63) מנחות מח. תני לוי. אע"ג שלדעת רב (שם ד:) פסולים, פסק כלוי, מפני שדעת רב הופרכה (שם ה). (64) כדן שלמי נזיר ולא כשלמים אחרים, שנאכלים לשני ימים ולילה שביניהם.

פֶּרֶק שְׁשֶׁה עֶשְׂרִי

(1) יבאר אם עירב עם מחשבת זמן מחשבה אחרת, וחישב על הדמים הניתנים למטה למעלה או איפכא.

א. כָּבֵד בְּאַרְנֹת², שֶׁהִמְחִשֵּׁב בְּאַחַת מֵאַרְבַּע הָעֲבוֹדוֹת מִחֻשְׁבַּת הַמָּקוֹם - הִקְרַבָּן פָּסוּל וְאִינוּ פְּגוּל; וְאִם חֻשֵּׁב מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן - הִקְרַבָּן פְּגוּל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֵׁלֹא עֶרֶב עִם מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן מִחֻשְׁבַּת אַחֶרֶת; אָבֵל אִם³ עֶרֶב מִחֻשְׁבַּת מָקוֹם, או מִחֻשְׁבַּת שְׁנֵי הַשָּׁם בְּפֶסֶח וּבְחֻשָּׁא⁴, עִם מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן - הִקְרַבָּן פָּסוּל וְאִינוּ פְּגוּל. בִּיצֵד? שֶׁחַט וְקָבֵל וְהוֹלִיךְ וְזָרַק, וּמִחֻשְׁבָּתוֹ בְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת אֵלּוּ⁵ מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן, או שֶׁהִיְתָה מִחֻשְׁבָּתוֹ בְּאַחַת מֵאַרְבַּעֶת מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן וּבִשְׁאָר הָעֲבוֹדוֹת הִיְתָה מִחֻשְׁבָּתוֹ נִכְוָה או לֹא הִיְתָה שָׁם מִחֻשְׁבָּה כָּלֹל בְּשֵׁאָר הָעֲבוֹדוֹת - הֲרִי זֶה פְּגוּל. אָבֵל אִם שֶׁחַט בְּמִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן וְקָבֵל או הוֹלִיךְ או זָרַק בְּמִחֻשְׁבַּת הַמָּקוֹם, או שֶׁשְּׁחָט בְּמִחֻשְׁבַּת הַמָּקוֹם וְקָבֵל או הוֹלִיךְ או זָרַק בְּמִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן - הֲרִי זֶה אִינוּ פְּגוּל, אֲלָא פָּסוּל בְּלִבְדּוֹ. וְכֵן הִפְסֵחַ וְהִחֻשָּׁא שֶׁשְּׁחָטוּן בְּמִחֻשְׁבַּת שְׁנֵי

יד. עוֹלָה שֶׁשְּׁחָטָה עַל מִי שְׁאִינוּ מַחֲבִיב הִקְרַבָּן כָּלֹל - לֹא עָלְתָה לְבַעֲלִים, שֶׁהָרִי שְׁחָטָה שְׁלֹא לְשֵׁם בְּעֻלָּיה. וְאִם עַל פִּי שֶׁזֶה שֶׁשְּׁחָטָה לְשָׁמוֹ אִינוּ מַחֲבִיב כָּלֹם בְּעֻנָּיו, אִם אֶפְשָׁר שְׁלֹא יִהְיֶה חֲזִיב בְּפֶרֶה לְשָׁמִים; שְׁאִין לָךְ אָדָם בִּישְׂרָאֵל שְׁלֹא עֶבֶר מַעוֹלָם עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה⁴³.

(43) ראה הלכה ט, הערה ל.

טו. עוֹלָה הַבָּאָה לְאַחַר מִיתָה⁴⁴ שֶׁשְּׁשָׂאָה שְׁלֹא לְשֵׁם בְּעֻלָּיה - עָלְתָה לְבַעֲלִים⁴⁵ לְשֵׁם חוֹבָה⁴⁶, שְׁאִין בְּעֻלִּים לְאַחַר מִיתָה.

(44) שמתו בעליה והיורשים מקריבים אותה. (45) שם ז: (46) ואין היורש מחוייב להביא אחרת, אפילו כשהמוריש אמר "הרי עלי עולה".

טז. שְׁנֵי כִּבְשֵׁי עֶצְרֹת⁴⁷ שֶׁשְּׁחָטוּן לְשֵׁם אֵילִים - לֹא עָלוּ לְצִבּוֹר⁴⁸ לְשֵׁם חוֹבָה⁴⁹. וְאִם דְּמָה שֶׁהֵן אֵילִים וְשֶׁשְּׁחָטוּן לְשֵׁם אֵילִים - עָלוּ לָהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהֵיא עֲקִירָה בְּטַעוּת⁵⁰.

(47) מנחות מט. (48) בגמרא שם: "בעלים", והכוונה לציבור, שהם בעליהם של כל הקרבנות הציבור. (49) כדן כל זבח שנשחט במחשבה בלתי נכונה. וחיובים להביא שני כבשים אחרים. (50) ראה הלכה א.

יז. אֲשֶׁם מִצְרַע⁵¹ שֶׁשְּׁחָטוֹ שְׁלֹא לְשָׁמוֹ, או שְׁלֹא נָתַן מִדְּמוֹ עַל גְּפִי הַהוֹנוֹת⁵² - טְעוּן נִסְכִּים⁵³; שְׁאֵם יִקְרַב בְּלֹא נִסְכִּים - נִמְצָא כְּמַקְרִיב נִדְבָה⁵⁴, וְאִין הָאֲשֶׁם בָּא נִדְבָה.

(51) שם ה. ברייתא. (52) מצורע שנתרפא מביא אשם, והכהן נותן מדמו על בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית. ובשני המקרים הללו לא נפסל הקרבן, אבל לא יצא ידי חובתו וצריך להביא אשם אחר. (53) ככל אשם מצורע. (54) כלומר, כמקריב אשם נדבה, ואין אשם טעון נסכים אלא אשם מצורע בלבד.

יח. כִּבְשֵׁי הַבָּא עִם הָעֶמְרָא⁵⁵ שֶׁשְּׁחָטוֹ שְׁלֹא לְשָׁמוֹ - לֹא יָבִיא מִנְחַת נִסְכִּים שְׁלֹו שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים, אֲלָא עֶשְׂרוֹן אֶחָד כְּשֵׁאָר הַנִּדְבּוֹת⁵⁶; שֶׁהָרִי לֹא עָלָה לְשֵׁם חוֹבָתוֹ. וְכֵן תָּמִיד שֶׁשְּׁחָטוֹ שְׁלֹא לְשָׁמוֹ - לֹא יַעֲלֶה עִמּוֹ שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים⁵⁷ כְּשֵׁאָר הַתְּמִידִים; שֶׁהָרִי לֹא עָלָה לְחוֹבַת הַתְּמִיד, אֲלָא הָרִי הוּא כָּל הַנִּדְבּוֹת.

(55) בששה עשר בניסן, כל נסכי כבש עשרון אחד הוא, חוץ ממנחת העומר, שהיא טעונה שני עשרונים. (56) ואין זה דומה לאשם מצורע בהלכה הקודמת, מפני שכבש זה הוא עולה, ועולה באה נדבה ומנחתה עשרון אחד, פסק כרבא שם פט: (ראה תוספות שם ד"ה שאם, שגרסו "רבא") נגד אביי. (57) אע"פ שהבעירו בבוקר מערכת עצים על המזבח, מביאים ביחד עם קרבן התמיד שני גזרי עצים, ומוסיפים אותם על המערכה (פ"ב מהלכות תמידין ומוספין ה"ב).

מחשבת הזמן והמקום, מצטרף כחצי הזמן של הזמן עם כחצי זית של הזמן הראשון והקרוב נתפגל, מימרא של רב אשי, שם.

ה. חשב על הדמים הנתנין למטה לתן אותם למעלה, או על הנתנין למעלה לתתם למטה, וכיוצא במחשבות אלו שאינן פוסלין כמו שבארנו¹⁷, וערב עמהן¹⁸ מחשבת הזמן - הרי זה פגול¹⁹. ואם חשב עמהן מחשבת המקום לבדה²⁰ - הרי זה פסול ואינו פגול.

(17) למעלה פי"ג ה"ח. (18) פירוש, בעבודה אחרת חישוב מחשבת זמן. (19) שם כז, א - ברייתא. (20) פירוש, בלי מחשבת הזמן. קשה להבין מה בא להשמיענו. בדוחק אפשר לפרש, שלא תטעה לחשוב, שמחשבות בלתי נכונות אלו אמנם אינן מוציאות מידי פיגול החמור, אבל מוציאות מידי פסול הקל. ורצוי למחוק את המילה "לבדה".

ו. חשב²¹ על הדם הנתן למעלה לתתו למטה למטה, או על הדם הנתן למטה לתתו למטה למעלה, או שחשב על הדם הנתן בפנים בהיכל לתתו למטה במזבח החיצון, או שחשב על הדם הנתן במזבח החיצון לתתו למטה בפנים בהיכל - אינו פגול. אף על פי שחשב מחשבת הזמן, הואיל ושה מקום נתינת הדם במחשבתו - הרי זה פסול ואינו פגול. ומאחר שבארנו בהלכות אלו²², שהדם שנתן שלא במקומו - כאלו נתן במקומו, למה לא יהיה זה פגול במחשבה זו שחשב לתן הדם שלא במקומו למטה? מפני שהדם הנתן שלא במקומו, אף על פי שהזבח קשר, אינו מתיר הבשר באכילה, כמו שבארנו²³; וכל זריקה²⁴ שאינה מתרת הבשר באכילה, אם חשב לתנה חוץ לזמנו - לא פגול. לפיכך²⁵, אם חזר וחשב בזבח זה מחשבת הזמן - הרי זה פסול ואינו פגול.

(21) שם. אין זה דומה לדין שבהלכה הקודמת, מפני שכאן מחשבת הזמן עצמה מעורבת עם מחשבת פסול אחרת, ולכן אינה מפלגת אלא פוסלת (ראה כסף-משנה). (22) פ"ב ה"ו. (23) שם. (24) זבחים כז, א - מימרא של מר זוטרא. (25) פיסקה זו היא סיום תשובת רבינו על השאלה שלמעלה: "למה לא יהיה זה פיגול?".

ז. חשב מחשבת זמן בשעת קמיצה אבל לא בשעת לקיט הלבונה, או שחשב מחשבת הזמן בשעת לקיט הלבונה²⁶ אבל לא בשעת קמיצה - הרי זה פסול ואינו פגול²⁷; עד שיחשב מחשבת הזמן בכל המתיר²⁸, שהוא הקמץ עם הלבונה, בשעת קמיצת הקמץ ולקוט הלבונה, או בשעת נתינת שניה בכלי, או בשעת הולכתו, או בשעת זריקתו²⁹.

(26) אחרי שקמץ הכהן מן הסולת, מניח את הקומץ בכלי שרת ומלקט את כל הלבונה שעל המנחה, ומניחה על

השם⁶ וקבל והולך וזרק במחשבת הזמן, או ששחטן במחשבת הזמן וקבל או הולך או זרק במחשבת שנוי השם - אין זה פגול, אלא פסול. והוא הדין בעופות ובמנחות⁸. אין שם פגול אלא קרבן שפסל במחשבת הזמן ולא ערב עמה מחשבת המקום לא בתחלה ולא בסוף, ולא ערב עמה מחשבת שנוי השם בקרבנות שפסלין במחשבת שנוי השם⁹.

(2) למעלה פי"ג ה"א. ראה שם, פירוש המונחים הנזכרים כאן. (3) משנה, זבחים כט, ב. (4) ששינוי השם פסול בהם. (5) בכולן. (6) שם. (7) שם סד, ב. (8) משנה, מנחות יב, א. (9) אבל בקדשים ששינוי השם אינו פוסל בהם, אין מחשבת שינוי השם מוציאה מידי פיגול, ואע"פ שאינם עולים לשם חובה. ראה למעלה פט"ו ה"א.

ב. המחשב באחת מארבע העבודות או בכלם לאכל פזית מדבר הראוי לאכילה בחוץ וכו' למטה, או פזית למטה וכו' בחוץ, או פחצי זית בחוץ וכו' פחצי זית למטה, או פחצי זית למטה וכו' פחצי זית בחוץ - הרי הקרבן פסול ואינו פגול¹¹. וכן אם ערב המחשבה בהקטרה¹² - הרי זה פסול ואינו פגול¹³.

(10) כלומר, בין אם הקדים מחשבת הזמן למחשבת המקום, ובין להיפך. (11) זבחים כט, ב - כחכמים, בניגוד לדעת רבי יהודה האומר שאם קדמה מחשבת הזמן למחשבת המקום - הרי זה פיגול. (12) שחט על-זמנת להקטיר כזית חוץ לזמנו וכזית חוץ למקומו או הקדים מחשבת המקום. (13) שדין אכילת מזבח כדן אכילת אדם. (רבינו לא פירש מה הדין אם חישוב לאכול כזית חוץ לזמנו ולהקטיר כזית חוץ למקומו. אפשר לצדד ולומר שמפני ששינוי "שאין אכילה והקטרה מצטרפים" (ראה למעלה פי"ד ה"י) אין מחשבת ההקטרה פוגמת כלל במחשבת האכילה, ולפיכך הקרבן פיגול. בתוספת זבחים פ"ב ה"ב נאמר בפירוש לפי גירסת הגר"א שאינו פיגול).

ג. חשב לאכל או להקטיר פחצי זית במחשבת המקום ולאכל או להקטיר פזית במחשבת הזמן - הרי זה פגול. בין שהקדים מחשבת פזית בין שאחר אותה. שאין חצי זית חשוב אצל פזית.

ד. חשב¹⁴ על חצי זית במחשבת הזמן ועל חצי זית במחשבת המקום, וחזר וחשב על חצי זית אחר במחשבת הזמן¹⁵ - הרי זה פגול. וכן אם חשב על חצי זית במחשבת הזמן, וחזר וחשב על פזית¹⁶ חציו במחשבת הזמן וחציו במחשבת המקום - הרי זה פגול.

(14) ראה ההלכה הסמוכה. (15) שם לא, א. כרבא האומר "ויקץ כישן הפיגול". כלומר, אע"פ שמחשבת המקום הפסיקה בין שתי מחשבות הזמן - הן מצטרפות לפגול. (16) הדין הקודם מדבר כשיחשב על כל חצי זית בפני עצמו. וכאן משמינו רבותא, שאפילו אם כלל בדיבור אחד את

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין עט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

36) שאינן טעונות לבונה (ראה למעלה פי"ד ה"ג, והערות שם). 37) ופסולות כל זמן שאינו מסלק את הלבונה (ראה למעלה פי"א ה"י). 38) וחזרה להכשירה (שם). 39) שהרי קרב המתיר כמצוותו.

יא. שְׂרִירִים שֶׁחֲסָרוּ⁴⁰ בֵּין קְמִיצָה לְהִקְטִירָה, וְהִקְטִיר²² הַקֶּמֶץ בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן - הָרִי זֶה סֶפֶק אִם נִקְבְּעוּ²³ לְפָגוּל וְהָרִי הֵן פָּגוּל, אוֹ לֹא נִקְבְּעוּ וְאִינוּ פָּגוּל.²⁴

40) בעיא שלא נפשטה (מנחות יב.). (אמנם שם ע"ב חזר בו רבא מדבריו, ונראה כאילו רצה לומר, שאפילו לרבי עקיבא אין ההקטרה מועילה לקובעו בפיגול. אבל רבינו סובר, שחזר בו רק ממה שפשט לפניו שלרבי עקיבא קובעת ההקטרה לפיגול, ואמר שאין ראייה לזה מדברי רבי עקיבא, ובכן נשארה הבעיה בתיקו, 'הר המוריה').

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ו

פֶּרֶק שֶׁבְעָה עָשָׂר

1) יבאר דמים הניתנים על מזבח החיצון והפנימי שנתן מהם מתנה ראשונה במחשבה נכונה, והשנית במחשבה בלתי נכונה.

א. כָּל הַדָּמִים הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן שְׁנֵתָן מֵהֶם²⁵ מִתְּנָה רִאשׁוֹנָה בְּמַחְשַׁבָה נְכוֹנָה, וְנִתְּן מִמֶּתְנָה שְׁנִיָּה²⁶ וְאֵילָף בְּמַחְשַׁבַת שְׁנֵי הַשָּׁם אוֹ בְּמַחְשַׁבַת הַמָּקוֹם אוֹ²⁷ מִחְשַׁבַת הַזֶּמֶן - הָרִי זֶה כֹּפֵר וְהָרִצָּה הַקֶּרֶן.²⁸ וְאִם²⁹ נָתַן אֶת הָרִאשׁוֹנָה בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן וְהַשְּׁלִים הַמִּתְּנוֹת בְּמַחְשַׁבַת הַמָּקוֹם - הָרִי זֶה פָּגוּל;³⁰ שֶׁמִּתְּנָה רִאשׁוֹנָה³¹ הִיא הָעֶקֶר. אֲבָל כָּל הַדָּמִים הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ³² הַפְּנִימִי, הוֹאִיל וְכֵלָן מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ,³³ אִם נָתַן אֶחָת מֵהֶן שְׁלֹא בְּתִקְוָה אֲלֵא הַפְּסִיד בָּהּ³⁴ הַמַּחְשַׁבָּה, אָף עַל פִּי שְׁנֵתָן כָּל הַשָּׂאָר בְּתִקְוָה - הַזֶּבֶח³⁵ פָּסוּל.

2) ואין הבעלים צריכים להביא קרבן אחר. 3) ואף על פי שאמרנו למעלה בפרק טז הלכה א שאם עירב מחשבת המקום עם מחשבת הזמן פסול ואינו פיגול. 4) ולפיכך מחשבת המקום במתנות האחרות אינה מבטלת את הפיגול שהרי קרב המתיר כמצוותו. 5) כאן אין המדובר במחשבת הזמן שדיניה מבוארים בהלכה הסמוכה.

ב. חֹשֶׁב בְּרִאשׁוֹנָה מִחְשַׁבַת הַזֶּמֶן וְשֵׁתָם בִּשְׂאָרָא, אוֹ³⁶ שְׁנֵתָן בְּלֹן בְּתִקְוָה חוּץ מִן הָאֲחֵרוֹנָה שְׁנֵתָן בְּמַחְשַׁבַת³⁷ הַזֶּמֶן? - הָרִי זֶה פָּסוּל וְאִינוּ פָּגוּל, עַד שֶׁיִּזְהָר³⁸ בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן; שֶׁהָרִי בְּלֹן בְּמִתְּנָה אֶחָת הֵן.³⁹

6) משמיענו רבינו, שאין אנו אומרים: "על דעת מחשבה הראשונה הוא עושה". 7) אין אנו אומרים שהמתנה האחרונה היא הקובעת. 8) כולן. 9) ואין מפגלים בחצי מתיר.

ג. טְבִילַת אֶצְבַּע בְּדָם הַחֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת⁴⁰ מְפַגְּלָתָּ.⁴⁰

הקומץ ומקטירים ביחד (פי"ג מהל' מעשה הקרבנות ה"ב), ושניהם - הקומץ והלבונה - נקראים מתיר אחד. 27) כחכמים במשנה, מנחות טז, א. האומרים אין פיגול בחצי מתיר. 28) ואע"פ שחישב בחצי המתיר הראשון - בקומץ - ובילקוט הלבונה שתק, אין אנו אומרים שליקט על דעת מחשבת הראשונה. כשמואל לדעת החכמים. ואע"ג שהלכה כרב באיסורין, פסק רבינו נגד דעתו משום שהופרכה שם, ראה משנה-למלך. 29) טעות סופר, וצ"ל "הקטרתם" (כסף-משנה).

ח. חֹשֶׁב בְּשֵׁעַת הַקְּטִירָה הַקֶּמֶץ שֶׁיִּקְטִיר הַלְּבוֹנָה¹ לְמַחֵר - אֵינָה פָּגוּל, שְׂאִין הַקְּטִירָה מְפַגְּלָת² הַקְּטִירָה³⁰. וְכֵן אִם הַקְּטִיר הַלְּבוֹנָה לְבִדָּה אוֹ הַקֶּמֶץ³ לְבִדּוֹ וְהוּא מִחֹשֶׁב לְאָכַל שְׂרִירִים לְמַחֵר - הָרִי זֶה⁴ פָּסוּלָה וְאֵינָה פָּגוּל³¹, שְׂאִין מְפַגְּלִין בְּחֻצֵּי מִתֵּיר.⁵ אֲבָל אִם הַקְּטִיר אֶת הַקֶּמֶץ לְבִדּוֹ וְחֹשֶׁב שֶׁיִּקְטִיר⁶ לְבוֹנָה לְמַחֵר, וְאַחֵר כֶּף הַקְּטִיר הַלְּבוֹנָה וְחֹשֶׁב⁷ שְׂאִיכָל הַשְּׂרִירִים לְמַחֵר - הָרִי זֶה פָּגוּל, שֶׁהָרִי פִּשְׁטָה⁸ מִחְשַׁבַת זֶמֶן בְּכָל הַמִּתְּנָה³².⁹

30) אלא אם חישב בעבודה אחרת להקטיר חוץ לזמנו, כרב חסדא בשם רב, שם יז, א. נגד דעת "חריפי דפומבדיתא". 31) שם, רב המנונא בשם רבי חנינא. 32) ואע"פ שכל מחשבה בפני עצמה אינה מפלגת, שהרי הראשונה היא הקטרה, ואינה מפלגת הקטרה (ראה בתחילת ההלכה), והשניה היא מחשבה בחצי מתיר - שתיהן יחד מפלגות. (צ"ע מה בין דין זה לחישב לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית, שאמרנו למעלה (פי"ד ה"י), שהזבח כשר, מפני שאין אכילה והקטרה מצטרפים. ואולי, יש הבדל בין חצי שיעור לחצי מתיר. וראיה לדבר, שהרי שם הזבח כשר, ובחצי מתיר הזבח פסול).

ט. הַקְּטִיר כְּדֵי שְׁמֹשׁוֹם³³ מִן הַקֶּמֶץ עִם הַלְּבוֹנָה¹⁰ וְהוּא מִחֹשֶׁב שְׂאִיכָל כְּדֵי שְׁמֹשׁוֹם מִן הַשְּׂרִירִים¹¹ לְמַחֵר, עַד שֶׁהַשְּׁלִים³⁴ כָּל הַקֶּמֶץ עִם הַלְּבוֹנָה¹² בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן - הָרִי זֶה פָּסוּלָה וְאֵינָה פָּגוּל; שְׂאֵף¹³ עַל פִּי שֶׁדִּרְךְ אֲכִילָה בְּכֶף מְעֻט מְעֻט - אֵין דִּרְךְ¹⁴ הַקְּטִירָה בְּכֶף³⁵, אֲלֵא הָרִי זֶה כְּמִנְחָה שְׁלֹא הַקְּטִיר¹⁵ קִמְצָה.¹⁶

33) גרעין קטן. 34) פירוש, שהקטיר כדי שומשום אחרי כדי שומשום באותה המחשבה עד שגמר את כל הקומץ והלבונה. 35) מחלוקת אמוראים שם טז, ב. אחד אומר כשר, ואחד אומר פסול, ואחד אומר פיגול. ופסק רבינו "פסול", מפני שדעת האומר פיגול נדחתה מפני דעת השניים, וכן דעת האומר "כשר" נדחתה מפני דעת השניים שסוברים שהמנחה אינה כשירה (כסף-משנה).

י. מִנְחַת חוּטָא אוֹ מִנְחַת קְנָאוֹת³⁶ שֶׁהָיָה עָלֶיהָ¹⁷ לְבוֹנָה³⁷ וְחֹשֶׁב בָּהּ מִחְשַׁבַת הַזֶּמֶן קֶדֶם שֶׁיִּלְקֹט¹⁸ הַלְּבוֹנָה - הָרִי זֶה פָּסוּלָה וְאֵינָה פָּגוּל. וְאִם אַחֵר¹⁹ שֶׁלִקֵּט הַלְּבוֹנָה³⁸ חֹשֶׁב עָלֶיהָ מִחְשַׁבַת הַזֶּמֶן - הָרִי²⁰ זֶה פָּגוּל³⁹.²¹

- 1 פיצד? חשב בשעת טבילת אצבע בדם מחשבת
- 2 הזמן - הרי זה כמחשב בשעת הזיה.
- 10 דם חטאות הפנימיות מזה הכהן באצבעו על מזבח הפנימי שבהיכל וטובל אצבעו לפני כל הזיה בדם שבמזרק ככתוב בתורה (ויקרא ד, ו): וטבל הכהן את אצבעו.
- 3 ד. היה עומד בעזרה וחשב מחשבת הזמן פחטאות
- 4 הנעשות בפנים בדבר הנעשה בפנים - אינו פגול.
- 5 חשב בדבר הנעשה בחוץ - הרי זה פגול.
- 6 ה. פיצד? היה עומד בעזרה¹¹ ואמר: הריני שוחט
- 7 להזות דמו למחר - אינו פגול; שההזיה לפנים
- 8 בהיכל.
- (11) לגבי היכל חוץ היא.
- 9 ו. היה עומד בהיכל ואמר: הרי אני מזה
- 10 לשפף שירים¹² למחר - אינו פגול; שהרי חשב
- 11 בפנים בדבר הנעשה בחוץ. אבל אם היה עומד
- 12 בעזרה ושחט והוא מחשב לשפף שירים למחר
- 13 או להקטיר אמורין¹³ למחר - הרי זה פגול;
- 14 שהרי חשב בחוץ בדבר הנעשה בחוץ.
- (12) שיירי דם חטאות הפנימיות נשפכים אל יסוד מזבח החיצון, אף על פי ששפיכת שיירים אינה מעכבת - מפגלים בה מפני שהיא אכילת מזבח. (13) אימוריהן מקטירים גם כן על מזבח החיצון.
- 15 ז. התודה מפגלת את הלחם, והלחם אינו מפגל את
- 16 התודה. פיצד? השוחט את התודה והוא מחשב
- 17 שיאכל מבשרה או יזרק דמה או שיקטיר אמוריה
- 18 למחר - הזבח עם הלחם פגול. אבל אם חשב לאכל
- 19 מן הלחם למחר - הלחם לבדו פגול, וזבח התודה
- 20 אינו פגול¹⁴.
- (14) והטעם נאמר בגמרא שם: לחם גלל תודה ואין תודה גלל לחם. פירוש, הלחם הוא טפל לתודה ולכן אם נתפגלה התודה נתפגל גם הלחם, אבל לא להיפך.
- 21 ח. וכן הדין בשני כבשי עצרת עם שתי לחם הבאות
- 22 עמהן: שאם חשב מחשבת זמן בכבשים - נתפגלו
- 23 שתי הלחם; חשב שיאכל משתי הלחם למחר -
- 24 שתי הלחם פגול, והכבשים אינן פגול. חשב באחת
- 25 מארבע העבודות לאכל פזית מבשר הזבח עם
- 26 הלחם¹⁵ למחר - הלחם לבדו פגול, והתודה או
- 27 הכבשים אינן פגול.
- (15) פירוש, כחצי זית בשר וכחצי זית לחם (כסף משנה).
- 28 ט. המקטיר שני בזיכי לבונה שעם לחם הפנים
- 29 וחשב בשעת הקטרתן שיאכל לחם הפנים
- 30 למחר - הרי הלחם פגול¹⁶.
- (16) זה פשוט, שהרי הקטרת הבזיכין מתירה את הלחם לאכילה.
- י. השוחט שני כבשי עצרת וחשב לאכל אחת משתי
- החלות למחר - שתייהם פגול.
- יא. הקטיר שני הבזיכים והוא מחשב לאכל אחד
- משני הסדרים¹⁷ למחר - שני הסדרים פגול.
- (17) לחם הפנים נערך על השולחן בשתי מערכות או שני סדרים, ששה לחמים בכל סדר. מובן שגם אם חישב על לחם אחד, שני הסדרים פגול.
- יב. וכן אם חשב מחשבת הזמן באחת מחלות
- התודה או באחת מחלות מנחת מאפה התנור
- הרי כל החלות פגול.
- יג. אבל אם נטמאת אחת משתי החלות או אחד
- משני הסדרים או אחת מחלות התודה, בין לפני
- זריקה בין לאחר זריקה - אותה החלה ואותו הסדר
- אסור, והטהור בטרתו יאכל.
- יד. חשב בעבודת אחד משני הכבשים שיאכל פזית
- משתי הלחם למחר, וכן אם חשב בהקטרת אחד
- משני הבזיכין שיאכל פזית מלחם הפנים למחר -
- הרי הלחם פסול ואינו פגול; עד שישחב בכל
- המתיר, שהוא עבודת שני הכבשים¹⁸ והקטרת שני
- הבזיכין¹⁹.
- (18) לפי שאין הלחם ניתר באכילה אלא בהקרבת שניהם.
- (19) ולפני הקטרת שניהם אסור לאכול את לחם הפנים.
- טו. שחט אחד וחשב לאכל חצי זית מחלה זו
- למחר, ושחט השני וחשב לאכל חצי זית מחלה
- שניה למחר - הרי אלו מצטרפין לפגול²⁰. והוא
- הדין בשני הבזיכין עם שני הסדרים.
- (20) שהרי חשב בכל המתיר. ואין זה דומה להקטיר שומשום שפסק למעלה בפרק טז הלכה ט, שאינו פיגול אלא פסול, מפני ששם המדובר בהקטרה ואין דרך הקטרה בכך, אבל כאן אנו עוסקים בחישוב בשעת שחיטה.
- טז. חשב באחד משני הכבשים מחשבת הזמן,
- ועשה השני במחשבה נכונה - זה שעשהו
- במחשבת הזמן פגול²¹, והשני כשר²².
- (21) הלחם מתקדש בשחיטת שני הכבשים ולפיכך שחיטת כבש אחד אינה מפגלת את הלחם, אבל הכבש עצמו מתפגל, שהרי הכבש השני אינו מתיר שלו. (22) ואין זה דומה לדינים שבהלכות יא"ב, מפני שכל כבש הוא קרבן בפני עצמו והשני אינו מתיר שלו.
- יז. שחט אחד מהן וחשב בשעת שחיטתו שיאכל
- מבשר השני למחר - שניהן כשרים; שאין מחשבתו
- מזה על זה²³.
- (23) "אין מתיר מפגל את המתיר" (שם יג:).
- יח. שני כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין פא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בַּמִּחְשָׁבָה בֵּין בְּמַעֲשֵׂה בֵּין שְׁאֵרֵי בּוֹ דְּבַר שֶׁפָּסְלוֹ, 22
כָּל הָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ כְּזֵית בְּמִזֵּיד - לֹקֵה. שְׁנֵאמַר: לֹא 23
תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה;⁵ 24

(5) כדעת אחרים בספרי פרשת ראה פסקה צט. ראה בהערות בהלכות דה.

ד. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדוּ, שְׁאִין הַכְּתוּב מְזַהֵיר אֶלֶּא⁷ 25
עַל פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין. 26

(6) בספרי שם, למדו זאת מגזירה-שוה, ורבינו מגדיר כל גזירה-שוה "מפי השמועה", מפני שאין אדם דן גזירה-שוה אלא אם למדה מפי רבו. (7) רבינו מדגיש, שכתוב זה אינו כולל איסורים אחרים אלא פסולי המוקדשים בלבד, כדי שלא יוקשה לך הלא אין לוקין על לאו שבכללות (הל' סנהדרין שם). וכל פסולי המוקדשים ענין אחד הם, ולכן אין זה לאו שבכללות. ראה החינוך הוצאת מוסד הרב קוק, מצוה תעח.

ה. וְכֵן קִדְּשִׁים שֶׁהוּטַל בָּהֶם מוֹם⁸, הָאוֹכֵל מֵהֶם 27
כְּזֵית - לֹקֵה⁹. הֲרִי הֵם בְּכָלֵל כָּל תּוֹעֵבָה¹⁰, עַד 28
שֶׁיִּזְלַד לָהֶם מוֹם אַחֵר וַיֵּאָכְלוּ בְּמוֹמָן¹¹, כְּמוֹ 29
שֶׁבְּאַרְנוֹ¹². וְכָל שֶׁפָּסְלוֹ מִסֶּפֶק - אֵין לֹקֵין עָלָיו. 30

(8) בידי אדם מישראל. (9) אם אכל לפני פדיונם (ראה לקמן בהערה הבאה). (10) בספרי שם שנינו: "ר' אליעזר אומר, מנין לצורם אוזן בכור ואוכל ממנו, שעובר בלא-תעשה? ת"ל (דברים יד, ג): לא תאכל כל תועבה. אחרים אומרים: בפסולי המוקדשים הכתוב מדבר, נאמר כאן תועבה, ונאמר להלן (שם יז, א) לא תזבח... אשר יהיה בו מום כי תועבת וגו', מה תועבה האמורה להלן בפסולי המוקדשים הכתוב מדבר, אף תועבה האמורה כאן בפסולי המוקדשים הכתוב מדבר". וסובר רבינו, שלדעת "אחרים" נכלל בלאו זה מטיל מום בקדשים אחרים, אבל אינו כולל צורם אוזן בכור, ואינו אסור באכילה מן התורה אלא משום קנס מדרבנן. וקבל רבינו דעת "אחרים" בדין בכור, מפני שכל הסוגיא בבכורות לד: עומדת בשיטה זו, ולפיכך פסק בפרק ב מהלכות בכורות הלכה ז, שהמטיל מום בבכור אסור לאוכלו על מום זה משום קנס, כלומר מדרבנן, ובפסולי המוקדשים פסק כאן - לוקה. ומה בין בכור לפסולי המוקדשים? בכור בעל מום אינו צריך פדיון ופקעה קדושתו, והרי בחולין אין המום תועבה, ולפיכך מותר מן התורה וחכמים קנסוהו, אבל קדשים אחרים שהוממו לא פקעה קדושתם לגמרי וצריכים פדיון, ולפיכך גם אחרי הטלת המום ממשיכים להיות תועבה עד שיפדו, ויצאו לחולין. ולאחר פדיונם מותרים מן התורה, ומובן מאליה שגם בפסולי המוקדשים קנסוהו רבנן, כמו בצורם אוזן בכור, שלא יפדו במום זה עד שיוממו מאליהם שנית, כמו שמסיים רבינו כאן (ודברי רבינו אלה מוכיחים נכונות ההסבר שלנו, שאם לא כן למה מותרים באכילה אחרי שנפל בהם מום אחר, וכי איסור "לא תאכל כל תועבה" להיכן הלך?). ראה רש"י על התורה פסוק זה, ור' אליהו

בַּשְּׁחִיטָה²⁴. בֵּיצֵד? שְׁחָטֶם וְזָרַק דָּמָם בְּמִחְשָׁבָה שְׁנוֹי 1
הַשֵּׁם - לֹא קִדַּשׁ הֶלְחֶם. שְׁחָטֶן לְשִׁמְן וְזָרַק דָּמָם 2
שְׁלֹא לְשִׁמְן - הֶלְחֶם קָדוֹשׁ וְאִינוּ קָדוֹשׁ²⁵. שְׁחָטֶן 3
שְׁלֹא לְשִׁמְן, אֵף עַל פִּי שְׁזָרַק לְשִׁמְן - לֹא קִדַּשׁ 4
הֶלְחֶם. 5

(24) כרבי נגד דעת ר' אלעזר בר' שמעון, כלל הוא בידניו: "הלכה כרבי מחבירו". (25) לשון הברייתא שם ולא פירש רבינו מה זה "קדוש ואינו קדוש". ובגמרא שם חולקים בזה אבוי ורבא ומובן שרבינו פוסק כרבא שאמר: "אינו ניתן לכהנים", פירוש, אסור באכילה.

יט. שְׁתִּי הֶלְחֶם שֶׁיֵּצְאוּ בֵּין שְׁחִיטָה לְזִרְיָה, וְזָרַק 6
דָּם הַכֹּפְשִׁים בְּמִחְשָׁבָה הִזְמֵן - נִתְפַּגֵּלוּ שְׁתֵּי הֶלְחֶם 7
אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן בַּחוּץ; שֶׁהִזְרִיקָה מִזְעָלָת לִיּוֹצֵא²⁶ אֵף 8
עַל פִּי שֶׁעֲדִין הוּא בַּחוּץ. 9

(26) כר' עקיבא שם בברייתא, שזריקת הדם קובעת בפניגול גם את הלחם אף על פי שאינו מגוף הזבח. ורק לחומרא פוסק רבינו שהלחם כגוף הזבח. אבל לקולא לא, ולפיכך כשזרק שלא לשמו הלחם אסור באכילה אף על פי שבשר הכבש מותר באכילה.

כ. כִּבְשִׁי עֲצֵרֶת שֶׁשְּׁחָטֶן לְשִׁמְן וְאָבַד הֶלְחֶם: אִם 10
זָרַק דָּמָן לְשִׁמְן - הֲרִי אֵלוֹ פְּסוּלִין²⁷; זָרַק דָּמָן 11
בְּמִחְשָׁבָה הִזְמֵן אַחֵר שֶׁאָבַד הֶלְחֶם - הֲרִי אֵלוֹ סֶפֶק 12
אִם הִתְרוּ²⁸ בְּאֹכִילָה²⁹ אוֹ לֹא הִתְרוּ³⁰. 13

(27) שהלחם מעכב את הכבשים. (28) הכבשים. (29) כשלמים שנזרק דמם שלא לשמם ואבדת הלחם אינה אוסרת אותם, מפני שאין דינם ככבשי עצרת הטעונים לחם. (30) מכיוון שהקובעה זיקתם לחם נפסלו על ידי אבדת הלחם, ואין מחשבת שלא לשמם מוציאה אותם מזיקתם.

פֶּרֶק שְׁמוֹנֶה עָשָׂר

(1) יבאר המחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים, האוכל מקרבן שנאמר עליו שהוא פסול או פיגול או קדשים שהוטל בהם מום.

א. כָּל הַמִּחְשָׁב מִחְשָׁבָה שֶׁאִינָה נְכוֹנָה בְּקִדְּשִׁים - 14
הֲרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁהֲרִי הוּא אוֹמֵר: לֹא 15
יִחְשָׁב². 16

(2) כרבי ינאי, זבחים כט:

ב. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדוּ, שֶׁבְּכָלֵל דִּין זֶה שְׁלֹא יִפְסִיד 17
הַקִּדְּשִׁים בְּמִחְשָׁבָה, שֶׁהֲרִי זֶה דוֹמֶה לְמַטִּיל מוֹם 18
בְּקִדְּשִׁים. וְאֵף עַל פִּי כֵן אִינוּ לֹקֵה³, שְׁאִין 19
הַמִּחְשָׁבָה מַעֲשֵׂה⁴. 20

(3) אע"פ שהמטיל מום בקדשים - לוקה (פרק א מהלכות איסורי מזבח הלכה ז). (4) וכל לאו שאין בו מעשה, אין לוקין עליו (פי"ח מה' סנהדרין ה"ב).

ג. כָּל קֶרְבֵּן שְׁנֵאמַר שֶׁהוּא פְּסוּל, בֵּין שֶׁנִּפְסַל 21

פב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

של רבינו כאן לא משמע כדבריהם, ראה רש"י שם מב: ד"ה (הקומץ). (19) ולפיכך הלחם מתפגל, אבל גם הכבשים מתפגלים, כמו שכתב למעלה בפרק יז הלכה טז, שהרי דמו מתיר אימוריהם להקטרה, ואימורים מתירים בשרם לאכילה. (20) מבואר בהלכה ח.

ח. ואלו דברים שאין חיבין עליהן משום פגול לעולם: הקמץ והלבונה והקטרת והדם והזין, בין זין הבא עם הנסכים²¹ בין זין הבא בפני עצמו²². ומנחות הנשקפות פלן, שהרי אין להם קמץ להתירן, כגון מנחת פהנים ומנחת נסכים. ובשר חטאות הנשקפות. ולג שמן של מצרע. ואם תאמר: והלא דם האשם מתיר? אינו תלוי בו, שהרי אדם מביא אשמו היום ולג אחר כמה ימים, כמו שיתבאר במקומו²³.

(21) עם הקרבן ומנחתו שנקראת מנחת נסכים, כחכמים במשנה שם. ואע"פ שהקרבן מתיר אינו מתפגל. מפני שיכול להביא את הנסכים לאחר זמן, אינם תלויים בקרבן. (22) מתנדרים יין, משנה מנחות קד: (23) פרק ד מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ב. והרי זה דומה למנחת נסכים.

ט. אסור להותיר מבשר הקדשים לאחר זמן אכילתו, שנאמר בקרבן תודה: לא תותירו ממנו עד בקר, והוא הדין לשאר הקדשים פלם²⁴. והמותיר אינו לוקה, שהרי נתקו הכתוב לעשה²⁵, שנאמר: והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו.

(24) בתורת כהנים פרשת צו פ"ב מרבה כל הקרבנות, אמנם בתו"כ שם מדובר על פיגול, אבל גם להותיר למדים מכאן, שהרי איסורו נכתב באותה פרשה. (25) פסחים פד. טעמו של ר' יהודה שם הוסבר שלוקין על לאו שאין בו מעשה. ותמוה למה הוצרך רבינו לנימוק זה, הלא לדעתו אין לוקין על לאו שאין בו מעשה (כסף-משנה).

י. האוכל קזית מבשר קדשים שנותר: במזיד - חייב פרת, בשוגג - מביא חטאת קבועה; שנאמר: ואכליו עונן ישא פי את קדש ה' חלל ונקרתה. ומאימתי יתחייב פרת על אכילת הנותר? אם קדשי קדשים הם²⁶ - חייב עליהן מאחר שיעלה עמוד השחר²⁷; ואם קדשים קלים הם²⁸ - חייב עליהן משקיעת החמה של יום שני²⁹, שהוא תחלת הלילה של יום שלישי. והיכן הזהיר הכתוב על הפגול ועל הנותר? בפולאים³⁰. שהרי נאמר שם: לא יאכל פי קדש הם³¹ - להזהיר על כל שפסולו בקדש³² שהוא בלא תעשה על אכילתו.

(26) שנאכלים ליום ולילה. (27) אע"פ שנאכלים רק עד חצות הלילה, אינם נעשים נותר עד שיעלה עמוד השחר, תוספתא זבחים פרק ו הלכה ז. (28) הנאכלים לשני ימים ולילה שביניהם, חוץ מתורה ואיל נזיר שנאכלים ליום ולילה, ודינם לענין זה כקדשי קדשים. (29) תוספתא שם

מזרחי שם, ומשנה-למלך פ"ד מהלכות בכורות ה"א ד"ה ודע, וד"ה הכלל. וראה זית רענן על ילקוט שמעוני סימן תתצא שכתב בדעת אחרים שהמדובר לפני פדיונם. ונראה שהתכוון למטיל מום בקדשים, כדעת רבינו כאן וכפי שביארנו. (11) בכור כדיוו בלי פדיון, ושאר הקדשים כדינם אחר שייפדו. מן התורה מותר לפדותם אפילו על המום שהטיל, אבל משום קנס אסור. ומפני שכאן מדבר על היתר אכילה, מצריך מום אחר. וכולל כאן בכור ושאר קדשים, שבוה דינם שווה. (12) בהלכות בכורות פרק ב הלכה ז (יש להניח, שרבינו כתב הלכה זו אחרי כתבו הלכות בכורות).

1 ו. כל קרבן שנתפגל במחשבת הזמן כמו שבארנו, 2 כל האוכל ממנו קזית במזיד - חייב פרת¹³; שנאמר: 3 והנפש האכלת ממנו עונה תשא¹⁴. ואם אכל ממנו 4 בשגגה - מביא חטאת קבועה¹⁵.

(13) משנה כריתות ב. (14) בתורת כהנים פרשת צו פרק יג, למדו גזירה-שוה מנותר, שנאמר בו (ויקרא י, ח): "ואוכליו עונו ישא", ונאמר בו "ונכרתה הנפש ההיא". (15) בין עני ובין עשיר מביא קרבן בהמה.

ז. אין חיבין¹⁶ פרת אלא על אכילת דברים שהתירו¹⁷, בין לאדם בין למזבח; אבל אם אכל מן המתיר עצמו¹⁸ - אינו חייב פרת, אלא לוקה פאוכל פסולי המקדשין שאין בהם פגול. כיצד? מנחה שנתפגלה, האוכל קזית משקיה במזיד - חייב פרת; אבל אם אכל מן הקמץ שלה או מן הלבונה - אינו חייב פרת, לפי שהן הן המתירים את השקרים לאדם. וכן זבח שנתפגל, האוכל קזית מבשרו או מאמוריו או מבשר העולה - חייב פרת; אבל אם אכל קזית מן הדם - אינו חייב עליו משום פגול. שהדם מתיר את האמורין לקרב למזבח, והאמורין מתירין את הבשר לאדם. ודם העולה מתיר בשירה למזבח. ודם חטאת העוף מתיר בשירה לפהנים. ודם עולת העוף מתיר בשירה למזבח. ודם חטאות הנשקפות מתיר אמוריהם למזבח, לפיכך חיבין על אמוריהן משום פגול. הקמץ והלבונה מתירין השקרים לפהנים. שני כבשי עצרת מתירין שתי הלחם¹⁹ לפהנים. וכן שני זיכיי לבונה מתירין להם הפנים לפהנים. אבל דברים שאין להם מתירין, כגון בשר חטאות הנשקפות²⁰ ומנחות הנשקפות - אינן מתפגלין לעולם.

(16) משנה זבחים מב: ומג. (17) על-ידי עבודה בגוף אחר. (18) שלא הותר ע"י מתיר אחר, ולפיכך אימורים יש בהם משום פיגול (ראה שם לה:), אע"פ שהם מתירים את הבשר לאכילה, מפני שיש לדם מתיר, שהדם מתיר את האימורים להקטרה, כמו שכתב רבינו כאן (ראה תוספות שם ד"ה והלבונה, שכתבו, שאימורים אינם חשובים כמתיר, מפני שאם אבדו או נטמאו הבשר מותר באכילה, אבל מלשונו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין פג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

18 **ביאת המקדש** ⁴² ואכל פזית מן הקדשים, בין בקדש
19 טהור בין בקדש טמא ⁴³: במזיד - הרי זה נתחייב
20 כרת, שנאמר: והנפש אשר תאכל מזבח השלמים
21 אשר ליי וטמאתו עליו ונכרתה; ואם אכל בשגגה
22 - מביא קרבן עולה ויורד ⁴⁴. ומניין שאינו מדבר אלא
23 בטמאת הגוף? ⁴⁵ שנאמר: ונפש כי תגע בכל טמא
24 בטמאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא
25 ואכל מבשר זבח השלמים אשר ליי ונכרתה. והוא
26 הדין לשאר קדשי מזבח. והיכן הזהיר על עון זה?
27 ביולדת. שהרי נאמר בה: בכל קדש לא תגע ⁴⁶.

שם לג: למדו אזהרה לאוכל קודש בטומאה בגזירה -
שזה מביאת מקדש, ולפיכך תלה רבינו הדין שלפנינו בדין
ביאת מקדש (כסף-משנה). (43) משנה שם קו. ופסק
כתנא-קמא. (44) דין מפורש בתורה (ויקרא ה), עשיר
מביא בהמה, עני - שני תורים או שני בני יונה, ועני מדוכא
- סולת. (45) שגוף האדם נטמא ולא בטומאת בשר
הקודש, שהרי אפשר לפרש שהמלה "עליו" נמשכת אל
"מזבח". (46) המשך הלימוד בתחילת ההלכה הבאה.
רבינו מקבל כאן לימודו של ריש לקיש שם לג: נגד דעתו
של ר' יוחנן שלמד זה בגזירה-שוה. והטעם, מפני ששנינו
בברייתא כריש לקיש.

28 יד. מפי השמועה למדו, שזו אזהרה לטמא שלא
29 יאכל קדש קדם שיטבול. והאוכל קדש אחר שטבול
30 קדם שיצריב שמשו ⁴⁷ קדם שיביא פפרתו ⁴⁸ - לוקה
31 ואינו חייב כרת ⁴⁹; שנאמר: וטמאתו עליו - עד
32 שתהיה כל טמאתו עליו.

(47) שתשקע החמה לגמרי, כלומר, אחרי צאת הכוכבים.
טמא שטבל נקרא "טבול יום" עד צאת הכוכבים, ואסור
להכנס למקדש ולאכול תרומה וקדשים. (48) זב וזבה,
יולדת ומצורע חייבים להביא קרבנות, ולפני הקרבת
קרבנותיהם נקראים מחוסרי כיפורים, ואע"פ שטבלו הם
מוזהרים על כניסה למקדש ואכילת קודש. (49) ולמעלה
בפרק ג מהלכות ביאת מקדש הלכה ט, פסק רבינו שגם על
ביאת מקדש אין מחוסר כיפורים חייב כרת, ונראה שגם
ב"טבול יום" דעתו כך. ותמחו עליו מברייתא מפורשת
במנחות כז: "מחוסרי כפרה שנכנסו לעזרה, בשוגג חייב
חטאת, במזיד ענוש כרת". והדרשה "כל טומאתו עליו" לא
נמצא מקורה, ראה כסף-משנה שם ביישוב דברי רבינו אלה.

33 טו. היה טמא בטמאות של דבריהם ⁵⁰ - אינו לוקה,
34 ואין צריך לומר שאינו חייב כרת, אכל מפין אותו
35 מפת מדרות ⁵¹.

(50) כמו בטומאת בשר, למעלה בהלכה יב. (51) זה נמשך
אל הבבא הראשונה של הלכה הקודמת, המדברת בטמא
שאכל קודש לפני טבילה. אבל אחרי שטבל, שנינו במסכת
פרה פ"א, משנה ה "כל הטעון ביאת מים (כלומר, טבילה)
מדברי סופרים וכו' לאחר ביאתו מותר בכולם", ראה פירוש
רבינו שם (וראה בפרק ט מהלכות אבות הטומאות הלכה א

ור' יוחנן זבחים נו: (30) קרבנות שקרבו כשנכנסו אהרן
ובניו לעבודה במשכן. (31) כנראה הכוונה לפתוב השני
"לא יאכל כי קודש הוא". "הם" נאמר בור, ולא בפסולי
קודש. (32) פסחים כד.

1 יא. והפגול והנותר מצטרפין ³³ זה עם זה לכזית.
2 וכל הפגולים והנותרין מצטרפין ³⁴.

(33) במשנה מעילה יז: שנינו הפיגול והנותר אין מצטרפים
מפני שהן שני שמות. ובגמרא שם אמר שמואל שהמשנה
מדברת בטומאת ידים, אבל לאיסור אכילה מצטרפים.
פירוש, אם אכל כחצי זית מזה וכחצי זית מזה בשוגג חייב
חטאת, ובמזיד והתרו בו חייב מלקות. (34) משנה שם טו:
ושם הגירסא: "כל הפיגולים וכל הנותרים מצטרפים זה עם
זה", ואפשר לפרש שפיגולים בפני עצמם ונותרות בפני
עצמם, כגון פיגול מזבח ומנחה או מעולה ושלמים, וכן
נותרות משני מינים. אבל פיגול נותר שהם משני מינים אין
מצטרפים, מפני שהם חלוקים גם במין וגם בשם האיסור.
ולכן דייק רבינו וכתב: "וכל הפיגולים והנותרים מצטרפים"
והשמיט ה"וכל" השני, להשמיע שגם אלה מצטרפים (ראה
הר המוריה, כנראה לא הרגיש בשינוי לשון זה).

3 יב. אסור לטמא את הקדשים או לסבב להם טמאה,
4 שהרי פוסלן. והטמא את הקדשים - אינו לוקה ³⁵.
5 אבל אדם טהור שאכל פזית מקדשים שנטמאו -
6 לוקה; שנאמר: והנפש אשר יגע בכל טמא לא
7 יאכל. והוא הדין לשאר הקרבנות, שאם אכל פזית
8 מלבנות המנחה שנטמאה אחר שנתקדשה בפלי -
9 לוקה ³⁶. אחד קדשים שנטמאו לפני פפרתו ³⁷ או
10 לאחר פפרתו. בין שנטמאו באב הטמאה ³⁸ או בולד
11 הטמאה של דברי תורה. אבל אם נטמאו בטמאות
12 של דבריהם - אינו לוקה על אכילתן, אבל מפין
13 אותו מפת מדרות ³⁹. ואינו לוקה אלא האוכל אחר
14 זריקת דמים; אבל אם אכל קדם זריקה - אינו
15 לוקה ⁴⁰ משום אוכל קדש טמא ⁴¹, אבל מפין אותו
16 מפת מדרות.

(35) כר' יוחנן זבחים לג: (36) שם לד. (37) לפני זריקה,
וזרקו את הדם ואחר-כך אכל הטהור את הבשר. גמרא
במנחות כה: בשר שנטמא לפני זריקת דמים ואכלו לאחר
זריקת דמים, מפני מה חייבים עליו? מפני שהציץ מרצה.
(38) כגון אדם שנגע במת. בהקדמתו לטהרות, מונה רבינו
אחד עשר אבות. והנוגע באב הטומאה, בין אדם וכלים ובין
אוכלין, נעשה ולד הטומאה או ראשון לטומאה, ואוכל
הנוגע בראשון נעשה שני. (39) כעובר על איסורי דרבנן
אחרים. (40) כר' יוחנן שם לד. ולמד דין זה מגזירה-שוה.
(41) הוסיף רבינו ארבע מלים אלו, להשמיענו שעל איסור
קודש טמא אינו לוקה, אבל לוקה משום אוכל קודש לפני
זריקה, כמו שכתב בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה
ד, שהאוכל בשר קדשים לפני זריקה לוקה, משום שנאמר
לא תוכל לאכול בשעריך (משנה-למלך כאן).

17 יג. כל אדם שנטמא טמאה שחיבין עליה כרת על

פד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

61) אדם טמא (מדברי הכסף-משנה כאן יש ללמוד שגם "אבל", ומתוך כך טרח לפרש פירוש דחוק. וגירסתנו נכונה). 62) המקריב תודה מביא עמה ארבעה מיני לחם, עשר מכל מין. ומרים חלה אחת מכל מין ונותנה לכהן, והשאר נאכלים לבעלים. ולפני ההרמה כולם אסורים באכילה. 63) מכיון שקרבו המתירין, ורק מעשה צדדי אחר מעכב על היתר אכילה, רב דימי בר חנינא ורבא שם. ראה כסף-משנה. 64) "פיגול ונותר, בחדא בהמה לא משכחת לה" (כריתות יד.) ובמסקנה שם אמרו, שרק בכזית אחד אי-אפשר הדבר, אבל בשני כזיתים ישנה אפשרות, ולכן כותב רבינו כאן: "על אכילה אחת".

כ. הפגול והנותר והטמא שפגלן זה בזה ואכלן - חייב. אף על פי שרבה מין על חבירו - אינו מבטלו, שאין האסורין מבטלין זה את זה⁶⁵.

65) כר' אלעזר (זבחים עט.) נגד דעת ריש לקיש, מפני שר' יוחנן (ירושלמי חלה פרק א הלכה א) סובר כר' אלעזר - באיסורין.

כא. ופגול או נותר או טמא שהעלן לראש המזבח - משמשלה האור פרין פקע אסורין מהן⁶⁶. והאמורין מצטרפין עם הבשר לכזית, בין בעולה בין בשאר קדשים⁶⁷, לחייב עליו משום פגול או נותר או טמא.

66) ר' יוחנן שם מג: 67) שם קט. ראה למעלה הלכה יא בהערות.

כב. זבח שנתפגל⁶⁸ או שנותר לאחר זמנו, ואכל ממנו מן העור או מן המרק או מן התבלין או מן האלל⁶⁹ או מן המראה⁷⁰, מן הגידים ומן הקרנים ומן הטלפים, מן הצפרנים מן החרטום ומן הנוצה ומביצי העוף - אינו חייב פרת. וכן טמא הגוף שאכל דברים אלו מקרבן פשר - אינו חייב פרת. אבל מבין אותו מפת מרדות.

68) משנה שם לה. 69) ראה למעלה פי"ד ה"ז. 70) שלא כר' אלעזר שם בגמרא, אבל בשליל ושליל פסק כמותו בהלכה הסמוכה.

כג. אכל מן השליל או מן השליל⁷¹ - חייב⁷² משום פגול ונותר וטמא, פאכל משאר פשר הזבח.

71) ראה למעלה שם. 72) כלומר, אם פיגל בבשר נתפגל גם השליל. אבל אם פיגל בשליל עצמו, פסק רבינו (למעלה שם) שלא נתפגל. ראה רבב"ד כאן.

כד. קדשי עובדי כוכבים - אין חייבין עליהם משום פגול ונותר וטמא⁷³. וכן דם הקדשים, כמו שבארנו. וכן הלבונה והקטרת והעצים - אין חייבין עליהן פרת לא משום פגול ולא משום נותר⁷⁴ ולא משום טמא הגוף⁷⁵.

73) שנינו (שם מה.) קדשי גויים אין חייבים עליהם משום

שמחלק בין טומאות שעיקרן מדברי סופרים, ובין טומאות שעיקרן מן התורה).

טז. אינו חייב⁵² פרת על קדש שיש לו מתירין עד שיאכל ממנו אחר שקרבו מתיריו; אבל אם אכל את הבשר קדם זריקת הדם - אינו לוקה⁵³ משום טמא שאכל את הקדש. זה הכלל⁵⁴: כל שיש לו מתירין - אין חייבין עליו משום פגול או משום נותר או משום טמא עד שקרבו מתיריו פהלכתן; וכל שאין לו מתירין - בין שקדש בכלי חייבין עליו משום טמא. אפלו נטמא הבשר קדם שיטמא האוכל⁵⁵, הואיל וקרבו המתירין ואחר כך אכל - חייב פרת. וכן אם אכל מבשר חטאות הנשפרות⁵⁶ והוא טמא אחר שנגזק דם - הרי זה חייב פרת.

52) משנה מעילה י. 53) כר' יוחנן זבחים לד. (ראה למעלה הי"ב). 54) משנה מעילה י. 55) למעלה בהלכה יג למדנו, שטמא שאכל בשר קודש טמא חייב כרת, וכאן משמיענו רבינו שאפילו נטמא בשר תחילה ואחר-כך נטמא האדם חייב כרת, ואע"פ שאין איסור חל על איסור, כאן איסור טומאת הגוף חל על איסור טומאת בשר, מפני שאיסור טומאת הגוף כולל דברים שלא נאמרו לפני כן על אדם זה, זבחים קח. 56) משנה מעילה ט.

יז. כבר נתבאר לך⁵⁷, שאף דברים שאין חייבין עליהן משום פגול - חייבין עליהן משום נותר וטמא. כיצד? דברים שאין להם מתירין - אין חייבין עליהן משום פגול, וחייבין עליהם משום נותר וטמא. וכן המתירין עצמן, אף על פי שאין חייבין עליהם משום פגול, כמו שבארנו - חייבין עליהן משום נותר⁵⁸ וטמא. חוץ מן הדם⁵⁹, שאין חייבין עליו לעולם אלא משום דבר אחד בלבד.

57) למעלה בהלכה ז כתב רבינו, שאין חייבים על פיגול אלא על דבר שיש לו מתירין, ובהלכה הקודמת כתב: "וכל שאין לו מתירין, כיון שקדש בכלי חייבים עליו משום טומאה". והוא-הדין לנותר, כמו שמסיים כאן רבינו. 58) הכוונה לדברים הנאכלים, אבל שאינם נאכלים - פסק בסוף הפרק שפטורים. 59) במשנה שם מה:

יח. טמא שאכל אמורין - חייב פרת⁶⁰.

60) ברייתא שם לו:

יט. אכל⁶¹ פסח שלא נצלה, ולחמי תודה שלא הורמה חלתן⁶² - הרי זה חייב פרת משום טמאת הגוף, אף על פי שאין ראויין למה שהן⁶³. אי אפשר שיתחייב אדם על אכילה אחת משום פגול ומשום נותר⁶⁴; שהפגול הוא הקרבן שנפסל במחשבת הזמן, ואינו עולה לשם קרבן ולא נרצה כלל, והנותר הוא הנשאר מקרבן שקרב במצותו לאחר זמן אכילתו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי ב' אייר – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין פה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

14 חֲצִי הַבֹּהֶמָה¹¹ בָּרֶב הָאֶבֶר¹² - אִם מִחִזְקִין אוֹתָן
15 בְּיוֹצֵא, הוֹאִיל וְיָצָא רֶב הָאֶבֶר; אוֹ עֲדִין אֵין יוֹצֵאִין,
16 שֶׁהֵרִי לֹא יָצָא רֶב הַבֹּהֶמָה. לְפִיכָךְ נִפְסְלוּ מִסַּפֵּק
17 וְיִשְׁרְפוּ בַּעֲזָרָה. וְכֵן אִם נִשְׁאָם חֲמִשָּׁה¹³ לְהוֹצִיאָן,
18 וְיָצָאוּ שְׁלֹשָׁה וְנִשְׁאָרוּ שְׁנַיִם, וְהוֹצִיאוּ שְׁלֹשָׁה חֲצִי
19 הַבֹּהֶמָה - הֵרִי אֵלָיו נִפְסְלוּ מִסַּפֵּק וְיִשְׁרְפוּ בַּעֲזָרָה.
20 וְיִרְאֶה לִי, שֶׁאֵין אֵלָיו צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד שֶׁתַּעֲבֹר
21 צוֹרֶתָן¹⁴, הוֹאִיל וְהֵן עוֹמְדִין לְשִׁרְפָּה¹⁵ לְעוֹלָם אֶפְלוּ
22 לֹא נִפְסְלוּ.

(7) שאימוריהם נקטרים, והבשר מצוותו בשריפה בבית הדשן מחוץ לירושלים, ואם נפל בו פסול לפני שהוציאוהו מחוץ לעזרה שורפים אותו בעזרה. (8) לפני זריקת הדם. (9) אין כל ספק בדבר שהאימורים נפסלים ביוצא ובלגינה כאימורי קרבנות אחרים, אבל בבשרם שאל רבי ירמיה (זבחים קד:) אם הוא נפסל, ודינו כפסולי המוקדשים ונשרף בעזרה (שם), תני לוי) או יישרף בבית הדשן חוץ לירושלים כמצוות הכשרים. והאיבעיא לא נפשטה. (10) (בגמרא שם, משמע שהאיבעיא היא לפי דעת ריש לקיש (שם פט:) בלבד, הפוסל בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה לפני זריקת הדם, אבל קדשים קלים נאכל בכל ירושלים אחר זריקת הדם) – ברור שגם בשר קרבנות הנשרפים אינו נפסל, שהרי סופו לצאת ולפיכך תמהו הר"י קורקוס וה"כסף משנה' על רבינו, שפסק (למעלה פ"א הל"ב) כרבי יוחנן, ולמה פסק כאן להחמיר מספק? (ראה כסף-משנה כאן, ולחם-משנה פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ג). ותירץ הר"י קורקוס, שגם בקדשים קלים הבשר אסור באכילה (ראה הערות למעלה פ"א הל"ב)). (11) בעיא שלא נפשטה, שם. (12) בחצי הבהמה שיצא נמצא רוב מאבר אחד, ואם תצרך לו את מיעוטו שנשאר בפנים יהיה רובה של הבהמה בחוץ. (13) כהנים, גם זו בעיא שלא נפשטה, שם קה, א. (14) כשאר ספק פסול. (15) וכל הבעיה נוגעת רק למקום שריפתה, לפיכך אין בזה משום ביזוי קדשים, מה-שאינ' כן בספק פסולי קדשים אחרים, שהספק הוא אם הם טעונים שריפה.

23 ד. בֶּשֶׂר הַנִּמְצָא בַּעֲזָרָה¹⁶: אֵיכָרִים¹⁷ - עוֹלוֹת,
24 וְחֲתִיכוֹת - חֲטָאוֹת¹⁸. וְהַנִּמְצָא בִּירוּשָׁלַיִם - שְׁלָמִים.
25 וְהַפֶּל תַּעֲבֹר צוֹרֶתָן וְיָצָאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה, שְׁמָא נֹתֵר
26 הוּא. אִם כֵּן, מָה הוֹעִיל שֶׁתְּהִיָּה חֲזָקָתוֹ עוֹלָה אוֹ
27 חֲטָאת אוֹ שְׁלָמִים? לְמִי שֶׁעֲבֹר וְאָכַל¹⁹. אֵין שׂוֹרְפִין
28 אֶת הַנֹּתֵר אֶלָּא בַּיּוֹם, שְׁנֹאמֵר: בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ
29 יִשְׂרָף.

(16) משנה, שקלים פ"ז. (17) שלמים (ל' צרויה). (18) אין לחשוש שמא הן עולות, ואע"פ שמותר לחתוך איברי עולת יחיד (ראה הל' מעשה הקרבנות פ"ו הי"ט) לא נהגו הכהנים לחתכם, מפני שכולם כליל (רבינו בפירוש המשנה, שם). (19) אם עולה היא – חייב קרבן מעילה, אבל האוכל בשר חטאת אינו מביא קרבן מעילה מפני שהוא מותר באכילה לכהנים (הל' מעילה פ"א ה"ה).

פיגול נותר וטמא, והשוחטם בחוץ – פטור, דברי ר' שמעון, ור' יוסי מחייב. ורבינו מחלק את המשנה לשתי בבות: א. פיגול נותר וטמא, סתם רבי כר' שמעון שאין חייבים עליהם. ב. השוחטם בחוץ, כאן מביא רבי מחלוקת ר' יוסי ור' שמעון. ופסק רבינו כאן כסתם משנה, אע"פ שבכל מקום הלכה כר' יוסי נגד ר' שמעון, ובתוספתא זבחים פ"ה חולק ר' יוסי על ר' שמעון גם בפיגול נותר וטמא, מפני שסתם משנה כשיטתו (כסף-משנה), ובשחטם בחוץ פסק (בהלכות מעשה הקרבנות פרק יט הלכה טז) כר' יוסי (ראה 'תוספות יום טוב' שם. וראה רבינו בפירושו על המשנה שכתב "והלכה כר' יוסי"). ואולי התכוון לשחטם בחוץ בלבד, או שחזר בו (כאן). (74) כר' שמעון בתוספתא שם, ה"ב. לא נתבאר למה פסק כר' שמעון ולא כחכמים. (75) במשנה שם מה: נחלקו ר' שמעון וחכמים בטמא. ר"ש אומר פטור וחכמים מחייבים. ובגמרא שם נאמרו שלוש שיטות באותה המחלוקת: א. מחלוקת בטומאת עצמים, אבל בטומאת הגוף דברי הכל אינו לוקה. ב. מחלוקת בטומאת הגוף, אבל בטומאת עצמים דברי הכל לוקה. ג. בשתייה מחלוקת. ופסק רבינו בטומאת הגוף אינו לוקה, מפני שלשיטה זו זה דברי הכל, וגם לפי שיטה ב' וג' דעת ר' שמעון כן. ובטומאת עצמים פסק שלוקה (ראה למעלה ה"ב), מפני שלכל שלוש השיטות כן היא דעת חכמים (ראה כסף-משנה, ואולי התכוון לביאורנו זה).

פֶּרֶק תְּשַׁעָה עֶשְׂרִי

(1) יבאר שמצוות-עשה לשרוף קדשים שנטמאו והנותר וכל שפיסולו מספק.

1 א. מִצְוַת עֲשֵׂה לְשַׂרֵּף כָּל הַקִּדָּשִׁים שֶׁנִּטְמְאוּ,
2 שְׁנֹאמֵר: וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכַל בָּאֵשׁ
3 יִשְׂרָף. וְכֵן הַנֹּתֵר - מִצְוַת עֲשֵׂה לְשַׂרֵּפוֹ, שְׁנֹאמֵר:
4 וְהַנֹּתֵר מִבֶּשֶׂר הַזֶּבֶחַ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָף.
5 וּבְכָל הַנֹּתֵר הַפֶּגוּל וְכָל פִּסּוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, הַפֶּל
6 נִשְׂרָפִין².

(2) תוספתא תמורה פ"ד ה"ד, גמרא פסחים כד, א.

7 ב. קָרְבֵּן שֶׁנִּתְפַּגֵּל אוֹ נִפְסַל - יִשְׂרָף בַּמִּקְדָּשׁ מִיָּד.³
8 וְכָל שֶׁפִּסּוּלוֹ מִסַּפֵּק⁴ - תַּעֲבֹר צוֹרֶתָו⁵ וְאַחֵר כֵּן יִשְׂרָף
9 בַּמִּקְדָּשׁ⁶.

(3) תוספתא פסחים פ"ו ה"ו: אירע פסול בגופו יישרף מיד, בדם או בבעלים – תעובר צורתו ויצא לבית השריפה, פסחים לד, ב. (4) מדובר בפסול שבגוף הקרבן. אבל אם הפסול הוא בבעלים, אפילו פסול ודאי, טעון עיבוד צורה. (5) ילינו אותו, כדי שייפסל פסול ודאי. (6) בשלושה מקומות, קדשים נשרפים: בעזרה, בהר הבית, בבית הדשן שמחוץ לירושלים (פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ג-ד), לפיכך דייק רבינו וכתב "במקדש" היינו בעזרה.

10 ג. פְּרִים וְשִׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים⁷ - יֵשׁ בָּהֶם סַפֵּק, אִם
11 הִלִּינָה וְהִצִּיאָה קֹדֶם שֶׁיִּגַּע זִמְנָם לְצִאתָם⁸ פּוֹסְלָת
12 בֶּשֶׂרָם כְּאִמּוּרֵיהֶן⁹, אוֹ אֵינָה פּוֹסְלָת בִּשְׂרָן. לְפִיכָךְ
13 פּוֹסְלִין אוֹתָן לְהַחֲמִיר¹⁰ וְיִשְׁרְפוּ בַּעֲזָרָה. וְכֵן אִם יָצָא

פו' שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

דרגת טומאה של הדבר שנגעה בו, ולא דוקא חרב אלא כל כלי מתכת דינו כך. (34) ויש כאן תוספת שתי דרגות, מה שאין-כן בבבא ראשונה המדברת בתוספת דרגה אחת.
ז. נותר של קדשים קלים³⁵ - שורפין אותו בעליו²² בביתיהן³⁶.
(35) שנאכלים בכל ירושלים. (36) משנה, שם פא, ב.

ח. מי שניצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש³⁷: אם עבר הצופין³⁸ - שורפו במקומו³⁹; ואם לאו - אם יש בו פזית⁴⁰ או יתר, חזר ושורפו בירושלים. ואם הוא אורח שאין לו בית⁴¹ - שורפו לפני הפירה⁴² מעצי המערקה⁴³.

(37) משנה, שם מט, א. (38) שם מקום, שממנו אפשר לראות עוד את בית המקדש, וממנו והלאה אין רואים אותו. (39) לא הטריחוהו לחזור. (40) כרכנו, שם. (41) בירושלים. (42) בית המקדש כולו כולל הר הבית נקרא "בירה". (43) עצים המוכנים להבעיר על המזבח, מפני שקשה לו לאורח להביא עצים משלו אל הבירה, לא חייבוהו חכמים, ובית-דין מתנה על כך בשעת הקדשת העצים, שמותר יהיה לשרוף בהם בשר קודש שנפסל (ראה 'תוספות' שם פא: ד"ה נטמא).

ט. כל עצמות הקדשים⁴⁴ שאין בהן מח⁴⁵ - אינן טעונין שריפה⁴⁶, חוץ מעצמות הפסח⁴⁷. פכר בארנו⁴⁸, שהקרבתן שנפסל אחר שהפשט - העור לפניהם⁴⁹, או לבעליו בקדשים קלים⁵⁰; אבל אם נפסל קדם הפשט - הרי העור בפשר וישרף הפלו⁵¹. וכן זבח שהפשט ונמצא טרפה, או שנפסל במחשבת הזמן או במחשבת המקום, הואיל ולא נרצה הזבח - ישרף העור⁵². בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים. אבל אם נעשה במחשבת שנוי השם⁵³, אף על פי שלא עלה לבעלים, הואיל ונרצה - הרי העור לפניהם או לבעליו, כמו שבארנו⁵⁴. וזבח שהפשט קדם זריקה⁵⁵ - אינו פוסל⁵⁶.

(44) ברייתא, שם פג, א. (45) פירוש, שהיה בהן מוח ושברו את העצמות וחילצו את המוח, שאם לא היה בהן מוח מעולם גם עצמות הפסח אינן טעונות שריפה (גמרא, שם). (46) ואע"פ שעצמות ששימשו את הנותר טעונות שריפה, כאן אנו אומרים, שהבעלים שברו את העצמות וחילצו את המוח, לפני שנעשה נותר. (47) שנאמר בתורה (שמות יב, מו) "ועצם לא תשברו בו", אין להניח שעברו על איסור תורה ושברו את העצמות לפני שהמוח נעשה נותר, אלא ודאי אחרי שנפסל נשברו, כרבי שמעון שם שדורש: ועצם לא תשברו בו - בכשר ולא בפסול (כלומר, בפסול מותר לשבור), ולפיכך העצמות טעונות שריפה שהרי שימשו נותר. כך מפרש שם רב נחמן בר יצחק את הברייתא (ראה ב'משנה למלך') קושיא חמורה על רבינו, שהרי פסק בפ"י מהל' קרבן פסח ה"ו שאסור לשבור עצמות פסח פסול. ותיקן שאנו מניחים, שהפסח נפסל לפני זריקת

ה. אף על פי שהשלימים אסורין באכילה מתחלת ליל שלישי - אין שורפין אותן אלא ביום²⁰. בין בזמנו²¹ בין שלא בזמנו²². וכן הפגול אינו נשרף אלא ביום²³. ואין שרפת טמא ונותר ופגול דוחה את יום טוב²⁴, ואין צריך לומר את השבת. ומותר לשרף טמא ונותר ופגול באחד²⁵.

(20) זבחים נו, ב. (21) ביום השלישי בבוקר. (22) אם לא שרפו בזמנו (במכילתא פ' בא פ"ו אנו שונים, שפסח נשרף אור ליום ששה עשר - היינו במוצאי יום-טוב - ואם חל בשבת נשרף אור לשבעה עשר, אבל בגמרא שלנו שבת כד, ב - תני דבי חזקיה "והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו"... ליתן לו בוקר שני לשריפתו. פירוש, אין שורפים אותו בליל ששה עשר אלא ביומו). (23) "באש ישרף, בנה אב לכל הנשרפים שלא יהיו נשרפים אלא ביום", 'תורת כהנים' פ' צו פ"ב. (24) שבת כג, ב. (25) פסחים טו, ב - כבית הלל, ואף-על-פי שאסור לטמא קדשים בידים, והטעם, מפני שנותר ופיגול יש בהם טומאת עצמים ומטמאים את הידים מדרבנן.

ו. בשר קדשי קדשים שנטמא בפנים - שורפין אותו בפנים, ואם נטמא בחוץ - שורפין אותו בחוץ. בין שנטמא באב הטמאה²⁶ בין שנטמא בולד הטמאה²⁷. ומימיהם של פניהם²⁸ לא נמנעו מלשרף את הבשר שנטמא באב הטמאה, שהרי הוא ראשון לטמאה, עם הבשר שנטמא בולד הטמאה²⁹, שהרי הוא שלישי³⁰, אף על פי שמוסיפין לו טמאה על טמאתו, שהשלישי שנגע בראשון - יחזר שני, כמו שיתבאר במקומו. ולא עוד³¹, אלא אפילו שמן שנפסל בטבול יום³², שהוא שלישי - מותר להדליקו בגר של מתכת שנגע בה טמא מת, שהגר אב הטמאה³³. אף על פי שזה השמן נעשה ראשון³⁴ בשיגע בגר, הואיל ויש שם שום טמאה - אין מקפידין על תוספתה. ואין נזהרין אלא מן הטהור שלא יפסל.

(26) ראה למעלה פ"ח הי"ב. (27) במס' שקלים פ"ח מ"ו, נאמרו ארבע דעות בזה, ורבינו פוסק כרבי עקיבא. (28) משנה, פסחים יד, א. (29) לשון המשנה, ובגמרא שם אמרו שמדובר בולד ולד. (30) בשר שנטמא בולד הטומאה הוא שני ולא שלישי, ואם יגע בבשר שנטמא באב הטומאה שהוא ראשון לא תתווסף לו טומאה. ולפיכך תיקן ה'כסף משנה' וגורס "בולד ולד" (בכמה הוצאות נפלה טעות ב'כסף משנה', וצ"ל כמו שכתבנו). (31) במשנה שם, ב - הוסיף רבי עקיבא. (32) טמא שטבל וטרם החשיך היום. ביבמות עה, א - למדו שטבול יום פוסל את התרומה והקודש בנגיעתו מן התורה. אוכל שנטמא ומטמא אחרים נקרא טמא, אולם אוכל שהוא עצמו נטמא בשלב הנמוך ביותר ואינו מטמא בנגיעתו אפילו אוכלין ומשקין - נקרא פסול. (33) בפסחים יד, ב - דרשו מהכתוב (במדבר יט, טז) "בחלל חרב" שחרב הוא בחלל עצמו, פירוש מקבלת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר עבודה - הלכות עבודת יוה"כ פז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

רש"י בתמורה לד, א. ובשבת קה, ב - כותב רש"י ששיעורו כמרחק אצבע מאמה, וצ"ע. (73) ואע"פ שפטר חמור ייקבר (ראה הי"א), היינו השיער כמו שהוא, אבל ארגו בשק אין לקברו, שמא ימצא אותו אדם ולא ידע שהוא אסור בהנאה וישתמש בו. כך פירשו בגמרא שם. ראה 'כסף משנה' פ"ג מהל' בכורות הי"ג.

15 יג. פל הנקברין⁷⁴ - אפרם אסור. וכל הנשרפין⁷⁵ של
16 הקדש - אפרן מותר, חוץ מדשן המזבח⁷⁶ החיצון
17 והפנימי ודשן המנורה.

(74 שם לד, א. 75) בגמרא, שם. (76) שם דרשו את הכתוב (ויקרא כה, ג): "ושמו אצל המזבח", ושמו - בנחת, ושמו - כולו, ושמו - שלא יפזר, משמע שאסור בהנאה. פסוק זה נאמר במזבח החיצון, וממנו לומדים דישון מזבח הפנימי והמנורה (כסף-משנה). ונראה שרבינו התכוון לתרומת הדשן, היינו מה שמרים הכהן בכל בוקר במחתה של כסף ונותן על רצפת העזרה, אבל שאר הדשן אינו אסור בהנאה, שהרי "ושמו" כתוב בתרומת הדשן, וכן דעת הראב"ד כאן. ולא בא לחלוק על רבינו אלא לפרש דבריו.

18 יד. פל הנשרפין⁷⁷ לא יקברו⁷⁸, וכן פל הנקברים לא
19 ישפרו; שאף על פי שהוא מחמיר בשרפתן - הרי
20 הקל באפרן, שאפר הנקברים אסור.

(77) משנה, שם. (78) שמצוותם בשריפה.

21 טו. היה מקריב⁷⁹ עמו בזבחים ואמר לו: נתפגלו⁸⁰,
22 עושה עמו בטירות ואמר לו: נטמאו - נאמן⁸¹. לא
23 נחשדו ישראל על כן⁸². אבל אם אמר לו: זבחים
24 שהקרבתי לך באותו היום⁸³ נתפגלו, ואותן הטירות
25 נטמאו, אם היה נאמן לו - סומך על דבריו; ואם
26 לא - שורת הדין שאינו נאמן⁸⁴, והרועה להחמיר
27 על עצמו - הרי זה משבח⁸⁵.

(79) גיטין נד, ב. (80) ועודם בידו. וכן "נטמאו" מדובר בעודן בידו. (81) רישא של הברייתא, שם. (82) שישקר ויגרום לשריפת קדשים ולתקלות אחרות. (83) ביום מסוים שכבר עבר ואינם עכשיו בידו. (84) כאביי שם נגד דעת רבא, מפני שרבי אמי שם סובר כאביי (בכסף-משנה מעיר, שבפי"ג מהל' מטמאי משכב ומושב ה"ח פסק רבינו כרבא. ותירץ בדוחק, עיי"ש). (85) זה יוצא מלשונו של רבי אמי, שאמר: "שורת הדין אינו נאמן", משמע שרצוי לעשות לפנים משורת הדין.

28 סליקו להו הלכות פסולי המקדשין בסיעתא
29 דשמאי

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ו

הלכות עבודת יום הכפורים

מצות עשה אחת. והיא: שיעשה מעשה יום

הדם, ובזה סובר רבינו שם כרבי יעקב שיותר לשבור את העצמות. (48) בהל' מעשה הקרבנות פ"ה ה"ה. (49) בקדשי קדשים. (50) כמו עורות קרבנות כשרים (שם, הי"ט). (51) משנה, זבחים קג, ב - כחכמים (ראה כסף-משנה ולחם-משנה בהל' בכורות פ"ג ה"י). (52) משנה, שם: "כל שלא זכה המזבח בבשרה, לא זכו כהנים בעזרה" וכל אלה - טריפה, מחשבת הזמן ומחשבת המקום - אין מקטירים אימוריהם על המזבח. (53) במשנה, שם. (54) למעלה בהלכה זו. (55) ואחר-כך נפסל הזבח. (56) את העור, ואם נזרק הדם הותר העור לכהנים או לבעלים, כרבי שם קד, א. ואע"פ שאין מפשיטין לפני זריקת הדם (הל' מעשה הקרבנות פ"ה הי"ח), מדובר כאן כשעבר והפשיט.

1 י. אלו הן הנשרפים: בשר קדש שנטמא⁵⁷ או נותר
2 או נפסל, וכן המנחה שנטמאת⁵⁸ או נפסלה או
3 נותרה. ואשם תלויו⁵⁹ שנודע לו שלא חטא קדם
4 שניזק דמו⁶⁰. וחטאת העוף הבאה על הספק⁶¹.
5 וישער נזיר⁶² טהור⁶³. והערלה וכלאי הכרם. ודבר
6 שאין דרכו להשרף, כגון משקין של ערלה ושל
7 כלאי הכרם - הרי אלו יקברו⁶⁴.

(57) משנה, תמורה לג, ב. (58) משנה, סוטה כב, ב - במנחת סוטה, והוא הדין בשאר המנחות. (59) הבא על ספק חטא, שם. (60) עיקר הכפרה היא בזריקת הדם, ואם נודע לו לפני הזריקה שלא חטא, הרי אינו צריך כפרה כלל, ולכן נפסל האשם, אבל אם נזרק הדם לפני שנודע לו, הרי כיפר על הספק כמצוותו. (61) שם, אסור לאכלה וטעונה שריפה. (62) דיני נזיר מפורשים בספר הפלאה, הל' נזירות. (63) אחרי מלאת ימי נזרו מגלח בבית המקדש בעזרת נשים, ואת השער נותנים על האש שבה מתבשל איל השלמים שלו (במדבר ו, יח). (64) שם.

8 יא. ואלו הם הנקברים: קדשים שנטמאו⁶⁵, בין קדשי
9 מזבח בין קדשי בדק הבית⁶⁶. וקדשים שהפילו
10 נפל⁶⁷. הפילו שליא⁶⁸ - תקבר. ושור הנסקל. ועגלה
11 ערופה. וצפרי מצרע. וישער נזיר טמא⁶⁹. ופטר
12 חמור⁷⁰. ובשר בחלב. וחליץ שנשחטו בעזרה.

(65) משנה, שם לב, א. (66) בעלי חיים שהוקדשו לצרכי בית המקדש, אבל לא להקרבה על המזבח. (67) שם לג, ב. (68) שם. (69) נזיר שנטמא במת בתוך תקופת נזירותו, מביא קרבנות ומגלח ומתחיל למנות מחדש את ימי הנזירות, ולא ציוותה התורה לשרוף את השער. (70) בכור חמור שלא נפדה בשבוע ונערף.

13 יב. האורג⁷¹ מלא הסיט⁷² משער נזיר ומפטר חמור
14 בשק - ידלק⁷³.

(71) משנה, ערלה פ"ג. (72) בפירושו על המשנה שם, וכן בשבת פ"ג כותב רבינו, שהסיט הוא חצי הזרת (זרת = חצי אמה), אולם בפ"ט מהל' שבת ה"ז כתב, שהסיט הוא המרחק שבין אגודל לאצבע כשני שלישי הזרת, וכן פירש

בכהן הדיוט. (7) שלובש שמונה בגדי כהונה, המפורשים בהלכות כלי המקדש פרק ח הלכה א, אבל לא נמשח בשמן המשחה. בכל תקופת בית שני וכן בזמן בית ראשון מימי יאשיהו המלך ואילך לא היה שמן המשחה (הוריות יב.).

ג. שְׂבַעַת יָמִים קָדָם לַיּוֹם הַכְּפוּרִים מְפָרִישִׁין כֹּהֵן גָּדוֹל מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁכָּתוֹ שֶׁבִמְקָדְשׁ. וְדָבָר זֶה קִבְּלָה מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוֹ. וּמְפָרִישִׁין אוֹתוֹ מֵאַשְׁתּוֹ כֹּל שְׂבַעַת יָמִים אֵלּוּ, שֶׁמָּא תִמָּצֵא אִשְׁתּוֹ נָדָה, וְנִמָּצֵא טָמֵא שְׂבַעַת יָמִים וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲבֹד. וּמִתְקִינִין לוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל אַחֵר, שֶׁאֵם יֵאָרֶע בְּזֶה פֶּסוּל - יַעֲבֹד הָאַחֵר תַּחְתָּיו. בֵּין שְׂאָרֵע בּו פֶּסוּל קָדָם תָּמִיד שֶׁל שְׁחָרָה בֵּין שְׂאָרֵע בּו פֶּסוּל אַחֵר שֶׁהַקָּרִיב קָרְבָּנוֹ - זֶה שֶׁנִּכְנָס תַּחְתָּיו אֵינוֹ צָרִיךְ חֲנוּךְ⁹, אֲלָא עֲבוּדָתוֹ מִחֲנֻכָּתוֹ¹⁰, וּמִתְחִיל מֵעֲבוּדָה שֶׁפֶּסֶק בָּהּ הָרָאשׁוֹן. עֶבֶר יוֹם הַכְּפוּרִים - הָרִי הָרָאשׁוֹן חוֹזֵר לַעֲבוּדָתוֹ, וְהַשְּׁנִי עוֹבֵר¹¹. וְכָל מִצְוֹת כֹּהֵנָה גְּדוּלָּה עָלֵינוּ¹², אֲלָא שְׂאֵינוֹ עוֹבֵד כִּכְהֵן גָּדוֹל. וְאֵם עֲבָד¹³ - עֲבוּדָתוֹ כְּשֶׁרָה¹⁴. וְאֵם מֵת הָרָאשׁוֹן - זֶה הַשְּׁנִי מִתְמַנֶּה תַּחְתָּיו.

(8) לפני שהתחיל לעבוד. (9) מחלוקת בין אמוראים שם יב. אם כהן גדול חדש מחוייב להתחנך בתפקידו ככהן גדול לפני שהוא נגיש לעבודת היום. אם אירע פסול בכהן גדול לפני הקרבת תמיד של שחר ברוך שהוא מתחנך בעבודת התמיד, שהוא עושה אותה בבגדי כהן גדול (רש"י שם), בעיית החינוך מתעוררת איפוא רק אם אירע הפסול אחרי העבודת היום-יומיות. (10) אף על פי שהיא נעשית בארבעה בגדים ככהן הדיוט. פסק כרב פפא שם: (11) מפסיק פעולותיו בבית המקדש ונקרא "כהן גדול שעבר" (ראה משנה מגילה ט:;) ויש גורסים "עובד", ראה כסף משנה ולחם משנה. (12) כל המצוות שהכהן הגדול חייב בהן מוטלות גם על זה שעבר, כגון איסור פריעה ופרימה על מת, אסור באלמנה וכדומה (שם עג.). (13) בשמונה בגדים. (14) כי מן התורה דינו ככהן גדול וחכמים גזרו שלא יעבוד ככהן גדול, כדי שלא תתעורר איבה בין שני הכהנים הגדולים. ואם עבד בארבעה בגדים ככהן הדיוט - עבודתו פסולה (רש"י שם).

ד. בְּשִׁבְעַת יָמִים אֵלּוּ מִזִּין עָלָיו מֵאֶפֶר הַפָּרָה בְּשִׁלִּישֵׁי לְהַפְרָשָׁתוֹ וּבְשִׁבְעֵי¹⁵ שֶׁהוּא עֹרֵב יוֹם הַכְּפוּרִים, שֶׁמָּא נִטְמָא בְּמֵת וְלֹא יָדַע. וְאֵם חָל יוֹם שֶׁבַת בְּשִׁלִּישֵׁי אוּ בְּשִׁבְעֵי שָׁלוֹ - דּוֹחִין אֶת הַהֲזָהָה¹⁶.

(15) ואף על פי שהתורה כתבה (במדבר יט, יט) "והזה ... ביום השלישי וביום השביעי", ואם כן יש לחוש שמא נטמא שני ימים או יום אחד לפני הפרשתו ונצרכו הזאה כל שבעת הימים, סובר ר' יוסי שהתורה הקפידה רק שלא יקדים הזאה ראשונה לפני יום השלישי ושתהיה הפסקה של ארבעה ימים בין הזאה להזאה, אבל מותר לדחות את ההזאה הראשונה לזמן מרובה. (16) ואף על פי שהזיהה

1 הַכְּפוּרִים כָּלוּ עַל הַסֵּדֶר כִּמּוֹ שֶׁכָּתוּב בַּפָּרָשָׁה אַחֲרֵי מוֹת: הַקָּרְבָּנוֹת, וְהַדּוּחִין, וְשִׁלּוֹחַ הַשְּׁעִיר, וְשֶׁאֵר הָעֲבוּדוֹת.

4 וּבִאֹר מִצְוָה זֹאת בַּפָּרָקִים אֵלּוּ:

פָּרָק רִאשׁוֹן

(1) יבאר סדר הקרבנות שמקריבים ביום הצום ושאין עבודתן אלא בכהן גדול.

א. בַּיּוֹם הַצּוֹם מְקַרְבִּין² תָּמִיד בַּשָּׁחַר וְתָמִיד בֵּין הָעֶרְבִים, כִּסְדֵּר כָּל יוֹם וַיּוֹם. וּמְקַרְבִּין מוֹסֵף הַיּוֹם פֶּר וָאֵיל וְשִׁבְעָה כִּבְשִׁים, כָּלֶם עוֹלוֹת, וְשְׁעִיר חֲטָאֵת נִעְשָׂה בַּחוּץ³, וְהוּא נֹאכָל לְעֶרֶב. וְעוֹד מְקַרְבִּין יֵתֵר עַל מוֹסֵף זֶה פֶּר בֶּן בֶּקָר לְחֲטָאֵת, וְהוּא נִשְׂרָף, וְאֵיל לְעוֹלָה. וְשִׁנְיָהֶם מִשָּׁל כֹּהֵן גָּדוֹל. וְאֵיל הַבָּא מִשָּׁל צִבּוֹר הָאֲמוֹר בַּפָּרָשָׁה אַחֲרֵי מוֹת, וְהוּא הָאֵיל הָאֲמוֹר בַּחוּמֵשׁ הַפְּקוּדִים⁴ בְּכָלֶם הַמוֹסֵף, וְהוּא הַנִּקְרָא אֵיל הָעֵם. וְעוֹד מְבִיאִין מִשָּׁל צִבּוֹר שְׁנֵי שְׁעִירֵי עֲזִים: אֶחָד קָרֵב חֲטָאֵת, וְהוּא נִשְׂרָף, וְהַשְּׁנִי שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ. נִמָּצְאוּ כָּל הַבְּהֵמֹת הַקָּרִיבִים בַּיּוֹם זֶה חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה: שְׁנֵי תָמִידִין, וּפֶר, וְשְׁנֵי אֵילִים⁵, וְשִׁבְעָה כִּבְשִׁים - כָּלֶם עוֹלוֹת; וְשְׁנֵי שְׁעִירִים חֲטָאֵת: אֶחָד נִעְשָׂה בַּחוּץ וְנֹאכָל לְעֶרֶב, וְהַשְּׁנִי נִעְשָׂה בַּפְּנִים וְנִשְׂרָף; וּפֶר כֹּהֵן גָּדוֹל לְחֲטָאֵת, וְהוּא נִשְׂרָף.

(2) כל הקרבנות האמורים כאן, מפורשים בתורה (ויקרא טז: במדבר כט, ח). (3) דמו נזרק על המזבח שבעזרה, ושעיר חטאת שני מזים דמו בקודש הקדשים ובהיכל - ונשרף. (4) במדבר שם. ספר במדבר נקרא חומש הפקודים, מפני שתחילתו מפקד בני ישראל. (5) אחד של ציבור ואחד של כהן גדול.

ב. עֲבוּדָת כָּל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה בְּהֵמֹת אֵלּוּ הַקָּרִיבִין בַּיּוֹם זֶה אֵינָה אֲלָא בְּכֹהֵן גָּדוֹל בְּלִבְדּוֹ, אֶחָד כֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ בְּשִׁמְן הַמִּשְׁחָה אוּ הַמֶּרְבֶּה בְּבָגְדִים⁷. וְאֵם הֵיחָה שֶׁבַת - אֵף מוֹסֵף שֶׁבַת אֵין מְקַרֵּב אוֹתוֹ אֲלָא כֹּהֵן גָּדוֹל. וְכֵן שְׂאֵר הָעֲבוּדוֹת שֶׁל יוֹם זֶה, כִּגּוֹן הַקְּטָרֶת הַקְּטָרֶת שֶׁל כָּל יוֹם וְהִטְבַּת הַנֹּרוֹת - הִפָּל עֲשׂוֹי בְּכֹהֵן גָּדוֹל נְשׁוֹי. שְׁנֵי אֲמָר: וְכִפֹּר בְּעֶדוֹ וּבְעֶד בֵּיתוֹ; 'בֵּיתוֹ' - זֶה אִשְׁתּוֹ.

(6) מלשונו של רבינו כאן משמע, שאין כל הבדל בין קרבנות שהם עבודת היום ממש ובין עבודות של כל יום, כגון תמידים, קטורת על מזבח הזהב וכדומה, וכולן מן התורה זקוקות לכהן גדול. אולם הריטב"א (מביאו הכסף משנה כאן) כותב בשם רבינו, שמן התורה רק עבודות המיוחדות ליום הכיפורים חובתן בכהן גדול, אבל לא עבודות של כל יום. ראה בעל המאור ורמב"ן בתחילת מסכת יומא, וראה לקמן פרק ד הלכה א. ובסדר העבודה ליום כיפור, המיוחס להגאונים כתוב, שהיו פייסות (הגרלות) מי יזכה בעבודות שונות. מזה מוכח שכשרות

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר עבודה - הלכות עבודת יוה"כ פט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

21) כלומר, אנו משביעים אותך על דעתנו ועל דעת בית דין (פירוש, לא לפי הכוונה שבדעתך להכניס לנוסח השבועה, אלא לפי כוונתנו וכוונת בית הדין), אבל לא נתכוונו לומר שהוא שליח בית דין לעבודה, שהרי רבינו פוסק בהלכות נדרים פרק ו הלכה ה והלכה ח שכהנים שלוחי הקדוש-ברוך הוא הם.

ח. כל לילי יום הפפורים כהן גדול יושב ודורש, 35
אם היה חכם. ואם היה תלמיד - דורשים לפניו. אם 36
היה רגיל לקרא - קורא, ואם לאו - קורין לפניו, 37
כדי שלא יישן. ובמה קורין לפניו? בכתבי הקדש²². 38
בקש להתנמנם - פרחי לויה²³ מפין לפניו באצבע 39
צדקה²⁴, ואומרים לו: אישי כהן גדול, עמד 40
והצטנן²⁵ מעט על הרצפה, כדי שלא תישן. 41
ומתעסקין עמו²⁶ עד שמגיע זמן שחיטה. ולא היו 42
שוחטין עד שמפירין שעלה עמוד השחר בנדאי²⁷, 43
שקא ישחטו בליילה. 44

22) במשנה שם אמרו: באיוב, דניאל, עזרא ודברי הימים. ובירושלמי מוסיף, תהלים ומשלי. (23) לויים צעירים. במשנה שלפנינו הגירסה "פרחי כהונה". (24) בגמרא מפרש אגודל. מקריבים אגודל לאצבע ושומטים אותה בכוח וזה משמיע קול. בירושלמי שם משמע שקול זה שימש ליווי לזמר שבעל פה. (25) הרצפה צוננת והעומד עליה רגליו מצטננות וזה מפיג את התרדמה. (26) במשנה "ומעסיקים אותה" ופירשו בגמרא, שהיו מזמרים לפניו. (27) ונוהרו בזה מאור, מפני שפעם אחת טעו, ראו אור הלבנה וחשבו שזה עמוד השחר ושחטו את התמיד ונפסל.

פרק שני

1) יבאר סדר הבגדים שהיה משמש ביום זה, וכמה טבילות היה טובל.

א. כל מעשה² התמידין והמוספין של יום זה כהן 45
גדול עושה אותן והוא לבוש בבגדי זהב, ועבודות 46
המיוחדות ליום זה - בבגדי לבן. ועבודה המיוחדת 47
ליום זה היא מעשה הפר של כהן גדול, ושני 48
השעירים שאחד מהן שער המשתלח³, והקטרת 49
הקטרת בקדש הקדשים⁴. כל אלו בבגדי לבן הם 50
נעשים. 51

2) יומא לא: לב. ולד. (3) אבל שער החטאת השני מעשהו בבגדי זהב. (4) אבל הקטרת הקטורת בהיכל נעשית בבגדי זהב.

ב. כל עת שישנה הבגדים ויפשט בגדים ולובש 52
בגדים אחרים טעון טבילה⁶, שנאמר: ופשט את 53
בגדי הכד ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש 54
את בגדיו. וחמש טבילות? ועשרה קדושים⁸ טובל 55
כהן גדול ומקדש בו ביום. כיצד? בתחלה פושט 56
בגדי חל שעליו, וטובל ועולה ומסתפג, ולובש 57
בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט את התמיד, 58

בשבת היא שבות (=גזירת חכמים) וכלל בידנו "אין שבות במקדש", לא התירו כאן, מפני שלשכת פלהדרין שבה נמצא הכהן הגדול באותם שבעת הימים, לא נתקדשה בקדושת עזרה, אלא בקדושת הר הבית, ובה לא התירו איסורי דרבנן (ראה שער המלך כאן). ובהלכות פרה אדומה פרק ב הלכה ד כתב רבינו, שמזים שבעת ימים על הכהן השורף ומשמע שגם בשבת מזים, והטעם, מפני שבפרה אדומה עשו מעלות יתרות.

ה. כל שבעת הימים מרגילין אותו בעבודות. זורק 1
את הדם, ומקטיר את הקטרת, ומטיב את הנרות¹⁷, 2
ומקטיר איברי תמיד על המזבח, כדי שיהיה רגיל 3
בעבודה ביום הפפורים. ומוסרין לו זקנים מזקני 4
בית דין, וקוראים לפניו ומלמדין אותו עבודת היום 5
וסדורה. ואומרים לו: אישי כהן גדול, קרא אתה 6
בפיך, שקא שכחת או שקא לא למדת דבר זה. 7
וערב יום הפפורים בשחרית היו מעמידין אותו 8
בשערי המזרח ומעבירין לפניו פרים ואילים 9
וכבשים, כדי שיהיה מפיר ורגיל בעבודה. 10

17) מסיר את הפתילות שכבו, מנקה את המנורה ונותן פתילות חדשות ומדליקן.

ו. כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל 11
ומשקה. ערב יום הפפורים עם חשכה לא היו 12
מניחין אותו לאכל הרבה, שהמאכל מביא את 13
השנה, ולא היו מניחין אותו לישן, שקא יראה קרי. 14
ולא היו מאכילין אותו דברים המרגילין לשכבת 15
זרע, כגון ביצים וחלב חם וכיוצא בהן. 16

ז. בימי בית שני צין¹⁸ המינות בשרא, ויצאו 17
הצדוקין, מהרה יאבדו, שאינן מאמינן בתורה 18
שבעל פה, והיו אומרים, שקטרת של יום הפפורים 19
מניחין אותה על האש בהיכל חוץ לפרכת, 20
וכשיעלה עשנה מכניס אותה לפניו לקדש 21
הקדשים. הטעם¹⁹: זה שקתוב בתורה: כי בעצן 22
אראה על הפכרת, אמרו כי הוא ענן הקטרת. ומפי 23
השמועה למדו חכמים, שאין נותן הקטרת אלא 24
בקדש הקדשים לפני הארון, שנאמר: ונתן הקטרת 25
על האש לפני ה'. ולפי שהיו חוששין בבית שני 26
שקא כהן גדול זה נוטה לצד מינות, היו משיעין 27
אותו ערב יום הפפורים ואומרים לו: אישי²⁰ כהן 28
גדול, אנו שלוחי בית דין, ואתה שלוחנו ושלוח 29
בית דין²¹. משיעין אנו עליך במי ששפך את שמו 30
בבית הזה שלא תשנה דבר שאמרנו לך. והוא פורש 31
ובוכה, על שחשדוהו במינות; והן פורשין ובוכין, 32
לפי שחשדו למי שמעשיו סתומין, שקא אין בלבו 33
כלום. 34

18) צמחה. 19) נימוקם של הצדוקים. 20) אדוני.

31 בֵּין בָּגַד לְבָגַד וּבֵין עֲבוּדָה לְעֲבוּדָה וְעַבְד - עֲבוּדָתוֹ
32 כְּשֶׁרָה¹⁶.

(14) משנה שם ל. (15) שישתדל להזכר, כר' יהודה בתוספתא שם פ"א. (16) גמרא שם ל:

33 ד. הִיָּה כֹהֵן גָּדוֹל זָקֵן אוֹ חוּלָה¹⁷ - מְלַבְּנִין¹⁸
34 עֲשָׂשִׁיט¹⁹ שֶׁל בְּרִזָּל בָּאֵשׁ מִפְּעֵרֵב, וּלְמַחֵר מְטִילִין
35 אוֹתָן בַּמַּיִם²⁰ כְּדִי לְהַפִּיג צָנָתָן; שְׂאִין שָׁבוֹת
36 בַּמִּקְדָּשׁ²¹. אוֹ מְעַרְבִין מַיִם חֲמִין בְּמֵי הַמִּקְוָה עַד
37 שֶׁתִּפְּיג צָנָתָן.

(17) וקשה לו לטבול במים קרים. (18) ר' יהודה בברייתא שם לד: (19) גושים. (20) שם אמרו שאיסור הטלת ברזל מלובן למים קרים הוא משום "מצרף" (מחזק ומקשה), וצירוף אינו איסור תורה אלא גזירת חכמים ("שבות" בלשון התלמוד). (21) חכמים לא גזרו בעבודות שבמקדש. [נימוק זה אמרו בגמרא שם. וכל מפרשי הרמב"ם שואלים, הלא רבינו עצמו אומר בהלכות שבת פ"ב הלכה ב: "המכבה גחלת של מתכת פטור, ואם נתכוון לצרף - חייב". משמע שמצרף הוא איסור תורה. ובמגיד-משנה שם מבאר בשם הרמב"ן, שצירוף ממש הוא איסור תורה, אבל צירוף של עששיות שהטילו למקווה כדי לחמם את המים, אינו צירוף ממש, מפני שהמים שמתחממים מחזקים את הברזל. ראה בלחם-משנה שם תירוץ נפלא ביישוב סתירה זו].

38 ה. בְּכָל יוֹם כֹּהֵן גָּדוֹל מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן
39 הַפִּיּוֹר כְּשֶׁאֵר הַפְּהִיגִים, וְהַיּוֹם מְקַדֵּשׁ מִקִּיתוֹן שֶׁל
40 זָהָב²², מְשֻׁם כְּבוֹדוֹ. בְּכָל יוֹם הַפְּהִיגִים עוֹלִים
41 בַּמִּזְבֵּחַ שֶׁל כֶּכֶשׁ²³ וְיוֹרְדִין בַּמַּעֲרָב²⁴, וְהַיּוֹם
42 עוֹלִים בַּאֲמָצֶע²⁵ וְיוֹרְדִין בַּאֲמָצֶע לְפָנֵי כֹהֵן גָּדוֹל,
43 כְּדִי לְהַדְרֹו²⁶. בְּכָל יוֹם מִי שֶׁזָּכָה בַּמַּחֲתָה²⁷ חוֹתָה
44 בַּמַּחֲתָה שֶׁל כֶּסֶף²⁸ וּמַעֲרָה²⁹ הָאֵשׁ לְמַחֲתָה שֶׁל
45 זָהָב³⁰, וְהַיּוֹם חוֹתָה כֹהֵן גָּדוֹל בַּמַּחֲתָה שֶׁל זָהָב
46 וְכִּי נִכְנָס לְהִיכָל, שְׂלֵא לִיגְעוּ בְּתוֹסֶפֶת עֲבוּדָה.
47 וְכֵן מַחֲתָה שֶׁל כָּל יוֹם מִחֻזָּקֶת אֲרֻבָּה קִבִּין,
48 וְשֶׁל הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה קִבִּין; וּבְכָל יוֹם הֵיחָד כְּבִידָה,
49 וְהַיּוֹם קֶלֶח³¹; וּבְכָל יוֹם יָדָה קֶצֶרָה, וְהַיּוֹם
50 אֲרֻבָּה³²; כְּדִי לְהַקֵּל עַל כֹּהֵן גָּדוֹל שְׂלֵא יִיגַע.
51 בְּכָל יוֹם וַיּוֹם הָיוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ שְׁלֹשׁ מַעֲרָכוֹת³³
52 שֶׁל אֵשׁ, וְהַיּוֹם הָיוּ שֵׁשׁ אֲרֻבָּע³⁴. מוֹסִיפִין
53 מַעֲרָכָה, כְּדִי לְהַדְרֹו הַמִּזְבֵּחַ וּלְעֲטֹרוֹ³⁵.

(22) משנה שם מג: כתנא-קמא. בירושלמי יומא פרק ד הלכה ה, חולקים ר' יונה ור' יוסה אם קידוש ראשון גם כן היה מקיתון של זהב. רבינו כתב סתם: והיום בקיתון של זהב, ומשמע שגם קידוש ראשון כך. (23) קרש רחב שש עשרה אמה, מונח בצד דרום של המזבח ובו הכהנים עולים. בכל יום היו עולים בשפת המזרח מפני שעליהם לפנות לימין, שהרי אמרו: "כל פינות (פניות) שאתה פונה לא יהיו אלא לימין" ולפיכך עולים בשפת מזרח, כדי לקצר את הדרך, כי אם יעלו בשפתו המערבית יצטרכו לעבור את כל

1 וּמִקְטִיר קֶטֶר שֶׁל שַׁחַר שֶׁל כָּל יוֹם, וּמִטִּיב אֶת
2 הַגְּרוֹת, וּמִקְטִיר אֵיבָרֵי הַתָּמִיד עִם הַחֲבִיתִין⁹
3 וְהַנְּסָכִים, וּמִקְרִיב הַפָּר וְשֹׁכְעָה בְּבָשִׁים שֶׁל מוֹסֵף
4 הַיּוֹם. וְאַחֵר כֶּף מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי
5 הַזָּהָב, וְטוֹבֵל וְעוֹלָה וּמִסְתַּפֵּג¹⁰, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי לָבָן,
6 וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו. וְעוֹבֵד עֲבוּדַת הַיּוֹם: כָּל
7 הַיְּדוּיִים עִם הַהֶגְרָלָה¹¹, וְזִרְיָקַת הַדָּמִים בַּפָּנִים¹²,
8 וְהַקֶּטֶר הַקֶּטֶר בַּקֹּדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, וּמוֹסֵר הַשְּׁעִיר
9 לְמִשְׁלָחוֹ לְעֶזְאֵזֶל, וּמוֹצִיא אֲמוּרֵי הַפָּר וְהַשְּׁעִיר
10 הַנִּשְׂרָפִים וּמוֹסֵר שְׂאֵרָן לְשׂוֹפָה. וְאַחֵר כֶּף מְקַדֵּשׁ
11 יָדָיו וְרַגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי לָבָן, וְטוֹבֵל וְעוֹלָה
12 וּמִסְתַּפֵּג, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי זָהָב, וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו.
13 וּמִקְרִיב שְׁעִיר חֲטָאֹת שֶׁל מוֹסֵף הַיּוֹם, וְאֵילוֹ וְאֵיל
14 הָעֵם, וְהֵם עוֹלוֹת, וּמִקְטִיר אֲמוּרֵי פָר וְשְׁעִיר
15 הַנִּשְׂרָפִין, וּמִקְרִיב תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים¹³. וְאַחֵר
16 כֶּף מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי זָהָב, וְטוֹבֵל
17 וְעוֹלָה וּמִסְתַּפֵּג, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי לָבָן, וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו
18 וְרַגְלָיו. וְנִכְנָס לְקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, וּמוֹצִיא מִשֵּׁם אֶת
19 הַכֶּף וְאֶת הַמַּחֲתָה. וְאַחֵר כֶּף מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו,
20 וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי לָבָן, וְטוֹבֵל וְעוֹלָה וּמִסְתַּפֵּג, וְלוֹבֵשׁ
21 בְּגָדֵי זָהָב, וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו. וּמִקְטִיר קֶטֶר שֶׁל
22 בֵּין הָעֶרְפִּים שֶׁל כָּל יוֹם, וּמִטִּיב אֶת הַגְּרוֹת בֵּין
23 הָעֶרְפִּים. וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי זָהָב,
24 וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי חָל וְיוֹצֵא.

(5) מבגדי זהב לבגדי לבן או להיפך. (6) במקוה שיש בה ארבעים סאה מים. לא נתברר בדיוק שיעור הסאה. על סמך הנתונים שבידינו, יש להניח שהסאה מכיל 10 עד 12 ליטר. (7) משנה שם ל. (8) רחיצת ידיים ורגלים מן הכיור או מקיתון של זהב (ראה לקמן הלכה ה). (9) מנחה שהכהן גדול מקריב בכל יום (ראה פרק יג מהלכות מעשה קרבנות הלכה ב). (10) מתנגב. (11) הטלת הגורל, איזה משני השעירים יקרב חטאת ואיזה ישתלח לעזאזל (ראה לקמן פרק ג). (12) כאן לא הקפיד רבינו על הסדר המדויק, והקדים הזאת הדם לפני הקטורת. אבל לקמן בפרק ד הלכה א הקדים הקטורת, לפי הסדר הקבוע במשנה שם מז. ונג: (13) רש"י שם סז: ד"ה ה"ג כתב, שהוצאת כף ומחתה קודמת להקרבת תמיד של בין הערבים, וכדבריו משמע ב'תורת כהנים' פרשת אחרי פרק ו. אולם רבינו מסתמך על דעת ר' יוחנן בירושלמי יומא פרק ז הלכה ב: "הכל מודים בהוצאת כף ומחתה, שהוא לאחר תמיד של בין הערבים" (ראה רמב"ן על התורה פרשת אחרי).

25 ג. כָּל הַטְּבִילוֹת¹⁴ הָאֵלוֹ וְהַקְדוּשִׁין - כֶּלֶן בַּמִּקְדָּשׁ,
26 שְׁנֹאֲמַר: וְרִחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ. חוּץ
27 מִטְבִּילָה רִאשׁוֹנָה, שֶׁהוּא רִשְׁאֵי לְטַבֵּל אוֹתָהּ בַּחֹל,
28 שְׂאִינָהּ אֶלָּא לְהוֹסִיף כּוֹנֵנוֹ¹⁵; שְׂאֵם יִזְכֹּר טְמֵאָה
29 וְשִׁנָּה שְׁפִירוֹ - יִפְרֹשׁ מִמֶּנָּה טְבִילָה זוֹ לְשִׁמָּה. וְכָל
30 כֹהֵן שְׂלֵא טָבֵל בֵּין בְּגָדִים לְבָגְדִים אוֹ שְׂלֵא קִדֵּשׁ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר עבודה – הלכות עבודת יוה"כ צא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

פי המשניות שם. רבינו גורס "אנא השם חטאתי וכו' אנא השם כפר", וכן הגירסא במשנה שלפנינו. ורבינו חננאל (שם לה:) מביא דעת ר' חגי בירושלמי (פרק ג הלכה ז) "בראשונה היה אומר אנא השם, ובשניה אנא בשם", ודחה דבריו מפני נוסחת המשנה. אולם בסדר העבודה "אתה כוננת" הנקרא "נוסח ספרד" כתוב כדעת ר' חגי, וכן הוא בתוספתא. (40 שם לט:) ולא כמו שקוראים בכינוי "א-ד-נ-י". בראש יומא פרק ח סימן יט מביא בשם רב האי גאון, שהיה מזכיר שם בן מ"ב אותיות. (42) כשהזכיר את השם. (43) שהתחילו לקרוא את השם ככתבו, כמו כהן גדול. (44) בזמרה. היה מאריך ומסלסל בזמרה ומבליע את השם. בגמרא קידושין עא. אמרו: "מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים". והמדובר שם בשם בן שתיים עשרה אותיות שנמסר רק לכהנים צנועים, והם הזכירהו בנשיאת כפים בהבלעה.

רחבו של הכבש (משנה שם וגמרא מ.). (24) אחרי שהקיפו את כל המזבח, מגיעים לשפתו המערבית של הכבש ושם יורדים. (25) במשנה שלפנינו הגירסא: "כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע, ר' יהודה אומר לעולם כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע", וגירסת רבינו כמו שכתב כאן. ובגמרא שם מה. משמע כגירסת רבינו, ראה לחם-משנה. (26) לכבד את הכהן הגדול שילך ברוב עם מלווים אותו. (27) לחתות בה גחלים מהמערכה שעל המזבח, כדי להקטיר עליה את הקטורת. (28) "התורה חסה על ממונם של ישראל" (שם), כי המחטה מתקלקלת קצת כשחותים בה תדיר באש. (29) שופך את הגחלים. (30) ובה היה מקטיר, משום כבוד המקדש. (31) בגמרא שם מד: מפרשים, שהמחטה היומיומית דפנותיה עבים, ושל היום דקים. (32) כדי שתתמוך את זרועו של כהן גדול. (33) במשנה שם מג: נחלקו ר' מאיר ור' יוסי ור' יהודה במנין המערכות, ופסק כר' יוסי "שהלכה כמותו מחבריו" (עירובין מו.). (34) שלוש מערכות שבכל יום הן: א. מערכה גדולה שעליה מקטירים את הקרבנות: ב. מערכה שניה של קטורת, שממנה לוקחים את הגחלים להקטרת הקטורת בהיכל: ג. לקיום האש, אם לא הספיקה אש המערכה הגדולה להתגבר על רוב הבשר מוסיפים עליה אש ממערכה זו. (35) וממערכה זו נוטלים גחלים להקטיר הקטורת שמכניסים לקודש הקדשים.

22 ז. כל הפהלים⁴⁵ והעם העומדים בעזרה, פשהם
23 שומעים את השם המפורש יוצא מפי כהן גדול
24 בקדשה ובטהרה, היו פורעים ומשתחוים ונופלים
25 על פניהם ואומרים: ברוך שם כבוד מלכותו
26 לעולם ועד. שנאמר: פי שם ה' אקרא, הבו גדל
27 לאלהינו. ובשלושת הדוויים היה מתפנן לגמר את
28 השם⁴⁶ פנגד המברכין, ואומר להן תטהרו. וכל
29 היום פשר לדווי יום הכפורים⁴⁷ ולדווי הפרים
30 הנשרפים⁴⁸.

(45) משנה יומא סו. והמדרכי יומא פרק ח גורס רק "והם עונים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", וכן גם גירסת הגר"א שם. (46) לא נמצא בתלמוד אלא בפיוטים. (47) משנה מגילה כ: (48) פר העלם דבר של ציבור ופר כהן משיח. ראה הלכות שגגות פי"ב ה"א, ופט"ו ה"א.

פרק שלישי

(1) יבאר הגורלות שמגריל, אם צריך שיהיו שוין וממה היו והיכן מגריל וכיצד.

31 א. שני הגורלות² - אחד פתוב עליו להשם, ואחד
32 פתוב עליו לעזאזל. והם פשרים מכל דבר³: בין
33 מן העץ, בין מן האבן, בין מן המתכת. אבל לא
34 יהיה אחד גדול ואחד קטן, אחד פסוף ואחד זהב,
35 אלא שניהם שוין⁴. ושל עץ היו. ובבית שני עשו
36 אותם של זהב⁵. ומניחין שני הגורלות בכלי אחד
37 המחזיק שתי הידים⁶, כדי שיכניס שתי ידיו ולא
38 יתפנן⁷. וכלי זה חל⁸ הוא, ושל עץ היה, וקלפי
39 שמו.

(2) כתוב בתורה (ויקרא טז, ח): ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. פרטי דיניהם של שני השעירים הללו מבוארים בהלכות הבאות. (3) ברייתא, יומאלז, א. (4) שם. (5) משנה, שם: "שלאשכרוע (מין עץ) היו, ועשאו בן גמלא של זהב", פירוש, מכספו נרב כשנתמנה כהן גדול. (6) כלומר, רק שתי ידיים ולא יותר.

1 ו. זה שנאמר בתורה: וכפר בעדו ובעד ביתו
2 ובעד כל קהל ישראל - מפי השמועה³⁶ למדו,
3 שזה ודוי דברים³⁷. נמצאת למד, שהוא מתוודה
4 ביום זה שלשה ודוויים: אחד - על ידי עצמו
5 תחלה. ודוי שני - על ידי עצמו עם שאר
6 הפהלים³⁸. ושניהם על פר החטאת אשר לו.
7 והדווי שלישי - על ידי כל ישראל על שעיר
8 המשתלח. ומזכיר את השם בכל ודוי מהן שלש
9 פעמים. כיצד³⁹ הוא אומר? אנא השם, חטאתי
10 עויתי ופשעתי לפניה. אנא השם, פפר נא
11 לחטאים ולעוונות ולפשעים שחטאתי ופשעתי
12 ופשעתי וכו'. שנאמר: פי ביום הזה יכפר
13 עליכם לטהר אתכם, מכל חטאתיכם לפני ה'
14 תטהרו. הרי שלש פעמים הזכיר את השם. וכן
15 בכל ודוי מהן. וכשהוא נותן את הגורל על שעיר
16 החטאת, אומר: להשם חטאת. נמצא מזכיר את
17 השם ביום זה עשר פעמים⁴⁰. ובכלם הוא מזכיר
18 ככתבו⁴¹, שהוא השם המפורש. בראשונה היה
19 מגביה את קולו בשם⁴². פיון שרפו פרוצין⁴³ -
20 חזרו לאמר בקול נמוך. ומבליעו בנעימות⁴⁴, עד
21 שלא יכירו בו אפלו חבריו הפהלים.

(36) הלכה למשה מסיני. (37) סומך ידי על הקרבן, ומתודה על עבירות המתכפרים, שם לא: מא: (38) משנה שם מא: ובגמרא שם מג: "יבוא זכאי ויכפר על החייב, ואל יבוא חייב ויכפר על החייב". (39) כל הנוסחאות הן על

19 וְלִשְׁחַט כְּנֶגֶד בֵּית שְׁחִיטָתוֹ²². וְשֹׁחֵט אֶת פֶּר
20 הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ וְאֵת הַשְּׂעִיר²³ שְׂעָלָיו עָלָיו הַגֹּדֶל
21 לְשֵׁם.

(18) משנה, שם מב, ב. (19) צמר צבוע אדום. רגילים היו לקפל את חוטי הצמר בתבנית לשון. (20) כרבי אבין בשם רבי יונתן, שם מג, א. (21) מול השער שדרכו יוציאוהו. (22) לשון המשנה, שם. ובגמרא שאלו אם הכוונה לקשירת זהורית בצוארו או הכוונה שמעמידים את השעיר כנגד בית שחיטתו, והמסקנה שמדובר בקשירה. ורבינו סתם כלשון המשנה. ובפיוט סדר העבודה "אתה כוננת", כתוב: "אף שעיר של שם יעמידנו נגד בית שחיטתו". ותמה הרא"ש בהל' סדר עבודת יום הכיפורים על הפייטן - מהגמרא שהבאנו, עיי"ש. (23) רבינו אינו מקפיד כאן על רציפות הסדר, שהרי בין שחיטת הפר לשחיטת השעיר, הקטיר קטורת והזה דם הפר בפנים, ומפני שרצה להשמיענו דיני ההזיות בפר ובשעיר, הסמיך כאן שחיטת השעיר לשחיטת הפר, וסמך על הסדר המבואר בפרק הבא.

22 ה. וּמִכְנִיס דָּמָן לַהִיכָל²⁴, וּמִזֶּה מֵדָם שְׂגִינָהּ בַּיּוֹם
23 הַזֶּה אֲרֵבָעִים וְשָׁלֹשׁ הַזִּיזוֹת²⁵. וְאֵלּוּ הֵן: מִזֶּה תַחֲלָה
24 מֵדָם הַפֶּר שְׂמוֹנֶה הַזִּיזוֹת בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים בֵּין בְּדֵי
25 הָאָרוֹן קְרוֹב לַפִּתָּה²⁶ בְּטַפֵּחַ²⁷, שְׁנֹאֲמַר: וְלִפְנֵי
26 הַפִּתָּה²⁸ יָזָה וּגִזָּר. וּמִזֶּה שֵׁם אַחַת לַמַּעֲלָה וְשִׁבְעַת
27 לַמָּטָה²⁹. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה³⁰ לְמָדוּ, שִׁזָּה שְׁנֹאֲמַר: שִׁבְעַת
28 פְּעָמִים - יָזָה יָתֵר עַל הַזִּזָּה רִאשׁוֹנָה³¹. וְכָף הִיָּה
29 מוֹנֶה: אַחַת. אַחַת וְאַחַת. אַחַת וְשֵׁתִים. אַחַת וְשָׁלֹשׁ.
30 אַחַת וְאַרְבַּע. אַחַת וְחֲמִשׁ. אַחַת וְשֵׁשׁ. אַחַת וְשִׁבְעַת.
31 וְלָמָּה מוֹנֶה כֵּכָה? שְׁמָא יִשְׁכַּח³² וְיִמְנָה הַזִּזָּה
32 רִאשׁוֹנָה מִכָּלל הַשִּׁבְעַת. וְאַחֲרַיָּה כָף מִזֶּה מֵדָם הַשְּׂעִיר
33 בֵּין בְּדֵי הָאָרוֹן שְׂמוֹנֶה, אַחַת לַמַּעֲלָה וְשִׁבְעַת לַמָּטָה,
34 וּמוֹנֶה בְּדֶרֶךְ שְׂמוֹנֶה בְּדָם הַפֶּר. וְחוֹזֵר וּמִזֶּה בְּהִיכָל
35 עַל הַפִּתָּה³³ מֵדָם הַפֶּר שְׂמוֹנֶה, אַחַת לַמַּעֲלָה וְשִׁבְעַת
36 לַמָּטָה, שֶׁכָּף נֶאֱמַר בְּדָם הַפֶּר: עַל הַפִּתָּה וְלִפְנֵי
37 הַפִּתָּה³⁴, וּמוֹנֶה בְּדֶרֶךְ שְׂמוֹנֶה בְּפָנִים. וְחוֹזֵר וּמִזֶּה
38 מֵדָם הַשְּׂעִיר כֵּן עַל הַפִּתָּה שְׂמוֹנֶה הַזִּיזוֹת, אַחַת
39 לַמַּעֲלָה וְשִׁבְעַת לַמָּטָה, שְׁנֹאֲמַר בְּדָם הַשְּׂעִיר: וְעִשָּׂה
40 אֶת דָּמוֹ בְּאֲשֶׁר עֲשָׂה לְדָם הַפֶּר, וּמוֹנֶה בְּדֶרֶךְ שְׂמוֹנֶה
41 בְּפָנִים. וְכָל אֵלּוּ הַהַזִּיזוֹת אֵינָם מִתְּכַנֵּן בֵּהֶן לְהַזִּיז לֹא
42 לַמַּעֲלָה וְלֹא לַמָּטָה, אֲלָא בְּמַצְלִיחָה³⁵. וְאַחֲרַיָּה כָף מְעַרְב
43 שְׂנֵי הַדָּמִים, דָּם הַפֶּר וְדָם הַשְּׂעִיר, וּמִזֶּה מְשַׁנֵּיהֶם
44 אֲרֵבָע הַזִּיזוֹת³⁶ עַל אֲרֵבָע קְרָנוֹת³⁷ מִזִּבְחַת הַזֶּהָב
45 שְׂבִיחִיכָל, וְשִׁבְעַת הַזִּיזוֹת עַל אֲמָצְעוֹ³⁸ שֶׁל מִזְבֵּחַ זֶה.

(24) כל סדר ההזיות הוא ע"פ המשנה, שם נג, ב. (25) ברייתא, זבחים מב, א. (26) הכפורת היתה מונחת על הארון שבו מונחים שני לוחות הברית ועוביה טפח. (27) מזה באויר מול הטפח של עובי הכפרת. בגמרא שם נה, א: "נגד עוביה של כפורת". והדם לא נפל על הכפורת אלא על הקרקע סמוך לארון (אפשר גם לפרש כוונת רבינו שזיה

(7) שלא יוכל למשמש בידיו ולהכיר איזה גורל הוא לה' ויוציאו בידו הימנית (סימן טוב היה כשיצא גורל זה בימין). רבא שם לט, א. וראה רש"י שם. (8) לא קידשוהו בקדושת כלי שרת מפני שהיה של עץ, ואין עושים כלי שרת של עץ (שם).

1 ב. הֵיכָן מִגְרִילִי⁹? בְּמִזְרַח הָעֶזְרָה בְּצִפּוֹן הַמִּזְבֵּחַ¹⁰.
2 מִנִּיחִין שֵׁם הַקֶּלֶפִּי, וּמַעֲמִידִין שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים בְּגִיחִין
3 לַמַּעֲרָב וְאַחֲרֵיהֶם לַמִּזְרָח. וְכֹהֵן גָּדוֹל בָּא לְשֵׁם,
4 וְהַסֵּגָן מִיָּמִינוֹ וְרֹאשׁ בֵּית אָב¹¹ מִשְּׂמָאלוֹ. וְשְׁנֵי
5 הַשְּׂעִירִים לְפָנָיו, אֶחָד לִיָּמִינוֹ וְאֶחָד לְשְׂמָאלוֹ.

(9) משנה, שם לז, א. (10) כלומר, צפונית מזרחית למזבח, ולא מול קיר המזרח של המזבח. רבינו עומד בשיטתו שבפ"ה מהל' בית הבחירה ה"ט-י"ט, שאע"פ שהמזבח משוך שבע אמות למחיצתה הצפונית של העזרה, לא נקרא צפון אלא המקום שהוא צפוני מקיר המזבח, היינו ששים אמות וחצי ברוחב לכל אורך העזרה מכותל האולם עד כותל המזרחי של העזרה, היינו שבעים ושש אמות. ראה כסף-משנה ולחם-משנה כאן, ו'תוספות יום-טוב' יומא פ"ג מ"ט. (11) הכהנים חולקו ל-24 משמרות, וכל משמר עבד שבוע אחד, וראש כל משמר מחלק את משמרו לבתי אבות, בית אב ליום, ראה למעלה פ"ד מהל' כלי המקדש ה"ג והי"א.

6 ג. טָרַף¹² בְּקֶלְפִי וְהֵעֵלָה שְׁנֵי הַגֹּדְלוֹת בְּשֵׁתֵי יָדָיו¹³
7 לְשֵׁם שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים וּפּוֹתַח יָדָיו. אִם שֶׁל שֵׁם עָלָה
8 בְּיָמִינוֹ - הַסֵּגָן אוֹמַר: אִישִׁי כֹהֵן גָּדוֹל¹⁴, הַגִּבֵּה
9 יִמְיָנָהּ. וְאִם בְּשְׂמָאל עָלָה - רֹאשׁ בֵּית אָב אוֹמַר לוֹ:
10 אִישִׁי כֹהֵן גָּדוֹל, הַגִּבֵּה שְׂמָאלָהּ. וְנוֹתֵן שְׁנֵי הַגֹּדְלוֹת
11 עַל שְׁנֵיהֶם: שֶׁל יָמִין עַל יָמִין, וְשֶׁל שְׂמָאל עַל שֶׁל
12 שְׂמָאל. וְאִם לֹא נָתַן - לֹא עֵכָב¹⁵, אֲלָא שֶׁחֲסַר
13 מַצֵּוֹה; שֶׁהַהֲנָחָה מַצֵּוֹה שְׂאִינָה מַעֲבָבֶת. וְהַהֲגֵרָלָה
14 מַעֲבָבֶת, אֵף עַל פִּי שְׂאִינָה עֲבֻדָּה¹⁶. לְפִיכָף, הַהֲנָחָה
15 כְּשֶׁרָה בָּזָר, וְהַעֲלִית הַגֹּדְלוֹת מִן הַקֶּלֶפִּי פְּסוּלָה
16 בְּזָרָה¹⁷.

(12) חטף, לקיחה פתאומית, כדי שלא יוכל למשמש בגודלות ולבחור איזה לקחת בימין ואיזה בשמאל (ראה למעלה הערה ו). משנה, שם לט, א. (13) אחד בימין ואחד בשמאל. (14) משנה, שם. (15) לכתחילה צריך להניח את הגודלות על השעירים. ובדיעבד, אם לא הניח ושחט את שעיר החטאת - כשר, שם מ, ב - מסקנות הגמרא שהגרלה מעכבת והנחה אינה מעכבת. (16) שם לט, ב - שהרי כשרה גם בסגן (רש"י שם). (17) ואע"פ שרבינו פסק בפ"א מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, ששחיטת פרו של כהן גדול בזר כשרה, והרי שחיטה מעכבת אלא שאינה עבודה (ראה יומא מב.) אין לדמות הגרלה לשחיטה, כי שחיטה אינה מצוה מיוחדת לקרבנות, מה שאין-כן הגרלה (לחם-משנה).

17 ד. וְקוֹשֶׁר לְשׁוֹן¹⁸ שֶׁל זְהוּרִית¹⁹ מְשַׁקֵּל שְׁתֵּי סֵלָעִים²⁰
18 בְּרֹאשׁ שְׂעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וּמַעֲמִידוֹ כְּנֶגֶד בֵּית שְׁלֹחַ²¹,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר עבודה - הלכות עבודת יוה"כ צג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

היו עושין, ומניפין בסודרין, פדי שיערו שהגיע
שעיר למדבר. ואחר שמשלח את השעיר⁴⁸ ביד
מוליכו, חוזר אצל הפר והשעיר שהיה דמן לפניו,
וקורען ומוציא את אמוניהן ונותנן בפלי ומקטירן
על גבי המזבח. ומחתך שאר בשרן חתיכות גדולות
מעורות זו בזו⁴⁹ במין קליעה, ואינו מפרק אותן,
ומשלחן ביד אחרים להוציאן לבית השרפה⁵⁰,
ומנתחין אותן שם בעורן, כמו שבארנו⁵¹.

(40) משנה, שם סו, א. (41) קובעים ערב יום הכיפורים מי
יוליך את השעיר, שנאמר בתורה (ויקרא טז, כא): "ושלח
ביד איש עתי". (42) שנאמר (שם) "איש" ולא נאמר
"כהן". (43) משנה, שם סו, ב. מפירושו על המשנה,
משמע שדעתו כרבי מאיר במשנה שם, שעשר סוכות היו
ובין סוכה וסוכה מיל (מרחק שיותר ללכת בשבת), ובין
הסוכה האחרונה למקום דחיפת השעיר - שני מילים.
(44) בסוף המיל הראשון, שהוא גבול היתר ההליכה בשבת
ויום הכיפורים. פסק כרבי מאיר נגד רבי יהודה ורבי יוסי
בברייתא, מפני שסתם רבי כמותו במשנה, שם. (45) אותה
לשון של זהורית שנזכרה למעלה ה"ד. במשנה כאן לא
נאמר "בקרניו", וגם למעלה במשנה מא, ב - נאמר "קושר
לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח" ולא נזכרו קרניים.
(46) התיירו לו ללכת יותר מתחום שבת, כדי שלא יישאר
לברו במדבר עד הלילה. (47) אנשים שעומדים על כל
הדרך במרחק מסוים זה מזה, וכשהגיע השעיר למדבר מניף
האחרון הקרוב למדבר סודרים, וזה שלפניו רואה ומניף גם
הוא סודרים, והשלישי רואה ומניף וכן השאר עד שראו
בירושלים את הסימן. (48) משנה, שם סו, ב. כל האמור
כאן מותר לעשות לפני שהגיע השעיר למדבר, אבל הקריאה
בתורה מצוותה אחר שהגיע השעיר למדבר ונגמרה מצוותו.
ראה שם סח, ב - סוף פרק ששי. (49) ברייתא, שם סו, ב.
(50) חוץ לירושלים ונקרא בית הדשן (ראה פ"ז מהל' מעשה
הקרבת ה"ד). (51) פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הי"ח.

ח. פיון שהגיע⁵² שעיר למדבר יצא פהן גדול
לעזרת הנשים⁵³ לקרות בתורה. ובזמן קריאתו⁵⁴
שורפין הפר והשעיר בבית הדשן. לפיכך, הוראה
פהן גדול כשהוא קורא - אינו רואה פר ושעיר
הנשרפין. ושרפתן פשרה בזר⁵⁵, כמו שבארנו⁵⁶.

(52) משנה, שם סח, ב. (53) שם סט, ב. מימרא של רב
חסדא. (54) שם סח, ב במשנה. (55) "ירושלמי" יומא פ"ו
סוף ה"ו (ראה 'שירי קרבן' שם). (56) פ"ז מהל' מעשה
הקרבת ה"ה.

ט. קריאה זו⁵⁷ אינה עבודה. לפיכך, אם רצה
לקרות בבגדי חל לבנים משלו - קורא. ואם רצה
לקרות בבגדי לבן - קורא; שבגדי כהנה נתנו להנות
בהן⁵⁸ שלא בשעת עבודה, כמו שבארנו⁵⁹.

(57) משנה, שם סח, ב. (58) ראה 'תוספות' יומא סט, א -
ד"ה בגדי. (59) פ"ח מהל' כלי המקדש הי"א. שם מגביל

במקום לא רחוק יותר מטפח מן הכפורת). (28) "לפני"
משמע לא על הכפורת ממש. (29) משנה, שם נג, ב.
ובברייתא שם נה, א פירשו: "כשהוא מזה למעלה מצדד
ידו למטה, וכשהוא מזה למטה מצדד ידו למעלה". פירש
'רבינו חננאל' שם ש"מצדד ידו למטה" הכוונה כף ידו
למטה ואצבעותיו למעלה, וכן "מצדד ידו למעלה" הכוונה
כף ידו למעלה ואצבעותיו למטה. וכן פירש רש"י שם
(רבינו'תם' בספר הישר, בחידושו ליומא, כותב בפירוש,
שברייתא זו מפרשת את המשנה, ושכן נוטים דברי 'רבינו
חננאל'. ומוסיף ואומר, שכל ההזיות נעשו במקום אחד,
והוספה זו מנוגדת לשיטת רש"י שם). ורבינו הולך לשיטתו
של 'רבינו חננאל', ראה להלן הערה לד. (30) תורה
שבעל-פה. (31) וביחד הן שמונה. (32) כרבי אלעזר שם,
ראה 'לחם משנה'. (33) המסך המבדיל בין קודש הקדשים
להיכל. (34) בדם הפר כתוב (ויקרא טז, יד): "על פני
הכפורת קדמה ולפני הכפורת", מפסוק זה למדו (שם נה).
אחת למעלה ושבע למטה בקודש הקדשים. ולמטה (שם
טז) כתוב: "וכן יעשה לאוהל מועד", ופירשו חכמים (שם
נו): שגם בהיכל יזה כך. (35) לשון המשנה. ורבינו
בפירושו שם אומר: כמלקה בשוט, ונראה שכוונתו לפרש
שהכהן לא עשה תנועה בידו כלפי מעלה ולא כלפי מטה
אלא תנועה אופקית כמלקה בשוט, ורק את היד היה מצדד
למטה או למעלה כמו שביארנו למעלה ע"פ דעת 'רבינו
חננאל' (רש"י פירש "כמכה ברצועה שמתחיל בין הכתפים
ומכה והולך למטה", ברור שהכוונה למלקות בבית-דין).
(36) משנה, שם נח, ב. (37) ראה לקמן פ"ה ה"ב הערה כז.
(38) פירוש, על גג המזבח, בריחוק מקום מן הקרנות.

ו. וכל אלו הארבעים ושלש הזיות טובל אצבעו
בדם טבילה על כל היתה³⁹, לא שיהיה שתי הזיות
מטבילה אחת. ושירי הדם שופך על יסוד מערכי
של מזבח החיצון.

(39) תוספתא יומא פ"ג, ה"ב: על כל הזייה טבילה.

ז. ואחר כך⁴⁰ משלח את השעיר החי ביד איש
המוכן⁴¹ להוליכו למדבר. והפל פשרים להוליכו⁴²,
אלא שעשו כהנים גדולים קבע ולא היו מניחים את
ישראל להוליכו. וספות⁴³ היו עושין מירושלים עד
תחלת המדבר, ושובת איש אחד או אנשים הרבה
בכל ספה וספה מהן, פדי שיהיו מלוין אותו מספה
לספה. על כל ספה וספה אומרים לו: הרי מזון והרי
מים. אם בשל פחו וצריך לאכל - אוכל. ומעולם
לא הצרך אדם לכהן. ואנשי הספה האחרונה עומדין
בסוף התחום⁴⁴ ורואין את מעשיו מרחוק. פיצד היה
עושה? חולק לשון של זהורית שבקרניו⁴⁵, חציו
קושר בפסלע וחציו קושר בין שתי קרניו. ודוחפו
לאחוריו והוא מתגלגל ויורד. לא היה מגיע לחצי
ההר עד שהוא נעשה איברים איברים. וכא ויושב
לו תחת ספה האחרונה⁴⁶ עד שתחשך. ודרבנן⁴⁷

ותחנה ורנה ובקשה פפי מה שהוא רגיל, וחותם: 27
הושע ה' עמך ישראל, שעמך ישראל צריכין 28
להושע. ברוך אתה יי, שומע תפלה.⁷³ 29

(70) משנה, שם סח, ב. וגמרא ע, א. (71) במשנה כתוב "שמונה", אבל שם אמרו: "ומברך עליה" וגם הברכה שלפני הקריאה בכלל, ורבינו כאן כותב ומוסיף "לאחריה", ולפיכך כתב "שבע". ושתי הברכות שכל אדם מברך נמנות כברכה אחת, שאם לא כן הרי תשע ברכות. (בפירושו על המשנה, סוטה מ, ב - כותב רבינו סדר ברכות אחר. ראה 'תוספות יום-טוב' ו'תפארת ישראל' כאן). (72) כפי שהן סדורות בתפילת שמונה-עשרה. (73) רבינו מונה "שומע תפלה" במנין שבע הברכות, ורש"י במשנה אינו מכניסה לחשבון שמונה הברכות (רבו השיטות והגירסאות במנין הברכות, ופירושו כאן הוא לפי הגירסה שלפנינו בהלכה זו).

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ו

פרק רביעי

(1) יבאר סדר כל המעשים שביום הכיפורים איך היו.

א. סדר כל המעשים שביום זה כן הוא: פחצות 30
הלילה מפיסין² לתרומת הדשן.³ ומסדרין את 31
המערכה, ומדשנין את המזבח, כדרך שעושין בכל 32
יום על הסדר שבארנו, עד שייגיעו לשחיטת התמיד. 33
כשיגיעו לשחט את התמיד, פורסין סדין של בוץ⁴ 34
בין כהן גדול ובין העם. ולמה של בוץ? כדי שיקרי 35
שעבודת היום כבגדי בוץ. ופושט בגדי הל, וטובל, 36
ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט 37
בתמיד רב שנים, ומניח אחר לגמר השחיטה, 38
ומקבל הדם וזורקו על המזבח כמצותו. ואחר כך 39
נכנס להיכל ומקטיר קטרת של שחר ומטיב את 40
הגרות. ומקטיר איברי התמיד והחבתין והנסכים, 41
ככל סדר התמיד של כל יום שבארנו. ואחר התמיד 42
מקריב הפר ושבעת הכבשים של מוסף היום. ואחר 43
כן מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב, וטובל, 44
ולובש בגדי לבן, ומקדש ידיו ורגליו. ובא לו אצל 45
פרו. ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח, ראשו 46
לדרום ופניו למערב, והפכה עומד במזרח ופניו 47
למערב. וסומך שתי ידיו על ראש הפר ומתודה. 48
וכן היה אומר: אגא השם, חטאתי עויתי פשעתי 49
לפניך אני וביתי. אגא השם, כפר נא לחטאים 50
ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי 51
לפניך אני וביתי. כפתוב בתורת משה עבדך לאמר: 52
כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, מפל 53
חטאתיכם לפני ה' תטהרו. ואחר כך מגריל על שני 54
השעירים, וקושר לשון של זהורית בראש המשתלח 55
ומעמידו כנגד בית שלוחו, ולנשחט כנגד בית 56

רבינו את ההיתר ואומר, שרק ביום שהוא עובד מותר ללבוש גם שלא בשעת עבודה.

י. כיצד הוא קורא?⁶⁰ יושב⁶¹ בעזרת הנשים, וכל 1
העם עומדין לפניו. וחזן⁶² הכנסת⁶³ נוטל ספר תורה 2
ונותנו לראש הכנסת⁶⁴, וראש הכנסת נותנו לסגן, 3
והסגן נותנו לכהן גדול, וכהן גדול עומד ומקבל. 4
עומד וקורא אחרי מות ואף בעשור שבפרשת 5
מועדות⁶⁵ עד סוף הענין⁶⁶, וגולל את התורה 6
ומניחה בחיקו ואומר: יותר ממה שקראתי לפניכם 7
כתוב כאן. ובעשור שבחומש הפקודים⁶⁷ עד סוף 8
הענין קורא אותו על פה. ולמה קורא על פה? לפי 9
שאין גוללין ספר תורה בצבור⁶⁸. ולמה לא יקרא 10
בספר אחר? לפי שאין אחד קורא בשני ספרים, 11
משום פגם ראשון⁶⁹. 12

(60) משנה, שם. (61) בגמרא למדו זה, ממה שנאמר למטה במשנה: "וכהן גדול עומד ומקבל", משמע שלפני כן יושב. שם ט, א. (62) בזמן המשנה, קראו לשמש – חזן, כך פירש רש"י כאן, אולם בפירושו על המשנה שבת (יא) "החזן רואה היכן תינוקות קוראים", כותב רבינו "מלמד תינוקות". ורש"י פירש שם, המקריא בתורה לשבעת הקוראים. ונראה ששני התפקידים היו מוטלים על אדם אחד. (63) בבית המקדש היה מקום מיוחד לתפילה ולקריאה בתורה, ונקרא כנסת או בית-כנסת. בתוספתא חגיגה פ"ב ה"ד כתוב: "ובשבתות וימים טובים נכנסים לבית המדרש שבהר הבית", נראה שכאן היה גם מקום התפילה בבית שני. (64) הממונה על עניני הכנסת, וכל צרכיה נחתכים על פיו (רש"י שם). (65) פרשת אמור (ויקרא כג, כו). (66) עד תשבתו שבתכם. (67) בפרשת פינחס (במדבר כט, זיא), ספר במדבר נקרא חומש הפקודים, מפני שמתחיל במפקד בני ישראל. ראה למעלה פ"א ה"א. (68) שלא להטריח את הציבור לחכות עד שיגללו. (69) שלא יאמרו נמצא פגם (פסול) בספר שקרא בו תחילה.

יא. בעת שקורא⁷⁰ מברך לפניו ולאחריה כדרך 13
שמברכין בבית הכנסת, ומוסיף לאחריה שבע⁷¹ 14
ברכות, ואלו הן: רצה ה' אלהינו וכו'. מודים 15
אנחנו לך וכו'. סלח לנו אבינו פי חטאנו וכו', 16
וחותם בה: ברוך אתה יי, מוחל עונות עמו ישראל 17
ברחמים. הרי שלש ברכות כתקנן⁷². ומברך על 18
המקדש ברכה בפני עצמה. יהיה ענינה, שיעמד 19
המקדש ושכינה בתוכו. וחותם בה: ברוך אתה יי, 20
שוכן בציון. ומברך על ישראל ברכה בפני עצמה. 21
ענינה, שיושיע ה' את ישראל ולא יסור מהן מלך. 22
וחותם בה: ברוך אתה יי, הבוחר בישראל. ומברך 23
על הכהנים ברכה בפני עצמה. ענינה, שירצה 24
המקום מעשיהם ועבודתם ויברכם. וחותם בה: 25
ברוך אתה יי, מקדש הכהנים. ואחר כך אומר תפלה 26

בלילה (רמב"ן במלחמות בתחילת מסכת יומא ראה בעל
המאור שם). (4) של פשתן, משנה שם. "ולמה של בוך?
כדי שיכיר, שעבודת היום בבגדי בוך" (גמרא שם לא:).
(5) בזמן שהוא מקטיר את הקטורת בקודש הקדשים, שהרי
הקטרה זו מקומה בין שחיטת הפר ובין הזיית דמו.
(6) שורת מרצפות (בלטות). (7) בזמן שכהן גדול מקטיר
הקטורת אסור לכל אדם להכנס להיכל. (8) בערב יום
הכיפורים כותשים שנית את הקטורת הדקה העומדת
להקטרה למחרת (כריתות ו:). (9) ראשי אצבעות היד
נוגעות בכף היד. (10) בין האצבעות וכף היד מפסיקה
כמות ניכרת של קטרת. (11) האצבעות מרוחקות קצת מכף
היד, כאילו צפות, (רש"י שם מח.), בערוך פירש: מידה
נכונה ומדויקת. וכדבריו משמע במנחות ז. שאמרו "בביסה
טפופה" ושם קשה לפרש כרש"י. (12) ואף על פי שהולכת
דם בשמאל פוסלת מן התורה (שהרי רק בהולכת איברים
לכבש אמר אביי בזבחים כד: ששמאל אינה פוסלת מן
התורה), הולכת הקטורת בשמאל פסולה רק מדרבנן וביום
הכיפורים לא גזרו, מפני חולשתו של כהן גדול (כסף
משנה). (13) מקופלת קצת מן הצד והקיפולים מחוברים
בקרסים, משנה שם נב: ונתא קמא אומר שהיו שתי פרוכות,
וכן כתב רבינו בפרק ד מהלכות בית הבחירה הלכה ב.
אולם שם המדובר בבית שני, אבל בבית ראשון הבדילה בין
היכל לקודש הקדשים חומה שעובייה אמה, ונגד הפתח
הייתה פרוכת אחת (שם נד.) ורבינו בבית ראשון מדבר,
שהרי מסיים "עד שהוא מגיע לארון" ובבית שני לא היה
ארון. (14) שנינו (שם נג:): "אבן הייתה שם (בקדש
הקדשים) מימות נביאים ראשונים ושתיה הייתה נקראת".
(15) פירוש, אינו מפזר את הקטורת, אלא צובר שכבה עבה
(ברייאא שם יט:) היינו קרובה יותר לארון.

שחיטתו. ובא לו אצל פרו שניה, וסומך שתי ידיו
על ראשו ומתודה ודוי שני. וכך הוא אומר: אָנָּה
הָשֵׁם, הָטָאתִי צוֹיִתִי פִּשְׁעִי לִפְנֵיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי
אֹהֲרִי עִם קְדוֹשֶׁיךָ. אָנָּה הָשֵׁם, כִּפֹּר נָא לַחַטָּאִים
וְלַעֲוֹנוֹת וּלְפִשְׁעִים שֶׁחָטָאתִי וְשָׁעוֹתִי וְשִׁפְשָׁעִי
לִפְנֵיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אֹהֲרִי עִם קְדוֹשֶׁיךָ. כִּפֹּתֶנּוּ
בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: כִּי בַיּוֹם הַזֶּה וְגוֹמַר. וְאַחֲרֵי כֵן
שׁוֹחֵט אֶת הַפָּר וּמִקְבֵּל אֶת דָּמוֹ, וְנוֹתְנוֹ לְמִי שֶׁהוּא
מְנַדְּדוֹ שְׁלֹא יִקְרָשׁ, [וּמִנִּיחָה] עַל הַרְבֵּד הַרְבִּיעִי
שֶׁל הַיֵּכֶל מִבַּחוּץ. וְנוֹטֵל אֶת הַמַּחֲתָה וְחוֹתֶה בָּהּ
אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִן הַסֻּמוֹף לְמַעַרְב, שְׁנָאֵמַר: מֵעַל
הַמִּזְבֵּחַ מִלְּפָנֵי ה', וְיֹרֵד וּמִנִּיחָה עַל הַרְבֵּד שֶׁבַעֲזָרָה.
וּמִצִּיאֵין לוֹ אֶת הַכֹּף וְכָלִי מְלֵא קְטֹרֶת דְּקָה מִן
הַדְּקָה⁸, וְחוֹפֵן מִמֶּנָּה מְלֵא חֲפָנָיו, לֹא מִחוּקוֹת⁹ וְלֹא
גְדוֹשׁוֹת¹⁰, אֲלָא טַפּוּפוֹת¹¹, הַגְּדוֹל לְפִי גְדֻלּוֹ וְהַקָּטָן
לְפִי קָטְנוֹ, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַכֹּף. כִּכָּר בְּאַרְנוֹ, שֶׁהוֹלֵכָה
בְּשִׁמְאֵל פּוֹסֶלֶת בְּדָם הַקְּדָשִׁים וּבִשְׂאֵר הַעֲבוּדוֹת,
וּלְפִיכָךְ הִנֵּה מִן הַדִּין שְׁוִלִיף הַמַּחֲתָה בְּשִׁמְאֵלוֹ וְכֵן
הַקְטֹרֶת בִּימִינוֹ; אֲבָל מִפְּנֵי כִכָּר הַמַּחֲתָה, וְעוֹד
שֶׁהִיא חֲמָה, אֵינִי יוֹכֵל לְסַבֵּלָה בְּשִׁמְאֵלוֹ עַד הָאָרוֹן,
לְפִיכָךְ נוֹטֵל הַמַּחֲתָה בִּימִינוֹ וְכֵן הַקְטֹרֶת בְּשִׁמְאֵלוֹ¹²,
וּמִהֲלָךְ בְּהֵיכֶל עַד שֶׁהוּא מֵגִיעַ לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים.
מֵצֵא הַפְּרֹכֶת פְּרוּפָה¹³. נִכְנָס לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים עַד
שֶׁהוּא מֵגִיעַ לְאָרוֹן. הֵגִיעַ לְאָרוֹן, נוֹתֵן הַמַּחֲתָה בֵּין
שְׁנֵי הַבָּדִים. וּבֵבֵית שְׁנִי, שְׁלֹא הִנֵּה אָרוֹן, הִנֵּה
מִנִּיחָה עַל אֲבֵן הַשֹּׁהֲנִית¹⁴. וְאַחֲזִי שֹׁפֵת הַכֹּף בְּרֹאשִׁי
אֲצַבְעוֹתַי אוֹ בִּשְׁנֵי, וּמַעֲרָה הַקְטֹרֶת בְּגוֹדְלוֹ לְתוֹךְ
חֲפָנָיו עַד שֶׁמִּחֲזִירָהּ לְמֵלֹא חֲפָנָיו בִּשְׁהִיתָה. וְזוֹ
הִיא עֲבוּדָה קָשָׁה שֶׁבִּמְקָדָשׁ. וְצוּרָה¹⁵ אֶת הַקְטֹרֶת עַל
גִּבִּי הַגָּחִלִים בִּידוֹ לְפָנִים בַּמַּחֲתָה, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה
הַקְטֹרֶת קְרוּבָה לְאָרוֹן וּרְחוּקָה מִפְּנֵיו, שְׁלֹא יִכְרֹה.
וּמִמֵּתִין שָׁם עַד שֶׁיִּתְמַלֵּא הַבֵּית עֶשֶׂן וְיוֹצֵא. וְהוּא
מִהֲלָךְ אַחֲרָיִת מַעֵט מַעֵט, פָּנָיו לְקֹדֶשׁ וְאַחֲרָיו
לְהֵיכֶל, עַד שֶׁיּוֹצֵא מִן הַפְּרֹכֶת. וּמִתְפַּלֵּל שָׁם בְּהֵיכֶל
אֲחֵר שֶׁיּוֹצֵא תְּפִלָּה קְצָרָה, שְׁלֹא לְהִבְעִית אֶת הָעָם,
שֶׁמָּא יֹאמְרוּ מֵת בְּהֵיכֶל. וְכֵן הִנֵּה מִתְפַּלֵּל: יְהִי רָצוֹן
מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שְׁאֵם תִּהְיֶה שְׁנָה זוֹ שְׁחוֹנָה
תִּהְיֶה גְשׁוּמָה. וְלֹא יִסּוּר שֶׁבֵט מִבֵּית יְהוּדָה. וְלֹא
יִהְיֶה עֲמָךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין לְפִרְסָה. וְאַל תִּכְנָס
לְפָנֶיךָ תְּפִלַּת עוֹבְרֵי דְרָכִים.

ב. בִּשְׁעַת הַקְטֹרֶת הַקְטֹרֶת¹⁶ בְּקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים כָּל הָעָם
פּוֹרְשִׁים מִן הַהֵיכֶל בְּלִבָּד, וְאֵינָן פּוֹרְשִׁים מִבֵּין
הָאוֹלָם וְלִמְזִבְחָם¹⁷; שְׂאֵין פּוֹרְשִׁים מִבֵּין הָאוֹלָם
וְלִמְזִבְחָם אֲלָא בִּשְׁעַת הַקְטֹרֶת בְּהֵיכֶל בְּכָל יוֹם וּבִשְׁעַת
מִתֵּן דָּמִים בְּהֵיכֶל, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהֵלְכוֹת תְּמִידִין.
וְאַחֲרֵי כֵן נוֹטֵל דָּם הַפָּר מִזֶּה שֶׁהוּא מְנַדְּדוֹ, וְנִכְנָס
בּוֹ לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, וּמִזֶּה מִמֶּנּוּ שָׁם שְׁמוֹנֶה הִזְיוֹת
בֵּין בְּדֵי הָאָרוֹן, וְיוֹצֵא וּמִנִּיחוֹ בְּהֵיכֶל עַל כֵּן¹⁸ הִזְקָב
שֶׁהִנֵּה שָׁם. וְאַחֲרֵי כֵן יוֹצֵא מִן הַהֵיכֶל, וְשׁוֹחֵט אֶת
הַשְּׁעִיר וּמִקְבֵּל אֶת דָּמוֹ, וְנִכְנָס בּוֹ לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים,
וּמִזֶּה מִמֶּנּוּ שָׁם שְׁמוֹנֶה הִזְיוֹת בֵּין בְּדֵי הָאָרוֹן, וְיוֹצֵא
וּמִנִּיחוֹ עַל כֵּן הִזְקָב שְׁנֵי שְׁבִהֵיכֶל. וְאַחֲרֵי כֵן נוֹטֵל
דָּם הַפָּר מֵעַל הַכֹּף וּמִזֶּה מִמֶּנּוּ עַל הַפְּרֹכֶת כְּנֶגֶד
הָאָרוֹן שְׁמוֹנֶה הִזְיוֹת. וּמִנִּיחַ דָּם הַפָּר, וְנוֹטֵל דָּם
הַשְּׁעִיר וּמִזֶּה מִמֶּנּוּ עַל הַפְּרֹכֶת כְּנֶגֶד הָאָרוֹן שְׁמוֹנֶה
הִזְיוֹת. וְאַחֲרֵי כֵן מַעֲרָה דָּם הַפָּר לְתוֹךְ דָּם הַשְּׁעִיר,
וּמִחֲזִיר הֵכֵל לְמִזְרֵק שֶׁהִנֵּה בּוֹ דָּם הַפָּר, כְּדִי
שֶׁיִּתְעַרְבוּ יָפָה יָפָה. וְעוֹמֵד לְפָנִים מִמְּזִבְחַת הִזְקָב בֵּין
הַמִּזְבֵּחַ וְהַמְנוֹרָה, וּמִתְחִיל לְהִזְזוֹת¹⁹ מִדָּם הַמַּעֲרֹכֶת
עַל קְרָנוֹת מִזְבֵּחַ הִזְקָב, וְהוּא מְסַבֵּב וְהוֹלֵךְ וּמִזֶּה עַל

(2) מטילים גורל. (3) אחר חצות הלילה מוריד כהן קצת מן
הדשן שעל המזבח ומניחו לא רחוק מן המזבח וזה נקרא
תרומת הדשן. מדברי רבינו יוצא, שתרומת הדשן ביום
הכיפורים כשרה בכהן הדיוט (=לא כהן גדול) ומה שכתב
למעלה בפרק א הלכה ב "הכל עשוי בכהן גדול" זה
בעבודת היום בלבד, אבל לא בתרומת הדשן הנעשית

לקמן. (20) מתחיל להזות למטה וממשיך ועולה למעלה. (21) מכיוון שהקרן היא לפניו ממש אינו יכול לצדד אצבעותיו כלפי מטה כמו בהזיות המרוחקות ואוחזן כלפי מעלה ואם ימשוך את ההזאה מלמעלה למטה במצב זה, יזוב הדם לשרוול כותנתו.

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

(1) יבאר אם הקדים מעשה לחבירו בכגד לכן בפנים, ודין הקדים דם השעיר לדם הפר.

א. פֶּל עֲבוֹדוֹת² שְׁעוֹבֵד בְּבִגְדֵי לָכֵן בְּפָנִים בְּהִיכָל³
צָרִיף לַעֲשׂוֹתָן עַל הַסֹּדֶר שֶׁבָּאֲרָנוּ, וְאִם הַקָּדִים בְּהֵן⁴
מַעֲשֵׂה לַחֲבֵירוֹ - לֹא עֲשֵׂה כָלָוִם.⁵

(2) משנה יומא ס. וכפירושו של ר' יהודה בברייתא שם. (3) בברייתא שם נאמר: "בדברים הנעשים בבגדי לכן מבפנים". ופירש רש"י, שהכוונה לקודש הקדשים, אבל בדברים הנעשים בהיכל אין שינוי סדר פוסל. אולם מדברי רבינו כאן יוצא שהוא מפרש "מבפנים" היינו היכל. ובלחם-משנה הקשה, הרי בזבחים מ. אמרו שלר' יהודה סדר הזאות אינו מעכב, והרי אין הזאות בעזרה? (וביומא מ. אמרו, שלר' יהודה אם הקדים דם הפר במזבח לדם השעיר בהיכל - כשר). ולא מצא יישוב לקושיא זו, ואומר שטעות סופר בדברי רבינו, וצ"ל "לפנים מן ההיכל", כלומר, בקודש הקדשים. (4) אבל עבודות שמחוץ להיכל, או לקודש הקדשים, כגון הגרלה, וידוי ושפיכת שירי הדם, אע"פ שהם נעשים בבגדי לכן (בארבעה בגדים) אין הסדר מעכב.

ב. קִטְרֵת שֶׁחֲפָנָה⁶ קָדֵם שְׁחִיטַת הַפָּר - לֹא עֲשֵׂה⁷
כָלָוִם. אֵף עַל פִּי שֶׁהַחֲפִינָה בְּעֶזְרָה, צָרִף פָּנִים⁸
בְּעֲבוֹדַת פָּנִים⁹ הִיא. וְכֵן שְׁעִיר שֶׁשְּׁחָטוֹ¹⁰ קָדֵם מִתֵּן¹¹
דָּמוֹ שֶׁל פָּר - לֹא עֲשֵׂה כָלָוִם¹². אֵף עַל פִּי
שֶׁהַשְּׁחִיטָה בְּעֶזְרָה, הָרִי דָּמוֹ נִכְנָס לְפָנִים¹³.

(5) מימרא של רב חנינא שם. (6) נימוק זה אמרו שם לפי דעת ר' יהודה, שרבינו פוסק כמותו. מכאן שדעת רבינו שהתורה הקפידה לא רק שלא יאחר עבודות פנים אלא גם שלא יקדימן, שאם לא כן היה עליו לנמק שהשחיטה היא צורך פנים. אבל בתוספות ישנים שם ס. ד"ה אבל, כתבו, שאם הקדימן - כשר. ולפי שיטתם, הפסול כאן הוא מפני שהשחיטה היא צורך פנים. (7) מימרא של עולא, שם סא. (8) כלומר, יזה דם הפר וישחוט שעיר אחר. (9) כלומר, ולפיכך השחיטה היא צורך פנים. בגמרא שם לא נמצא נימוק זה ואין אנו צריכים לו כאן, שהרי אפילו אם השחיטה דינה כעבודת חוץ לא עשה כלום, מפני שאיחר מתן דם הפר בקודש הקדשים, כמו שאמרו ביומא, שאם הקדים מתנות דם הפר שבהיכל למתנות דם השעיר בקודש הקדשים - פסול, ואע"פ שמתנות הפר הם דברים הנעשים מחוץ (ראה למעלה הערה ב גירסת הלחם-משנה, וראה תוספות ישנים שם מ. ד"ה נהי).

ג. אֵיל וְשְׁעִיר הַמוֹסָפִין שֶׁעֲשֵׂה אוֹתָן קָדֵם עֲבוֹדַת
הַיּוֹם¹⁴ - אֵינָן כָּלָוִם¹⁵.

הַקִּרְנוֹת מִבְּחוּץ. וּמִתְחִיל מִקֶּרֶן מִזְרְחִית צְפוֹנִית,
לְצְפוֹנִית מְעֻרְבִית, לְמְעֻרְבִית דְּרוֹמִית, לְדְרוֹמִית
מִזְרְחִית. וְעַל כֵּלָּן הוּא נוֹתֵן מִלְמָטָן לְמַעַלָּן²⁰, חוּץ
מִן הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁהִי הַלְפָּנִי שֶׁהוּא נוֹתֵן מִלְמָעַלָּן
לְמָטָן, בְּדִי שֶׁלֹּא יִתְלַכְלוּ כָּלֵיו²¹. וְחוּתָהּ הַגָּהֳלִים
וְהָאֵפֶר שֶׁבְּמִזְבַּח הַזֶּהב הֵילֵךְ וְהֵילֵךְ עַד שֶׁמִּגְלָה
זֶהָבוֹ, וּמִזֶּה מִדָּם הַתַּעֲרֵכֶת עַל טְהָרוֹ שֶׁל מִזְבַּח שְׁבַע
פְּעָמִים בְּצֵד הַדְּרוֹם, בְּמָקוֹם שֶׁשְּׁלָמוֹ מִתְּנוּת
קִרְנוֹתָיו. וְיוֹצֵא וְשׁוֹפֵף שִׁירֵי הַדָּם עַל יְסוֹד מְעֻרְבִי
שֶׁל מִזְבַּח הַחִיצוֹן. וְאַחֵר כֵּף בָּא אֲצֵל שְׁעִיר
הַמִּשְׁתַּלֵּחַ וְסוּמָךְ שְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁוֹ וּמִתְּוֹדָה. וְכֵף
הוּא אוֹמֵר: אֲנִי הָשֵׁם, חֲטָאוּ עוֹו וּפָשְׁעוּ לְפָנֶיךָ
עֲמָךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל. אֲנִי הָשֵׁם, בְּפָר נָא לְחֻטָּאִים
וְלַעֲוֹנוֹת וְלַפְשָׁעִים שֶׁחֲטָאוּ וְשָׁעוּ וְשָׁפְשְׁעוּ לְפָנֶיךָ
עֲמָךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל. בְּקָתוֹב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ: כִּי
בַּיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם וְגוֹמֵר. וְאַחֵר כֵּף מִשְׁלַח אֶת
הַשְּׁעִיר לַמִּדְבָּר. וּמוֹצִיא אֲמוּרֵי פֶר וְשְׁעִיר שֶׁהִכְנִיס
דָּמָן לְפָנִים וְנוֹתֵן בְּכָל, וּמִשְׁלַח הַשָּׂאֵר לְבֵית הַדָּשָׁן
לְשִׂרְפָה. וְיוֹצֵא לְעֹזֶרֶת הַנָּשִׁים וְקוֹרֵא שֵׁם אֲחֵר
שֶׁיִּגְעֵי הַשְּׁעִיר לַמִּדְבָּר. וְאַחֵר כֵּף מִקְדָּשׁ, וּפּוֹשֵׁט
בְּגָדֵי לָכֵן, וְטוֹבֵל, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי זָהָב, וּמִקְדָּשׁ יָדָיו
וְרִגְלָיו. וְעוֹשֶׂה הַשְּׁעִיר הַנֶּעֱשֶׂה בְּחוּץ, שֶׁהוּא מְכַלֵּל
קִרְבָּנוֹת מוֹסֵף הַיּוֹם, וּמִקְרִיב אֵילָו וְאֵיל הָעֵץ;
שֶׁנֶּאֱמַר: וְיֹצֵא וְעֲשֵׂה אֶת עֲלָתוֹ וְאֶת עֲלַת הָעֵץ.
וּמִקְטִיר הָאֲמוּרִין שֶׁל פֶּר וְשְׁעִיר הַנֶּשְׁרָפִין. וּמִקְרִיב
תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים. וְאַחֵר כֵּף מִקְדָּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו,
וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי זָהָב, וְטוֹבֵל, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי לָכֵן, וּמִקְדָּשׁ.
וְנִכְנָס לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים וּמוֹצִיא אֶת הַכֶּף וְאֶת
הַמִּחְתָּה. וְאַחֵר כֵּף מִקְדָּשׁ, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי לָכֵן, וְטוֹבֵל,
וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי זָהָב, וּמִקְדָּשׁ. וּמִקְטִיר קִטְרֵת שֶׁל בֵּין
הָעֶרְפִּים, וּמִטִּיב אֶת הַגְּרוֹת שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים, כִּשְׂאֹר
הַיָּמִים. וְאַחֵר כֵּף מִקְדָּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי
זָהָב וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי עֲצָמוֹ, וְיוֹצֵא לְבֵיתוֹ. וְכָל הָעֵץ
מִלֵּוִין אוֹתוֹ עַד בֵּיתוֹ. וְיוֹם טוֹב הִיָּה עוֹשֶׂה עַל שְׂעִיָּא
בְּשָׁלוֹם מִן הַקְּדָשׁ.

(16) כתוב בתורה (ויקרא טז, יז): "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו", פירוש, שלא יהיה שם אדם בשעה שהכהן הגדול נמצא בקדשי הקדשים, והיכל בבית המקדש הוא כאוהל מועד שבמשכן. (17) בין האולם למזבח עשרים ושתיים אמות. והאולם עצמו, שהוא כעין פרוזדור להיכל, רחבו מן המזבח למערב אחת עשרה אמה. ומשמיענו רבינו שמה ששינו במסכת כלים פרק א משנה ט "פורשים מבין האולם למזבח בשעת הקטרה" הכוונה בשעת הקטרת הקטורת בכל יום בהיכל, אבל בהקטרה בקודש הקדשים פורשים רק מן ההיכל בלבד, ולא מבין האולם למזבח. (18) בסיס. (19) רצונו לומר לתת הדם באצבע ולא הזאה ממש מרחוק. וכן יש לפרש "ומזה"

קדם שִׁיגְמֹר כָּל הַמִּתְנֹת²³ - הָרִי זֶה מְבִיא פֶּר אַחֵר, וְיִחַפֵּן קִטְרֶת פֶּעַם שְׁנִיָּה קֹדֶם²⁴ שְׁחִיטַת הַפֶּר, וְיִקְטִיר הַקִּטְרֶת, וְאַחֵר כֶּךָ יָבִיא דָּמֹ וְיִזְחַר מִמֶּנּוּ²⁵.

(22) שם סא. ברייתא ומשנה זבחים מז. (23) אפילו אם נתן כבר המתנות בקודש הקדשים ועל הפרוכת, ולא נתן כל המתנות על מזבח הזהב. (24) הכסף-משנה מגיה "אחר", שהרי למעלה בהלכה ב כתב: קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה כלום. (25) לפי הסדר של הפר הראשון, שהקטורת קודמת להזאות. ובהלכות ה, ז, ו המדובר בדם השעיר.

ט. וְאֵין²⁶ מְטֵמָא בְּגָדִים²⁷ וְאֵין נִשְׂרָף בְּבֵית הַדֶּשֶׁן²⁸ אֶלָּא הַפֶּר הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן שֶׁבּוֹ נִגְמְרָה הַפִּסְפָּה.²⁴

(26) שם סא: מחלוקת ר' שמעון ורבנן, ופסק כרבנן. (27) כתוב בתורה: "והשורף אותם יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים" (ויקרא טז, כח). (28) ראה למעלה פ, ג ה"ז הערה מח. והפר שדמו נשפך נשרף בעזרה (ראה פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד).

י. נִתְעַרְבּ לֹא²⁹ דָם הַפֶּר בְּדָם הַשְּׁעִיר קֹדֶם שִׁיגְמֹר הַהֲזִיזוֹת - נוֹתֵן אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה לְשֵׁם פֶּר³⁰, וְחוֹזֵר וְנוֹתֵן אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה לְשֵׁם שְׁעִיר. נִתְעַרְבוּ בְּמִתְנָה אַחֲרוֹנָה³¹ - נוֹתֵן אֶחָת לְמַטָּה³² לְשֵׁם פֶּר, וְחוֹזֵר וְנוֹתֵן אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה לְשֵׁם שְׁעִיר.

(29) מימרא של ר' ירמיה, שם נז. (30) המדובר כשנתערבו אחר שנתן דם הפר בקודש הקדשים. ומה שאמר אחת למעלה ושבע למטה, הכוונה להזאות שעל הפרוכת. אבל כשנתערבו לפני כן, הרי שחט את השעיר לפני מתן דם הפר בקודש הקדשים ופסול (ראה למעלה הלכה ב), ולפיכך דייק רבינו, וכתב: "קודם שיגמור ההזאות" (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). ורש"י שם פירש: קודם שנתן בפנים כלום. ובתוספות שם תמחו על פירושו זה. (31) פירוש, שנתן על הפרוכת מדם הפר, אחת למעלה ושש למטה (רש"י גורס "במתנות האחרונות", ופירש שנתן מדם הפר אחת למעלה ונתערבו הדמים). (32) כך היא גירסתו בגמרא שם נז: (ורש"י גורס: שבע למטה).

יא. נִתְחַלְפוּ³³ הַפּוֹסוֹת וְלֹא יָדַע אִי זֶה הוּא פּוֹס דָּם הַפֶּר וְאִי זֶה הוּא פּוֹס דָּם הַשְּׁעִיר - נוֹתֵן מֵאֶחָד מֵהֶן אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה, וְנוֹתֵן מִן הַשְּׁנִי אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה, (וְחוֹזֵר וְנוֹתֵן מִן הָרִאשׁוֹן³⁴ אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה). נִמְצָא מִכָּל מְקוֹם שֶׁנִּתֵּן מִדָּם הַפֶּר וְאֲחֵרֵי מִדָּם הַשְּׁעִיר.

(33) שם. (34) שמא הכוס הראשונה היא מדם השעיר, והזה אותו לפני דם הפר, ולכן חוזר ומזה ממנו עוד פעם אחר הזאת דם הפר, ראה למעלה ה"ד (למחוק את הסוגריים הסובבים בבא זו בטעות. לעיני בעל כסף-משנה היתה גירסתו עם תוספת מוטעית: "וחוזר ונותן מן השני, אחת

(10) פירוש, לפני הזאת דם הפר והשעיר, וזמנם אחר ההזאה ולפני הקטרת אימוריהם (ראה למעלה סוף פ"ד). (11) יעשה עבודות היום, וישחוט איל ושעיר מוסף אחרים. ואע"פ שהם דברים הנעשים בחוץ, נפסלו מפני שהזאת דם הפר והשעיר דברים הנעשים בפנים הם (ראה ההערה הקודמת). לפלא, שרבינו השמיט כאן את אילו של כהן גדול, והרי בסוף פ"ד פסק שזמנו אחר עבודות היום. וצ"ע.

ד. הַקָּדִים דָּם הַשְּׁעִיר¹² לְדָם הַפֶּר בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים קֹדֶם שִׁיגְמֹר¹³ עֲבוֹדָתוֹ - יִזְחַר מִדָּם הַפֶּר בְּמִצְוֹת¹⁴, וְאַחֵר כֶּךָ יָבִיא שְׁעִיר אַחֵר וְיִשְׁחַט אוֹתוֹ וְיִזְחַר מִדָּמוֹ בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים בְּמִצְוֹתוֹ, וְיִפְסֹל הָרִאשׁוֹן. הַקָּדִים דָּם הַשְּׁעִיר לְדָם הַפֶּר בְּמִתְנֹת שְׁבִיהִיכָל עַל הַפִּרְכָּת - יִחַזֵּר וְיִזְחַר מִדָּם הַשְּׁעִיר פֶּעַם שְׁנִיָּה לְאַחֵר דָּם הַפֶּר¹⁵.

(12) משנה שם ס. (13) כלומר, אע"פ שהתחיל להזות דם הפר אלא שלא גמר את כל ההזאות, והפסיק והזה דם השעיר - פסול. (14) תיבה זו הוסיף רבינו מדעתו, ואינה במשנה. והתכוון לומר שאינו מתחיל ממקום שפסק אלא נותן כל ההזאות כאילו לא נתן כלום. פסק כסתם משנה, ולא כר' אלעזר ור' שמעון בברייתא שם סא. וסובר שדין הקדים כדין נשפך (ראה לקמן בהלכה הסמוכה). (15) ואע"פ ששינוי הסדר אינו פוסל בהיכל (ראה למעלה הערה ב), צריך להזות לכתחילה, ורק בדיעבד אם לא חזר והזה - כשר (לחם-משנה בהלכה א). ולמה אינו כך בדין הקודם? מפני ששם הקדים שחיטת השעיר לפני מתן דם הפר בקודש הקדשים, וזה אי אפשר לתקן, ולפיכך נפסל השעיר הראשון ומביאים אחר במקומו.

ה. נִשְׁפָּף הַדָּם¹⁶ עַד שֶׁלֹּא גָמַר מִתְנֹת שְׁבִיהִיכָל הַקָּדָשִׁים - יָבִיא דָּם אַחֵר¹⁷ וְיִחַזֵּר וְיִזְחַר בְּתַחֲלָה בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים.

(16) משנה שם ס. (17) פירוש, ישחוט בהמה אחרת.

ו. גָּמַר¹⁸ מִתְנֹת שְׁבִיהִיכָל הַקָּדָשִׁים וְהִתְחִיל בְּמִתְנֹת שְׁבִיהִיכָל וְנִשְׁפָּף הַדָּם עַד שֶׁלֹּא גָמַר - יָבִיא דָּם אַחֵר וְיִתְחִיל מִתְחִלַת הַזִּזוֹת שְׁבִיהִיכָל¹⁹.

(18) שם. (19) אבל אינו צריך לחזור ולהזות בקודש הקדשים, מפני שהן כפרה בפני עצמה ונעשתה כמצוותה (ראה בהלכה הסמוכה).

ז. גָּמַר²⁰ מִתְנֹת שְׁבִיהִיכָל וְהִתְחִיל לִתֵּן עַל מִזְבֵּחַ הַזֶּהָב וְנִשְׁפָּף הַדָּם עַד שֶׁלֹּא גָמַר - יָבִיא דָּם אַחֵר וּמִתְחִיל מִתְחִלַת מִתְנֹת הַמִּזְבֵּחַ. שְׁפָלָן כְּפָרָה בַּפָּנִי עֲצָמָן הָזֶה²¹.

(20) שם. (21) ולפיכך אין אחד מעכב את השני.

ח. גָּמַר מִתְנֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאַחֵר כֶּךָ נִשְׁפָּף הַדָּם - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִבִּיא דָּם אַחֵר; שְׁשִׁפִּיכַת הַשִּׁירִים עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אֵינָה מְעַכֶּבֶת²². וְאִם דָּם הַפֶּר הוּא שֶׁנִּשְׁפָּף

27 **בו מום, וְיִמְכְּרוּ וַיִּפְּלוּ דָמֵי לַנִּדְבָה⁴⁹; שְׁאִין חֲטָאת**
28 **הַצִּבּוֹר מִתָּה.**

(46) משנה שם. (47) כמו בהגרלה ראשונה. (48) במשנה כתוב: "והשני ירעה", ורבינו הוסיף: "מן השנים שהגריל עליהם בסוף". בגמרא שם, נחלקו רב ור' יוחנן בדבר איזה מהם קרב ואיזה רועה. רב אומר: השני שבזוג ראשון יקרב, והשני שבזוג שני ירעה. ור' יוחנן אומר להיפך, ופסק רבינו כרב בניגוד למקובל, רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן (ביצה ד.). וכן פסק בפ"ג מהלכות פסולי המוקדשים הלכה כג, ראה הערה שם (ראה לחס"מ שנה). (49) ראה שם פרק ד הלכה א, והערה שם.

29 **טז. פֶּר וְשֹׁעִיר⁵⁰ שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שְׂאֵבְדוֹ, וְהַפָּרִישׁ**
30 **אַחֲרֵים תַּחֲתֵיהֶן וְקָרְבוֹ, וְנִמְצְאוּ הָרָאוּשׁוֹנִים - יִרְעוּ**
31 **עַד שְׂסִתְאָבוּ, וְיִמְכְּרוּ וַיִּפְּלוּ דָמֵיהֶן לַנִּדְבָה. וְכֵן אִם**
32 **נִמְצְאוּ הָרָאוּשׁוֹנִים קֹדֶם שְׂיִקְרְבוּ אֵלָיו - יִקְרְבוּ**
33 **הָרָאוּשׁוֹנִים⁵¹, וְיִרְעוּ הַשְּׂנִיִּים עַד שְׂיִפֹּל בָּהֶן מוֹם,**
34 **וַיִּפְּלוּ דָמֵיהֶן לַנִּדְבָה. שְׁאִין חֲטָאת הַצִּבּוֹר מִתָּה.**

(50) ברייתא שם נ: כר' אליעזר ור' שמעון, נגד דעת ר' יהודה האומר: ימותו. (51) כרב, ראה הלכה טו, והערה מז.

35 **יז. הַמוֹם פּוֹסֵל⁵² בְּשֹׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, אֶפְלוּ מוֹם**
36 **עוֹבְרִי⁵³. וְכֵן אִם נַעֲשֶׂה מַחֲסֵר זִמְנָא⁵⁴ - נִפְסֵל⁵⁵. כְּגוֹן**
37 **שֶׁנִּשְׁחָטָה אִמּוֹ לַחֹלָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. שְׂדֵחִיתָו**
38 **לַעֲזָאזֵל הִיא שְׂחִיטָתוֹ⁵⁶.**

(52) שם סג: (53) שיתרפא אחר זמן. (54) עכשיו אינו ראוי, וכשיעבור זמן מסויים יהיה ראוי. (55) שם. (56) והתורה אמרה (ויקרא כא, כח): "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", ולפיכך הוא מחוסר זמן, דברי רבא שם סד. [והמדובר כשנשחטה אמו אחרי ההגרלה, כי אם נשחטה לפני כן אין אנו צריכים לריבוי מיוחד לשעיר המשתלח מהכתוב קרבן לה', שהרי הוא פסול מפני ששני השעירים צריכים להיות ראויים לה', היינו לקרבן חטאת, ראה שם בגמרא ג:].

39 **יח. הִיָּה טְרֵפָה - פֶּסוּל; שְׁנֵאֲמַר: יַעֲמֵד חַי⁵⁷.**

(57) וטריפה אינה חיה. דין זה מקורו בחולין יא: , ושם נימקו: מפני שאין הגורל קובע לעזאזל אלא את הראוי לה', וטריפה פסולה לקרבן. ורבינו הוסיף נימקו, מפני שהטעם שאמרו בגמרא, כוחו יפה בנטרף לפני ההגרלה בלבד, ומן הכתוב אנו לומדים שאפילו אם נטרף אחרי ההגרלה - נפסל. (משנה-למלך). מפרשי הרמב"ם לא מצאו מקור לדרשה זו, ונראה שמדעת עצמו למד זאת מהכתוב המובא.

40 **יט. חֵלָה⁵⁸ הַשֹּׁעִיר וְאִין יָכוֹל לַהֲלֹךְ - מְרִיבּוֹ עַל**
41 **כְּתָפוֹ, וְאֶפְלוּ בְּשִׁבְתָּ.**

(58) שם סו:

42 **כ. חֵלָה הַמְּשַׁלַּח⁵⁹ - הָרִי זֶה מְשַׁלְּחוֹ בְּיַד אַחֵר⁶⁰.**

למעלה ושבע למטה". ועל תוספת זו אמר: וצריך למוחקה, אבל הבבא "והחור ונותן מן הראשון" נשארת. ומי שרשם את הסוגריים, טעה בדברי הכסף-משנה).

1 **יב. קָבַל דָּם הַפָּר בְּשִׁמֵּי כּוֹסוֹת, וְקָבַל דָּם הַשֹּׁעִיר**
2 **בְּשִׁמֵּי כּוֹסוֹת, וְנִתְעַרְבוּ³⁵ מִקְצַת הַכּוֹסוֹת³⁶ וְלֹא נִדְעַ**
3 **כּוֹס דָּם הַפָּר מִכּוֹס דָּם הַשֹּׁעִיר - הָרִי זֶה מִזֶּה כָּל**
4 **הַהֲזִיזוֹת כְּמִצְוַתָּן מִן הַכּוֹסוֹת שֶׁלֹּא נִתְעַרְבוּ, וְשׁוֹפֵף**
5 **שְׂרִירֵי אֵלָיו שֶׁהָיָה מִהֵן עַל הַיִּסּוּד כְּמִצְוָה, וְאוֹתָן**
6 **הַכּוֹסוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ יִשְׁפְּכוּ לְאַמָּה³⁷.**

(35) שם. (36) כלומר, שתי כוסות הוא מכיר איזו דם הפר ואיזו דם השעיר, ושתיים האחרות נתחלפו לו, ואינו יודע איזוהי דם הפר ואיזוהי דם השעיר (ורש"י פירש שהדמים מעצמם נתערבו, ולשון הגמרא מוכיחה כפירוש, שאמרו: "מקצת דמים" נתערבו, ולא אמרו "מקצת כוסות". וכנראה גירסא אחרת היתה לפני רבינו). (37) כעין מרוב היה באמצע רצפת העזרה, שלתוכה שופכים את הדמים שנפסלו, והם יוצאים לחוץ דרך חור שבכותל העזרה. כרב פפא, שהכוסות שנתערבו אין עליהם דין שיריים הנשפכים על היסוד, מפני שאינן ראיות למזבח.

7 **יג. פֶּר³⁸ יוֹם הַכִּפּוּרִים, אֵף עַל פִּי שִׁפְהֶן גְּדוֹל קוֹנָה**
8 **מִשְׁלוֹ, שְׁנֵאֲמַר: פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ - הַמָּקוֹם**
9 **הַפָּקִיר מְמוֹנוֹ בּוֹ לְכָל אֲחֵיו הַכֹּהֲנִים; שְׂאֵלוֹ לֹא הָיָה**
10 **לָהֶן בּוֹ שְׂתַפּוֹת - לֹא הָיוּ מִתְפַּפְרִין בּוֹ. לְפִיכָךְ, אִם**
11 **מֵת כֹּהֵן גְּדוֹל קֹדֶם שְׂיִשְׁחַט הַפָּר - הַכֹּהֵן שֶׁעוֹמֵד**
12 **תַּחֲתָיו אֵינוֹ מֵבִיא פֶּר אַחֵר, אֶלָּא שׁוֹחֵט אֶת שֶׁל**
13 **רֵאשׁוֹן. וְאֵינוֹ חֲטָאת שְׁמִתּוֹ בְּעֻלָּיָה שְׂתַמּוֹת³⁹, שְׂאִין**
14 **חֲטָאת הָרִבִּים מִתָּה. שֹׁחֵט אֶת הַפָּר וּמֵת קֹדֶם שְׂיִכַּפֵּר**
15 **בְּדָמוֹ - הַכֹּהֵן הָאֲחֵר נִכְנָס בְּדָם זֶה וּמִכַּפֵּר בּוֹ⁴⁰.**

(38) שם נא: (39) ראה פרק ד מהלכות פסולי המוקדשים הלכה א. (40) שם מט: נחלקו ר' חנינא וריש לקיש בדין זה, ופסק רבינו כריש לקיש, מפני שרב אשי (שם נ.) סובר כמותו.

16 **יד. שְׁנֵי שֹׁעִירֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים⁴¹ מִצְוַתָּן שִׁיחִיו שְׁוִין**
17 **בְּמִרְאָה⁴² וּבְקוֹמָה⁴³ וּבְדָמִים⁴⁴, וְלִקְחִיתָן בְּאַחַת. אֵף**
18 **עַל פִּי שְׂאִינָן שְׁוִין - בְּשִׁרְיָנָם⁴⁵. לִקַּח אֶחָד מִהֵן הַיּוֹם**
19 **וְאֶחָד לְמָחָר - כְּשֵׁרִים.**

(41) משנה שם סב. (42) שלא יהיה אחד שחור והשני לבן. (43) שלא יהיה אחד גבוה מהשני. (44) שיהיה מחירם שווה. בגמרא שם: דרשו דין זה מהכתוב. (45) שם.

20 **טו. מֵת אֶחָד מִהֵן⁴⁶: אִם עַד שֶׁלֹּא הִגְרִיל מֵת - יִקַּח**
21 **זוּג לְשָׁנִי; וְאִם מִשְׁהִגְרִיל מֵת - יָבִיא שְׁנַיִם וַיִּגְרִיל**
22 **עֲלֵיהֶן בַּתְּחִלָּה⁴⁷. וְרוּאָה אִי זֶהוּ שְׂמֵת: אִם הָיָה שֶׁל**
23 **שָׁם - אוֹמֵר: זֶה שֶׁעָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לְשָׁם יִתְּנֵם**
24 **תַּחֲתָיו; וְאִם הָיָה הַמֵּת שֶׁל עֲזָאזֵל - יֹאמַר: זֶה**
25 **שֶׁעָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לַעֲזָאזֵל - יִתְּנֵם תַּחֲתָיו. וְהַשְּׂנִי**
26 **מִן הַשְּׂנִיִּים שֶׁהִגְרִיל עֲלֵיהֶן בְּסוּף⁴⁸ - יִרְעָה עַד שְׂיִפֹּל**

- 59) שם. 60) אע"פ שלא הוזמן לכך מאתמול. ראה פ"ג הלכה ז.
- 1 כא. נְטָמָא⁶¹ הַמְשַׁלַּח - הָרִי זֶה נִכְנָס לַמִּקְדָּשׁ⁶²
2 וְנוֹטְלוֹ וְיוֹצֵא; שְׁנֵאמַר: בֵּיד אִישׁ עֵתִי הַמִּדְבָּרָה -
3 בֵּיד זֶה שְׁהוּבָן, אֲפִלוּ נְטָמָא.
- 61) שם. 62) ואע"פ שטמא הנכנס למקדש חייב כרת, אין שולחים את השעיר בידי אחר טהור. שם דרשו דין זה מהכתוב.
- 4 כב. דַּחְפוּ וְנָפַל הַשְּׁעִיר וְלֹא מָת - יֵרֵד אַחֲרָיו
5 וְיִמְתְּנוּ⁶³ בְּכָל דָּבָר שְׁמִמִּיתוּ. וְאִיכָרִי שְׁעִיר זֶה
6 מִתְּרִין בְּהִנְיָה⁶⁴.
- 63) שם. 64) שם סז. מחלוקת בין רב ושמואל, ורבא מכריע (שם סז): שמותרים "שלא אמרה תורה שלח לתקלה", פירוש שאם תאמר שהם אסורים בהנאה, אפשר שייכשלו בהם בני אדם שימצאום ולא ידעו שאיברי שעיר המשתלח הם וייהנו מהם.
- 7 כג. נִפְתָּחָה תִּקְרָה שֶׁל הַיָּכַל - לֹא הָיָה מִזָּה;
8 שְׁנֵאמַר: בָּאָהֶל מוֹעֵד⁶⁵.
- 65) ואין אוהל בלי הכיסוי שלמעלה. זבחים מ.
- 9 כד. מִזְבֵּחַ⁶⁶ שֶׁלֹא נִתְחַנַּךְ בְּקִטְרֶת - לֹא יִזָּה עָלָיו;
10 שְׁנֵאמַר: מִזְבֵּחַ קִטְרֶת הַסַּמִּים.
- 66) משנה מנחות מט. שאין מחנכים את המזבח אלא בקטורת הסמים. ובגמרא נ. משמע שגרסו במשנה "של בין הרבים", ובברייתא שם נאמר: בקטורת של שחר. ורבינו כאן סתם והסתמך על מה שכתב למעלה בפ"ג מה' תמידין ומוספין ה"א "בקטורת של בין הערבים", כהכרעתו של אביי.
- 11 כה. חֶסֶר⁶⁷ מִן הַקִּטְרֶת אֶחָד מִסְמָנֶיהָ⁶⁸ אוּ מַעֲלָה
12 עֲשׂוֹן⁶⁹ - חֵיב מִיתָה עָלֶיהָ; שְׁנֵאמַר⁷⁰: וְלֹא יָמוּת כִּי
13 בַעֲזֹן אֲרָאָה עַל הַפִּפְרֶת. וְכֵן חֵיב מִיתָה עַל בִּיאָתוֹ
14 בְּלֹא מִצְוָה⁷¹. לְפִיכָּה, אִם שָׁגַג בְּבִיאָה⁷² וְהִזִּיד
15 בְּקִטְרֶת⁷³, אוּ שְׁנִכְנַס בְּקִטְרֶת שְׁלֵמָה עִם הַחֶסֶד⁷⁴ -
16 חֵיב מִיתָה.
- 67) בברייתא שם נג. 68) אחד עשר מיני סממנים היו בקטורת (פ"ב מהלכות כלי המקדש ה"ב). בגמרא כריתות ו: אמר רב הונא שדבר זה הלכה למשה מסיני, והסמיכו את ההלכה על הכתוב (שמות ל): קח לך סמים. 69) מין צמח שמעלה עשן רב כשמבעירים אותו, ואינו במנין אחד עשר הסממנים. שם למדו מן הכתובים שמוסיפים גם מעלה עשן, שאינו ממניני צמחי בושם. 70) נימוק למעלה עשן. בגמרא שם מובא גם הפסוק וכסה ענן הקטורת, ואמר רב אשי: חד למצוה וחד לעכב. ויש לתמוה למה הביא רבינו רק את הכתוב הראשון בלבד. 71) שהרי לא קיים מצוות הקטרה. 72) שלא ידע שאסור להכנס לקודש הקדשים בלי מצוה. 73) ידע שאסור להקטיר קטורת חסרה. 74) וא"כ ביאתו היתה עם מצוה, אבל עבר והקטיר קטורת חסירה.
- 17 כו. הַקִּטְרִי מִן הַקִּטְרֶת שֶׁל קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים פְּזִית⁷⁵
18 בְּהִיכָל - חֵיב מִיתָה⁷⁶.
- 75) בזבחים קט: משמע שלדעת חכמים החולקים על ר' אליעזר במשנה שם, חייב על הקטרת כזית, ואע"פ ששיעור הקטרה בקודש הקדשים הוא מלא חפניו. והטעם מפני שבהיכל כזית הקטרה היא.
- 19 כז. חֲפִינָת הַקִּטְרֶת⁷⁶ - עֲבוּדָה, וְהַמְחֻשְׁבָּה⁷⁷ פּוֹסְלָת⁷⁸
20 בָּהּ. וְכֵן חֲתִית הַגִּחְלִים⁷⁸ לְקִטְרֶת נִפְסָלָת בְּמַחֻשְׁבָּה,
21 שְׁמִכְשִׁירִי קָרְבָן פְּקָרְבָן.
- 76) בעיא שנפשטה ביומא מח. 77) בהלכות פסולי המוקדשים פ"ג ה"א מבואר מה הן המחשבות הפסולות. 78) בעיא שנשארה בתיקו. שם מח: ופסק לחומרא. ופלא הדבר, למה לא כתב שזה ספק, כמו שכתב בדינים שבהלכה כח (כסף-משנה).
- 22 כח. חֲפֵן בְּרָאשֵׁי אֲצָבָעוֹתָיו, אוּ מִן הַצְּדָדִין, אוּ
23 מִמַּטֵּה לְמַעְלָה⁷⁹, אוּ שְׁחָפֵן בֵּידוֹ זוּ וּבִידוֹ זוּ וְקָרַב
24 זוּ לְזוֹ⁸⁰, אוּ שְׁנִתְפַּזְּרָה קִטְרֶת מִידוֹ עַל הָאָרֶץ
25 וְאֶסְפָּהָ⁸¹, אוּ שְׁחָפֵן חֲבֵרָו וְנָתַן לְחִפְנֵיו⁸², אוּ שְׁחָפֵן
26 יָמָת וְנִכְנַס שְׁנֵי בָמָה שְׁחָפֵן רֹאשׁוֹ⁸³ - כָּל אֵלּוּ סָפֵק,
27 וְלֹא יִקְטִיר, וְאִם הַקִּטְרִי - הִרְצָה.
- 79) החפינה הנכונה היא כשגב יד הכהן על הקטורת, ומוליכה בלחיצה כשאצבעותיו פשוקות, והקטורת נכנסת לכף ידו. ואם תחב אצבעותיו לתוך הקטורת והעלה לכף ידו - פסולה. 80) שלשה דינים אלה הן בעיות שלא נפשטו (שם מז:). 81) בעיא שלא נפשטה - שם מח. 82) שם מט. 83) שם. בגמרא אמרו שהבעיא היא רק לדעת הסוברים שהכהן הגדול אינו חופן שנית את הקטורת בקודש הקדשים, ומכיון שרבינו פסק (למעלה פ"ד ה"א) שחזור וחופן אין שם בעיא כלל, אלא מחלוקת רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע. ורבינו לא הכריע כאן הלכה כמי, ולכן אמר שהוא ספק. ראה לחם-משנה.
- סְלִיקוּ לָהּ הַלְכוֹת עֲבוּדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים בְּסִיעֵתָא דְשַׁמְיָא
- ## הלכות מעילה
- יֵשׁ בְּכָלֶלן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת: אַחַת מִצְוַת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּים מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פֶרֶטְרָן: (א) לְשֵׁלֶם הַמוֹעֵל אֲשֶׁר חָטָא בְּתוֹסֶסֶת הַמֶּשֶׁךְ וְקָרְבָן. וְזֶהוּ דִין הַמוֹעֵל. (ב) שֶׁלֹא לַעֲבֹד בְּקִדְשִׁים. (ג) שֶׁלֹא לִגְזֹז קִדְשִׁים. וּבִבְאוֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בִּפְרָקִים אֵלּוּ:
- ### פרק ראשון
- 1) יבאר שאסור ליהנות מקדשי השם והנהגה מהם מעל, ואם מעל במזיד או בשוגג.
- 28 א. אָסוּר לְהִדְיוֹט² לְהֵנֹת מִקְדָּשֵׁי הַשָּׁם³, בֵּין
29 מִדְבָּרִים הַקָּרְבִּין עַל גְּפֵי הַמִּזְבֵּחַ בֵּין מִקְדָּשֵׁי בֶדֶק
30 הַבֵּית⁴. וְכָל הַנִּהְגָּה בְּשָׁנָה פְּרוּטָה⁵ מִקְדָּשֵׁי הַשָּׁם -
31 מַעֲלָה.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ואינו לוקה, כרבי יוחנן שם לר, ב - בניגוד לדעת ריש לקיש. (12) מה שהפסיד להקדש, אבל אם נהנה והקדש לא הפסיד – פטור מלשלם. (13) פירוש, הקרן בלבד בלי כל תוספת. לשון המקרא שם (ה, כד): ושלם אותו בראשו, אבל בשוגג מוסיף חומש. (14) כלל בדינו, שאין עונשים אלא על דבר שהתורה הזהירה שלא לעשותו, ובפרשתנו המובאת למעלה אין כל אזהרה. (15) מכות ז, א. ואפילו לאחר זריקת הדם. (16) מקטירים אותה על המזבח. (17) לומדים מעולה (כסף-משנה). אמנם במסכת תמורה לב, ב - לומד רבי דין מעילה בחטאת ואשם, מהכתוב (ויקרא ג, טז): "כל חלב לה'", אבל שם המדובר בשוגג לחייבו קרן וחומש ואשם, אבל לא מלקות במזיד. (18) דינו מפורש במקרא (שם ה, יד-טז). (19) ראה לקמן ה"ה. (20) בתורה (שם) כתוב: "והביא את אשמו לה' איל וגו' בערך כסף שקלים". וב'תורת כהנים' פרשת ויקרא פ"כ, דרשו: יכול (כלומר, יכול מי שהוא לפרש) דינרים? תלמוד-לומר "שקלים": יכול שקלי נחושת? תלמוד-לומר כסף (גירסת הגר"א). וכן במשנה כריתות כב, א - יביא אשם בשני סלעים. סתם סלע האמור בתלמוד הוא שקל הכתוב בתורה, וערכו ארבעה דינרי כסף רומאיים.

ד. תשלום הקרן²¹ והבאת האשם²² מעכבין הפפירה, ואין החמש מעכב; שנאמר: באיל האשם - איל ואשם²³ מעכבין, ואין החמש מעכב.²⁴

(21) ברייתא, בבא-קמא קיא, א. (22) הקרבן. (23) בגמרא שם למדו מהמקרא, שאשם הנאמר כאן פירושו - הקרן.

ה. הביא מעילתו²⁴ עד שלא הביא אשמו²⁵ - לא יצא²⁶. נסתפק לו²⁷ אם מעל או לא מעל - פטור מן התשלומין ומן הקרבן²⁸. והחמש הרי הוא פתחלת ההקדש, ואם נהנה בו - מוסיף חמש על החמש²⁹. וכבר בארנו³⁰ כמה פעמים, שהחמש אחד מארבעה³¹ מן הקרן, עד שיהיה הוא וחמשו חמשה.

(24) פירוש, קרבן מעילה. (25) קרן (ראה הלכה הקודמת). (26) הגירסה שלפנינו בברייתא שם, היא להיפך: "מנין שאם הביא אשמו עד שלא הביא מעילתו שלא יצא?" והעיר על זאת הראב"ד בהשגותיו, אולם אינו חולק על רבינו בדין עצמו, כי אשם בברייתא פירושו קרבן האשם, ומעילתו היינו קרן (ראה פירוש רש"י שם), ורבינו הודיע לנו כבר בהלכה הקודמת שאשם האמור בתורה במקום זה הכוונה לקרן, ולכן נקט הסגנון המתאים (ראה כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). וגם הברייתא עצמה מפרשת בסופה, שהאשם היינו קרן. (27) במשנה כריתות כב, א - מחייב רבי עקיבא אשם תלוי על ספק מעילה, כמו בספק חייבי כריתות. וחכמים חולקים עליו. ופסק כחכמים. (28) לפי הענין, מסתיימת כאן ה"ה. (29) בבא-מציצה נד, ב. אמרו דין זה בור האוכל תרומה ובגואל שדהו שהקדיש, ומשם למדנו לחומש של מעילה. (30) ה' תרומות פ"י ה"כ, ומעשר שני פ"ה ה"א. (31) גמרא, שם נד, א. ובלשון התלמוד: חומשא מלבר.

(2) המונח "הדיוט" כולל כאן כל אדם מישאל. כי לגבי ה' כולם הדיוטות. (3) זה מבואר בתורה (ויקרא ה, יד-טז). (4) משנה, מעילה טו, א. דברים שהם רכוש הקדש ועומדים להשתמש בהם לצרכי תיקונים או שיפורים בבנין המקדש וכדומה, נקראים קדשי בדק הבית. (5) משנה, שם יח, א. הפרוטה היא המטבע הקטנה ביותר בזמן חכמי התלמוד, ופחות משווה פרוטה נידון כחסר ערך. לקמן פ"ז ה"ח וה"ט, כותב רבינו, שפטור רק מקרבן ומהוספת חומש, אבל עבר על איסור תורה ומחויב להחזיר את הקרן. (6) מלשון הכתוב (שם, יד): "ומעלה בו מעל".

ב. דברים שהתירו באכילה⁷ מן הקרבנות, כגון פשר חטאת ואשם אחר זריקת דמן או שתי הלחם אחר זריקת דם שני הפכשים - אין בהן מעילה⁸. אפילו אכל הדר מאלו וכיצא בהן, הואיל והן מתרין למקצת פני אדם להנות בהן - כל הנהנה מהן לא מעל. ואפילו נפסלו ונאסרו באכילה⁹, הואיל והיתה להן שעת היתר - אין חייבין עליהן מעילה.

(7) משנה, מעילה ב, א. (8) כולם נאכלים לכהנים, ולפיכך אינם נקראים קדשי ה'. והתורה אמרה (שם): וחטאה בשגגה מקדשי ה'. (9) במשנה, שם: "כלל אמר רבי יהושע, כל שהיה לה שעת היתר לכהנים - אין מועלים בה, וכל שלא היה לה שעת היתר לכהנים - מועלים בה. איזו היא שהיה לה שעת היתר לכהנים? שלנה ושנטמאה ושיצאה". מובן, שמדובר כשנפסלו אחר זריקת הדם והותרו באכילה.

ג. כל המועל בזדון - לוקה¹⁰, ומשלם¹¹ מה שפגם¹² מן הקדש בראשו¹³. ואזהרה¹⁴ של מעילה מזה שנאמר: לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך וגומר ונדריך. מפי השמועה למדו, שזו אזהרה לאוכל מבשר עולה¹⁵, הואיל וכלו לשם¹⁶. והוא הדין לשאר כל קדש¹⁷ שהוא להשם לבדו, בין מקדשי המזבח בין מקדשי בדק הבית, אם נהנה בהן שנה פרוטה - לוקה. מעל בשגגה¹⁸ - משלם מה שנהנה ותוספת חמש¹⁹, ומביא איל בשני סלעים²⁰ ומקריבו אשם ומתכפר לו. וזהו הנקרא אשם מעילות. שנאמר: וחטאה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו וגומר. ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישתו וגומר. ושלום הקרן בתוספת חמש עם הבאת הקרבן - מצות עשה.

(10) ואינו חייב מיתה בידי שמים. פסק כחכמים בברייתא, פסחים לג, א. (11) לכאורה משמע שנוסף על המלקות, על המועל גם לשלם. אבל אי אפשר לפרש כך, שהרי רבינו פסק בפ"א מהל' נערה בתולה ה"א, וכן בפ"ד מהל' חובל ומזיק ה"ט שאין אדם לוקה ומשלם. ובספר 'הר המוריה' מפרש: לוקה או משלם. פירוש, במזיד והתרו בו למלקות - לוקה אבל אינו משלם, כרבי יוחנן בכתובות לב, ב - נגד דעת עולא, הסובר לוקה ומשלם. וכשאל התרו בו משלם

ה"י. (43) בגמרא שם טו, א - למדו דין זה מהמקרא. (44) והוא-הדין בגיזה. כך משתמע ממה שכתב למעלה "עד שתשחט", וכך כתבו ה'תוספות' בפירוש בבכורות כה, א - ד"ה שער. (45) וירדה עליהם קדושת הגוף חמורה. (46) מום שיתרפא אחר זמן מסוים. (47) מגזירת חכמים. שם יד, א. (48) מפני שלא חלה עליה מעולם קדושה חמורה אלא קדושת דמים בלבד, שהרי לא היתה ראויה למזבח. (49) עם לידתו חלה על גופו קדושה שאין לה פדיון, ואינו יוצא לחולין לעולם. (50) מצות-עשה לעשר כל שנה את הבקר והצאן שנוולו באותה שנה (פ"ו מהל' בכורות ה"א), ואמרה תורה (ויקרא כז, לב): "לא יגאל", שאינו יוצא לחולין על-ידי פדיון אלא נאכל במומו כבכור בעל מום. (51) כלומר, עד שיישחטו. ראה למעלה הערה מג. (52) מקור הלכה זו בברייתא מועד קטן יב, א: "תנו רבנן, אין מרביעים בהמה בחולו של מועד, כיוצא בו (בדומה לכך) אין מרביעים בבכור ולא בפסולי המוקדשין". ופירש רש"י שם, שהטעם משום איסור עבודה בקדשים. ומשמע מדברי רבינו כאן שרק איסור יש בזה, אבל אינו לוקה. והטעם, מפני שהאדם אינו עושה עבודה רק הוא גורם שהבהמה תעבוד (משנה-למלך, ראה השגותיו החמורות על הכסף-משנה שהביא מקור אחר). (53) קדשים שנפל בהם מום ואסורים בגיזה ועבודה, כנאמר למעלה ה"ט. רבינו עוסק כאן בדיני מעילה ואיסורי עבודה בקדשים ועל איסור זה אינו לוקה, כמו שכתוב בהערה הקודמת, אבל לוקה הוא משום מרביע כלאים כמו שכתב בפ"ט מהל' כלאים ה"א. ראה שם טעמו של דבר.

1 ו. יֵשׁ דְּבָרִים שְׁאִין חִיבִין עֲלֵיהֶן מַעֲלָה מְדַבְּרִי
2 תוֹרָה³², אֲבָל אֲסוּר לְהִנוֹת בָּהֶן מְדַבְּרֵי סוּפְרִים.
3 וְהַנֶּהֱנֶה מֵהֶן - מִשְׁלֵם קֶרֶן בְּלִבָּד, וְאִינוֹ מוֹסִיף
4 חֲמִשָּׁה³³ וְאִינוֹ מְבִיא אֶשֶׁם.

(32) במעילה פ"ג שנינו שיש דברים שאסור ליהנות מהם ואין בהם דין מעילה, "לא נהנין ולא מועלין", ומפרש רבינו לא נהנין היינו מדרבנן, וכן פירשו בגמרא תמורה ג, א - את הברייתא "קדשי גויים לא נהנין ולא מועלין". (33) מעילה ב, ב. דאורייתא משלמים חומש, דרבנן לא.

5 ז. כָּל קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, בֵּין קָדְשֵׁי קֳדָשִׁים בֵּין קָדְשִׁים
6 קְלִים, אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה. שְׁנֵאֲמַר: לֹא תַעֲבֹד
7 בְּבָכָר שׁוֹרֶף וְלֹא תִגְזוּ בְּכֹר צֹאֲנֶךָ. וְהוּא הַדִּין לְשֹׂאֵר
8 קָדְשִׁים³⁴. וְהַגִּזּוּ אֶת הַשּׁוֹר אוֹ הָעֹבֵד בְּצֹאֵן -
9 לִזְקָה³⁵ מִן הַתּוֹרָה. וְתוֹלֵשׁ אִינוֹ כְּגִזּוֹ³⁶. וְיִרְאֶה לִי,
10 שְׁאִינוֹ לִזְקָה עַד שְׁיִגְזוּ כְּדִי רִחַב הַסִּיט³⁷ כְּפֹל. לֹא
11 יִהְיֶה זֶה חֲמוּר מִשְׁבֹּת³⁸.

(34) קדשי מזבח, אבל קדשי בדק הבית אסורים בגיזה ועבודה מדרבנן (לקמן ה"ב). (35) ברייתא, בכורות כה, א: "מנין ליתן את האמור של זה בזה, ושל זה בזה? תלמוד-לומר לא תעבוד ולא תגזו". ופירש רש"י: וא"ו מוסיף על ענין ראשון, וילמדו שניהם זה מזה. (36) שם. וראה משנה, שם כד, ב. (37) שתות חורת. כך פירש רבינו בהל' ערלה פ"ג, ובהל' שבת פ"ג, אולם בפ"ט מהל' שבת ה"ז, כתב שהסיט כשני שלישי וזת. ראה הערה בהל' פסולי המוקדשין פ"ט ה"ב. (38) שאינו חייב עד שיגזו כשיעור זה. ראה בהערה הקודמת.

12 ח. סֶפֶק קָדְשִׁים³⁹, כְּגִזּוֹן בְּהֵמָה שֶׁהִיא סֶפֶק בְּכֹר
13 וְכִיּוּצָא בֵּה - הֲרִי הֵן אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה, וְהַגִּזּוּ
14 אוֹ הָעֹבֵד בָּהֶן - אִינוֹ לִזְקָה⁴⁰.

(39) ברייתא, נדרים יט, א. ובבא-מציעא ו, ב. (בכסף-משנה ציין מקור הדין בבכורות יח, ולפלא שהסתמך על דיוק מגמרא, ודילג על ברייתא מפורשת). (40) אין לוקים על ספק עבירה.

15 ט. בְּהֵמַת הַקָּדָשׁ⁴¹ שֶׁנִּפְל בָּהּ מוֹם וְנִפְדָּת כְּמוֹ
16 שְׁבָאֲרָנוֹ⁴² - אִינָה מִתֵּרַת בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה, וְהֲרִי הִיא
17 בְּאִסּוּרָה⁴³ עַד שֶׁתִּשְׁחַט. נִשְׁחָטָה אַחֵר פְּדִיוֹנָה -
18 הִתֵּרָה בְּאִכְלָהָ⁴⁴. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁקָּדַם
19 הַקָּדָשׁ אֶת מוֹמָן⁴⁵ אוֹ קָדַם מוֹם עֹבֵר⁴⁶ לְהַקְדִּישׁ;
20 אֲבָל הַמִּקְדִּישׁ בְּעֶלֶת מוֹם קָבֹעַ לְמִזְבֵּחַ - אִינָה
21 אֲסוּרָה בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה אֲלֹא מְדַבְּרֵיהֶם⁴⁷; נִפְדָּת - הֲרִי
22 זֶה כְּחִלִּין לְכָל דָּבָר, וְתִצָּא לְחִלִּין לְהַגִּזּוּ וְלִהְעֹבֵד⁴⁸.
23 חוּץ מִן הַבְּכֹר⁴⁹ וְהַמַּעֲשֹׂר⁵⁰, שֶׁהַקָּדָשׁ חָלָה עַל
24 גּוֹפֶן אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן בְּעֲלֵי מוֹמִין קָבֹעִין מִתְחַלְּטִין,
25 וְאִינוֹ יוֹצֵאִין לְחִלִּין לְהַגִּזּוּ וְלִהְעֹבֵד לְעוֹלָם⁵¹. וְאֲסוּר
26 לְהַרְבִּיעַ בְּבִכּוֹר⁵² אוֹ בְּפִסּוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין⁵³.

(41) משנה, בכורות יד, א. (42) פ"א מהל' איסורי מזבח

י. מִתֵּר לְתֵלֶשׁ⁵⁴ אֶת הַשְּׂעִר לְכַתְּחִלָּה מִן הַקָּדָשִׁים
כְּדִי לְהִרְאוֹת הַמוֹם לְמַמָּחָה. וְאוֹתוֹ הַשְּׂעִר שֶׁתֵּלֶשׁ
אוֹ שְׂנִיָּשׁ מִן הַבְּהֵמָה⁵⁵ אוֹ מִן הַבְּכֹר וְהַמַּעֲשֹׂר - הֲרִי
זֶה אֲסוּר בְּהִנָּה, אֲפִלּוּ לְאַחֵר שִׁישְׁחָטוֹ מִפְּנֵי מוֹמָן;
גִּזְרָה שְׂמָא יִשְׁהָה אוֹתָן⁵⁶, הוֹאִיל וְאִינוֹן בָּאִין
לְכַפְּרָה⁵⁷. אֲבָל צֹמֵר הַנּוֹשֵׂר מִן הַחֲטָאֵת וְהָאֶשֶׁם -
מִתֵּר בְּהִנָּה⁵⁸ לְאַחֵר שֶׁחִיטָּתָן מִפְּנֵי מוֹמָן; הוֹאִיל
וְלְכַפְּרָה הֵן בָּאִין, אִינוֹ מִשְׁהָה אוֹתָן⁵⁹. וְאִם נִתְּלַשׁ
מִן הָעוֹלָה - הֲרִי זֶה סֶפֶק⁶⁰. וְכָל שֶׁתֵּלֶשׁ מִכָּל
הַקָּדָשִׁים⁶¹ אַחֵר שֶׁנִּפְל בָּהֶן מוֹם - הֲרִי הוּא מִתֵּר
בְּהִנָּה, שֶׁהֲרִי לֹא תֵלֶשׁ בִּידוֹ; חוּץ מִן הַבְּכֹר
וְהַמַּעֲשֹׂר⁶², שֶׁאֵף הַנִּתְּלַשׁ מִמֶּנּוּ אַחֵר שֶׁנִּפְל בּוֹ מוֹם
אֲסוּר בְּהִנָּה.

(54) משנה, בכורות כד, ב. (55) שהקדישה לשלמים או לתודה, ומדובר כשנשר לפני שנפל בה מום, אבל כשנשר לאחר שנפל בה מום, כותב רבינו בסוף ההלכה שבכל הקדשים מותר חוץ מבכור ומעשר. ראה בהערה שם. (56) כדי להשתמש בצמר שישזור מהם. פסק כחכמים במשנה, שם כה, ב. (57) ולא איכפת לו אם יישארו בחיים זמן רב. (58) ואפילו נשר לפני שנפל בה מום, דין זה למד רבינו מהאיבעיא של רבי ינאי שם בעולה תמימה שנתלש ממנה צמר, ואמרו שם שבחטאת ואשם אין כל ספק שהצמר מותר, ומזה יוצא שאפילו נתלש לפני שהומומו מותר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

דלפנינו איסור העבודה הוא מדרבנן, לא גזרו על קדשי בדק הבית, שכל איסור העבודה בהם הוא רק מדרבנן. (70) בעיא (שם) שלא נפשטה. (71) הבעיא שם היא אם היא אסורה מן התורה, ואם נאמר שהתורה אסרה גם בהקדש אבר אחר, גם בקדשי בדק הבית שאסור מדרבנן הדין כך, שכל שתיקנו חכמים - כעין דאורייתא תיקנו (ה' המוריה'). (72) אבל האבר שהקדש, פשוט שאסור בגיזה. וב'שיטה מקובצת' שם פירש שהאיבעיא היא על אותו אבר. (73) בגמרא שלפנינו הבעיא היא בגיזה בלבד, ומשמע שבעבודה לא היה השואל מסופק כלל, שהרי גם אותו האבר יכחיש ע"י העבודה, וכן פירש רש"י שם. ואולי טעות-סופר כאן, ויש למחוק את המילה "ועבודה".

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ו

פרק שני

(1) יבאר קדשים קלים אם מועל בהם קודם זריקה או אחריה, ודין כל הקדשים מאימתי מועלים בהם .

- א. קְדָשִׁים קְלִים - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן עַד שְׁיִזְרֹק הַדָּם.² נִזְרָק הַדָּם - מוֹעֲלִין בְּאַמּוּרֵיהֶן עַד שְׁיִצְאוּ לְבֵית הַדָּשָׁן, שְׁהָרִי הֵן לְאֲשִׁים,³ וְאֵין מוֹעֲלִין בְּדָבָר הַנֶּאֱכָל, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ. אֶפְלוּ הָעֵלָה הָאֻמּוּרִין שְׁלֵהֶן לְמִזְבֵּחַ קֹדֶם זְרִיקָה - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן עַד שְׁיִזְרֹק הַדָּם. הוֹצִיא אֻמּוּרֵיהֶן לַחוּץ קֹדֶם זְרִיקָה - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן עַד שְׁיִזְרֹק הַדָּם; נִזְרָק הַדָּם, אָף עַל פִּי שְׂעִדֵּין הֵן בַּחוּץ וְלֹא הִחְזִירָן - מוֹעֲלִין בָּהֶן.⁴ שְׁהִזְרִיקָה מוֹעֲלָת לִיּוֹצָא בֵּין לְהַקְלֵם בֵּין לְהַחְמִיר.⁶

(2) אבל אסור מן התורה (משנה למלך). (3) עומדים להקטירה על המזבח. (4) כר' עקיבא. בגמרא שם פירשו דעת ר' עקיבא, שהזריקה אפילו שלא כתיקונה מביאה לידי מעילה. (5) כגון בבשר קדשי קדשים, שמועלים בו עד שיזרוק הדם, אבל לאחר זריקה אין בו מעילה ואומר ר' עקיבא (במשנה שם) שאפילו אם הבשר בחוץ בשעת זריקה מוציאה אותו הזריקה מידי מעילה, וכן פוסק רבינו. (6) באימורי קדשים קלים כאמור למעלה (כסף משנה).

- ב. כָּל קְדָשִׁי קְדָשִׁים מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁהֻקְדָּשׁוֹ עַד שְׁיִזְרֹק הַדָּם. נִזְרָק הַדָּם - מוֹעֲלִין בָּהֶן בְּדָבָר שְׂבָלוּ לְאֲשִׁים עַד שְׁיִצְרֹף וְיֵצֵא לְבֵית הַדָּשָׁן, וְאֵין מוֹעֲלִין בְּדָבָר הַנֶּאֱכָל, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ.

(7) אבל כל זמן שהאפר על המזבח מועלים בו, כר' יוחנן שם ט.

- ג. בִּיצֵד? הָעוֹלָה, אֶחָד עוֹלֵת הָעוֹף וְאֶחָד עוֹלֵת בְּהֵמָה, וְהַקֶּמֶץ⁸ וְהַלְבֹנָה⁹, וּמִנְחַת כֹּהֲנִים¹⁰ וְהַחֲבֵתִין¹¹ וּמִנְחַת נְסִכִּים¹² - מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁעַת הַקֶּדֶשׁ עַד שְׁיִצְאוּ אַחֵר שְׂרַפְתָּן עַל הַמִּזְבֵּחַ לְבֵית הַדָּשָׁן.

(8) המביא סולת למנחה לוקח ממנה הכהן מלא קומצו

(כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). ודוקא הנושר, אבל אם תלש בידים אסור. זה מבואר בגמרא שם: "תולש מי איכא מאן דשרי?" (הלא אין מי שיתיר תולש?). (59) כי מעוניין הוא למהר ולהתכפר. (60) איבעיא, שם. עולה עיקרה לא לכפרה, אבל היא מכפרת עבירות על מצוות-עשה, ולפיכך יש פנים לכאן ולכאן. והאיבעיא לא נפשטה. (61) אפילו עולה ותורה ושלמים, רבי ינאי שם שאל מהו דין הצמר שנתלש מעולה תמימה. ומשמע שאם נתלש מבעלת מום, ידוע היה לו שמותר. ראה למעלה הערה נז. (62) משנה, שם כה, א. אסרו חכמים בפירוש את הצמר שנתלש מבכור בעל מום, והוא-הדין למעשה, שהרי קדושת הגוף חלה עליו אפילו כשהבהמה היא בעלת מום כמו בבכור, ראה בהלכה הקודמת. ובסיכום הדינים שנאמרו בהלכה זו, יש לקבוע, שבנוגע לצמר של בהמות קדשים מחלק רבינו את הקרבנות לשלשה סוגים: א. בכור ומעשר: ב. שלמים ותודה. ג. חטאת ואשם. עולה אינה סוג בפני עצמו אלא ספק סוג ב' ספק סוג ג'. ופרטי דיניהם הם: צמר שנתלש בידים אסור בכל שלושת הסוגים. נשר מאליו כשהבהמה תמימה - סוג א' וב' אסור, וסוג ג' מותר. נשר מאליו אחרי שנפל בה מום - ב' וג' מותר, א' אסור. עולה היא כאמור ספק ב' או ג', והולכים לחומרא. פירושנו זה מסלק את תמימתם של האחרונים שכאלו דברי רבינו כאן סותרים למה שאמר למעלה בהלכה זו עצמה: "או שנשר מן הבהמה", והציעו למחוק את התיבות "מן הבהמה", ולפי פירושנו אין כל סתירה.

- יא. הַשּׁוֹחֵט⁶³ בְּכוֹר או שְׂאֵר מִקְדָּשִׁין - תוֹלֵשׁ אֶת הַשְּׂעִיר מִכָּאן וּמִכָּאן לַעֲשׂוֹת מְקוֹם לְסִפְיָן, וּבִלְבָד שְׂאֵל יִזְיָנוּ⁶⁴ מִמְקוֹמוֹ.

(63) משנה, שם כד, ב. (64) פירוש, שלא יזיז ממקומו את הצמר שתלש אלא יניחו כך שהוא מסובך בצמר הקבוע בעור.

- יב. קְדָשִׁי בֶּדֶק הַבֵּית⁶⁵ אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים⁶⁶, אֲכָל מִן הַתּוֹרָה אֵינָן אֲסוּרִין. לְפִיכָּה, הַגּוֹזֵז אוֹתָן אוֹ הַעוֹבֵד בָּהֶן - אֵינוֹ לוֹקֵה, אֲכָל מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת⁶⁷.

(65) מימרא של רבי אלעזר, שם כה, א. (66) כך פירשו שם את דברי רבי אלעזר. (67) מלקות מדרבנן כפי שיקול דעת בית הדין.

- יג. הַמְקֻדָּשׁ⁶⁸ עֹבֵר לְמִזְבֵּחַ⁶⁹ - אִמּוֹ אֲסוּרָה בְּעִבּוּדָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. מִפְּנֵי שְׁעִבּוּדָתָהּ מִכְחָשֶׁת אֶת הָעֶבֶר, גִּזְרוּ בָּהּ. וְהָרִי הִיא מִתֵּרֶת בְּגִזָּה, שְׂאִין בָּזָה הַפֶּסֶד לְזִלְד. הַקֹּדֶשׁ אֲכָר אֶחָד⁷⁰ מִן הַבְּהֵמָה, בֵּין לְבֶדֶק הַבֵּית⁷¹ בֵּין לְמִזְבֵּחַ - הָרִי הַדָּבָר סֵפֶק אִם אֲסוּרָה בְּגִזָּה⁷² וְעִבּוּדָה⁷³ אוֹ אֵינָה אֲסוּרָה, לְפִיכָּה אֵין לוֹקִין עָלֶיהָ.

(68) תמורה יא, ב. (69) משמע שאם הקדיש העובר לבדק הבית, אמו מותרת בעבודה, ואע"פ שאמר בהלכה הקודמת, שקדשי בדק הבית אסורים בעבודה. והטעם, מפני שבנידון

ז. המנחות - מועלין בהן משהקדשו, אף על פי שיעדין לא נתקדשו בכלי שרת, עד שיקטיר הקמץ. קרב הקמץ - התרו השירים באכילה. ואם נפסלו השירים או חסרו ואחר כך הקטיר הקמץ, הואיל והקטירה זו אינה מתרת השירים באכילה - הרי הדבר ספק אם יצאו ידי מעילה או לא יצאו.

ח. לחם הפנים²¹ - מועלין בו משהקדש, אף על פי שיעדין לא נאפה, עד שיקטיר הבזיכין. הקטיר הבזיכין - התרו באכילה. וכן שתי הלחם²² - מועלין בהן משהקדשו, קדם שיאפו, עד שיעזק דם הכבשים. נזרק דם הכבשים - התרו באכילה.

(21) שתיים עשרה חלות שמסדרים בכל שבת על שולחן הזהב שבהיכל ועל ידן מעמידים שני בויכים (כלי מיוחד לכך) ממולאים לבונה, ולשבת הבאה מקטירים את הלבונה והכהנים אוכלים את הלחם. (22) בחג השבועות מביאים עם שני הכבשים גם שתי חלות והן נאכלות לכהנים אחר זריקת דם הכבשים.

ט. הנסכים - מועלין בהן משהקדשו. ירדו לשיתין²³ - אין מועלין בהן. מים שמנסכים בחג הספות, כל זמן שהן בפד²⁴ של זהב - אין נהנין²⁵ בהן, והנהנה - לא מעל²⁶; נתנו אותן בצלוחית - מועלין בכלל²⁷, שהרי הן מכלל הנסכים.

(23) חלל תחת המזבח שלתוכו נופלים היין והמים שמנסכים על המזבח (רש"י סוכה מט.). (24) המים לניסוך היו שואבים מן נהר השילוח בצלוחית של זהב וממנה מנסכים, ובשבת אסור להביא מן השילוח ואם ישאבו בצלוחית שהיא כלי שרת יוקדשו המים ויפסלו בלינה ככל דבר שנתקדש בכלי שרת, ולפיכך שאבו בערב שבת בכד או בחבית קטנה שאינה כלי שרת ואינה מקדשת את המים להיפסל בלינה ובשבת שופכים את המים לצלוחית וממנה מנסכים. (25) מפני שנלקחו לצורך הקדש. (26) מפני שלא נתקדשו בכלי שרת. (27) מצוה לנסך שלושה לוגין ואם היו בצלוחית יותר משלושה לוגין נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש אם מועלים בכל המים או רק בשלושה לוגין, ופסק כר' יוחנן שמועלים בכלם.

י. לג שמן²⁸ של מצרע - מועלין בו משהקדש בכלי עד שיעזק דם האשם²⁹. נזרק דם האשם - לא נהנין ולא מועלין עד שיתנו ממנו מתנותיו. נתנו ממנו המתנות - התרו השירים³⁰ באכילה³¹ כבשר חטאת ואשם.

(28) ברייתא זבחים מד. מצורע שנתרפא מביא חטאת ועולה ואשם ועימהם גם לוג שמן ואחרי זריקת דם האשם ומתנותיו, מזה הכהן מן השמן שיעק על כפו שבע הזאות ואחר כך נותן שמן על תנוך אזנו הימנית של המצורע ועל בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית והנשאר על כף הכהן נותן על ראשו (ויקרא יד). (29) כחכמים נגד דעת

ומקטיר על המזבח והשיריים נאכלים לכהנים. (9) מין בושם. כל מנחה, חוץ למנחה שחוטא עני מביא במקום בהמה, טעונה לבונה וכולה למזבח. (10) כהן המביא מנחה מקטירים כולה על המזבח שנאמר (ויקרא ו, טז) "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל". (11) כהן גדול מקטיר כל יום עשרון סולת למנחה, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, וכולה נקטרת ונקראת מנחת חביתין. (12) רוב הקרבנות - בין קרבנות יחיד ובין קרבנות ציבור מביאים עימם סולת למנחה ונקראת מנחת נסכים מפני שהביאו עימה יין לנסך על המזבח.

ד. וכן פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין¹³ - מועלין בהן משעת הקדשן עד שישרפו ותגמר שרפתן בבית הדשן¹⁴ ויתפ¹⁵ הבשר; אבל קדם שיתפ - מועלין בו והוא בבית הדשן.

(13) פר ושעיר של יום הכיפורים, פר שמביאים בית דין שטעו בהוראה והתירו איסור שיש בו כרת ועשו ישראל על פיהם, ואם שגו והתירו עבודה זרה מביאים פר ושעיר, וכל אלה מקטירים אימוריהם על המזבח ובשרם שורפים בבית הדשן. (14) כאימורי קדשי קדשים. (15) ימס, יתפרק.

ה. וכן פרה אדמה - מועלין בה משהקדשה עד שתעשה אפר. אף על פי שהיא כקדשי בדק הבית¹⁶, הרי נאמר בה: חטאת היא. ותנאי בית דין הוא, שלא ימעל אדם באפר הפרה¹⁷.

(16) כלומר, אינה קדשי בדק הבית ממש, אלא כעין קדשי בדק הבית, ולפיכך הוצרכו לדרשה מיוחדת. (17) משנה שקלים פרק ז, ז. ופירש רב אשי בגמרא שם, ששתי תקנות היו, מדאורייתא מועלים בבשרה אבל לא באפרה ומכיוון שראו חכמים שמשתמשים באפרה לצרכי חול התקינו שמועלים גם באפר. וכשנוכחו שספק טמאים מסרבים לקבל הזאות אפר פרה מפני חשש מעילה, ביטלו התקנה והעמידוהו על דין תורה.

ו. חטאת בהמה ואשם וזבחי שלמי צבור¹⁸ - מועלים בכלן משהקדשו עד שיעזק הדם; נזרק הדם - מועלין באמורייהן עד שיצאו לבית הדשן, ואין מועלין בבשר. וכן חטאת העוף - מועלין בה משהקדשה עד שיעז דמה; הזה דמה - אין בה מעילה. אבל אסור להנות במראתה¹⁹ ונוצתה²⁰, והנהנה בהן אחר הזה - לא מעל.

(18) בחג השבועות מביא הציבור שני כבשים לשלמים והם קדשי קדשים לכל דבר. (19) הזפק. (20) כתוב בתורה גבי עולת העוף (ויקרא א, טז): "והסיר את מוראתה בנוצתה והשליך אותה וגו'" ושנינו בתוספתא שיצאה מידי מעילה אחרי שהשליכוהו על בית הדשן ועל זה אמרו בתמורה לר. שמעילה אין בה אבל אסורה בהנאה. דין זה נמשך אחרי מה שכתב בהלכה ג בעולת העוף, אבל בחטאת העוף אין מסירים כלל את המוראה ונוצה, שהרי אין מקטירים ממנה כלום על המזבח וכולה ניתנת לכהנים ודין המוראה כדין בשרה, או כשאר חלקי הגוף שאינם ראויים לאכילה.

רבי האומר, שמועלים עד אחרי המתנות שאמרנו. (30) השמן שנשאר בלוג. (31) לכהנים.

יד. דָּשֶׁן הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן⁴⁴, בֵּין קֹדֶם הִרְמַת הַדָּשֶׁן
בֵּין אַחֵר הִרְמָה⁴⁵ - מוֹעֲלִין בּוֹ.

(44) כשעודנו על המזבח. (45) ואף על פי שאין מועלים בדבר שנעשה מצוותו, מפני שלא נגמרה מצוותו עם תרומת הדשן אלא אחרי הוצאת כל הדשן מחוץ למחנה, ככתוב (ויקרא ו, ד) "והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה".

טו. דָּשֶׁן הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְדָשֶׁן הַמְּנוּרָה - לֹא
נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין⁴⁶.

(46) רש"י מפרש במשנה, שהמדובר אחרי שהניח את הדשן אצל מזבח החיצון במקום שמניחים תרומת הדשן של מזבח החיצון, אבל כל זמן שהוא על המזבח - מועלים בו.

טז. כָּל בְּהֵמַת קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים שֶׁהִיא בְּעֵלַת מוֹם, בֵּין
שֶׁקֶדֶם מוֹם קָבוֹעַ לְהַקְדִּישָׁהּ בֵּין שֶׁקֶדֶם הַקְדָּשָׁה
לְמוֹם קָבוֹעַ, וְאֶפְלוּ הִיתָה מִחֹסֶר זִמָּן⁴⁷ - מוֹעֲלִין
בָּהֶם מִשְׁהַקְדָּשׁוֹ עַד שֶׁיִּפְדּוּ. אֲבָל תוֹרִין שֶׁלֹּא הִגִּיעַ
זִמָּנָם⁴⁸ וּבְנֵי יוֹנָה שֶׁעֲבַר זִמָּנָם וְהֵן קֹדֶשִׁי מִזְבֵּחַ, אֵף
עַל פִּי שֶׁאֲסוּר לְהַנּוּחַ בָּהֶן - הִנֵּהֶנָּה לֹא מַעֲלִין⁴⁹.
הוֹאִיל וְאִינָן רְאוּיִין לְפִדְיוֹן - הֲרִי הֵם בְּחֻטְאוֹת
הַמֵּתוֹת, לְפִיכָּף אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן.

(47) עכשיו אינה ראוייה להקרבה אבל לאחר זמן מסויים תוכשר להקרבה בלי שום מעשה המכשיר, כגון עגל בתוך שמונה ימים ללידתו אינו ראוי למזבח שנאמר (שם כב, כז): "והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה יירצה וגו'". וכן בהמה שאמה נשחטה אסור לשוחטה בו ביום בין לצרכי אדם בין לצרכי מזבח ולמחרת היום תהיה מותרת. (48) תורים כשרים גדולים אבל לא קטנים, ובני יונה רק קטנים כשרים. (49) פסק כחכמים נגד רבי שמעון. ובגמרא שם יב. מנמקים את הבדל דין הבהמה מדין העוף, מפני שבבהמה יש מעילה בבעלת מום אף על פי שאינה ראוייה להקרבה אלא עומדת להיפדות, גם מחוסרת זמן כך, אבל לא מצאנו מעילה בעוף שאינו ראוי להקרבה, שהרי אין פדיון לעוף.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר קדשי מזבח שמתו אם יצאו מידי מעילה ואם הותרו שעה אחת.

א. קֹדֶשִׁי² מִזְבֵּחַ³ שָׁמְתוּ - יִצְאוּ מִיַּד מַעֲלָה דָּבָר
תּוֹרָה, אֲבָל מוֹעֲלִין בָּהֶן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְכֵן אִם
נִפְסְלוּ בְּדָבָרִים שֶׁיִּפְסְלוּ בָּהֶן הַקִּדְּשֹׁנוֹת, שֶׁכָּבֶר
בְּאַרְנוֹם - מוֹעֲלִין בָּהֶן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. בְּמָה דְּבָרִים
אֲמוּרִים? בְּשֵׁלֹא הָיָה לָהֶן שְׁעַת הַתֵּר לְאַכִּילַת
כֹּהֲנִים; אֲבָל אִם הָיָה לְקֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים הַנֶּאֱכָלִים שְׁעַת
הַתֵּר וְאַחֵר כִּן נִפְסְלוּ וְנֶאֱסְרוּ בְּאַכִּילָה, הוֹאִיל וְהִתְרוּ
שְׁעָה אַחַת - אֵין מוֹעֲלִין בְּאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁהָיָה רְאוּי
לְאַכִּילָה⁴, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. בִּיצֵד? קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים
שֶׁנִּפְסְלוּ קֹדֶם שֶׁיִּגִּיעַ הָדֵם לְמִזְבֵּחַ בְּהִלְכָתוֹ, כְּגוֹן
שֶׁשָּׁחַטוּ בְּדָרוֹם⁵ אֵף עַל פִּי שֶׁקָּבַל בְּצִפּוֹן, אוֹ

1 יא. כָּל דָּמֵי שְׁחִיטַת הַקֹּדֶשִׁים³² - אֵין מוֹעֲלִין בּוֹ,
2 בֵּין לְפָנֵי כִפָּרָה בֵּין לְאַחֵר כִּפָּרָה, עַד שֶׁיֵּצֵא לְנַחַל
3 קִדְרוֹן³³. יֵצֵא לְנַחַל קִדְרוֹן - מוֹעֲלִין בּוֹ³⁴, מִפְּנֵי
4 שֶׁהָיָה נִמְכָּר לְגִנוֹת וְדָמֵי הַקֹּדֶשׁ. אֲבָל הַמִּקְיָז דָּם
5 לְבִהְמַת קֹדֶשִׁים - הֲרִי הוּא אֲסוּר בְּהִנָּה וּמוֹעֲלִין
6 בּוֹ³⁵; הוֹאִיל וְאִינָה יְכוּלָה לְחִיּוֹת בְּלֹא דָם, הֲרִי הוּא
7 כְּגוֹפָה³⁶.

(32) שיצאו מן הבהמה אחר שנשחטה. (33) נחל קטן לא רחוק מבית המקדש וכל הדמים שנשפכו בעזרה או נזרקו על המזבח יורדים לאמה ויוצאים לנחל זה דרך חור שבכותל. (34) הראב"ד בהשגותיו כותב: "אותה מעילה אינה אלא מדרבנן". ברור שגם דעת רבינו כן, שהרי כך אמרו בפירוש ביומא נט: הכל מודים שמן התורה אין מועלים. ובפירושו על המשנה שם כתב רבינו שאין הלכה כרבי שמעון שאמר מועלים בדמים אחר שיצאו לנחל קדרון. ונראה שחזר בו כאן. (35) מן התורה (כסף משנה) והמדובר בקדשי קדשים, ובקדשים קלים אין מועלים אבל אסור מן התורה. (36) מפני שאינו ראוי לזריקה מועלים בו, המקראות שלמדו מהם שאין בדם דין מעילה מדברים בדם הראוי לזריקה.

8 יב. הַעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַקִּרְנִים וְהַטְּלָפִים שֶׁפָּרְשׁוּ
9 מִקֹּדֶשִׁי קֹדֶשִׁים לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים - מוֹעֲלִין בָּהֶן³⁷;
10 פָּרְשׁוּ לְאַחֵר זְרִיקַת דָּמִים - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן³⁸.
11 עֲצָמוֹת הָעוֹלָה שֶׁפָּרְשׁוּ לְפָנֵי זְרִיקָה - אֵין מוֹעֲלִין
12 בָּהֶן לְאַחֵר זְרִיקָה³⁹, שֶׁהִזְרִיקָה מִתֵּרֶת אוֹתָם⁴⁰; וְאִם
13 פָּרְשׁוּ אַחֵר זְרִיקָה - מוֹעֲלִין בָּהֶן לְעוֹלָם⁴¹. עֲצָמוֹת
14 הָעוֹלָה שֶׁפָּקְעוּ⁴² מִעַל הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶם חֲצוֹת הַלַּיְלָה -
15 מוֹעֲלִין בָּהֶן⁴³; לְאַחֵר חֲצוֹת - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן. אֵף
16 עַל פִּי שֶׁפָּקְעוּ קֹדֶם חֲצוֹת, כִּינָן שֶׁהִגִּיעַ חֲצוֹת הַלַּיְלָה
17 נִעֲשׂוּ כָּל הָאֵיבָרִים כְּמִי שֶׁנִּתְאַפְּלוּ וְנִעֲשׂוּ אֶפֶר.

(37) עד שיזרק הדם, אבל אחר שנזרק הדם הותרו כל החלקים שאינם עומדים להקטרה על המזבח (כסף משנה). (38) אף על פי שאינם ראויים לאכילה. (39) אבל לפני הזריקה מועלים בהן כמו בקדשי קדשים אחרים. (40) מפני שהעצמות שפירשו לפני זריקה אינן ראויות להקטרה. (41) כי הזריקה מכשירה להקטרה את כל העולה על עצמותיה שלא פירשו, ואחרי שפירשו אין מה שיוציא אותן מידי מעילה, מה שאין כן בפירשו לפני זריקה שהתירה אותן הזריקה כמו שאמרנו למעלה. (42) קפצו ונפלו על הרצפה. (43) דין זה נאמר במשנה שם גבי אברים שפקעו, וכתב הכסף משנה שרבינו משווה עצמות לאיברים.

18 יג. גָּחַלַת שֶׁפָּקְעָה מִעַל הַמִּזְבֵּחַ, בֵּין לְפָנֵי חֲצוֹת בֵּין
19 לְאַחֵר חֲצוֹת - לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין. אֲבָל גָּחַלַת
20 שֶׁל קֹדֶשִׁי בְּדֶק הַפִּית - מוֹעֲלִין בָּהּ. וְהַשְׁלֵהֶכֶת - לֹא
21 נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין.

מועלים. ופסק רבינו כר' יוחנן, ואע"פ שהוא תלמידו של חזקיה, מפני שבגמרא שם הביאו כמה ראיות לשיטתו, וגם במנחות קב. כל הסוגיא נאמרה לפי שיטתו (כסף-משנה). (5) בדרומו של מזבח, וטעונים שחיטה וקבלת דמם בצפון (משנה זבחים מז.). רבינו מפרט כאן שורה ארוכה של פסולים, ועל כולם הוא אומר שאין בהם מעילה מן התורה אלא מדברי סופרים. מקור הדין במעילה ב: [נאמנם שם פירשו כך את המשנה רק לפי דעת רבה, שאם העלה אימורי הפסולים על המזבח צריך להורידם, אבל דעת רבינו שגם הסוכרים אם עלו לא ירדו, מודים לפירוש זה, ולפיכך פסק כאן שאין בהם מעילה מן התורה, ואין בזה ניגוד לדעתו (פסולי המוקדשים פ"ג ה"ז) שלא ירדו (לחם-משנה, ראה כסף-משנה). (6) לעבודת הקרבנות, כגון מי שאינו מזרע אהרן או בעל מום. (7) כלומר, או הבשר. במשנה שם ו: אמר ר' עקיבא שזריקה מועלת ליוצא להוציאו מידי מעילה, ובגמרא שם מפרש ר' יוחנן שר' עקיבא לא אמר אלא ביצא מקצתו, אבל ביצא כולו מועלים בו, ורב פפא (שם ז.) אומר: לא אמר ר' עקיבא אלא שיצא בשר, אבל דם אין זריקה מועלת ליוצא. פירוש, אם זרק אותו הדם שיצא אין הזריקה מתרת את הבשר, ולפיכך מועלים בו (רש"י שם). (8) פירוש, בבשר, אבל בדם עצמו אין מעילה כלל (למעלה פרק ב הלכה יא). (9) אפילו לאחר שנזרק הדם. (10) לא נתפרש מה ענין אימורים לכאן? הלא באימורים מועלים משעה שהוקדשו עד שיצאו לבית הדשן (כלמעה פ"ב ה"ב), ומהו ההבדל בין נפסלו לפני זריקת הדם או לאחריה. ראה הגהות חזון-איש. (11) טעות סופר, ויש למחוק את המלה "שאר", ולגרוס אין מועלים בבשרם (חזון-איש), שהרי גם מקצת הבשר שיצא אין בו מעילה (ראה רש"י שם ד"ה איתמר). (12) למעלה בהלכה זו.

ב. קבלו¹³ הפסולין את הדם¹⁴ וזרקוהו, וזרקו¹⁴ הפשירים לעבודה וקבלו שאר דם הנפש¹⁵ וזרקוהו - אין מועלין בפשרין; שאין הפסולין עושין שאר דם הנפש שירים¹⁶. חוץ מן הטמא, הואיל וראוי לעבודת צבור¹⁷, עושה שאר דם שירים¹⁸.

(13) שם ה: (14) פירוש, מקצת הדם. (15) ולא דם העור או הבשר. (16) הדם הנשאר בכלי או בצואר הבהמה אחר זריקת הדם שנתקבל בכלי, נקרא שירים ומצוותו לשפכו על יסוד המזבח ופסול לזריקה. ומשמיענו רבינו שאם זרקו פסולים לעבודה מקצת הדם, לא נעשה שאר הדם שירים (ראה פרק א מהלכות פסולי המוקדשים הלכה כח ובהערות שם), ולפיכך הזריקה השניה כשירה ומוציאה מידי מעילה. (17) שבקרבנות ציבור דוחים את הטומאה (פרק ד מהלכות ביאת מקדש הלכה ט). (18) אפילו בקרבנות יחיד, שאינם דוחים את הטומאה.

ג. כיצד? קבל הטמא וזרק, אף על פי שחזר הפשר¹⁹ וקבל שאר דם הנפש וזרקו - הרי אלו לא היתה²⁰ להן שעת החרת ומועלין בכלן; שעה הדם שירים הוא, ואין זריקת השירים מועלת. פבר בארנו²¹, שאין בקדשים קלים מעילה לעולם חוץ

1 ששחטן בצפון וקבל בדרום, או ששחט ביום וזרק
2 בלילה, או ששחט בלילה וזרק ביום, או שעשאן
3 במחשבת הזמן או במחשבת המקום, או שקבלו
4 הפסולין את דמן אף על פי שזרקוהו פשירים, או
5 שזרקוהו פסולין אף על פי שקבלוהו פשירים, או
6 שניצא הדם והבשר בלוי⁷ קדם זריקת הדם, או שלן
7 הדם - בכל אלו מועלין⁸ בכלן לעולם⁹, שהרי לא
8 היה להן שעת החרת. אבל אם הגיע הדם למזבח
9 כמצותו ואחר כך לן הבשר או האמורין, או שנטמא
10 הבשר או האמורין, או שניצא הבשר או האמורין¹⁰
11 לחוץ, או שניצא מקצת הבשר קדם זריקת דמים -
12 בכל אלו וכיצא בהן אין מועלין בשאר פשרין¹¹,
13 שהרי היה לו שעת החרת לאכילה, כמו שבארנו¹².

(2) מימרא של ר' יוחנן, מעילה יב. (3) ר' יוחנן אמר סתם "קדשים שמתו", ורבינו הוסיף "מזבח" ומכאן ראה שלדעתו, קדשי בדק הבית שמתו יש בהם מעילה, וכן אמרו (שם טו.): "במאי? (על איזה קדשים אמר ר' יוחנן שאם מתו יצאו מידי מעילה), אילימא (שמא תאמר) בקדשי בדק הבית וכו' לא יהא אלא דאקדיש אשפה (יהיה זה כמו שהקדיש אשפה לבדק הבית)?" ונימוקו של ר' יוחנן נאמר בתמורה לב: מפני שאינם ראויים לכלום, לפדותם אי אפשר, כי בהמת הקדש אינה נפדית בלי העמדה לפני הכהן והערכה, כמו שנאמר (ויקרא כז, יב-יג): "והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך אותה", ואת המתה אי אפשר להעמיד. ובפסחים כט. אמרו נימוק שני, מפני שאין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, ונבילה אינה ראויה לאדם מישראל אלא לכלבים. [ויש לתמוה על רבינו כאן שפסק שקדשי בדק הבית שמתו מועלים בהם, ובפרק ה מהלכות ערכין הלכה יב כתב בפירוש שגם קדשי בדק הבית טעונים העמדה והערכה, ומסיים שם: ולפיכך אם מתה הבהמה קודם שתיערך ותפדה, אין פודים אותה אלא תקבר. ראה כסף-משנה ורדב"ז שם. ונראה שרבינו התכוון כאן למעט כשהקדיש בהמה בעלת מום - "קדשי מזבח" משמע קדשים הראויים למזבח - וסובר כר' יוחנן בתמורה לג. שאינה צריכה העמדה והערכה, שנאמר (שם) "אותה", ולא שקדם מומה להקדשה, והכל מודים שנפדית. וכן משמע מלשונו בהלכות ערכין שם, שכתב: אם נפל בהם מום. אמנם יש להקשות, הלא אין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, אבל זה קשה גם על הגמרא עצמה. וראה תוספות פסחים שם ד"ה אין פודים, שפירשו, שקדשי בדק הבית פודים מן התורה, ובמעילה שם ד"ה ואפילו, כתבו, שקדשי בדק הבית מותר לפדות להנאות אחרות חוץ לאכילת כלבים]. (4) במשנה מעילה ב. כתוב סתם: "כל שהיה לה שעת היתר לכהנים אין מועלים בה", ובגמרא שם ה. נחלקו חזקיה ור' יוחנן בפירוש המשנה. חזקיה אומר היתר זריקה שנינו, כלומר, אם השחיטה וקבלת הדם נעשו כמצוותן, ומותר היה לזרוק את הדם - אין מועלים בבשר. ור' יוחנן אמר היתר אכילה שנינו, כלומר, כשנזרק הדם והותר הבשר באכילה אין מועלים בו, אבל כל זמן שלא נזרק הדם -

25 וּמְקוֹם עֲשֻׂתָּהּ וְשָׁנָה מַעֲשִׂיהָ לְשֵׁם דְּבַר שְׁאִין בּוֹ
26 מְעִילָה⁴³.

(38) משנה זבחים סו. סו: (39) הבדיל הראש מן הגוף בחטאת, וכן אם לא הבדיל בעולה (ראה הלכות מעשה הקרבנות פרק ו הלכה כ, ופרק ז הלכה ו). (40) עולת העוף מזים דמה במחיצתו העליונה של המזבח, ושל חטאת העוף במחיצתו התחתונה, ואם שינה - פסול. וכן אם מלק עולת העוף למטה - פסולה, אבל חטאת העוף מליקתה כשרה בכל מקום (רבינו שם הלכה ט). (41) על הבעלים להביא עולה אחרת (פרק טו מהלכות פסולי המוקדשים ה"א). (42) כר' יהושע שם סו: (43) חטאת העוף שעשאה למטה לשם חטאת אין בה מעילה, ולפיכך גם עולת העוף שנעשתה כך אין מועלים בה.

27 ח. מְנַחֵה⁴⁴ שְׁנִתְפַּגְּלָה⁴⁵ או שְׁנַעֲשִׂית בְּמַחֲשֶׁבֶת
28 הַמְּקוֹם⁴⁶, וְכֵן שְׁתֵּי הַלָּחִם וְלָחֶם הַפָּנִים שְׁנִתְפַּגְּלוּ אוֹ
29 שְׁנִפְסְלוּ בְּמַחֲשֶׁבֶת הַמְּקוֹם - מוֹעֵלִין בָּהֶן, שֶׁהָיָה לֹא
30 הֵיטָה לָהֶן שְׁעַת הַתֵּר⁴⁷.

(44) קרבן קמח. (45) ראה הלכה ג. (46) לזרוק את הדם או להקטיר אימורים שלא במקומם. ההבדל בדין שתי מחשבות פסולות אלו הוא: מחשבת הזמן, האוכל בשר הקרבן חייב כרת. ומחשבת המקום, אין כרת באכילתו. בדרך כלל קוראים לקרבן שנפסל במחשבת הזמן "פיגול", ולנפסל במחשבת המקום - "פסול", ולפעמים כשאין הבדל בדנים, נכללים שניהם במונח "פיגול" או "פסול". (47) כלמעלה בהלכה א.

31 ט. וְכֵן⁴⁸ קִמֵּץ שְׁיָצָא לַחוּץ או לֵן וְחִזַּר וְהִקְטִירוֹ -
32 מוֹעֵלִין בְּשִׁירִים, שֶׁהָיָה לֹא הָיָה שָׁם שְׁעַת הַתֵּר. אֲבָל
33 אִם נִטְמָא הַקִּמֵּץ⁴⁹ וְהִקְטִירוֹ - אֵין מוֹעֵלִין בְּשִׁירִים;
34 שֶׁהָיָה⁵⁰ מְרָצָה⁵¹ עַל הַטָּמֵא, וְאִינוּ מְרָצָה לֹא עַל
35 הַלֵּן⁵² וְלֹא עַל הַיּוֹצֵא. יָצָאוּ הַשִּׁירִים⁵³ או נִטְמָאוּ
36 וְאַחֲרַיָּהוּ הַקְטִיר הַקִּמֵּץ, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן אֲסוּרִין
37 בְּאֲכִילָה - אֵין מוֹעֵלִין בָּהֶן⁵⁴, שֶׁהָיָה קָרֵב הַקִּמֵּץ
38 כְּמַצּוֹתוֹ.

(48) משנה מנחות כה. (49) דינו כדם בקרבנות בעלי חיים. ראה למעלה הלכה א דין הדם. (50) ציץ הזהב שהכהן הגדול נושא על מצחו. (51) בדיעבד, אם הקריבו קרבן יחיד שנטמא, שנאמר (ויקרא כח, לח): ונשא אהרן את עוון הקדשים. (52) במשנה שנינו "על היוצא", אבל בתוספתא מנחות פרק ד הלכה ח, נאמר: שאין הציץ מרצה על הלן ועל היוצא. (53) פירוש, מקצת השיריים, אבל אם יצאו כולם - מועלים בהם, כמו בבשר שיצא כולו (למעלה בהלכה א). שהרי בכל מקום דין שיריים במנחה כדין בשר בקרבנות בעלי חיים (ראה הלכות פסולי המוקדשים פרק א הלכה ל, ופרק יא הלכה כ). כסף-משנה בשם הר"י קורקוס. (54) כר' עקיבא שם בתוספתא, שהקטרת הקומץ מועלת ליוצא להוציא את השיריים מידי מעילה. בהלכות פסולי המוקדשים פרק ב הלכה ז, כתב רבינו: "ואם נפסלו השיריים או חסרו השיריים וכו' הרי הדבר ספק אם יצאו

1 מֵאֲמוּרֵיהֶן אַחֲרֵי זְרִיקַת הַדָּם. וְהוּא²² שֶׁתִּהְיֶה זְרִיקָה
2 הַמוֹעֵלִת; אֲבָל קִדְשִׁים קָלִים שְׁנִתְפַּגְּלוּ²³, אָף עַל פִּי
3 שְׁנִזְרַק הַדָּם - אֵין מוֹעֵלִין²⁴ בְּאֲמוּרֵיהֶן. וְכֵן אִם יָצָא
4 הַדָּם, אָף עַל פִּי שֶׁתִּחַזְּרוּ וְזָרְקוּ²⁵ - אֵין מוֹעֵלִין
5 בְּאֲמוּרֵיהֶן.

(19) כלומר, כהן טהור. (20) הבשר לא הותר באכילה, מפני ששתי הזריקות פסולות. (21) למעלה פרק ב הלכה א. (22) בתנאי. (23) שחישב באחת מארבע העבודות לזרוק את הדם או להקטיר את האימורים למחר, והוא-הדין במחשבת שלא במקומם (ראה הלכות פסולי המוקדשים פרק יג הלכה א). (24) שם ג: אמר רב גידל אמר רב, זריקת פיגול וכו' ואינה מביאה לידי מעילה בקדשים קלים. ודין זה לא הופרך שם (הר"י קורקוס, מביאו כסף-משנה). (25) ברייתא שם ז.

6 ד. כָּל חֲטָאוֹת הַמִּתּוֹת²⁶, כְּגוֹן וְלֵד חֲטָאת וּתְמוּרָתָהּ²⁷
7 וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן²⁸ - אֲסוּר לַהֲנוֹת בָּהֶן, וְאִם נִהְיָה - לֹא
8 מְעִילָה²⁹.

(26) שאסור להקריבן ואין להן פדיון. ראה דינן בהלכות פסולי המוקדשים פרק ד הלכה א. (27) היו לפניו בהמת חולין ובהמה שהוקדשה לחטאת, ואמר על בהמת החולין הרי זו תמורת זו, שתיחן קדושות, שנאמר (ויקרא כז, לג): ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש. (28) חטאת שמתו בעליה, ושכיפרו בעליה באחרת. (29) משנה שם י:

9 ה. וְכָל חֲטָאוֹת³⁰ שֶׁתִּרְעָה³¹ עַד שִׁפְלָה בָּהּ מוֹם -
10 מוֹעֵלִין בָּהּ עַד שֶׁתִּפְדֶּה.

(30) שם יא: (31) כגון שעברה שנתה לפני שכיפרו הבעלים באחרת.

11 ו. הַמִּפְרִישׁ³² חֲטָאוֹ וְאִבְדָּהּ וְהִפְרִישׁ אַחֲרֵי תַּחֲתִיהָ,
12 וְאַחֲרַיָּהוּ נִמְצְאוּ הָרָאוּשָׁה וְהָיָה שְׁתִּיחָה עוֹמְדוֹת,
13 וְשִׁחַט שְׁתִּיחָה כְּאַחַת³³ וְזָרַק דָּם אַחַת מֵהֶן - אֵין
14 מוֹעֵלִין לֹא בְּבֶשֶׂר זֶה שְׁנִזְרַק דָּמָה וְלֹא בְּבֶשֶׂר
15 חֲבֵרְתָּהּ, וְאָף עַל פִּי שְׁאִינוּ³⁴ רָאוּי לְאֲכִילָה, הוּאִיל
16 וְאִם רָצָה מִזֶּה זֶרֶק וְאִם רָצָה מִזֶּה זֶרֶק. אֲבָל אִם
17 שִׁחַט זֶה אַחֲרֵי זֶה - אֵין דָּמָה³⁵ מוֹעִיל לְבֶשֶׂר
18 חֲבֵרְתָּהּ³⁶, וְאִפְלוּ לְאַחֲרֵי זְרִיקָה, שֶׁהָיָה לֹא הֵיטָה לָהּ
19 שְׁעַת הָרְאוּיָה לְהַתִּיר בְּשִׁרָהּ³⁷.

(32) שם ז. ז: (33) כגון ששחטון שני כהנים (רש"י שם). (34) השני. (35) של אותה ששחט קודם. (36) להוציאו מידי מעילה. (37) מפני שאסור לזרוק דם החטאת שנשחטה באחרונה.

20 ז. כָּל חֲטָאת עוֹף³⁸ או עוֹלֵת עוֹף שְׁנִפְסְלָה בְּשָׁנֶי
21 עֲשֻׂתָּהּ³⁹ או בְּשָׁנֶי מְקוֹם עֲשֻׂתָּהּ⁴⁰ - מוֹעֵלִין בָּהּ;
22 חוּץ מְעוֹלֵת הָעוֹף שְׁנִמְלַק לְמִטָּה בְּמִלִּיקַת חֲטָאת
23 לְשֵׁם חֲטָאת, שְׁאָף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָלְתָה לְבָעֲלִים לְשֵׁם
24 חוּבָהּ⁴¹ - אֵין מוֹעֵלִין בָּהּ⁴², הוּאִיל וְשָׁנָה שְׁמָה

לאחר ההקדש, ואסור לו לינק מאמו מפני שזה כעבודה בקדשים. רבינו בפירושו על המשנה אומר נימוק זה. (65 פירוש, יהיה מזומן (ראה ראב"ד וכסף-משנה).

- יג. הקדיש⁶⁶ בהמה ועוף למזבח קדשת דמים, כגון
שאמר: דמי בהמה זו לנסכים⁶⁷, ודמי בן יונה זה
לשלמים⁶⁸ - הרי הן פקדשי בדק הבית ומועלין
בחלבן ובביציהן, כמו שיתבאר.

(66 שם יב: 67) אבל אם אמר דמי בהמה זו לעולה או לשלמים, חלה עליה קדושת הגוף והיא עצמה תוקרב (רבא, כריתות ה. וכן פסק רבינו בהלכות מעשה הקרבנות פרק טו הלכה ה). (68) אין עוף קרב שלמים, ולפיכך דינה כקדשי בדק הבית. ראה בהערה הקודמת.

פרק רביעי

1) יבאר המפריש מעות לחטאת או לעולה או לשלמים אם מועלים בהן.

- א. המפריש² מעות לחטאתו לעולתו ולאשמו
ולתורין ובני יונה - מועלין בהן משעשה שהפריש.
הפריש לשלמים - אין מועלין בהם³.

2) תוספתא, מעילה פ"א ה"ד: מועלים בדמי חטאת ובדמי עולה, ואין מועלים בדמי שלמים. (3) אינם עדיפים משלמים עצמם שקדושת הגוף עליהם.

- ב. הקדיש⁴ אבר אחד לדמיו⁵ למזבח - הרי זה ספק
אם פשטה קדשה בכלן או לא פשטה, לפיכך תקרב
ולא יפדה⁶. ואם נפדה - אין מועלין⁷ בפדינו⁸.

4) בעיא שלא נפשטה (תמורה יא:). (5) אם הקדישו למזבח, אין כל ספק שקדושת הגוף פשטה בכולה אם היה זה אבר שהנשמה תלויה בו, כגון לב או ראש וכדומה (ראה הל' מעשה הקרבנות פט"ו ה"ב), אבל בהקדיש את האבר לדמיו לצורך קרבן שבהמה זו ראויה לו, שאל רבא שם מהו הדין, וצדדי הבעיה הם: ברור, שאם הקדיש כל הבהמה לדמיה - חלה עליה קדושת הגוף, וברור היה לו לרבא גם-כן שאם הקדיש את האבר קדושת הגוף פשטה הקדושה בכולה. ומסופק היה באבר אחד לדמיו, אם אנו אומרים מתוך שחלה על האבר קדושת דמים חלה עליו קדושת הגוף, ומתוך שקדש אבר אחד קדשה כולה, או אין אומרים שני "מתוך". בלשון התלמוד: "חד מיגו - אמר, תרי מיגו - לא אמר". ויוצא מזה, שמדובר כאן באבר שהנשמה תלויה בו, שאילו אבר שאין הנשמה תלויה בו פסק רבינו פט"ו מהל' מעשה הקרבנות, שאפילו בהקדישו קדושת הגוף לא פשטה הקדושה בכל הבהמה. אולם בפ"ה מהל' ערכין ה"ב כותב רבינו דין זה באומר "דמי רגלה של פרה זו הקדש למזבח". ראה כסף-משנה ולחם-משנה שם. (6) שאין פדיון לקדשים תמימים. (7) משום שאינו ראוי לפדיון, שמא פשטה קדושה בכולה, לפיכך אין הקדושה עוברת על הדמים (ראה ראב"ד וכסף-משנה בשם הר"י קורקוס).

- ג. המפריש⁸ מעות לגזירות⁹ - אסור להנות בהן,

מידי מעילה¹⁰. והר"י קורקוס (מובא כאן בכסף-משנה) רואה כאן סתירה גלויה לדבריו שם. ונראה שרבינו התכוון שם לפסול אחר, כגון התליעו (הר המוריה).

- י. הנהגה מקדשי קדשים כלם לפני זריקת דמים או מאמרי קדשים קלים לאחר זריקה, או שנהגה מן העולה פלה או מן הקמץ והלבונה ומנחת פהנים והחבתין - יפל מה שנהגה⁵⁵ לנדבה⁵⁶. מעל בקרבנות הצבור - יפל מה שנהגה ללשפה⁵⁷.

(55) הקרן והחומש. ראה פרק א הלכה ג. (56) לקרבנות נדבת ציבור. (57) לבדק הבית (כסף-משנה בשם הרא"ש). בתוספתא סוף מעילה, אנו שונים להיפך: קרבנות ציבור לנדבה והמנויים למעלה ללשכה, כנראה גירסא אחרת היתה לעיני רבינו.

- יא. נהגה⁵⁸ קדם זריקה⁵⁹ מפשור קדשי קדשים שנטמא, או שנהגה מאמרי קדשים קלים, אף על פי שהעלין לראש המזבח⁶⁰ - הרי זה פטורי⁶¹.

(58) מימרא של רבא מעילה י. (59) וכל-שכן אחר זריקה (רש"י שם). (60) לפני זריקת הדם, ואע"פ שאמרנו (בהלכות פסולי המוקדשים פרק ג הלכה יב) שנעשו לחמו של מזבח ולא ירדו, אין אנו אומרים שההעלאה מבררת החלק שהוא "אשי ה'" ומביאה לידי מעילה (ראה אור-שמח). [דין זה נאמר כבר למעלה בפ"ב ה"א. ואולי כאן המדובר באימורים שנטמאו ולאחר זריקה?]. (61) הטעם אמרו בגמרא שם, מפני שאינו מביא כל הפסד לגבוה, שהרי אינם ראויים לכלום, וגם נעשית כל מצוותם. [מלשונו של רבינו משמע שפטור לגמרי, ואין בהם מעילה אפילו מדברי סופרים, וזה מנוגד למה שכתב למעלה בהלכה א שאם נטמא בשר קדשי קדשים אחר זריקה אין מועלים בו, ומכאן שנטמא לפני זריקה מועלים. וראה תוספות שם ד"ה הכל, שהוכיחו, שבנפסל לפני זריקה הכל מודים שמועלים בו, ולפיכך פירשו שהמדובר כשנהגה אחרי זריקה מהבשר שנטמא לפני זריקה. והוכחה לדבריהם אנו מוצאים בגירסא שלפנינו בגמרא שם: "נהגה מבשר קדשי קדשים שנטמא לפני זריקה". ונראה שיש להזיז כאן ממקומם את המלים "קודם זריקה", ולהעמידן אחרי המלה "שנטמא", ובהתאם לגירסא שבגמרא, והמדובר כשנהגה לאחר זריקה, וכשם שזריקה מועלת ליוצא כך מועלת לטמא].

- יב. קדשי המזבח⁶² - חלבן וביציהן אסור להנות מהן, והנהגה - לא מעל⁶³. לפיכך, ולד הקדשים⁶⁴ וכן ולד המעשר לא יניק מאמו, אלא מבהמה אחרת חלין. ויש לאדם להתנדב ולומר: חלב בהמה זו החלין יהיה הקדש⁶⁵ לולדות הקדשים שיינקוהו פדי שלא ימותו.

(62) משנה מעילה יב. (63) מפני שאינם ראויים למזבח (ראה הלכה יג). (64) משנה שם יג. בתוספות פירשו, שהמדובר בוולד שנולד לפני שהבעלים הקדישו את הבהמה, וכן "ולד המעושרת" פירושו שנולד לפני שעושרה. ורבינו סתם, ויש מקום לפרש שהכוונה גם לוולד שנולד

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אחד לחטאת ואחד לעולה. (26) מפני ששני הקרבנות יש בהם מעילה. (27) בנויר כו, א - אמרו שההלכה למשה מסיני שהובאה למעלה בהלכה הקודמת, נאמרה גם במחוייבי קנים. (28) בדין נזירות, למעלה ה"ג.

ה. המפריש²⁹ חטאת על אכילת חלב והביאה על אכילת דם - הרי זה לא כפר³⁰, לפיכך לא מעל³¹. הפריש מעות³² לחטאת חלב וקנה בהן חטאת דם: בשוגג - כפר³³, לפיכך מעל; במזיד - לא כפר³⁴, לפיכך לא מעל.

(29) כריתות כז, ב. (30) כתוב בתורה (ויקרא ד, כח): "קרבנו... על חטאתו", ודרשו במשנה שם, שהקרבן צריך להיות לשם אותו החטא, ולא יעבינו מחטא זה לחטא אחר. (31) במעשה השינוי, שהרי לא נהנה כלום. (32) שם. ההבדל בין מעות לבהמה הוא, שבהמה היא קדושת הגוף ואינה יוצאה לחולין לעולם, ולפיכך אין הבעלים יכולים לשנות בה כלום, מה שאין כן דמים שיוצאים לחולין אם מועל בהם או כשקונה בהם בהמה לקרבן. (33) בגמרא שלנו, נאמר סתם "מעל וכיפר". אבל בתוספתא כריתות פ"ד ה"ו, אנו שונים כדברי רבינו. (34) בגמרא שם תולים את הכפרה במעילה, מפני שמעל - כיפר. ורבינו אומר להיפך (כסף-משנה).

ו. המפריש³⁵ שתי סלעים לאשם ולקח בהן שני אילים לחליון, הואיל וקנה חליון בדמי אשם - מעל. וחיב לשלם עשרה דינרים³⁶, שהן שתי סלעים וחמש³⁷, ויביא בהן אשם, ויביא קרבן אשם על מעילתו. לפיכך, אם היה אחד משני האילים שקנה יפה שתי סלעים והשני יפה עשרה דינרין - יביא השניה עשרה אשם תחת המעילה עם החמש³⁸, ויביא השניה שתי סלעים אשם על מעילתו. לקח אחד לאשם ואחד לחליון³⁹, אם היה של אשם יפה שתי סלעים⁴⁰ - יביא אותו לאשמו הראשון⁴¹, וכן אם היה זה החליון יפה שתיים - יביא אותו אשם מעילתו⁴², שהרי מעל בסלע אחת מדמי האשם; וישלם חמשה דינרים⁴³ ויפלו לנדבה⁴⁴.

(35) משנה, שם כו, ב. כפי שנתפרשה בגמרא שם. (36) סלע הוא ארבעה דינרים. (37) ראה למעלה פ"א ה"ג. (38) ובזה השיב להקדש את מה שגזל ותוספת חומש, ואע"פ שהאיל עלה לו רק בסלע אחד, והטעם מפני שהרווח הוא שלו, שהרי האילים הם חולין. (39) ומעל רק באחד. (40) באשם נאמר "כסף שקלים", ולמדו מזה שאין להביא אשם בפחות משני שקלים. שקל שבתורה הוא סלע שבמשנה. ראה הל' פסולי המוקדשין פ"ד הכ"ב. (41) כאן הרווח להקדש, שהרי לא מעל בדמי אשם זה. (42) ואע"פ שלא הוציא עליו אלא סלע אחד ונתייקר, כלמעלה בהערה לז. (43) הסלע שמעל, וחומשו. וכסף זה יביא מבייתו. (44) שהרי הם מותר אשם שנופלים לנדבה. ראה הל' פסולי המוקדשין פ"ד ה"ד.

ז. הנהגה⁴⁵ מדמי חטאת עד שלא קרבה חטאתו -

ואם נהנה - לא מעל; מפני שהן ראויין לבוא כלם שלמים¹⁰, ואין בשלמים מעילה אלא באמורייהן אחר זריקת דמים¹¹. מת¹² - יפלו לנדבה¹³. היו מפרשים¹⁴: דמי חטאת - ילכו לים המלח¹⁵, ולא ינהנין ולא מועלין; דמי עולה - יביאו עולה, ומועלין בהן¹⁶. אמר: אלו לחטאתי והשאר¹⁷ לנזירותי, אם נהנה בכל השאר¹⁸ - מעל¹⁹; נהנה במקצתו - לא מעל²⁰. וכן אם אמר: אלו לעולתי והשאר לנזירותי, ונהנה בכלן - מעל²¹; נהנה במקצתן - לא מעל. שאין בדמי שלמים מעילה²². הפריש מעות ואמר: אלו לעולתי ואלו לחטאתי ואלו לשלמים, ונתערבו - מועלין בכלן ומועלין במקצתן²³. וכיצד יעשה²⁴? יקח שלש בהמות, ומחלל דמי חטאת בכל מקום שהוא על החטאת, ודמי עולה על העולה, ודמי שלמים על שלמים.

(8) משנה, מעילה יא, א. (9) אחר שמלאו ימי נזרו, מביא הנזיר שלושה קרבנות: חטאת, עולה ושלמים. (10) מפני שאמר סתם "לנזירותי" יכול לקנות בכולם שלמים ('תוספות' שם ד"ה הפריש). (11) כמו שנתבאר למעלה פ"ב ה"א. (12) הנזיר לפני שקנה בהמות בדמים אלה, וגם לא קבע איזה כסף הוא לחטאת ואיזה לעולה ושלמים. (13) לעולות נדבת ציבור, ואע"פ שמעורבים בהם דמי חטאת שדינם השלכה לים המלח, הלכה היא למשה מסיני בנוזיר (רבי יוחנן, בנוזיר כה). (14) לפני שמת, פירש אלו דמי חטאת, אלו דמי עולה ואלו דמי שלמים. (15) כדין דמי חטאת שמתו בעליה (פ"ה מהל' פסולי המוקדשין ה"א), ומה שאמר רבי יוחנן: "הלכה היא בנוזיר", היינו במעות שתומות. (16) ומובן שבדמי שלמים אין מועלים (למעלה ה"א). (17) נזיר כו, ב. (18) בכל הדמים שנשאר. (19) מפני שנהנה בדמי העולה. (20) אולי נהנה בדמי שלמים בלבד (בגמרא שם הגירסא: והשאר "לשאר" נזירות, וכן גם בתוספתא מעילה פ"א. כלומר, לכל שאר הקרבנות שעליו להביא, היינו עולה ושלמים, ומכאן שאם אמר והשאר לנזירות, אין מעילה אפילו בנהנה בכל המעות, כמו שאמרנו בתחילת הלכה זו בהפריש מעות לנזירות. ויש לתמוה על רבינו, למה השמיט את המילה "לשאר". ונראה שהושמטה בטעות על-ידי המעתיקים. (21) מפני שנהנה בדמי עולה, בין מת בין לא מת, ובדמי חטאת - אם לא מת, כמו שנתבאר למעלה בהלכה זו. (22) ושוא נהנה בדמי שלמים בלבד. (23) פירוש, אם נהנה בדמים העולים על דמי השלמים (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס), אבל אם נהנה בסכום פחות מדמי השלמים לא מעל, שוא נהנה מדמי השלמים בלבד. (24) תוספתא, מעילה פ"א ה"ה.

ד. אחד ממחייבי קניין²⁵ שהפריש מעות ואמר: אלו לחובתי - מועלין בכלן ומועלין במקצתן²⁶. ואם מתו - יפלו לנדבה²⁷, כמו שבארנו בנזירות²⁸, ומועלין בהן.

(25) כגון זב וזבה ויולדת, שמחויבים להביא שני עופות,

הכסף שנעשה בו משא ומתן בלתי הוגן, אבל את הקרבן אי-אפשר להחזיר, שהרי קדושת הגוף עליו. ורש"י פירש, שקנסו את הקונה בהתאם לפתגם העממי: "לא עכברא גבב, אלא חורא גבב" (לא העכבר הגבב, אלא החור שהוא נמלט שם). (60) ואין אנו אומרים שהדינר החמישי מתנה היא למוכר (רש"י שם). (61) לנדבת ציבור.

ט. יש מעילה בנדרים⁶². כיצד? האומר: כפר זו עלי קרבן או הקדש⁶³, ואכלה - מעל⁶⁴, אף על פי שהיא מתרת לאחרים. לפיכך⁶⁵ אין לה פדיון, שהרי אינה קדש אלא לזה בלבד. אומר: כפר זו קדש⁶⁶ או קרבן, ואכלה, בין הוא בין אחר - מעל. לפיכך⁶⁷ יש לה פדיון⁶⁸. היתה לפננו⁶⁹ כפר של הפקר⁷⁰ ואמר: כפר זו הקדש, נטלה על מנת לאכלה - מעל לפי פלה; על מנת להוריש - מעל לפי טובת הנהגה⁷¹ שבה.

(62) נדרים לה, א. מחלוקת רבי מאיר ורבנן, ופסק כרבי מאיר מפני שרב נחמן שם סובר כן. ועוד, שבשבועות כב, ב - אמרו שיש להפוך את השיטות, היינו חכמים אומרים מעל, ורבי מאיר אומר לא מעל (ר"ן נדרים, שם). (63) פירוש, שאמר "עלי" הקדש. (64) ומשלם להקדש קרן וחומש (נדרים, שם). (65) מפני שהיא מותרת לאחרים, ואינה ממון של הקדש. (66) והוא-הדין אם אמר: כפר זו הקדש. (67) מפני שהיא אסורה לכל אדם ונעשית רכושו של הקדש. (68) ככל קדשי בדק הבית. (69) מימרא של רבא, שם לה, ב. (70) מדובר כשהיכיר מונחת בתוך ארבע אמותיו של המקדש, וארבע אמות של אדם קונות לו (בבא-מציעא י:), ולפיכך יכול לזכות בה להקדש, כדין המגביה מציאה לחבירו (בשביל חבירו) - קנה חבירו. (71) שמין ערך ההנאה שבנו מוכן לתת לו, כדי שיווריש לו את היכיר, ואת הסכום הזה וחומש, ישלם להקדש.

י. האומר לחבירו⁷²: כפרי עליך הקדש, וחזר ונתנה לו - המקבל מתנה זו מעל⁷³ לכשיצא⁷⁴, שהרי הנותן אינה אסורה עליו⁷⁵. וכן כל פיוצא פנה משאר הקונמות⁷⁶ יש בהן מעילה לנאסר בהן. וכל דברים הנאסרין עליו מגדר פנה מצטרפין, ואם נהנה מקבלם⁷⁷ בשוה פרוטה - מעל.

(72) שם, בעיא שנפשטה. (73) ואין אנו אומרים, שמכיון שהיכיר יצאה מרשות הנותן פקע איסורה, מפני שאינה כיכור. (74) כשיהנה בה. (75) לו היתה אסורה גם עליו, היה הוא מועל בה. (76) פירוש, אם לא אמר "הקדש" או "קרבן" אלא "קונם" ושאר הכינויים שנמנו במשנה שם י, א. (77) בכל אחד לא היה שוה פרוטה, אבל בכל הדברים יחד היה שוה פרוטה.

יא. האומר⁷⁸: הנטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות היום, וטלית זה קרבן אם לא תשרף היום, ועבר היום ולא נקצצו ולא נשרפה הטלית - הרי הם הקדש, ויפדו כשאר ההקדשות ואחר כך ינהגו בהן. אבל אם אמר: הרי הנטיעות האלו קרבן עד

1 יוסיף חמש על מה שנהנה ויביא בדמיו⁴⁶ חטאתו⁴⁷,
2 ויביא קרבן אשם על מעילתו. וכן אם נהנה מדמי
3 אשם עד שלא קרב אשמו - יוסיף חמש ויביא
4 בדמיו אשמו, ויביא אשם אחר למעילתו. שקרבנות
5 המזבחה⁴⁸ - מעילתן לקרבנות המזבח, וקדשי בדק
6 הבית - מעילתן לבדק הבית. נודע לו שמעל⁴⁹ ואחר
7 כך קרבה חטאתו⁵⁰ ועדין לא הפריש מעילתו⁵¹, או
8 שהפרישה ולא פללה בדמי חטאתו⁵² - יולף
9 המעילה וחמשה לים המלח⁵³. נודע לו שמעל אחר
10 שקרבה חטאתו - יפלו מעות המעילה וחמשה
11 לנדבה; שאין מפרישין בתחלה לאבוד⁵⁴. ובין כך
12 ובין כך יביא אשם מעילתו. ובאשם, בין שנודע לו
13 שמעל קדם שקרב אשמו או אחר שקרב - תפל
14 מעילתו וחמשה לנדבה, מפני שהוא כמותר אשם⁵⁵.
15 ויביא אשם מעילתו.

(45) ברייתא, מעילה ט, ב. (46) דמי הקרן עם החומש.
(47) בהמה יותר יפה. (48) הקרן והחומש הם למזבח.
כלומר, לקנות בהם קרבן כזה שמעל בו. (49) בחלק מן
הדמים. (50) שנקנתה בדמים שנשארו. (51) מה שנהנה
וחומשו. (52) אלא קנה בדמים שנשארו בלבד. (53) כדין
מותר חטאת (שם יא). אמר אביי, שדין זה הוא לפי דעת רבי
שמעון שכל חטאת שכיפרו בעליה תמות, אבל לרבנן
הסוברים שאינה מתה אלא אם אבדה וכיפרו בעליה באחרת
ואח"כ נמצאה, המעות יפלו לנדבה. ומכיון שרבינו פסק
בה' פסולי המוקדשין פ"ד ה"א כרבנן, למה כותב כאן:
ילכו לים המלח? והר"י קורקוס (מובא כאן ה"ז בכסף-
משנה) מתרץ שמכיון שידע שמעל יהיה עליו להפריש מה
שנהנה וחומשו ולהוסיף על דמי החטאת, ולא עשה כך אלא
הקריב חטאתו מהדמים שנשארו, הרי זה כדחייה בידים כמו
שהפריש חטאת ואבדה, והפריש אחרת ונמצאת הראשונה
ולא בא להמלך בבית-דין ושחט אחת מהן, שאמרנו שם
פ"ד ה"ג שהשניה תמות, מפני שדחה אותה בידים).
(54) כשנודע לו שמעל לפני שקרבה חטאתו, היה עליו
להפריש מעילתו ולהוסיפה על דמי החטאת ולא היו
הולכים לאיבוד, ולפיכך כשלא עשה כך הרי זה כדמי
חטאת שכיפרו בעליה, אבל אם נודע לו אחרי כפרה, הרי
הקרן והחומש שיפריש עכשיו נקבע גורלם מראש לאיבוד.
(55) ראה למעלה ה"ו ובהערות.

16 ח. המוכר⁵⁶ עולתו ושלמיו - לא עשה כלום⁵⁷. ודין
17 תורה, שייחזרו המעות חלין כמו שהיו⁵⁸; וקנסו
18 אותם⁵⁹ חכמים, שיפלו המעות לנדבה. אפילו היתה
19 הבהמה שוה ארבעה ומכרה בחמשה - החמשה
20 בלי⁶⁰ יפלו לנדבה⁶¹. ואין כאן מעילה לא מדברי
21 תורה ולא מדברי סופרים.

(56) תוספתא, פסחים פ"ז ה"ז (לפי גירסת הגר"א) וברייאת
שם פט, ב. (57) ומקריבים הקרבן לשם בעליו הראשונים
(רש"י שם). ראה משנה-למלך. (58) והמוכר יחזיר לקונה.
(59) את הקונה, מפני שקנה קרבן של אחרים, כעין החרמת

- ה. אין מעילה אלא בתלוש⁶ מן הקרקע, אבל
הנהנה בקרקע עצמה או במחבר לה - לא מעל,
אפלו פגם. כיצד? החורש שדה הקדש או הזורע
בה - פטור. נטל מאבקה⁷ ונהנה בה ופגמה⁸ - מעל.
הדש בשדה הקדש - מעל; שהאבק שלה מועיל
לשדה, והרי נהנה באבק ופגם השדה. וכן אם חרש
שדה הקדש כדי להעלות אבק לעשב שנתן בה,
ונטל העשב - מעל⁹. הדר במערת הקדש או בצל
אילן או שוכך של הקדש, אף על פי שנהנה - לא
מעל¹⁰. וכן המקדיש בית בנוי, הדר בו - לא מעל¹¹.
אבל המקדיש עצים ואבנים ובהן בית, הדר שם
- מעל, כמו שיתבאר.

(6) למדו בגזירה שווה מתרומה, מה תרומה בתלוש אף
מעילה בתלוש. (7) האבק שנטל נתלש מן השדה.
(8) ואם נהנה ולא פגם - לא מעל. (9) שהאבק תלוש הוא.
מובן שהמדובר בפגם, כלמעלה בדישה. (10) מפני שנהנה
מן המחובר. (11) ואף על פי שרבינו פסק (בהלכות עכו"ם
פרק ח הלכה ד) שהמשתחוה לבית בנוי לשם עבודה זרה
אסור, חומרא יתירה היא בעבודה זרה (כסף משנה).

- ו. גדולי הקדש - מועלין בהן¹². כיצד? הקדיש
שדה והוציאה עשבים, אילן ועשה פרות - מועלין
בהן. אבל המקדיש את הבור ריקן ואחר כך נתמלא
מים, הקדיש אשפה ואחר כך נתמלא זבל, שוכך
ונתמלא יונים, הואיל ואינן גדולי הקדש - אין
מועלין בהן¹³. וכן הזבל והפרש שבחצר הקדש¹⁴ -
לא נהנין ולא מועלין. ומה יעשו בהן¹⁵? ימכרו
ויפלו דמיהן ללשכה¹⁶. מעזן שהוא יוצא מתוך
שדה הקדש¹⁷ - אסור להנות במים שיוצאין ממנו
בתוך השדה, ונהנה - לא מעל. יצאו המים חוץ
לשדה - מותר להנות בהן. ערכה הגדלה בשדה
הקדש - לא נהנין ולא מועלין¹⁸. אילן של הדיוט¹⁹
הסמוך לשדה הקדש ושרשיו יוצאים בתוך
השדה²⁰: אם בינו לבין השדה של הקדש עד שש
עשרה אמה - הרי אותן השרשין שבתוך השדה
אסורין, ונהנה מהן לא מעל; הנה האילן רחוק
יתר על שש עשרה - הנהנה בהן מעל. אילן של
הקדש הסמוך לשדה הדיוט ושרשיו יוצאין בתוך
השדה²¹: אם הנה בתוך שש עשרה אמה - מועלין
בהן; הנה רחוק יתר על שש עשרה אמה - אותן
השרשין שבתוך שדה הדיוט לא נהנין ולא מועלין.

(12) כרבי יוסי במשנה שם יג. נגד דעתו של תנא קמא
והטעם, מפני שבתוספתא מעילה פרק א הלכה ט נאמר
שהתנא קמא הוא רבי מאיר, וכלל בידיו שהלכה כרבי יוסי
נגד רבי מאיר. (13) בתוספתא שם: "אמר רבי יוסי רואה
אני בכולן (פירוש, בהקדיש בור ונתמלא מים, ושוכך ריק
ונתמלא יונים וכדומה) את דברי רבי מאיר (שאינן מועלים)

- שיקצצו - אינו יכול לפדותן; שפכל עת שיפדו
יחזרו הקדש⁷⁹ עד שיקצצו, וכיון שנקצצו אינן
צריכין פדיון⁸⁰, אלא נהנין בהן מיד. במה דברים
אמורים? בשפדאן המקדיש; אבל אם פדאן אחר -
הרי אלו יוצאין לחלין⁸¹ אף על פי שעדיין לא
נקצצו, ויהיו מתרין אף למקדיש.

(78) משנה וגמרא, שם כח, א. וכח, ב. (79) כרב פדא שם.
רבינו סובר שבזה מודה עולה לבר פדא (ראה הערה הבאה).
(80) שהרי לא הקדיש אותן אלא עד שיקצצו, ולפיכך יצאו
לחולין אחרי הקציצה, כעולא שם נגד דעת בר פדא.
(81) שהרי הנטיעות הן רכושו של הפודה, והוא לא הקדיש
אותן. מימרא של רבי יוחנן, שם ל, א.

יום ש"ק ו' אייר ה'תשע"ו

פרק חמישי

(1) יבאר המקדיש לבדק הבית דבר הראוי למזבח או איפכא,
ודין קדשי בדק הבית וקדשי מזבח אם מצטרפים למעילה.

- א. אחד המקדיש לבדק הבית דבר הראוי לחזק
הבדק, כגון אבן או קורה, או המקדיש לבדק הבית
דבר הראוי למזבח, כגון כבשים ותורים, או
המקדיש למזבח דבר הראוי לבדק הבית, כגון אבן
וקורה, או המקדיש לזה ולזה דברים שאינן ראויין
לא לזה ולא לזה², כגון המקדיש תרנגולין וחמץ
וציר או קרקע, אפלו הקדיש אשפה מלאה זבל או
עפר או אפר - מועלין בכלן משעה שהקדשו עד
שיפדו דברים הראויים להפדות³.

(2) אלא למוכרם ולקנות בדמיהם דברים הראויים.
(3) להוציא בעלי חיים תמימים הראויים למזבח, שאין להם
פדיון.

- ב. כל קדשי בדק הבית עם דברים שמועלין בהן
מקדשי מזבח - מצטרפין זה עם זה למעילה, ואם
נהנה בשוה פרוטה מכלם - מעל.

- ג. אבל והאכיל את חברו או נהנה ומהנה חברו,
אכילתו והננת חברו או אכילת חברו והננתו - כלן
מצטרפין למעילה, ואם נעשה מן הכל הנהה
בפרוטה - מעל.

- ד. המעילה מצטרפת לזמן מרבה⁴. כיצד? נהנה
היום מן ההקדש ונהנה לאחר כמה שנים בהעלם
אחד⁵ - הרי אלו מצטרפין לפרוטה ומעל.

(4) באיסורים אין שתי אכילות מצטרפות אלא אם אכל כזית
שלם בכדי אכילת פרס (שלוש ביצים), אבל במעילה למדו
שם (יח:) מהכתוב שמצטרפות אפילו לזמן מרובה.
(5) שלא נודעה לו הנאה ראשונה לפני שנהנה שנית, אבל
נודע לו בינתיים אין ההנאות מצטרפות.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ו' אייר - ספר עבודה - הלכות מעילה קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

העצים. (30) פירורי עץ שהמגירה מפילה. (31) במקום שיוצא ענף חדש (רש"י וראב"ד פירשו: עלים הנובלים ונופלים מאליהם).

י. המקדיש עבדו - אין מועלין בו³² ולא בשערו, 13
אף על פי שהוא עומד להגזז, מפני שהוא מחבר 14
לו, וכל זמן שהוא מחבר הולך ומשפיע. 15

(32) עבדים דינם כקרקעות.

יא. הזרע פרות הקדש - פודה אותן בשעת זרען³³. 16
ואף על פי שלא פדה - הרי הגדולין חלין³⁴, ואין 17
מועלין בהן, ואין משלמין מהן קרן וחמש³⁵, 18
וחיבין בחלה. 19

(33) פירוש, בשעה שהוא זורע את הפירות צריך לפדות אותם, אבל אחרי שזרעם וצמחו אי אפשר לפדותם מפני שהם חולין. (34) ואין זה דומה לפירות שגדלו באילן של הקדש, שאמרנו למעלה בהלכה ו שמועלים בהם, כי האילן קיים כמו שהיה והפירות הם תוספת על האילן, אבל פירות שנוזרו בקרקע נשתנו ומה שצמח הוא דבר חדש לגמרי. ולא נתבררה דעתו של רבינו בפירות שאין זרעם כלה, אם דינם כפירות האילן או כזרעים. (35) פירוש, אם מעל בהקדש אחר אינו רשאי לשלם את הקרן והחומש מגידולים אלה. בתוספת תרומות פרק ח הלכה א שנינו שמותר לשלם לפי חשבון כלומר, אם זרע סאה הקדש וגדלו סאתיים ורוצה לשלם מזה את מעילתו, חייב הוא לתת שתי קרנות ושני חומשים, כדי שיהיו בתשלומים אלה קרן וחומש נוסף על דמי ההקדש. ורבינו סתם ואמר: "ואין משלמים" ולא בירר את דבריו.

יב. שמרים³⁶ של הקדש שנתן עליהם מים: ראשון 20
ושני ושלישי³⁷ - אסור להנות בו, והנהגה לא 21
מעל³⁸; רביעי - מותר. במה דברים אמורים? בקדשי 22
בדק הבית; אבל קדשי מזבח, אף מרביעי ואילף - 23
לעולם אסור³⁹. 24

(36) שמרי יין ונותנים עליהם מים ואחרי כמה ימים המים תוססים ומקבלים טעם יין קלוש. ומשקה זה נקרא "תמד" בלשון התלמוד. (37) אחרי שהסירו את התמד נותנים על השמרים מים שנית וגם מזיגה שנייה זו יש בה טעם של יין, ויש עושים כך בפעם שלישית ורביעית. (38) שאיסורו רק מדרבנן. (39) בקדושת הגוף החמורה אסרו לעולם.

יג. המקדיש תרנגולת למזבח - מועלין בה 25
ובביצתה. הקדש חמור למזבח - מועלין בה 26
ובחלה⁴⁰. הקדש תורים לבדק הבית⁴¹ - מועלין 27
בהן ובביצתן, כמו שבארנו. 28

(40) והטעם, מפני שתרגולת וחמורה אינן ראויות למזבח וקדשו קדושת דמים, כלומר, למכרן ולקנות בדמיהן דברים הראויים למזבח וגם הביצים והחלב ראויים לכך. (41) אבל אם הקדישם למזבח אין ביצתם ראוייה לכלום ואין מועלים בה.

חוץ מן השדה והאילן שדרכם להתמלאות. ובתוספות מעילה שם דיבור המתחיל אבל, הסבירו את ההבדל, שהמים והיונים באו מן ההפקר ולא זכה בהם הקדש, שאין קניין חצר להקדש, אבל שדה ואילן המתמלאים מגוף ההקדש הם ממון הקדש. (14) כלומר, זבל ופרש מבהמות הקדש. (15) בזבל ופרש זה. (16) לשיירי לשכה (כסף משנה). השקלים שנגבו כל שנה (מחצית השקל לגולגולת) הוכנסו לאחת מלשכות המקדש וממלאים שלוש קופות גדולות ומכסף שבקופות קונים קרבנות שהם חובת ציבור, כגון שני תמידים בכל יום ומוספים בשבת ומועדים, ומה שנשאר בלשכה אחר מילוי הקופות נקרא "שיירי לשכה". (17) מלשונו של רבינו משמע, שהמדובר במעיין הנובע בשדה הקדש עצמו, אבל רש"י מפרש שהמעיין נובע בשדה חולין והמים באו לשדה של הקדש. (18) מפני שאינה ראוייה לשום דבר. (19) במשנה שם שנינו: שרשי אילן של הדיוט הבאים בשל הקדש ושל הקדש שבאים בשל הדיוט לא נהנים ולא מועלים ובגמרא בבא בתרא כו: הסבירו, שהשרשים שאינם מרוחקים שש עשרה אמה מן האילן, דינם כאילן מפני שהוא יונק דרך אותם השרשים אבל המרוחקים יותר פסק הקשר שבינם ובין האילן ולפיכך הם שייכים לקרקע. עיין שם. ומכאן המקור להלכה זו. (20) של הקדש. (21) של הדיוט.

ז. קן שפראש האילן של הקדש, שבנה אותו העוף 1
מעצים²² וצשבים וביצת בהן - כל הקן עם 2
הביצים²³ שבו עם האפרוחים הצריכין לאמן אין 3
נהנין בהן, והנהגה - לא מעל²⁴. 4

(22) שהביאם ממקום אחר. (23) מפני שהביצים צריכים לאילן דינן כאילן וכן גם אפרוחים הצריכים לאמן. אבל האפרוחים שאינם צריכים לה, שיודעים לפרוח ולמצוא מזונותיהם - מותרים. (24) מפני שגם בקן עצמו אין מעילה, והרי כל האיסור ליהנות בהם הוא מפני שהם זקוקים לקן.

ח. המקדיש²⁵ את היער - מועלין בכלו, בין 5
באילנות בין בכל קן שפראש האילנות או שפניניהן. 6

(25) משנה שם: "המקדיש את החורש מועלים בכולו". ומפרש רבינו שגם הקינים בכלל והטעם, מפני שבעל היער זכה בהם בקניין חצר וכשהקדיש את היער כל מה שבתוכו הקדיש.

ט. גזפרים ששפא²⁶ עצי הקדש²⁷ וקצצו אותן - 7
מועלין באותן העצים הקטנים שחתכו מצת 8
שקצצו²⁸; אבל אין מועלין לא בשפוי²⁹ ולא 9
בנסרת³⁰ ולא בנביה של עצים, והוא הגוף הקשה 10
העגל שבתוף העץ³¹ הדומה לנבלת, שלא יצלה 11
למלאכה. 12

(26) החליקו במעצר. (27) שקנאו אותם ביער של חולין. (28) אחרי שקצצום והעבירו לרשות הקדש חתכו מהם במגירה חתיכות קטנות, כדי להתאימם לבניין. (29) השבבים הדקים הנופלים כשמחליקים ומיישרים את

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בְּדָבָר אַחֵר. וּכְבֹר פֶּאֲרָנִי⁶, שֶׁנֶּהֱנָה וּמֵהֵנָּה חִבְרוּ - 30
מִצָּטְרָף, וְאִפְלוּ לְזִמְנֵי מִרְבָּה. 31

(2) משנה מעילה יח. בקיאים היו חז"ל בתכונות המתכות, וידעו שהזהב קשה ואינו נפגם בשימוש קל. (3) כחכמים שם. (4) גמרא שם יח. (5) כל התנאים הכתובים כאן נאמרו בגמרא שם. (6) למעלה פרק ה הלכה ד.

ב. קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים⁷ הַתִּמְיָמִים שֶׁתִּלֵּשׁ מִצִּמְרֵן - פִּיּוֹן 32
שֶׁנֶּהֱנָה בִּפְרוּטָה מְעַל, אִף עַל פִּי שְׁלֹא פָגַם; שֶׁהָרִי 33
הֵן דּוֹמִים לְכּוֹס שֶׁל זֶהָב שֶׁאֵינוֹ נִפְגָּם, שְׁאִין תְּלִישֵׁת 34
הַצֹּמֵר פּוֹסֶלֶת אוֹתָן מִלְּקָרֵב. אָבָל אִם נָפַל בָּהֶן מוֹם, 35
הואיל וְלִמְכִירָה עוֹמְדִים וְהִגָּה פּוֹגְמַת דְּמִיָּהֶן⁸ - לֹא 36
מְעַל עַד שֶׁיִּהְיֶה וּפָגַם⁹ בִּפְרוּטָה. תִּלֵּשׁ מֵהֶן אַחֵר 37
שִׁמְתּוֹ - פִּיּוֹן שֶׁנֶּהֱנָה מְעַל, שְׁאִין פָּגַם לְמַתָּה¹⁰. 38
ומעילה זו מְדַבְּרִיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ¹¹. 39

(7) משנה שם. (8) שאם יש יותר צמר יעלה מחירם. (9) כרב פפא שם יט. ראה ראב"ד וספח-משנה. (10) משמע בין תמימה ובין בעלת מום. וכן פירש רש"י שם. וראה מה שכתבנו למעלה בפרק ג הלכה א. (11) שם.

ג. הַמוֹעֵל בְּקִדְּשִׁי בְּדָק הַפִּית, פִּיּוֹן שֶׁמְעַל בְּשִׁגְגָה - 40
נִתְחַלֵּל¹² הַקִּדְּשׁ¹³, וְזֶה שֶׁנֶּהֱנָה אַחֲרָיו פְּטוּר¹⁴. מְעַל 41
בְּדוֹן, הוֹאִיל וְאֵינוֹ חֵיב בְּקָרְפֵּן מְעִילָה - לֹא נִתְחַלֵּל 42
הַקִּדְּשׁ, אֲלֹא הָרִי הוּא בִּהְיוֹתוֹ¹⁵, וְאִם בָּא אַחֵר וְנֶהֱנָה 43
בּוֹ בְּשִׁגְגָה - מְעַל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?¹⁶ כְּשֶׁמְעַל 44
בְּקִדְּשׁ וְהוֹצִיאוֹ בְּתוֹרַת חֲלִין וְהִקְנִהוּ לְאַחֵר; אָבָל אִם 45
נֶהֱנָה בּוֹ וּפָגַמוּ¹⁷ וְלֹא הִקְנִהוּ לְאַחֵר - יֵשׁ בּוֹ מוֹעֵל 46
אַחֵר מוֹעֵל¹⁸. 47

(12) פקעה קדושתו. (13) מחלוקת ר' מאיר ור' יהודה במשנה קידושין נב, ובגמרא שם נד: אמרו שהלכה כר' יהודה בהקדש, האומר: בשוגג מתחלל, במזיד אינו מתחלל. (14) שהרי נהנה בחולין. (15) כמו שהיה לפני המעילה. (16) שבשוגג אין מועל אחר מועל. (17) אפילו פגמו, ומכל-שכן אם נהנה ולא פגם. (18) ראה פרק ד וה.

ד. וְאִין מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל בְּמִקְדָּשִׁים אֲלֹא 48
בְּבִהְמָה¹⁹ וְכִלִּי תִשְׁמִישׁ בְּלִבָּד. פִּיצֵד? בָּקַע בְּקָרְדֵם 49
שֶׁל הַקִּדְּשׁ וְנֶהֱנָה בִּפְרוּטָה וּפָגַם, וּבָא חִבְרוּ וּבָקַע 50
בּוֹ וְנֶהֱנָה וּפָגַם - פֶּלֶם מְעַלּוֹ. נָטַל הַקָּרְדֵם וְנִתְּנוֹ 51
לְחִבְרוּ - הוּא מְעַל, אָבָל חִבְרוּ לֹא מְעַל. שִׁתָּה 52
בְּכּוֹס שֶׁל זֶהָב וְנֶהֱנָה בִּפְרוּטָה, וּבָא חִבְרוּ וְשִׁתָּה 53
וְנֶהֱנָה, וּבָא חִבְרוּ וְשִׁתָּה וְנֶהֱנָה - פֶּלֶם מְעַלּוֹ. נָטַל 54
הַכּוֹס וְנִתְּנוֹ לְחִבְרוּ מִתְּנָה אוֹ מְכָרוֹ - הוּא מְעַל, 55
וְחִבְרוּ לֹא מְעַל. רִכַּב עַל גְּבִי הַחֲמֹר וְנֶהֱנָה 56
בִּפְרוּטָה וּפָגַם, וּבָא חִבְרוּ וְרִכַּב עָלָיו וְנֶהֱנָה 57
וּפָגַם²⁰, וּבָא חִבְרוּ וְרִכַּב עָלָיו וְנֶהֱנָה וּפָגַם - פֶּלֶם 58
מְעַלּוֹ. נָתַן הַחֲמֹר לְחִבְרוּ מִתְּנָה אוֹ מְכָרוֹ אוֹ 59
הִשְׁפִּירוֹ²¹ - הוּא מְעַל, וְחִבְרוּ לֹא מְעַל. וְכֵן 60

י. פְּתֻנוֹת פְּהֵנָה שְׁפִלּוֹ⁴² - מוֹעֲלִין בָּהֶן בְּשִׁאָר 1
קִדְּשִׁים. וְהַחֲדָשִׁים, הוֹאִיל וְנִתְּנוֹ לְהִנּוֹת בָּהֶן⁴³ - אִין 2
מוֹעֲלִין בָּהֶן. 3

(42) ואינן ראויות ללבשן בשעת העבודה. (43) שאי אפשר להם לכהנים לפשוט את בגדי הכהונה כהרף עין עם גמר עבודתם ונהנים מהם ולפיכך מתנים עליהם, בשעה שמקדישים אותם, שלא ימעלו כשיהנו בהם.

טו. קִדְּשִׁי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים⁴⁴: אִם לְבָדָק הַפִּית 4
הַקִּדְּשִׁי - מוֹעֲלִין בָּהֶן; וְאִם קִדְּשִׁי מִזְבֵּחַ הֵן - אִין 5
בָּהֶן מְעִילָה מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּקָרְבָנוֹת: דְּבַר אֶל 6
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אָבָל אֲסוּר לְהִנּוֹת בָּהֶן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. 7
(44) שהגוי הקדישם לגבוה.

טז. קוֹלֵל⁴⁵ וּמִרְאָה⁴⁶ וְרִיחַ⁴⁷ שֶׁל הַקִּדְּשׁ - לֹא נִהְיִין 8
וְלֹא מוֹעֲלִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁהָרִיחַ בְּקִטְרֶת 9
אַחֵר שֶׁעָלָה הַתִּמְיָמִת⁴⁸; אָבָל אִם הָרִיחַ בְּקִטְרֶת 10
בְּשִׁתְעָלָה תִּמְיָמֶתָה - מְעַל⁴⁹. 11

(45) אם נהנה מקול כלי הנגינה שבמקדש. (46) אם נהנה מיופי בניין המקדש או כלי השרת. (47) ריח הקטורת. (48) עשן הקטורת, מפני שעמוד הקטורת עולה בקו ישר כעץ התמר נקרא "תימורת", ולאחר שעלה העשן כבר נגמרה מצוותו וכלל בדינו: אין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלים בו. (49) שהרי טרם נגמרה מצוות ההקטרה. ובקול ומראה אין מועלים לעולם מפני שאין בהם ממש.

פֶּרֶק שְׁשִׁי

(1) יבאר הנהנה בדבר שנפגם או שאינו נפגם, קדשי קדשים שתלש מצמרו אצ"פ שלא נפגם.

א. יֵשׁ דְּבָרִים² שֶׁהָאֵדָם נֶהֱנָה בָּהֶן וְלֹא יִפְגָּמוּ, כְּגוֹן 12
הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכִלֵּי זֶהָב טָהוֹר, וְיֵשׁ דְּבָרִים שֶׁיִּפְגָּמוּ, 13
כְּגוֹן בְּגָדִים וְכִלֵּי כֶסֶף וְנִחְשֵׁת וּבְרִזָּל וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן. 14
וְהֵנִיחָה בִּשְׁוֶה פְּרוּטָה מִן הַהֶקְדֵּשׁ שֶׁאֵינוֹ מִחִבְרוּ 15
בְּקָרְקַע: אִם נֶהֱנָה בְּדָבָר שֶׁאִין בּוֹ פָּגַם, כְּגוֹן 16
שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכִלֵּי זֶהָב שֶׁל הַקִּדְּשׁ - מְעַל; נֶהֱנָה בְּדָבָר 17
שֶׁנִּפְגָּם, כְּגוֹן שְׁלִבֵּשׁ בְּגָדֵי הַקִּדְּשׁ אוֹ בָּקַע בְּקָרְדֵם - 18
לֹא מְעַל עַד שֶׁיִּפְגָּם³ בְּהֶקְדֵּשׁ בִּשְׁוֶה פְּרוּטָה בְּאוֹתוֹ 19
דְּבַר עֲצָמוֹ⁴ שֶׁנֶּהֱנָה בּוֹ, וְיִתְכַּנֵּן לְהִנּוֹת, וּפָגַם וְיִהְיֶה 20
בְּאֻחָת⁵. נֶהֱנָה בְּכִחְצֵי פְּרוּטָה וּפָגַם בְּכִחְצֵי פְּרוּטָה, 21
אוֹ שֶׁנֶּהֱנָה בִּשְׁוֶה פְּרוּטָה וּפָגַם בִּשְׁוֶה פְּרוּטָה בְּדָבָר 22
אַחֵר וְלֹא נֶהֱנָה בְּמָה שֶׁפָּגַם וְלֹא פָּגַם בְּמָה שֶׁנֶּהֱנָה 23
- הָרִי זֶה לֹא מְעַל, עַד שֶׁיִּהְיֶה בִּשְׁוֶה פְּרוּטָה וּפָגַם 24
בְּאוֹתָהּ הִנֵּה בִּשְׁוֶה פְּרוּטָה בְּדָבָר עֲצָמוֹ. פִּיצֵד? הָרִי 25
שֶׁהָתִיר מְטִילִית מִבְּגָד הַקִּדְּשׁ וְתִפְרָה בְּבִגְדוֹ וּלְבִשָּׁה 26
וְנֶהֱנָה בָּהּ בִּשְׁוֶה פְּרוּטָה, וְהִפְסִיד בְּבִגְד שֶׁהָתִירָהּ 27
מִמֶּנָּה בִּשְׁוֶה פְּרוּטָה, וְלֹא הִפְסִיד בְּמְטִילִית פְּלוּם - 28
הָרִי זֶה לֹא מְעַל, מִפְּנֵי שֶׁנֶּהֱנָה בְּדָבָר אֶחָד וּפָגַם 29

14 ז. אָמְרוּ חֲכָמִים³¹, שֶׁהַנּוֹטֵל אֶבֶן אוֹ קוֹרֶה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ
15 וְנִתְּנָה לַחֲבֵרוֹ - שְׁנֵיהֶם מְעֵל. וְאִם נִתְּנָה לְזֶה הַגִּזְבֹּר
16 שֶׁהִתְקָה פֶתַח יָדוֹ - הוּא מְעֵל, וְהַגִּזְבֹּר לֹא מְעֵל.
17 וְיִרְאֶה לִי, שָׁאִין אֵלּוּ הַדְּבָרִים אֲמֹרִים אֲלֵא בְּמוֹעֵל
18 בְּזִדּוֹן³², שֶׁהָרִי לֹא נִתְחַלֵּל הַקֹּדֶשׁ. הַנּוֹטֵל פְּרוּטָה שֶׁל
19 הַקֹּדֶשׁ עַל דַּעַת שֶׁהִיא שְׁלוֹ³³ - לֹא מְעֵל עַד שִׁוּצִיא
20 אוֹתָהּ בְּחִפְצָיו אוֹ עַד שִׁוּתָּהּ אוֹתָהּ בְּמִתְּנָה. נִתְּנָה
21 לַחֲבֵרוֹ - הוּא מְעֵל, וְחֵבְרוֹ לֹא מְעֵל; שָׁאִין מוֹעֵל
22 אַחֵר מוֹעֵל בְּשָׂאָר הַקֹּדֶשׁוֹת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנו³⁴. וְכֹל
23 פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(31) שנינו שם (יט:): "נטל אבן או קורה של הקדש, הרי זה לא מעל. נתנה לחבירו - הוא מעל, וחבירו לא מעל". ובגמרא שם שאלו: "מאי שנא (מהו ההבדל) הוא, ומאי שנא חבירו?" ומתוך שמואל: בגזבר המסורות לו. ומפרש רבינו, שהמדובר במועל בזדון ולא נתחללו האבן והקורה, ולפיכך שאל, למה לא מעל חבירו, הרי במועל בזדון למדנו בה"ג שכולם מעלו? ומתוך שמואל שהמדובר כשהמועל הראשון נתנה לגזבר, אבל אם נתנה לאחר מעלו שניהם. ומכאן דבריו שבהלכה זו, אבל רש"י וראב"ד פירשו אחרת (ראה כסף-משנה). (32) ומה שאמרו: "מעל", הכוונה שעבר על איסור מעילה בקדשים, אבל אינו מביא אשם ואינו מוסיף חומש (ראה למעלה פרק א הלכה ג). ומה הכריחו להעמיד דין זה במעילה בזדון? מפני שקדשי ברק הבית מתחללים אחרי מעילתו של הראשון ואין השני מועל, כמו שנתבאר כמה פעמים. (33) אבל אם התכוון לגזולה - אע"פ ששגג ולא ידע שהוא של הקדש - מעל חבירו. (34) כמה פעמים בפרק זה.

24 ח. נָטַל אֶבֶן³⁵ אוֹ קוֹרֶה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ - לֹא מְעֵל, שֶׁהָרִי
25 לֹא נִתְּנָה עֲדִין. בְּנָה אוֹתָהּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - מְעֵל³⁶. נִתְּנָה
26 עַל גְּבִי חֲלוֹן שֶׁבְּתִקְרָה וְלֹא חֲבֵרָה - לֹא מְעֵל עַד
27 שִׁדְּוִיר תַּחְתִּיהָ בְּשׁוּה פְּרוּטָה, שָׁאִין זֶה הַנִּתְּנָה
28 הַנִּפְרָת³⁷.

(35) משנה שם. (36) אף-על-פי שלא דר תחתיה. והטעם, מפני ששינה את הקורה וגם נהנה ממנה הנאה ניכרת. (37) הנחת הקורה בלי חיבור אינה הנאה ניכרת, שהרי אפשר לומר שלא לצרכי עצמו הניחה, גמרא שם.

29 ט. נָטַל³⁸ פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְנִתְּנָה לְפֶלֶן, אֶף עַל פִּי
30 שְׁלֹא רִחֵץ - מְעֵל, שֶׁהָרִי נִתְּנָה בְּהִיּוֹתוֹ רוֹחֵץ כָּכָל
31 עַת שִׁוּצָהּ. וְכֵן אִם נִתְּנָה לְאֶחָד מִבְּעָלֵי אֲמָנוּת -
32 מְעֵל, אֶף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא עָשׂוּ מְלָאכְתּוֹ.

(38) משנה שם.

33 י. קָנָה בֶּה חֲפִץ³⁹ וְלֹא מִשָּׁךְ: אִם מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים
34 - מְעֵל⁴⁰, וְאִם מִן יִשְׂרָאֵל - לֹא מְעֵל⁴¹.

(39) ושלם מחירה למוכר. (40) בקנה מן הגוי, מעות קונות לדברי הכל. (41) שלא קנה את החפץ כל זמן שלא משך אותו. וסובר רבינו, שאע"פ שמן התורה מעות קונות, כיון

1 הַמְשָׁאִיל²² קָרָדִם שֶׁל הַקֹּדֶשׁ - הוּא מְעֵל לְפִי טוֹבַת
2 הַנָּאֶה²³ שָׁבוּ, וְחֵבְרוֹ מִתֵּר לְבִקְעָה בּוֹ לְכַתְחֻלָּה²⁴.
3 וְהוּא הָדִין לְבִהְמָה²⁵.

(19) הלכה זו היא המשך להלכה הקודמת, והמדובר בבהמה טמאה, ולמטה כותב רבינו בפירוש "החמור". כל הדינים האמורים בפרק זה בהלכות ג, ד וה, הם לפי התוספתא מעילה פרק ב הלכה ט, ולא ע"פ המשנה מעילה יט: העוסקת בקדושת הגוף כמו כלי שרת שבמשנה, ולפיכך שינה רבינו וכתב: "כלי תשמיש", ודעתו שהתוספתא אינה מנוגדת למשנה (ראה ראב"ד וכסף-משנה), ומפרש את התוספתא האומרת: "בקע בקורדום של הקדש, ובא חבירו ובקע בו, כולם מעלו" כגון ששגג וחשב שהקורדום הוא שלו ולא נתכוון כלל להוציא מרשות לרשות, ולכן גם השני מעל. ומשנתינו מדברת, כשידע שאינו שלא והתכוון לגזול, אבל לא ידע שהוא של הקדש (אם ידע שהוא של הקדש, הרי הוא מזיד ואפילו קדושת דמים אינו מתחלל), ולפיכך אמרו: אין מועל אחר מועל אלא בקדושת הגוף (ראה הלכה ה), אבל בקדושת דמים במתכוון לגזול אע"פ שאינו יודע שהחפץ הוא הקדש, מכיון שהתכוון להוציאה מרשות לרשות הוא מעל וחבירו לא מעל. וכן פירשו התוספות קידושין נה. ד"ה אין (ראה גירסת הב"ח שם. וגם לפי גירסתו אפשר ליישב דברי רבינו). (20) נחלש. (21) לזמן מסוים. שכירות דינה כמכר. (22) מימרא של רב אמי, בבבא מציעא צט. (23) שוויה של הנאת המשאיל בזה שעשה טובה לשואל. (24) מפני שהקורדום יצא כולו לחולין ע"י מסירתו לרשות השואל. (25) המשאיל בהמה שקדושת דמים עליה.

4 ה. בְּהֵמַת קֹדְשִׁי מִזִּבְחִי²⁶ אֵינָה בֶּן, אֲלֵא יֵשׁ בָּהּ מוֹעֵל
5 אַחֵר מוֹעֵל עַד בְּמָה פְּעָמִים. פִּיּוּצָהּ? תִּלְשׁ מִן
6 הַחֲטָאִת²⁷, וְכֵן חֵבְרוֹ וְתִלְשׁ, וְכֵן חֵבְרוֹ וְתִלְשׁ - פֶּלֶן
7 מְעֵל²⁸. וְכֵן אִם נִתְּנָה לַחֲבֵרוֹ, וְחֵבְרוֹ לַחֲבֵרוֹ - פֶּלֶן
8 מְעֵל. וְיִרְאֶה לִי²⁹, שֶׁדִּין הַמִּנְחָחוֹת וְהַעוֹפּוֹת וְהַנִּסְכִּים
9 וְכָלִי שֶׁרַת בְּדִין בְּהִבְחָמָה, שֶׁפֶלֶן קֹדֶשׁ הַגּוֹף הֵן.

(26) הכוונה לקדשי קדשים, שהרי קדשים קלים אין בהם מעילה לפני זריקת הדם (למעלה פ"ב ה"א). (27) לשון המשנה מעילה יט: . ראה הערה בהלכה הקודמת. (28) תוספתא שם פרק ב הלכה א. (29) בתוספתא אמרו: ובעולה וכו' נתנו לחבירו וכו' כולם מעלו, ורבינו לומד מעולה לכל הדברים שהם קדושת הגוף, ולפיכך אמר "יראה לִי".

10 ו. בְּהֵמַת קֹדְשִׁי הַקֹּדְשִׁים שֶׁנִּפְלָה בָּהּ מוֹם, הוֹאִיל
11 וְהִיא עוֹמֶדֶת לְפִדְיוֹן³⁰ - הָרִי הִיא פְּקֻדָּשִׁי בְּדָק הַבֵּית
12 שֶׁהִיא קֹדֶשֶׁת דָּמִים; וְאִם נִתְּנָה לַחֲבֵרוֹ, וְחֵבְרוֹ
13 לַחֲבֵרוֹ - הָרָאשׁוֹן בְּלִבָּד מְעֵל.

(30) המדובר כשהבהמה חיה, ואפשר להעמידה לפני הכהן להערכה. אבל אם מתה או אפילו שחטה, אין לה פדיון מפני שהיא טעונה העמדה והערכה. ראה למעלה פ"ג הערה א.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

השקל אינה מעילה, מפני ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו" (קיום מצוה אינה הנאה, אלא מילוי חוב שהטילה עליו התורה. רבינו בפרושו על המשנה לפי הירושלמי שם). 61) מפני שהשקל עדיין לא היה ברשות הקדש, בשעה ששקלו בשביל עצמו. 62) מחלוקת ר' יהודה ור' מאיר בקידושין נד. ופסק כר"י (בירושלמי שם אמרו שמשנתנו ר' מאיר שנאה, שסובר מועלים בשיריים. ויש לתמוה על רבינו, שפסק כמשנתנו, ומסיים שאין מועלים בשיריים, וצריך עיון).

פרק שביעי

1) יבאר מי ששגג ולקח הקדש ונתנו לשליח בתורת חולין מי מעל, ודין אם עשה השליח מדעת עצמו.

שתיקנו חכמים שלא יקנה בלי משיכה, הרי לא יצא הכסף מרשות המוכר (ראה כסף-משנה. ופלפלו האחרונים בזה, אם תקנת חכמים מועילה לבטל דין תורה בכעין זה. וצריך עיון).

1 יא. המוציא מעות הקדש בצרכיו על דעת שהן
2 חליין⁴², אף על פי שלא הוציאן בדברי חל - מעל.
3 כיצד? המביא חטאתו ואשמו ופסחו מן ההקדש,
4 וכן מחסר בפרה⁴³ שהביא בפירתו מן ההקדש -
5 מעל. וכלם אין מועלין עד שיזרק הדם⁴⁴. לפיכך,
6 המביא מנחות⁴⁵ ונסכים ולחם תודה מן ההקדש,
7 אף על פי שעבר עברה - לא מעל, שאין פאן זריקת
8 דם לכפר עליו.

42) סבור היה שהמעות חולין. 43) כגון זב וזבה ויולדת שמחוייבים להביא קרבנות אחר טהרתם. 44) ואז נהנה, כי הזריקה מכפרת, מחלוקת ר' יהודה ור' שמעון במעילה יט. ופסק כר' יהודה. 45) חוץ למנחת חוטא, שהרי הקטרת הקומץ מכפרת.

9 יב. נתין⁴⁶ שקלו⁴⁷ ממעות הקדש - פשיתרמו⁴⁸
10 התרומה ויקנו ממנה אפלו בהמה אחת ויזרק דמה
11 ימעל השוקל, שהרי חלקו באותה בהמה שזרק
12 דמה⁴⁹.

46) משנה שקלים פרק ב, ב. 47) מחצית השקל, שכל אדם מחויב לתת לבית המקדש אחת בשנה, כדי לקנות קרבנות חובת ציבור. 48) שלוש פעמים בשנה היו ממלאים שלוש קופות גדולות מהשקלים שנצטברו בלשכה, ומה שהכניסו לקופות נקרא "תרומת הלשכה", ומהו קונים קרבנות, ומה שנשאר בלשכה נקרא "שירי הלשכה". 49) אבל לפני הזריקה לא נהנה, כמו שאמרנו בהלכה הקודמת.

13 יג. המפריש⁵⁰ שקלו והוציאו בשאר צרכיו⁵¹, בין
14 הוא בין חבירו - מעל⁵². נתנו לחבירו⁵³ לשקלו על
15 דודו⁵⁴, הלך ושקלו על ידי עצמו⁵⁵: אם כבר נתרמה⁵⁶
16 התרומה - מעל השוקל⁵⁷; שהתורם תורם על
17 העתיד להגבות⁵⁸, כמו שבארנו בשקלים⁵⁹, וכאלו
18 הגיע שקל זה ללשכה, ולפיכך מעל⁶⁰. ואם עדין
19 לא נתרמה תרומה - לא מעל⁶¹. ולעולם אין מועלין
20 בשירי הלשכה⁶².

50) תוספתא מעילה פרק א הלכה יג. 51) צרכי חולין. 52) ראב"ד וכסף-משנה מפרשים כוונת רבינו, שאם נתנו לחבירו וזה נהנה בו שניהם מעלו. והכסף-משנה מוסר מקור הדין בתוספתא מעילה שם. בתוספתא שלפנינו גירסא אחרת, המפריש שקלו לחבירו הרי זה מעל. 53) משנה שקלים פרק ב, ב. 54) בשביל המשלח. 55) בשביל עצמו. 56) בשעה ששקל. 57) השליח ששקל בשביל עצמו. 58) ולפיכך זכה הקדש בשקל זה בשעה שתרמו הראשון. 59) פ"ב ה"ט. 60) ההנאה היא שאם לא שקל, בית-דין ממשכנים אותו וגובים ממנו. וקיום מצוות מתן

א. מי ששגג² ולקח הקדש או מעות הקדש ונתנו לשליח להוציאו בתורת חליין: אם עשה השליח שליחותו - המשלח הוא שםעל; ואם לא עשה שליחותו, אלא עשה השליח מדעת עצמו³ - השליח הוא שםעל⁴. כיצד? בעל הבית שאמר לשליחו: תן (לי) מאותו בשר לאורחין, הלך ונתן להן כפר; או שאמר לו: תן להן כפר, ונתן להן בשר; אמר לשליחו: הבא לי מן החלון, והביא לו מן המגדל; או שאמר לו: הבא מן המגדל⁵, והביא לו מן החלון - השליח מעל. וכן כל פיוצא בזה. הלך השליח והביא מן החלון כמו שאמר לו, אף על פי שאמר השולח: לא היה בלפי שביא אלא מן המגדל - בעל הבית מעל; שהרי עשה שליחותו מאמר, ודברים שבלב אינן דברים. ואפלו היה השליח חרש או שוטה או קטן שאין להן שליחות⁶, אם עשה פמאמרו - בעל הבית מעל⁷, ואם לא עשה שליחותו - בעל הבית פטור. אמר לשליחו: תן לאורחין חתיכה חתיכה⁸ של בשר, הלך השליח ואמר להן: טלו⁹ שמים שמים - בעל הבית מעל, שהרי נעשה דברו, והשליח פטור, מפני שהוא מוסיף על שליחותו בעל הבית ולא עקר השליחות¹⁰. אבל אם אמר להם השליח: טלו שמים שמים מדעתי - שגהן מעלו¹¹. נטלו האורחים שלש שלש - אף האורחין מעלו, מפני שקל אחד מהן עשה שליחות חבירו והוסיף מדעתו. נמצא חבירו חייב, לפי שנעשו דבריו ולא נעקרה השליחות, והוא חייב על זה שהוסיף מדעתו.

2) משנה, מעילה כ, א. 3) ושינה ממה שאמר המשלח. 4) מכין ששינה, אינו שליחו של המשלח במעשה זה, אבל אם לא שינה אלא הוסיף, מבאר רבינו דינו למטה בהלכה זו. אמנם כלל בדינו, שאין שליח לדבר עבירה, ואין מחייבים את המשלח, אבל מעילה יוצאה מן הכלל הזה. בקידושין מב, ב - למדו שבאסור מעילה יש שליח לדבר עבירה. 5) במשנה, הגירסא: "לא היה בלבו מזה אלא מזה", ופירשו בתוספות, כגון שהיו שם כמה חלונות, ואומר בעל הבית לא נתכוונתי לחלון זה שהבאת ממנו אלא

וְנִזְכָּר בַּעַל הַבֵּית שֶׁהָיָה הִקְדֵּשׁ קֹדֶם שֶׁתִּגְיַע לֵידֹ
הַחֲנוּנִי - הַשְּׁלִיחַ מֵעַל, שֶׁהוּא שׁוֹגֵג,²⁴ וּבַעַל הַבֵּית
כָּבֵד נִזְכָּר, וְאֵין הַמִּזִּיד חַיֵּב בְּקִרְבָּן מַעֲלָה, כִּמּוֹ
שֶׁבְּאַרְנו²⁵. נִזְכָּר אִף הַשְּׁלִיחַ וְיָדַע שֶׁהָיָה הִקְדֵּשׁ קֹדֶם
שֶׁתִּגְיַע לַחֲנוּנִי - שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים²⁶ מִקִּרְבָּן מַעֲלָה,
וְהַחֲנוּנִי חַיֵּב בְּשִׁוּצִיא אוֹתָהּ פְּרוּטָה שֶׁנִּתְעַרְבָה
בְּמַעוֹתָיו, שֶׁהָרִי הוּא שׁוֹגֵג. הוֹדִיעוּ לַחֲנוּנִי שֶׁפְּרוּטָה
שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ הִקְדֵּשׁ - שְׁלֹשֶׁת פְּטוּרִין, וְנִתְּפָס הַמִּקָּח
לְהִקְדֵּשׁ²⁷.

(23) תוספתא, מעילה פ"ב ה"ג. (24) במשנה, שם כא, א -
נאמר: שלח ביד פיקח ונזכר עד שלא הגיע אצל חנווני,
חנווני מעל. ורבינו כאן כותב "שליח מעל", ובפירושו על
המשנה שם, מפרש שהמשנה מתכוונת לנזכרו שניהם,
המשלח והשליח. ראה רש"י שם, שפירש אחרת.
(25) למעלה פ"א ה"ג. ומפני שלא נתחייב בקרבן מעילה,
לא נתחללה הפרוטה. (26) שהרי כולם מזידים.
(27) תוספתא, שם. ובמשנה-למלך כתב, שדין זה פלא
בעיניו.

ו. וְכִיצַד²⁸ יַעֲשֶׂה²⁹ בְּדִי לְהַצִּיל הַחֲנוּנִי מִן הַחֲטָא עַד
שֶׁיִּהְיֶה מֵתָר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַמַּעוֹת? נוֹטֵל פְּרוּטָה
שֶׁל חֲלִין אוֹ פְּלִי כֹל שֶׁהוּא וְאוֹמֵר: פְּרוּטָה שֶׁל
הִקְדֵּשׁ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהָיָה מְחַלֵּל עַל זֶה; וְתַעֲשֶׂה
אוֹתָהּ פְּרוּטָה אוֹ הַפְּלִי הִקְדֵּשׁ, וְיִתֵּר הַחֲנוּנִי
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַמַּעוֹת. וְכֵן פְּרוּטָה³⁰ שֶׁל הִקְדֵּשׁ
שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּכָל הַכֵּס, אוֹ שֶׁאָמַר: פְּרוּטָה בְּכֵס זֶה
הִקְדֵּשׁ - מְחַלֵּל אוֹתָהּ³¹ וְאַחֵר כֶּף יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּכֵס. וְאִם
הוֹצִיא וְלֹא חָלַל - לֹא מֵעַל עַד שִׁוּצִיא אֶת כֹּל
הַכֵּסִים³².

(28) משנה, שם. (29) בעל הבית שנזכר. מדובר כשהחנווני
שוגג. (30) משנה, שם כא, ב. (31) ואינה בטלה ברוב,
מפני שמטבע חשוב, ודבר חשוב אינו בטל אפילו באלף
(תוספות' שם ד"ה פרוטה. וראה משנה-למלך). (32) כל
זמן שלא הוציא כל הפרוטות שבכיס, אפשר שהפרוטה של
הקדש נשארה בו. פסק כחכמים, שם.

ז. אָמַר: כֵּס מְפִיס³³ הִקְדֵּשׁ, וְשׁוֹר מְשׁוּרִי הִקְדֵּשׁ -
מוֹעֵלִין בְּכָל³⁴ וּמוֹעֵלִין בְּמִקְצָתָהּ³⁵. כִּיצַד עוֹשֶׂה?
מְבִיא אֶת הַגְּדוֹל שֶׁבָּהֶם וְאוֹמֵר: אִם הִקְדֵּשׁ הוּא -
הָרִי הוּא הִקְדֵּשׁ, וְאִם לֹא - הִהָדֵשׁ בְּכָל מָקוֹם
שֶׁהוּא מְחַלֵּל עַל זֶה; וְיִהְיֶה בִקְשָׁן.

(33) תוספתא, מעילה פ"א ה"ז. (34) אם הוציא את כולם.
(35) אפילו הוציא רק מקצתם. ה'כסף משנה' מתפלא, שהרי
זה סותר דברי עצמו בפט"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ח. ויש
להוסיף ולשאול, מה בין זה לדין שבהלכה הקודמת שלא
מעל עד שיוציא את כל הכיס? וצ"ע.

ח. הַמוֹעֵל בְּפָחוֹת מִשְׁוֹה פְּרוּטָה, בֵּין בְּזֶדוֹן בֵּין
בְּשִׁגְגָה - מְשַׁלֵּם אֶת הַקִּרְבָּן³⁶, וְאִינוּ חַיֵּב חֲמֵשׁ וְלֹא

לחלון אחר, ונראה שגם רש"י מפרש כך, ופירושו מתקבל
על הדעת. ואולי גירסא אחרת היתה לפני רבינו.
(6) ואפילו שלא בדבר עבירה, אין אנו אומרים שידו כיד
משלחו. (7) מפני שנעשה רצונו ונהנה בזה. (8) חתיכה
לכל אחד. (9) קחו. (10) כפירוש של רב ששת, שם כ, ב.
(11) בעל הבית מעל, מפי שנעשה רצונו. והשליח מעל, מפני
שעשה על דעת עצמו ממש, והדגיש בפירושו שזה לא על
דעת בעל הבית, אבל אם לא פירש שעושה על דעת עצמו,
אפשר שחשב שבעל הבית אינו מקפיד על ההוספה, ומה
שאמר "חתיכה", התכוון שלא יפחות (כסף-משנה בשם
הר"י קורקוס).

ב. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה הַחֲתִיכוֹת מִקְדָּשִׁי
בְּדֶק הַבֵּית; אָבֵל אִם הָיוּ בָשָׂר עוֹלָה¹² וְכִיּוּצָא בּוֹ¹³
- לֹא מֵעַל אֲלֵא הָאוֹכֵל¹⁴ בְּלִבָּד. שֶׁהָרִי הוּא חַיֵּב
בְּאִסוּר אַחֵר יִתֵּר עַל הַמַּעֲלָה¹⁵, וּבְכָל הַתּוֹרָה כָּלָה
אֵין שְׁלִיחַ לְדָבָר עֲבֻרָה¹⁶, אֲלֵא בְּמַעֲלָה לְבִדָּה שֶׁלֹּא
יִתְעַרֵּב עִמָּה אִסוּר אַחֵר¹⁷.

(12) תוספתא, מעילה פ"ב ה"ב. (13) דברים העומדים
להקטרה. (14) שהרי נהנה. (15) נימוק למה לא מעל
המשלח. (16) פלא, הלא גם בגנב וטבח יש שליח לדבר
עבירה. ראה פ"ג מהל' גניבה ואבירה ה"ו, וב'משנה למלך'
שם. (17) שאסור לאכול בשר עולה וכיוצא בו. ראה הל'
מעשה הקרבנות פ"א (ראה משנה-למלך שם).

ג. הַנּוֹתֵן¹⁸ פְּרוּטָה הִקְדֵּשׁ לְשִׁלּוּחוֹ וְאָמַר לוֹ: הִבֵּא
לִי בְּחֻצְיָה גֵרוֹת וּבְחֻצְיָה פְּתִילוֹת, הֲלֹךְ וְהִבִּיא לוֹ
בְּכָלָה גֵרוֹת אוֹ בְּכָלָה פְּתִילוֹת; אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: הִבֵּא
לִי בְּכָלָה גֵרוֹת אוֹ בְּכָלָה פְּתִילוֹת, הֲלֹךְ וְהִבִּיא בְּחֻצְיָה
גֵרוֹת וּבְחֻצְיָה פְּתִילוֹת - שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים. בַּעַל הַבֵּית
לֹא מֵעַל - שֶׁהָרִי לֹא נַעֲשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ בַּפְּרוּטָה¹⁹;
וְהַשְּׁלִיחַ לֹא מֵעַל - שֶׁהָרִי לֹא עָקַר שְׁלִיחוֹתוֹ
בַּפְּרוּטָה. אָבֵל אִם אָמַר לוֹ: הִבֵּא לִי בְּחֻצְיָה גֵרוֹת
מִמָּקוֹם פְּלוּנִי וּבְחֻצְיָה פְּתִילוֹת מִמָּקוֹם פְּלוּנִי, וְהֲלֹךְ
וְהִבִּיא גֵרוֹת מִמָּקוֹם פְּתִילוֹת וּפְתִילוֹת מִמָּקוֹם גֵרוֹת
- הַשְּׁלִיחַ מֵעַל²⁰.

(18) משנה, שם כא, א. (19) ואין מעילה בפחות מפרוטה.
(20) מפני ששינה בכל הפרוטה.

ד. נִתֵּן²¹ לוֹ שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת וְאָמַר לוֹ: הִבֵּא לִי אֶתְרוּג,
וְהֲלֹךְ וְהִבִּיא לוֹ בַּפְּרוּטָה אֶתְרוּג וּבַפְּרוּטָה רִמּוֹן -
הַשְּׁלִיחַ מֵעַל, וּבַעַל הַבֵּית פְּטוּר, שֶׁהָרִי שֶׁלְּחוֹ לִקְנוֹת
לוֹ אֶתְרוּג שֶׁשְׁוֹה שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת. לְפִיכָךְ, אִם יִהְיֶה
הָאֶתְרוּג שֶׁהִבִּיא לוֹ בַּפְּרוּטָה אֶחָת שֶׁהָיָה שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת
- שְׁנֵיהֶם מֵעַל²².

(21) משנה, שם. מחלוקת תנאים, ופסק כרבי יהודה.
(22) גמרא, שם כא, א.

ה. הַשּׁוֹלֵחַ²³ פְּרוּטָה בְּיַד שְׁלּוּחוֹ לִקְנוֹת לוֹ בֶּה חֲפִץ,

קטז שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום ראשון ל' ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

40 מי שמפקיד מעות אצל חנווני או שולחני, דעתו על-מנת שישתמשו בהן. (41) אם היו קשורים קשר משונה (בלתי רגיל) גילה המפקיד דעתו, שאינו רוצה שישתמש בהם השולחני. (42) הר"י קורקוס (מובא בכסף-משנה כאן) מקשה על רבינו מברייטא בבא-מציעא מג, ב - ששנינו: "מעל הגזבר" (המפקיד). ונראה שרבינו מסתמך על משנתנו שנאמר בה סתם לא מעל, ולא אמרו: המפקיד מעל. ומשמע שאין כאן מעילה כלל.

יא. האשה⁴³ שהכניסה מעות של הקדש⁴⁴ לבעלה,¹² או שהקדיש מורישיה ומת ונפלו לה הקדשות¹³ בירשה⁴⁵ - לקשיוציא הבעל המעות בחפציו¹⁴ ימצעל⁴⁶.

43 מימרא של רבא, בבא-מציעא צו, ב. (44) שהיו בידה לפני שנישאת. (45) אחר שנישאת. (46) אם לא ידע שהן נכסי הקדש, אבל לפני כן אינו מועל אע"פ שנכנסו לרשות ע"פ תקנת חכמים, שהבעל זוכה בנכסי אשתו לאכול פירותיהם. והטעם, מפני שאינו רוצה לזכות בנכסי הקדש, והאשה גם כן אינה מועלת מפני שאינה מקנה לבעלה את הנכסים מרצונה אלא חכמים הקנו לו.

1 קרבן. ויראה לי, שאינו לוקה³⁷ על פחות משנה פרוטה, אם היה מזיד.²

(36) ברייתא, בבא-מציעא נה, ב: "ראת אשר חטא מן הקודש" (ויקרא ה, ז) לרבות פחות משווה פרוטה להישבון. (37) משמע, שאסור מן התורה, אלא שאין בו מלקות (ראה כסף-משנה למעלה פ"ב הט"ז).

3 ט. המפקיד³⁸ מעות אצל בעל הבית³⁹ ונשתמש בהן והוציא - בעל הבית מעל; שהרי אין לו רשות להשתמש בהן, ובעל הפקדון לא הרשהו.⁵

(38) משנה, מעילה כא, א. (39) בין אם המעות קשורות ובין אינן קשורות.

6 י. הפקדון אצל שלחני או חנווני⁴⁰ ולא היו חתומין ולא קשורין קשר משנה⁴¹, הואיל ויש לו רשות מן הדין להשתמש בהן, אם הוציאו - שניהן פטורין⁴²; בעל הפקדון פטור - שהרי לא אמר לו השתמש בהן, והחנוני פטור - מפני שאינן קשורין קשר משנה ולא חתומין, ויבא לה השתמש ברשות.¹¹

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - ל' ניסן אייר תשע"ו

המזבח ועולה בעליון, ואם שינה פסול. (5) קן שלם, היינו זוג, אחד לחטאת ואחד לעולה. (6) מפני שהרשות ביד הבעלים להקריב איזה מהם שירצה לחטאת או לעולה.

ב. וכיצד דיניהן? אם נתערבה חטאת בחובה⁷ זו הסתומה - אין פשר אלא מנן חטאות שבחובה⁸ בלבד⁹; אבל מנן העולות שבחובה עם החטאת¹⁰ שנתערבה בהן - פסולין⁹, שהרי נתערבה חטאת בעולות.²⁸

(7) כגון קן של זב, זבה, יולדת ענייה או של חוטא עני שנכנס למקדש או אכל קודש בטומאה, או שעבר על שבועה, שמביא קן במקום כבשה. (8) לדוגמא: אם הביא שני קינים שהם ארבעה עופות יכול להקריב מהם שתי חטאות, שהרי רשאי הוא להקריב למטה שתי חטאות מתוך שני הקינים איזה מהם שירצה ואין כאן כל חשש של תערובת עולה, אבל שלוש חטאות אסור לו להקריב, כי שמא כל שלושת העופות שהקריב הם מן קיני החובה ואין בהם רק שתי חטאות. (9) אחרי שהקריב שתי חטאות נשארו בתערובת שתי עולות וחטאת אחת וכל עוף הוא ספק חטאת שנתערבה, ספק עולה. והוא הדין אם נתערבה עולה בשני קיני חובה, מקריב שתי עולות, ושלושת עופות שנשארו - פסולים.

ג. לפיכך, אם היתה החובה שתיים בחטאת¹⁰ - חצי²⁹ החובה פשר¹¹, וחצייה פסול. ויראה לי, שהוא עושה פלן למשן, כמעשה חטאת.³¹

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ו

הלכות פסולי המוקדשין

פרק שמיני

(1) יבאר חטאת העוף שנתערבה בעולת העוף מפורשות או סתומות.

א. חטאת העוף² שנתערבה בעולת העוף³, או עולת העוף שנתערבה בחטאת העוף, אפלו אחת ברבוא⁴ - פלן ימותו⁴. במה דברים אמורים? כשהיו מפרשות בשעת לקיחת הבעלים זו חטאת וזו עולה; אבל אם הביא עופות לחובתו, מהן חטאת ומהן עולה, ולא פירש אלא פלן סתומות, ונתערבה חטאת או עולה בחובה⁵ זו הסתומה - יש להן דינים אחרים.⁶

(2) נקדים פירושם של מונחים אחדים הנזכרים כמה פעמים בשלושת הפרקים הבאים: (א) "קן" - משמעותו שתי תורים או שני בני יונה שהופרשו להקריבם על המזבח. (ב) "חובה" או "קן חובה" - קן, אחד חטאת ואחד עולה שאדם מחוייב להביא. (ג) "קן סתומה" - קן חובה, שבשעת לקיחתו, לא קבעו הבעלים איזה עוף לחטאת ואיזה לעולה. (ד) "קן נדבה" - אדם שהתנדב להקריב "קן" מביא שני עופות כאמור, ושניהם עולות. (ה) "פרידה" - עוף אחד. (3) אפילו אחת בריבוא. (4) מפני שחטאת נעשית בחציו התחתון של

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום ראשון ל' ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קיז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מזו, כגון שהיתה אחת ארבע עופות והשניה שש: 26
 אם עשה הכל למעלה או עשה הכל למטה - מחצה 27
 פסול ומחצה פשר, ומטעם שבארנו קכז; עשה 28
 חצין למטה וחצין למעלה: אם אחר ששאל עשה 29
 כן - המועט פשר, ואם מדעתו עשה - המרובה 30
 פשר. 31

ז. זה הכלל: כל שעשה הכהן מדעתו חצין למעלה 32
 וחצין למטה, ואי אפשר שלא יהיה משל אחד 33
 למעלה ולמטה - הרי זה המרובה פשר; הואיל ודבר 34
 ידוע שמקצת קרבנותיו למעלה ומקצתם למטה, 35
 יהיו כל קרבנותיו¹⁵ פשרים. 36

(15 כלומר, מניין של כל קרבנותיו.

ח. שנים שלקחו קניהן בערוב, או שנתנו דמי 37
 קניהן לכהן - לאיזה שירצה הכהן יקריב חטאת, 38
 ולאיזה שירצה יקריב עולה; שאין הקנין מתפרשין 39
 אלא בלקיחת הבעלים או בעשית הכהן, כמו 40
 שבארנו. 41

ט. היו לפני הכהן חטאות ועולות, עשה שתיהן¹⁶ 42
 למעלה או שתיהן למטה - מחצה פשר¹⁷ ומחצה 43
 פסול. עשה חצין למעלה וחצין למטה, ולא ידע 44
 אם החטאות הם שעשה למטה או העולות - הרי 45
 הכל פסול; שאני אומר: העולות הם שעשה למטה 46
 והחטאות למעלה. 47

(16 כלומר, כולן. (17 מפני שמין אחד - החטאות או העולות - נעשה כולו כמצוותו.

י. היו לפניו שלשה צבורי עופות, אחד חטאות 48
 ואחד עולות והאחד סתום, חציו עולות וחציו 49
 חטאות ולא פירש: אם עשה כלן למעלה או למטה 50
 - מחצה פשר¹⁸ ומחצה פסול. 51

(18 שהרי מחצית העופות נעשו במקומם.

יא. עשה חצין למעלה וחצין למטה¹⁹ - אין הפשר 52
 אלא הסתום בלבד²⁰ שעשה חציו למעלה וחציו 53
 למטה. והוא מתחלק בין הבעלים²¹ ועולה 54
 לשניהן²², שהרי הכהן אינו יודע לאי זה מהן פירש 55
 ולאי זה מהן היה הסתום. ושני הצבורין המפרשין 56
 פסולין; שהרי לא ידע אי זה עשה למעלה ואי זה 57
 עשה למטה, ושמא העולה נעשית למטה והחטאת 58
 למעלה. 59

(19 פירוש, הקריב ציבור אחד למעלה וציבור אחד למטה והציבור השלישי הסתום עשה חציו למעלה וחציו למטה.

(20 שהרי חציו נעשה למעלה וחציו למטה כהלכתו, אבל המפורשים כולם פסולים, שמא עשה החטאות למעלה והעולות למטה. (21 המדובר, כשהקנים היו של שני בני אדם שהביאו סתומות והכהן הפריש חלק מהן.

(22 מחציתו לזה ומחציתו לזה וישלימו את השאר.

(10 לשון המשנה שם. ופירושם הראב"ד והרא"ש, שמספר העופות שבקיני החובה היה פי שניים ממספר החטאות שנתערבו, כגון שנתערבו שתי חטאות בשני קינים סתומים. והמדובר כשהקריב הכהן חציים למעלה וחציים למטה בהתאם לסיומה של המשנה הקודמת. ודינם: חצי כשר וחצי פסול, פירוש שלושה עופות כשרים ושלושה פסולים, כי אנו חוששים שמא הקריב למעלה שתי החטאות שנתערבו ועוף אחד מהסתומות ונפסלו שתי החטאות ורק העוף השלישי הוא עולה וכשר, ולמטה הוקרבו שתי חטאות מקיני חובה ועולה השנייה ואם כן השתיים כשרות והעולה פסולה. (11 כשנתערב מספר זוגי של חטאות ועשה חצי התערובת למעלה וחצי למטה כשר חצי התערובת, אבל אם נתערב מספר בלתי זוגי, כגון חטאת אחת, אין אפשרות מציאותית לחלק את כל התערובת לחצאים, אלא את מניין החובה, ולפיכך דייק רבינו וכתב: "חצי החובה כשר" שזה שייך בכל תערובת שהיא.

ד. וכן אם נתערבה עולה בחובה זו הסתומה - אין 1
 פשר אלא מנין עולות שבחובה; אבל מנין החטאות 2
 שבחובה עם העולה שנתערבה בהן - פסולין, שהרי 3
 נתערבה עולה בחטאת. בין שהיתה החובה הסתומה 4
 מרבה על העולות שנתערב בה, בין שהיו העולות 5
 מרבין על החובה הסתומה, בין שהיו שתיהן שוות 6
 - אין פשר אלא מנין עולות שבחובה. לפיכך, אם 7
 היתה החובה שמים בעולות - חצי החובה פשר, 8
 וחציה פסול. ויראה לי, שהוא עושה כלן למעלה, 9
 כמעשה עולה. 10

ה. חובה סתומה וחובה אחרת סתומה שנתערבו, 11
 בין שהיו שתיהן משם אחד, כגון קני זבים עם קני 12
 זבים, או משני שמות, כגון קני זבים עם קני 13
 יולדות, בין שהיו שתיהם לאדם אחד בין שהיו 14
 לשנים: אם היו שתיהן שוות¹² - מחצה פשר 15
 ומחצה פסול¹³. בין שעשה הכל למעלה או הכל 16
 למטה, או עשה חצין למעלה וחצין למטה - 17
 לעולם מחצה פשר ומחצה פסול. מפני שהכל חצין 18
 עולה וחצין חטאת, והחטאת למטה והעולה 19
 למעלה. אם עשה הכל למעלה - חצין פשרות והן 20
 עולות, ואם עשה כלן למטה - חצין פשרות והן 21
 חטאות. עשה חצין למטה וחצין למעלה - חצי 22
 החצי שנעשה למעלה פשר מפני התערבות¹⁴ והוא 23
 עולות, וחצי החצי של מטה פשר והוא חטאות. 24

(12 מספר הקנים של האחת כמספר הקנים של השנייה.

(13 במשנה שם: אחת לזו ואחת לזו, שתיים לזו, ושתיים לזו, שלוש לזו ושלוש לזו - מחצה כשר ומחצה פסול. ורבינו ממשיך ומבאר כאן טעמו של דין זה. (14 פירוש, מפני שמעורבים קרבנותיהם של שני בני אדם. ויש לחשוש, שמא הקריבו למעלה כל העופות של רחל ונפסלו חציים, היינו החטאות ולמטה היו כולם של לאה ונפסלו העולות.

ו. היו שתי החובות הסתומות שנתערבו זו גדולה 25

יוֹם שְׁנֵי א' אִייר ה'תשע"ו

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

(1) יבאר קן סתומה שפרח ממנה גוזל לבין העופות או לבין הקרבנות.

א. קן סתומה² שפרח ממנה גוזל לאויר, או שפרח לבין העופות שמימותו פלן³, או שמת גוזל אחד - יקח זוג לשני⁴.

(2) משנה קנים פרק ב, א. ראה ההגדרות בתחילת הפרק הקודם. (3) שדינם כך, כדוגמאות המובאות למעלה בפרק ח. (4) נקט "סתומה" לרבותא, שאפילו בקן סתומה, שקיים קשר בין שני הגוזלות, וכל אחד מהן היה ראוי בין לחטאת ובין לעולה, אין אנו אומרים שהנשאר הוא חציו חטאת וחציו עולה (אם לא פרח, והבעלים או הכהן קובעים איזה חטאת ואיזה עולה, עובר חלק החטאת מזה לזה, וכן חלק העולה) ואין לו תקנה, מכל-שכן בקן מפורשת, שפסק הקשר בין שני הגוזלות, דבוודאי שיכול ליקח זוג לנשאר (תפארת ישראל יכין ג).

ב. פרח⁵ לבין הקרבנות - פסול ופסול אחד פנגדו⁷; שהגוזל⁸ הפורח ממן סתומה לבין הקרבנות - פסול ופסול אחד פנגדו. כיצד? פרח גוזל מן הסתום לעשרה עופות סתומות: אם עשה חמשה למטה וששה למעלה - הרי חמש עולות פשרות⁹ מהששה של מעלה¹⁰, וארבע חטאות פשרות מהחמשה עופות שנעשו למטה; שאני אומר: שמא הגוזל הפורח הוא אחד מחמשה של מטה¹¹. וכן אם עשה מהם ששה למטה וחמשה למעלה - נמצא הפשר חמש חטאות וארבע עולות; שאני אומר: שמא הגוזל מחמשה של מעלה. נמצא הפשר מהעשרה תשעה. הרי פסל אחד¹².

(5) שם. (6) קנים סתומות של בעלים אחרים, שעומדות להקרב. (7) שני גוזלות שבתערובת פסולים. (8) לשון המשנה. הסגנון מורה על נתינת טעם לדין האמור, אולם למעשה אין כאן כל נימוק אלא חזרה מילולית על הדין (ראה תפארת ישראל שמרגיש בזה). (9) שהרי נעשו למעלה כמצוותם. (10) בין אם זה שפרח הוא בין אלה שקרבו למעלה ובין אם כל הששה הם של בעלת התערובת, יש כאן חמש עולות כשרות. (11) והוקרבו רק ארבע חטאות משל בעלת התערובת, הרי תשעה גוזלות כשרים ושנים פסולים. (12) "הפורח בעצמו גם כן פסול". לשון רבינו בפירושו למשנה. ראה תפארת ישראל על המשנה שם יכין ובוזע ב, וברטנורא ד"ה פרח, שהסבירו שבתערובת נפסל אחד - הפורח או אחר במקומו, והשני חבירו של הפורח, שהרי אי-אפשר להקריבו לא לחטאת ולא לעולה, שמא הוקרב הפורח לאותו קרבן. ולפירושם מקריבים עשרה, אולם רבינו כאן מפרש שהקריבו כולם, ושנים מהם פסולים. ולא פירש דינו של הגוזל הנשאר.

ג. ארבעה עופות סתומות וארבעה עופות שניות

סתומות, פרח אחד מן הראשונות לשניות - פסל אחד מן השניות¹³. אחר שנתערבו חזר אחד¹⁴ מן השניות ופרח לראשונות - פסל אחד מן הראשונות¹⁵. ונמצא הפשר מן הראשונות שנים בלבד¹⁶.

(13) כל בבא זו, לא בשביל עצמה נאמרה, שהרי דינה כתוב כבר בסיפא של ההלכה הקודמת, אלא היא כעין הקדמה לדין השני. (14) כל מקום שנאמר בדינים אלה "חזר", אין הכוונה שחזר אותו עוף שפרח, שהרי במקרה זה אין כל בעיה והכל כמו שהיה לפני שפרח. אלא מתכוון לומר, שפרח אחד מן התערובת אל הקנים הראשונות, ואפשר שחזר אותו גוזל עצמו או אחר במקומו (רבינו בפירושו למשנה כאן). (15) ומוכן שגם החזר פסול כמו בפריחה הראשונה. במשנה שם אמרו: פרח מזו לזו, פסול אחד בהליכתו. חזר, פסול אחד בחזירתו. ובשני המקרים, גם הפורח עצמו או אחר במקומו - נפסל. (16) וכן מן השניות, יכול להקריב אחד לחטאת ואחד לעולה בלבד, שאם יקריב שתי חטאות יש לחשוש שמא אותו שחזר לראשונות היה משל השניות, ויקריבו אותו שם לחטאת, וביחד תהיינה שלוש חטאות משתי הקנים, והרי לא היו בשניות יותר משתי חטאות.

ד. חזר¹⁷ אחד ופרח מן הראשונות לשניות, אפלו כל היום¹⁸ - אינו מוסיף להפסיד¹⁹ יתר על זה; שאפלו הן מערבות פלן זו בזו - מחצה פשר ומחצה פסול, כמו שבארנו²⁰.

(17) פירוש, אחר שחזר אחד מהתערובת, והשלים את הקנים הראשונות, חזר אחד מן הראשונות ופרח לשניות. (18) פרח אחד מראשונות לשניות ובחזרה כמה וכמה פעמים. (19) אינו מפסיד יותר משנים כאן ושנים כאן, שהרי אפילו אם נתערבו כולם, מחצה כשר ומחצה פסול, כמו שמסיים רבינו כאן. (20) למעלה פרק ח הלכה ה.

ה. צבור אחד²¹ יש בו שני עופות, ובשני ארבעה, ובשלישי ששה, וברביעי שמונה, ובחמישי עשרה, ובששי שנים עשר, ובשביעי ארבעה עשר, ופרח גוזל מן הראשונה לשניה, ואחד מן השניה לשלישית, ומשלישית לרביעית, ומרביעית לחמישית, ומחמישית לששית, ומששית לשביעית, וחזר אחד ופרח מצבור לצבור עד שחזר לראשונה שפרח ממנה ראשונה - פסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו²². הראשונה והשניה אין להם פלוס²³, והשלישית יש לה שני עופות, והרביעית יש לה ארבעה, והחמישית יש לה ששה, והששית יש לה שמונה, והשביעית יש לה שנים עשר²⁴. חזר אחד ופרח פעם שניה²⁵ מזו לזו, וחזר אחד ופרח מן האחרונה לשלמעלה ממנה עד שחזר לראשונה - פסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו. השלישית והרביעית אין להם פלוס²⁶, והחמישית יש לה שני

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין ק"ט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ו. קָן סְתוּמָה³¹ וְקָן מְפֹרָשֶׁת, פָּרַח מִן הַסְתוּמָה⁹
לְמְפֹרָשֶׁת - יָקַח זֶה לְשָׁנִים³². חֲזָר³³ אוּ שְׁפָרַח³⁴ אֶחָד¹⁰
מִן הַמְפֹּרָשֶׁת לְסְתוּמָה, וְלֹא יָדַע זֶה שְׁפָרַח אִם הָיָה¹¹
עוֹלָה אוּ חֲטָא - יָמוּתוּ כָּל הָעוֹפוֹת שֶׁבְּסְתוּמָה;¹²
שֶׁאִם נִתְעַרְבָה בֵּהֶן עוֹלָה - כָּל הַחֲטָאוֹת שֶׁבָּהָ¹³
פְּסוּלוֹת³⁵, וְאִם חֲטָא נִתְעַרְבָה - כָּל הָעוֹלוֹת שֶׁבָּהָ¹⁴
פְּסוּלוֹת, לְפִיכֶךָ יָמוּתוּ כָּלָן³⁶.¹⁵

(31) משנה שם ד. (32) ויקבע איזה לחטאת ואיזה לעולה.
והמדובר כשנתערבו כל השלושה ואינו יודע שפרח איזו חטאת
ואיזו עולה. שאם לא נתערבו, אלא העוף שפרח לכאן
נתערב עם החטאת או עם העולה, יכול בעל הזוג הראשון
לקחת חזרה עוף אחד ולהקריבו לאותו קרבן שנתערב עמו.
ואותם השלושה כולם פסולים וימותו, כדין חטאת
שנתערבה בעולה (ברטנורא ותפארת ישראל). (33) אחד
מן השלושה. ראה למעלה הלכה ג. (34) פירוש, שלא פרח
כלום מן הסתומה, אלא מן המפורשת פרח לתוכה. במשנה
כתוב: או שפרח מן המפורשת "ראשון". (35) מפני
שאי אפשר להקריב אפילו אחד מהתערובת למטה, שמה
היא העולה. (36) שהרי אין אנו יודעים אם חטאת נתערבה
ונפסלו העולות, או עולה נתערבה ונפסלו החטאות.

ז. חֲטָאֵת מִכָּאן³⁷ וְעוֹלָה מִכָּאן וְסְתוּמָה בְּאֻמָּצֵע,¹⁶
פָּרַח מִן הָאֻמָּצֵע לְצִדִּין אֵילָף אֶחָד וְאֵילָף אֶחָד -¹⁷
לֹא הַפְסִיד כָּלָם, אֶלָּא יֹאמַר: זֶה שֶׁהֵלֵךְ אֵצֶל¹⁸
הַחֲטָאוֹת חֲטָאֵת, וְזֶה שֶׁהֵלֵךְ אֵצֶל הָעוֹלוֹת עוֹלָה.¹⁹
חֲזָר אַחֵר שֶׁנִּתְעַרְבוּ וּפָרַח אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן²⁰
לְאֻמָּצֵע³⁸ - הַשְּׁנַיִם הָאֻמָּצֵעִים יָמוּתוּ, שֶׁהָיָה הֵן²¹
חֲטָאֵת וְעוֹלָה מִתְעַרְבִּין; וְהַצִּדִּין - אֵלּוּ³⁹ יִקְרְבוּ²²
חֲטָאֵת וְאֵלּוּ יִקְרְבוּ עוֹלָה בְּשִׁהִיּוֹ⁴⁰. פָּרַח מִן²³
הָאֻמָּצֵעִית⁴¹ לְצִדִּין⁴² - כָּלָן יָמוּתוּ, שֶׁמָּא עוֹלָה²⁴
נִתְעַרְבָה בַּחֲטָאוֹת וַחֲטָאֵת בְּעוֹלוֹת.²⁵

(37) משנה שם ה. (38) ואינו יודע אם חזרו אותם שפרחו
לשם, או אלה שהיו שם בתחילה. (39) ההלכה מתחילה
אמנם בלשון יחיד: "חטאת", אבל גם כשהיו הרבה חטאות
הדין כך. (40) בצדדים אין חשש תערובת של חטאת
ועולה, שאפילו אם המפורשת פרח ונשארה הסתומה,
אפשר להקריבה בין חטאת ובין עולה. (41) אחר שפרחו
לתוכה, אחד מכאן ואחד מכאן. (42) אחד לצד זה ואחד
לצד זה. במשנה שלפנינו הגירסא: "חזרו או שפרח מן
האמצע לצדדין", אולם רבינו גורס: "חזרו ופרחו".

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ו

פֶּרֶק עֶשְׂרִי

(1) יבאר האשה שאמרה הרי עולה קן כשאלד זכר וילדה
זכר, ודין פירשה לכהן ואמרה אלו לגדרי ואלו לחובתי.

א. הָאִשָּׁה² שָׂאמְרָה: הֲרִי עָלַי קָן כְּשֶׁאֵלַד זָכָר, יֵלְדָה²⁶
זָכָר - מְבִיאָה אֶרְבָּעָה עוֹפוֹת: שְׁנַיִם לְגִדְרָהּ, וְהֵן²⁷
עוֹלָה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָו³, וּשְׁנַיִם לַחֲבוּתָהּ מִשּׁוּם לְדָהּ⁴,²⁸

עוֹפוֹת כְּשָׂרִים, וְהַשְּׂשִׁית יֵשׁ לָהּ אֶרְבָּעָה, וְהַשְּׂבִיעִית¹
יֵשׁ לָהּ עֶשְׂרֶה²⁷. פָּרַח פַּעַם שְׁלִישִׁית²⁸ גּוֹזֵל מִזּוּ לְזוּ,²
וְחֲזָר פַּעַם רְבִיעִית²⁹ מִזּוּ לְזוּ - פּוֹסֵל אֶחָד בְּהִלְכָּתוֹ³
וְאֶחָד בַּחֲזִירָתוֹ, וְהַחֲמִישִׁית וְהַשְּׂשִׁית נִפְסְלוּ כָּלָן,⁴
וְהַשְּׂבִיעִית נִשְׁאַרָה לָהּ שְׁמוֹנֶה עוֹפוֹת כְּשָׂרִין.⁵
כְּשִׁיעָשָׂה אֶרְבָּעָה עֶשְׂרֵי שָׁבַע לְמַעַלָּה וּשְׁבַע לְמַטָּה -⁶
יֵהִיו שְׁמוֹנֶה מֵהֵן כְּשָׂרִין, וְהַשְּׂשִׁי פְּסוּלִין³⁰ מִפְּנֵי⁷
תְּעַרְבָת גּוֹזֵלוֹת אֵלּוּ שֶׁפָּרַחוּ בְּהִלְכָּהּ וּבַחֲזָרָה.⁸

(21) משנה שם ג. (22) כלמעלה בהלכה ג. נמצא, שכל
פריחה מפסידה קן שלם, הן בהליכה והן בחזרה.
(23) הראשונה נפסלת כשפרח ממנה בפעם הראשונה, כמו
שביארנו למעלה, והשנייה כשפרח ממנה עוף אחד לשלישית
חוששים, שמא זה שפרח משלה הוא ונשארו אצלה רק
שלשה עופות משלה, ולפיכך אפשר להקריב רק אחד חטאת
ואחד עולה, שאם תקריב שתי חטאות יוקבע העוף שפרח
לשלישית לעולה ושמא יקריבוהו שם חטאת, ותהיינה
שלוש חטאות מעופותיה של בעלת שתיים, ומתוך כך יצא
שאסור יהיה להקריב מהשלישית אף חטאת אחת רק עולות
ויהיה הפסד יותר גדול, וכאשר חזר ופרח אחד מהשנייה
לראשונה חוששים שמא משלה פרח ונשארו רק שנים, ואם
תקריב אפילו חטאת אחת בלבד שמא הקריבו לחטאות שני
העופות שלה שפרחו, ואם כן יקריבו שלש חטאות משלה
במקום שתיים שהיא חייבת, וכן הדבר אם תוקרב עולה.
ולפי אותו החשבון, יוצאים כל הדינים שבהלכה זו (המפרש
על המשנה שם מתפלא, אם השנייה אין לה כלום, למה
מקריבה השלישית רק שנים, הרי אין כל חשש ששני עופות
משלה יוקרבו לחטאות או לעולות, מכיון שזה שפרח
לשנייה לא יוקרב כלל. ועוד הקשה: אם הראשונה אין לה
כלום, למה השנייה אין לה כלום? הרי העוף שפרח ממנה
לראשונה לא יוקרב. ותיירץ בדוחק, שמפני שנקבע הכלל
שפוסל בחזירתו, גזרו גם במקום שאין שם החששות
שנאמרו. וראה רבינו בפירושו למשנה זו. ולא ירדתי לסוף
דעתו). (24) השביעית מפסידה פחות מאלו שלפניה, מפני
שממנה פרח עוף אחד בלבד - לששית, ואילו מהאחרות
פרחו שנים, אחד לאלו שלאחריה ואחד שלפניה.
(25) פירוש, פרח אחד מן השלישית, שאם פרח אחד
מהראשונה או השנייה שאין להם כלום, הרי הוא עומד
למיתתו ונפסלו כולם מפני תערובת של חטאות המתות
(תפארת ישראל. וראה פירוש הרא"ש בסוף פרק ב מקינים,
בענין אם דין חטאות המתות נוהג בעוף). (26) כל אחת
מפסידה ארבעה עופות, כמו בפריחה וחזרה הראשונה וכפי
אותו החשבון. (27) מפסידה רק שניים, כפי שביארנו בדין
פריחה ראשונה. (28) החשבונות והדינים שלמעלה,
מסבירים גם בבא זו. (29) כלומר, החזרה השלישית. רבינו
שינה כאן את סדר מנין הפריחות, וקבע חזרה מספר בפני
עצמו, שלא כדרך המניינים הקודמים. (30) שמא יש
בתערובת שלשה עופות מקנים אחרות, ואפשר שכולם
למעלה או כולם למטה, ולפיכך אנו פוסלים שלושה מכאן
ושלושה מכאן, ונשארו ארבע חטאות וארבע עולות כשרות
שעלו לבעליהן לשם חובה.

למטה, ולא ידע אי זה מהן עשה למעלה ואי זה
מהן עשה למטה - צריכה להביא שלשה עופות:
שנים לנדרה²⁰ ואחד להשלים חובתה. ויעשו השנים
למעלה, שהרי פרשה נדרה, ושמוא שנים של נדרה
נעשו למטה, שהם פסולות. במה דברים אמורים?
בשהביאה הארבעה שפרשה נדרה בשנים מהן ממין
אחד²¹; אבל אם היו שני מינין²² - תביא ארבעה
אחרים: שנים ממין שפרשה בו נדרה יעשו
לנדרה²³, ושנים מאי זה מין שתפרצה יהיו לחובתה,
ויעשו אחד למעלה ואחד למטה.

(18) קנים פ"ג מ"ו. גם הלכה זו מתבארת בהתאם לפירוש
רבינו למשנה זו. (19) ונתערבו ביד הכהן. (20) שלוש
עופות נפסלו, כדין עולה שנתערבה בקן סתומה (למעלה
פ"ח ה"ד), שאין כשר אלא מנין העולות שבקיני החובה
(ראה שם ההערות), ואם כן עליה להביא שתי עולות
לנדרה, וגם חטאת לחובתה, שהרי החטאת שהביאה נפסלה
גם כן. (21) פירוש, כל הארבעה היו ממין אחד, ושנים
מהם פירשה שהם לנדרה. (22) ואשה קבעה מין אחד
לנדרה, והכהן אינו זוכר מה עשה למעלה ומה למטה.
(23) דוגמה: האשה נדרה שתי תורים ושתייהן עולות (ראה
ה"א), ושמוא עשה הכהן שתי התורים למטה ונפסלו, כדין
עולה שעשאה למטה, ואם כן עליה להביא שתי אחרות,
ובמקרה זה לא הקריבה האשה את חטאת החובה שלה,
שהרי החטאת שהביאה נעשתה למעלה ונפסלה.

ג. קבעה נדרה²⁴ ואמרה: אם אלה זכר - הרי
עלי שתי תורים²⁵, וילדה והביאה ארבעה
עופות²⁶, שנים לנדרה ושנים לחובתה, ויעשו²⁷
שנים למעלה ושנים למטה, ולא ידע אי זה
נעשה למעלה ואי זה נעשה למטה²⁸, וגם היא
שכחה ולא ידעה באי זה מין קבעה נדרה אם
בתורים או בכני היונה²⁹ - הרי זו צריכה להביא
שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה³⁰, ויעשו
ארבעתן למעלה, ותביא גוזל אחד³¹ להשלים
חובתה, ויעשו למעלה³²; (שכבר עשה שנים
למטה, שהם חטאת). במה דברים אמורים?
בשהביאה הארבעה תחלה³³ ממין אחד; אבל אם
היו שני מינין³⁴ - צריכה להביא שלשה עופות:
שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה³⁵, ותביא
לחובתה שתי תורים או שני בני יונה³⁶, ויעשו
אחד למעלה ואחד למטה. וכן אם נתנתם לפה
ושכחה מה נתנה לו³⁷, והלך הפה ויעשו ואינו
ידע היכן עשה, אם הפל למעלה או הפל למטה
או מחצה למעלה ומחצה למטה - הרי זו תביא
שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה³⁸, ותביא
שתי תורים או שני בני יונה לחובתה³⁹.

(24) שם. פירוש, כשנדרה קבעה את המין, ואמרה הרי עלי
להביא מין פלוני, ואם הביאה מין שני לא יצאה ידי חובתה.

והן אחד עולה ואחד חטאת. נמצאת למד, שהפכה
צריך לעשות שלש פרידין⁶ למעלה⁶ ופרידה אחת
למטה⁷. טעה⁸ ויעשה שמים למעלה ושמים למטה
ולא נמלץ⁹ - צריכה להביא עוד פרידה אחת¹⁰
והקריבה למעלה. במה דברים אמורים? בשהביאה
הארבעה ממין אחד, כגון שהיו כלן תורין או בני
יונה¹¹; אבל אם היו שתי תורין עם שני בני יונה,
ועשה שנים למעלה ושנים למטה¹² - צריכה להביא
עוד תור וכן יונה ויעשה שתייהן למעלה כדי לצאת
ידי חובתה; שאם עשה בתחלה שתי התורין
למטה¹³ - צריכה תור למעלה להשלים חובתה¹⁴,
ואם עשה שני בני היונה למטה - צריכה בן יונה
למעלה¹⁵ להשלים חובתה. שאין אדם מביא חובתו
גוזל אחד תור ואחד¹⁶ בן יונה, אלא או שנייהן תורין
או שנייהן בני יונה¹⁷.

(2) קנים פ"ג מ"ו. רבינו מבאר כאן הדינים בהתאם לפירוש
למשנה זו. אולם לרש"י (זבחים סז:) שיטה אחרת בזה.
(3) לא מצאתי בשום מקום ב'משנה תורה' במפורש שקני
נדר ונדבה הם כולם עולות. אמנם כתב כן בפירוש
בהקדמתו לסדר קדשים ובכמה מקומות בפירושו על
המשנה, אבל כשרבינו אומר סתם: "כמו שביארנו" מתכוון
הוא לספרו הגדול, ולפיכך יש להניח שכוונתו למה שכתב
למעלה בפ"א ה"א, שאין עוף בא שלמים (כולל תודה),
וחטאת ואשם אינם באים אלא על חטא, יוצא מזה שכולן
עולות. (4) מדובר ביולדת עניה, אבל עשירה מביאה כבש
לעולה ועוף לחטאת (ויקרא יב, ו, ח). (5) שלושה עופות.
(6) כדין עולה. (7) חטאת חובה. (8) הכהן. (9) לא שאל
את האשה איזו חטאת ואיזו עולה, ואם כן הוא קובע
(למעלה פ"ז ה"ח). (10) השתים שלמעלה כשרות והן
עולות, ולמטה אחת - והיא חטאת - כשרה, והשניה פסולה
ועליה להביא עולה שלישית. (11) יולדת עניה, מביאה
שתי תורים או שני בני יונה. (12) פירוש, שעשה מין אחד
למעלה ומין אחד למטה, ואינו יודע איזה מין למטה ואיזה
למעלה (ראה ראב"ד, לא השיג אלא פירש דברי רבינו, וכן
פירש רבינו עצמו בפירושו למשנה). (13) ואם כן הקריבה
תור לחטאת, ומחויבת להביא תור לעולה ולא בן יונה, כמו
שמסיים רבינו בהלכה זו. (14) קרבנות הלידה. (15) כמו
שביארנו בתורים. (16) בדפוס רומא ר"מ: "גוזל אחד תור
ואחד בן יונה", וגירסה זו נכונה. (17) ולפיכך צריכה
להביא תור ובני יונה. במשנה שם, פ"ב מ"ה, שנינו סתם:
"אין מביאין תורין נגד בני יונה ובני יונה נגד תורין". ורבינו
הוסיף וכתב: "שאיין אדם מביא חובתו", לומר לך שרק קן
חובה צריכה להיות ממין אחד, אבל נדבה מותר להביא
משני מינים. והטעם, מפני שדין זה למדו ב'תורת כהנים'
(תוריע פ"ד) מן הכתוב "את האחד חטאת ואת האחד
עולה" (ויקרא ה, ז) ומן הכתוב (שם יב, כ): "אחד לעולה
ואחד לחטאת", ושניהם נאמרו בקיני חובה.

ב. פרשה נדרה¹⁸ ואמרה לפה: אלו לנדר ואלו
לחובת¹⁹, ויעשום הפה שמים למעלה ושמים

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קבא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

קנים. אמנם במשנה עצמה שם לא הוזכר כבש, אלא: "ושתיים לחובתה וחטאת אחת". אבל רבינו הוסיף כבש, מפני שקשה היה לו למה היא חייבת להביא עוד חטאת אחת, אחרי שהקריבה שני עופות אחד לחטאת ואחד לעולה. וכדי לסלק קושיה זו, פירש שאולי קבעה ללידתה קרבנות עשירה, ועליה להביא גם כבש, ועמו חטאת העוף – (כסף-משנה).

ה. וְכָל הַחֲטָאוֹת הָאֵלּוּ אֵינָן נֶאֱכָלוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם סֶפֶק⁴⁵.

(45) משנה, סוף תמורה: חטאת העוף הבא על הספק – תשרף.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ו

פרק אחד עשר

(1) יבאר כל המנחות שקמצן אחד מהפסולים לעבודה, ואם לקט הלבונה.

א. כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁקָּמְצָן אֶחָד מִן הַפְּסוּלִין לְעֹבֶדָה - הֵרִי הֵם פְּסוּלוֹת. וְכֵן אִם לָקַט הַלְּבוֹנָה - פֶּסֶל², אֵף עַל פִּי שְׂלֹא קָמַץ.

(2) אחרי הקטרת הקומץ מלקט הכהן את כל הלבונה שעל המנחה ומקטירה.

ב. קָמַץ הַכֶּשֶׁר וְנָתַן לַפֶּסֶל, קָמַץ בְּיָמֵינוּ וְנָתַן לְשֹׂמְאָלוֹ, וְאַחֵר כִּף נָתַן לְכָלִי; קָמַץ מִכָּלִי קֹדֶשׁ וְנָתַן לְכָלִי חַל - פֶּסֶל.

ג. קָמַץ וְעָלָה בְּיָדוֹ צִרּוֹר אוֹ גִּרְגִּיר מֶלֶח אוֹ קֹרֶט לְבוֹנָה - פֶּסוּל³.

(3) מפני שהקומץ חסר מקום הצרור או הגרגיר, וקומץ חסר - פסול.

ד. קָמַץ עַד שֶׁהוּא בַּחוּץ⁴ וְנִכְנַס לְפָנִים - יַחְזֹר וְיִקְמַץ בְּפָנִים וְכֶשֶׁר.

(4) חוץ לעזרה.

ה. נִתְפָּזַר הַקּוֹמֵץ עַל גִּבֵּי הָרֹצֶפָה - יַחְזֹר וְיִאֲסֹפֵנוּ⁵.

(5) והמדובר, כשנתפזר אחר שנתקדש בכלי שרת, אבל אם נתפזר לפני שנתקדש - נפסל, כמו דם שנשפך על הרצפה לפני שנתקבל בכלי.

ו. הִיתָה הַמִּנְחָה שְׂלֹא בְּכָלִי שֶׁרָת, אוֹ שֶׁהִיא קָמְצָה שְׂלֹא בְּכָלִי שֶׁרָת, אוֹ שֶׁהִעָלָהּ לְמִזְבֵּחַ שְׂלֹא בְּכָלִי שֶׁרָת, אוֹ שֶׁבָּלָלָהּ בְּשִׁמְנָהּ חוּץ לְעֹזָרָה⁶ - פֶּסוּלָה, עַד שֶׁתִּהְיֶה בְּלִילָתָהּ בְּפָנִים.

(6) ואף על פי שבלילה כשרה בזר - פסולה בחוץ.

ז. כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁיֵּצֵק עֲלֵיהֶן הַשֶּׁמֶן פֶּסוּל לְעֹבֶדָה, כִּגְוֹן הָזֵר וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, אוֹ שֶׁבָּלָלָן אוֹ פָּתְתָם⁷ אוֹ מָלְחָן

(25) לדוגמה נקט "תורים". שהרי מדובר בשכחה איזה מין קבעה. (26) ממין אחד, ופירשה איזו מהם לנדרה ואיזו לחובתה (כסף-משנה, וראה 'תוספות יום-טוב'). (27) הכהן. (28) כלומר, שאינו יודע אם עשה למעלה את העופות שקבעה האשה לנדרה. (29) כלומר, יודעת היא איזה מין נתנה לכהן להקריבו לנדרה, אבל אינה יודעת אם זה הוא המין שקבעה בשעה שנדרה (כסף-משנה). (30) יש כאן שני ספקות לחומרא: א. שמא העופות שנתנה אינם מאותו המין שנדרה, וספק זה מחייב אותה להביא עוד שני עופות ממין השני, כגון אם הראשונים היו תורים תביא שני בני יונה לנדרה ולא יותר, כי שני תורים מארבעת הראשונים עלו לחובת לידתה. ספק ב. שמא עשה הכהן למטה את שני העופות שפירשה לנדרה שדינם למעלה, במקרה זה נפסלו שניהם. ואם כן לא הקריבה כלום לתשלום נדרה, ומפני שאינה יודעת מה נדרה - תורים או בני יונה - צריכה להביא קן מזה וקן מזה, היינו ארבעה עופות וכולם למעלה, שהרי כולם עולות. (31) מאיזה מין שתמצה, נוסף על הארבעה. וגו' זה יוקרב חטאת ללידתה, שמא השנים שהוקרבו למטה היו אלה שפירשה לנדרה לעולות. (32) צ"ל: למטה. ולמחוק התיבות המוקפות (כסף-משנה). (33) שני הקנים הראשונים. (34) והכהן אינו זוכר איזה מין עשה למעלה ואיזה למטה. (35) כמו במין אחד. (36) כשהביאה שני מינים, אין אנו יודעים מאיזה מין היתה עולת הלידה, ומפני שהחטאת והעולה צריכות להיות ממין אחד (ראה למעלה ה"א), אינה יכולה להשלים את החטאת אלא צריכה להביא זוג שני אחד לחטאת ואחד לעולה. (37) יודעת מה קבעה לנדרה, אבל אינה יודעת אם נתנה לכהן אותו המין שנדרה. (38) שהרי לא ידוע אם שילמה את נדרה. (39) שמא עשה למטה את העופות שפירשה לנדרה ונפסלו, ולא הקריבה חטאת כלל. ומפני שאין אנו יודעים מאיזה מין היתה העולה שעלתה לחובתה, מחויבת להביא עולה ממין אחד מאיזה שתמצה (הכסף-משנה מעיר, שדין האחרון הזה אינו נמצא במשנה, כי מה שנאמר שם "נתנתם לכהן וכו'" מתפרש למטה בה"ד).

ד. קָבַעָה חֹבְתָהּ⁴⁰ וְקָבַעָה נִדְרָה וְשִׁכְחָה בְּמָה קָבַעָה⁴¹, וְאִפְשָׁר שֶׁחֹבְתָהּ כָּבֵשׁ לְעוֹלָה וּפְרִידָה אַחַת תּוֹר אוֹ בֶּן יוֹנָה לְחֲטָאת; לְפִיקָף תְּבִיא שִׁשָּׁה פְּרִידִין⁴²; אֲרַבְּעָה לְנִדְרָה וּשְׁנַיִם לְחֹבְתָהּ⁴³, וְעוֹד תְּבִיא חֲטָאת אֶחָד בֶּן יוֹנָה אוֹ תּוֹר עִם כָּבֵשׁ⁴⁴. נִמְצְאוֹת שֶׁהִבִּיָּא שְׁבַעָה עוֹפוֹת [וְכָבֵשׁ].

(40) קבעה איזה סוג של קרבנות תביא ללידתה, קרבנות עשירה או עניה (ראה למעלה הערה כג), אבל לא קבעה מאיזה מין עופות תביא ללידתה (כסף-משנה. וראה פירוש רבינו למשנה זו). (41) ללידתה ולנדרה, וגם שכחה מה נתנה לכהן, והכהן אינו זוכר אם עשה הכל למעלה או הכל למטה או מחצה למעלה ומחצה למטה. (42) עופות. (43) כמו בדין שבהלכה הקודמת. (44) שמא קבעה קרבנות עשירה, ומחויבת להביא חטאת העוף ביחד עם הכבש לעולה אע"פ שהקריבה כבר עולת עוף ביחד עם חטאת עוף (ההלכות שבפרק זה מיוסדות על פירוש רבינו למשניות

קכב שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 פְּשָׁרוֹת. הַגִּישָׁן אוֹ הַנִּיפָן⁸ - חוֹזֵר הַכֶּהֱן וּמַגִּישׁ אוֹ
2 מִנִּיף; וְאִם לֹא הִגִּישׁ וְלֹא הִנִּיף הַכֶּהֱן - פְּשָׁרוֹת.
3 שְׁנָאֹמֶר; וְהִבְיָאָה אֶל בְּנֵי אֶהֱרֹן וְקִמְצוּ - מִקְמִיצָה
4 וְאֵילָף מִצֹּת כֹּהֵנָה; לִמַּד עַל יִצְיָקָה וּבְלִילָה שְׁפָשְׁרָה
5 בָּזָר.
6 ח. מִנְחָה שֶׁנֶּפֶל לְתוֹכָהּ שָׁמֶן מִנְחָה אַחֲרֵת אוֹ שָׁמֶן
7 חָלִין כָּל שֶׁהוּא - נִפְסָלָה. חֹסֶר שְׁמָנָה - פְּסוּלָה;
8 חֹסֶר לְבוֹנָתָה⁹ - פְּשָׁרָה. וְהוּא שֶׁהָיָה עָלֶיהָ שְׁנֵי קֶרְטִי
9 לְבוֹנָה, אֲבָל קֶרֶט אֶחָד - פְּסוּלָה; שְׁנָאֹמֶר: אֵת כָּל
10 לְבוֹנָתָה.
9 שְׁנֵינוּ (שם קו): "הָאוֹמֵר הִרִי עָלֵי לְבוֹנָה לֹא יִפְחוּת
מִקוֹמָץ" וּרְבִינוּ (בַּהֲלָכוֹת מַעֲשֵׂה הַקֶּרְבָּנוֹת פֶּרֶק יב הֲלָכָה ז)
פּוֹסֵק, שְׁגָם הַלְבוֹנָה הִבָּאָה עִם הַמִּנְחָה שִׁיעוּרָה קוֹמָץ.
וּמִלְמַדְנוּ כֹּאן שִׁיעוּר זֶה הוּא לִכְתַּחֲלִילָה אֲבָל בְּדִיעֵבֶד אִם
חִסֵּר כִּשְׂרָה.
11 ט. רִבָּה שְׁמָנָה¹⁰ וּלְבוֹנָתָה: עַד שְׁנֵי לֶגִין¹¹ לְכָל
12 עֶשְׂרוֹן וּשְׁנֵי קִמְצֵי לְבוֹנָה לְכָל מִנְחָה - פְּשָׁרָה¹²; שְׁנֵי
13 לֶגִין אוֹ שְׁנֵי קִמְצִין אוֹ יוֹתֵר עַל זֶה - פְּסוּלָה.
10 מִצְוֹתָה לֹג שָׁמֶן לְכָל עֶשְׂרוֹן סוּלָת. 11 כִּגוֹן
שֶׁהִפְרִישׁ שְׁנֵי לֹגִין לְמִנְחָה זו, אֲבָל אִם נָפֵל לְתוֹכָהּ שָׁמֶן שֶׁל
חֹלִין אוֹ שֶׁל מִנְחָה אַחֲרָת אִפִּילוֹ כֹּל שֶׁהוּא פְּסוּל.
12 בְּרִיבָה שְׁמָנָה כֹּתֵב רַבִּינוּ "שְׁנֵי לֹגִין לְכָל עֶשְׂרוֹן" וְאֵילוֹ
כֹּאן כֹּתֵב "לְכָל מִנְחָה" וּמִשְׁמַע שֶׁאִפִּילוֹ מִנְחָה גְּדוּלָה בַּת
כֹּמָה עֶשְׂרוֹנוֹת טַעוֹנָה קוֹמָץ אֶחָד לְבוֹנָה בִּלְבָד, אוֹלָם
בְּפִירוּשׁוֹ עַל הַמִּשְׁנָה כֹּתֵב: "וְהוּא שִׁיתָן מִשְׁנֵי קִמְצִים (כך)
צִרִיךְ לִהְיוֹת) שֶׁל לְבוֹנָה וּמַעֲלָה בַּעֲשָׂרוֹן".
14 י. מִנְחַת חוּטָא¹³ שֶׁנֶּתַן עָלֶיהָ שָׁמֶן אוֹ עַל הַקִּמְצָן
15 שָׁלָה - נִפְסָלָה. נֶתַן עָלֶיהָ לְבוֹנָה - יִלְקָטָנָה. הִיָּתָה
16 שְׁחוּקָה¹⁴ - הִרִי זֶה פְּסוּלָה מִסָּפֶק, שֶׁהִרִי אִי אֶפְשָׁר
17 לְלַקֵּט.
13 נֹאמֵר בַּהּ (וּיקרא ה, יא): "לֹא יִשִּׁים עָלֶיהָ שָׁמֶן וְלֹא יִתֵּן
עָלֶיהָ לְבוֹנָה". 14 וְאִי אֶפְשָׁר לְלוֹקְטָהּ, אֲבָל אֵינָה מַעֲרֹבֶת
בְּסוּלָת.
18 יא. נֶתַן שָׁמֶן עַל שִׁירִיָּה אַחֵר שֶׁקִּמְצָן - אֵינוֹ לוֹקָה¹⁵
19 וְלֹא פְּסָלָה, שֶׁהִרִי הַקִּמְצָן בָּשָׂר.
15 מִשׁוּם "לֹא יִשִּׁים עָלֶיהָ שָׁמֶן".
20 יב. נֶתַן מִשְׁהוֹ שָׁמֶן¹⁶ עַל גִּבֵּי בְּזִית מִן הַמִּנְחָה -
21 פְּסָלָה מִסָּפֶק. אֲבָל אִם נֶתַן הַשָּׁמֶן עַל פְּחוֹת מִבְּזִית
22 - לֹא פְּסָלָה¹⁷. וְאֵינוֹ פּוֹסֵל הַלְבוֹנָה¹⁸ עַד שִׁיתָן בְּזִית
23 לְבוֹנָה¹⁹.
- 16 שֶׁל חוֹלִין אוֹ שֶׁל מִנְחָה אַחֲרָת. 17 (17) מִשׁוּם "לֹא יִשִּׁים עָלֶיהָ שָׁמֶן".
18 (שם): "לֹא יִשִּׁים עָלֶיהָ" וְעַלֶּיהָ מִשְׁמַע שִׁיעוּר חֲשׁוֹב.
19 (18) פִּירוּשׁ, הַלְבוֹנָה אֵינָה פּוֹסֵלָת. 20 (19) בִּלְבוֹנָה נֹאמֵר
(שם): "לֹא יִתֵּן" וְנִתְּנָה בְּכֹזִית, מֵה שֶׁאֵין כֵּן בְּשָׁמֶן שֶׁנֹּאמֵר
בּו "לֹא יִשִּׁים".
24 יג. אֶפֶּלּוֹ נֶתַן הַלְבוֹנָה עַל כָּל שֶׁהוּא מִן הַמִּנְחָה -
25 פְּסָלָתָה²⁰ עַד שִׁילָקָט.
20 וְהַטַּעַם, מִפְּנֵי שֶׁבִּלְבוֹנָה נֹאמֵר עוֹד פַּעַם "עָלֶיהָ"
שֶׁמִּשְׁמַעוֹתָה שִׁיעוּר חֲשׁוֹב, וְכֹלֵל בִּידֵינוּ: אֵין רִיבּוּי אַחֵר
רִיבּוּי אֵלָּא לְמַעַט.
26 יד. גִּבְּלָה בְּמִים וְקִמְצָן - פְּשָׁרָה; לֹא נֹאמֵר
27 חֲרָבָה²¹ אֶלָּא מִשְׁמָן.
21 "וְכֹל מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשָׁמֶן וְחֲרִיבָה" (וּיקרא ז, ו) וְחֲרִיבָה
הֵינּוּ מִנְחַת חוּטָא.
28 טו. מִנְחָה שֶׁקִּמְצָהּ פְּעָמִים - פְּשָׁרָה. אֶפֶּלּוֹ
29 פְּעָמִים רַבּוֹת. וְהוּא שִׁיקְטִיר בְּזִית בְּכַת אַחַת,
30 שֶׁאֵין הַקֶּטֶרָה פְּחוֹתָה מִבְּזִית.
31 טז. הַקֶּרִיב הַקִּמְצָן בְּלֹא מֶלֶח - פְּסוּלָה; שֶׁהֶמְלַח
32 מַעֲכָב בְּמִנְחָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. מִנְחָה שֶׁחִסְרָה קֶדֶם
33 קְמִיצָה - יָבִיא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְיִמְלָאָנָה; שֶׁהִקְמִיצָה הִיא
34 הַקּוֹבֵעֶת²², לֹא נִתְּיָנָה²³ בְּכָלִי שָׂרָת.
22 בַּשַּׁעַת הַקְּמִיצָה צִרִיכָה לִהְיוֹת שְׁלִימָה. 23 (23) לִפְנֵי
הַקְּמִיצָה.
35 יז. הַתְּגַדֵּב קִמְצָן לְבוֹנָה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ²⁴, אִם חֹסֶר כָּל
36 שֶׁהוּא - פְּסוּל. וְכֵן שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוֹנָה שְׁעָם הִלָּחֶם²⁵,
37 אִם חֹסֶר אֶחָד מֵהֶן כָּל שֶׁהוּא - פְּסוּלִין²⁶, עַד שֶׁהָיָה
38 שְׁנֵי קִמְצִין מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף.
24 (24) לֹא עִם מִנְחַת סוּלָת. 25 בִּלְחָם הַפָּנִים כֹּתוּב בַּתּוֹרָה
(וּיקרא כד, ז): "וְנִתְּנָתָה עַל הַמַּעֲרֹכָת לְבוֹנָה זֹכָה". בְּזִיכִים -
כֹּלִים שְׁנוּתִנִּים בֵּהֶם אֵת הַלְבוֹנָה. 26 (26) וְאִף עַל פִּי שֶׁאֵינָה
בָּאָה לְבַדָּה אֵלָּא עִם הַלָּחֶם.
39 יח. הַפְּרִישׁ שְׁנֵי קִמְצִין²⁷ לְמִנְחָה אַחַת, וְאֶבֶד אֶחָד
40 מֵהֶן: קֶדֶם קְמִיצָה - לֹא הִקְבַּע²⁸; לְאַחֵר קְמִיצָה -
41 הִקְבַּע וּפְסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁרִבָּה לְבוֹנָתָה. וְכֵן אִם הַפְּרִישׁ
42 אֶרְבָּעָה קִמְצִים לְשְׁנֵי בְּזִיכֵי לָחֶם²⁹, וְאֶבְדּוֹ שְׁנֵים
43 מֵהֶם: קֶדֶם סְלוּק הַבְּזִיכִים³⁰ - לֹא הִקְבַּעוּ וּכְשָׁרִים;
44 לְאַחֵר סְלוּק הַבְּזִיכִין - הִקְבַּעוּ וּפְסוּלִין מִפְּנֵי
45 הַרְבֵּוּי³¹.
- 27 לְבוֹנָה. 28 (28) לֹא נִקְבַּעָה הַשְׁתִּיכּוֹתָם לְמִנְחָה וּלְפִיכָךְ
כְּשֶׁרָה, שֶׁבַּשַּׁעַת קְבִיעֶתָהּ הִיא רַק קוֹמָץ אֶחָד. 29 מִצְוֹתָה
- קוֹמָץ לְכָל מַעֲרֹכָת, הֵינּוּ שְׁנֵי קִמְצִים לְשֵׁנֵי הַמַּעֲרֹכּוֹת שֶׁל
לָחֶם הַפָּנִים. 30 בְּכָל שַׁבַּת מַסְדִּירִים אֵת הַלָּחֶם עַל

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קכג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

38) מן הסולת שעל יד דופן הכלי ממש, כך מפרש רבינו את האיבעיא. אבל רש"י שם מפרש שהמדובר שאחרי הקמיצה הדביק את הקומץ לדופן כלי שרת כדי לקדשו ולא הניחו בתוך הכלי על שוליו.

27 כו. עשרון שחלקו ואבד אחד מחלקיו, והפריש
28 חלק אחר תחתיו ונמצא האבד, והרי שלשתן
29 מנחין בכלי אחד ואין נוגעין זה בזה³⁹: נטמא זה
30 שאבד - הרי הוא מצטרף עם חלק ראשון ונפסלו⁴⁰,
31 וזה שהפריש אינו מצטרף⁴¹ אלא ישלים עליו⁴².
32 נטמא המפרש - מפרש וראשון מצטרפין⁴³ ונפסלו,
33 וזה שנמצא אינו מצטרף עמהן⁴⁴. נטמא החלק
34 הראשון - הרי האבד והמפרש תחתיו מצטרפין⁴⁵.

39) ושנינו במסכת חגיגה כ: "כלי (שרת) מצרף מה שבתוכו" (לעניין טומאה) ואפילו אין נוגעים זה בזה.
40) שהרי לפני שאבד היו שניהם מצורפים למנחה אחת.
41) שהרי שני אלה לא עמדו מעולם להצטרף יחד ולפיכך אין הכלי מצרפם להיפסל. (42) כדן מנחה שחסרה בהלכה טז. (43) מפני שהצטרפו למנחה אחת לפני שנמצא החלק האבוד. (44) כי מעולם לא עמד להצטרף עם המופרש. (45) מפני ששניהם היו מצורפים לראשון.

35 כז. וכן לענין קמיצה: קמץ מן הנמצא - שיריו
36 עם החלק הראשון⁴⁶ נאכלין, והמפרש אינו נאכל.
37 קמץ מן המפרש - שיריו נאכלין⁴⁷, והנמצא אינו
38 נאכל. קמץ מן הראשון - שניהן⁴⁸ אין נאכלין;
39 לפי ששניהן שירים יתרים⁴⁹, שהרי הן עשרון
40 שלם, ודומין למנחה שלא נקמצה שהיא אסורה.
41 והיאך קרב הקמץ הזה, והרי לפני עשרון
42 ומחצה? מפני שהקמיצה תלויה בדעת הפהן,
43 ובעת שקומץ אין דעתו אלא על העשרון בלבד⁵⁰,
44 והרי החלקים אינן נוגעין זה בזה.

46) כולו, שהקומץ של הנמצא עשה אותו שיריים.
47) וכן כל החלק הראשון. (48) האבד והמופרש; אבל שירי הראשון נאכלים. (49) הקומץ שייך לכל שלושת החלקים, היינו עשרון ומחצה ואינו יכול להתיר אלא עשרון אחד. ואף על פי כן נאכלים השיריים של חלק הראשון. (50) היינו חצי העשרון שממנו קמץ ואחד משני חצאי העשרונים האחרים ומפני שאין אנו יודעים איזה הצטרף - שניהם אסורים.

45 כח. קמץ מנחה שנתערב בקמץ מנחה אחרת -
46 מקטיר שניהן פאחת והן פשרות. וכן אם נתערב
47 הקמץ במנחת פהנים⁵¹ או במנחת הנסכים או
48 בתבתי בהן גדול⁵² - הרי אלו פשרות וקטיר הפל
49 באחד, שהכל לאשים⁵³.

51) שכולה כליל. (52) כהן גדול מקריב בכל יום מנחה עשרון סולת, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, וכולה כליל. (53) מוקטר על האש. ואין האחת מבטלת את השנייה, מפני

השולחן שבהיכל ונותנים עליו את הלבונה ולשבת הבאה מסלקים את הביזים ומקטירים את הלבונה ואחר כך מחלקים את הלחם לכהנים. (31) שריבה לבונתם.

1 יט. קמץ מנחה שנטמא והקטירו - הציץ מרצה,
2 שנאמר: ונשא אהרן. יצא הקמץ³² חוץ לעזרה
3 והקטירו והקטירו - אין הציץ מרצה. שהציץ מרצה
4 על הטמא, ואינו מרצה על היוצא.

(32) ונפסל ביוצא.

5 כ. קמץ את המנחה ואחר כך נטמא שיריה פלן או
6 נשרפו או יצאו חוץ לעזרה או אבדו - לא יקטיר
7 הקמץ, ואם הקטיר - הרצה. נשאר מעט מן
8 השירים בפשרותן - יקטיר הקמץ, ואותן השירים
9 שנסארו אסורין באכילה³³.

(33) ולמדו דין זה מהכתוב (ויקרא ב, ג) "והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו" ולא הנותרת מן הנותרת.

10 כא. היתה מחיצה מלמטה בכלי שיש בו עשרון
11 של מנחה, אף על פי שהוא מערב מלמעלה - לא
12 יקמץ, ואם קמץ - פסולה.

13 כב. היה הפלי חלוק במחיצה מלמעלה ומערב
14 מלמטה - קומץ ממנו³⁴.

(34) עריבת תרנגולים דינה ככלי אחד. ומפרש רבינו שעריבת תרנגולים חלוקה במחיצה למעלה והמחיצה אינה מגיעה לשולי הכלי.

15 כג. חלק העשרון בכלי אחד, ואין חלקיו נוגעין זה
16 בזה, ואין ביניהן מחיצה - הרי זה ספק אם מצרף
17 הפלי לקמיצה או אינו מצרף. לפיכך לא יקמץ, ואם
18 קמץ - לא יקטיר, ואם הקטיר - הרצה, ולא יאכלו
19 השירים.

20 כד. קמץ ונתן הקמץ למעלה על השלחן פנגד
21 גבה מערכת לחם הפנים - קדשו השלחן³⁵
22 להפסל³⁶, אבל אינו מקדשו לקרב. ואינו קרב עד
23 שיתקדש בכלי³⁷ שרת הראוי לקמץ.

(35) כשם שאויר השולחן מקדש את לחם הפנים כך הוא מקדש את הקומץ באותו הגובה היינו חמישה עשר טפחים לר' יהודה שם צו. (36) בלינה וביוצא. לפני קידושו בכלי שרת אינו נפסל בלינה וביוצא. (37) רש"י בפירושו השני שם פז: מפרש, שהקומץ נפסל לגמרי ואין להקריבו אפילו אם יקדשוהו אחר כך בכלי שרת, ורבינו סובר כפירושו הראשון, שקידוש השולחן אינו מספיק כדי להקריב את הקומץ וטעון קידוש נוסף בכלי שרת.

24 כה. הדביק הקמץ לדפן הפלי וקמץ³⁸, או שהפך
25 הפלי על ידו וקמץ מתוכו ופיו למטה - לא יקטיר,
26 ואם הקטיר - הרצה.

קכד שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום חמישי ד' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(9 שם עו: 10) בחג השבועות מקריבים שני כבשים שלמי ציבור, ועמהם שתי הלחם. ראה הלכה א.

ד. וכן¹¹ שני סדרים¹² שחטרו: עד שלא הקטרו¹⁷ הבזיכין¹³ - פסולין; משחטרו - פשרים.¹⁸

(11 תוספתא שם. 12) שתי מערכות של לחם הפנים. (13) ראה למעלה פרק יא הלכה יז.

ה. אבל¹⁴ הנסכים¹⁵ שחטרו, בין משקרב הזבח בין עד שלא קרב - פשרים, ויביא נסכים אחרים למלאתן.²¹

(14 תוספתא שם. 15) הבאים עם הקרבנות.

ו. נסכים¹⁶ שחטרו בכלי שרת ונפסל הזבח: אם נפסל בשחיטה - לא קדשו הנסכים לקרב¹⁷; נפסל מקבלה ואילן¹⁸ - קדשו הנסכים לקרב¹⁹; שאין הנסכים מתקדשים לקרב אלא בשחיטת הזבח. ומה יעשה בהן?²⁰ אם היה שם זבח אחר זכות באותה שעה²¹ - יקרב עמו; ואם לא היה שם זבח אחר זכות באותה שעה - נעשו כמי שנפסלו בלינה וישרפו.²² במה דברים אמורים? בקרבן צבור, מפני שלב בית דין מתנה עליהן²³; אבל בקרבן יחיד - הרי אלו לא יקרב עמו זבח אחר²⁴, ואף על פי שהוא זכות באותה שעה, אלא מניחן עד שיפסלו בלינה²⁵ וישרפו.³³

(16) משנה שם עט. וברייתא שם מז. (17) אבל קדשו להיפסל בלינה. (18) פירוש, הקבלה היתה פסולה. כסף-משנה. (19) שהשחיטה מקדשת את הנסכים ליקרב, כדעת רבי בברייתא שם. ובזה מסולקת השגתו של הראב"ד (ראה כסף-משנה). (20) הלא אי-אפשר לנסכם על המזבח בלי קרבן? (21) ואין עמו נסכים. (22) שם עט: נעשו כמו שנפסלו בלינה. ואעפ"כ צריך להלינם ואחר-כך ישרפם, מפני שמן התורה הם כשרים (ראה הערה כב), וגם אין פסולם בגופם אלא מחמת דבר אחר. וראה בסוף הלכה זו בדיון קרבן יחיד, כשיש זבח זכות. (23) בית-הדין דואג לכל המכשולות האפשריים, ומתנה שאם ייפסל הזבח, יקרב הנסכים עם זבח אחר, ומן הדין מותר להקריבם אפילו עם זבח שלא היה זכות באותה שעה, וחכמים גזרו ואסרו (שם). (24) שבקרבן יחיד אין לומר לב בית-דין מתנה. ראה תוספות שם טו: ד"ה אפשר. (25) בלשון התלמוד: "עיבור צורה". שנינו בתוספתא פסחים פרק ו הלכה ו, ובגמרא שם לד: "זה הכלל, אירע פסול בגופו יישרף מיד, בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה". ובדיון שלפנינו, אין הפסול בגוף הנסכים, ולפיכך טעונים עיבור צורה.

ז. וכל הזבחים²⁶ שזבחו שלא לשמן - יקרבו נספיהם.³⁵

(26) שם צא. למדו דין זה מכלל ופרט וכלל.

ח. ולד תודה²⁷ ותמורתה, והמפריש תודתו ואבדה³⁶

ש"עולים (דברים העולים למזבח להקרבה) אין מבטלים זה את זה" (שם כב:), מה שאין כן שאר מנחות שהשיריים נאכלים ואסור להקטירם.

1 כט. שתי מנחות שלא נקמצו שנתערבו זו בזו: אם יכול לקמן מזו בפני עצמו⁵⁴ ומזו בפני עצמו - פשרות, ואם לאו - פסולות.³

(54) ולא יתערב בקומץ קמח מהמנחה השנייה.

4 ל. קמן שנתערב במנחה שלא נקמצה - לא יקטיר⁵⁵; ואם הקטיר הכל - זו שנקמצה עלתה לבעלים⁵⁶, וזו שלא נקמצה לא עלתה לבעלים.⁶

(55) שאסור להקטיר את המנחה שלא נקמצה. (56) יצאו ידי חובתם.

7 לא. נתערב קמצה בשיריה, או שנתערבו שיריה בשירי חברתה - לא יקטיר, ואם הקטיר - עלתה לבעלים⁵⁷.⁹

(57) ולמה אין השיריים מבטלים את הקומץ? בגמרא שם (כג:): למדו בגזירה שווה שיריים מקמצים, כשם שקמצים אינם מבטלים זה את זה כך גם שיריים אינם מבטלים את הקומץ.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ו

פרק שנים עשר

(1) יבאר שתי הלחם ולחם הפנים ועומר התנופה שהוסיף או חסר במדתם.

10 א. שתי² הלחם³ ולחם הפנים⁴ ועמר התנופה⁵ שהוסיף במדתן או חסר כל שהוא - פסולות.¹¹

(2) תוספתא מנחות פרק ח הלכה א. (3) שמקריבים בחג השבועות, מצוותם עשרון לכל לחם. (4) שמסדרים בכל שבת, מצוותם שני עשרונים לכל לחם. (5) שמקריבים בששה עשר בניסן, מצוותו עשרון אחד. בתוספתא לא נזכר עומר התנופה, והוא נכלל בכל המנחות שנאמר שם דינן. וראה ברייתא מנחות עו:

12 ב. חלות⁶ תודה⁷ ורקיקי נזיר⁸ שחטרו: עד שלא נזרק דם הזבח - פסולין; משנזרק דם הזבח - פשרין.¹⁴

(6) תוספתא שם פרק ד הלכה ה. (7) המביא בהמה לקרבן תודה, מביא עמה ארבעים חלות. (8) נזיר אחרי מלאת ימי נזרו חייב להקריב שלוש בהמות, ומביא עמהן עשר חלות ועשרה רקיקים (משנה שם עח). ומה בין חלות לרקיקים? חלות נילושות בשמן ובמים פושרים, ורקיקים נילושים במים פושרם בלבד, ואחרי אפייתם מושהים אותם בשמן (הלכות מעשה הקרבנות פרק יג הלכה ח).

15 ג. וכן שתי הלחם⁹ שחטרו: עד שלא נזרק דמן של כבשים¹⁰ - פסולין; משנזרק דמן - פשרים.¹⁶

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום חמישי ד' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יָבִיא בַּמַּעוֹת תּוֹדָה בְּלֹא לֶחֶם⁴². וְכֵן הַמִּפְרִישׁ מַעוֹת
לְתוֹדָתוֹ וְאֶבְדּוֹ, וְהַפְרִישׁ תּוֹדָה תַּחְתִּיתָהּ וְאַחֵר כֶּף
נִמְצָאוּ הַמַּעוֹת - יָבִיא מִן הַמַּעוֹת תּוֹדָה וְלִחְמָהּ⁴³,
וְזוֹ הַתּוֹדָה הָאַחֲרוֹנָה תִּקְרָב בְּלֹא לֶחֶם.

(39) תוספתא שם פרק ח הלכה יא. (40) שדינה כמותר
תודה. (41) ככל תודה. (42) פירוש, בראשונה יקריב את
האבודה עם הלחם, ואחריה בלי לחם, את השניה שקנה
במעוֹת שהפריש. (43) כלומר, מקריבים בתחילה את
התודה שקנה בדמים שהופרשו קודם שהפריש את הבהמה
לתודה. ואין בדינים אלה סתרה להאמור למעלה בהלכה ח,
שיכול להקריב איזו מהן שירצה, כי יש לחלק בין בהמות
למעוֹת.

יא. הָאוֹמֵר⁴⁴: הֲרִי זוֹ תּוֹדָה וְהֲרִי זֶה לִחְמָה, אֶבְדּוֹ
הַלֶּחֶם - מִבֵּיא לֶחֶם אַחֵר, אֶבְדָּה הַתּוֹדָה - אֵינוֹ
מִבֵּיא תּוֹדָה אַחֲרָה. מִפְּנֵי שֶׁהַלֶּחֶם בָּא בְּגִלְל
הַתּוֹדָה⁴⁵, וְאִין הַתּוֹדָה בָּאָה בְּגִלְל הַלֶּחֶם.

(44) שם פ. מימרא של רבא. (45) ולפיכך, אע"פ שאמר
"הרי זו", חייב להביא לחם אחר כשהתודה קיימת.

יב. הַפְרִישׁ⁴⁶ מַעוֹת לְתוֹדָתוֹ וְנוֹתְרוֹ - מִבֵּיא בֶּהֶן
לֶחֶם; הַפְרִישׁ לִלְחָם וְהוֹתִיר - אֵינוֹ מִבֵּיא בֶּהֶן תּוֹדָה.

(46) מימרא של רבא שם. והטעם, מפני שלחם נקרא תודה,
שנאמר (שם): "והקריב על זבח התודה חלות מצות", אבל
תודה אינה קרויה לחם.

יג. הָאוֹמֵר⁴⁷: הֲרִי זוֹ תּוֹדָה, וְנִתְעַרְבָה בַּתְּמוּרָה, וְנִתְעַרְבָה
אֶחָת מֵהֶן וְאִין יָדוּעַ אִי זוֹ הִיא - הֲרִי זוֹ
הַנִּשְׁאָרָה אֵין לָהּ תִּקְנָה; שְׁאֵם יָבִיא עִמָּה לֶחֶם -
שְׁמָא הַתְּמוּרָה הִיא⁴⁸, וְאֵם הִבִּיאָה בְּלֹא לֶחֶם - שְׁמָא
הַתּוֹדָה הִיא. לְפִיכָךְ לֹא תִקְרָב זוֹ לְעוֹלָם, אֲלֹא תִרְעָה
עַד שִׁיפֹל בָּהּ מוֹם⁴⁹.

(47) שם. תני ר' חייא. (48) ותמורה אינה צריכה לחם.
ואע"פ שאמרנו למעלה בהלכה ח שתמורה לפני כפרה
טעונה לחם, וכאן לפני כפרה אנו עומדים, דעת רבינו
שבאומר "הרי זו" ומתה, דינה כלאחר כפרה, מפני שאינו
חייב להביא אחרת במקומה. (49) ותימכר ויפריש מעוֹת
לתודה אחרת, ויקח מדמים אלה ואלה בהמה לתודה
ולחממה, ומותר הדמים יהיו למותר תודה, ואינה צריכה
לחם, כמו שכתב בהלכה י באבודה, באומר הרי עלי (ראה
השגת הראב"ד וכסף-משנה, ותשובות חכם-צבי סי' כד).

יד. תּוֹדָה שֶׁנִּפְרָסָה חֲלָה מִחֲלוּתֶיהָ - בִּלְלֵן פְּסוּלוֹת⁵⁰.
יָצְאת הַחֲלָה אוֹ נִטְמָאָה - שְׁאָר הַחֲלוּת פְּשׁוּרוֹת⁵¹.
נִפְרַס לִחְמָה אוֹ נִטְמָא אוֹ יָצָא עַד שֶׁלֹּא נִשְׁחַטָּה
הַתּוֹדָה - מִבֵּיא לֶחֶם אַחֵר וְשׁוּחֹט⁵²; וְאֵם אַחֵר
שֶׁנִּשְׁחַט נִפְרַס אוֹ נִטְמָא אוֹ יָצָא - הֵדֶם יִזְרַק,
וְהַבֶּשֶׂר יֵאָכֵל, וְהַלֶּחֶם בִּלּוֹ פְּסוּל⁵³, וְיָדֵי נִדְרוֹ לֹא
יָצְאוּ⁵⁴. נִזְרַק הֵדֶם וְאַחֵר כֶּף נִפְרַס מִקְצַת הַלֶּחֶם אוֹ

וְהַפְרִישׁ אַחֲרָה תַּחְתִּיתָהּ: אִם הִבִּיאָן לְאַחֵר שֶׁפָּרַשׁ²⁸
בַּתּוֹדָה רִאשׁוֹנָה - אֵינָן טַעֲנוּנֵין לֶחֶם; וְאִם עֲדִין לֹא
כָּפַר בָּהּ, וְהֲרִי הִיא וְחִלְפָתָהּ אוֹ הִיא וְיִלְדָּהּ אוֹ הִיא
וְתַמּוּרָתָה עוֹמְדָה - הֲרִי שְׁנֵיהֶן צְרִיכִין לֶחֶם²⁹. בָּמָה
דְּבָרִים אֲמוּרִים³⁰? בְּנוֹדֵר תּוֹדָה³¹; אֲבָל תּוֹדָה נִדְבָה³²
- חִלְפָתָהּ וְתַמּוּרָתָה טַעֲנוּנֵין לֶחֶם³³, וְיִלְדָּהּ אֵינוֹ
טַעֲנוֹן לֶחֶם, בֵּין לִפְנֵי כִפְרָה בֵּין לְאַחֵר כִּפְרָה³⁴.

(27) משנה וגמרא שם עט: (28) כלומר, אחר שקרבה
ראשונה. (29) כלומר, יקריב איזו מהן שירצה והלחם
עמה, אבל השניה אינו טעונה לחם. כן שנינו בפירוש
בבביתא שם. (30) ששניהם טענים לחם. (31) שאמר הרי
עלי להביא תודה ונתחייב באחריותה (אם נאבדה או מתה,
חייב להביא אחרת), ולפיכך יכול לצאת ידי חובתו גם בולד
הבהמה שהפריש, שהרי "אדם מתכפר בשבח הקדש" (ר'
יוחנן שם פ.). ומובן שמקריב עמו את הלחם, כשהוא
מקריבו ראשון. (32) שאמר הרי זו תודה, ואינו חייב
באחריותה. (33) כל אחת כדינה: חליפתה - בין לפני
כפרה בין לאחר כפרה, מפני שהוא כ"מרבה בתודות" (לשון
הגמרא שם) פירוש, השניה אינה כלל חליפתה של
הראשונה, שהרי הבעלים אינם חייבים להביא אחרת במקום
האבודה, ואם הביאו הרי זו תודת נדבה חדשה, ולפיכך
טעונה לחם אפילו לאחר כפרה. אבל בתמורת תודה, אין
טעם לחלק בין נודר לנודב, וכשם שתמורת תודה חובה
אינה טעונה לחם לאחר כפרה, כך גם תמורת תודת נדבה.
וכן פסק רבינו בפירוש לקמן בהלכה יג, ראה שם.
(34) פסיקה אחרונה זו נמשכת לדין ולד תודה בלבד.
ובגמרא (שם פ.) נתבאר למה אינו טעון לחם כשהקריבו
ראשון, מפני שהולד הוא מותר תודה, וכל מותר תודה אינו
טעון לחם. פירושנו זה מסלק תמיהתו של הרש"ש
בהגהותיו למנחות שם על רבינו, שסותר דברי עצמו בהלכה
יג, ונתבלטו בזה החזוֹן-איש ואחרונים אחרים.

ט. הַפְרִישׁ³⁵ תּוֹדָתוֹ וְאֶבְדָּה, וְהַפְרִישׁ אַחֲרָה תַּחְתִּיתָהּ
וְאֶבְדָּה, וְהַפְרִישׁ אַחֲרָה תַּחְתִּיתָהּ וְנִמְצָאוּ הָרִאשׁוֹנוֹת
וְהֲרִי שְׁלֹשָׁתָן עוֹמְדוֹת: נִתְפַּכֵּר בְּרִאשׁוֹנָה - שְׁנֵיהָ
אֵינָה טַעֲנוּנָה לֶחֶם³⁶, שְׁלִישִׁית טַעֲנוּנָה לֶחֶם³⁷; נִתְפַּכֵּר
בְּשְׁלִישִׁית - שְׁנֵיהָ אֵינָה טַעֲנוּנָה לֶחֶם, רִאשׁוֹנָה
טַעֲנוּנָה לֶחֶם; נִתְפַּכֵּר בְּאַמְצָעִית - שְׁתֵּיהֶן אֵינָן
טַעֲנוּנוֹת לֶחֶם³⁸.

(35) שם: (36) שהרי היא חליפתה של הראשונה.
(37) מפני שאינה חליפתה של הראשונה, אלא של השניה
והיא לא הוקרבה. (38) לפי שלשתיהן קשר ישיר עם
האמצעית.

י. הַמִּפְרִישׁ מַעוֹת³⁹ לְתוֹדָתוֹ וְאֶבְדּוֹ, וְהַפְרִישׁ מַעוֹת
אַחֲרוֹת תַּחְתִּיתָהּ, וְלֹא הִסְפִּיק לִקַּח בֶּהֶן תּוֹדָה עַד
שֶׁנִּמְצָאוּ מַעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת - יָבִיא מֵאֵלוֹ וּמֵאֵלוֹ
תּוֹדָה בְּלִחְמָה, וְהַשְּׂאֵר יָבִיא בֶּהֶן תּוֹדָה וְאֵינָה טַעֲנוּנָה
לֶחֶם⁴⁰, אֲבָל טַעֲנוּנָה נִסְכִּים⁴¹. וְכֵן הַמִּפְרִישׁ תּוֹדָתוֹ
וְאֶבְדָּה, וְהַפְרִישׁ מַעוֹת תַּחְתִּיתָהּ וְאַחֵר כֶּף נִמְצָאָה -

קכו שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שישי ה' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 נְטֵמָא אוּ יֵצֵא - תוֹרֵם⁵⁵ מִן הַשְּׁלֵם עַל הַפָּרוֹס, וּמִן
- 2 הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא, וּמִמָּה שֶׁבִּפְנִים עַל שֶׁבַחוּץ.

(50) שם יב: והמדובר כשנפרסה בין שחיטת התודה ובין זריקת הדם. (51) רבא שם לומד מהברייתא, שיצאה אחת מהן לא נפסלו הנשואות, ומכל-שכן נטמאה, שהרי הכל מודים שהציץ מרצה על הטומאה. (52) המדובר, כשנפרסו, יצאו ונטמאו כולן, אבל אם מקצתן נפרסו או נטמאו ישרים. בברייתא שם מו. אנו שונים, אם יצא לפני שחיטה מכניסו, מפני שלפני שחיטה לא נפסל ביוצא. ולפלא, שרבינו כתב כאן "מביא לחם אחר", ומשמע שגם ב"יצאו" הדין כן. (53) ברייתא שם. רבינו משווה כאן דין נטמא ויצא, לדין נפרס. וזה מנוגד לדבריו בתחילת ההלכה. ובדוחק אפשר לפרש, שכאן המדובר כשנטמאו או יצאו כולן (ראה השגת הראב"ד וכסף-משנה). (54) וצריך להביא תורה אחרת ולחמה. בברייתא שם נאמר בנטמא "וידי נדרו יצא, שהציץ מרצה על הטמא". וכנראה שגירסת אחרת היתה לרבינו. (55) ארבעה מיני לחם באים עם התודה, עשרה עשרה מכל מין, והכהן מרים אחד מכל מין ומניפם, ונאכלים לכהנים (פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכות יב, י"ז). וארבע חלות אלו נקראות "מורם מתודה".

- 3 טו. תוֹדָה⁵⁶ שֶׁנִּשְׁחָטָה עַל שְׂמוֹנִים חֲלוֹת - לֹא
- 4 קָדְשׁוֹ⁵⁷ אֲרֻבָּעִים מִתּוֹךְ שְׂמוֹנִים. וְאִם אָמַר: 'קָדְשׁוֹ
- 5 אֲרֻבָּעִים מִתּוֹךְ שְׂמוֹנִים - מוֹשֵׁךְ אֲרֻבָּעִים⁵⁸ מִתּוֹךְ
- 6 שְׂמוֹנִים וּמִרִים מֵהֶם אֶחָת מִפֶּל קֶרֶן⁵⁹, וְהָאֲרֻבָּעִים
- 7 הַשְּׁנִיּוֹת יִפְדּוּ⁶⁰ וְיֵצֵאוּ לְחֵלִין⁶¹.

(56) שם מח. וע: מחלוקת חזקיה ור' יוחנן. (57) כר' יוחנן שם. (58) כר' זירא שם, שבזה גם ר' יוחנן מודה, שקדשו ארבעים מתוך שמונים. והמחלוקת היא, כשהביא שמונים עם התודה ולא אמר כלום. (59) מכל מין מארבעת מיני הלחם. ראה למעלה הי"ד. (60) בגמרא שם מח: משמע שבכגון זה הנשואים צריכים פדיון (ויש לשאול, הלא שם המדובר בשתי הלחם שבאים מכספי הקדש, אבל כאן בקרבן יחיד, אם לא קדשו הארבעים הנשואים למה צריכים פדיון? והרי רבינו כתב בפ"ט ממעשה הקרבנות הכ"ד: "ומעשה הלחם של שניהם (נזיר ותודה) חוץ לעזרה". יוצא מזה, שלא נתקדשו בכלי והם חולין גמורים. ואפשר שהמדובר כאן כשהקדיש את כולם בפה, שאמר הרי אלו ללחמי תודה, אלא שבשעת שחיטת התודה אמר יקדשו ארבעים מתוך השמונים). (61) לא פירש רבינו מה יעשה בדמים (ראה למעלה הי"ג).

- 8 טז. הַשּׁוֹחֵט⁶² אֶת הַתּוֹדָה וְהָיָה לְחֶמֶה חוּץ לְחֹמַת
- 9 בֵּית פְּגִי⁶³ - לֹא קָדֵשׁ הֶלֶחֶם; אֲבָל אִם הָיָה חוּץ
- 10 לְעֶזְרָה - קָדֵשׁ הֶלֶחֶם אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ לְפָנִים⁶⁴.

(62) משנה וגמרא שם עח: (63) חומת הר הבית (רבינו בפירושו על המשנה, וכן פירש רש"י שם. וראה רש"י בבא מציעא ז.). (64) בעזרה. כר' יוחנן שם.

- 11 יז. שְׁחָטָה⁶⁵ עַד שֶׁלֹּא קָרְמוּ פָּנֵי הֶלֶחֶם בְּתַנּוּר,

(65) משנה שם. (66) בגמרא שם משמע, שאם לא נאפה כראוי הרי הוא כפרוס, ולמדנו למעלה בהלכה י"ד שאם נפרס אחד כולם פסולים.

- 14 יח. שְׁחָטָה⁶⁷ וּנְפָסְלָה בְּשַׁחֲטָתָה בְּמַחְשֶׁבֶת זִמְן⁶⁸ אוּ
- 15 בְּמַחְשֶׁבֶת מְקוֹם⁶⁹ - קָדֵשׁ הֶלֶחֶם⁷⁰. נִמְצְאָת בְּעֵלֶת
- 16 מוֹם⁷¹ אוּ טְרֵפָה אוּ שְׁשֻׁחָטָה שְׁלֹא לְשִׁמְהָ⁷² - לֹא
- 17 קָדֵשׁ הֶלֶחֶם. וְכֵן הִדִּין בְּאֵיל נְזִיר⁷³ עִם הֶלֶחֶם שְׁלֹו.

(67) משנה וגמרא שם. (68) חשב לאכלה אחרי יום וליילה. (69) לאכול את המורם חוץ לעזרה או לזרוק את הדם בחוץ (ראה פ"ג ה"א). (70) מפני שהפסול בא עם השחיטה ולא לפניו. (71) כחכמים שם. טריפה ובעלת מום פסולין לפני השחיטה. "זה הכלל, כל שפסולו קודם שחיטה, לא קדש הלחם. פיסולו אחר שחיטה, קדש הלחם". ברייתא שם. (72) אלא לשם קרבן אחר, ואע"פ שפסולו אחר שחיטה, לא קדש הלחם. בתורת כהנים (פרשת צו פרק יא) דרשו מהכתוב (ויקרא ז, יב) "על זבח התודה", מלמד שאין הלחם מתקדש עד שתהא זבחתה לשם תודה. (73) משנה שם. וכפי פירושו של רב פפא שם עט. והטעם, מפני שכל הזבחים שמביאים עמהם לחם לומדים מתודה, ובמשנה שם כתוב: וכן שני כבשי עצרת וכו'. ורבינו כאן השמיט דין זה, ולא נתברר למה.

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ו

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

(1) יבאר המחשבות שפוסלות הקרבנות, ובאי זו עבודה מעבודותיה המחשבה פוסלת.

- 18 א. שְׁלֹשׁ מַחְשְׁבוֹת הֵן שֶׁפּוֹסְלִין אֶת הַקֶּרְבָּנוֹת, וְאֵלוּ
- 19 הֵן: מַחְשְׁבַת שְׁנוֵי הַשָּׁם², וּמַחְשְׁבַת הַמְּקוֹם,³
- 20 וּמַחְשְׁבַת הַזִּמְן. מַחְשְׁבַת שְׁנוֵי הַשָּׁם פִּיצֵד? זֶה
- 21 הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבֶחַ שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ, פְּגוֹן שֶׁהָיָה עוֹלָה
- 22 וַיִּחְשֹׁב שֶׁהוּא שְׁלָמִים³, אוּ יִשְׁחָטְנוּ לְשֵׁם עוֹלָה
- 23 וּשְׁלָמִים, אוּ לְשֵׁם שְׁלָמִים וְלְשֵׁם עוֹלָה, אוּ שִׁשְׁחַט
- 24 הַזֶּבֶחַ שְׁלֹא לְשֵׁם בְּעָלָיו - זֶה הִיא מַחְשְׁבַת שְׁנוֵי
- 25 הַשָּׁם. מַחְשְׁבַת הַמְּקוֹם פִּיצֵד? פְּגוֹן שִׁשְׁחַט אֶת
- 26 הַזֶּבֶחַ לְשִׁמּוֹ עַל מִנֵּת לְזֶרֶק דָּמוֹ אוּ לְהִקְטִיר מִמֶּנּוּ
- 27 דָּבָר הָרָאוּי לְהִקְטִיר חוּץ לְעֶזְרָה, אוּ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ
- 28 דָּבָר הָרָאוּי לֶאֱכִילָה חוּץ לְמְקוֹם אֲכִילָתוֹ - זֶה הִיא
- 29 מַחְשְׁבַת הַמְּקוֹם. וְזִבְחִים שֶׁחָשַׁב בָּהֶן מַחְשָׁבָה זֶה -
- 30 הֵם הַנִּקְרָאִים זִבְחִים שִׁשְׁחָטָן חוּץ לְמְקוֹמָן. מַחְשְׁבַת
- 31 הַזִּמְן פִּיצֵד? פְּגוֹן שִׁשְׁחַט אֶת הַזֶּבֶחַ לְשִׁמּוֹ עַל מִנֵּת
- 32 לְזֶרֶק דָּמוֹ מֵאַחֵר שֶׁתִּשְׁקַע הַחֲמָה, שְׂאִינוֹ זִמְן
- 33 לְזִיקָתוֹ, אוּ לְהִקְטִיר מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לְהִקְטִיר
- 34 לְמַחֵר מֵאַחֵר שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד הַשָּׁחַר, שְׂאִינוֹ זִמְן
- 35 הִקְטָרְתּוֹ, אוּ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לֶאֱכִילָה לְאַחֵר

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שישי ה' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קכו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בחסות העוף מעכב, ולפיכך הוא גמר ההזאה, וכן במשנה שם שנינו בחטאת העוף "מיצה דמה שלא לשמה - פסול".
ו. והמנחות הנקמצות - בארבעה¹³: בקמיצה¹⁴, ובנתינת הקמץ בכלי שרת¹⁵, ובהולכת הקמץ למזבח, ובזריקתו על האש.

משנה, מנחות יב, א. (14) דומה לשחיטה בזבח, השחיטה מפרידה בין חלק מזבח (הדם) לבשר, וגם הקומץ כן (רש"י זכאים יג.). (15) דומה לקבלת הדם.

ז. אבל אם חשב בדברים אחרים חוץ מאלו¹⁶, פגון שחשב בשעת הפשט או בשעת נתינת או בשעת הולכת אמורין למזבח, או בשעת פלילת המנחה¹⁷ או בשעת הגשתה¹⁸, וכיוצא בדברים אלו - אין אותה המחשבה מועלת כלום. בין שהיתה מחשבת שנוי השם, בין מחשבת המקום, בין מחשבת הזמן.

(16) ב'תורת כהנים' פרשת צו פ"ב ה"ד - למדו, שאין המחשבה פוסלת אלא בדברים המעכבים את הכפרה, וכל אלו אינם מעכבים. (17) לפני הקמיצה, ואין מחשבה פוסלת לפני קמיצה כמו בזבח לפני השחיטה (ראה 'תוספות' זכאים יג, ב - ד"ה זה הכלל). (18) ראה ההערה הקודמת.

ח. וכן המחשב באחת מארבע עבודות אלו או בכלן מחשבה אחרת חוץ משלש מחשבות אלו - אין אותה המחשבה מפסדת כלום. כיצד? המחשב בשעת שחיטה וקבלה והולכה וזריקה להניח דם הזבח או אמוריו למחר או להוציאן חוץ לעזרה¹⁹, או שחשב לזרק הדם על הכבש שלא פגג היסוד, או לתן את הנתינין למעלה למטה ואת הנתינין למטה למעלה, או לתן דמים הנתינין במזבח החיצון במזבח הפנימי או את הנתינין בפנימי לחיצון, או להכניס דם החטאת לפנים, או שחשב שיהיה הזבח טמאים או שאר הפסולין לאכילה, או שיקריבו טמאים או שאר הפסולין לעבודה, או לערב דם הזבח בדם הפסולין, או שחשב לשבר עצמות הפסח ולאכל ממנו נא, או שחשב לשרף חטאות הנשרפות חוץ לזמן או חוץ למקומן - בכל אלו המחשבות וכיוצא בהן הזבח פסול²⁰. וכן אם חשב בשעת קמיצת המנחה ובשעת נתינתה לפלי ובשעת הולכתו ובשעת זריקתו על האש להניח קמצה או לבנותה למחר או להוציאו לחוץ - הרי זה פסול.

(19) כחכמים במשנה, זכאים לה, ב - בניגוד לדעת רבי יהודה, הפוסל בשלושה אלה. (20) כל הדינים שנמנו כאן חוץ מדיני חטאת הנשרפת, נשנו שם לה, ב. ולו, א - בלי מחלוקת. דיני חטאת הנשרפת, שנינו בברייתא שם לה, א.

ט. כבר בארנו²¹, שהולכה שלא ברגל - אינה הולכה, לפיכך אין המחשבה פוסלת בה. והמהלך

זמן הראוי לאכילתו - זו היא מחשבת הזמן. וזכאים שחשב בהן מחשבה זו - הם הנקראים זכאים שנסחטו חוץ לזמן, והם הנקראים פגול בכל מקום, וזהו פגול האמור בתורה.

(2) משנה, זכאים ב, א. כל הזכאים שנזבחו שלא לשם כשרים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח והחטאת (שהם פסולים ממש). (3) ואע"פ ששנינו שעולה שנשחטה שלא לשמה כשרה, כולל אותה רבינו כאן במחשבות הפוסלות, מפני שלא עלתה לשם חובה וחייב להביא אחרת. (4) ויקרא ז, יח: "פיגול יהיה" (ראה ה"ב).

ב. מפי השמועה למדו, שזה שנאמר בתורה⁵: ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו - אינו מדבר אלא במחשב⁶ בשעת הקרבה שיאכל ממנו בפלוישי. והוא הדין לכל קרבן שחשב עליו בשעת מעשיו שיאכל ממנו לאחר זמן הראוי לאכילת אותו קרבן. וכן אם חשב להקטיר ממנו במזבח דבר הראוי להקטרה [לאחר זמן הראוי להקטרה]. כך למדו מפי השמועה: אחר אכילת אדם ואחד אכילת מזבח⁷, אם חשב עליהן אחר זמן - הרי הקרבן פגול.

(5) שם. (6) שם כט. (7) שם כח. התורה כתבה: "ואם האכל יאכל", שתי אכילות משמע.

ג. אבל קרבן שלא נפסדה מחשבתו, אלא נזרק דמו על המזבח להלכתו ונשאר ממנו לאחר זמן אכילתו - אותו הנשאר נקרא נותר, ואסור לאכלו, והקרבן כבר נרצה וכפר. הרי הוא אמר בדם: ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר - פיון שהגיע דם למזבח להלכתו נתפסרו הבעלים ונרצה הקרבן. לפיכך אין מתפגל אלא דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח⁸, כמו שיתבאר⁹. אחד זבח שחשב בו אחת משלש מחשבות אלו בשעת שחיטה, או שחשב בשעת קבלת הדם, או בשעת הולכתו למזבח, או בעת זריקתו על המזבח.

(8) משנה, שם מג, א. (9) לקמן פ"ח ה"ז, עיי"ש. (10) משנה, זכאים יג, א. "שהזבח נפסל בארבעה דברים וכו'".

ד. נמצאת למד, שבארבע עבודות¹⁰ הזבח נפסל במחשבה: בשחיטה, ובקבלה, ובהולכת הדם, ובזריקתו על המזבח.

ה. והעוף - בשני דברים¹¹: במליקה, ובמצוי הדם¹².

(11) משנה, שם סד, ב. וס"ה, א. (12) רבינו סובר שמחשבה פוסלת במצוי הדם בין בעולת העוף ובין בחטאת העוף, ואע"פ שחטאת העוף טעונה הזאה, וזה בהתאם לדעתו בפ"י מהל' מעשה הקרבנות ה"ז, שמיצוי

קכח שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום ש"ק ו' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

3) למרוב שברצפת העזרה והדם יוצא לחוץ. ולמה לא יזרוק כשר מן הדם שנשאר אחר זריקת הפסול, שהרי פסול אינו עושה שיריים? דעת רבינו שרק הדם שנשאר במזרק - שיריים הבהמה אינו שיריים אבל הדם שנשאר במזרק - שיריים הוא. וראה למעלה פרק א הלכה כז, שבזריקה שלא כהלכתה גם הדם שבמזרק כשר. ואולי כאן הזריקה היא כהלכתה, מפני שהמחשבה אינה מועילה. (4) הכוונה לטמא שעושה שיריים, אבל בשאר פסולים יחזור הכשר ויקבל.

ג. בְּדָבָר הָרָאוּי לְעִבּוּדָה פִּיּוּצָה? מִנְחַת הָעֹמֶר
שֶׁקִּמְצָה שְׂלֹא לְשִׁמָּה - הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁנַּעֲשִׂית לְשִׁמָּה
וְשִׁירִיָּה נֶאֱכָלִין; מִפְּנֵי שֶׁהֵיא מִן הַשְּׁעוּרִים, וְאֵין
הַשְּׁעוּרִים דָּבָר הָרָאוּי לְשִׁמָּה קִרְפָּנוֹת.²⁹ וְכֵן הַמִּחְשָׁב
בְּמִנְחַת קִנְאוֹת³⁰ וְהַלְבוּנָה עֲלֶיהָ קִדְּם שְׂלֵקֶט הַלְבוּנָה
- אֵין מִחְשָׁבָתוֹ מוֹעֵלָת, שֶׁהִרִי אֵינָה דָּבָר הָרָאוּי
לְעִבּוּדָה.³¹ וְכֵן כָּל פִּיּוּצָה בָּזָה.³²

5) שכל המנחות האחרות באות מן החטים. רבינו גורס בגמרא שם "דחידוש הוא" פירוש, מנחה זו דינה יוצא מן הכלל, שבאה מן השעורים, ואף על פי שמנחת סוטה באה גם מן השעורים, אינה דומה למנחת העומר שבאה גריסים גסים אבל מנחת סוטה היא קמח (רש"י), והראב"ד גורס "דחדש היא" פירוש באה מן התבואה החדשה, אבל שאר המנחות אסור להביאן מתבואה חדשה עד הקרבת שתי הלחם בשבועות. (6) מנחת סוטה שקינא לה בעלה, ואמרה תורה (במדבר ה, טו) ולא יתן עליה לבונה. במנחות ד. למדו מן המקרא שאם עשאה שלא לשמה פסולה כחטאת. (7) מפני שיש עליה לבונה. (8) כגון חסר שמנה, ריבה שמנה ופסולים אחרים שנמנו למעלה בפרק יא.

ד. בְּמָקוֹם הָרָאוּי לְעִבּוּדָה פִּיּוּצָה? מִזְבֵּחַ שְׁנִפְגָּם³⁶
וְחֹשֶׁב מִחְשָׁבֶת זִמָּן אוּ מִחְשָׁבֶת מָקוֹם - לֹא פָּסֵל
הַזִּבְחָה בְּמִחְשָׁבָה זֶה, שֶׁהִרִי אֵין הַמָּקוֹם עֲתָה רָאוּי
לְעִבּוּדָה.³⁷ קִמְצָה אֵת הַמִּנְחָה בַּחוּץ³⁸ וְחֹשֶׁב בְּשִׁעַת
קִמְצָה מִחְשָׁבֶת זִמָּן אוּ מִחְשָׁבֶת מָקוֹם - אֵין
מִחְשָׁבָה זֶה כְּלוֹם.³⁹

9) בובחים נט. למדו מהכתוב (שמות כ): "וזבחת עליו" כשהוא שלם ולא כשהוא חסר (וראה למעלה פרק ג הלכה כ"ב). (10) ואף על פי שיהיה ראוי לעבודה אחרי שיתקנוהו. (11) חוץ לעזרה.

ה. אֵלּוּ דְּבָרִים⁴² שֶׁאֵינָן רָאוּיִן לְאֲכִילָה מִן הַקִּרְפָּנוֹת
וְרָאוּיִן לְהַקְטִירָה: הָדָם⁴³ וְהָאֹמֶרִין וּבִשָּׁר הָעוֹלָה,
וְהַקִּמְצָה וְהַלְבוּנָה מִן הַמִּנְחָת הַנִּקְמָצוֹת.⁴⁴

12) הלכות ה"ז משמשות הקדמה להלכות הבאות אחריהן. (13) אף על פי שאין מקטירים את הדם אלא זורקים אותו, כלל אותו רבינו בין הראויים להקטרה מפני שהוא אכילת מזבח.

ו. וְאֵלּוּ רָאוּיִן לְאֲכִילָה וְאֵינָן רָאוּיִן לְהַקְטִירָה:
הַבִּשָּׁר הַנֶּאֱכָל מִכָּל הַזִּבְחִים, בֵּין הַנֶּאֱכָל לַפְּהִימִים⁴⁵
46

1 בְּמָקוֹם שֶׁאֵינָן צָרִיף - הָרִי זֶה הוֹלְכָה, וְהַמִּחְשָׁבָה
2 פּוֹסְלָתָהּ בָּהּ. פִּיּוּצָה? קִבַּל הָדָם וְהוּא עוֹמֵד בְּמָקוֹמוֹ
3 וּפִשְׁט יָדוֹ לְזָרְקוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ²², וְחֹשֶׁב בְּעַת שֶׁפִּשְׁט
4 יָדוֹ בְּדָם - אֵין הַמִּחְשָׁבָה פּוֹסְלָתָהּ בָּהּ; אֲבָל אִם קִבַּל
5 הָדָם בְּפָנִים וְלֹא הִלָּךְ בּוֹ לִגְבֵי הַמִּזְבֵּחַ, אֲלֹא הִלָּךְ בּוֹ
6 וְהוֹצִיאוֹ לַחוּץ²³, וְחֹשֶׁב בְּשִׁעַת הִלּוּכּוֹ לַחוּץ
7 בְּמִחְשָׁבֶת הַזִּמָּן וּבִפְיּוּצָה בָּהּ - הָרִי זֶה פּוֹסְלָתָהּ.²⁴

21) למעלה פ"א הכ"ג. (22) זוהי הולכה שלא ברגל. (23) זבחים טו, ב - לא מחוץ לעזרה אלא ריחוק מן המזבח (רש"י שם). (24) מחלוקת תנא-קמא ורבי אלעזר שם יג, א. ופסק כתנא-קמא. (כסף-משנה. לפי גירסתנו בסוגיה שם טו, ב - משמע שהמחשבה פוסלת רק בשעת החזרתו למזבח אחרי שהריחיקו, אבל בהולכה המרחיקה מן המזבח לא, וכן דעת רש"י שם. ואולי גירסה אחרת היתה לעיני רבינו. ראה ברטנורא בפירושו על המשנה, שם).

יום ש"ק ו' אייר ה'תשע"ו

פֶּרֶק אַרְבַּעָה עָשָׂר

1) יבאר אם המחשבה הולכת אחר העובד או אחר הבעל, אין המחשבה מועלת אלא בהראוי לעבודה ובדבר הראוי לה.

א. אֵין הַמִּחְשָׁבָה הוֹלֶכֶת אֲלֵא אַחֵר הָעוֹבֵד, אֲבָל
מִחְשָׁבֶת בַּעַל הַקֶּרֶן אֵינָה מוֹעֵלָת כְּלוֹם.² אֲפֹלוּ
שֶׁמַּעֲנֵי הַבָּעֲלִים שֶׁפִּגְלוּ, וְהִזְתָּה מִחְשָׁבֶת הָעוֹבֵד
נִכְוָה - הָרִי זֶה כָּשֵׁר.¹¹

2) ובמדרש רבה (ויקרא כב, ז) "תני ר' ישמעאל אף על פי שהבעלים יושבים ומחשבים כל היום אין הכל הולך אלא אחר השוחט".

ב. וְאֵין הַמִּחְשָׁבָה מוֹעֵלָת אֲלֵא מִמֵּי שֶׁהוּא רָאוּי
לְעִבּוּדָה, וּבְדָבָר הָרָאוּי לְעִבּוּדָה, וּבְמָקוֹם רָאוּי
לְעִבּוּדָה. מִמֵּי שֶׁהוּא רָאוּי פִּיּוּצָה? אֶחָד מִן הַפְּסוּלִין
לְעִבּוּדָה שֶׁקִּבַּל הָדָם אוּ הוֹלִיף אוּ זָרַק, וְחֹשֶׁב בְּשִׁעַת
הָעִבּוּדָה מִחְשָׁבֶת מָקוֹם אוּ מִחְשָׁבֶת הַזִּמָּן - לֹא פָּסֵל
בְּמִחְשָׁבָתוֹ, לְפִי שֶׁאֵינָן רָאוּי לְעִבּוּדָה. וְאוֹתוֹ הָדָם
שֶׁקִּבַּל אוּ שֶׁזָּרַק מִקְצָתוֹ - יִשְׁפֹּךְ לָאֶמָּה³. וְאִם נִשְׁאָר
דָּם הַנֶּפֶשׁ - יִחְזֹר הָרָאוּי לְעִבּוּדָה וְיִקְבַּל בְּמִחְשָׁבָה
נִכְוָה. אֲבָל אִם חֹשֶׁב הַפְּסוּל בְּשִׁעַת שְׁחִיטָה - פָּסֵל
בְּמִחְשָׁבָתוֹ; שֶׁהַשְּׁחִיטָה כָּשֶׁרָה בַּפְּסוּלִין, כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנוֹ. יֵשׁ קִרְפָּנוֹת, שֶׁאִם נַעֲשׂוּ שְׂלֹא לְשִׁמָּן -
כָּשֶׁרִין, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. לְפִיכָךְ, אִם קִבַּל הָדָם כֵּהֵן זֶה
שֶׁאֵינָן רָאוּי לְעִבּוּדָה אוּ הוֹלִיכּוֹ אוּ זָרַק - פָּסֵל
הַזִּבְחָה, כְּאֵלּוּ עֲשָׂאָהוּ לְשִׁמּוֹ שֶׁהוּא פְּסוּל. וְאִם עַל פִּי
שֵׁישׁ דָּם הַנֶּפֶשׁ, וְיִחְזֹר הַכָּשֵׁר וְקִבַּל זָרַק - כָּבֵד נִפְסֵל
הַזִּבְחָה⁴. וְלֹא מִפְּנֵי מִחְשָׁבֶת שְׁנוּי הַשֵּׁם פָּסֵל אוֹתוֹ,
אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּסוּל לְעִבּוּדָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.²⁸

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום ש"ק ו' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קבט

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ט. חשב שיאכלו הטמאים או הפסולין מדבר הראוי
לאכילה או שיקטירו הטמאים או הפסולין מדבר
הראוי להקטרה חוץ לזמן אכילה והקטרה - הזבח
פגול²¹, כמו שבארנו²². חוץ למקום אכילה והקטרה
- הרי זה פסול²³ ואינו פגול.

(21) והאוכלו חייב כרת, והטעם, מפני שאכילת טמאים
ופסולים נקראת אכילה, ולפיכך המחשבה באכילתם פוסלת.
(22) בהלכה א, שמחשבת חוץ לזמנו היא פגול. (23) ואין
חייבים כרת על אכילתו.

י. אין אכילה פחותה מפזית, ולא הקטרה פחותה
מפזית. לפיכך, המחשב לאכל מדבר הראוי לאכילה
פחות מפזית או שחשב להקטיר מדבר הראוי
להקטרה פחות מפזית, בין במחשבת זמן בין
במחשבת מקום - הזבח פשר. חשב לאכל פחצי זית
בחוץ ולהקטיר פחצי זית בחוץ, או שחשב לאכל
פחצי זית אחר זמן אכילה ולהקטיר פחצי זית אחר
זמן הקטרה - הזבח פשר; שאין אכילה והקטרה
מצטרפין. ואם הוציאו בלשון אכילה ואמר:
שיאכל פחצי זית ותאכל האש חצי זית - הרי אלו
מצטרפין; לשון אכילה אחד הוא. חשב לאכל או
להקטיר פחצי זית, וחזר וחשב על חצי זית אחר
באותה המחשבה - הרי אלו מצטרפין. חשב לאכל
פחצי זית ושתאכל בהמה או חיה פחצי זית, בין
במחשבת מקום בין במחשבת זמן - הרי אלו
מצטרפין; ששם אכילה אחד הוא²⁴. חשב על פזית
שיאכלוהו שנים - הרי אלו מצטרפין. חשב לאכל
פזית ביותר מפדי אכילת פרס²⁵ - הרי זה מצטרף.
חשב בשעת זביחה לאכל פחצי זית ובשעת זריקה
לאכל פחצי זית - הרי אלו מצטרפין, בין במחשבת
המקום בין במחשבת הזמן. וכן אם חשב על פזית²⁶
בשעת קבלה ועל פזית בשעת הולכה; שארבע
העבודות מצטרפות והרי הן כעבודה אחת. חשב
להקטיר פחצי זית מן הקמץ וכחצי זית מן הלבונה
- הרי אלו מצטרפין; שהלבונה עם הקמץ למנחה
באמורין לזבח. לפיכך, אם חשב להקטיר פזית מן
הלבונה חוץ לזמנו - הרי זה פגול, כמו שנתבאר.
אחד המחשב לזרק דם הזבח פלו בחוץ או למחר,
או שחשב לזרק מקצת דמו בחוץ או למחר - בין
שחשב על פדי הזיה מן הדם פסול²⁷.

(24) מפני שאכילת כלבים נקראת אכילה, שנאמר (מלכים ב'
ט, י): ואת איובל יאכלו הכלבים. (25) זמן אכילת שלוש
ביצים. (26) צריך להיות: "כחצי זית" (כסף משנה).
(27) כלומר, בחוץ כדינו - פסול, ולמחר כדינו - פגול.

בין הנאכל לכל אדם, ושיירי המנחות, ושתי הלחם
ולחם הפנים.

(14) בשר חטאות ואשמות וחזה ושוק של קדשים קלים.

ז. ואלו דברים שאינן ראויין לא לאכילה ולא
להקטרה: בשר חטאת הנשרפת¹⁵, והעור של בהמה
כלו, חוץ מעור האלה¹⁶ שהוא [ראוי] לאכילה.
אבל המראה, והוא הקרום הדק הדבק בעור ומבדיל
בינו וביין הבשר - אינו ראוי לאכילה. וכן העצמות
והגידיים והקרננים והטלפים, והנוצה של עוף
והצפרנים והחרטום שלו, וראשי אגפים וראש
הזנב. אפלו מקומות הרפים מפל אלו הדבוקים
בבשר, שאלו יחתכו מן החי יבצבץ הדם ויצא,
הואיל ואינן חשובין - נקראים דבר שאינו ראוי
לאכילה לענין הקרננות. וכן המרק והתבלין,
והשליל¹⁷ והשליא¹⁸ וביצת העוף, והבשר שפולטתו
הספין בשעת הפשט וישאר מדבק בעור, והוא
הנקרא אלל - פל אלו אינן חשובין לענין מחשבת
הקרננות, והרי הן פדבר שאין ראוי לאכילה.

(15) כולה במקום המיוחד לכך בעזרה אחר הקטרת אימוריה
למזבח. (16) במשנה קב. "העור שתחת האליה".
(17) עובר שנמצא במעי הבהמה השחוטה ורוב האנשים
אינם אוכלים אותו. (18) העור שהעובר מונח בו ויוצא
אחר הלידה.

ח. ומחשביין על דבר העומד לאבוד או על דבר
העומד לשרפה¹⁹. המחשב באחת מאותן ארבע
העבודות או בכלל לאכל דבר שאין דרכו לאכילה
או להקטיר דבר שאין דרכו להקטרה, בין במחשבת
המקום בין במחשבת הזמן - הזבח פשר. ביצד?
חשב לשותות מדם הזבח או לאכל מאמוריו או מן
הקמץ ומן הלבונה בחוץ או למחר, או שחשב
להקטיר מבשר הזבח או משיירי המנחה בחוץ או
למחר - הרי הזבח פשר. וכן אם חשב לאכל או
להקטיר מן העור ומן העצמות והגידיין והמרק או
האלל וכיוצא בהן, בין במחשבת זמן בין במחשבת
מקום - הזבח פשר. וכן אם חשב לאכל מפריים
ושעירים הנשרפין בחוץ או למחר - הרי הן
פשרים²⁰. וכן כל פיוצא בזה.

(19) אין הכוונה לדבר שמצוה לשרפו, אלא לדבר שסופו
להישרף או ליאבד, ובשעה שמחשב עליו הוא עודנו קיים.
(20) "חישב באכילת פרים ובשריפתם לא עשה ולא כלום".
כאן אנו עומדים בידי מחשבת אכילה בדברים שאינם
ראויים לאכילה ולכן מקומו של דין זה כאן, אבל חישב
בשריפתם, שזו היא מצוותם, אין מקומו כאן אלא בפרק יג.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ל' ניסן-אייר תשע"ו

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ו

מצות לא תעשה קל. קכט.

1 המצוה המשלימה מאה ושלשים — האזהרה
2 שהנהרנו מלאכול בשר קדשים שנטמאו, והוא אמרו
3 יתעלה: "והבשר אשר יגע בכל-טמא לא יאכל" (ויקרא
4 יב, יט); ומי שעבר ואכלו — לוקה. ובתוספתא זבחים
5 (פרק ה) נתבאר, ששהור שאכל בשר טמא — הרי זה
6 לוקה את-הארבעים. ובפרק ב' מגמרא פסחים (כד):
7 אמרו: "טמאת הגוף (טמא שאכל בשר של קדש) בכרת,
8 טמאת הבשר (שאכל בשר טמא של קדש) בלאו". וכבר
9 נתבאר דיני מצוה זו בפרק י"ג מזבחים (משנה ב).

10 המצוה הקכ"ט — האזהרה שהזהר השמא מלאכול
11 קדש, והוא אמרו ביולדת: "בכל-קדש לא-תגע" (שם, ד).
12 ולשון ספרא (פרשת תוריע): "בכל-קדש לא-תגע ואל-
13 המקדש לא תבא — מה מקדש הנכנס לו בטמא ענוש
14 כרת, אף הקדש האוכלו בטמא ענוש כרת". ולמד
15 באמרו "לא-תגע" באדם שאכל במזיד, שסומך על הכלל
16 שנתבאר במכות (יד): בבאור אמרו יתעלה: "בכל-קדש
17 לא תגע", והוא אמרם בגמרא מכות: טמא שאכל
18 את-הקדש, בשלמא ענש כתיב: "והנפש אשר-תאכל
19 בשר מזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו ונכרתה"
20 (שם ז, כ); אזהרה מנא לן? אתיא מ"בכל-קדש לא-תגע".
21 ושם אמרו: "בכל-קדש לא-תגע" — אזהרה לאוכל.
22 אתה אומר אזהרה לאוכל, או אינו אלא אזהרה לנוגע?
23 תלמוד לומר: "בכל-קדש לא-תגע ואל-המקדש לא
24 תבא" — מקיש קדש למקדש: מה מקדש שיש בו
25 נטילת נשמה (חייב כרת) אף קדש דבר שיש בו נטילת
26 נשמה; ואי לגייעה — מאי נטילת נשמה איכא (אין)
27 תיתכן נטילת נשמה? אלא לאכילה. ואפקה רחמנא
28 (התורה התבטאה) לאכילה בלשון גייעה למימר דנגיעה
29 באכילה. ומן-הלשונות האלה יתבאר לך, שטמא שאכל
30 את-הקדש חייב כרת, במה דברים אמורים? אם הוא
31 מזיד; אבל אם הוא שוגג — הרי זה מקריב קרבן עולה
32 ויורד, כמו שהזכרנו במצוה ע"ב ממצות עשה. וכבר
33 נתבאר דיני מצוה זו בפרק י"ג מזבחים (קו.).

יום שני א' אייר ה'תשע"ו

מצות עשה צא.

34 המצוה הצ"א — הצווי שנגצטינו לשרוף הנוהר
35 (התורה קבעה זמן לאכילת קרבנות מסוימים והנוהר מהן לאחר
36 הזמן הוא "נוהר"), והוא אמרו יתעלה: "והנוהר מבשר
37 הזבח ביום השלישי באש ישרף" (ויקרא ז, יז). ובפרוש

אמרו על זה שאמר יתעלה בכבש הפסח: "לא תותירו
ממנו עד-בקר והנוהר ממנו עד-בקר באש תשרפו" (שמות
יב, י), אמרו במכלתא: "בא הכתוב לתן עשה על לא-
תעשה". ובמקומות רבים בפסחים (פד) ובמכות (צ: וטז).
וזהו ליתם (מקומות רבים נוספים) אמרו בפרוש שלא דנוהר
לאו שנתק לעשה הוא (שאם מקיים את ה"עשה": "באש
תשרפו" — מנתק את הלאו ומבטלו), ולפיכך אין לוקין עליו.
והעשה הוא מה-שהזכרנו, שנגמרו: "והנוהר ממנו עד
בקר באש תשרפו". ודין הפגול (שהכהן המקריב חשב
מחשבות מסוימות, שלא כפי הצורך) והנוהר שוה, כמו
שאבאר במצות לא-תעשה (לא תעשה קלב), שפיר הזכיר
את-הפגול בלשון "נוהר". וכבר נתבאר גם דיני מצוה זו
בפסחים (כז) ובסוף תמורה (לד.).

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ו

מצות עשה צ.

1 המצוה המשלימה תשעים — הצווי שנגצטינו
2 לשרוף קדשים שנטמאו, והוא אמרו יתעלה: "והבשר
3 אשר יגע בכל-טמא לא יאכל באש ישרף" (ויקרא ז, יט),
4 ובגמרא שבת (כד): באור לבאר, מה-טעם אסור להדליק
5 שמן תרומה שנטמא ואמרו: "שבתון (מצות השביתה
6 ממלאכה ביום-טוב) עשה הוא, והרי יום טוב עשה
7 ולא-תעשה, ואין עשה (של שריפת קדשים שנטמאו) דוחה
8 את לא-תעשה ועשה". ענין הדברים האלה הוא:
9 שעשית מלאכה ביום טוב אסורה, והעושה עובר על
10 מצות עשה, שכן בטל מצות עשה, והוא אמרו ביום
11 טוב: "יהיה לכם שבתון" (שם כג, כד); ועובר על מצות
12 לא-תעשה, לפי שעבר על לאו, והוא אמרו: "כל-
13 מלאכה לא-יעשה בהם" (שמות יב, טז), כלומר: ביום
14 טוב. אבל שרפת קדשים טמאים אינה אלא מצות עשה,
15 ולפיכך אסור לשרפם ביום טוב מחמת הכלל שהזכיר:
16 "אין עשה דוחה את לא-תעשה ועשה". ואמרו שם (שבת
17 כה). עוד דבר, וזו לשונו: "כשם שמצוה לשרוף קדשים
18 שנטמאו, כך מצוה לשרוף שמן (לאו דוקא) תרומה
19 שנטמא". וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפסחים (פב).
20 ובסוף תמורה (לג.).

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ו

מצות עשה מט.

1 המצוה המ"ט — הצווי שנגצטינו בעבודת היום,
2 כלומר: כל-הקרבנות וההודיין שהן חובה ביום צום כפור
3 לכפר בהם כל-העונות, כמו שאמר הכתוב. והיא כל-

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ו

מצות לא תעשה קיג.

המצוה הקי"ג — האזהרה שהזהרנו מלעבוד
בקדשים (כגון: לחרוש בבהמת קדשים) והוא אָמְרוּ יְתַעֲלָה:
"לא תעבד בבכר שורך" (דברים טו, יט), ולמדנו שאר
קדשים מן הבכור שיהיו כלם אסורים בעבודה. וכבר
נתבאר בסוף מסכת מכות (כא:), שהעובד באחד מן
הקדשים — לוקה.

יום שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ו

מצות לא תעשה קיד.

המצוה הקי"ד — האזהרה שהזהרנו מלגז (לגזוז)
צמר הקדשים והוא אָמְרוּ: "ולא תגז בכור צאנך" (דברים
טו, יט), ולמדנו שאר קדשים מן הבכור שיהיו כלם
אסורים בעבודה וגזזה. וכבר נתבאר דיני שתי המצוות
האלה כלומר: גזזה ועבודה, במסכת בכורות. וגם הגזוז
דבר (כמות קטנה ביותר) מן הקדשים — לוקה.

החקה האמורה ב'אֲחֵרֵי מוֹת' (ויקרא טז, א). והראיה
שהכל מצוה אחת, אָמְרָם בְּסוֹף פָּרָק ה' מִכְּפֹרִים (ס:):
"כל-מעשה יום הכפורים האמור על הסדר, הקדים
מעשה לחברו — לא עשה כלום". וכבר נתבאר כל-דיני
מצוה זו במסכת המיחרת לה, והיא מסכת יומא.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ו

מצות עשה מט. קיח.

המצוה המ"ט נדפסה ביום הקודם.

המצוה הקי"ח — הצווי ששצטוינו שכל-הנהגה
מן-ההקדש או אוכל קדש, כלומר: תרומה בשגגה —
יחזיר מה שאכל או כדי מה-שנהגה עם תוספת חמש,
והוא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "ואת אשר חטא מן-הקדש ישלם
ואת-תמישתו יוסף עליו" (ויקרא ה, טז), ואמר עוד:
"והאיש כי-יאכל קדש בשגגה וגו'" (שם כב, יד). וכבר
נתבאר דיני מצוה זו במסכת מעילה (טו.) וגם במסכת
תרומות (פרק ז).

המשך ביאור למסכת קידושין ליום רביעי עמ' א

צורך לכפול את הדברים, אלא מכיל לאו אתה שומע הן:
נמרא
שואלת הגמרא: שפיר קאמר ליה — יפה אמר לו רבי חנינא בן
גמליאל לרבי מאיר, שמשמעם אחר הוצרך משה רבינו לכפול את
דבריו, ואין ללמוד מכך שכל תנאי צריך לכפולו.
משיבה הגמרא: אמר לה רבי מאיר, אי סלקא דעתך — אם תעלה
בדעתך שהסיבה לאמירת התנאי בצורה זו לאו לתנאי בפול הוא
דאמאי — לא נאמרה משום שצריך לכפול התנאי, אם כן היה צריך
לכתוב רק 'ואם לא יעברו ונאחזו בתבכם', ומה שהוסיף משה
ואמר 'בארץ כנען'

ואם לא יעברו חלוצים אתכם, ונאחזו בתבכם בארץ כנען. רבי
חנינא בן גמליאל אומר, אין ללמוד מלשון התנאי שהתנה עמהם
משה רבינו, שכל תנאי צריך לכפול, כיון שבתנאי בני גד ובני
ראובן היה טעם מיוחד, שמחמתו צריך היה תדבק לאומרו, שאם
לא יעברו חלוצים יקבלו את נחלתם בארץ כנען, שאלמלא היה
משה רבינו אומר בן, יש בפי' — היה אפשר להבין מדבריו
שאפילו בארץ כנען לא יתחילו — שאם לא יעברו חלוצים לפני
אחייהם, אפילו בארץ כנען לא יקבלו חלק, בקנס על כך שמאסו
בה, לכן אמר משה רבינו בפירוש שאם לא יעברו חלוצים, לא
יפסידו את חלקם בארץ כנען, אלא יטלו בארץ כנען ובארץ גלעד
על פי הגורל ככל ישראל, ואם כן אין ללמוד מכך שכל תנאי יש

המשך ביאור למסכת קידושין ליום חמישי עמ' ב

מעוברת ועדיין לא נולדה הבת, מקודשת, כיון שמקצתו בא
לעולם. ומבררת הגמרא, קאמא — כשיטת מי נאמרו דבריו.
מבארת הגמרא: מדובר בשהו עובדה — לאחר שלשה חודשי
עיבורה שאז העיבור ניכר וחשוב, וכדברי הפל — בין לרבה ובין
לרב יוסף, שלדברי שניהם לא אמר רבי אליעזר בן יעקב שניתן
להפריש תרומה אלא כשכבר גדלה התבואה לשיעור של 'שחת',
אבל בשיעור פחות מזה לדברי שניהם אין הקידושין חלים. ואף
לדברי רבה שרק בתבואה הגדילה על מי גשמים חלים דבריו, כאן
גם כן חלים הקידושין, שהרי עיבור האשה גם הוא תלוי רק בידי
שמים ולא במעשי האדם.
אמר אביי, רבי אליעזר בן יעקב, ורבי — רבי יהודה הנשיא, ורבי
מאיר, בולחו ככירא לחו — כל אלו סוברים שאדם מקנה דבר
שעדיין לא בא לגמרי לעולם אלא התחיל לבוא קצת, ויחול קנינו
כשיבוא הדבר לעולם לגמרי.
מבאר אביי את דבריו: רבי אליעזר בן יעקב, נלמד מהא דאמרין
בתוספתא לעיל, שאדם יכול להפריש תרומה מפירות שעדיין לא
צמחו לגמרי, שלא הביאו שליש, ואף שעדיין לא באו לעולם
לגמרי.
רבי סובר כן ממה דתניא בברייתא

צורך שתגדל התבואה ותהיה לפחות כ'שחת', ונחלקו בדבר אחר,
אמר רבה, לא אמר רבי אליעזר בן יעקב שניתן להפריש תרומה אף
מתבואה שלא גדלה 'שליש' אלא ב'שחת' דבי ביבשא —
שמסתפקת ממי גשמים, שכיון שאינה תלויה במעשי האדם הרי
היא כמי שהתחילה לבוא לעולם, ואף אם עדיין לא הביאה שליש,
אפשר להפריש ממנה ועליה. אבל ב'שחת' דבי שקאי — הזקוקה
להשקאת בני אדם, לא אמר רבי אליעזר בן יעקב שניתן להפריש
ממנה תרומה, כיון שיתכן שלא ישקה ותיפסד ולא תצמח, והרי
היא כדבר שלא בא לעולם כלל. ורב יוסף אמר, אפילו ב'שחת' דבי
שקאי סובר רבי אליעזר בן יעקב שניתן להפריש ממנה תרומה,
כיון שכבר הגיעה לצמיחה חשובה של 'שחת', הרי זה דבר שבא
לעולם.
מבררת הגמרא לפי לשון זו: קאמא אולא — כשיטת מי ניתן להבין
את דברי רבי חנינא, שאמר על הא (דחניא) [דחניא] במשנתנו,
האומר לחבירו, אם ילדה — תלד אשתך נקבה הרי הבת מקודשת לי,
לא אמר כלום ואין קידושו קידושין, ואמר רבי חנינא, לא שנו דין
זה אלא כשאין אשתו מעוברת, אבל אם היתה אשתו מעוברת דכרי
קנימים. ומשמע מדבריו שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם
כלל, אבל דבר שמקצתו בעולם אדם מקנה, ולכן אם אשתו

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

סֵלֶת - שמנפים את הקמח שלא יהיה מעורב בפסולת. וּמִנְחַת
הָעוֹמֵר, אֵף עַל פִּי שֶׁהָיָה בָּהָּ מִן הַשְּׁעוּרִין, מכל מקום יש בה
מעלה שֶׁמֻּעֲוֶנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, וּבָהָּ גֵרֶשׁ - שמנפים היטב את קמח
השעורים לבל יהיה מעורב בו קליפת השעורה. אבל וזו - מנחת
סוטה, אין בה אף מעלה מאלו המעלות, שכן אֵינָה מֻעֲוֶנָה לֹא שָׁמֶן
וְלֹא לְבוֹנָה, וּבָהָּ מִן הַשְּׁעוּרִין, וּבָהָּ קֶמֶח שֶׁאֵינוּ מְנוּפָה.
הַתְּבָרָה שֶׁמִּנְחַת חוּטָא אֵינָה טְעוּנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, ומביאה הגמרא
ברייתא בענין זה. תִּנְיָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרִין הוּא - היה ראוי
שֶׁתִּהְיֶה מִנְחַת חוּטָא מֻעֲוֶנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, כִּדִּי שְׁלֵא יִהְיֶה חוּטָא
נִשְׁכָּר שִׁקְלוֹ בִּמְנַחְתּוֹ. וּמִפְּנֵי כֵּה אֵינָה מֻעֲוֶנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, כִּדִּי
שְׁלֵא יִהְיֶה קֶרְבֵּנוֹ כְּהוֹדֵר. וּבְרִין הוּא שֶׁתִּהְיֶה חֲטָאת חֶלֶב - כלומר
כל החטאות, שנקראו חטאת חלב מֻעֲוֶנָה נִסְכִּים כִּקְרִבּוֹת נִדָּר
וּנְדָבָה, כִּדִּי שְׁלֵא יִהְיֶה חוּטָא נִשְׁכָּר. וּמִפְּנֵי כֵּה אִמְרָה הַתּוֹרָה
בַּפֶּרֶשׁ נִסְכִּים 'לִפְלֹא נִדָּר אוּ בְּנִדְבָה', ללמדנו שאין חיוב נסכים אלא
בִּקְרִבָּן הַבָּא בְּנִדָּר אוּ בְּנִדְבָה, אִךְ חֲטָאת אֵינָה מֻעֲוֶנָה נִסְכִּים, כִּדִּי
שְׁלֵא יִהְיֶה קֶרְבֵּנוֹ שֶׁל חוּטָא כְּהוֹדֵר עַל יְדֵי הַנִּסְכִּים. וּמִמְשִׁיכָה
הַבְּרִייתָא, שאף שכל החטאות אין בהם נסכים כִּדִּי שֶׁלֹא יִהְיֶה קֶרְבֵּנוֹ
שֶׁל חוּטָא מִהוֹדֵר, אֲבָל חֲטָאתוֹ שֶׁל מִצְוֵה וְאִשְׁמוֹ מֻעֲוֶנָה לְחֵבִיא
עַם קֶרְבָּנוֹתֵינוּ נִסְכִּים, לְפִי שֶׁאֵין קֶרְבָּנוֹת אֵלּוּ בָּאֵין עַל חֲטָא, אלא
לְהַשְׁכִּיר לִישְׁתֵּר, ולכן הם באים עִם נִסְכִּים. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וכי
קֶרְבָּנוֹת הַמִּצְוֵה אֵינֵם בָּאִים עַל חֲטָא, אֵינִי, וְהָאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרִי
נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, עַל שֶׁכֵּה דְּבָרִים - חֲטָאִים, נִנְעִים בָּאֵין
'וְכו' - עַל הָאֵדָם לְהִיּוֹת מִצְוֵה, הִרִי מְבֹאֵר שֶׁנִּגְעִי מִצְוֵה בָּאִים
מִחֲמַת חֲטָא, וּמִמִּילָא גַם הַקֶּרְבָּנוֹת בָּאִים לְכַפֵּר עַל כֵּךְ, ואִין אִמְרוּ
שָׂאִינִם בָּאִים עַל חֲטָא. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא, הָתֵם - בַּמִּצְוֵה, אִין
הַקֶּרֶבֶן בָּא עַל חֲטָא, כִּיּוֹן שֶׁעַל יְדֵי הַיִּסּוּרִים וְהַבּוּשָׁה שֶׁהִיוּ לוֹ
מִנְּעִיָּה, הוּא דְּאִיכְפֹּר לִיהִי חֲטָא שֶׁמִּחֲמַתּוֹ בָּא הִנֵּג. וְכִי מִיִּיתִי
קֶרְבֵּן - הַקֶּרֶבֶן שֶׁמְבִיא הוּא רַק כִּדִּי לְאִשְׁתְּרִין בְּקֶדְשִׁים הוּא דְּקָא
מִיִּיתִי - שֶׁאֵינוּ יוֹצֵא מִטּוֹמְאוֹתָיו עַד שֶׁיֵּבִיא קֶרֶבֶן. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא,
אֵלֵּא מִצְוֵה לְדַבְּרֵךְ, שֶׁהִטַּעַם שֶׁמְבִיאֵין נִסְכִּים עַל חֲטָא מִצְוֵה
הוּא מְשׁוּם שֶׁאֵינָה בָּאָה עַל חֲטָא, אִם כֵּן חֲטָאת נְזִיר - שֶׁמְבִיא הַנְּזִיר
חֲטָאת בְּמִלָּתָא יֵמִי נִזְרוּ תִּהְיֶה מֻעֲוֶנָה נִסְכִּים עִם הַקֶּרֶבֶן, לְפִי שֶׁלֹא
חֲטָא הַנְּזִיר בְּנִזְרוֹתּוֹ, וְנִמְצָא שֶׁאֵינָה בָּהָּ עַל חֲטָא. עוֹנָה הַגְּמָרָא,
סָבַר לָהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁאִמַּר שֶׁהִטַּעַם שֶׁאֵין מְבִיאִים נִסְכִּים בַּחֲטָא
הוּא כִּדִּי שֶׁלֹא יִהְיֶה קֶרְבֵּנוֹ שֶׁל חוּטָא מִהוֹדֵר, בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַקָּפֶר,
דְּאָמַר שְׁנִיזִיר נִמְיִי חוּטָא הוּא - כִּיּוֹן שֶׁצִּיעִיר אֵת עֲצָמוֹ מִן הֵיין, ואִין
לֹאֲדָם לְהוֹסִיף חוֹבָה עַל נַפְשׁוֹ מִמָּה שֶׁלֹא צִיּוּתָהּ עֲלֵיו הַתּוֹרָה, וְיֵשׁ
חֶשֶׁשׁ שֶׁמָּא יַעֲבֹר עַל נִזְרוֹתּוֹ וְיִכְשַׁל בְּאִיסוּרֵי הַנְּזִיר, וְנִמְצָא שֶׁחֲטָאתוֹ
בָּאָה עַל חֲטָא.
שֶׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה, רַבֵּן גְּמִלְיָאֵל אָמַר בְּשֵׁם שֶׁמַּעֲשִׂיהָ מַעֲשֶׂה בַּהֲמָה, כֵּךְ
קֶרְבָּנָה בִּו', מְבִיאָה הַגְּמָרָא. תִּנְיָא, אָמַר לֵהֵן רַבֵּן גְּמִלְיָאֵל לְחֶבְרִים,
סוֹפְרִים, הִנְיָחוּ לִי וְאֶדְרָשְׁנָה לְכֶם הִטַּעַם שֶׁמִּנְחַת הַסּוֹטָה בָּאָה דּוֹקָא
מִן הַשְּׁעוּרִים בְּמִין חוּטָא - כִּמוֹ תַּכְשִׁיט שֶׁמַּחֲבִירִים אוֹתוֹ לִשְׁנֵי קִצּוֹת
צוּאֵרֵי הַחֲלוֹק לְנוֹי.

וּמִקְטִירוֹ בְּכָלִי שָׂרֵת. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, כִּיצַד נֹאמַר שֶׁכֵּבֶר עֵתָה
לֹאֲחֵר שֶׁהִעֲלָהוּ בְּכָלִי שָׂרֵת מִקְטִיר לִיהִי, וְהִרִי עֲדִיין לֹא מִלְחוּ,
וּבַהֲמִשְׁךְ הַבְּרִייתָא מְבֹאֵר שֶׁמּוֹלְחוּ וְנוֹתְנוּ עַל גְּבִי הָאִישִׁים, וּמִשְׁמַע
שֶׁאֵינוּ מִקְטִירוֹ אֵלֵּא לֹאֲחֵר הַמִּלְחָה. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא, אִין כּוּוֹנֵת
הַבְּרִייתָא שֶׁמַּעֲלָהוּ בְּכָלִי שָׂרֵת וּמִיד מִקְטִירוֹ, אֵלֵּא אֵימָא שֶׁמַּעֲלָהוּ
בְּכָלִי שָׂרֵת עַל מִנֵּת לְהַקְטִירוֹ לֹאֲחֵר מִכֵּן כְּשִׁמּוֹלְחוּ.
מְבֹאֵר בַּבְּרִייתָא לְגַבִּי קוֹמֵץ הַמִּנְחָה וּמּוֹלְחוּ וְנוֹתְנוּ עַל גְּבִי
הָאִישִׁים, אִמְרַת הַגְּמָרָא שֶׁדִּין זֶה נִלְמַד מִדְּבָרֵינוּ "וְכָל קֶרֶבֶן
מִנְחָתְךָ בְּמִלְחָת תִּמְלֹךְ וְגו'".
עוֹד מְבֹאֵר בַּבְּרִייתָא שֶׁלֹאֲחֵר שֶׁקֶרֶב הַקּוֹמֵץ שִׁירֵיהֶם נִאֲכָלִין.
שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, מִנְּלֵן שֶׁהַקְטֵרֶת הַקּוֹמֵץ מִתִּירָה אֶת אֲכִילַת הַשִּׁירִיִּים
לְכַהֲנִים, וּמִשְׁבִּיבָה דְּבָרֵינוּ "וְהַקְטִיר הִכְהֵן אֶת אוֹכְרֵתָהּ וְגו'",
וְכָתִיב בַּפֶּסֶק הַבָּא לֹאֲחֵר מִכֵּן, "וְהִנֵּה תִּתֵּר מִן הַמִּנְחָה לְאֶהֱרֹן
וּלְבָנָיו" - וְהִינֵנוּ שֶׁלֹאֲחֵר הַקְטֵרֶת הַקּוֹמֵץ הוֹתֵרֶת מִן הַמִּנְחָה
לֹאֲהֶרֶן וּלְבָנָיו. מְבֹאֵרֶת הַגְּמָרָא, מֵאִמְתִּי נִחְשַׁב שֶׁקֶרֶב הַקּוֹמֵץ
וּמוֹתָרִים הַשִּׁירִיִּים בִּאֲכִילָה, לְמַר בְּדָאִית לִיהִי וְלְמַר בְּדָאִית לִיהִי -
נִחְלָקוּ בִּזָּה הַתְנָאִים וְלִכֵּל תְּנָא כְּשִׁישְׁתּוֹ, דְּאִימַר בַּבְּרִייתָא, הַקּוֹמֵץ,
מֵאִמְתִּי נִחְשַׁב שֶׁהוֹקֵרֶב לַעֲנֵן שִׁדְיָה מִתִּיר אֶת הַשִּׁירִיִּים בְּאֲכִילָה,
רַבִּי תִּנְיָא אָמַר, מִשְׁתַּשְׁלֹם בִּו הָאֹר - מִמֵּתִי שֶׁאֲחֻזָּה בִּו הָאֵשׁ
אִפִּילוּ מַעֲט, הוֹתֵר הַשִּׁירִים בִּאֲכִילָה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אִין הַשִּׁירִים
מוֹתָרִים אֵלֵּא מִשְׁתַּיִצֵּת הָאֹר בְּרוּבּוֹ.
בַּהֲמִשְׁךְ הַבְּרִייתָא מְבֹאֵר לְגַבִּי שִׁירֵי הַמִּנְחָה, וְנִשְׂאִין הַכְּהֲנִים לִיתֵן
לְתוֹכָם יֵין וְשֵׁמֶן וְדָבָשׁ. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, מֵאִי מִשְׁמָא שֶׁהוֹתֵר לְתֵת
לְתוֹכָם יֵין וְדָבָשׁ, וּמִשְׁבִּיבָה, אָמַר קָרָא לְגַבִּי מִתְנֹת כְּהוֹנָה לִךְ נִתְתִּים
לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָן לְחֶק עוֹלָם, וּלְמִשְׁחָה הִינֵנוּ לְגִדּוּלָה, כִּלּוֹמַר שֶׁיֵּאֱכֹלוּ
אֶת מִתְנֹתֵיהֶם בְּדֶרֶךְ גִּדּוּלָה בְּדֶרֶךְ שֶׁהַמְּלָכִים אוֹכְלִין, - וְלִכֵּן מוֹתֵר
לְתֵת בְּשִׁירֵי הַמִּנְחָה שֶׁמֶן וְדָבָשׁ שֶׁהוּא דֶּרֶךְ גִּדּוּלָה.
מֵה שֶׁמְבֹאֵר בַּבְּרִייתָא לְגַבִּי הַשִּׁירִים וְאִין אִיסוּרִין אֵלֵּא מִלְחָמִין,
מְבֹאֵרֶת הַגְּמָרָא שֶׁדִּין זֶה נִלְמַד מִדְּבָרֵינוּ "לֹא תֹאכְלָה בְּמִין חֶלְקִים",
וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן לֵקִישׁ שְׁדוֹרְשִׁים אֶת הַמִּילָה 'חֶלְקִים' אִף עַל
הַנֶּאֱמָר קוֹדֵם לָכֵן, כִּלּוֹמַר, שֶׁאֲפִילוּ חֶלְקִים שֶׁל כְּהֲנִים שֶׁנִּיתֵן לָהֶם
לְאֲכִילָה לֹא תֹאכְלָה בְּמִין.
שֶׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה כָּל הַמִּנְחֹת טְעוּנוֹת שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה בִּו', שׁוֹאֵלֶת
הַגְּמָרָא, וְכִי וְכָל הַמִּנְחֹת מֻעֲוֶנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה חוּץ מִמִּנְחַת סוֹטָה,
וְהָאֵימָא מִנְחַת חוּטָא - דִּהִינֵנו קֶרֶבֶן עוֹלָה יוֹרֵד הַבָּא עַל חֲטָאִים,
כְּגוֹן שֶׁנִּכְנַס לְמִקְדָּשׁ בְּטוֹמָאָה בְּשׁוּגָה, אוּ חֲטָא בִּשְׁבֻעַת הַעֲדוּת
וּשְׁבֻעַת בִּטּוּי, שאִף הִיא אֵינָה טְעוּנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, דְּרַחֲמָנָא אָמַר
'וְהִבֵּיא אֶת קֶרְבָּנָהּ אֲשֶׁר חֲטָא עֲשִׂיתָ הָאֵפֶה סֵלֶת לְחֲטָאת לֹא יִישִׁים
עָלֶיהָ שָׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבָנָה". מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא, הַתְנָא שֶׁל
מִשְׁתַּנִּינוּ כְּשִׁמְנָה הַחֲלוֹקִים בֵּין מִנְחַת חוּטָא לְשֹׂאֵר מִנְחוֹת, לֹא מִנָּה
כֹּל חֲלוֹק בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ שֶׁנִּהְיָ בְּכָל מִנְחוֹת וְלֹא בִּמְנַחַת סוֹטָה, אֵלֵּא
הִכִּי קָאָמַר - כִּיּוֹן כֹּל הַדִּינִים יִיחָד, וְשִׁנָּה כֵּךְ - כָּל הַמִּנְחֹת יֵשׁ בָּהֶן
לְפָחוֹת אֲחָת מִהַמִּעֲוֹלוֹת הַלֵּל, שֶׁמֻּעֲוֶנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, וּבָאִוֹת מִן
הַחִטִּיִּין, וּבָאִוֹת סֵלֶת. וּמִפְּרֵשׁ הַגְּמָרָא, שֶׁמִּנְחַת חוּטָא, אִף עַל פִּי
שֶׁאֵינָה מֻעֲוֶנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, מְכַל מִקּוֹם בָּהָּ מִן הַחֲטָאִין וּבָהָּ

המשך מעמוד קצח

רַב הוּנָא, תִּנְיָוֶה - שֶׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה, הַקְּדָשׁ אֲשֶׁה בְּתִרְמוֹת
וּבְמַעֲשֵׂרוֹת וּבְמִתְנֹת וּבְמִי חֲטָאת וּבְאִפְרִי, תִּרִי זוּ מִקְדָּשָׁה,
וְאִפִּילוּ אִם הַמִּקְדָּשׁ הוּא יִשְׂרָאֵל שִׁישׁ לוֹ בְּהֵם רַק טוֹבֵת הַנָּאָה.
וּמְבֹאֵר שֶׁטּוֹבֵת הַנָּאָה מִמּוֹן.
אָמַר לִיהִי רַבִּי חֵיִיא בַר אֲבִין, וְלֹא אוֹקִימָנָא - וְכִי לֹא הִעֲמַדְנוּ
שֶׁמְדוּבָר בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ בִּירוּשָׁה מְכֻלִּים מִבֵּית אֲבִי אֲמֹ בִּהֵן,
וְהַיִּחִידוּ אֵינוּ שְׁטוֹבֵת הַנָּאָה נִחְשַׁב מִמּוֹן, אֵלֵּא שֶׁמִּתְנֹת שֶׁלֹא
הוֹרְמוּ הִרִי הֵן כְּמִי שְׁדוֹרְמוּ.

מְכֻלִּים - פִּירוֹת שֶׁלֹא הוֹפְרָשׁוּ מִהֵם תְּרומוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת, מִבֵּית אֲבִי
אֲמֹ בִּהֵן, וְקָא סָבַר הַתְנָא שֶׁמִּתְנֹת כְּהוֹנָה שְׁלֵא הוֹרְמוּ ו'הוֹפְרָשׁוּ',
כְּמִי שֶׁהוֹרְמוּ דְּמִין - הֵן דּוֹמוֹת, וְהִכְהֵן זֹכֶה בָּהֶן קוֹדֵם הַהִפְרָשָׁה,
כִּיּוֹן שֶׁנִּגְמַר מִלֵּאכְתָּן וְהֵן עוֹמְדוֹת לְהִיתָרָם, וְכִיּוֹן שֶׁאֲבִי אִימֹ
הִכְהֵן זֹכֶה בְּתִרְמוֹתָהּ, אִף נִכְדוּ שִׁירָשׁ אוֹתוֹ זֹכֶה בְּתִרְמוֹתָהּ, וְלִכֵּן הוּא
יִכּוֹל לְקַדֵּשׁ בַּה אֲשֶׁה.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה אִמּוֹרָאִים שְׁדִינִים בַּעֲנִין זֶה: בְּעָא מִיָּנִי - שָׁאֵל רַבִּי
חֵיִיא בַר אֲבִין מִרַב חוּנָא, מִזְבֵּית הַנָּאָה מִמּוֹן אוּ אֵינָה מִמּוֹן. אָמַר לִיהִי

יום ראשון ל' ניסן - היום חמשה עשר יום, שהם שני שבועות ויום אחד לעומר (חסד שבתפארת) קלג

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד א

רש"י

תוספות

ה"ז ומקטירו ס"ד. ולא גרס אטו בכלי שרת מקטר ליה, והכי קא קשיא ליה, מקטירו סיד והרי צדין לא מלחא וספא קתני ומולחו ונותנו על גבי האשים, אלקוא השתא הוא דמקטר ליה: **אלא איכא** פועלו להקטירו בכלי שרת. כלומר מעלהו בכלי שרת להקטירו לאחר שימלחו: קרב הקמין למר בראית ליה וכו'. קרב הקמין דקתני דמיתיר שירים באכילה מאימת חשיב קריבה להיתיר שירים.

לרבי יוחנן בראית ליה משתצת האור ברבו. ולרבי חנינא משתשלוט בו ואפלו מעט: למשה. גבי מתנות כהנה כתיב (ומקרי יו"ט) לך נתינים למשקחה: **לא תאפה חמין חלקם וגו'** אפילו חלקם שירים לא תאפה חמין, דדרשינן ליה האי חלקם דקרא נמי לפניו אלא תאפה: מנחת חומא. הכא על חטא דמטמא מקדש ושביעת העדות ושביעת בטוי, דכתיב והם ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו' (ויקרא י"ז ח"ט) וכו'. כלומר לא קתני מלתא באפי' נפשיה, אלא כרוך ותני הכי, כל המקדושות טענות שמן ולבונה ובאות חסין. כלומר תאנים טענות באות מיתת חסין ובאות סלת. כלומר קדא מהני מעלייתא אית בהו, כיצד מנחת חוטא אפי' שאינה טעונה וכו': **שלא יחא חומא נשכר**. להקל במנחתו יותר משאר מנחות: חטאת חלק. כל חטאת סתם קרי חטאת חלק, דבתי חלב כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו (ויקרא י"ז ג), וכתיב בתריה פרשת חטאות נשכים. סלת למנחה ועשרון לכבש יין ושמן רביעית ההין כמו שמקריבין לעולה ושלמים: **וספני מה אינם טענות**. דכתיב בפרשת נשכים (ומקרי טו) לפלא נדר או בנדבה, הכא בנדר נקדה טען נשכים, ואין חטאת ואשם טעונים נשכים: **חטאתו ואשמו של מצורע**. איתרבו בנדיא לנשכים במסכת מנחות בפרק שתי מדות (דף ל"א) על שבעה דברים נגעים באין. ומפרש ליה בערכין בפרק יש בערכין (דף ט"ז) מנעיה איכפר ליה. וסוטים ובשתי של נגע כפרו לו על אותו חטא: וכן קא מיתיי קרבן לאשתוריו בפרשתם הוא דמיתיי. שיש טמאות שהצריכן הכותב בפרק לטריהקון. וכן וזה וילדת ומצורע וזו שנטמא: חטאת נזיר. שמוביא במלאת ימי נזרו חטאת ועולה ושלמים: נזיר חומא הוא. שצער עצמו מה יחין: חוטה. בטרין בלע"ה, ודוא של חוב, ודוממים בו שני צוארי חלוק לנוי: דשמעיה

ומקטירו בכלי שרת, בכלי שרת מקטיר ליה. אלא אימא, מעלהו בכלי שרת להקטירו: ומולחו ונותנו על גבי האשים, דכתיב 'וכל קרבן מנחתך במלח המלח וגו': קרב הקומין שיריה נאכלין: מנול, דכתיב 'והקטירו כהן את אופרתה וגו'', וכתיב 'והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו'. קרב הקומין, למר בראית ליה ולמר בראית ליה, דאיתמר, הקומין, מאימתי מתיר שיריים באכילה, רבי חנינא אמר, משתשלוט בו האור. רבי יוחנן אמר, משתיצת האור ברובו: ורשאין הכהנים ליתן לתוכו יין ושמן ודבש. מאי טעמא, אמר קרא 'למשחה' לגדולה, בדרך שהמלכים אוכלין: ואין אסורין אלא מלחמין, דכתיב 'לא תאפה חמין חלקם', אמר רבי שמעון בן לקיש, אפילו חלקם לא תאפה חמין: כל המנחות כו': וכל המנחות טענות שמן ולבונה, והאיכא מנחת חומא, דרחמנא אמר 'לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה'. הכי קאמר, כל המנחות טענות שמן ולבונה, ובאות מן החיטין, ובאות סלת. מנחת חומא, אף על פי שאינה טעונה שמן ולבונה, באה מן החמין ובאה סלת. מנחת העומר, אף על פי שהיא באה מן השעורין, טעונה שמן ולבונה, ובאה מן גרש, וזו אינה טעונה לא שמן ולא לבונה, ובאה מן השעורין, ובאה קמת. תניא, אמר רבי שמעון, בדין הוא שתהא מנחת חומא טעונה שמן ולבונה, שלא יחא חומא נשכר. ומפני מה אינה טעונה, שלא יחא קרבנו מהודר. ובדין הוא שתהא חטאת חלב טעונה נשכים, שלא יחא חומא נשכר. ומפני מה אינה טעונה, שלא יחא קרבנו מהודר. אבל חטאתו של מצורע ואשמו טעונים נשכים, לפי שאין באין על חטא. איני, והאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, על

התם, מנעיה הוא דאיכפר ליה. כי מיתיי קרבן, לאשתוריו בפרשתם הוא דקא מיתיי. אלא מעתה, חטאת נזיר תהא טעונה נשכים לפי שאינה באה על חטא. סבר לה ברבי אלעזר הקפר, דאמר נזיר נמי חומא הוא: רבן גמליאל אומר בשם כו': תניא, אמר רבן גמליאל לחכמים, סופרים, הניחו לי ואדרשנה פמין חומא, דשמעיה

מעונה נשכים. א"ל דאניה טענה נשכים משום דאניה בנדר ונדרה דיל"ה פ"ד בדין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל בבור ומעשר אינו בדין. **סבר** לה ברבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא להו דאפילו נזיר טהור חוטא הוא דהא נזיר טמא היה מביא חטאת העוף ועופות אינם טעונים נשכים כדאיתא בפרק שתי מדות (מנחות דף ז') והכי איתא בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (דף י') ובפרק ג' דנזיר (דף י"ט). דאף על גב דקרא בנזיר טמא כתיב אכן אפילו נזיר טהור קאמרין דקסבר רבי אלעזר הקפר חוטא הוא וחינו טעמא דכתב קרא בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא וקשה משמעטא קמיתא נזיר (דף ט') דתנן אהא נאה דרי זה נזיר ודלמא אתנאה לפניו במצות קאמר אמר שמואל שתפוס בשערו ואמר אתנאה נזירא עבדי מילתא דעבירה ואמרין ליה נאה אין אפילו רבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי נזיר טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא אתי למיעבר על נזירותיה אבל נזיר טהור לאו חוטא קרינן ביה ואם תאמר שמואל סבירא ליה הנהא אליבא דרבי אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא וסתמא דגמרא דהכא דפ"ג דנזיר (דף י"ט) לאו כשמואל וסתמא דמתניתין דקרי ליה נאה אליבא דרבנן דאמרי לאו חוטא לפום סתמא דגמרא אם כן תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא דתענית (דף י"א) כל היושב בתענית נקרא חטא סבר לה ברבי אלעזר הקפר ותענית בנזיר טהור הוא דאמרין בפ"ק דנדרים (דף י') רבי אלעזר הקפר אומר וכו' מכאן שיושב בתענית נקרא חוטא והתם מיידי בנזיר טהור כדפרשישית ומדמי ליה יושב בתענית והשתא אית לן למימר דסתמא דגמי דנדרים נמי דמדמי יושב בתענית לנזיר טהור דלא כשמואל דאיהו הוה מדמי ליה דקא לנזיר טמא לפי שמצער את עצמו מכל דבר שהרי יושב בתענית ומתחרט בנזיר טמא שמתחרט משום צער דבעי מיסתר נזירותיה בנזיר טהור אינו צער מיהו תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר בפ"ק (לעיל דף י"א) דיושב בתענית נקרא חוטא ובפרק החובל (נ"ק דף ל"א) פריך ואין אדם רשאי לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע לדורע לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות ומוקי לה שמואל כיושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בנדרא דבריות (דף ט') דאמר (וחטא) שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא ניתי דהא כפר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי איכא למימר נזיר כי

מיתיי קרבן לאו לכפרה מיתיי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה אי"ל למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו לכפרה אתי והכא משמע דשמואל דבא על חטא אינה טעונה נשכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף י"ט) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאפי' בעל מיעקר עקר מיתיי ואבתי והוה מצי למפרך התם לר' שמעון דהכא ולר' ישמעאל מספק נזיר לר' ישמעאל מספק נזיר טמא לר' שמעון אפי' מספק נזיר טהור ובפרק קמא דשבויות (דף ק') נמי לא מתרץ כמו בבריות דלאו משום כפרה אתי: **סבר** לה ברבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר' אלעזר הקפר והא איהו גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף י') אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא וי"ל אגב שטפיה דנטק בכל דוכתא הכי נקט נמי הכא כי האי לישראל: **כמין** חומר. פי' רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרותא דפילון (פסח דף סג). בשמים מעורבין ותרומם בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין תעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבריו מה חמור כלומר מה מעשיך:

סוטה. פרק שני – היה מביא דף טו עמוד ב

תוספות

איכא למפרך מה למצורע. הא סוגיא כרב אחא בריה דרבא דאמר בפרק המפלת (נה) דף כג. רבי ישמעאל אל ג"ש שאניה מופנה כל עיקר למידין ומשיבין ולפי המסקנא דילין ליה מבבלי לא תיקשה נמי לרב יהודה דאמר אין למידין כל עיקר:

מה מים שלא נעשתה בהם מלאכה. וא"ת כיון דמי כיוור חי מי לא עסקין שקדש ממנו

כבר יש לומר אפי' אם קדש בן שצאן
הדרין שבו לא היה מלאכה גבי שטילה דחנן
בפ"ק דרים (מ"ג) עשה בן מלאכה או ששרה בן
פתו פסולין ואפי' קתני (ס"ט מ"ה) מים שנחתום
מטבל בן את הארז ולקטוף פסולין ושחוא מריר בן
ידיו כשרין אלמא א' חשיב מלאכה הדחת
ידים אלא הדחת כלים ומי נחתום כדקתני תחם:
ומה מים שלא נשתנו. תימה דמאחר דמי כיוור
הן ומי כיוור כשרין במי מקוה ומי מקוה
שנשתנו מראידן כשר כדתנן במסכת מקואות פ"ז
(מ"ג) דמי צבע אין פוסלין המקוה בשינוי מראה
ועוד תימה לרבי מאי שנא פסולא אמר מה מים
ומה דשתנו ובובריה פ"ב דמסכת י"ד (ף ק"ג) לא מסיק
הכי גבי ביטולי עוברי כוכבים ונראה דהבא נמי
אסמכתא בעלמא הוא וליכא אלא פסולא דרבנן:
נתאבמו החזירין לתוך כבשן האש מהו.
תימה מ"ש דקא מבעיא ליה הכא
בנראה וחוור ונראה הוא בפ' לולב הגזול (סופו) ק
(ג:) דקא מבעיא לן וליא אפשיט ועוד מאי שנא
מזה דמאמר ובובריה פ"ב דף י"ג (יג) בגרי הוה נשתנו
מקורעין וא' שטוששין שני עבדות פסולה
ואפי' הכי אם כיבס שטושש וגיעול שלחן חורו
לדתיין כדמייני ברייתא פרק המזבח מקדש (ס"ט
ף ק"ה) בגרי כדוהא אין עשיין אותן מעשה מחס
אלא מעשה אורג נתנעלו אין מכבסין אותן לא
בגרו ולא באהל ופרכין א' במים מכבסין אמר
אביי ד' הוונעו לגמים מכבסין אותן בגרל אמר
דמכבסין אותן ולא אמר דגרולו:
והא תתם הדרי ומפשטי. פריש"י מודלא קתני
שנעשה בן מלאכה ש"מ אמלאה לא
קפיד אשינוי קפיד וקשיא לרבי מתוספתא דנגעים
פרק אין מצורע ר' אליעזר אומר עץ ארז ואובב
ושני תולעת שנאמר בתורה לא נעשית בן
הקוה אלמא דמלאכה פוסלת בן לא' אליעזר
גופיה:

לרבות

תולעת שֶׁהִפְשִׁיל בְּהֵן קוֹפְתָּה
אִילָלוּ: נָכַם לְהִיכֵל וּפָנָה לִימִי
אֵלָּא דֶּרֶךְ יָמִין: מָקוֹם הָיָה שָׁם
וַיִּכְנֹס, תִּלְמוֹד לִזְמֵר 'בְּקִרְקַע הַמִּזְבֵּחַ'
'אֲשֶׁר יִהְיֶה', הָא בְּיַד, יֵשׁ שָׁם
וְגו', מִלְּפָד שֶׁהָיָה מִתְקֵן מִבְּחוּץ

דשמעיה לרבי מאיר דקאמר, היא האכילתו מעדני
עולם, לפיכך קרנגה מאכל בהמה. אמר ליה, התינח
עשירה, עניה מאי איכא למימר. אלא בשם ששמעיה
מעשה בהמה, קד קרנגה מאכל בהמה: **משנה**. היה
מביא פלי של חרס ונותן לתוכה חצי לוג מים מן
הכיוור. רבי יהודה אומר, רביעית. בשם שמעטט בכתב
קד מועט בפנים. נכנס להיכל ופנה לימינו וקום היה
שם אמה על אמה, וטבלא של שיש וטבעת היתה
קבועה בה, כשהוא מנביה וגוטל עפר מתחתיה, ונותן
בדי שיראה על המים, שנאמר 'ומן העפר אשר יהיה
בקרע המשכן יקח כהן ונתן אל המים': **גמרא**.
תנא, פלי של חרס חדשה, דברי רבי ישמעאל. מאי
מעמא דרבי ישמעאל, גמר פלי פלי ממוצער. מה לחלן
חרס חדשה, אף פאן חרס חדשה. והתם מגלג, דכתיב
'ושחט את הצפור האחת אל פלי חרש על מים חיים',
מה מים חיים, שלא נעשתה בהן מלאכה, אף פלי
שלא נעשתה בו מלאכה. אי מה לחלן מים חיים
אף פאן מים חיים, לרבי ישמעאל הכי נמי, דאמר
רבי יוחנן, מי כיוור. רבי ישמעאל אומר, מי מעין הן.
וחכמים אומרים, משאר מימות הן. איכא למיפרך, מה
למוצער שבין טעון עץ ארו וואוב ושני תולעת. אמר
רבה, אמר קרא 'בכלי (חרס) [חרש]', פלי שאמרתי
לך כבר. אמר רבא, לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו,
אבל נתאכמו פניו פסולין. מאי מעמא, דיומא דמים,
מה מים שלא נשתנו, אף פלי שלא נשתנה. בעי רבא,
נתאכמו, והחזירן לתוך כבשן האש ונתלבגו, מהו. מי
אמרינן פיון דאידיהו אידיהו, או דילמא פיון דהדרור

שילה

בְּרַקְעָה, בְּרַקְעִיתוֹ: א' **בְּרַקְעָה**, קָא דִּרְשִׁין וְלֹא בְּתִיב אֲשֶׁר יִהְיֶה; יְכוּל לֹא מִצָּא שֶׁם עֶפֶר מִיחִידָה טוֹחַ לְנֶסֶח יִתְּפוֹר שֶׁם בְּרַקְדּוֹת, תֵּל ש"מ לֹא הִקְפִּיד אֲלֵא שִׁיחָא מוֹחָה בְּרַקְעִית הַמְשֻׁקֵּן שְׁעָה אַחַת. הָא בְּיַד יֵשׁ שֶׁם עֶפֶר מִיחִידָה הִבָּא מִשָּׁם. אִין שֶׁם תֵּן שֶׁם. לֹא הִשְׁרַקְעִיתוּ פְּלִיגָא אַחֶר קִמְעִיתָא. וְתַנְיָא הֵיא דְּבִרְתָּנָה קֵה פְּלוֹנְתָא דְּתַנְיָא, וְדָךְ דְּלַעֲלַע מִיחֻקְמָא בְּאִיִּס בִּן מִנְחִים: [וְלֹא] וְהֶעֱפֵר אִישִׁי יִהְיֶה (בְּמִשְׁנָה). אֲלֵא שִׁיכְנִיס לְדִיחַל, מִלְּמַד שֶׁמִּתּוֹקן מִבוֹחֵץ וּמְכַנִּיס מִבְּנִינִים לְדִיחַל וְנִתּוֹן אֶל הַבּוּיָא וְא' לְהַנְיֹחַ בְּרַקְעָה הַחִיבֵל: בְּרַקְעָה הַמְשֻׁקֵּן אִישִׁי דִּילִפְיִן מֵאִשְׁר יִהְיֶה דֹא א' לְטוֹל מַעַל גִּבִּי קִרְקַעִית: אִישִׁי בִּן יְהוּדָה אֹמֵר לְהִבָּא קִרְקַעָה בֵּית עוֹלָמִים. ה"ג לֹה בְּסַפְרֵי, וְלֹא גֵרֵס לְרִבּוֹת הוּא וְלֹא צִרִיךְ לְרִבּוֹתָא דְּהוּא עֶפֶר הִתְנוּב, וְנוֹב וְגִבְעוֹן וְא' מִשְׁקָן בֵּה סוּטוֹת, דְּהָא בְּמָה הָוִי אִין וְלֹא שֶׁם אֶרֶן אֲלֵא מִנְחֵה הַתְּחֻשָּׁה לֹא יִחַד שֶׁאִין לֹה זֶמֶן קִבּוּץ בְּדֹאמֵר בְּשִׁחִטָּת קִרְשֵׁיִם (דף ק"ח) מִשְׁמַלְמֵל דֵּה דף ק"א, אֲבָל בֵּית עוֹלָמִים הָדָר לְרִבּוֹת שֶׁלֹּא תֵּאֲמַר מִשָּׁם גִּבְעוֹן וְאִין: עוֹלָמִים לִפִּי שֶׁמֶךָ אֲחֵר קִרְשֵׁיִם הֵרֵב בְּמִסּוֹר אִין וְשׁוּב לֹא שִׁרְתָּה שְׂכִינָה בְּמִסּוֹר אֲחֵר:

רע"י

(שול קד קה) גבי במדה שאדם מודד: צעיה. לא
 יהיה אלא חיי עשה מעשה במדה. שהפקדיה
 יהי חיי מביא. הבקו פיל. כוס של מים: מן הכיר
 ים אלא שנתקדשו בכלי. הכי תניא בספרי: בשם
 שמעון. רבי יהודה: בכות המגדל לקמן במתני
 קר מבעת כאן מביא וקרא חיי שם. כן מתוך
 שאר רצפת ההיכל: שבעת קבועה בה. לאחזה
 בטבעתה ולהגביהה מבין הרצפה שזיהא קלה
 באבני שיש: כדי שיהיה. צריך לתן שיעור שיהא
 אזה ותבר על פני המים: ונתן אל המים. מדלא
 תתיב במים אלא אל המים משמע על
 חלל בעל תבוק: ומי מאי תבוק: דרבי ישמעאל.
 דרבי חיה: גמר ממצורע. ושחט את הצפור
 האתא אל כלי חרש וגו': שלא נעשה בהן
 מלאכה. דהא חיים כתבי: לר' ישמעאל. דפרת
 הא אליה: הכי נמי. דבעין מים חיים לטובה
 דהא מן הכיור הוא נטול. ושמעין לר' לר'
 ישמעאל בעלמא דאמר מן כיר מן מעין כן
 דהינו חיים: משאר מיטות הן. אם רצה לתן
 לחובו מן מקוה יתן: אימא למישרה. בהא גזש
 דרבי ישמעאל דגמר כלי כלי ממונור: מה
 למצורע שכן מעון בו. לפיכך כלי של חרש
 תבלי בסוטה שאין בה כל אלה. אמר רבה וכו'
 אמר שם: שפירי לר' רבה. הכי משמע כל
 מלאכה תיב לקח כל כלי מן מים וכו'
 בכלי חרש. משמע שרש הוצר כלי זה במקום
 אחר. ואמר רהמנא הקא שבאוהו כלי שאמרת
 קל במקום אחר קא תאמ. ומאי יהיה דמערע
 לא שני. רבנן דמתני דבעי חרס ומכשרי בישן
 אימא שלא נתיבא. השחרו קרע על ידי האה
 וכו'. וכן אמר. אמר רבא גמרי ממונור. דהיה
 מנה דבה גמרי כלי דסוטה ממי סוטה. ויהי דמי
 סוטה לרבנן לאו חיים ניתוה דמכשרי בשאר
 ממונות מיתה לא שפנה. וכלי נמי בעין דלא
 נשתנה: היתירין לבבשן. של יוצר שמצריפס בו
 לא והדרתו של חרס חדשות: שהשליש קשה
 לאחורי. מולא קתני בשעשה בן מלאכה. שם
 אמלאקה לא קפיד. אשבוגא קפיד. ואילו נתעקמ
 במשאו: והא [התם] דהדר וכו'. וכו'. וכו'.
 פסולין. אלקא כיון דאידהו אידהו: דאליהו.
 שעל די מושחי נתקלפו מקלפתן. דשנאי דלא
 בדר הוא: דאמר מר. בסדר יומא קה מה
 והדר חרשין קה (שם): וזיל קה ממוני פנים
 דשניש עשר קרש קרש קרש שפלה: והא חיים
 אשר יתה בקרקע המשכן. אי לא תהא כתיב
 בקרקע והא בעין מקרקע המשכן ממש. אבל
 השקא כתיב בקרקע) משמע דאנו מקפיד
 אלא שיכניס העפר להיכל: וכול יתקן. וזמן
 עפר מבחוץ וכו'. וכו'. וכו'. וכו'. וכו'. וכו'.
 אשר יתה. וכו'. וכו'. וכו'. וכו'. וכו'. וכו'.
 ית. וכו'. וכו'. וכו'. וכו'. וכו'. וכו'. וכו'.
 מדלא כתיב והמקרקע המשכן יקח אינו מקפיד
 מן היתר וכו'. בקרקע המשכן למאי אתא כיון
 שלח ונוב ונבעו וברת עולמיים. ושלח שכן
 בדר ולא קרבה בהן מנחת סוטה קרי שום חובת
 מן מקדש. בית המקדש שבירושלים קרי בית
 מקדש.

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

במקום אחר, והוא הכלי חרס שנאמר במצורע.
מבאר הגמרא, אמר רבא, מה ששינו במשנה לדעת רבנן שלא
הצריכו שיהיה כלי חרס חדש, אלא יכול לטול כלי שנעשה בו
מלאכה, לא שנו דבר זה אלא בכלי שלא נתאבדו פניו - לא
הושחרו פניו בשימוש באש, אבל נתאבדו פניו מחמת שימוש
באש, פסולין. שואלת הגמרא, מאי טעמא שהדין כן לדעת
חכמים, והרי לא למדו דין סוטה ממצורע. ומשיבה, שאף שלא למדו
ממצורע, מכל סוברים שהכלי של מי סוטה צריך להיות דומיא
דמים של סוטה, שהרי נאמר בפסוק וילקח הכהן מים קדשים בכלי
חרש, הוקש הכלי למים, מה מים שלא נשתנו מראיתם, אף כלי
צריך להיות שלא נשתנה מראיתו.
פעי רבא, לפי המבואר שצריך שלא ישתנה מראיתו של הכלי, מה
יהיה הדין אם הכלים נתאבדו, והחזירן לתוך כבשן האש - החזיר
הכלים לכבשן עד שחזרו הכלים ונתלבנו, מהו, האם הכלי כשר
או לא. מי אמרין כיון דאידחו - שנפסל הכלי פעם אחת
להשקאת הסוטה, אידחו - אינו חוזר שוב להכשרו אפילו אם
נתלבנו בשנית, או דילמא כיון דהדר דהדר - כיון שחזר למראיתו
הראשונה כשר כבתחילה. מביאה הגמרא ראייה ממה שמצינו לגבי
מצורע, תא שמע, רבי אלעזר אומר עין ארו ואזוב ושני תולעת
שהפשיל בהן קופתו לאחוריו - שהשתמש בהן והתעקמו, פסולין
לסדרת המצורע. מדייתת הגמרא, והא התיב דהרי ומפשיטי - הרי
אפשר לחזור וליישרם כבתחילה, אלא מוכח שכיון שנדרשה פעם
אחת אינו חוזר לכשרותו כבתחילה, וממילא גם כלים שהושחרו
אינם חוזרים לכשרותם אף אם יתלבנו. דוחה הגמרא, אין להוכיח
משם, משום שהתם דאיקלוף ואיקלוף - בברייתא מדובר באופן
שמחמת המשווה התקלף העץ מקליפתו וכן האזוב ולא ניתן להחזירם
לקדמותם, אך באופן שניתן להחזירם לקדמותם כגון ללבן את
הכלים - יהיה כשר כבתחילה.
שינו במשנה שהכהן היה נכנס להיכל ופנה לימינו וכו'. שואלת
הגמרא, מאי טעמא עשו את הטבלה בימינו של הנכנס דוקא. עונה
הגמרא, משום דאמר מר כל פירות שאותה פונה, לא יהו אלא
דרך ימין, ולמדו כן מהפסוק שנאמר לגבי דים שעשה שלמה שהיה
מונח על י"ב בקר עשויות מנחשת, ואמר הכתוב שם "עמד על שני
עשר בקר ושלשה פנים צפונה ושלשה פנים ימא ושלשה פנים נגבה,
ושלשה פנים מזרחית ודיעם עליהם מלשעה פנים ימא ושלשה פנים סדר
עמידתם סדר הפונה דרך ימין, שהנכנס לעזרה ובא להקיף דרך
ימינו, הולך תחילה לצפון ואחר כך למערב ולדרום ולמזרח.
מקום היה שם אמה כו', וכשהוא מגביה נטל עפר מתחתיה. תנו
רבנן דורשת הברייתא את הפסוק בפרשת סוטה, 'ומן העפר אשר
יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים, אילו לא היה נאמר
'אשר יהיה בקרקע המשכן, אלא 'אשר יהיה במשכן, יכול יתקן
מבחוץ ויבנים - היינו סבורים שרשאי לטול עפר מחוץ למשכן
ולהכניסו למשכן. תלמוד לומר - לכך נכתב 'בקרקע המשכן',
ללמד שצריך לטול עפר מקרקעית המשכן ואין די בעפר הנכנס
למשכן. ממשיכה הברייתא, אי בקרקע המשכן - אילו לא היה
נאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן' אלא 'ומן העפר אשר
בקרקע המשכן, יכול יחפור בקרקעות - היינו סבורים שאם לא
מצא שם עפר רך שנוח לטול, צריך להביא קרדום ולחפור בקרקע
המשכן לטול ממנה העפר. תלמוד לומר 'אשר יהיה' שאינו צריך
לחפור בקרקע, אלא תא ה' ביצר יעשו, אם יש שם עפר רך שניתן
לקחתו בקלות, תא ה' אותה, ואם אין שם עפר תיחוח, תן שם עפר
ותיטלו, ונחשב שלקח מהקרקע המשכן. תנא אידך - בברייתא
שניה נחלקו תנאים בגיורן זה. נאמר בפסוק 'ומן העפר אשר יהיה
וגו', מכך שלא נאמר מקרקע המשכן, מלמד שהיה מתקן את
העפר מבחוץ ומכניס למשכן, להיכל ונותן אל המים, ואין צריך להניחו
בקרקע ההיכל. בקרקע המשכן - לשיטה זו מדוע נאמר בקרקע
המשכן, והרי כשר אף אם הוכנס למשכן ולא הונח שם, איס' בן
יהודה אומר מקרא זה בא להביא - לרבות, קרקע

דשמיניה רבן גמליאל לרבי מאיר דקאמר לעיל שהטעם שמנחת
סוטה באה מן השעורין, הוא משום מידה כנגד מידה, לפי שהיא
האכילתו - את הובעל מעדני עולם כדי לפתותו, לפיכך קרבנה
מקמח שעורים שהוא מאכל בהמה. אמר ליה רבן גמליאל לרבי
מאיר לא יתכן לפרש שזהו טעם הדבר, משום שהתנינא עשרה,
עניה מאי איכא למימר - בשלמא באופן שהסוטה עשירה
והאכילה את הובעל מעדני עולם יתכן טעם זה, אך באופן שהיא
עניה ולא נהגה כן מדוע מביאה מאכל בהמה. אלא כך הוא טעם
הדבר, כשם ששמיניה מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה -
כשם שמעשיה לזנות הוא מעשה בהמה, שמפקירה עצמה לתשמיש
למי שאינו בן זוגה, לכך קרבנה מאכל בהמה.
משנה. לאחר שהביאו את מנחת הסוטה, היה מביא הכהן פילי של
חרס - כוס מחרס ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הכיור - שהרי
התורה אמרה מים קדושים, ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי.
רבי יהודה אומר אינו נותן בכלי אלא רביעית מים, ששם
שמינא בכתב - שסובר רבי יהודה שאין כותבים במגילת סוטה
אלא מעט פסוקים, כך מנעט במים - שכיון שהכתב מועט אין
צריך מים מרובים למחקו, ודי במים מועטים לכך. נכנס הכהן
להיכל ופנה לימינו - לפי דרשו חז"ל שכל פניות שאדם פונה לא
יהיו אלא דרך ימין, ומקום היה שם שניכר ובלט מתוך שאר ריצפת
ההיכל, וגודלו אמה על אמה, ומכלא של שיש וטבעת היה
קבוצה בה שעל ידי הטבעת יכול לאחוז בטבלה ולהרימה
מקרקעית העזרה שהיתה כולה מרוצפת באבני שיש. כשהוא
מגביה את השיש ונוטל עפר מתחתיה, ונותן העפר בכוס המים
כדי שיהיה על המים - שהיה ניכר העפר ונראה במים, שנאמר
'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים'
- והיינו ממה שנאמר 'אל המים', ולא נאמר 'ונתן במים', משמע
שלא יהיה בלוע בתוך המים, אלא יהיה נראה על המים.
נמרא. תנו שנינו בברייתא, פילי של חרס צריך שיהיה הכוס של
חרס חדשה - שלא נעשתה בו כל מלאכה, דברי רבי ישמעאל.
שואלת הגמרא, מאי טעמא דרבי ישמעאל שצריך הכלי להיות
חדש. ומשיבה, אמר רבי בלי ממצורע בגזירה שוה, נאמר לגבי
סוטה 'בכלי חרש', ובמצורע נאמר 'אל כלי חרש על מים חיים',
ולומדים מה להלן צריך שיהיה כלי חרס חדשה אף כן חיים,
חדשה. שואלת הגמרא, והתם - במצורע מכלן שצריך כלי חרס
חדש. עונה הגמרא, דכתבי ויחית את העפר האחת אל כלי
חרש על מים חיים - הוקש הכלי למים, מה מים חיים שלא
נעשתה בהן מלאכה - שהרי מים חיים הם מי מעיין שלא נעשתה
בהם מלאכה, אף הפלי שנאמר במצורע, צריך להיות שלא
נעשתה בו מלאכה, ולומדים בגזירה שוה שאף לגבי סוטה צריך
שהיה הכלי חדש. שואלת הגמרא, אי כיון שלמד רבי ישמעאל דין
סוטה מדין מצורע בגזירה שוה לגבי הכלי, אם כן נלמד דין נוסף,
מה להלן - במצורע, צריך שיהיו מים חיים, אף כן בסוטה צריך
מים חיים - שלא נעשתה בהם מלאכה. עונה הגמרא, לרבי
ישמעאל הסובר שבטוטה צריך כלי חרס, משום שלמד בגזירה שוה
ממצורע, הכי נמי - סובר גם שמי הסוטה הם מי מעיין שלא
נעשתה בהם מלאכה. כמו דאמר רבי יוחנן, מה הם מי פיר
שמהם מכניסין מי סוטה, רבי ישמעאל אומר מי מעיין הן - כפי
שהתבאר שלמד בגזירה שוה מצורע, והכמים אומרים משאר
מימות הן - יכולים לקחת אף ממי מקדו.
מקשה הגמרא על רבי ישמעאל שלמד דין סוטה בגזירה שוה
ממצורע, והרי איכא למיפרך גזירה שוה זו, מה למצורע שהחמירה
התורה בדיונו שכן טעון עין ארו ואזוב ושני תולעת - ולכן
החמירה התורה להצריכו כלי חדש ומים חיים, מה שאין כן בסוטה
שאין בה דברים אלו. מתרצת הגמרא, אמר רבה מכך שאמר קרא
לגבי סוטה וילקח מים קדושים בכלי (חרס) (חרש), ולא נאמר
ולקח כלי חרס ונתן בו מים, משמע שהכלי שנאמר כאן הוא כלי
ידוע, כלומר כלי שאמרתו לך כבר - שכבר דיבר עליו הכתוב

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בפירוש. שואלת הגמרא, כיון שאין דרך התנא לשירר דבר אחד
לבו, וימא שירר עוד, מלבד דהאי שירר - ששירר עפר מי סוטה.
מתרצת הגמרא ששירר מה שמצינו לגבי מצורע, שגם בזה עקרה
ההלכה את מה שנאמר בתורה. דתניא בברייתא, לגבי התגלחת
השניה שעושה המצורע ביום השביעי שלאחר התגלחת הראשונה.
נאמר בפסוק "והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו
ואת זקנו ואת גבת עניו ואת כל שער יגלח", ודורשים כך, מה
שנאמר 'את כל שער' הוא כולל, ומה שנאמר 'את ראשו ואת
זקנו ואת גבת עניו' הוא פרט - שפירטה התורה את מה עליו
לגלח, ומה שנאמר 'ואת כל שער יגלח' חזר וכלל. והמידה היא,
שכלל ופרט וכלל, אי אתה דן את הכלל האחרון אלא בעין
הפרט. ולכן דורשים, מה הפרט שהזכירו בפסוק שחייב לגלחם,
מפורש בהם שהם מקום כינוס שער - שיש בהם ריבוי שער,
ונראה - שאינם במקומות נסתרים, אף כל מקום בגופו שיש בו
כינוס שער ונראה, צריך לגלח את השיער בהם. מבארת הגמרא,
מה רבי הכלל, רבי שיער הרגלים - שיער הערוה שחייב לגלחו.
ומאי מיעט הפרט שאינו חייב לגלח, מיעט השיער דבית השחי
שאינו נראה, ודבוליה גופיה - שער שבוורעותיו ושקיו שאינו
מקום כינוס שיער. והלכתא למשה מסיני עקרה את מה שנדרש
בכלל ופרט וכלל, ואמרה שאף בתגלחת השניה מנלך את כל גופו
ואף את שיער בית השחי ושיער כל הגוף שיהיה חלק בדיעת,
דתנן, בא לו לתקן את המצורע את תגלחתו הראשונה מעביר
תער על כל בשרו כפי שנאמר בפסוק, ונקתני סיפא במשנה שם
וביום השביעי מנלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה שנאמר
בה 'מעביר תער על כל בשרו'. ונמצא שההלכה עקרה מה שנלמד
מהכלל ופרט וכלל, וזהו ששירר רבי ישמעאל מלבד מה ששירר מי
סוטה.

דוחה הגמרא, אמר רב נחמן בר יצחק, דבר זה אינו נחשב שיער,
משום שבי קא חשיב רבי ישמעאל בדבריו, הם דברים שההלכה
עוקבת הם מקרא מפורש, אבל הא - בתגלחת מצורע, אין
ההלכה עוקבת מה שנאמר במפורש בפסוק, אלא מדרגתן היא -
עוקרת דין שנלמד מכלל ופרט וכלל. רב פפא דוחה באופן אחר
ואמר שאין הדין במצורע נחשב שיער, כי קא חשיב רבי ישמעאל
בברייתא, הם דברים שההלכה עוקבת ועוקבת את מה שנאמר
בפסוק, כגון כיסוי הדם, גט כריתות ותגלחת הנזיר, שההלכה עקרה
ואמרה שאף שבתורה נאמר שאינו יכול לכסות אלא בעפר - יכול
לכסות אף בשאר דברים, וכן לכתוב גט על שאר דברים והנזיר
ליקה אף על שאר אופני גילוח, כלומר שההלכה הפותחה ממה
שנאמר בתורה. אבל הא - לגבי מצורע, ההלכה לא הפותחה ממה
שנאמר בפסוק, אלא אדרבה עוקבת ומקפדת היא - שילגלח מלבד
את המקומות הנלמדים בכלל ופרט וכלל, אף את שיער ידיו ורגליו
ושיער בית השחי, ואין בזה הפחתה ממה שאמרה התורה אלא
תוספת. רב אשי דוחה באופן אחר ואמר, לגבי מצורע לא עקרה
ההלכה את מה שנאמר בתורה, אלא שהא מתניתא - הברייא
שדרשה מכלל ופרט וכלל שהתגלחת השניה היא רק במקום
הנראה וכינוס שיער, מני - מי הוא התנא ששנא, רבי ישמעאל
היא דרריש בכל התורה כולל ופרט, ולדעתו כך הוא הדין,
שבתגלחת שניה אינו מגלח את שערות כל גופו.

שילה נוב ונבעון ובית עולמים - בית המקדש, שאף שאינם
נקראים משכן נוהגת בהם פרשת סוטה. איסי בן מנחם אומר, אינו
צריך פסוק לרבות את המקדש שתנהג בו פרשת סוטה, שהרי ניתן
ללמוד זאת מקל וחומר, ומה במזמרה קלה - איסור כניסה
למקדש בטומאה שדיוו בכרת, לא חלק הקתוב בין המשכן
למקדש. במזמרה אשת איש שנבעלה, שטומאתה חמורה שהרי
מיתתה בחנק, לא כל שכן שהושוו המשכן ומקדש לבדוקה
ולבערה מתוכם. אם בן שאין צריך לרבות מקדש, מה תלמוד
לומר - לאיזה צורך נכתב 'בקרנע המשכן', אומר איסי בן מנחם,
שמקרא זה בא לרבות שלא יבא מתוך קופתו - שלא די בזה
שמכניס העפר לתוך המשכן, אלא כשמביאו מהחוץ יניחו בקרנע
המשכן ומשם יטלו, כדעת התנא בברייתא הקודמת שהביאה
הגמרא.

מסתפקת הגמרא, איכא להו, אם אין שם - במשכן ובסביבותיו
עפר תיחוח לתת במי הסוטה, מהו שיתן אפר במקום העפר. והנה,
לגבי מצות כיסוי הדם נאמר בתורה 'וכסוהו בעפר', ונחלקו בית
שמאי ובית הלל האם גם אפר קרוי עפר וכשר לכיסוי או לאו.
אומרת הגמרא, אליבא דבית שמאי לא תיבעי לה - שודאי אין
האפר כשר למי סוטה, כיון דאמרי לא מצינו אפר שנקרוי עפר
ואינו כשר לכיסוי הדם, הוא הדין שאינו כשר לסוטה. פי תיבעי
לה אליבא דבית הלל דאמרי מצינו לגבי אפר פרה אדומה, אפר
שקרוי עפר ולכן כשר לכיסוי הדם, מאי יאה הדין לגבי מי סוטה.
האם אף על גב דאיכרי עפר, הכא לגבי סוטה ש'בקרנע המשכן'
בתיב - דורשים שצריך שיהיה דומה לקרנע המשכן, למעט אפר.
או דילמא שלדעת בית הלל גם לגבי סוטה יהיה אפר כשר כעפר,
והאי 'בקרנע המשכן' נכתב או לבדאיסי בן יהודה - שבא
לרבות דין סוטה גם בבית עולמים, או ולבדאיסי בן מנחם הוא
דאית - ללמוד שצריך להניחו בקרנע, ולא די במה שמכניסו
למשכן. מביאה הגמרא ראייה לפשוט הספק, הא שמע שנינו
בברייתא, דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל, בשלשה
מקומות באה הלכה למשה מסיני, ועוקבת - עוקרת את הנאמר
בפירוש במקרא. ואילו הם, התורה אמרה בפרשת כיסוי הדם
'ושפר את דמו וכסוהו בעפר' - שצריך לכסות בעפר דוקא. והלכה
למשה מסיני אמרה שרשאי לכסות בכל דבר. כמו כן התורה
אמרה לגבי איסור הנזיר לגלח שערות ראשו, 'כל ימי נדר נזרו תער
לא יעבר על ראשו', שהאיסור הוא לגלח בפתע, והלכה למשה
מסיני אמרה שהנזיר אסור להעביר את שערות ראשו בכל דבר.
כמו כן התורה אמרה לגבי גט כריתות 'וכתב לה ספר כריתת ותתן
בידה ושלחה מביתו', וספר משמעו קלף דוקא, והלכה למשה
מסיני אמרה שרשאי לכתוב הגט בכל דבר - אף על עלה של זית
או על הנזיר ועל הלוח של עץ. מבארת הגמרא את הראיה, ואם
איתא שהאפר כשר למי סוטה, היה לו לרבי ישמעאל ליתשוב נמי
האי - שגם בדבר זה ההלכה עוקרת את מה שנאמר בתורה,
שהתורה אמרה שישלח עפר ויתנו במים, וההלכה אמרה שאף אפר
כשר לכך. דוחה הגמרא, לעולם יתכן שאפר כשר למי סוטה, ורבי
ישמעאל לא מנה את כל המקומות שבהם עקרה ההלכה את מה
שאמרה התורה בפירוש, אלא תנא חלק מהדברים ושייר - לא מנה
עפר מי סוטה, אף שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שבעה עשר לעומר עמ' א

הכבוד "במראה אבן ספיר דמות כסא", הרי שהספיר שהוא
הרקיע דומה לכסא הכבוד.
משנה. המשנה מבארת דיני כתיבת מגילת סוטה הנכתבת בספר
שהוא קלף. אינו בותב אותה לא על הלוח של עץ, ולא על תנייר
העשוי מעשבים שכותשים אותם ומדביקים אותם בדבק, ונעשה
כעור שניתן לכתוב עליו, ולא על

דתניא בברייתא שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה,
שהיה רבי מאיר אומר, מה נשתנה צבע התכלת שנצטוו ליתנו
בציצות יותר מכל מיני צבעונין. מפני שהתכלת דומה מראיתו
לים, וים דומה הוא במראהו לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד.
שנאמר לגבי הרקיע "ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו
במעשה לבנת הספיר ובעצם השמים למחר", וכתוב לגבי כסא

טוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד א

רש"י

תוספות

אינו צריך. לרבות בית העולמים: ומה נאמא קלה. לכנס בטמאת הגוף למקדש, שאינה במיתת ביד אלא כרת, לא חלק הכתוב בין מקדש למשכן. שנאמרו בפרשת פרה אדמה שני פסוקים, כי את מקדש ה' טמא (בי) את משכן ה' טמא (ומקדי יט) לא כל שכן. שהיה מקדש ומשכן בלתי נקדשו ולכפרה מותרת: א"כ מה חיל בפרקע שלא יביא מותר קפחו. לתוך כלי זכנים להחלי, אלא מקרקעיתו יטול, ואם

שילח נוב וגבעון ובית עולמים. איסי בן מנחם
אומר: אינו צריך ומה בטומאה קלה, לא חלק הכתוב, בטומאת אשת איש המורה, לא כל שכן? אם בן מה תלמוד לומר "בפרקע המשכן"? שלא יביא מותר קופתו איבעיא להו אין שם עפר, מהו שיתן אפר? אליבא דבית שמאי לא תיבעי לך דאמרי לא מצינו אפר שקרוי "עפר". כי תיבעי לך אליבא דבית הלל דאמרי מצינו אפר שקרוי "עפר", מאי? אף על גב דאיכרי "עפר", הכא "בפרקע המשכן" כתיב, או דילמא האי "בפרקע המשכן" לכדאיסי בן יהודה ולכדאיסי בן מנחם הוא דאיתא תא שמע, דאמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל: בשלשה מקומות הלכה עוקבת, מקרא. התורה אמרה "בעפר" והלכה בכל דבר, התורה אמרה ב"תער" והלכה בכל דבר, התורה אמרה ספר והלכה בכל דבר, ואם איתא, ליחשוב נמי האי? תנא ושייר, ומאי שייר דהאי שייר? שייר מצורע. דתניא "והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו" כלל, "את ראשו ואת קונו ואת גבת עיניו" פרט, "את כל שערו יגלח" חור וכלל! כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט: מה פרט מפורש מקום כינוס שער וגראה, אף כל מקום כינוס שער וגראה. מה רבי? רבי שער הרגלים. מאי מיטע? מיטע בית השחי ורכוליה גופיה. והלכתא מגלח בדיעת, דתנן בא לו להקיף את המצורע מעביר תער על כל בשרו, וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. אמר רב נחמן בר יצחק: פי קא חשיב, הלכה עוקבת מקרא, הא עוקבת מדרבנן היא. רב פפא אמר פי קא חשיב, הלכה עוקבת ועוקרת, הא עוקבת ומוספת היא. רב אשי אמר, הא מתניתא מני? ר' ישמעאל היא, דררשי כללי ופרטי, ברעלת

התורה אמרה מרצע והלכה אמרה אפי' סול וסירה, והוא נראה בעיני מאד דהך דתער מספת הוא: ואם איתא, דאפר נמי כשר ליחשב נמי דבהא הלכה עוקבת מקרא, דהתורה אמרה עפר והלכה אמרה אף אפר, ומשמעותיה לא משמע לן, דהא לרבי ישמעאל עפר לאו ממשמעותיה מוש נפקא ליה לענן כסוי הדם: תנא ושייר. לא חשביננהו לכלהו

מקומות: שייר מצורע. בתגלחת שניה, שהוא צריך שני תגלחות דכתיב וכבס המטהר את בגדיו וגו' והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו'. בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט אלא את כל שערו סתם, דמשמע כל גופו ורועותיו ושוקיו ובית השחי, שהוא כל גופו חלק בדיעת, ובתגלחת שניה כתוב בכלל ופרט, דמשמע מקום כנוס שיער שהוא שם קבין שיער הרגל. למעטי ורועותיו ושוקיו שאינו מכנס וגראה. למעטי בית השחי: שיער הרגלים. דאותו מקום, ולשאנ מעלייתא נקט: והלכה מגלח כלו' בדיעת. אף בתגלחת שניה קתני דמגלח כל גופו: דתנן. במסכת נגעים (פ"ד מ"ז) להקיף. לגלחו כלו, לשון לא תקיפו פאת ראשכם ויגלחו יט) מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ל וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא רסין יגלחו שתתא תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקמא שניה נמי בדיעת. דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק. מצורע לא שיירא הוא. דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון ספר תער עפר דכתיב בהדיא והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מהניא. דקתני מקום כנוס שער וגראה דדרש. כל התורה כלה בכלל ופרט כדאמרין בשבועות פ"ג (טו. ק) רבי ישמעאל שמש את רבי חנניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את חנוס איש גם זו שהיה דורש כל התורה ברבויי מיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות כלל ופרט ורביי מיעוט וחלוקן בבסי' סבה בפ' החילול (ק"ז טז)

לרבות נוב וגבעון שילח ובת עולמים. רש"י גורס להביא קרקע בית עולמים ושיבש הגירסא שילח נוב וגבעון משום דנוב וגבעון אין משקין בהן סטות משום דהוי מנחת יחיד שאין קבוע לה זמן ותימה ששיבשה משום קושיא זו דילמא קסבר איסי בן יהודה כרבי יהודה דאמר בפרק בתרא דשחיטת קדשים (מנח"ט ק"ח) כל שהוציור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדרב מקריבין באהל מועד שבגלגל ואין חילוק ביחד אלא במתו שבראש גגו והשתא הוצרך לרבות נוב וגבעון משום דבמה דהו:

ובית העולמים. מקשינן אמאי איצטרך לרבות בית העולמים והאמר בפ"ב דשבועות (ק"ז ט"ז) בדמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ואי לא הוה כתיב אלא (כי) את משכן ה' טמא הוה נמי מקדש בכלל הכא נמי נימא הכי וברשי מסכת עירובין (ק"ז ג) דנפקא לן שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות והיכל פסולים במקדש משום במקדש אקרי משכן ואע"ג דושחטו פתח אהל מועד במשכן כתיב ולפי גירסת הספר הוא אתי שפיר דהוי מצד למימר עיקר ריבויא לא הוה צריך אלא משום נוב וגבעון ובית עולמים נקט אגב שיטפיה אבד ר"י פירש האי דאיצטרך הכא לרבות בית עולמים משום דכתיב קרקע משמע היכא דאיבא קרקע לאפוקי בית העולמים דהואי ריעפה ולא מסתברא משום דמריבאי דקרקע מריבויי בית העולמים דאי לא הוה כתיב קרקע לא הוה בית העולמים בכלל ולפירושו לא הוה צריך למכתב קרקע כלל ועוד קשיא מפ' טרף בקלפי (ומה ק"ז מ"ז) דמייחתי ברייתא וכל אדם לא יהיה באהל מועד אין לי אלא אהל מועד שבמדרב שילח ובית העולמים מנין אלאמא דשילח לא הוה בכלל אהל מועד וכן בית העולמים ובפ"ק דעירובין (ק"ז ג) אמר דבית העולמים הוה בכלל אהל מועד ושחטו פתח אהל מועד הואיל ומקדש אקרי משכן וכן בפרק הוציאו לו (ומה ק"ז ט"ז) רב ששת אמר אין לי אלא אהל מועד שבמדרב שילח ובית עולמים מנין ת"ל וכסה: ואם איתא ליחשוב נמי הא. תימה היכי אמר ר' ישמעאל דאמר ר' אבהו אמר ר' אבהו ליה כבית שמאי דאפר לא איקרי עפר ואליבא דבית שמאי לא קמיבעי ליה אלא אליבא דב"א א"כ ה"נ אפר בכלל משמעותא דעפר משום דהכא בקרקע כתיב:

תנא ושייר. ואי קשיא היכי מצוי למימר תנא ושייר דהא שלשה קתני ואמר בפ"ק דקידושין (ק"ז ט"ז) גבי השנעל ובי תימא הכא נמי תנא ושייר דהא ארבעה קתני ונראה דחתם דוקא כיון דנחת למניינא דוקא הוא משום דקתני בספיה ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן כו' ואם איתא דמיתא האב נמי מוציאה היה יכול לומר ארבעה באשה:

מאי

מא' בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט דמשמע מקום כנוס שיער שהוא שם קבין שיער הרגל. למעטי ורועותיו ושוקיו שאינו מכנס וגראה. למעטי בית השחי: שיער הרגלים. דאותו מקום, ולשאנ מעלייתא נקט: והלכה מגלח כלו' בדיעת. אף בתגלחת שניה קתני דמגלח כל גופו: דתנן. במסכת נגעים (פ"ד מ"ז) להקיף. לגלחו כלו, לשון לא תקיפו פאת ראשכם ויגלחו יט) מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ל וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא רסין יגלחו שתתא תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקמא שניה נמי בדיעת. דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק. מצורע לא שיירא הוא. דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון ספר תער עפר דכתיב בהדיא והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מהניא. דקתני מקום כנוס שער וגראה דדרש. כל התורה כלה בכלל ופרט כדאמרין בשבועות פ"ג (טו. ק) רבי ישמעאל שמש את רבי חנניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את חנוס איש גם זו שהיה דורש כל התורה ברבויי מיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות כלל ופרט ורביי מיעוט וחלוקן בבסי' סבה בפ' החילול (ק"ז טז)

ברעלת

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הפסוק ללמדנו את עיקר הדין. מתרצת הגמרא **אם כן** - כדעת
 רבנן, שלא בא הכתוב אלא להשמיענו שיטבלם בדם ומים ואף שאין
 הדם ניכר, **לכתוב רחמנא** רק **יטבל בהם**, שהרי כבר נאמר
 בפסוק הקודם ששוטח את הציפור על המים החיים והדם מעורב
 במים, **בדם ובמים** למה לי - מדוע חזרה התורה וכתבה כן,
 בהכרח לניכר - להשמיענו שצריך שיהיה הדם ניכר במים. מבאר
 הגמרא, ור' **נחמן** שנחלקו על רבי ישמעאל סברו שאין להוכיח כן,
 משום שאין **כתב רחמנא** **יטבל בהם** ולא היה נכתב 'בדם ובמים',
היה אמרינא שאין מערבים את הדם במים, אלא יעשה **האי** -
 טבילה אחת לחודיה בדם, והאי - טבילה נוספת לחודיה במים,
 לכן **כתב רחמנא** **בדם ובמים** ללמדנו שצריך לערבן יחדיו.
 מבאר הגמרא, ור' **ישמעאל** סבר שדין זה שצריך לערבן יחד,
 נלמד מקרא **אחרינא**, שכתוב **ישחט את הציפור האחת** אל כלי
 חרש על מים חיים וגו' - וכיון ששוטח את הציפור על המים,
 ממילא המים והדם מעורבים. מבאר הגמרא, ור' **נחמן** שהוצרכו
 ללמוד דין זה מ'בדם ובמים', סברו שאין נלמד מההוא - מהפסוק
 'ושחט את הציפור וגו' לא היינו יודעים שהמים והדם מעורבים,
 אלא הוה **אמרינא** **לישחטיה סמוך למנא** - צריך לשחוט את
 הציפור סמוך לכלי עם המים, ונ' **נחמיה** - יאחז בידיו ללורידן של
 הציפור השחוטה באופן שלא ייצא הדם לכלי שבו המים, אלא
 ולקבליה לדם **במנא אחרינא** - את הדם מהוורידים יקבל בכלי
 אחר, ויטבול בכל כלי בנפרד, **קא משמע לן** - לכן נאמר 'וטבל
 במים ובדם', להשמיענו שצריך לטבול בשניהם יחד כשהם
 מעורבים.
 מסתפקת הגמרא לגבי דין טהרת המצורע, **בנא מיניה רבי ירמיה**
מרבי זירא, כיצד הדין בהביא המצורע ציפור גדולה ויש בה דם
 מרובה, וכשנשפר דמה לכלי עם הרביעית מים, וימרח את המים
 - נראה הכל כדם ולא ניכר כלל שזהו בה מים. או אם היה ציפור
 קטנה שדמה מועט, וכשנשפר דמה אל הכלי עם הרביעית מים,
 וימרח את המים - לא ניכר הדם במים, מהו - האם כשרים
 לטהרת המצורע. אמר רבי זירא, **לאו אמרינא לך** - וכי לא
 אמרתי לך כבר, **לא תפיק נפשך לבר מהלכתא** - אל תהרהר
 אחר השיעורים שאמרו חכמים. והספק שהסתפקת בו אינו שייך
 במציאות, משום ששיעור רביעית שאמרו, **בציפור דרור שיעורו**
רבנן, ואין לך צפור דרור גדולה שדמה רב כל עד כדי שפירחת
את המים - שאם תערבו רביעית מים לא יהיה ניכר שיש
 בתערובת מים, ואין לך צפור דרור קטנה שדמה מועט כל כך,
שנרחית מפני המים - שאם תערבו רביעית מים לא יהיה ניכר
 הדם במים.
 סדר נתינת המים והעפר בסוטה הוא, נותן המים בתחילה, ועליו נותן
 את העפר, שכן נאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, יקח
 הכהן ונתן אל המים'. ועל כך שנו בברייתא, **הנו רבנן**, אם הקדים
 ונתן את העפר בכלי קודם שנתן למים, פסול להשקאת הסוטה,
 שנאמר 'ומן העפר וכו' יקח הכהן ונתן אל המים', הרי שנותן את
 העפר אל המים ולא את המים על העפר, ובסוף הפרשה נאמר
 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', ללמד שצריך לעשות כסדר
 שנאמר בפרשה. ור' **שמעון** **מכשיר** בדיעבד אף אם נתן את
 העפר קודם שנתן את המים. מבאר הגמרא **מאי מעמא דרבי**
שמעון שהכשיר בדיעבד אף אם לא עשה כסדר הכתוב, ודקדקו
 לגבי אפר פרה אדומה **ללקחו ולטמא מעפר שרפת התחמאת ונתן**
 עליו מים חיים אל כלי, ונתניא, אמר רבי **שמעון**, מפני מה נאמר
 'עפר' וכי עפר הוא, והלא אפר הוא, אלא שיהיה הכתוב
 במשמעותו וכתב עפר במקום אפר, לר' **הימנו** - כדי שנלמד פרה
 אדומה מסוטה בגזירה שוה, נאמר כאן - באפר פרה אדומה
 עפר, ונאמר להלן - לגבי סוטה עפר, מה להלן - לגבי סוטה,

והתנא של המשנה בנגעים שסובר שמגלח את כל גופו בקלעת אף
 בתגלחת שניה, אינו משום הלכה למשה מסיני, אלא **מני רבי**
עקיבא היא, שאינו דורש את התורה בכלל ופרט כרבי ישמעאל,
 אלא **הדרוש ריבוי ומיעוט** - ולדבריו הכלל האחרון בא לרבות
 אף דברים שאינם כעין הפרט, ולכן סובר שצריך לגלח אף מקומות
 שאינם כעין הפרט, כלומר שאינם נראים ואינם מקומות כינוס שער.
 ומצינו שלדעה שדורשת את התורה בריבוי ומיעוט, צריך לגלח כל
 גופו. ותניא בברייתא, נאמר בפסוק **והיה ביום השביעי יגלח את**
כל שערו ריבה הפסוק שיגלח את כל שערו, ולאחר מכן נאמר
את ראשו ואת יקנו ואת גבת עינו, מיעוט הפסוק שאינו צריך
 לגלח אלא מקומות כעין אלו. ובמה שנאמר בהמשך **ואת כל**
שערו יגלח חזר הפסוק וריבה שצריך לגלח אף שאר מקומות,
 והכלל הוא שבאופן שהפסוק ריבה ומיעוט וריבה, הריבוי האחרון
 חזר וריבה הכל. מאי ריבה בריבוי זה, ריבה דכוליה גופיה -
 שאף מקומות שאינם נראים ואינם מקום כינוס שער צריך לגלח.
 ומאי מיעוט - איזה מקום התמעט מהפרט, מיעוט שיעור שפירחת
 החוטם - שאת מקום זה אין צריך המצורע לגלח בתגלחת שניה,
 כיון שאינו דומה כלל לפרט.
 חזרת הגמרא למה שהסתפקה ושואלת, **מאי הוי עולה** - האם אפר
 כשר למי סוטה במקום העפר או לאו. מביאה הגמרא ראיה, **תא**
שמע, דאמר רב הונא בר אמי אמר רב, אם אין שם - בקרקע
 המשכן עפר למי הסוטה, מביא רבובית ירק - פירווי ירק שנירקב
 והתפורר ונעשה כעין עפר, ומקדש בתנחתו על קרקע המשכן
 ומתקדש בכך ואחר כך נותנו במי סוטה, ואם כן הוא הדין שאפר
 כשר למי סוטה. דוחה הגמרא, **ולא היא** - אין הדימוי נכון, אלא
 דוקא רבובית ירק הוא ההוא עפר ולכן ראוי למי סוטה, אך אפר
 לא הוא עפר ואינו ראוי למי סוטה.
 כדי שיראה על המים, תנו רבנן, שלשה דברים שנינו בהם
 שצריכין שיראה לענין וינכרים לעין, במשנתנו נתבאר כן לגבי עפר
 סוטה שצריך לתת כשיעור שיראה על פני המים. ואמר פרה -
 כשעושה מי חטאת ומניח את אפר הפרה במים, צריך שיתן כשיעור
 שיראה האפר על פני המים. ורוך וקמה - כשממאן היבם ליבם את
 אשת אחיו וחולצת לו להיות מותרת לינשא, אמרה התורה 'ונגשה
 יבמתו אליו לענין הזקנים, וחולצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניה',
 וממה שנכתב 'לענין הזקנים' משמע שהרוך ניכר. משום רבי
 ישמעאל אמרו, אף דם צפור - הנעשה בטהרת מצורע, צריך
 ליתנו כשיעור שיהיה הדם ניכר במים. שואלת הגמרא, **מאי מעמא**
דרבי ישמעאל שדם הציפור צריך להראות. ומבאר, **דקדקו לגבי**
 טהרת המצורע "את הציפור החיה יקח אותה ואת עץ הארץ ואת
 שני התולעת ואת האזוב ויטבל אותם בדם הציפור וגו'", ותניא
 בברייתא, אם היה נאמר רק **בדם**, יכול - היינו יכולים לפרש
 שיטבלם רק בדם ולא במים, תלמוד לומר - לכן נאמר גם
 'במים'. ואי היה נאמר רק **מים**, יכול - היינו יכולים לפרש
 שיטבלם רק במים ולא בדם, תלמוד לומר - לכן נאמר גם **בדם**,
 הוה כיצד מקיים שניהם, מביא מים ומערב בהם דם ציפור, וצריך
 שיהיו המים כשיעור שדם ציפור ניכר בהן ומקיים בזה טבילה
 בדם ובמים. וקמה הוא שיעור המים שדם הציפור ניכר בהם -
 רביעית.
 מבאר הגמרא, ור' **נחמן** שלא מנו את דם הציפור בכלל הדברים
 שצריכים שיראה, סוברים שאין להוכיח מהפסוק שצריך הדם להיות
 ניכר במים, אלא ההוא - הפסוק הוצרך לגופיה - לעיקר הדין
 שצריך להטביל בדם ובמים, דקדקו קאמר רחמנא במה שאמרה
 'וטבל אותם ואת הציפור החיה בדם הציפור השחוטה על המים',
 שאמרינא בדם ובמים יחדיו, אך אין צריך שיהיה ניכר. מבאר
 הגמרא ור' **ישמעאל**, מנין למד שצריך שיהיה ניכר, הרי הוצרך

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 ש"ה" דנביה דרבינוא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלות', שהיא
57 מילה שבאה לרבות - שכותב את האלות, רבינוא היא - באה
58 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, ואילו ה"ה דנביה
59 דמיעוטא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלה', שהיא מילה שבאה
60 למעט - שכותב אלות אלו ולא שבמשנה תורה, מיעוטא - באה
61 למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
62 שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק
63 'אם לא שכתב איש אותך וגו' הנקי, והא לית ליה לרבי מאיר
64 בעלמא, שדי לומר בלשון לאו, ונדע שפסוק שאמר לאו אתה
65 שומע את הדין - הן, וממילא מפסוק זה שמשמעו ברכה, לא
66 נשמעת קללה - שאם שטת לא תנקה, ואם כן מדוע כותבים אותו
67 במגילת סוטה, שאין כותבים בה אלא הקללות שנאמרו לה אם
68 שטתה. מבאר הגמרא, אמר רבי תנחום יש בפסוק זה משמעות
69 קללה, כיון ש'הנקי' בתיב בכתוב חסר ולא הינך, ונדרש הפסוק
70 בשני אופנים, אם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי - מלשון
71 נקיות, ואם שטית, הנקי - מלשון חנק.
72 דרש רבי עקיבא, איש ואשה נשואים שובו - הולכים שניהם
73 בדרך ישרה ואינם נואפים, שכינה שרויה ביניהן, שהרי שמו של
74 הקב"ה נמצא בהם, י"ד באיש וה"א באשה, לא וכו' - אינם הולכים
75 בדרך ישרה, הקב"ה מסלק שמו מבניהם, הי"ד מהאיש והה"א
76 מהאשה, ונמצא שהם אש ואש, והאש איש אוכלת. אמר רבא,
77 אם לא זכו ודאשה - האש של האשה, עדיפא - קשה יותר
78 וממהרת לאכול, מדאיש משל האיש, (מאי טעמא), משום שהאיש
79 - אש של האשה מצרף - גם לפני שהסתלקה הה"א היו האותיות
80 אש יחד, ולכן נדלקת האש מהר, והאיש - אש של האיש, לא מצרף
81 - הי"ד של השכינה הפסיקה באמצע.
82 אמר רבא, מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה, לומר שאם
83 זכתה - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יוצא מנחה בן פאכרם
84 אבינו, דבתיב ביה "ואנכי עפר ואפר", ואם לא זכתה - שזינתה,
85 תמות ותחזור לעפרה. עוד דרש רבא, בשכר שאמר אברהם
86 אבינו 'ואנכי עפר ואפר', והראה את מידת ענוותנותו, וכו' בניו
87 לב' מצות השייכות לעפר ואפר, למצות אפר פרה אדומה, ועפר
88 סוטה. שואלת הגמרא וכו' רק אלו המצוות שייכות בעפר ואפר,
89 והאיכא נמי מצות עפר כיסוי הדם, ומדוע לא אמר שזכו לזה
90 בזכות אמירת אברהם 'ואנכי עפר ואפר', מתרצת הגמרא, ה"ה
91 במצות כיסוי הדם, הכשר מצוה איכא - יש בזה קיום מצוה, אך
92 הנאה ליכא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר פרה ועפר
93 סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנשחרים מטומאת מת וכן
94 מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו.
95 וכן שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממזרים
96 בישראל, ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בורע וכן מבטלת הלעו מעל
97 בניה.
98 עוד דרש רבא, בשכר שאמר אברהם אבינו, "אם מחוט ועד
99 שרוי נעל ואם אקח מכל אשר לך" - שנתרחק מן הגדל, וכו' בניו
100 כנגד זה לב' מצות, כנגד מה שאמר 'מחוט' וכו' לחוט של תבלת,
101 וכנגד מה שאמר 'שרוי נעל' וכו' לרצועה של תפלין. שואלת
102 הגמרא, בשלמא רצועה של תפלין יש הנאה מעצם קיום המצוה,
103 דבתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך",
104 ותניא בברייתא, רבי אליעזר הגדול אמר כיצד רואים ששם ה'
105 נקרא על ישראל, אלו תפלין שבראש - שיש בהם רוב השם של
106 הקב"ה, שהשיין כתובה בקמט העור שבבתיים, והדלת' ברצועות,
107 ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה ממצות
108 תפלין. אלא חוט של תבלת מאי היא ההנאה שיש לישראל
109 ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה
110 שיש הנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו,

1 פרשת סוטה נחלקת לשלשה ענינים. האחד, 'ציוויים' - הפסוקים
2 בהם מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות, אלות
3 וקללות', שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות
4 שיחולו על האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם
5 הפסוקים בהם נכתב שמקבלת האשה על עצמה את השבועות,
6 האלות והקללות שמחיל עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב
7 הכהן במגילת הסוטה ונמחק במים.
8 משנה. בא לו הכהן לכתוב את המגילה של הסוטה, מאיזה
9 מקום - פסוק הוא כותב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב ב'אם
10 לא שכתב איש אותך וגו', ואת כי שטית תחת אישך הנקי ממי
11 הנמים המאחרים האלה. ואינו כותב את תחילת הפסוק שנאמר
12 לאחר מכן, 'והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן
13 לאשה, אלא מדלג על חלק זה וכותב את המשך הפסוק 'ותן ה'
14 אותך לאלה ולשבעה בתת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה,
15 וכו' המים המאחרים האלה במעיך, לצבות במן ולפלט ירך',
16 עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה. ואינו כותב את מה שנאמר
17 בדמשך הפסוק 'ואמרה האשה אמן אמן'. רבי יוסי אמר
18 מתחיל לכתוב מ'אם לא שכתב איש אותך וגו', ולא היה מפסיק
19 בכתובת הפרשה כסדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק
20 'והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה, וגם
21 את הקבלה שמקבלת על עצמה 'ואמרה האשה אמן אמן'. רבי
22 יהודה אמר כל עצמו אינו כותב - יחד הכהן בעצמו, ולא
23 יכתוב אלא את האלות המפורשות בפסוקים, 'ותן ה' אותך לאלה
24 ולשבעה וגו', 'וכאו המים המאחרים האלה במעיך וגו', ואינו
25 כותב מה שנאמר בסיום הפסוק 'ואמרה האשה אמן אמן'.
26 נמרא. שואלת הגמרא, במאי קא מיפלגי - מה טעמם של התנאים
27 שנחלקו מהיכן היה כותב. ומשיבה, בהאי קרא קמיפלגי - נחלקו
28 כיצד לדרוש המקרא 'וכתב את האלה הכהן בספר', רבי
29 מאיר קבר, אם היה נאמר 'וכתב את אלות', היינו סבורים שאינו
30 כותב אלא את האלות ממש - המפורשות בפסוקים, לכך נאמר
31 'האלות, לרבות' - שכותב גם את הקללות הנפשות מרבות.
32 ומה שנאמר 'אלה' שמשמעו שייכות אלות אלו אלא אחרות,
33 למעוטי - שאינו כותב במגילת סוטה את הקללות שבמשנה תורה
34 - קללות שנאמרו בפרשת כי תבוא. ומה שנאמר 'האלה' ביתור
35 ה"א, למעוטי - שאינו כותב את הציוואות שציוותה התורה לכהן
36 להשביע את האשה, וקבלות האשה, שאומרת אמן, ורבי יוסי
37 הסובר שלא היה מפסיק, סבר שבולחו - כל הדרשות נדרשות
38 בדרבאמרת - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש רבי מאיר
39 מהד"א של 'האלה' שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי יוסי
40 וסבר שממה שנאמר 'וכתב את האלות האלה', היתור של 'את' בא
41 לרבות שכותב גם ציוואות וקבלות. מבאר הגמרא, ורבי מאיר
42 שלא דרש כן, הוא משום שא"תים לא דרש בכל התורה. ורבי
43 יהודה הסובר שכותב רק מית' ה' אותך, וכן אינו כותב את הקבלה
44 שבסוף הפרשה. טעמו, שבולחו ה"א שנאמרו בפסוק במיעוטי
45 דרש להו - באים למעט, וכך דרש, 'האלות, אלות ממש' - שכותב
46 את האלות המפורשות בפסוקים, 'האלות, ה"א באה למעוטי
47 שאינו כותב קללות הנפשות מרבות - דהיינו 'אם לא שכתב
48 וגו', 'אלה' בא למעוטי שאינו כותב את הקללות שבמשנה תורה,
49 והאלה' בא למעוטי ציוואות וקבלות.
50 שואלת הגמרא, ורבי מאיר הסובר שהה"א של 'האלות' באה
51 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, והה"א של 'האלה'
52 באה למעט שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, מאי שנא הא"ה
53 של 'האלות' דמרבי ביה - שדורש שבאה לרבות, וכו' שנא הא"ה
54 ה"ה של 'האלה' דמעיני ביה - שדורש שבאה למעט, ואינו סובר
55 כרבי יהודה ששניהם באו למעט. מבאר הגמרא, סבר רבי מאיר

יום שלישי ב' אייר - היום שבִּעָה עֶשֶׂר יוֹם, שֶׁהֵם שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת וּשְׁלֹשָׁה יָמִים לַעֲוֹנָר (תפארת שבתפארת) קמא

סוטה. פרק שני – היה מביא דף יז עמוד א

רש"י

תוספות

1 פתני. מואם לא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָהּ. ואם לא שָׁטִית טְמֵאָה וגו', שֶׁהָן קָלָלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת
2 בְּרָכוֹת, דְּמִשְׁמַע הָאֵם אִם שָׁטִית לֹא הִקְיָה, וְאֵת כִּי שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁ, וְכִי נִטְמָאת
3 וגו' יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לֵאלֹהֶיךָ וּלְשׁוֹבְעָה בְּחוּךְ עַמְּךָ וגו' וְכֹא הַמִּיָּם הַמְאָרְרִים וגו', וְכִי הֵן סְדוּרִין
4 בְּרִשָּׁה, אֲלֵא שֶׁהַשְּׂבִיעִי הִכְהֵן אֶת הָאִשָּׁה בְּשׁוֹבְעַת הָאֵלָה וְאָמַר הִכְהֵן לְאִשָּׁה מִפְּסִיק
5 בְּרִאשׁ יִתֵּן ה' אוֹתָךְ, וְאֵינוֹ כּוֹתֵב וְאֵינוֹ דְּאֵינוֹ אֲלֵא
6 צוּרָה שֶׁמִּצְוָה הִכְהֵן לְהַשְׂבִּיעָה, וְגַם בְּסוֹף וְכֹא
7 הַמִּיָּם הַמְאָרְרִים בְּמַעַיֵן לְצַבּוֹת בְּטָן וּלְנִפְלֵי יָרֵךְ
8 אֵינוֹ כּוֹתֵב סוֹף הַמְקָרָא וְאָמַר הָאִשָּׁה, דְּהִינֵי
9 קִבְּלָה שֶׁהָאִשָּׁה תִּקְבֵּל עֲלֶיהָ שְׁבוּעָה, וְאֵין זֶה מִן
10 הָאֲלוֹת: לֹא הִיָּה מִפְּסִיק, מִשְׁהַתְחִיל אִם לֹא שָׁכַב
11 אִישׁ אוֹתָךְ עַד אָמֵן אָמֵן, שֶׁהִיָּה כּוֹתֵב צוּרָה
12 דְּהַשְּׂבִיעִי הִכְהֵן אֶת הָאִשָּׁה וְקִבְּלָה דְּרֵאמָרָה
13 הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן: כָּל עֲצָמוֹ, לְשָׁנָא בְּעֵלְמָא הוּא,
14 וְיִדְרָה בְּעֵצָמָהּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה כּוֹתֵב אֲלֵא אֲלוֹת לְבָדוֹ,
15 וְאִפְלוֹ אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָךְ וְהִקְיָה לֹא הִיָּה
16 כּוֹתֵב, וְכִי־שׁ וְהַשְּׂבִיעִי הִכְהֵן, וְאֵינוֹ כּוֹתֵב וְאָמַר
17 הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן שֶׁהוּא סוֹף הַמְקָרָא הָיָה: גַּמְ'
18 אֲלוֹת מִשָּׁשׁ. יִתֵּן ה' אוֹתָךְ, וְכֹא הַמִּיָּם הַמְאָרְרִים
19 הָאֵלֶּה בְּמַעַיֵן וגו': קָלָלוֹת הַבָּאוֹת וְכו', הִנֵּי מִמִּי
20 הַמְקָרִים: אֲלֵא, מִיעוּטָא הוּא: שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה, דְּאִי
21 כָּתֹב קָרָא וְכָתֹב אֶת הָאֲלוֹת בְּסֹפֵר הָיָה מִשְׁמַע
22 אֲלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה, יִכְבֶּה ה' בְּשַׁחֲתָה, דְּאֵלָּה
23 אִיקְרִי דְּכַתִּיב וְהִיָּה בְּשִׁמּוֹ אֶת דְּבָרֵי הָאֵלָה
24 הַזֹּאת וגו' וְהִיָּה כֵּט: צוּרָה, וְהַשְּׂבִיעִי הִכְהֵן אֶת
25 הָאִשָּׁה, דְּלֹא תִּמְאָל לֹא דִּלְגַל, הִלָּךְ אִיצְטְרִיךְ
26 לְמַעֲטִינָהּ וְקִבְּלָה אָמֵן, וְלִקְמִיָּה פִּרְיָה מִי־שׁ הָאִי
27 הִיָּה דְּמִרְבָּה בִּיה וְגִי־שׁ הָאִי הִיָּה דְּמִמַּעַט בִּיה:
28 בְּלֹה, וְרַבִּיא דְּרֵאמָרָה, אֲלוֹת אֲלוֹת מִשָּׁשׁ,
29 הָאֲלוֹת הַקָּלָלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרָכוֹת, אֵלֶּה
30 לְמַעֲטִי שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה וְשׁוֹבְעַת כְּתוּבִים, אֲבָל
31 הִיָּה דְּהָאֵלָּה אֶת תְּרוּשׁוֹ לְמַעֲטִי צוּרָה
32 וְקִבְּלוֹת, דְּאֵתָא אֶת וְהִיָּה, וְהִיָּה דְּהָאֵלָּה
33 אֲוִרְחִיהָ הוּא: וְרִי' בְּלֹה, הִיָּה דְּקָרָא מַעֲטִי
34 דְּרִישׁ לֹה: דְּלִיבִי רַבִּי, דְּהָאֲלוֹת דְּקָא אֲוִרְחִיהָ:
35 דְּלִיבִי מִיעוּטָא, אֵלֶּה דְּמִיעוּטָא הוּא, אֵלֶּה וְלֹא
36 אֲוִרְחִיהָ: וְהָאֵלֶּה לִּית לִיה לִרְיָם מִכָּל לֹא אֵתָא
37 שִׁמְעֵי הֵן, דְּשִׁמְעִינָה לִיה דְּבָעִי תִּנְאִי כְּפֹל, וְהֵן
38 רִימָא אֲוִרְחִיהָ לִי כְּתוּבִי שְׁאֵינוֹ כְּתוּבִי גַּם יִדְרָה
39 רַאבִּין אֵינוֹ תִּנְאִי, דְּכַתִּיב בִּיה אִם יַעֲבִיר וְאִם לֹא
40 יַעֲבִיר, הָאֵל כְּפִלְיָה מִכָּל לֹא לֹא תִּשְׁמַע הֵן:
41 אִי' תַּנְחוּם הִנֵּי כְּתִיב, בְּלֹא יִיד, דְּמִשְׁתַּמֵּעַ
42 הִנֵּי אִם לֹא שָׁכַב, וְתִדְרֹשׁ הִכִּי טְמֵאָה תַּחַת
43 אִישׁ חֲנִי: וְכֵן, לְלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יִשְׁרָה שֶׁלֹּא יִהְיֶה
44 הוּא נֹטָף וְלֹא הוּא נֹטָפֵת: שְׂכִינָה בִּינִיָּה, שְׁחִיר
45 חֲלָק אֶת שְׁמוֹ וְשִׁכְנוֹ וְשִׁכְנָהּ יִיד, כְּאִישׁ וְהִיָּה
46 בְּאִשָּׁה, לֹא וְכֵן אִשׁ אוֹכְלִיתָ, שֶׁהִקְבִּיהָ מִסְּלַק
47 שְׁמוֹ מִבִּינִיתָ וְנִמְצָאוֹ אִשׁ וְאִשׁ: וְדִאִשָּׁה עֲרִיפָא
48 מִדִּאִשָּׁה, אִשׁ שֶׁל אִשָּׁה קִשָּׁה וְנִמְתַּרְתָּ לְאֲבֹל
49 וְלִפְרַע מִשֶּׁל אִישׁ: מִאי טְמֵאָה הָאִי מִצְרָה, אִשׁ
50 שֶׁל אִשָּׁה נֹחַה לְהִלְדִּיק מִדָּה, שְׁאֵין אוֹת שֶׁל שֶׁם
51 מִפְּסִיק אֲלֵא מִקְבֵּר הוּא וְנִקְרָא אִשׁ, אֲבָל שֶׁל
52 אִישׁ אֵין אוֹתִיחוֹת אִשׁ אֶל מִצְטְרָפוֹת יִיד, שְׁחִיר
53 שֶׁל שְׂכִינָה מִפְּסִיקָה הִנֵּה לִיבָא, וְאֵין זֶה קִבּוֹל שֶׁכֶּר, אֲבָל כָּאֵן יֵשׁ הִנֵּה, בְּסוֹטָה לִתֵּת שְׁלוֹם וְשֶׁלֹּא יִרְבֶּה מִמּוֹרִים בִּישְׂרָאֵל אִם זֹנֶה הִיא, וְאִם נִקְחָה וְנִקְרָה יִרְעֶה, וּמִבְּטָלָה לְעוֹ מַעַל
54 בְּנִיָּה, וְאִפְרִי פִּירָה לְטַרְחָן וְלִזְכוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל מִמַּעֲשֵׂה הָעֶגְלִי: בְּשִׁכְרֵי אִם מִחוּט וְעַד שְׂרֹךְ נַעַל, שֶׁהִבְרִיחַ עֲצָמוֹ מִן הַגּוֹל: חוּט שֶׁל תְּכֵלֶת, כְּנָגַד מִחוּט, וְרִצְעָה שֶׁל תְּפִלִּין כְּנָגַד שְׂרֹךְ, וְהִינֵי
55 רִצְעָה: בְּשִׁלְמָא רִצְעָה שֶׁל תְּפִלִּין, קִבּוֹל שֶׁכֶּר הוּא דִּיאָבִל הִנֵּה בְּכַתִּיב וְכו', אֲבָל חוּט שֶׁל תְּכֵלֶת שֶׁל צִיצִית מִאי הִנֵּה, אִיאָב: מִה נִשְׁתַּחֲבֵּל, שֶׁהוֹקִיעוּ הַחֲבוּב לְצִיצִית: שֶׁהִתְכַּבֵּל
56 דְּוִמָּה לִי בִּים, בֹּא לְלַמְדֵנוּ שֶׁל הַמְקָרִים מִצּוֹת צִיצִית כְּאֵלֶּה הִקְבִּיל פְּנֵי שְׂכִינָה, וְהִכִּי תִנְאִי לֹה בְּסִפְרֵי, וְוִדִיאֲצִטְרִיכוֹ כָּל הַיָּמִים, מִשּׁוּם דְּלֹא אִשְׁכְּחָן קָרָא אֲלֵא בְּרִקְיעֵי שְׂדוּמָה לְכֶסֶף הַקְּבוֹד,
57 הִלָּךְ תְּכֵלֶת דְּוִמָּה לִי בִים וְגַם דְּוִמָּה לְרִקְיעֵי, דְּתִכְבֵּל אֶת דְּמִי לְרִקְיעֵי כָּל כָּר אֲלֵא דְּוִמָּה לְדוּמָה, כְּמוֹ תְּכֵלֶת דְּוִמָּה לְמִרְאָה הֵימָּן, וְאָן קְחוּזִין דִּים דְּוִמָּה לְמִרְאָה לְרִקְיעֵי: וְרִקְיעֵי דְּוִמָּה לְכֶסֶף
58 הַקְּבוֹד, קָרָא קִדְרִישׁ, דְּכַתִּיב בְּרִקְיעֵי בְּמַעֲשֵׂה לְבַנֵּת הַסְּפִיר, וְכַתִּיב בְּכֶסֶף הַקְּבוֹד מִרְאָה אֲבָן סְפִיר דְּמוֹת כֶּסֶף: מִתְנִי' לוח, שֶׁל עֵץ: יִיד, שֶׁל עֲשִׂים שְׁבוּתָשִׁין וּמִדְּבָקִין אוֹתָן בְּדָבָר שְׁקוּרִין
59 הַקְּבוֹד, קָרָא קִדְרִישׁ, דְּכַתִּיב בְּרִקְיעֵי בְּמַעֲשֵׂה לְבַנֵּת הַסְּפִיר, וְכַתִּיב בְּכֶסֶף הַקְּבוֹד מִרְאָה אֲבָן סְפִיר דְּמוֹת כֶּסֶף: מִתְנִי' לוח, שֶׁל עֵץ: יִיד, שֶׁל עֲשִׂים שְׁבוּתָשִׁין וּמִדְּבָקִין אוֹתָן בְּדָבָר שְׁקוּרִין

1 האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהבא דריש ר"מ ה"י דהאלות
2 ובפ"ק דההיות (ף טו) אמר ור"מ קהל הקהל לא דריש ותו איבא למיתמה
3 דרי' דריש הבא ה"י דריבוא למעט ותתם דריש קהל הקהל לרביא ותו קשיא דר' יהודה
4 אדרבי יהודה דהבא משמע דלא דריש את האלות ובפ"ק מנחות (ף טו) אמר ר"י סבר
5 את האלות לבנות לרבות לקרשן אחר:
6 אמר רבי תנחום הנקי כתיב. הבא פרש"י
7 תדרוש הכי טומאה תחת אישך חניק
8 אבל בסוף פרק שביעות העדות (שנעטן דף טו)
9 פירש הנקי בלא י"ד כמו חנקי וקאי אקרא
10 דבתריא ואת כי שטות דמשמע הכי חנקי ממין
11 המרים האלה ואת כי שטות ורתם אמר כי לית
12 ליה לר"מ מכלל לאו ואת שומע הן בממונא
13 באיסורא אית ליה וסוטה איסורא דאית ביה
14 ממונא הוא ונשאל רבי הוא בפ"ק דנדרים (קף יא)
15 אמר בגמרא מאי לחליק לא חליק ליהודי אלא
16 לקרבן מני מתני' א"ר י"מ הא לית ליה מכל לאו
17 וחכי דייק נמי בסוף הפרק (סס ג) ובריש פרק שני
18 (קף טז) אע"ג דאיסורא גמירא הוא והשבי רבי
19 דהתם נמי איסורא דאית ביה ממונא הוא שאסר
20 ממונא על חבירו:
21 מפני שהתכלת דומה לים. בירושלמי דפ"ק
22 דברכות מגיד שהתכלת דומה לים והים
23 דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לכסא
24 והכסא לספיר וכתבי וראיה חזנה (על) [אל]
25 הרקיע וגו' (וחזקתי י):
26 אינו כותב וכו' על הנייר אלא על המגילה.
27 תימה בפ' המוציא (שנעטן דף טז) דתנן
28 קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין
29 שמע ישראל אמאי לא קתני פרשת סוטה
30 דשיעור וזוטא טפי אורי' דפרשת סוטה לא
31 שכיח בפרשת תפילין ואמרין התם (קף טז) כל
32 מילתא דשכיח ולא שכיח אכול רבנן בתיב
33 לקולא: לא על הלוח ולא על הנייר אלא
34 על המגילה. תימה אמאי לא מרבינן כל מילי
35 מוכתב בדמארינן פרק שני דגיטין (קף טז) ספר
36 אין לי אלא ספר מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב
37 מי"מ אם כן מה ת"ל ספר ספר שאין בו רוח
38 חיים ורבנן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל
39 דיבא

1 בשר ששכר שאמר אברהם אבינו
2 ונאנכי עפר ואפר" וכו' בניו לשתי מצות: חוט של תכלת ורצועה של תפילין. בשלמא רצועה של
3 תתם הכשר מצוה אפא, הנאה ליבא. דרש רבא: בשר ששכר שאמר אברהם אבינו "אם מחוט
4 ועד שרורך נעל" וכו' בניו לשתי מצות: חוט של תכלת ורצועה של תפילין. בשלמא רצועה של
5 תפילין, דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" ותניא, ר' אליעזר הגדול אומר: אלו
6 תפילין שבראש. אלא חוט של תכלת מאי היא? דתניא, היה ר' מאיר אומר: מה נשתנה תכלת
7 מכל מיני בצעונין? מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הקבוד,
8 ששמו: "וראו את אליהו ישאל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר ובצעם השמים למחר"
9 וכתבי: "כמראה אבן ספיר דמות כסא: מתני' אינו כותב לא על הלוח ולא על הנייר, ולא על
10 הדיפתרא

1 של שכינה מפקסות הנאה ליבא. ואין זה קבול שכן, אבל כאן יש הנאה, בסוטה לתת שלום ושלא ירבה ממורים בישראל אם זונה היא, ואם נקחה ונזרעה ירע, ומבטלת לעו מעל
2 בניה, ואפר פרה לטרחן ולזכות את ישראל ממצעשה העגלי: בשר אם מחוט ועד שרורך נעל. שהביריח עצמו מן הגול: חוט של תכלת. כנגד מחוט, ורצועה של תפילין כנגד שרורך, ודחיני
3 רצועה: בשלמא רצועה של תפילין, קבול שכן הוא דיבא הנאה בדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איבא: מה נשתנה תכלת. שהוקיעו החבוב לציצית: שהתכבול
4 דומה לים ב'. בא ללמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכינה, והכי תניא לה בספרי. וודיאצטריכו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הקבוד,
5 הלקר תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואן קחזיון דים דומה למראה הרקיע: ורקיע דומה לכסא
6 הקבוד. קראי קדריש, וכתבי ברקיע כמעשה לבנת הספיר, וכתבי בכסא הקבוד מראה אבן ספיר דמות כסא: מתני' לוח, של עץ: ייד, של עשבים שבוטשין ומדבקין אותן בדבך שקורין

גלייד ועושין כמו עור.

קמב יום שלישי ב' אייר - היום שבעה עשר יום, שהם שני שבועות ושלשה ימים לעומר (תפארת שבתפארת)

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד ב

חוטפות

רש"י

היבא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבין כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מיהו לפי ר"ת לא קשיא מדי דפי' התם בכלל ופרט וכלל דרשין ליה דחור וכתב ותן לה (ספר כריתות) אבל
הבא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט אי' התם קרא יתירא הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זמני וכתב לה ספר כריתות ובירושלמי מקשה ליה גמי הכא כתיב ספר והבא
כתיב ספר הכא את אומר כל דבר שהוא בתלוש והבא את אומר הכי שניא היא הכא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר כדקא אמרת דהוי מרבין
כל מילי דתלוש בר מדבר שיש בו רוח חיים ירושלמי תניא ר"א בן שמעון אומר אין כותבין על עורות בהמה טמאה אמר ר"ש מכיון דאיתמר למחוקה נינהו למה אינו כותב תני ר"א ובר
שמעון אומר רואה אני את דברי ר"א בן שמעון

מדברי אבא שמא תאמר איני שותה ונמצא השם
גנוח על עור בהמה טמאה ותו ה"מ ר' לוי בר סיס
בעי קמיה רבי מגילת סוטה מהו שחטמא את
הידים אל ה"ר וזו שאלה אל יוסי אינה שאלה
כלום גורו על השפספס שיטמא את הידים לא
מפני קדושתן וזו למחוקה נטנה לא צריכא (דלא)
הואיל ונטנה למחוקה
שנאמר ומחה כתב שיכול למחוק. בירושלמי
אי מחה יכול במשקה או במי פירות
ת"ל וכתב הא כיצד כתב שיכול למחוק ואיזו ר' דיו
שאי בר קנקנתום ודא תני אם מחק מתוך הספר
כשר תיפחר כהדיו תניא דחנא אמר ר"מ כל ימי
שהיינו למדין אצל ר' ישמעאל (לא) היינו נותנין
קנקנתום לתוך הדיו:
מה משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. כל
מעשה סוטה ילפינן מזהב ב"פ דמגילה
(דף כ:) דהשקאה ביום רש"י פי' מה משפט ביום
בסנהדרין נפקא לן מזהב ביום הנחילו את בניו ולא מסתברא דהא ע"פ התורה כתיב גבי זקן ממרא דמשמעי דיני נפשות והאי קרא דביום הנחילו משמעי דיני נפשות אלא מהוהק
אותם לה' נגד השמש נפקא לן התם דביום ונראה לי דכל דין סוטה בין גמר בין תחילה פסול בלילה דומיא דדיני נפשות ולא דיני נפשות דתחילה דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה
דכתיב וכתב את האלות הדברים כדכתיבא. תימה לרי' לקמן בפרק ואלו נאמרין (דף ק:) ואיתא נמי בריש פ"ב דמסכת ברכות (דף ק"ג.) ובמסכת מגילה (דף ק"ה.) דק"ש לא יקראה למפרע
לרבנן מוהיו ולרבי מדברים הדברים ורבנן הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך דהוי שלא יקראה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הכא הדברים האלה כדכתיב וי"ל כיון
דקיבלו וגמרי מרבותינו דשמע את"ל כל מדרש בכל לשון שאתה שומע אייתר לך דהוי שלא יקראה למפרע והאלה דרשי להו לדרשא אחריית: **קודם** שתקבל עליה שבעה פסולה.
ירושלמי ר' קרספא אמר איתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר משביע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משביע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבעה להשקאה והתם משמע דבהכי פליגי מיד
משביע ואח"כ כותב את ליה חוקה ותורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח"כ משביע את ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימה א"כ כמאן ס"ל לא כר"י ולא כר' נחמיה ב"פ
הוציאו לו (י"ח דף ס.) דמשמע דכ"ע סבירא להו היבא דכתיב וזקק מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיתות (פסחים דף פ"ט.) אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל מקום ששנו
חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משבעה סממנין רב פפא סבא משמיה דרב אמר א"ר ד' מיתות ואידך בפלוגתא לא קא מירי רב פפא אומר אף סדר יומא ואידך הווא לחומרא
בעלמא דמשמע הא לאו הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא איהו הכא כתבה קודם שתקבל עליה שבעה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר
ונראה דלא חשיב אלא היבא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שהרי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוון כמו שפירשנו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל
סדר המשנה אפילו למצוה בעלמא לא ולהכי לא אמר נמי התם דאמר וזו סדר תמיד לאפקי ממצות חליצה אבל לאפקי מסדר סוטה ליכא למימר דאפילו בדיעבד נמי לא:

כתבה איגרת פסולה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי איירא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי
אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמר ר' בפ"ק דגיטין (דף ו') אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אבהו בר סמבא דוא ועוד הא איהו דסוף ליה לרב יהודה בני אדם העולים
משם לכאן וזן קיימו בעצמם ויתנו הילד בזונה הילדה מכרו בין וישתו וכתב ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שנים כותבין שלש אין כותבין ואמרין בסוף פרק מצות חליצה (נמוט דף ק:) אמר
אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינה לדידה ממאן יבמי עד יבמי ופירוש דלא מצי למכתב שלש חיבות רצופין בלא שרטוט כדמסיק מן זוטרא שירטט וכתב ליה לכולה
פרשתא מתקין לה מר בר רב אדי והא לא ניתן ליכתב והילכתא כמר זוטרא אע"ג דלא ניתן ליכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ד"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה
עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה ונראה שלא היו המים בודקין על ידה מיהו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחר כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה
כשירה בהכי או ולא והא דאמר' בהקומץ רבה (נמוט דף ל:) ובמגילה (דף ק"ה.) הלכתא מזהב צריכה שירטוט אבל לא תפילין נראה דהכי הילכתא גמירי לה דאין לו לשרטט תפילין דאי לא
תימא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפילין דלא מפיסלי אי כתבן בלא שרטוט מיהו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט א"כ הא דמקשה התם מהא דתפילין שכלו אין עושין
מהן מזהב שאין מורידין אותן מקדושה המורה לקדושה קלה טעמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הה מצי למימר במשורטטין אלא ש"מ
דכתיב גמירי לה דלא מצי לשרטט להו אבל ר"ת פירש הא דאמר' שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט ב' פאות הגלגלים אע"פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב
שירטוט אפי' לענן ס"ת אלא משום זה אלי ואנוהו (שמות טו) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ק דמגילה (דף ט"ז.) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שירטוט כאמיתה של תורה
ופירש ר"ח דלא היינו ס"ת אלא מזהב ולישנא דאמיתה משמע ביחידה של תורה דהיינו מזהב ויש בה על מלכות שמים וכן עיקר דאי ס"ת ממש משמעי הווא קרא דואמת א"כ הא
דגרסין בפ"ק דמגילה (דף ט"ז.) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בפשתן פסולה מאי איירא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא צריכה שירטוט ותפירה כאמיתה
של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמזהב איצטריך דהתם תפירה ליכא ולענן תפירה נקראת ספר והשתא לא תקשי את דפסקין בהקומץ רבה (נמוט דף ל:) ובמגילה (דף ק"ה.) הילכתא מזהב
צריכה שירטוט תפילין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שכלו אין עושין מהן מזהב לפי שאין מורידין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מרלא משני במשורטטין ש"מ דאפי'
מנהג ליה הוואיל וכן אין צריך לשרטט דגרסין בירושלמי בפרק במה מדליקין (יצאות השבת) כל הפסוק בדבר ועושהו נקרא הדיקו השתא י"ל הא דאין צריכין שרטוט היינו בין השטין
אבל ב' פאות צריכין שרטוט דלא גריעי משלש אין כותבין מיהא לפירושו לא תירץ מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס"ת הוא סגי ליה בשרטוט
לארבע פאות מצאתי בתוספות רבינו י"ב' במסכת גיטין שמעתי מר' אליהו הצרפתי שהיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליכא למיחש דלא כתבין לשום פסוק אלא
לאמירה בעלמא לפרוט בשלום בלשון עברי או לזכר בו בלשון צח אבל כשכותב שמביא אותו לשום פסוק כי האי גוונא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפרושים

פסוקים בא שרטוט כשמיא לשום פסוק:

כתבה

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

16 אלא ביום, אף מגילת סוטה דינה להיעשות דוקא ביום.
17 ועוד אמר רבא, אם בתבה - את המגילת סוטה למפרע - מסופה
18 לתחילתה, הרי היא פסולה, דכתיב "וכתב את האלת האלה",
19 ומגילת 'האלה' משמע שיש לכתוב את המגילה ב' דכתיבא -
20 כסדר שנכתבה הפרשה במקרא.
21 ועוד אמר רבא, אם בתבה הכהן - את המגילת סוטה קודם
22 שתקבל עליה הסוטה את השבועה שמשביעה הכהן, הרי היא
23 מגילה פסולה, [שנאמר] תחילה 'והשביע הכהן את האשה וגו',
24 'ואמרה האשה אמן אמן', ואחר כך נאמר 'וכתב את האלת האלה
25 הכהן בספר וגו', הרי שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את
26 השבועה.
27 ועוד אמר רבא, אם בתבה הכהן - את המגילת סוטה אינרת - ללא
28 ששרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פסולה, שהרי 'בספר'
29 אמר רחמנא, והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.

1 הדיפתרא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אלא
2 כותבים על המגילה - קלף שעובד כל צרכו. שנאמר "וכתב את
3 האלת האלה הכהן בספר", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה
4 באה לבאר באיזה דיו יש לכתוב המגילה, ואינו כותב לא בקוממום
5 - שרף אילן שמתכו במים, ולא בקנקנתום - שהוא מין מזהעפר
6 המשחיר. ולא בכל דבר שרושם - שנבלע בתוך הקלף ואינו
7 נמחק, אלא בדיו של שרף שרישמו נמחה במים. שנאמר "וכתב
8 את האלת האלה הכהן ומחה אל מי המרים", שמשמע שכותב על
9 הספר בתב שכול למחוח במים, ולכן אין כותבים בקוממום
10 ובקנקנתום משום שאינם נמחים.
11 נמרא. אמר רבא, מגילת סוטה שכתבה בלילה, הרי היא פסולה.
12 מאי טעמא איתא בגזירה הוה תורה האמורה במגילת סוטה,
13 מתורה האמורה במשפט, כתיב חקא - לגבי מגילת סוטה, "ועשה
14 לה ככתן את כל התורה הזאת", וכתיב התם - לגבי זקן ממרא,
15 "על פי התורה אשר יורוד ועל המשפט", מה משפט אין דנים

אגרות קודש

בי"ה, י' אייר, ה'תשל"ב

ברוקלין, נ.י.

הרב יצחק שי' חלמיש

סגן רב צבאי, צה"ל

שלום וברכה!

בזה הנני לאשר קבלת מכתבו מכ"ז בניסן. ומצו"ב העתק מכתבי למר יוסף שי' זעירא, סא"ל,
שמדבר בעד עצמו.

בהזדמנות זו אביע עוה"פ הנח"ר שהי' לי ממכתבו של מר יוסף זעירא, בפרט שתוכנו בודאי
מקיל לכת"ר במילוי תפקידו בתור רב צבאי.

וכמדובר בהזדמנויות שונות, אשר דוקא מסגרת הצבאית מכשירה את אנשי הצבא לדיוק
בשמירת התורה ומצוותי, שהרי מיסודות הצבא הוא קבלת-עול ומילוי הפקודה באופן ד"נעשה קודם
לנשמע", ובשלילת הגישה שהנהגת היחיד הוא ענין פרטי ואינו נוגע לרבים, ואצ"ל לכל עם ישראל,
למרות הודעת חכמינו ז"ל אשר כל ישראל ערבים זה בזה. שהרי גם זה מיסודות קיום הצבא אשר
נטי' ממילוי בדיוק פקודת המפקד עלולה לסכן ח"ו עמדת כל הפלוגה, או אפילו כל הצבא ועד להעם
אשר הצבא מגין עליו. ולא עוד, אלא שההחלטה בזה אינה שייכת כלל לממלא הפקודה, כי אם לאלו
אשר השקיעו מיטב כוחותיהם מרצם וזמנם בלימוד תכסיסי מלחמה וכו'. והנמשל מובן בנוגע ללימוד
התורה ביגיעה, עלי' נאמר כי היא חכמתכם ובינתכם.

בכבוד ובברכה.

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אלא השקפה אותה כסיב - מתוך סיב חלול, מהו - האם שתייה
באופן זה מועילה לבדוקה או לאו. וכן הסתפק באופן שהשקה
אותה בשפופרת - מתוך צינור, מהו - האם שתייה באופן זה
מועילה לבדוקה או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם
דרך שתייה בכך מועילה לבדוקה, או אין דרך שתייה בכך ולא
מועילה לבדוקה. מסיקה הגמרא, תיקון.
בעי רב אשי, אם נשפכו מקצת מהן - ממי המרים, לאחר שמחק
לתוכן את המגילה, ונשפידו מהן מקצת מהמים, מהו - האם יכולה
להידבק במים הנותרים או לאו. מסיקה הגמרא, תיקון.
אמר רבי יורא אמר רב ב' שבועות האמורות בסוטה, למה
הוצרכו, ולא די בשבועה אחת. ומבאר, אחת - את השבועה
הראשונה, משיביע הכהן קודם שנמחקת המגילה, ואחת - את
השבועה השנייה משיביע הכהן לאחר שנמחקת. מקשה הגמרא,
מתקין לה רבא, והרי תרנייהו - שני השבועות קודם שנמחקת
המגילה בתיבין בתורה, ומשמע שאת שתי השבועות משיביע לפני
המזיחה. אלא אמר רבא - חולק על רבי יורא ומבאר באופן אחר,
לעולם שתי השבועות הן לפני המזיחה, אלא שאחת - השבועה
השנייה היא שבועה שיש עמה אלה - מזכיר הכהן בשבועה את
הקללה שתחול עליה אם ימצא שזינתה, ואחת - השבועה
הראשונה היא שבועה שאין עמה אלה, אלא שבועה בעלמא
שלא זינתה.
שואלת הגמרא, היכי דמי שבועה שיש עמה אלה - כיצד משיביע
אותה הכהן את השבועה עם האלה. ומבאר, אמר רב עמרם
אמר רב, שאומר לה משביעני עליך בשמו של הקב"ה שלא
נטמאת, ומוסיף לומר לה שאם אכן נטמאת, יבואו ביד המים
לצבות בטן ולנפל ירך, והאשה אומרת אמן אמן, ומסכימה לשבועה
זו ומקבלת את האלה עליה. דוחה הגמרא, אמר רבא, זה אינו
נחשב 'שבועת האלה', שהרי אלה לחודה קיימא - האלה שאומר
לה עומדת בפני עצמה ואינה חלק מהשבועה, ושביעה לחודה
קיימא - השבועה שלא נטמאת עומדת בפני עצמה ואין מזכיר בה
את האלה, ומהלשון 'שבועת האלה', משמע שמשיביע אותה אף על
האלה. אלא אמר רבא 'שבועת האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני
עליך, שאם נטמאת יבואו בידך, ומקבלת על עצמה את האלה
בשבועה. דוחה הגמרא, אמר רב אשי, גם זה אינו הביאור
ב'שבועת האלה', כיון שבאופן זה נמצא שאלה אימא - על הקללה
הוא משיביע אותה, ואילו שבועה ליבא - על המעשה עצמו אם
נטמאה או לאו, אינו משיביע אותה. אלא אמר רב אשי, 'שבועת
האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני עליך שנכונים הם הדברים
שאמרת שלא נטמאת, ומוסיף ומשיביע את האשה, ואם נטמאת
יבואו בידך האלה.
בשבועת הסוטה נאמר 'אמרה האשה אמן אמן', שצריכה הסוטה
לקבל על עצמה את השבועה ולהודות עליה, מפרשת המשנה
הטעם שכופלת האשה האמן בדבריה.
משנה. שואלת המשנה, על מה היא אומרת הסוטה בשבועתה
אמן אמן - שני פעמים. ומבאר, שעונה אמן על האלה - מקבלת
על עצמה את הקללה שאמר לה הכהן שתחול עליה אם זינתה, וכן
אמן על השבועה - מקבלת על עצמה את השבועה שמשיביעה
הכהן, והרי זה כמי שנשבעת בעצמה, וכן אמן מאיש זה - נשבעת
שלא זינתה עם אותו פלוני שקינא לה בעלה ונטרחה עמו, ומאיש
אחר - נשבעת גם שלא זינתה עם אדם אחר. וכן אומרת אמן שלא
שמייתי - נשבעת שלא זינתה אף בהיותה ארוסה ונשואה, ומכאן
למדו דין לגלול שבועה, שאף שלא היה עליה קינוי כשהיתה
ארוסה, מגלגלים עליה שבועה גם על זמן זה.

ועוד אמר רבא, אם בתיבה הכהן - את המגילות סוטה על שני דפין
- עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה
פסולה, משום ש'ספר' אחד אמר רחמנא - נכתב 'ספר' בלשון
יחיד, ומשמע שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתבנה שנים
ושלשה ספרים.
ועוד אמר רבא, אם בתיבה הכהן אות אחת מפרשת סוטה,
ומחק את האות אחת במים, והמשיך וכתב אות אחת שלאחריה
בפרשה, ומחק את האות אחת השנייה, וכן עשה עד סוף הפרשה,
פסולה, אף שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד
מדרבנן 'העמיד את האשה לפני ה' ועשה לה הכהן את כל
התורה הזאת', שצריך שתהיה כולה כתובה יחד.
בעי - הסתפק רבא, אם בתיבה הכהן ב' מגילות לשתי סומות -
לכל אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ומחקן - את שתי המגילות
לתוך בוס אחד, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל
אחת מהם לשתות מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
שנאמר בפרשה 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', ולומדים
שסדר בדיקת הסוטה צריך להיעשות לשם הסוטה שנבדקת, ויש
להסתפק האם בתיבה לשמה בעינין - שרק כתיבת המגילה צריכה
להיות לשמה, וממילא והאיכא - באופן זה יהיו המים כשרים
לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדן. או דילמא לא די
שכתיבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא בעינין נמי
שהמזיחה לתוך המים תיעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר הדבר
שנעשתה המזיחה לשמה, ובאופן זה שנמחקו שני המגילות לכוס
אחת, לא ניכר שנעשתה המזיחה לשמן - ויהיו המים פסולים.
מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
שאכן בעינין נמי שתעשה המזיחה לשמה של אותה סוטה, ובאופן
הקודם יהיו המים פסולים. מה יהיה הדין אם מחקן - את שתי
המגילות בב' בוסות - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה
אחת, וחרף לאחר מיכן ועירבן - את המים של שני הכוסות יחד, מהו
- האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
האם מחיקה לשמה בעינין - המזיחה עצמה צריכה להיעשות
באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו, וממילא והאיכא - באופן זה
יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את המזיחות כדינם, וישתו
שתיהן מזהמים שהתערבו, או דילמא לא די שהכתיבה והמזיחה
יעשו לשם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת לשתות את המים
שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא - הסוטה הזו
אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם מהמים
שנעשו לשניה, והא - גם השנייה לאו דידה קא שתיא שהרי שותה
אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
שצריכה הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן
הקודם יהיו המים פסולים כיון שהא לאו דידה קא שתיא, והא לאו
דידה קא שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים.
מה יהיה הדין אם לאחר שעירבו את המים שבשני הכוסות, חרף
הכהן וחלקן - את המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשתות
מכוס אחת, מהו - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא
את צדדי הספק, האם יש ברידה - שכשמחלקם, נחשב הדבר כאילו
התברר שהמים שניתנו בכוס של האחת הם המים שנעשו עבורה,
והמים שניתנו בכוס של השנייה הם המים שנעשו עבורה, ויהיו המים
כשרים לבדיקה. או אין ברידה - אין זה נחשב שהתברר שכל אחת
מזן קיבלה את המים שנעשו עבורה - ויהיו המים פסולים. מסיקה
הגמרא, תיקון - נשאר הדבר בספק.
בעי רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד א

רש"י

תוספות

על שני דפין. כדפין של ספר תורה העשויין עמודים: כתב אות אחת ומהקנה. על המים, והור וכתב אות שלא תהיה ומהקנה עד שהשלים את כל פסול, דכתיב את כל התורה עד שתתאם כל פסול: לשמה. בספר לעצמו, דכתיב ונעשה לה לשמה: מהקנה נמי. כבוס לשמה לעצמה. שיהא נכר מהחוקה שהיא לשמה: השקה בסיב. שהוא חלול בדרך שהתנוקות שותין: שיש עמה אלה. דכתיב:

בחדא מנייהו בשבועת האלה, ולקמיה מפרש
היכי דמי משביעי עליה. בשם, ומזכיר שם: שלא
נשמא. שאין אומר אמת שלא נשמא, היינו
שבועה שאין עמה אלה. שאם נשמא יבואו
ביה. המים לצבא נטן בו, והינו אלה: אפר
רבא אלה לחוריה קריא. ב', שבועה ואלה
כאן ושתיהן על האשה, וקרא כתיב בשבועת
האלה שהשבועה של אלה: משביעי עליה שאם
נשמא יבואו ביה. דאיכא השתא שבועת
האלה, שמשביע את האלה שתהיה: שבועה
ליא. על האשה, וקרא כתיב והשביע את
האשה: משביעי עליה שלא נשמא ואם
נשמא יבואו ביה. משביעי עליה שיהא אמת
מה שאמרת בפנינו שלא נשמא, ואם נשמא
יבואו ביה המים, דקיימא שבועה אאשה שלא
נשמא ואאלה שתהיה: מתני אמן על האלה
וב'. לכה הצרכה לכפול: ארוכה ונשואה. על ידי
גלגול שבועה הוא מגלגל עליה ונותן של
אירוסין אע"פ שלא היה בו קרי, ומכאן לגלגול
שבועה מן התורה:
שומרת

כתבה על שני דפין פסולה. "ספר" אחד אמר רחמנא
ולא שנים ושלשה ספרים. כתב אות אחת ומהקנה את
אחת וכתב אות אחת ומהקנה את אחת פסולה, דכתיב:
"ונעשה לה הפה את כל התורה הזאת". בעי רבא:
כתב שתי מגילות לשתי סומות, ומהקנה לתוך פוס אחד
מהו? כתיבה לשמה בעינן והאיכא, או דילמא בעינן
נמי מהחוקה לשמה? ואם תמצא לומר בעינן נמי מהחוקה
לשמה, מהקנה בשתי כוסות, והור ויעירבן מהו? מהחוקה
לשמה בעינן, והאיכא, או דילמא הא לאו דידה קא
שתתא? והא לאו דידה קא שתתא ואם תמצא לומר
הא לאו דידה קא שתתא והא לאו דידה קא שתתא,
אם חור וחלקן מהו? יש ביררה, או אין ביררה? תיקו.
בעי רבא: השקה בסיב, מהו? בשפופרת מהו? דרך
שתיה בכה, או אין דרך שתיה בכה? תיקו. בעי רב
אשי: נשפכו מהן, ונשתירו מהן מהו? תיקו. אמר ר'
זירא אמר רב: שתי שבועות האמורות בסוטה למה?
אחת קודם שנמחקה מגילה, ואחת לאחר שנמחקה.

מתקיף לה רבא: תרווייהו קודם שנמחקה מגילה כתיבין! אלא אמר רבא: אחת שבועה
שיש עמה אלה ואחת שבועה שאין עמה אלה. היכי דמי שבועה שיש עמה אלה? אמר
רב עמרם אמר רב: "משביעי עליה שלא נשמא, שאם נשמא יבואו ביה". אמר רבא:
אלה לחודה קיימא ושבועה לחודה קיימא? אלא אמר רבא, "משביעי עליה שאם נשמא
יבואו ביה". אמר רב אשי: אלה איכא שבועה ליכא?! אלא אמר רב אשי, משביעי עליה
שלא נשמא, ואם נשמא יבואו ביה: מתני! על מה היא אומרת "אמן אמן", אמן על
האלה אמן על השבועה, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר. אמן שלא שטיתי ארוכה ונשואה
ושומרת

כתבה על שני דפין פסולה. מקשים לפירוש רש"י (שפ"י) בדפין של ס"ת מפרק בתרא
דגיטין (ק"ה פ"ה) דתנן שייך מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר
ולא חשיב ליה שני ספרים כיון דממורה כדאמרין בפרק שני דגיטין (ק"ה) אהא הרי זה
גיטך והנייר שלי אינה מגורשת וכו' בעי רב פפא בין שיהא לשטית בין חיבה לחיבה מהו
וקפידן ותיפוק ליה משום דספר אחד אמר
רחמנא ולא שנים לא צריכא דממורה ובהקמין
רבה (ומתוך ק"ה) גבי מוחא אמר נמי אמר רב
יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה
מיתבי כתבה על שני דפין והניח בשני סיפין
פסולה הא בסף אחד כשריה רחמנא לשני סיפין
קא אמר אלמא דשני דפין דקאמר שמואל
בנחתין זה מזה קאמר שאין מערין להכי
מפרש נמי הכא שני דפין שאין מערין ופירש
ר"י הא דאמר נמי בפ' ראודה ב"ד (ר"ה ק"ה טו),
אפי' לרבנן דאמרין קרן פרה פסול כיון דאית בה
גילדי בשנים ושלש שופרות דמי ואע"ג דמחבר
התם נמי דרכו להוסיף בכל שנה גלד אחד וסיפין
הוא כמביאו משופר אחר ומדברין לזה כדתנן
דיבך שברי שופרות פסול מפני שמתחילתו לא
היתה ברייתן בבת אחת וגיכר ההוספת ולא
מהני חיבורו דדומה כאילו גט שכתבו על ב' דפין
ותפרין יחד דפסול דהא דוקא כשכתב חצי
מגילת סוטה על דף זה ושלושה כופרין ובפרק
אמרינן דחשיב שני ספרים והיה אם כתב לה
שתי מגילות ומהקנה לתוך כוס אחד וכן גבי גט
אם נתן לה שני גיטין אע"ג דכל חד חד שלם
הוא וספר אחד בפני עצמו פסולין ולא מיגרשא
בתרווייהו משום שנים או שלשה ספרים
כדאמרין בפ' שור שנגח (נ"ק ק"ה טו) כופר אחד
אמר רחמנא ולא שנים או שלשה כופרין ובפרק
לולב הגזול (פסוק ק"ה) לינקוט תרתי תלת פרי
אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה פירות
ואין להקשות מאי שנא משנתן שופר בתוך
שופר אם קול פנימי שמע יצא ולא חשיב ליה
כשני שופרות דהתם בשמיעה תליא מילתא
דזאת לא שמע אלא קול הפנימי:
חור וחלק מהו יש ביריה או אין ביריה. האי

לא דמי לביריה דמדלח מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגח (נ"ק ק"ה טו) דהתם לא הוכר חלקו של אחד מהן לשלם אבל הכא הוכר הכתב ונתערב וכן ביריה משני לוגין
שאני עתיד להפריש דמיית ב' מרובה (ס"ק ק"ה) נמי לא הוכר המעשר מעולם וכן לכולהו ביריות דמיית ב' כל הגט (נעין ק"ה טו) אבל דמי לביריה דמיית בבכל מערבין (נעין ק"ה טו),
שתי נשים שלקחו קניניהן בעירוב או שנתנו דמי קניניהן לכתוב איזה שירצה יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמרי' זו מתכפרת במה שנקח
מדמי חבירתה או שתי קנין של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת אי' איכא דאמרין ביריה ואע"ג דדחי ליה התם כשהנתנו מיהו חזינן דקא מייתי לה אשאר ביריות אלמא
דליכא לאיפלוגי בין ביריה שהוכרה מתחילה לשאר ביריות וכן בפ' הוציאו לו (יומא ק"ה טו) דמיית מתני' ר' יהודה אומר לא היו מביאין שופרות לקניי חובה מפני התערבות ומסיק משום
תערבות דמי חטאת שנתנו בעליה וקא פריך ונברור ד' וזו ונשדי במאי הניך לשתרו ר' יהודה לית ליה ביריה מנלן ומיית ההיא דהלוקח יין מבין הכותים ומסיק מדתני איז אלמא מדמי
ביריה דאם בא חכם למורח אע"ג דליכא היכרא מעיקרא לביריה דארבעה זוזי דהוכר מעיקרא אי' רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשיט מהני מוחא נמי דתנן בפ' בתרא דמס' מעילה וק'
(ל"ה) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחב"א עד שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה ביריה כי האי
גזנא דאמר בפרוטה הראשונה הוכר הדבר בפרוטה הראשונה שעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתבריר לן היתם במאי פליגי ומוחא נמי ליכא למפשט דמיית בבבורות
פרק הלוקח בהמה (ק"ה טו) סאה תרומה טמאה שנפלה לך חולצין ר"א אומר תירום ותירקב שאני אומר היא סאה שעלתה היא סאה שנפלה ה"נ נימא שהחכם של לאה יגיע ללאה דהתם
מקלינן בדרבנן דמדאורייתא חור בתרי בטל ורבי' הקשה בפ' הוציאו לו (יומא ק"ה טו) אהא ונברור ד' וזו דתניא בתוספתא דמעילה (פ"ה) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו לחטאתי ואלו
לעולתי ואלו לשלמי ונתערבו חור בתרי לוקח ב'ן בלמות בין ממוקם אחד בין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת וכו' ודוקא בבי האי גזנא שרי אבל ליקח שלמי המעות ולקח ב'ן בלמות
לחטאת ונימא הוכר הדבר דאלו חור דמי חטאת לא אמרי' מיהו מכל הני הוה מצי דמי למפשט ועוד תימא אי אית לן למימר ביריה כי האי גזנא אם כן כל התערבות שבעבור חורור
ויחלק משום ביריה ועוד אמאי לא פשיט ליה מפרק קמא דראש השנה (ק"ה טו) דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין נמצא דאין ביריה בדבר לבד ובפרק התערבות (נחמס ק"ה טו) מיית ליה פלוגתא
דרבי אליעזר ורבנן צלוחית של חטאת שנפל לתוך ולחובה) מים וכו' ונראה דהכא קא מבעיא ליה מ' אמרינן לא קפיד קרא אלא אמוחקה מן המגילה שתהא נכרת לתוך המים שלה אבל
לתוך כוס אחד איכא למימר כל חרא שתייא מים דלאו דידה לאו מחיקה נכרת היא חור וחלקן הרי מים של כל אחת ניכרין מ' אמרינן ביריה וכו' חור הוכרור מימיה אי דילמא אין ביריה
כלומר בירית מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המגילה לא קפדינן שהרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים המוכרין לצרכה וקא
מבעיא ליה אי מאי לא בדקי לה משום דלא נמוחקה כהלכתה אי משום דטוהרה היא: בע"ר' השקה בסיב מהו. ליכא למפשט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (פסחים ק"ה קטו) ברכן
בסיב אף ידי נמצא לא יצא אלמא אין דרך אכילה בן דהתם מפסיק הסיב בין המצה ובין בית הבליעה אבל הכא דלא מפסיק קא מיבעיא ליה: על מה היא אומרת אמן אמן, בפרק שלישי
דמסכת שבועות (ק"ה טו) כל העונה אמן כאילו מוציא שבועה מפיו ובפרק שבועת העדות (ס"ק ק"ה טו) אמן יש בו ככלה יש בו שבועה ויש בו האמנת דברים:

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הראשונים - אדם שגירש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה
ונסתרה בנישואין שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה
תחתיו בנישואין הראשונים, וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את
היבמה וקינא לה ונסתרה, על נישואי אחיו מהו - האם יכול לגלגל
עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה נשואה לאחיו שמת, מביאה
הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, זה
הכלל, כל שתבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה
- על זנות שאינה נאסרת מחמתה על הבעל, אינו יכול לגלגל
ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה נאסרת מחמתה אינו
משביעה, תא אסירה - אך על זנות שנאסרת מחמתה על הבעל,
הכי נמי דמתנה ומגלגל עליה כן. שמע מינה - ואם כן יש לפשוט
ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים נאסרת
עליו מחמת זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו נאסרת
להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו,
שהן בעילות שאוסרות.
שנינו במשנה, רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו', תנא
מבאר הברייתא כוונת רבי מאיר, לא כשאמר רבי מאיר - מה
שומר רבי מאיר שאומרת גם אמן שלא נטמאת - שנשבעת שלא
תזנה בעתיד, לא עלה על דעתו לומר שאם בעתיד תטמא, היום
בודקין אותה מעכשיו, אלא כך היא כוונתו, לכשתטמא - אם
בעתיד תעבור על שבועתה ותזנה, היום ששתתה כשהביאה על
מה שנסתרה מערערין אותה - יחזרו לה לתוך גרונה, ובודקין
אותה - ויבררו שזינתה.
כענין - הסתפק רב אשי, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא
תזנה בעתיד, מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים - האם יכול
להשביעה גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן
הנישואין השניים. מבאר הגמרא את צדדי הספק, האם משביעה
רק שלא תזנה תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה
עליו תוך כדי הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשתא - בזמן
הנישואין הראשונים, מיהא לא אסירה ליה - אף אם תזנה בזמן
הנישואין השניים, לא נאסרה עליו לזמן הנישואין הראשונים, אינו
יכול כעת לגלגל עליה שבועה זו. או דילמא, כיון שזמנין דמגרש
לה ויחזר בהרהר לה - אף שלא תיאסר בנישואין אלו, אך כיון שסוף
סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה שבועה על כך. מביאה
הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, הכל שוין
שלא היה מתנה עמה לא על זנות שהיתה קודם שתתארס, ולא
על זנות שהיתה לאחר שתתגרש ממנו, ולכן אף אם בזמן שהיתה
גרשה נסתרה לאחר ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחר כך
החזירה בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא
היה מתנה עמה - לא השביע אותה על זמן זה. ויש לדייק, שרק
על זנות בזמן שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, תא יחזירה
ותיטמא - אך אם תזנה לאחר שיחזירה שוב, הכי נמי דמתני -
יכול לגלגל עליה שבועה על כך. שמע מינה - מוכח כהצד השני
של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל עליה גם שבועה זו.
הברייתא דנה כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים
אותה במים המאריים. תנו רבנן, נאמר במקרא בפרשת סוטה, "ואת
תורת הקנאות", ו'תורת' ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא
לאשתו יעשה לה כתורה הזאת, ריבוי זה מלמד, שהאשה שותה
ושונה על כל פעם שקינא לה בעלה והיא נסתרה. רבי יהודה חולק
ואומר, מהמילה 'ואת', ממעטים, ולומדים שאין האשה שותה
ושונה - שאין משקים אשה סוטה אלא פעם אחת. ואף אם שוב קינא
לה בעלה ונסתרה - אין משקים אותה. אומר רבי יהודה, מעשה
והעיד לפנינו נחוניא חופר שיחין, שהאשה שותה ושונה פעם
שניה. וקיבלנו עדותו לנהוג כן, בשני אנשים - שאם שתתה פעם
אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם השני קינא לה ונסתרה, משקים

ושומרת יבם וכוונתה - אם נישואיה של אשה זו בתורת ייבום הם,
שמת אחיו ללא בנים וייבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל
עליה גם שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן
שהמתנה לייבום. חזרת המשנה למא שמרה בתחילה, שאומרת
הסוטה אמן על האלה אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על
השבועה פירושו שאומרת אמן שלא נטמאתי - מקבלת עליה את
השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה היינו, ואם נטמאתי יבואו
כי - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבואו עליה הקללות האמורות
במקרא. רבי מאיר חולק ואומר, שמלבד שאומרת אמן שלא
נטמאתי - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר, אומרת גם אמן
שלא נטמאת - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו גם להבא,
ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יפגעו בה לאחר שתזנה.
ומבאר המשנה, שהכל שוין - רבי מאיר וחכמים שנחלקו האם
מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, מודים שאין מתנה עמה
- אין מגלגלים עליה שתשבע, לא על כך שלא זינתה קודם
שתתארס לו. ולא על כך שלא תזנה לאחר שתתגרש ממנו.
כלומר, שעל כך שאם לאחר שהתגרשה נסתרה לאחר ונטמאת -
זינתה עם אחר, ואחר כך החזירה בעלה הראשון, לא היה מתנה
עמה - לא השביע אותה, משום שאף אם תזנה בעודה גרושה, אינה
נאסרת לחזור אליו. ומבאר המשנה שאינה נשבעת על זמנים אלו,
משום שהכלל, אין משביעים אותה אלא על כך שלא זינתה זנות
שנאסרה בה על בעלה, אך כל שתבעל ולא היה אסורה לו -
על זנות שלא נאסרת בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם
שהתארסה לו, לא היה מתנה עמה ומגלגל עליה שבועתה.
גמרא. אומר רב המנונא, שומרת יבם שזינתה בעודה שומרת יבם,
אסורה ליבמה - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת
הגמרא מפיא למדו שנאסרת עליו, ומשיבה, יש להוכיח כן
ממשנתנו, מדקדקנו שומרת יבם וכוונתה - שאם יבם את אשת אחיו
וקינא לה ונסתרה לאחר הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה
בעודה שומרת יבם, אי אסרת בשלמא - אם נאמר שאם זינתה
בעודה שומרת יבם, אסירה - נאסרת להתיבם ליבם, כרב המנונא,
משום הכי מתנה בהרהר - מוכן הדבר שמגלגל עליה שבועה זו.
אלא אי אסרת שאף אם זינתה בעודה שומרת יבם, לא אסירה -
אינה נאסרת בכך על היבם, הכי מתנה בהרהר - היאך מגלגל עליה
שבועה שלא זינתה בזמן זה, והתנן - במשנתנו, זה הכלל, כל
שאין היתפלל ולא תהא אסורה לו - על זנות שלא אסרת אותה
על בעלה, לא היה מתנה עמה - אלא היה משביעה. אלא מוכח
מהמשנה כרב המנונא, ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.
מביאה הגמרא, אמרי במערבא - אמרו בארץ ישראל, לית
הילכתא ברב המנונא, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם.
שואלת הגמרא, ואלא הא דקתני במשנתנו, שומרת יבם וכוונתה
- ומוכח שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה
בעודה שומרת יבם. עונה הגמרא, תא מני - התנא של המשנה רבי
עקיבא היא, דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין - אדם
שקידש אשה שאסורה עליו באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן
אם תלד לו הולד ממזר. כלומר, וקשיו לה - שרבי עקיבא מחשיב
אשה שאסורה באיסור לאו, כי ערה - כאשה שאסורה באיסור
כרת. ולשיתתו, כיון ששומרת יבם אסורה לשוק באיסור לאו, אם
עברה על האלו זינתה, הרי היא כאשת איש שזינתה תחת בעלה
שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם, ולכן סבר התנא
שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה לא נפסק
כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחייבי לאוין משום
שאינם נחשבים כחייבי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה
נאסרת על היבם.
כענין - הסתפק רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

1 וּלְמַדּוּ כֵּן מִדְּבָרֵיכִי 'וְאֵת'. כִּמוּן כֵּן בְּשָׁנִי אֲנִישִׁים וְשָׁנִי בּוֹעֲלִין - אִשָּׁה
 2 שְׂקִינָא לָהּ בַּעֲלָהּ וְנִסְתַּרְהָ וְהִשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמֵתָה, וְאַחַר כֵּךְ נִישְׂאָה אַחֲרָה
 3 הוּא קִינָא לָהּ שְׁלָא תִּסְתַּר עִם אָדָם אַחֵר, דְּבִלְיָ עֲלָמָא לֹא פְלִיגִי,
 4 וּמוֹדִים דְּהָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה - שְׂמֻשְׁקִים אוֹתָהּ פַּעַם נִסְתַּרְתָּ, וְנִלְמַד
 5 מִדְּבָרֵיכִי 'תּוֹרַת', וּמִרְבִּים שְׂפַעֲמִים שְׂאִשָּׁה אַחַת שׁוֹתָה כַּמָּה פַּעֲמִים.
 6 כִּי פְלִיגִי - הַתְנָאִים הִלְלוּ נִחְלָקוּ בְּשָׁנִי אֹפְנִים, הִרְאִישׁוּ, בְּאִישׁ אֶחָד
 7 וְשָׁנִי בּוֹעֲלִין - שְׁהִיתָה נִשְׂוָאָה אַחֲרָה, וְקִינָא לָהּ שְׁנֵי פַעֲמִים, בְּכָל
 8 פַּעַם שְׁלָא תִּסְתַּר עִם אָדָם אַחֵר. וְהִשְׁנִי, בְּשָׁנִי אֲנִישִׁים וּבּוֹעֲלֵי אֶחָד
 9 - שְׂקִינָא לָהּ בַּעֲלָהּ וְנִסְתַּרְהָ וְהִשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמֵתָה, וְאַחַר כֵּךְ נִישְׂאָה
 10 אַחֲרָה וְגַם הוּא קִינָא לָהּ שְׁלָא תִּסְתַּר עִם אָדָם. שְׁתַּנָּא קַּמָּא
 11 כְּבֵר, 'תּוֹרַת' בֹּא לְרַבּוּנֵי בּוֹלְהֵי - שְׂאָף בְּשָׁנִי הָאֹפְנִים הִלְלוּ מִשְׁקִין
 12 אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִי, וְ'וְאֵת' בֹּא לְמַעוּפֵי שְׂאִין מִשְׁקִים שְׁנֵי פַעֲמִים, רַק
 13 בְּאֹפֶן שֶׁל אִישׁ אֶחָד וּבּוֹעֵל אֶחָד. וְרַבֵּנָן בְּתַרְאֵי כְּבֵר, שְׁוֹאֵת' בֹּא
 14 לְמַעוּפֵי בּוֹלְהֵי - שְׂאָף בְּשָׁנִי הָאֹפְנִים הִלְלוּ אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם
 15 שְׁנִי, וְ'תּוֹרַת' בֹּא לְרַבּוּנֵי שְׂמֻשְׁקִין פַּעַם שְׁנִי, רַק בְּאֹפֶן שֶׁל שְׁנֵי
 16 אֲנָשִׁים וְשָׁנִי בּוֹעֲלִין. וְרַבֵּי יְהוּדָה סִבֵּר, שְׁוֹאֵת' בֹּא לְמַעוּפֵי תַרְתֵּי
 17 אֹפְנִים, וְ'תּוֹרַת' בֹּא לְרַבּוֹת תַּרְתֵּי אֹפְנִים. וּמִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא,
 18 שְׁוֹאֵת' בֹּא לְמַעוּפֵי תַרְתֵּי הָאֹפְנִים הִלְלוּ, הִרְאִישׁוּ, אִישׁ אֶחָד
 19 וּבּוֹעֵל אֶחָד, וְהִשְׁנִי, אִישׁ אֶחָד וְשָׁנִי בּוֹעֲלִין - שְׂבִשְׁנֵי אֹפְנִים אִלוּ
 20 אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִי. וְ'תּוֹרַת' בֹּא לְרַבּוּנֵי תַרְתֵּי אֹפְנִים
 21 הִלְלוּ, הִרְאִישׁוּ, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֲלֵי אֶחָד, וְהִשְׁנִי, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְשָׁנִי
 22 בּוֹעֲלִין - שְׂבִשְׁנֵי אֹפְנִים אִלוּ מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִי.

הַדְרָן עֲלֵךְ הִיָּה מִבֵּיא
 חֵיה נּוּמָל - פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

23 פֶּרֶק זֶה, מִמְּשִׁיךְ לַעֲסוֹק בְּסִדְרֵי הַנְּהֻגוֹת הַסּוּטָה בַּעֲזֵרָה, וְיִתְבָּאֲרוּ בּו
 24 עֵינֵינוּ הַבָּאֵת קִרְבָּנָהּ, וְעוֹד עֵינֵינוּ שְׂנוֹנִים הַקְּשׁוּרִים לַשְּׁתִּיית הַמַּיִם
 25 הַמֵּרִים.
 26 מִשְׁנָה. אַחֲרָה הַשְּׁבַעֲת הַסּוּטָה, הִיָּה הַבַּעַל נּוּמָל אֶת מִנְחָתָהּ מִתּוֹךְ
 27 כְּפִיפָהּ מְצִירָתָה - הַסֵּל שְׁהִייתָה מִבּוֹאֵת בּוּ מִנְחַת סוּטָה, וְנִזְתַּנָּה
 28 לְתוֹךְ כְּלֵי שָׂרֵת - כִּדִּי לְקִדְשָׁהּ. וְנִזְתַּנָּה עַל יָדָהּ - שֶׁל הַסּוּטָה כִּדִּי
 29 לְהַנִּיף, וְכֵן מִנִּיחַ יָדוֹ מִתְּחִילָתָהּ - תַּחַת יְדֵי הָאִשָּׁה וּמִנִּיפָהּ - מוֹלֵךְ
 30 וּמִבֵּיא מַעֲלָה וּמוֹרִיד בְּמִזְרָה, כְּשִׁידוֹ תַּחַת יְדֵי הָאִשָּׁה. הֵנִיף וְהִנִּישׁ
 31 לְקֶרֶן מַעֲרִיבִית דְּרוּמִית שֶׁל הַמּוֹבָח, קָמִין וְהִקְטִיר אֶת הַקּוֹמֵץ עַל
 32 הַמּוֹבָח, וְהִשְׂאֵר נֶאֱכָל לְכֹהֲנִים. בְּסִדְרֵי הַדְּבָרִים הֵיָּה, שְׁתַּחֲלִילָה הִיָּה
 33 מִשְׁקָהּ - אֶת הָאִשָּׁה מִהַמַּיִם הַמֵּרִים, וְאַחֲרָיָהּ קָדָם מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ.
 34 רַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק וְאֹמֵר, שְׁלַחְתִּילָה סִדְרֵי הַדְּבָרִים הוּא, שְׁתַּחֲלִילָה
 35 מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, וְאַחֲרָיָהּ קָדָם הֵיָּה מִשְׁקָהּ - אֶת הָאִשָּׁה מִהַמַּיִם,

1 וּלְמַדּוּ כֵּן מִדְּבָרֵיכִי 'וְאֵת'. כִּמוּן כֵּן בְּשָׁנִי אֲנִישִׁים וְשָׁנִי בּוֹעֲלִין - אִשָּׁה
 2 שְׂקִינָא לָהּ בַּעֲלָהּ וְנִסְתַּרְהָ וְהִשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמֵתָה, וְאַחֲרָיָהּ קָדָם נִישְׂאָה אַחֲרָה
 3 הוּא קִינָא לָהּ שְׁלָא תִּסְתַּר עִם אָדָם אַחֵר, דְּבִלְיָ עֲלָמָא לֹא פְלִיגִי,
 4 וּמוֹדִים דְּהָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה - שְׂמֻשְׁקִים אוֹתָהּ פַּעַם נִסְתַּרְתָּ, וְנִלְמַד
 5 מִדְּבָרֵיכִי 'תּוֹרַת', וּמִרְבִּים שְׂפַעֲמִים שְׂאִשָּׁה אַחַת שׁוֹתָה כַּמָּה פַּעֲמִים.
 6 כִּי פְלִיגִי - הַתְנָאִים הִלְלוּ נִחְלָקוּ בְּשָׁנִי אֹפְנִים, הִרְאִישׁוּ, בְּאִישׁ אֶחָד
 7 וְשָׁנִי בּוֹעֲלִין - שְׁהִיתָה נִשְׂוָאָה אַחֲרָה, וְקִינָא לָהּ שְׁנֵי פַעֲמִים, בְּכָל
 8 פַּעַם שְׁלָא תִּסְתַּר עִם אָדָם אַחֵר. וְהִשְׁנִי, בְּשָׁנִי אֲנִישִׁים וּבּוֹעֲלֵי אֶחָד
 9 - שְׂקִינָא לָהּ בַּעֲלָהּ וְנִסְתַּרְהָ וְהִשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמֵתָה, וְאַחֲרָיָהּ קָדָם נִישְׂאָה
 10 אַחֲרָה וְגַם הוּא קִינָא לָהּ שְׁלָא תִּסְתַּר עִם אָדָם. שְׁתַּנָּא קַּמָּא
 11 כְּבֵר, 'תּוֹרַת' בֹּא לְרַבּוּנֵי בּוֹלְהֵי - שְׂאָף בְּשָׁנִי הָאֹפְנִים הִלְלוּ מִשְׁקִין
 12 אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִי, וְ'וְאֵת' בֹּא לְמַעוּפֵי שְׂאִין מִשְׁקִים שְׁנֵי פַעֲמִים, רַק
 13 בְּאֹפֶן שֶׁל אִישׁ אֶחָד וּבּוֹעֵל אֶחָד. וְרַבֵּנָן בְּתַרְאֵי כְּבֵר, שְׁוֹאֵת' בֹּא
 14 לְמַעוּפֵי בּוֹלְהֵי - שְׂאָף בְּשָׁנִי הָאֹפְנִים הִלְלוּ אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם
 15 שְׁנִי, וְ'תּוֹרַת' בֹּא לְרַבּוּנֵי שְׂמֻשְׁקִין פַּעַם שְׁנִי, רַק בְּאֹפֶן שֶׁל שְׁנֵי
 16 אֲנָשִׁים וְשָׁנִי בּוֹעֲלִין. וְרַבֵּי יְהוּדָה סִבֵּר, שְׁוֹאֵת' בֹּא לְמַעוּפֵי תַרְתֵּי
 17 אֹפְנִים, וְ'תּוֹרַת' בֹּא לְרַבּוֹת תַּרְתֵּי אֹפְנִים. וּמִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא,
 18 שְׁוֹאֵת' בֹּא לְמַעוּפֵי תַרְתֵּי הָאֹפְנִים הִלְלוּ, הִרְאִישׁוּ, אִישׁ אֶחָד
 19 וּבּוֹעֵל אֶחָד, וְהִשְׁנִי, אִישׁ אֶחָד וְשָׁנִי בּוֹעֲלִין - שְׂבִשְׁנֵי אֹפְנִים אִלוּ
 20 אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִי. וְ'תּוֹרַת' בֹּא לְרַבּוּנֵי תַרְתֵּי אֹפְנִים
 21 הִלְלוּ, הִרְאִישׁוּ, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֲלֵי אֶחָד, וְהִשְׁנִי, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְשָׁנִי
 22 בּוֹעֲלִין - שְׂבִשְׁנֵי אֹפְנִים אִלוּ מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִי.

הַדְרָן עֲלֵךְ הִיָּה מִבֵּיא

חֵיה נּוּמָל - פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

23 פֶּרֶק זֶה, מִמְּשִׁיךְ לַעֲסוֹק בְּסִדְרֵי הַנְּהֻגוֹת הַסּוּטָה בַּעֲזֵרָה, וְיִתְבָּאֲרוּ בּו
 24 עֵינֵינוּ הַבָּאֵת קִרְבָּנָהּ, וְעוֹד עֵינֵינוּ שְׂנוֹנִים הַקְּשׁוּרִים לַשְּׁתִּיית הַמַּיִם
 25 הַמֵּרִים.
 26 מִשְׁנָה. אַחֲרָה הַשְּׁבַעֲת הַסּוּטָה, הִיָּה הַבַּעַל נּוּמָל אֶת מִנְחָתָהּ מִתּוֹךְ
 27 כְּפִיפָהּ מְצִירָתָה - הַסֵּל שְׁהִייתָה מִבּוֹאֵת בּוּ מִנְחַת סוּטָה, וְנִזְתַּנָּה
 28 לְתוֹךְ כְּלֵי שָׂרֵת - כִּדִּי לְקִדְשָׁהּ. וְנִזְתַּנָּה עַל יָדָהּ - שֶׁל הַסּוּטָה כִּדִּי
 29 לְהַנִּיף, וְכֵן מִנִּיחַ יָדוֹ מִתְּחִילָתָהּ - תַּחַת יְדֵי הָאִשָּׁה וּמִנִּיפָהּ - מוֹלֵךְ
 30 וּמִבֵּיא מַעֲלָה וּמוֹרִיד בְּמִזְרָה, כְּשִׁידוֹ תַּחַת יְדֵי הָאִשָּׁה. הֵנִיף וְהִנִּישׁ
 31 לְקֶרֶן מַעֲרִיבִית דְּרוּמִית שֶׁל הַמּוֹבָח, קָמִין וְהִקְטִיר אֶת הַקּוֹמֵץ עַל
 32 הַמּוֹבָח, וְהִשְׂאֵר נֶאֱכָל לְכֹהֲנִים. בְּסִדְרֵי הַדְּבָרִים הֵיָּה, שְׁתַּחֲלִילָה הִיָּה
 33 מִשְׁקָהּ - אֶת הָאִשָּׁה מִהַמַּיִם הַמֵּרִים, וְאַחֲרָיָהּ קָדָם מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ.
 34 רַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק וְאֹמֵר, שְׁלַחְתִּילָה סִדְרֵי הַדְּבָרִים הוּא, שְׁתַּחֲלִילָה
 35 מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, וְאַחֲרָיָהּ קָדָם הֵיָּה מִשְׁקָהּ - אֶת הָאִשָּׁה מִהַמַּיִם,

הַמֶּשֶׁךְ בִּיאור לַמַּסַּכָּה סוּטָה לְיוֹם עֶשְׂרִים לְעוֹמֵר עַמ' א

1 וְאַחֲרָיָהּ שְׁהִיָּה בְּקֵי בְּדִינִים וּבְצוּרַת הַשְּׁמוּעָה, הִרְרָ אֶתָּה לְקַמִּיָּה דְּרַבִּי
 2 עֲקִיבָא, כְּבֵר כְּבֵרָא - וְלַמִּד מִפּוֹי אֶת סִבְרוֹת הַדִּינִים, מִפְּנֵי מָה זֶה
 3 טְהוֹר זֶה טָמֵא, זֶה אֶסוּר זֶה מוֹתֵר, מִקְּרוֹת הַדִּינִים וְעוֹד. אֵלָּא
 4 אֶסְרָה אֶתְּכֵרָה - עַל כֵּךְ שֶׁבִּבְרִייתָא אַחַת מִבּוֹאֵר שְׂרִבִּי יִשְׁמַעְאֵל
 5 אֶסֶר לַהֲטִיל קִנְיָנוֹת וּבִבְרִייתָא אַחֲרָתָא נִאֲמַר כֵּן עַל רַבִּי עֲקִיבָא,
 6 עֲדִין קָשְׁיָא. מִסְּקָה הַגְּמָרָא, קָשְׁיָא.
 7 תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אֹמֵר הִיָּה רַבִּי מֵאִיר, לִכְל - כָּל כְּתָבִי
 8 הַקֹּדֶשׁ מִטְּוִילִין קִנְיָנוֹת לְתוֹךְ הַיָּדִין

1 שְׂרִבִּי עֲקִיבָא לֹא אִמַּר לְרַבִּי מֵאִיר דְּבַר עַל הַטֵּלָת קִנְיָנוֹת לְתוֹךְ
 2 הַיָּדִין וְרַק רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל הוּא שְׁהִיעִיר לוֹ, וּבִבְרִייתָא הַשְּׁנִיָּה מִבּוֹאֵר
 3 לְהִפְךָ. עוֹנָה הַגְּמָרָא עַל הַקּוּשִׁיא הָרַאשׁוֹנָה, בְּשִׁלְמָא מַה שְׁהִקְשִׁינוּ
 4 שְׂמוּשׁ אֲשֻׁמוֹשׁ - שֶׁבִּבְרִייתָא הָרַאשׁוֹנָה מִבּוֹאֵר שֶׁלְמַד קוֹדֶם אֶצֶל
 5 רַבִּי עֲקִיבָא וּבִשְׁנִיָּה מִבּוֹאֵר שֶׁלְמַד קוֹדֶם אֶצֶל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל לֹא
 6 קָשְׁיָא. יֵשׁ לִנְנוֹר, שְׁמַעֲיָקָא - תַּחֲלִילָה אֶתָּה לְקַמִּיָּה דְּרַבִּי עֲקִיבָא
 7 - לְלַמֵּד תּוֹרָה מִפּוֹי, וּבִיָּין דְּלֹא מִצִּי קָם אִלְיָבִיָּה - לֹא הַצִּלִּחַ
 8 לְעַמּוּד עַל עֵיקָרֵי הַדִּינִים שְׂאִמַּר, אֶתָּה לְקַמִּיָּה דְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וְנִמַּר
 9 נִמַּרָא - וְלַמִּד מִפּוֹי אֶת הַמִּשְׁנּוֹת כְּצוּרָתָן כְּפִי שֶׁנִּמְסְרוּ מִרְבַּ לְרַב.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יט עמוד א

רש"י

תוספות

דריש יהודה דריש זאת למעט שיאנה שותה ושונה על ידי בעל א' אם חזר וקנא לה, ודריש תורת לרבות ששותה פעם שניה על ידי בעל שני, ומדקאמר ר' יהודה דע"י בעל שני חוזרת ושותה, מקלל דלתקא קמא אפלו בעל א' משקה שני פעמים, והיינו דפרובין ונתקא קמא קא כתיב זאת ומאי קא ממשט מניה: דכתיב זאת ומסתברא דקא מניה

קממשט שלא וקנא לה בעל זה פעם אחרת: שני אנשים ושני בועלים. לאחר שהשקה זה מת ונשאת לאחר וקנא לה מבעול אחר: דכתיב תורת, והא מיהת אנת לרביה: ור' יהודה, סבירא ליה וכו' דאחר שרבה הכתוב ומיעט ולא פרש מה רבה ומה מיעט, על כרחך לא מקרן הכתוב אלא להכמיהם לפרש לה לפי הכמותם מה רבה ומה מיעט, ומסתברא דרביא אנשי אנשים קאי ואפלו מבעול אחד ולא אנשי בועלים ובעל אחד, כיון דקנא לה כבר ונמצאת נקה נראה הדבר שאדם נקטרן הוא ומתכן להקטיטה, להלקח לא שאנ מחשד ראשון ולא שנקא מאחר:

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל את מנחתה, הבעל, דקא אמרין דאין מצות כהנה במנחות אלא מקמיצה ואילה, והגשה נמי תחלת קמיצה היא שאין ור' קרב למנותה, אבל קדוש כלי וציקה ובליה שטענות שמן כשר בזה ונתנה על דהי, להניח: ובהן פנים ידו מפתחיה, ובגמרא ליקף דתנופה צריכי יד בעלים ויד כהן, ובעלים דמנחת סוטה היא האשה: והגש, לקרן מערבית דרומית כרתנא: בפרק ג' בסדר מנחות נ"ז יט: וכלהו הנה כתיב במנחת סוטה, תנופה והקריבה קמיצה והקטירה: והשאר נאכל, שכל הנקמצות שנייהו נאכלין דכתיב תורת בסתם מנחה ונאכל: וזאת תורת המנחה כו' עד והתורת ממנה וגו': ואח"כ מקריב בגמרא פריך הא תנא ליה והקטיר ומה יקריב עוד לאחר הקטירה: פלוגתא דרבנן ור' שמעון בגמרא לפיכך לא מקראי: גמ' לר' אישיה דדריה, אמורא הוא ובודוו של ר"א בן פדת והנהו, ועוד הנהו ר' אישיה שהיה תנא בר פלוגתא דר' יוחנן בבליה גמרא, והיינו דקאמר לר' אישיה דדריה דלא תיקא לרבי אישיה הנהו, דלאו אורח ארעא למימרא ליה הדי, שגדול וזון ממנו היה: בבעלים מנא לן, שתנה האשה מניפה עם הכהן, דקא קרא בכהן לחזיה כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגו': משלמים, מתנפת הנה וזקוק ואימורין דשלמים: ידיו תביאנה, בבעלים כתיב, וגבי תנופה כתיב: מה כאן כהן, בסוטה כתיב כהן בתנופת מנחתה: הא אקריבה, קדם השקאה, דקטני קמין והקטיר והדר תניא היה משקה: הכי קאמר בו, הא דתנא רישא הניף והגיש קמין והקטיר לאו דקא קדם השקאה נקט ולא איירי בהשקאה כלל, אלא איירי בסדר הקריבה מנחת סוטה שכן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטירה, והכי קאמר בשבא להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה בו, והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן: ה"ג

היה נוטל. בירושלמי כתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות וכי ידו הוא מניף ולא על ידה הוא מניף אלא מכאן שהוא נוטלה מתוך כלי חול ותנוטה בכלי שרת היינו משמע דלא כפירוש רש"י דפריש דבעל היה נוטל ומניח למימר דקדוש המנחה כשירה בהן (בזר) מידו מצוה בכוח ליתול המנחה מידה ומאחר שהיה נטלה היה תנוטה כמו כן לתוך כלי שרת:

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותנה לתוך כלי שרת, ונותנה על ידה, ובהן מניח ידו מתחתיה ומניפה. הניף והגיש קמין והקטיר והשאר נאכל לפניהם. היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה. ר' שמעון אומר: מקריב את מנחתה ואחר כך היה משקה, שנאמר: ואחר ישקה את האשה את הפנים. אם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה: גמ' אומר ליה ר' אלעזר לר' אישיה דדריה, לא תיתב אפרעך עד דמפרשת לה להא מילתא, מנין למנחת סוטה שטעונה תנופה? מנא לן? והניף כתיב בה! בבעלים, מנלן? אתאי "יד" "יד" משלמים; כתיב בה! "ולקח הכהן מיד האשה" וכתיב הנה "ידיו תביאנה" מה כאן אף להלן כהן, ומה להלן בעלים אף כאן בעלים. הא פיצד מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף: הניף והגיש קמין וכו' היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה: הא אקריבה? הכי קאמר: סדר מנחות פיצד? הניף והגיש, קמין והקטיר, והשאר נאכל לפניהם. ובפשקא גופה פליגי ר' שמעון ורבנן: דרבנן סבירי: משקה ואחר כך מקריב את מנחתה, ור' שמעון סביר: מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, שנאמר: "ואחר ישקה" ואם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה: תנו

דאונס במזיקת מנילה תליא מילתא וקרא יתירא קא דריש לאונס:

ורבי

וכהן מניח את ידו תחתיה. האי דאצטריך תו למיתני וכהן מניח את ידו תחתיה ולא קתני בסתם ומכניס את ידו לאשמעינן דתנופה בכוח ירושלמי וכהן מניח את ידו תחתיה ואין הדבר כיעור מניח מפה ואינו חוצץ מביא כהן זקן ואפילו תימא כהן ילד שאין יציר הרע מצויה לשעה נתי' ר' חייא סוטה גידמת שני כהנים מניפין על ידיה אבל בגמרא דידן אמרין בסוף פרק ארוסה (למון דף כז.) דגידמת לא היתה שותה ויל' דפליגי אי בעינן קרא בדכתיב:

הניף והגש. בירושלמי ליקף הא דאמר בפרק כל המנחות (נ"ז ע"ב) והבאת לרבות מנחת העומר להגשה והקריבה לרבות מנחת סוטה להגשה וכתיב בתריה הרים והיכן הוא תנופה כבר קדמה ומזהם ליקף נמי דשייה נאכלין דכתיב בתריה והתוותר מן המנחה לאחור וגו': ואחר ישקה מבעי ליה לשימושיו ניכר. פירוש ואע"פ שהקריב מנחתה כבר הוא הדין אי שלא כדון עבוד כהנים דלא מחוק למגילה כלל עד לאחר הקריבה דמוחק לה בחר הכי ונראה דלאו דוקא נקט דקרא אתי לרשימוני ניכר דכיון דכתיב מוחה ממילא שמועין אי רישומו ניכר דלאו מחוי הוא דהא מבעיטניהו התם דאין מטילין כקנתום לתוך הדיו משום דרישמוני ניכר הוי כחב שאינו יכול למחוק אלא עיקר קריא לאם הקריב מנחתה ואחר כך השקה כמגילה כדדריש רבי שמעון והשקה קמא וחבי אמרין בירושלמי דלרבנן הקריב מנחתה ואח"כ השקה כשירה והתם דריש אליבא דרבנן ואחר ישקה למערערין והג' התם ואחר ישקה על כרחא שלא בטובה מודה ר"ש להבמים שאם השקה ואחר כך הקריב מנחתה שהיא כשירה ומודים חבמים לר' שמעון שאם הקריב את מנחתה ואח"כ השקה שהיא כשירה מה ביניהן מצוה רבנן אמרי מנחת קנאות היא שהיא בודקתה ור"ש אומר המים הן בודקין אותה מאי טעמא דרבנן מנחת זכרון מוכרת עון מאי טעמא דרבי שמעון וכאו בה רבנן אמרי כותב מוחק ומשקה ומקריב ר"ש אומר כותב ומקריב מוחק ומשקה כולי' עלמא מודו שמוחקה סמוך להשקאה ותו גרסינן התם קריבה מנחתה ואמרה איני שותה מערערין אותה ומשקה אותה בעל כרחא כרבי שמעון ברם כרבנן כבר שנת השתא אית לך למימרא אף על גב דלרבנן דרשינן והשקה בתרא לאונס קא סביר

דאונס במזיקת מנילה תליא מילתא וקרא יתירא קא דריש לאונס:

ורבי

הכי קאמר בשבא להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה בו, והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן: ה"ג

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף יט עמוד ב

רשי

תוספות

ורבי יהודה אומר כלבוס של ברזל מטילין לה לתוך פיה. בפרק ד' מיתות (מסננין דף קכ.)
פליגי ר"י ורבנן במצות הנשרפין דתנן נותנין סודר קשה לתוך הרכה וכורז על צוארו
זה מושך אילך זה מושך אילך עד שפוחת את פיו וזורק את הפתילה לתוך פיו ר"י אומר אם
מת בידים לא היו מקיימין בו מצות שריפה אלא פוחת פיו בצבת וכו' וחזמה לר"י מאי שנא
הכא דלרבי יהודה בכלבוס הותם בצבת ופי' ר"י
דהכא נמי היו פותחין פיה בצבת אלא לאחר
שפותחין פיה בצבת היו מטילין לתוכה כלבוס
שלא תוכל לחזור ולקפוץ פיה ורבנן מודו נמי
והכא דאין פותחין פיה על ידי שדורין דהתם טעם
דרבנן משום דשריפה חמורה מחנך והיו מקריבין
מיתתו ע"י חק וגמר מיתתו בשריפה משום
ואהבת לרעך כמוך אבל הכא אין לקרב מיתתו:
בפ"י ר"ח פי' לפי ג' הספרים וכן פירש הוא
שהשקה בתרא מערערין והשקה
קמייתא לגופו מה ת"ל לא שבברייתא נשנית
בתרא וקמא אלא פירוש של בעל הגמרא הוא
שהושקה בתרא בא ללמד שמערערין והשקה
קמא לגופיה ורבי עקיבא סבר ליה כרבנן שמעון
ואח"כ מקריב מנחתה ומקשה היכי אמר רבי
עקיבא מערערין והא בדוקה ועומדת סבירא ליה
והו' מקשה ר' עקיבא בהא מתנינן דפליג עליה
רבי שמעון תני מנחיקה מעבבא אלמא סבירא ליה
שמנחיקה והשקה קודם הקרבת המנחה כרבנן
וכל זמן שלא נמחקה המגילה מצי הדרא והכא
דפליג בהדי דרבי יהודה תני קומץ מעבבא דאלמא
הקרבה קודם השקה כר' שמעון ושנין תרי תנאי
ואליבא דרבי עקיבא ירושלמי ולית ליה לרבי
עקיבא מערערין אית ליה בשהתחילה לשותת
וצריך לפרש דאם נמחקה מגילה קודם שקרב
הקומץ ושללא כדון עבוד כהנים כיון שהתחילה
לשותת מערערין אותה
מגילתה
קמא שאם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה, "והשקה" בתרא שאם נמחקה
מגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרהה. ורבנן, בריעבד
לא פתח קרא. וסבר ר' עקיבא משקין אותה בעל פרהה? והתניא, ר' יהודה אומר:
כלבוס של ברזל מטילין לתוך פיה, שאם נמחקה מגילה ואמרה "איני שותה" מערערין
אותה ומשקין אותה בעל פרהה. אמר ר' עקיבא: כלום אנו צריכין אלא לבדוקה והלא
בדוקה ועומדת, אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור בה, משקרב הקומץ אינה יכולה
לחזור בה. וליטעמין תיקשי לך היא גופה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה? והלא
בדוקה ועומדת, לא קשיא, הא דקתדרא בה מחמת ריתתא, והא דקתדרא בה מחמת
בריותא, והכי קאמר: כל מחמת בריותא, כלל כלל לא שתיא. מחמת ריתתא; עד שלא
קרב הקומץ, דאפתי לא אמוחק מגילה, אי נמי אמוחק מגילה, דשלא בדין עבד כהנים
דמוחק, מצי הדרא בה. משקרב הקומץ, בדין עבד כהנים דמוחק, לא מצי הדרא בה,
קשיא

ראשון אינו נדרש אלא לגופו ומקראות יתרות האמורים אחריו נתנו לדרוש, הלכך קמא דקא לומר שמשקה ואח"כ מקריב את מנחתה. וע"כ ואחר ישקה אפי"ם שנתת אתה הקרבה
אקדם הקטרה קאי, ואחר דקאמר אמוחיקה קאי הכתובה למעלה. וקאמר רבנן דאם לא נמחקה יפה לא ישקנה, והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קאי ולדרשה קמא ע"כ: וי"ש שר
ואחר ישקה. משמע דקרא הוא. ודקא כתיבה לאחר הקטרה. לומר שכל מעבבין בה הקטרת המנחה ור"ש הנכר, וכלו מוכבא נפקי דקודמין להשקנה, והשקה קמא לאבשרי דאי
עבדי איפכא: והשקה בתרא שאם נמחקה מגילה. ודקא אחר הקטרה דבדין אימחק משקין אותה בעל פרהה, והיו דאיכא בין ר"ע לר"ש, דר"ע לית ליה אם השקה ואח"כ הקריב
מנחתה בשרה. הלכך והשקה קמא דריש לבשל ברהה, ואע"ג דשלא בדין אימחק קדם הקטרה. ואחר ישקה לרשומי נכר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמקריב מנחתה ואח"כ משקה
בריעבד לא פתח קרא. אין דרך הכתוב לומר בתחלה דבריו שלא בדרך מנחה, אלא בתחלה סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרוש: כלבוס. שני שבועות של לו, ונתן לתוך
פיה וקוץ אלא לךקרה. אם שהיה קמא: והלא בדוקה ועומדת. דכיון דקאמר איני שותה שותה מודה שהיא טמאה: יכולה לחזור בה. ולומר איני שותה, ואין אונסין אותה דקא מודה
דטמאה היא: משקרב הקומץ וכו'. ולקמיה פריך היא גופא קשיא אמאי אינה יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דקא הדרא מחמת בריותא. הא דקתני בדוקה ועומדת דקא הדרא
בה מחמת בריותא הוא, שאינה רותמת וקאמרה איני שותה, ודאי טמאה היא ולכך אינה רותמת דטמא מעקרא ואמרה כי מטיא למשתי לא שתיא, ולא שקא ערב קמץ ולא שקא
לא קרב לא שתיא בדמפרש ואזיל כל מחמת בריותא כלל כלל לא שתיא ואפי' קרב הקומץ. והא דמפליג בין קרב ללא קרב. דקא הדרא בה מחמת ריתתא, שאנו רואין אותה רותמת,
דאיכא למימר דאינה מאמנת שלא יבדקה המים ואפלו היא טהורה. ורוצה היתה לסמוך על סתירה ולשתות. ולפיכך היא רותמת וכשנגזרת לשותת חוזרת בה. הלכך עד שלא קרב
כו', וברייתא קמייתא דלעיל דקתני מערערין אותה במחמת ריתתא קאמר:

קשיא

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

האחרון. ובוה נחלקו, שרפנן ספרי, 'והשקה' קמא הכתוב לפני
ההקטרה, לגופו - לענין ההשקאה עצמה בא, ללמד שמשקה ואחר
בך מקריב את מנחתה - כלומר, מכך שכתבה התורה את
ההשקאה לפני ההקטרה, יש ללמוד שכך הוא סדר עשיית הדברים.
והפסוק 'ואחר ישקה' מופיע ליה לשרישומו ניכר - ללמד שאין
משקין אותה עד לאחר מחיקת המגילה לגמרי, שלא יותר בה
רושם, והרי זה כאילו נאמר 'ואחר המחיקה ישקה, ומ'והשקה'
בתרא לומדים, שאם נמחקת כבר המגילה ואמרת הסוטה איני
שוקה, מערערין אותה - פותח את פיה שלא בטובתה ומשקה
אותה בעל כרחיה.
ורבי שמעון סבר - דרש את הפסוקים כך, הפסוק השני - 'ואחר
ישקה', לגופו - לענין השקאת הסוטה עצמה בא, ללמד שמשקריב
את מנחתה ואחר בך משקה - כלומר, שההשקאה נעשית לאחר
כל הדברים האמורים בפרשה, כתיבת המגילה, הקטרה ומחיקת
המגילה לתוך המים באופן שלא ישר רושם. 'והשקה' קמא -
ראשון הכתוב בפרשה לפני ההקטרה, בא ללמד שאם השקה ואחר
בך הקריב את מנחתה בפרשה - כלומר, אף שלכתחילה נעשית
ההשקאה לאחר ההקטרה, אם השקה אותה הכון קודם ההקטרה,
כשר. 'והשקה' בתרא - האחרון האמור לאחר כל הפעולות, דהיינו,
מחיקת המגילה וההקטרה, בא ללמד שאם נמחקת מגילה לאחר
כל אלו, ואמרה איני שוקה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל
כרחיה. שואלת הגמרא, ורפנן מדוע אינם דורשים את הפסוקים
כרבי שמעון, ללמוד מ'ואחר ישקה' שההשקאה נעשית לאחר
הקטרה, הרי מסתבר טעמו. משיבה הגמרא, בדיעבד לא פתח קרא
- אין זה מדרך הכתוב לומר בתחילה את הדרשה ולאחר מכן את
סדר הדברים, אלא בתחילה מסדר הכתוב את אופן עשיית המצוה
ולאחר מכן מוסיף מקראות לדרשו. ולפיכך, מסתבר לומר שהשקה'
הראשון שנכתב קודם הקטרה נאמר בדוקא, ו'ואחר ישקה, ו'השקה'
האחרון נכתבו לדרשה.
הגמרא חוזרת בברייתא שהביאה לעיל, ומקשה סתירה בדברי רבי
עקיבא, וסבר - וכי סבר רבי עקיבא שסוטה שאמרה איני שוקה
לאחר שנמחקת המגילה משקין אותה בעל כרחיה, והתניא, רבי
יהודה אומר כלבום - שניים של ברוך מטיילין לתוך פיה -
פותחים את פיה בכוח ונותנים אותם לתוך הפה כשהן זקופים שלא
תוכל לסגור, כדי שאם נמחקת מגילה ואמרה איני שוקה,
מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה. אמר רבי עקיבא,
כלום אנו צריכין את שתיית המים אלא לבדוקה אם טהורה היא
או לא, והלא כיון שאומרת איני שוקה, בדיקה ועומדת היא, שהרי
בכך מודה שטמאה היא. אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור
בה ולומר איני שוקה, ואין משקין אותה בעל כורחה, שהרי זה
כאילו הודתה שטמאה היא, אך משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור
בה. הרי שלדעת רבי עקיבא אין משקין אותה בעל כורחה אלא
לאחר הקרבת המנחה, וזה סותר למה שאמר בברייתא הראשונה,
שלאחר שנמחקת המגילה משקין אותה בעל כורחה.
שואלת הגמרא על המקשה, ולישעמיך - לטעמן שהקשית
מברייתא זו, מדוע הקשית רק שיש סתירה ממנה לברייתא שהובאה
לעיל, תיקשי לך היא גופה - תקשה על הברייתא בפני עצמה,
מאחר שאם חוזרת בה ומסרבת לשתות נחשב שמודה שזינתה, מדוע
משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה, ומחייבים אותה לשתות,
והלא כיון שאמרה איני שוקה הרי היא בדיקה ועומדת - שהרי
נחשב שהודתה, ומדוע נחייבה לשתות. מתרצת הגמרא, לא קשיא
- זה אינו קשה, הא - מה שאמר רבי עקיבא שאם כבר קרב הקומץ
מחייבים אותה לשתות, וחזרתה משתיית המים אינה נחשבת
כהודאה בטומאה, מדובר באופן דקדוקא בה מנחת רתיתא -
שחזרה בה מחמת פחד, שראינו את גופה שהוא רותח. והא - ומה

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מהיכן למד רבי שמעון שהשקאת
הסוטה נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה
בפרשת סוטה בסדר דלהלן. א. לאחר מיחוי מגילת הסוטה במים,
"וכתב את כל האלות האלה הכון בספר ומחה אל מי המרים.
והשקה את האיש". ב. לאחר הקרבת המנחה, "וקמץ הכון מן
המנחה את אוכרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את
המים". ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, "והשקה את המים וגו'".
הברייתא שלפנינו תביא מחלוקת תנאים בדרשת הפסוקים. תנו
רפנן, 'והשקה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת המנחה, מה
תלמוד לומר - מה בא ללמדנו, והלא כבר נאמר לאחר הקטרת
המנחה 'והשקה את המים', ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה',
משמע ששתיית המים נעשית לאחר ההקרה, ואם כן 'והשקה'
האמור לאחר המחיקה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שאם נמחקת
מגילה ואמרת איני שוקה - כלומר, אף שקודם מחיקת המגילה
יכולה לומר איני שוקה, אם כבר נמחקת ואמרה איני שוקה, אין
שומעין לה, אלא מערערין אותה - פותחין את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה בעל כרחיה. דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אומר,
'ואחר ישקה' - השקאה שניה המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה מה
תלמוד לומר - מה באה ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת
המים נעשית לאחר ההקטרה, והלא כבר נאמר - שהרי כבר נאמר
בפסוק שלישי 'והשקה' לאחר ההקטרה, וממנו כבר למדנו
שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אלא ללמד שאין משקים אותה
אלא לאחר כל מעשים בולן האמורים למעלה - קודם לכן
בפרשה, מגיד - ובאה התורה ללמד בכך, שג' דברים מעבדין בה,
כלומר, שאין משקין אותה מהמים המרים, עד שלא קרב הקומץ,
ועד שלא נמחקת מגילה, ועד שלא תקבל עליה שבועה.
הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר
שאין משקים אותה עד שלא קרב הקומץ, הולך בזה רבי שמעון
למעמיה, דאמר במשנתנו, שקודם מקריב את מנחתה ואחר בך
משקה. אך על מה שאמר שאין משקים אותה עד שלא נמחקת
מגילה, יש לשאול, מה הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקת
המגילה לא משקה לה - הלא המים הבודקים, גם מים
שמוה מגילת סוטה לתוכן, ולפני שמוה אינם מי סוטה. אמר רב אישי
ליישוב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר שאין משקין אותה לפני
שמוה את המגילה לתוך המים, לא נצרכה - אלא שהוצרך לומר,
לשרישומו ניכר - שאף שכבר מוח לתוכן, אם עדיין נותר רושם
במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא יהא רישומו
ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות עד שלא
תקבל עליה שבועה יש לשאול, שמדבריו מדויק מ'ישקה' הוא דלא
שתיא - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הא מ'יתבב בתיב'
לה - אבל לכתוב את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
והאמר רבא, מגילת סוטה שתקבל קודם שתקבל עליה שבועה
לא עשה ולא כלום, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה
לאחר קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת
השבועה. מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל
עליה שבועה, ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת
שבועה, בדי נפקה - בדרך אגב ושלא לצורך אמרו, שהרי גם
כתיבת המגילה אינה נעשית לפני קבלת השבועה.
במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
במאי קמיפלגי - מה יסוד המחלוקת בניהם. ומשיבה, תלתא קראי
בתיבי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'והשקה' קמא -
ראשון, נכתב לאחר המחיקה וקודם הקטרה, בפעם השניה כתוב
לאחר ההקטרה 'ואחר ישקה', ולאחריו כתוב 'והשקה' בתרא -

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ללמד את בתי תורה כדי שתדע את פרשת סוטה, ושאל יש לה
זכות המים אינם פוגעים בה מיד, כדי שאם תשקה - תגיע למצב
שהיא צריכה לשתות מי סוטה, תדע שהחיות תולדה לה - שניתן
להיצלל ממיתה הבאה על ידי המים, על ידי ריבוי זכויות וכך תשתדל
להרבות זכויות. רבי אליעזר חולק ואומר, כל המלמד בתי תורה
(באילו) לומדה תפלות - דברי הבאי. רבי יהושע אומר רוצה
אשה בקב ותפלות מוט' קבין ופרישות - האשה מעדיפה מזונות
מועטים ושיהא בעלה מצוי עימה, משיחיו לה מזונות מרובים ויהא
בעלה פורש הימנה. הוא היה אומר, חסיד שוטה - אדם המתחסד
יותר מדי, שגורם בחסידותו רעה לעצמו או לאחר. ורשע ערום -
שעושה מעשה רשעות בערמוה, ואשה פרושה - מכשפה שפועלת
בכשפיה דברים מסוימים, ועושה עצמה פרושה להראות כאילו על
ידי תפילתה וחסידותה נעשים מעשים. ומכבוד פרושין - אדם
שמכה עצמו מחמת פרישותו למראית עין, כגון, שמכה את עצמו
בכותל להראות שהוא עניו וצנוע, הרי אלו מכלי עולם - משחיתים
את העולם, שהדברים הללו עומדים בסתירה לעבודתו של האדם
בעולם.

גמרא. אמר רבי יהודה אומר שמואל משום - בשמו של רבי
מאיר, בשחייתו למד תורה אצל רבי עקיבא, הייתי מטיל
קנקנתום - סם שהרושם שלו אינו נמחק לתוך הדיו שבו הייתי
כותב את כתבי הקדש, ולא אמר לי דבר. בשפאתי אצל רבי
ישמעאל, אמר ליה בני מה מלאכתך, אמרתי לו לבלל - סופר
אני. אמר לי, בני, הוי וזירי, שפלאכתך מלאכת שמים היא,
שקא תחסיך אות אחת - כגון, שתחסיך את האות א' מהמילה
'אמת' שבפסוק 'ה' אלקים אמת', או תתיר אות אחת - כגון,
שתוסיף ו' בסוף התיבה 'ברא' שבפסוק 'בראשית ברא אלקים',
ונמצאת אתה מחריב את כל העולם כולו. אמרתי לו לרבי
ישמעאל, דבר אחד יש לי, שאני מטיל לתוך הדיו וקנקנתום
שמו. אמר לי, וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו, הרי התורה
אמרה לגבי מגילה סוטה, "לכתוב אל מי המרים", הרי שצריך שיהא
הכתב שבו נכתבה פרשת סוטה שבתורה, כתב שיוכל למחות -
שניתן למוחקו. שאם תבוא סוטה לפני הכתב יוכל ליטול מפרשת
סוטה שבספר תורה ולמוחקו לתוך המים, ואם אתה מטיל לתוך
הדיו קנקנתום, לא ניתן למחות לתוך המים.

שואלת הגמרא, מאי קאמר ליה - מה אמר רבי ישמעאל, ומאי
קא מהדר ליה - ומה השיב לו רבי מאיר. כלומר, מה תשובה יש
בדברי רבי מאיר על דבריו של רבי ישמעאל. שהרי רבי ישמעאל
אמר לו שמלאכתו מלאכת שמים, ולכך צריך הוא להיזהר בחסרות
ויתרות, ואם כן מה ראה רבי מאיר לומר לו שהוא מטיל קנקנתום
לתוך הדיו, וכי בזה ניצל מחסירות ויתירות. משיבה הגמרא, הרי
קאמר ליה רבי מאיר לרבי ישמעאל, לא מבעיא בקסירות ויתירות
דבין אנא - ונזהר אני מהם, אלא אפילו למיחש לזבוב דדילמא
אתי ויתבי אתגיה - שמה יבוא זבוב וישב על הגג הימני דדלית
כשעדיין לא יבש הדיו, ומחיק ליה ומשני ליה ר"ש - ומחמת
המחיקה יראה הדלית כמו ר"ש. גם לדבר זה חושש אני, וכדי
להיצלל מזה, דבר אחד יש לי שאינו נמחק כלל, שאני מטיל לתוך
הדיו, וקנקנתום שמו.

מקשה הגמרא, איני וכי כך היה המעשה, והא תניא, אמר רבי
מאיר, בשחייתו למד תורה אצל רבי ישמעאל, הייתי מטיל
קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר. בשפאתי אצל רבי
עקיבא, אמרה עלי - להטיל קנקנתום לתוך הדיו משום שצריך כתב
שיוכל להימחות, קשיא שמוש אשמוש - שבברייתא הקדמת
מבואר שקודם למד רבי מאיר תורה אצל רבי עקיבא ולאחר מכן
הלך ללמוד אצל רבי ישמעאל, ואילו בברייתא השניה מבואר
להיפך, וכן קשיא אמרה אאמרה - שבברייתא הקדמת מבואר,

אך סוף סוף, שנינו בדעת רבי עקיבא, שרק לאחר הקרבת הקומץ
כופין עליה לשתות, ואם כן עדיין קשיא דרבי עקיבא אדרבי
עקיבא, שהרי התם - בברייתא המובאת בתחילת העמוד הקודם,
אמר שמחיקה מעבא - שאם נמחקה המגילה שוב אינה יכולה
לומר איני שותה, אלא משקין אותה בעל כורחה, והכא - בברייתא
השניה אמר, קומין מעבא - שרק לאחר שקרב הקומץ אינה יכולה
לסרב, אבל קודם לכן יכולה לסרב. מתרצת הגמרא, תרי תנאי
ואליבא דרבי עקיבא - הברייתות הללו נשנו על ידי שני תנאים
שונים, שנחלקו בדעתו של רבי עקיבא.

מסתפקת הגמרא, איכא להו, לדעת רבי עקיבא הסובר שאישה
שאמרה איני שותה מתוך בריאותה ולא מתוך פחד, סירובה נחשב
כדוואה בטומאה, מה הדין אם אמרה איני שותה מחמת בריאותה,
והורה בה לאחר מיכן, ואמרה שותה אני, מהו - האם משקים
אותה או לאו. מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם כיון דאמרה
בתחילה איני שותה, הרי זה ממש כמי ששמואח אני קאמרה, וכיון
דאחריק נפשך בטומאה - כיון שהחזיקה עצמה בעיניו שזינתה,
לא מציא הדרה בה - אינה יכולה לחזור בה ולומר שרוצה לשתות.
שהבידור על ידי שתיית מי המרים לא ניתן אלא לנשים שאינם
בחזקת טומאה. או דילמא, כיון דאמרה - כיון שחזרה ואמרה
שותה אני, נליא דעתה דמחמת ביטולתא הוא דאמרה - היא
מגלה בזה את דעתה, שכשאמרה בתחילה 'איני שותה', לא היה זה
משום שמודה שזינתה, אלא אמרה כן מחמת שפחדה מהמים, שהרי
עכשיו היא רוצה לשתות, ואם היתה טמאה ודאי לא הייתה רוצה.
וכיון שנתברר שלא היה סירובה הראשון לשתייה אלא מחמת פחד,
יכולה לחזור בה - ומשקין אותה. מסיקה הגמרא, תיקון.

אמר אבונה דשמואל, צריך שינח הכהן דבר מר לתוך המים
המאררים. מבארת הגמרא, מאי מעבא, אומר קרא 'וכתב את
האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים', משמע שמוחה
את המגילה למים ששקים בכך לפני המחיקה לתוכם.

משנה. אם עד שלא נמחקה המגילה, חזרה ואמרה איני שותה,
אין מחייבים אותה לשתות אלא מגילתה נגזרת בצידי בית המקדש,
שכל כתבי הקודש שאין יכולים לקרות בהם נגזרים שלא יתבזו.
ומנחתה אינה קרבה אלא מתפירת - נשרפת על הדשן - מקום
בעזרה שהיו שורפים בו פסולי קדשי קדשים. ואין מגילתה של זו
בשרה להשקות בה סוטה אחרת, לפי שהמגילה צריכה להיכתב
לשם הסוטה שבאה להיבדק על ידה.

אך אם כבר נמחקה המגילה ואמרה טמאה אני, המים המרים
נשפכין, שהמים לא ניתנו אלא והמים לא ניתנו אלא לברר במקום
שיש ספק אם זינתה, וזו שאמרה טמאה אני, הרי היא בדוקה
ועומדת ומנחתה מתפירת על בית הדשן.

ואם נמחקה המגילה חזרה שזינתה אלא שחזרה בה ואמרה
איני שותה, מערערין אותה - פותחים את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה בעל כרחיה. שיתכן שטהורה היא, אלא שמחמת
הפחד מהמים, שחוששת שתינוק מהם למרות טהרתה, אינה מסכמת
לשתות.

סוטה השותה מן המים, אם באמת אינה טהורה, אינה מספקת
לשתות - לגמור את המים, עד ששפיה מוריקות ועיניה בולטות,
והיא מתמלאת גידין - הגידים שבלחיה מתנפחים ונראית מליאה
גידים, ובשרה נמלא שורות שורות של נפיחויות. והם - הכהנים
אומרים, הוציאוה מעזרת נשים שעומדת בה כדי שלא תטמא
העזרה.

סוטה ששתתה מן המים, אף על פי שטמאה היא, אם יש לה זכות
היתה הזכות תולדה לה שלא יפגעו בה המים מיד. וחלוק הדבר, יש
זכות שתולדה - שמעכבת את עונשה בשנה אחת, יש זכות תולדה
ב' שנים, יש זכות תולדה נ' שנים. מכאן אומר בן עזאי, תיבי אדם

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד א

רש"י

תוספות

קשיא דר"ע אדר"ע התם קאמר מחיקה מעבבא. את האנס, דכל זמן שלא נמחקה אם אמרה איני שותה יכולה לחזור בה ולא אנסינן לה להשקותה, אבל אם נמחקה המגלה מערערין אותה על ברתה ואפי' לא קרב הקטן, דהא נחשקה קמא דקדם הקטנה לקדי דרשין, והכא קאמר קמין מעבב את האנס דכל כמה דלא קרב קמין אי אמרה איני שותה לא אנסינן לה להשקותה; והורה ואמרה שותה

אני. לר"ע מהו להשקותה מרובנה; שיתן מר. דבר מר: שפרים בבר. קדם מחיקה, אלמא מחמת דבר אחר הם מרים ואין מיררה על שם קללת בדיקתם נקרא, דהא מקמי מחיקה לא בני מיבדק ניניה; מתני' מגילה נגזרת. בצידי ההיכל, דכל כתבי הקדש שאנין ראויין לקרות בהן נגזזין שלא יתבונן על בית חדש. שהיא בעורה ששורפין שם פסולי קדש קדשים ופסולי אימורים שמוחצתן לפנים מן הקלעים, כדאמרין בשחיתת קדשים (ף קז) שלשה בית חדש הם, דהואיל וקדשה בכלי נשפרת בעורה, ודאי מתפוררת היינו נשפרת כדאמר לקמן (ו' כג.) ואילו שמוחצתיהם נשפרות וקא חשיב להא התמורת איני שותה; ואין מגילה בשרה להשקות בה סוטה אחרת, דבעינן התיבה לשמה דכתיב ונעשה לה הכהן לה לשמה; הפים נשפכין. כיון דאמרה טמאה אני בדוקה ועומדת היא ומים מקרים לא נתנו אלא לקרב את הספק מערערין אותה. דדלמא סתורה היא ומחמת רתיבותה קאמר: מתפלאת גידיו. הגידין שבתתיק נוחין ונראות כמלאה גידיו, וגם בשרה נעשית שיטה שיטה של נפיקה, והכי תניא בספרי במין שרביטין מוורקין בה; שלא תפסא העורה, שערי קנור או עורת אנשים שתאמר דרך שם, ולקמיה פריך ודא אמרין בעלמא דשערי קנור לא נתקדשו וכ"ש עורת נשים ומתן מתן לקנס למחנה לזה; תרע שבות תולה לה. תראה ותלמד בקרשת סוטה שהכות תולה. דילפון מתקנה ונורעה ורע, ונקתה ע"י זכויות כדי ורעית ורע ט' חדשים, ויא יומר בדמפרש בגמ' כלמדה תפלות מפרש בגמ'. ויהושע אומר רוצה אשה בבן ותפלות. גרסינן. ובגמרא מפרש מאי קאמר: סבות פירושין. מפרש בגמ' שפוקה את עצמו בכתלים להראות שהיא עניו ונענה גמ' לכלל. סופר: אם תתפר אות אחת. כגון א' וד' אלהים אמת (ויקרא א') ויהי אתה אמת כגון בראשית בראו אלהים: דבר אחר של י. ל. לקמן מפרש מאי תשובה היא זו: כתב שייכל למחות ורבי ישמעאל סבר מוחקין לה מן התורה ולא בעי כתיבה לשמה. ואפשרת סוטה לחודה קא קפיד: מאי קאמר ליה ופאי מתיר ליה. מאי קאמר ליה ר' ישמעאל דקא מהדר ליה ר"מ דבר אחד של יש שעותה רשם ואינו נמחק, ומי ענין קנקנתום אצל סוטה ויתור: ומשוי ליה ר"ש. כגון דלית דאדור: דבר אחד יש בו, ואינו נמחק לגמרי: קשיא שמוש אשמוש. דקאמר לעיל שמוש דר"ע קודם, ואמר הקא דר"י קודם: לא מצי למיכא אליה. על עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא סתור ומראה לו פנים, ועל סתור טמא ומראה לו פנים: אמר לקמיה דר"י: וגבר וקרא. המשניות סתומות כמו שהן, כדגמיר להו מרבו ורבו מרבו: ויתר אתה לקמיה דר"ע למיסב סברא. לעמוד על עקר טעמי המשנה, מפני מה זה טמא וזה סתור, זה אסור וזה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, וזה תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש נשאל בבית המדרש מהו: וילמדוהו ולאיקה משנה דמורה

קשיא דר' עקיבא אדר' עקיבא: התם אמר מחיקה מעבבא, והכא אמר קמין מעבב? תרי תנאי ואליבא דר' עקיבא. איבעיא להו אמרה "איני שותה" מחמת ברייתא והורה ואמרה "שותה אני", מהו? כיון דאמרה איני שותה "טמאה אני" קאמרה, וכיון דאחיק נפשה פטומאה, לא מציא הדרה בה, או דילמא כיון דאמרה "שותה אני" גליא דעתה דמחמת ביעתותא הוא אמרה, תיקו: אמר אבוה דשמואל: צריך שיתן מר לתוך הפים. מאי טעמא? אמר קרא: "מי המרים שמרים כבר: מתני' עד שלא נמחקה המגילה אמרה "איני שותה" מגילתה נגזרת, ומנחתה מתפוררת על הרשין ואין מגילתה בשרה להשקות בה סוטה אחרת. נמחקה המגילה ואמרה "טמאה אני" הפים נשפכין, ומנחתה מתפוררת על בית הרשין. נמחקה המגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה, ומשקין אותה בעל ברתה. אינה מספקת לשנות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות, והיא מתמלאת גידיו, והם, אומרים: הוציאוה, שלא תטמא העורה. אם יש לה זכות היתה תולה לה, יש זכות תולה שנה אחת, יש זכות תולה שתי שנים, יש זכות תולה שלש שנים. מבאן אומר בן עזאי: חייב אדם ללמד את בתו תורה, שאם תשקה תדע שהזכות תולה לה. ר' אליעזר אומר: כל המלמד בתו תורה לומדה תפלות. ר' יהושע אומר: רוצה אשה בבן ותפלות, מתעשה קבין ופרישות. הוא היה אומר: חסיד שוטה, ורשע ערום, ואשה פרושה, ומכוח פרושין הרי אלו מכלי עולם: גמ' אמר רב יהודה אומר שמואל משום ר' מאיר, בשהייתי למד תורה אצל ר' עקיבא, הייתי מפיל קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר. בשפאתי אצל ר' ישמעאל, אמר לי:

בני מה מלאכתך? אמרתי לו: לכלל אני, אמר לי: בני, הוי וזהו שמלאכתך מלאכת שמים היא, שמוא תחסיר אות אחת או תתיר אות אחת נמצאת אתה מתיר את כל העולם כלו. אמרתי לו: דבר אחד יש לי שאני מפיל לתוך הדיו, וקנקנתום שמו, אמר לי: וכי מפילין קנקנתום לתוך הדיו? התורה אמרה "ומחה" כתב שייכל למחות! מאי קאמר ליה וכאי קא מהדר ליה? הכי קאמר ליה לא מבעיא בפסירות ויתירות דבקי אנא, אלא אפילו למיחש לזבונו, דדילמא אתי ויתבי אתגיה דדל"ת ומחיק ליה ויחשוי ליה ר"ש, דבר אחד יש לי שאני מפיל לתוך הדיו וקנקנתום שמו. איני? והא תניא, אמר ר' מאיר: בשהייתי למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מפיל קנקנתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר. בשפאתי אצל ר' עקיבא אסרה עלי' קשיא שמוש, קשיא אסרה אסרה, בשלמא שמוש אשמוש לא קשיא, מעיקרא אתא לקמיה דר' עקיבא, כיון לא מצי קם אליה, אתא לקמיה דר' ישמעאל וגבר וקרא, הדר אתא לקמיה דר' עקיבא סבר סברא. אלא אסרה אסרה קשיא, קשיא. תניא, ר' יהודה אומר, אומר היה ר' מאיר: לכל מפילין קנקנתום לתוך הדיו חזין

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף ב עמוד ב

רש"י

תוספות

דלא כתב וכתב לה אע"י דנכתבה לשום אשה אחרת דכשר לפוס דיהוי דרב נחמן בר יצחק א"כ האי דקאמר הכא הוה וכתב לה אמר רחמנא אבל הכא לא כתיב אלא וכתב ולה כתיב גבי עשייה והא ברקל בגט הלג (גיטין ק"ז) מפרש מיט פסלינן לכל הכי גיטין אי כתיב נתן סבר כריתות ה"א למעוטי האיך קמא שנכתב שלא לשום אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא כתיב אלא וכתב ה"א למעוטי האיך דלא אידור

חזין מפרשת סוטה. ואפי' בס"ת משמו. של ר"מ: שפסקה. של כל סוטה וסוטה: מאי בינייהו. כלומר במאי קמיפלגי באיזה טעמא: למחוק לה. מפרשת סוטה בשפסר תורה. לת"כ מחקיקין. לר' יעקב לא מחקיקין כי הני תנאי. דאיפלגו נמי בבתיבה לשמה: דאניתיק. מכל נשים לשמה של זה. אמר רב נחמן וכו'. אידור נמי פריך דהני תנאי לאו כי הני תנאי. ופריך לאידך. גיסא. ליה נמי דמי פפא. ודאי איבא גיסא. לתאי גיסא אשתו למפרך להאי גיסא: כתב. גט לגרש את אשתו ונמלך מלךמשה. בן עירי. ששמו בשמו והוא מאותה העיר: שמי בשפסר וכו'. ובני עיר אחת אנהו גט זה ראוי לי. תנודו ולא גרש בו את אשתו: פסול ליה לגרש בו. דדרשין לה לשמה. דכתיב וכתב לה ספר כריתות. והכא נמי כתיב ועשה לה הפה: פני. הא דקתני דכיון ששתתה נבדקה. ר"ש היא דאמר מקריב מנחתה ואח"כ משקה. דאי לא אקרבה ברישא לא הוה מידבקה עד שתקרב מנחתה דכתיב ומזרת עץ. והא אמר אין זכות תולדה. במתני' (לפניו ד' כ"ג): ר"ע היא. דאמר ליה. וי' מ' משקרב הקמין אנה וכולה לחזור בה. אלמא מקריב לה קודם ששתתה: כשהיה ליה. בהר הבית. דהא עזרת נשים וגם שער קנור לא נקדשו בקדשת עזרה. והרי הן כשאר הר הבית: עמו כשהיה. ובמדרג נמי היה ג' מנחות. לפנים מן הקלעים מתנה שכינה. והלויים יתנו סביב למשכן העדות (מנחות א') זה מתנה ליה. ודרגלים ג' פרסאות זה מתנה ושראל. ומשה היה ליה וקאמר עמו: שפא תפרוס נדה. אגב ביערותא דמים הקורים. והנהד והזב והזבה ובעל קרי אסורים במחנה ליה דבליפון בפסחים בפרק אלו דברים (ו' ס"א). פחדא צמיט. דאנה שאניה באה פתאום אלא דאנה שקא יבואו אויבים להנהד עומת את הקורב מלחוציא דם ואפי' בשעת חזרה. והנהד דנהד אדאנה איתמר. דקתני הגיע שעת וסטה ולא דקה טמאה מפני שארץ במונה. בא. ר"מ אומר אם היתה במחנה והגיע שעת וסטה ולא דקה טהורה. אם דקה אחר כך ומצאנה טהורה. ולא אמר ארץ במונה בא. שפחדה מסלקת את הדמים: ביערותא. ההוא פתאום כגון זו שלא היתה חרדה עד עכשיו ופתאום היא מרגשת בצערה. וכן באסתר שבאת לה שמועת מרדכי פתאום: מרפא. הדמים. פותח את המקור: פני מתני'. דקתני יש זכות תולה ג' נשים: כדי הכרת העצר. דדרשי ונקתה ע"י זכות כדי ונדרגה ורע. כשיעור שהעצר נקר במעצרת: ליה ליה. לשה. לחיות ולבא לידי ספור שבחו של מקום: ואע"פ שאין ראיה. גמורה לחבר זכות תולה י"ב חדש. וכן לדבר. ולקמן מפרש אמאי איתר ראה: ליה מלכא מלכי. ישפר עליה וכו'. דניאל אמר לנבוכדנצר כשפתר לו החלום שיהא נטרד מן האנשים ולהיות עם בבמה וזהו. ליה מלכא - אמר המלך. מלכי ישפר עליה - עצתי תיטב בעיניך להתאמן לצאתי. והסוד בצדקה פרוק. חסא ע"י צדקה פדה: ונתיבך בנתיב. ונתיבך בנתיב העניים:

חן

יספר" ורע הראוי לספר. ר' ישמעאל אומר: שנים עשר חדש ואף על פי שאין ראיה לדבר, וכן לדבר דכתיב "לחן מלכא מלכי ישפר עליה" והסוד בצדקה פרק ונתיבך במחנה ענין חן

זכרון זכות אלא וזכרון עון ואין בכלל אלא מה שבפרש אם אומר אתה כן לא נמצאת מדת הדין מקופחת מה אם מדת הפורענות מעושה דרי מוכרת מידת הטובה מרובה על אחת כמה וכמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מוכרת עון אין לה זכות:

מצוה

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 שצריך עשייה לשמוה. מתרצת הגמרא, מאי 'עשייה' - מהי העשייה
58 שאמרה התורה מִתְּחִילָה - שצריך הכהן למחוק את המגילה לשמה
59 של הסוטה ולא שכתבת המגילה צריכה להיעשות לשמה.
60 שנינו במשנה, אֵינָה מִסְפֶּקֶת לְשִׁתּוֹת עַד שֶׁנִּפְּנֶיָה [ובו].
61 מקשה הגמרא, מַנִּי - כמו איזה תנא סובר התנא של משנתנו
62 שאמר, שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתיית המים המרים, שמיד
63 לאחר שתיית פניה מוריקות, רַבִּי שְׁמֵעוֹן הִיא, דְּאָמַר מִקְרִיב אֶת
64 מִנְחָתָה וְאַחֵר כֶּךָ מִשְׁקָה, דְּכַמָּה לֵאל אֶת קִרְבָּה מִנְחָתָה - שכל זמן
65 שלא קרבה המנחה לא בִּרְבִּי לָהּ מֵאָ - אין המים בודקים אותה,
66 דְּכֵתִיב "מִנְחָת זָבָחוֹ מִזְבֵּחַ עֹזֵן" הִרִי, שרק לאחר הקרבת המנחה
67 נבדקים עוונותיה וזוכרים, ואם קודם שותה את המים ורק לאחר מכן
68 מקריב את המנחה, לא היה התנא אומר שמיד לאחר השתייה פניה
69 מוריקות. אִמָּא סִיפָא, יֵשׁ לָהּ זְכוּת הִיתָה תוֹלָה לָהּ, אֶתָּאן לְרַבִּנָּן
70 הִרִי שְׂבָאנוּ לְשִׁית הַמַּיִם, דְּאִי רַבִּי שְׁמֵעוֹן, הָאָמַר אֵין זְכוּת תוֹלָה
71 בְּמֵיִם הָמָרִים. וקשה מי הוא התנא של המשנה. מתרצת הגמרא,
72 אָמַר רַב הִסְדָּא, הָא - משנתנו מַנִּי, רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּאָמַר,
73 מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָה וְאַחֵר כֶּךָ מִשְׁקָה, ולכן אומר התנא ששתיית
74 המים בודקת מיד, וְכִזְבוּת - אם תולה לה, סָבַר לָהּ כְּרַבְּנָן -
75 שאומרים שהזכות תולה לה.
76 שנינו במשנה, וְהֵם אֹמְרִים הוֹצִיאֻהָ וְכו' - לאחר ששותה הסוטה
77 מן המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין
78 והעומדים שם אומרים הוציאוה שלא טמאה העזרה.
79 שואלת הגמרא, מאי מַעֲמָא מְבַקְשִׁים להוציא אותה מהעזרה,
80 לכאורה הסיבה היא, דְּדִילְמָא מִתָּה, לְמִמָּרָא דְּמַת אֶסוּר בְּמַחְנָה
81 לָוִיָּה - היינו, עזרת נשים או שער קנזור (שהיה בין עזרת נשים
82 לעזרה). שם מביאים את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש
83 והם כשאר הר הבית שדינו כמחנה לוי, וְהַתִּנְיָא, מָמָא מִת מוֹתָר
84 לִיבְנֵם לְמַחְנֶה לָוִיָּה, וְלֹא מָמָא מִת בְּלִבָּד אֶמְרוּ, אֵלָא אֶפִּילוּ מִת
85 עֲצָמוֹ, שְׁנָאמָר, "וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ", וְעִמּוֹ
86 משמע, בְּמַחְיָצוֹת. ובמדרב היו ג' מחנות, לפנים מן הקלעים, היה
87 מחנה שכינה, סביב מחנה שכינה חנו הלויים, וסביב הלויים מחנה
88 ישראל. ומכך שמשוה שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו את עצמות
89 יוסף, יש ללמוד שהמת מותר במחנה לוי. אם כן קשה, מדוע
90 הוצרכו להוציא את הסוטה מעזרת הנשים, הרי מת מותר בה.
91 מתרצת הגמרא, אָמַר אֲבִי, לא מחשש מיתה הוצרכו להוציאה,
92 אלא שָׁמָּה תַּפְּסִים נִדָּה מחמת הפחד התוקף אותה עם שתיית
93 המים, שהיא מתחילה להרגיש את פעולתם בגופה, ונידה אסורה
94 במחנה לוי.
95 שואלת הגמרא, לְמִימָרָא דְּבַעֲיָתוֹתָא מִרְפָּא - שהפחד מרפה את
96 מקור דמיה וגורם לראית דם. אומרת הגמרא, אֵין, דְּכֵתִיב
97 'וַתִּתְחַלֵּל הַמִּלְכָּה מֵאֹר', וְאָמַר רַב מְדוּ לִשְׁוֹ 'וַתִּתְחַלֵּל',
98 שְׁפִירָסָה נִדָּה - היינו, שנחמסס חלל גופה, ופירסה נידה.
99 מקשה הגמרא, וְהָא אֲנִי תַנִּי, חֲרָדָה מִסְּלֶקֶת דְּמִים - אישה הנתונה
100 בפחד, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, פְּחָדָא צְמִית - דאגה
101 מתמדת שלא באה לאישה בהפתעה, כגון אישה שדואגת מפני
102 אויבים שלא יבואו להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציא דם,
103 ובמשנה זו מדובר במקרה שלא באה עליה הפחד בהפתעה.
104 בַּעֲיָתוֹתָא מִרְפָּא - אבל פחד הבא בהפתעה, כגון זו, שעד שלא
105 שתתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא יזיקו לה המים,
106 ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם מחוללים המים
107 בגופה, הפחד התוקף אותה מיד, גורם להרפיית המקור ולראיית דם.
108 שנינו במשנה, יֵשׁ לָהּ זְכוּת הִיתָה וְכו' - פעמים שהמים אינם
109 בודקים אותה מיד, כגון, אם יש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש
110 זכות תולה שנתיים, ויש זכות התולה ג' שנים.
111 מַנִּי מִתְנִיתִין - שאומרת שיש זכות התולה ג' שנים, לֹא אָבָא יוֹסִי
112 בֶּן הֲנִי, וְלֹא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יִצְחָק אִישׁ כֶּפֶר דְּרוֹם, וְלֹא רַבִּי

1 חוֹזִין מִפְּרִשְׁת סוֹטָה בְּלִבָּד - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה,
2 כיון שצריך שתהא פרשת סוטה ראויה להימחק, וקנקנתו מתיר
3 רושם לאחר מחיקתו. רַבִּי יַעֲקֹב אֹמַר מִשְׁמָו - של רבי מאיר, חוֹזִין
4 מִפְּרִשְׁת סוֹטָה שֶׁל מִקְדָּשׁ - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל
5 סוטה וסוטה.
6 מבררת הגמרא, מאי בִּינְיָהוּ - במה נחלקו, כלומר, מה יסוד
7 המחלוקת בניהם. אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, לְמַחֲוֹק לָהּ מִן הַתּוֹרָה אִכָּא
8 בִּינְיָהוּ - נחלקו אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא
9 קמא ניתן להשתמש לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה
10 בספר תורה, ולכן אסר הטלת קנקנתו לתוך הדיו שבה נכתבת
11 פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים אותה אלא בפרשה
12 הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה, ולכן לא הצריך
13 שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להימחק. וְהִנֵּי תַנָּאִי בִּי הִנֵּי
14 תַנָּאִי - והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן, אם ניתן
15 להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה
16 אחרת. דְּתַנְיָא, אֵין מְגִילָתָה - מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו
17 אינה בְּשִׁירָה לְהִשְׁקוֹת בָּהּ סוֹטָה אַחֶרֶת. רַבִּי אֲחִי בְּרִי יֵאֵשִׁיָּה
18 אֹמַר, מְגִילָתָה - מגילה שנכתבה לשם סוטה זו בְּשִׁירָה לְהִשְׁקוֹת
19 בָּהּ סוֹטָה אַחֶרֶת - שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבבביתא
20 דלעיל, שאמר שניתן להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה
21 להשקאת סוטה, דהיינו שלא צריך כתיבה לשמה, סובר כרבי אחי
22 בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה שנכתבה לסוטה זו לשם סוטה
23 אחרת, ורבי יעקב שחולק וסובר שאין מוחקים מפרשת סוטה שבספר
24 תורה, שצריך כתיבה לשמה, סובר כתנא קמא של רב אחי בא
25 יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לבדיקת
26 סוטה אחרת.
27 אָמַר רַב פֶּפְא לְדוֹחוֹת, דִּילְמָא לֹא הִיא - אין הכרח לומר כן, ואפשר
28 לומר עַד כָּאֵן לֹא קָאָמַר תַנָּא קָמָא הָתֵם שלא ניתן להשתמש
29 במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת, אֵלָא בִּין דְּאֵינְתִּיק
30 לְשׁוֹם רַחֵל - שנכתבה המגילה לשם זו ונותקה מכל נשים שבעולם
31 לשם רחל לֹא הִרְאָ מִינְתָּא - לא תחזור שוב להינתק מכל נשים
32 שבעולם להיות מיוחדת לְשׁוֹם לָאָה שכן התייחדה כבר לשם רחל.
33 אָבָל תּוֹרָה - פרשת סוטה שבתורה, דְּסִתְמָא בְּתִיבָה שנכתבת
34 בסתם ולא נותקה מכל נשים שבעולם לשם זו הִכִּי נִמִּי דְּמִתְקִינִן
35 ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא נכתבה לשמה.
36 אָמַר רַב כְּהֵנָּה בִּן יִצְחָק לְדוֹחוֹת באופן אחר, דִּילְמָא לֹא הִיא - אין
37 הכרח לתלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, עַד כָּאֵן
38 לֹא קָאָמַר רַבִּי אֲחִי בְּרִי יֵאֵשִׁיָּה הָתֵם - שניתן להשתמש במגילת
39 סוטה שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת אֵלָא בְּמִגִּילָה, לפי דְּאֵיכְתוּב
40 לְשׁוֹם אֵלוֹת פְּעוּלָם שסוף סוף נכתבה לשם קללה, אָבָל תּוֹרָה
41 דְּלִהְיֶה לְמִדָּה בְּתִיבָה - שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה הִכִּי נִמִּי
42 דִּלְא מִתְקִינִן.
43 מקשה הגמרא, וְרַבִּי אֲחִי בְּרִי יֵאֵשִׁיָּה שאמר שניתן להשתמש
44 במגילת סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, לִית לָיָה -
45 האם אינו סובר את המשנה בגיטין, אדם שכתב גט על מנת לְגַרֵּשׁ
46 בּו אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִמְלָךְ חוּר בּו מהגירושין. אם מַצָּאוּ בֶּן עֵירוֹ, וְאָמַר
47 לוֹ שְׂמִי בְּשִׁמְךָ וְשֵׁם אִשְׁתֶּךָ - הרי שם העיר שלי
48 ושלך, וכן השמות שלי ושל אשתך שווים, אם כן גט זה מתאים גם
49 עבורי, תן לי את הגט שכתבת עבור הגירושין שלך ושל אשתך,
50 ואגרש בו אני את אשתך. פְּסוּל לְגַרֵּשׁ בּו. שצריך שתהא כתיבת
51 הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שגבי כתיבת גט נאמר,
52 'וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה', ודורשים 'לה', 'לשמה', אם כן,
53 גם כאן שנאמר 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת' נדרוש 'לה'
54 'לשמה'. מתרצת הגמרא, אָמַר, הָתֵם - גבי גט 'וְכָתַב לָהּ' אָמַר
55 רַבְּהִימָא, כיון שהזכירה התורה כתיבה בְּעִינֵן בְּתִיבָה לְשִׁמָּה.
56 שואלת הגמרא, הָכָא נִמִּי כתוב 'וְעָשָׂה לָהּ' ומדוע לא נדרוש

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לחשיבו מהדרך הנכונה, עד שמגיע ליום המיתה ולא פירש מן
התורה עד ליום זה, ואז ניצל מכל מוקשי העולם הזה. דבר אחר
דרך נוספת מדוע המשיל הכתוב את המצוה לנר ואת התורה לאור,
עבירה מכבה מצוה - מעשה עבירה מכבה את שבר המצוה שלא
תגין עליו מן הפורענות, כפי שניתן לכבות את אור הנר שלא יאיר.
ואין עבירה מכבה תורה - שבר מי שעסק בתורה שלא תגן עליו,
כפי שלא ניתן לכבות את אור היום, שנאמר "מים רבים לא יכילו
לכבות את האהבה" - מים רבים הם משל לעבירות, והאהבה זו
התורה, ומבואר בפסוק, שהעבירות אינם מכבות את שבר התורה.
מכל מקום מבואר בברייתא שהמצוות אינם מגינות מן היסורים כל
כך, ואם כן קשה, על איזו זכות אמר התנא שהיא עומדת לה
להניצל מפגיעת המים המרים, אם זכות תורה, הרי אינה מצווה
בלימוד התורה ושכרה אינו גדול, ואם זכות מצווה, הרי אין שכרם
מרובה כל כך להציל מן היסורים. מתרצת הגמרא, אמר רבי יוסף,
לעולם זכות מצוה מגינה על הסוטה, ומצוה בעידנה דעסיק בה -
בשעה שעוסק בה, מגינה עליו מן היסורים ומצילה -
ומצילה אותו שלא יבא לידי חטא, בעידנה דלא עסיק בה -
משגמרה המצוה ואינו עוסק בה עוד, אגוני מנגא - מן היסורים
אצולי לא מצילה - ואינה מצילה מן החטא. כלומר, לעולם המצוה
מגינה מן היסורים בעולם הזה, ולפיכך, זכות מצוה עומדת לסוטה
שלא יזיקה המים. ומה שאמר התנא בברייתא שהמצוה אינה מגינה
אלא לשעה, כוונתו שאינה מגינה אלא בשעה שעוסק בה, אבל
תורה בין בעידנה דעסיק בה - בין בשעה שעוסק בה ובין בעידנה
דלא עסיק בה - ובין בשעה שאינו עוסק בה מנגא ומצילה -
מגינה מן היסורים ומצילה מן החטא.
מקשה הגמרא, מתקין לה רבה, אלא מעתה - אם זכות תורה
עומדת לאדם גם בשעה שאינו עוסק בה שלא יבא לידי חטא, דואג
ואחיתופל שנעשו רשעים, מי לא עסקי בתורה, אם כן אמאי לא
הניגה עליהו התורה מיצר הרע, שהחטיאם ועשאם רשעים
גמורים. אלא אמר רבא חילוק אחר, תורה בעידנה דעסיק בה -
בשעה שעוסק בה מנגא ומצילה - מגינה עליו מיסורים ומצילה
אותו מיצר הרע שלא יבא לידי חטא, בעידנה דלא עסיק בה -
ואולם בשעה שאינו עוסק בה, אגוני מנגא אצולי לא מצילה -
מגינה היא עליו מן היסורים אך אינה מצילתו מן החטא. מה שאין
כן מצוה, בין בעידנה דעסיק בה בעידנה דלא עסיק בה, אגוני
מנגא מצילה אותו מן היסורים והפורענות, ולכן זכות מצוה מגינה
על הסוטה, אך אצולי לא מצילה - אינה מצילתו מן החטא. ובזה
מוכן מדוע שלט יצר הרע על דואג ואחיתופל לעשותם רשעים.
רבינא אמר - מיישב באופן אחר, לעולם הזכות העומדת לסוטה
היא זכות תורה. ודקאמר - ומה שהקשית שהרי היא אינה
מצווה ועושה, נהי דפקודי לא מפקדיא - אמנם היא עצמה אינה
מצווה ללמוד תורה, אך באגרא דמקורן ומתניין בניהו - בשכר
שטורחות להביא את בניהן לבית הספר לקרא מקרא ולשנות משנה,
ונתן להו לנבריהו - וממתינות לבעליהן שיצאים לעיר אחרת
ללמוד תורה עד דאתו מבי מרשא - עד שחזורים מבית המדרש,
מי לא פלגאן בהדיהו - וכי אינם חולקים עימם בשכר לימוד
התורה שלהם, שהוא שכר של מצווה ועושה.
הגמרא חזרת למשל המובא בברייתא ושואלת, ומאי הנמשל
להגיע לפרשת דרבים שהוזכר התנא. ומשיבה, אמר רבי חסדא,
זה תלמיד חכם ויום מיתה - פרשת דרכים הוא יום המוות, שהוא
מעבר מחיי האדם בעולם הזה לחיי נצח, וכוונת התנא לומר, שרק
אם הגיע האדם ליום זה בעודו תלמיד חכם, ידע שניצל מסכנות
היצר האורבות לו. אך עד אז, נתון הוא בידו של יצר הרע
להחטיאו. רב נחמן בר יצחק אמר, פרשת דרכים זה משל
לתלמיד חכם ויראת חטא - שהגיע לידי יראת חטא. מר זוטרא
אמר, זה משל לתלמיד חכם דפסקא ליה שפעלתא אליבא

הן (תהו) [תהו] ארבה לשלוחך - ועל ידי הצדקה, היא אורך
זמן לשלוחך, שלא תמהר לפקוד אותך הרעה. ובתיב, בלא מנא
על נבוכדנצר מלכא - לבסוף הגיעו כל הפורעניות על נבוכדנצר,
ובתיב "לקצת רחין הנר עשר" - לאחר שנים עשר חודש. הרי
שהזכות תולה שנים עשר חודש. אם כן, מיהו התנא של משנתו
שסובר שהזכות תולה ג' שנים. משיבה הגמרא, לעולם התנא של
משנתו סובר כשיטת רבי ישמעאל שאמר שהזכות תולה ג' שנים,
ואשכח קרא - ומצא מקרא כתוב דאמר ותני - שהקב"ה מאריך
אפו עד ג' פעמים, דכתיב "בה אמר ה' על שלשה פשעי אדם" -
הרי שעד ג' פשעים המתין להם הקב"ה ולא הביא עליהם פורענות
עד לאחר ג' פעמים, דהיינו האריך את הזמן ג' שנים.
שואלת הגמרא, ומאי - מהו שאמר רבי ישמעאל, אף על פי שאין
ראיה לדבר ובר דבר, מדוע אין זו ראיה גמורה. ומשיבה, דלמא
שאני עובדי בוככים כגון נבוכדנצר ואדם דלא מפקדי דינא
עליהו - שאין הקב"ה ממחר להביא עליהם פורענות בעולם הזה,
אבל עם ישראל מודקד הקב"ה בעולם הזה וממהר לפרוע מהם
בעולם הזה.
שנינו במשנה, ויש זכות תולה ג' שנים בו.
שואלת הגמרא, זכות דמאי - איזו זכות מגינה עליה שהמים אינם
מזיקים לה. אליבא זכות דתורה - שהיתה עוסקת בתורה. הא
אינה מצווה ועושה היא - הרי אינה מצווה ללמוד תורה, וכיון
שאינה מצווה אין שכרה גדול, ולא מסתבר לומר שזכות זו תעמוד
לה שהמים לא יזיקוה. אלא נאמר שהכוונה היא, לזכות דמצוה
שעשתה, גם על כך קשה, וכי זכות דמצוה מי מנגא בורי האי
- האם יש בכוחה להגין כל כך מן הפורענות והתניא, את זו דרש
רבי מנחם בר יוסי, נאמר "כי נר מצוה ותורה אור", תלה -
המשיל הכתוב את המצוה בנר, ואת התורה באור, את המצוה
המשיל בנר, לומר לה מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה -
להאיר לו את הדרך העומדת לפניו שלא יכשל, אף התורה אינה
מגינה אלא לפי שעה - ממקצת פורעניות, ואת התורה המשיל
באור - לומר לה מה אור היום מנין לעולם - מכל הפגעים
הבאים לו בעולם, אף תורה מגינה לעולם - שמצילה אותו מן
החטא ומן היסורים הבאים לו בזה העולם. ואומר - הפסוק שאחריו
המדבר בענין מעלותיה של התורה, "בהתהלךך תנחה אתך
ובשכבך תשמור עליך והזקיפת היא תשיחך וגו'". וכך מתפרש
הכתוב, "בהתהלךך תנחה אתך" - זה העולם הזה - שהתורה
תנחה ותגן עליך בעולם הזה מכל צרות. "בשכבך תשמור עליך" זו
מיתה - בשעת המיתה מגינה התורה מיסורי המיתה, והזקיפות
היא תשיחך לעתיד לבא - לאחר המיתה תליץ התורה בעדך
להגן מפני יסורי הגיהנם. משל לאדם, שהיה מחלף באשון לילה
ואפילה ומתירא מג' דברים, א. מן הקוצים ומן הפחתים -
גומות ומן הברקנים שהם פגעים האורבים לו בכל צעד ושעל, ב.
ומחנה רעה ומן הליסטים - שהם סכנות המזדמנות לו באישון
לילה, ג. ואינו יודע באיזה דרך מחלף - מחמת שאינו בקי מספיק
בשבילי הדרכים. נדמנה לו אבוקה של אור, כיון שמאירה לו
את הדרך העומדת לפניו, ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן
הברקנים שהם הסכנות האורבות ממזגת שאינו רואה, כך, מי
שמקיים מצוות ניצל ממקצת פורעניות. אולם ועדיין מתירא
מחנה רעה ומן הליסטים שדרךן ללכת בלילה פן יפגעו בו, ועוד
ואינו יודע באיזה דרך מחלף. בין ששעלה עמוד השחר, ניצל
מחנה רעה ומן הליסטים - כך מי שזכה ללמוד תורה ניצל מן
החטא ומן היסורים. אולם גם לאחר שעלה עמוד השחר, ועדיין
אינו יודע באיזה דרך מחלף, עד שהגיע לפרשת דרכים ושם
הכיר את דרכו ונוכח שהוא בדרך הנכונה, ואז ניצל מכולם. וכמו
כן האדם בעולם הזה, גם כשלומד תורה ומקיים מצוות עדיין אינו
יודע אם ילך בדרך זו עד סוף ימיו, או שמא יכפנו היצר הרע

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד א

תוספות

רש"י

הן תהי ארכא לשלוחה. ואז תהא אורח זמן לשלוחה שלא יבאו עליה הפורענות. וכן
עשה נבוכדנצר, היה מקבץ בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו צריכין מזונות
ומפרנסים, ואף דניאל כשהשיאו עצה זו לכה נתפון, שראא את ישראל בגולה מחזרין על
הפתחים וכתוב בלא מלא. כל הפורענות הגיע על נבוכדנצר לקצת ירחין תרי עשר.

אלמא תלה לו הזכות י"ב חדש: לעולם. מתני'

דקתני ג' שנים ר' ישמעאל היא ואשכח קרא
דאמר ותי. שונה בהארכת זמן, כלומר מקרא
כתוב שהקדיח מאריך זמן עד ג' פעמים, הלכך
היה להו ג' שנים: דלא מפקדי דינא עליה. אין
ממחרין מן השמים לפקוד עונותם עליהם
בעולם הזה, אלא ממשאל ממחרין לפרע
בעיה ומדקדקין אחריהם: זכות דפאי. מגינה כל
כה זכות דתורה. שהיתה עוסקת בתורה: הא לא
מפקדי. דכתיב ולמחרת אותם את בניכם ונקדי
(ו) ולא את בניתיכם. וכיון דאיתא מצוה אין
שקרה גדול במצוה ועושה: היא תשיח. תליץ
בעדך את זכותך פתחים. גמול: נודתה לו
אבוקה של אור. כך זכה לקים מצוה נצל
ממקצת פורענות: ועדין מתיירא פתח רעה ומן
הליסטים. שדרך לילך בלילה פן יפגע בו.
דכתיב תשת לך אור ויהי לילה בו תרמוש כל חיות
יער וספיס קרי הגיע עמוד השחר. ואף כאן זכה
לתורה נצל מן החטא ומן היסורין: ועדין אינו
יודע ב'. שקרא יפגע יצרו לבטל וישיב עליו
יצדור ופורענות: הגיע לפרשת דרכים. ושם
הכיר את דרכו, ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא
פרש מן התורה עד יום מותו נצל מקלו, והכי
מפרש לה לקמיה: עבירה מכבה. שבר מצוה
ואין עבירה מכבה. שבר מי שעסק בתורה קדם
לכן, אלמא מצוה לא מנגא בלי האם לכבות את
האבה. זו תורה דכתיב (וי) וביאני אל בית
הקדש ודגלו עלי אהבה. וזן סוד: אמר רב יוסף.
לעולם מגינה על היסורין תרבה. ומאי איתא
מגינה דקאמר ת"ק ובל"ק מן החטא שלא
יחזקו יצדור קאמר: מצוה בעידנא דעסיק בה.
והיינו לפי שעה דאמר מנגא מן היסורין ומצלא
מיצהירי שלא יכשילנו לטא: בעידנא דלא
עסיק בה. משנמנה המצוה ואינו עוסק בה אגוני
מנגא מן הפורענות. אצולי לא מצלא. ודקתני
בהרייתא עברה מכבה מצוה. לאו מלהמן
היסורין קאמר. אלא מלוטל שבר לעתה: אמאי
לא תגן עליה. מיצר הרע שהחטיאם ועשאם
רשעים מגורים, כלומר אמאי לא תחילו מן
העבירות: לעולם זכות דתורה. ולא שעוסקת
בתורה, אלא שטורחת בבנה ובבעלה שיעסקה
דפקריאן וימתיאן, שטורחת על בנייה להביא
לביט הספר לשור מקרא ולשנות משנה: ועדין
לגבריהו. וממתינות לבעליהן שיוצאין לעיר
אחרת ללמוד תורה: מאי פרשת דרכים. מהו
מדמה להגיע לפרשת דרכים, דהא אבוקה היינו
מצוה, עמוד השחר היינו תורה, אלא פרשת
דרכים מאי היא: ויום המיתה. והוא תלמיד חכם

מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנגא אצולי לא מצלא.
ותימה מאי האי דקתני בהרייתא תלה את המצוה בבר מה נר אינה מגינה אלא
לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה אי מיצר הרע אינה מגינה כלל אי מן
הפורענות מגינה לעולם ותורה נמי למה תלאה הכתוב באור משום דמגינה לעולם אי מן
הפורענות מצוה נמי מנגא לעולם ואי דמצלא

ומיצר הרע הא לא מצלא אלא לפי שעה
זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא
דהלכתא. תימה והיאך ניצל מכולן והלא
לא ניצל מיצר הרע בעידנא דלא עסיק בתורה
וי"ל סתם תלמיד חכם תורתו אומנתו ועסק בה
ומתורה כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה:
וזהו אינו יודעין שעבירה מכבה מצוה. תימה
והא אמר לעיל בין לרב יוסף בין לרבא
מצוה אגוני מנגא מן הפורענות אפילו בעידנא
דלא עסיק בה ועבירה מכבה מצוה לאו מלהמן
מן היסורין קאמר אלא מלוטל שבר לעתיד לבא
כמו שפרש"י:

מן
המצוה בנר, ואת התורה באור. את המצוה בנר לומר לך: מה נר אינה מגינה אלא לפי
שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה. ואת התורה באור, לומר לך: מה אור מגין
לעולם אף תורה מגינה לעולם. ואומר "בהתהלךך תנחה אתה" וגו' "בהתהלךך תנחה אתה"
זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עליה" זו מיתה, "הקיצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל
לאדם שהיה מהלך באשון לילה ואפילה, ומתיירא מן הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים
ומחיה רעה ומן הליסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נודתה לו אבוקה של אור ניצל מן
הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים, ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטים, ואינו יודע באיזה
דרך מהלך. בין שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטים, ועדיין אינו יודע באיזה
דרך מהלך. הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה
מכבה תורה, שגאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה,
בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא.
תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מנגא ומצלא. מתקוף לה רבא:
אלא מעתה, דואג ואחרותופל מי לא עסקי בתורה? אמאי לא הגינה עליה? אלא אמר
רבא: תורה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי
לא מצלא. מצוה, בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא אצולי
לא מצלא. רבינא אמר: לעולם זכות תורה, ודקאמרת אינה מצוה ועושה, נהי דפקדי לא
מפקדי, באגרא דמקרינן ומתנינן בניהו ונמרון להו לגבריהו עד דאתו מבי מדרשא, מי לא
פלגאן בהדיהו? מאי פרשת דרכים? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם ויום מיתה רב נחמן
בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חטא. מר וזמרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה
שמעתתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר
רב יוסף: דרשה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא כי סיני, ואילמלא דרשה דואג ואחרותופל
הכי, לא דרפו בתר דוד, דכתיב: לאמר אלהים עובד וגו'. מאי דרשו? "ולא יראה כד ערות
דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי בוז יבואו לו?"
אמר עולא: לא בשמעון אחי עזריה ולא בר' יוחנן דבי נשיא אלא בהלל ושכנא. דכי
אתא רב דימי אמר: הלל ושכנא אחי הוו, הלל עסק בתורה, שכנא עבר עסקא. לסוף,
אמר ליה: תא נערוב ולפלונו, יצתה בת קול ואמרה "אם יתן אש את כל הון ביתו" וגו':

אומר

ביום מותו, ודע שלא פירש לפרק מעליו על תורה: ויראת חטא. ובה ליראת חטא אחר שזכה לתורה נצל מקלו, שהתורה מלמדו דבר מצוה ודבר אסור וממה שהוא צריך לפרוש,
ויראת חטא מונע מלרדוף אחרי יצרו: ויראת חטא אלא דהלכתא. וד"ק עלה עמוד השחר נצול מן החיה ב', ובה לתורה נצול מיצהיר ומן החטא, ועדין אינו יודע באיזו
דרך מהלך, אם יזכה שיוסיעוהו מן השמים להתקבל דבריו בין חבריו להורות בהלכה ובמשפט. הגיע לפרשת דרכים, כלומר ובה לכה נצול מכלם: לאמר אלהים עובד, כך היו אומרים
עליו, אלהים עובד, שקא על אשת איש ואין אנו נענשין עליו, דרפו ותפסוהו בי אין מצלי, אין לו זכות שיעלנו, שהעברה בפתה וכוותיה: לא יראה בדי עברה, ואם יראה ושב מאחריה:
שפענו אחי עזריה. תא הוא במשנה קמיתא ודכודים, ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיהלוק בזכות למודו של שמעון, לכה הוא נקרא על שם עזריה אחיו, וכן
ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו: הלל עסק בתורה. מתוך עני רב בדמפרש בסמי יומא וף ליה:

למה

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף בא עמוד ב

תוספות

רש"י

בן עזאי אומר חייב אדם וכו'. ירושלמי דבן עזאי דלא בראא בן עזריה דדריש (ומינה ג.)
הקהל את העם האנשים והנשים והטף אנשים באו ללמוד נשים לשמוע ונראה דפי'
דמצוה לשמוע הנשים כדי שידעו לקיים מצוה ולא משום שידעו שזכות תולה; מטרתה
שאלה את ר' אלעזר מפני מה חטא אחת במעשה העגל חזן מתין בה ג' מיתות אמר לה אין
אשה חכמה אלא בפלך אמר לי הורקנס בנו

אומר בן עזאי: חייב אדם ללמוד את וכו' ר'
אליעזר אומר: כל המלמד את בתו תורה מלמדה
ותפלות: תפלות סלקא דעתך? אלא אימא: כאלו
למדה תפלות. אומר ר' אבהו: מאי טעמיה דר' אליעזר
דכתיב: "אני חכמה שכנתי ערמה" פיון שנכנסה
חכמה באדם נכנסה עמו ערמומיות, ורפנן האי "אני
חכמה" מאי עבדי ליה? מופעי ליה לכדרכי יוסי
בר' חנינא, דאמר ר' יוסי בר' חנינא: אין דברי
תורה מתקיימין אלא במו שמשמיד עצמו ערום עליה,
שנאמר: "אני חכמה שכנתי ערמה". אומר ר' יוחנן:
אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמששים עצמו כמי
שאינו, שנאמר: "החכמה מאין תמצא": ר' יהושע
אומר: רוצה אשה וכו'. מאי קאמר? הכי קאמר: רוצה
אשה בקב ותפלות עמו, מתשעת קבין ופרישות: הוא

בשביל שלא להשיב דבר אחד מן התורה אבדת
ממני ג' מנות כור מעשר בכל שנה א"ל ישרוף
ד"ת ולא ימסרו דברי תורה לנשים:
רוצה אשה בקב ותפלות. פרי"ח רוצה אשה
שיהא בעלה חמר והוא מצוי אצל
בכל שבת לתת לה עונתה ולא יביא לה אלא קב
חסים בלבד ולא יהא גמל שהלך בדרך רחוקה
ואינו נוטל לה עונה אלא אחת לשלשים יום
ואע"פ שמביא לה לשכור ט' קבין חביבה עליה
העונה בכל שבת וקב אחד מט' קבין ופרישות ל'
יום ורבי פירש בשם ר' האי המשרה אשתו ע"י
שליש לא יפחות לה מקביום חזקין מן שבת
לשבת כדמוכח בגמרא בפרק אע"פ (מסות קטז סז)
ועונתה מצוי לה ואילו המורד על אשתו (ספ טז)
מוסיפין על כותבתה ג' ידירים בשבת ושער בנינו
הוא ד' סאין בסלע וסלע ד' ידירים נמצאת סאה
בדני"ג ו' סאין ב' ידירים שהן י"ח קבין הרי
שחבמים עמרו על סוף דעתה שהיא רוצה
בתפלות ועמו שני קביום מירח קביום שיפרשו
ממנה דקביום אחד מט' בי"ח קבין:
היבי דמי חסד שוטה. ירושלמי ראה תינוק
מבעבע בנהר אמר לכשאחלוץ תפילין
אצילנו עד כשהוא חולץ תפילין הוציא זה את
נפשו: **זה** הנותן ידו לעני להשלים לו מאתים
זו. הא דרבי אבדו והא דרבי יוחנן ומבריה ממונות
מן האלמנה קרי ירושלמי מכות פרושים וחו גרס
התם דתלמידי מדר' בון הוו לו מאתים וזו חסר
דבר והוא רבי יליף למזכיר עמיה דוד לתלת שנים
מעשר מסכניו חזן זמן עבדין ביה תלמידיו עין
בישא ומלוחן ליה אתא בעי מזכיר עמיה דוד דהוא
יליף א"ל רבי אית ל שיעורא אמר זה מבת
פרושים נגוע ביה רמז לתלמידיו ואעלונה
לפילין וחסרונה חזן קרס חכה עמיה דוד דהוא

היה אומר: חסיד שוטה כו'. היכי דמי חסיד שוטה? בגון דקא טבעה איתתא בנהרא
ואמר: לאו אורח ארעא לאסתפולי בה ואצולה. היכי דמי רשע ערום? אומר ר' יוחנן:
זה המטעים דבריו לדין קודם שיבא פעל דין חברו, ר' אבהו אומר: זה הנותן דינר
לעני להשלים לו מאתים וזו, דתנן מי שיש לו מאתים וזו לא יפול לקט שכחה ופאה
ומעשר עני. היה לו מאתים חסר דינר, אפילו אלף נותנין לו פאחת הרי זה יפול. ר'
אסי אומר ר' יוחנן: זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטין. אומר ר' אסי אומר ר' יוחנן:
יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו, מכרו. אפי' אומר: זה המשיא עצה
למכור בנכסים ברגל שמעון בן גמליאל. דתניא "נכסי לך, ואחריו, לפלוני", וירד הראשון
ומכר ואכל, השני מוציא מיד הלוקחות, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין
לשני אלא מה ששייר ראשון. רב יוסף בר קמא אומר רב ששת: זה המכריע אחרים
באורחותיו. ר' יריקא אומר רב הונא: זה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים. עולא אומר: זה

ליף שנינו בתרא דמסכת פאה (מ"ט) מי שיש לו חמשים וזו והוא נושא ונותן בהן ה"ו לא יטול ובגמרא (ירושלמי) הוא אמר חמשין דעבדין טבין מן מאתן דלא עבדין: **יתומים**
שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. ונראה דוקא לענין מוזן הבנות אמרינן מה שמכרו מכרו אבל לענין מוזן האשה כיון דמשמעבד לה בעל למונות בחייו הנכסים בחוקתם שאינם יכולין למכור
כדאמר' בפ' הנושא (מסות קנ) יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומי' מדר' אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים וכו' התם לא משתעבדי לה מחיים אי נמי
בית זה עצמו דרה בו בחי הבעל אבל ממונות בכל יום צריכה למונות ולא דמו ממונות אשה למדור והוא הדין אם מכרו בנכסים מרובין מה שמכרו מכרו דמשלטי לא משתעבדי למונות
ואמר' בפ' מציאת האשה (ספ טז) בין מכור בין משכנן אין מוציאין למונות והאי דנקט נכסים מועטין אורחא דמילתא נקט דלא מוזכר אינש נכסים משום הפסד ממונות היכא דאיכא נכסים
מרובים רבי פ' בתוספתו דר' יוחנן פליג אהדא דמסקינן בפרק ב' דיני גירות (ספ דף קט) אמר רבי יצחק בן אילעאי משמיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה
כמותו וגבי נכסים מועטין תניא התם (דף קט) ובפרק מי שמת (נ"ב קל"ג) אמר אדמון כי בשביל שאני זכר הפסדתי ואמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון לא ידענא מאי דחזקיה לפרש כך
אליבא דאדמון טפי מאליבא דרבנן: **אבי** אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים כרש"ב. רשב"ם פ' בש נחלוך (נ"ב דף קל) משום דגרס לעבור על דברי הנותן וערום דאדמון משוי' דהרי
הוא חוטא ולא לו ומיהו המוכר עצמו הדיין ראשון לא מיקרי רשע ואף על גב דלכתחילה אסור לעשות כך דלא חמיר איסוריה שהרי השליטו הנותן בגוף ופירות לעשות כרצונו וקשיא
לפירושו בסוף פרק מי שהיה נשוי (מסות דף ק"ג) דאמר אביי נכסי לך ואחריו לפלוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחרין במקום בעל כלום ומי אמר אביי הכי והאמר אביי איהו רשע
ערום זה המשיא כו' מי קאמר תינשא ניסת קאמר אלמא מדמי' מוכר עצמו למשיא ומיהו יש לפרש כיון דמשיא נקרא רשע מכלל דלמוכר אסור לעשות לכתחילה אע"ג דלא נקרא רשע
בדקתני התם אין לו לראשון אלא אכילת פירות בלבד ואי קשיא מדקאמר אביי זה המשיא עצה וכו' כרש"ב מכלל דאביי ס"ל כרש"ב ודחי אמר אביי נמי בהדיא בפרק מי שהיה נשוי
(נ"ב ספ) בעל לוקח הוי ואין לאחרין במקום לוקח כלום ובש נחלוך (נ"ב דף ק"ג) מפרש טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובסוף פרק השולח (יט"ז דף ק"ח) אמר אביי נקטינן בעל
בכסיו אשתו צריך הרשאה אע"ג דפירות ידידה הוי הגוף צריך הרשאה דמשמע דס"ל דלאו כקנין הגוף דמי יש לתרץ דוקא גבי אחרין ס"ל לאביי דבקנין הגוף דמי דאפי' ר"ל דאמר לאו
כקנין הגוף דמי מתרצינן אליביה אחרין שאני ופי' רשב"ם דאחרין משמע גוף ופירות נתן לראשון דהא בהדיא פי' אחרין ירש פלוני ואף הוא פסק שם כרש"ב וז"ל בעלמא סבירא לן דלאו
כקנין הגוף דמי דפסקי' בפרק החולץ (יבמות דף לו) הכא אחרין שאני וכן עיקר דלא תקשי הלכתא אהלכתא דפסקינן כ"ל פרק החולץ ובהא דאחרין קיימא לן כרש"ב דפסקי' אהלכתא
לקמיה ולא פליג ר"ל ומדאמי' נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן כדאמר אביי איהו רשע וכו' ולקמן נמי הדיא אתתא דהוא לה דיקלא בארעא דרב ביבי כו' אלו איהו אקניה לבנו קטן
כרש"ב עד אפילו רשב"ג לא קאמר מהתם שמעינן דהלכה כרשב"ג הלכך בעינן לפרושי דרשב"ג ס"ל כ"ל דלאו כקנין הגוף דמי חזקא היינו טעמא דאחרין שאני ולא תקשי הלכתא
אהלכתא תימה לר' אמאי לא קא חשיב נמי הדיא דאלו הן הגופות (פסחים דף טו) אמר רב כהנא משום ר"ע איו עני ורשע ערום זה המשיא בתו בוגרת ויש לומר דעני ורשע לא קא

חשיב:

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

41 זכויותיו בליבו של הדיין, קשה לסלקו, ואין לדיין את שיקול הדעת
42 הרצוי לבחון את המקרה לאשורו. ולכן נקרא רשע, שעובר על 'לא
43 תשא שמע שוא', ערום, שעושה זאת בערמה שהדיין לא יודע שהוא
44 בא לדון איתו.
45 רבי אבהו אומר, זה הנותן דינך לעני להשלים לו מאתים זוז -
46 בכדי שלא יוכל ליטול מתנות עניים. דתנן, מי שיש לו מאתים זוז
47 אינו מוגדר כעני, ועל כן, לא יפול לקט שכחה ופאה ומעשר עני.
48 היה לו מאתים חסר דינר, כיון שבעת הוא עני, אפילו אלף נותנין
49 לו באחת, אם כולם נחוצים לו, הרי זה יפול, והרי הוא רשע ערום
50 שנראה שרוצה לתת צדקה, ובאמת על ידי כך הוא מונע ממנו טובה,
51 וזה בערמה שהעני לא מרגיש בכך.
52 רבי אסי אומר בשם רבי יוחנן, רשע ערום זה המשיא עצה למבור
53 בנכסים מועטים - אדם שמת והניח בנים ובנות, הדין הוא שהבנים
54 יורשים את הנכסים והם זנין את אחיותיהם עד שיתבגרו או עד
55 שיתארסו. במה דברים אמורים בשהניח נכסים שאפשר שיונו מהם
56 הבנים והבנות כאחד עד שיתבגרו הבנות, ואלו הן הנקראין נכסים
57 מרובין. אבל אם אין בנכסים אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות
58 ניונות מהן עד שיתבגרו או עד שיתארסו, והבנים ישאלו על
59 הפתחים, ואלו הן נכסים מועטים. אדם המשיא עצה לבנים שירשו
60 נכסים מועטים, למכור אותם בכדי שלא יפסידו הנכסים במונות
61 הבנות, נקרא רשע, שהוא מעביר על דעת חכמים. ומנין שמזהירה
62 מועילה. דאמר רבי אסי אומר רבי יוחנן, יתומים שקדמו ומכרו
63 בנכסים מועטים - קודם שבאו הבנות לבית דין, והעמידו הנכסים
64 בחזקתן, מה שמכרו מכרו.
65 אבהו אומר, רשע ערום, זה המשיא עצה למבור בנכסים ברכן
66 שמעון בן גמליאל. דתניא, אדם שאמר לחברו נכסי קנייני לך
67 ואחריו לפלוגי. - ואחרי שתמות הנכסים יעברו לפלוגי, אם ירד
68 הראשון ומכר את הנכסים לאחר השני - המקבל השני, מוציא את
69 הנכסים מיד הלקוחות לאחר שימות הראשון דברי רבי. רבן
70 שמעון בן גמליאל אומר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון. וכיון
71 שמכר הנכסים לאחר, אין לשני כלום בנכסים, ואינו יכול להוציא
72 מהלקוחות. ואדם המשיא עצה לזה הראשון שקיבל הנכסים,
73 למכורם לאחר בכדי שיוותרו בידו מעות הנכס ולא יעבור הנכס
74 לאחר מותו לאחריך, נקרא רשע כיון שעובר בזה על דעת הנותן.
75 רב יוסף בר חמא אומר בשם רב ששת, רשע ערום, זה המכריע
76 אחרים באורחותיו - מגלה מעשיו הטובים לאחרים ומציע להם
77 ללכת באורחותיו. שאינו מתכוון אלא להראות עצמו כחסיד בעיני
78 הבריות בכדי לחפות על תועבותיו.
79 רבי ירמיה אומר בשם רב הונא, זה המיקל לעצמו ומחמיר
80 לאחרים. עולא אומר, זה

שנינו במשנה, אומר בן עזאי חייב אדם ללמד את זכו רבי
אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תיפלות.
שואלת הגמרא, תיפלות סלקא דעתך - וכי יעלה על דעתך
שהתורה נקראת תיפלות (דברי הבאי). מתרצת הגמרא, אל תשנה
דברי רבי אליעזר המלמד את ביתו תורה מלמדה תיפלות, אלא
אימא, כאילו מלמדה תיפלות - היינו, שהמלמד תורה לאישה כמי
שמלמדה תיפלות, שעל ידי לימוד התורה היא לומדת להיות
ערמומית ולעשות דבריה בהצנע.
אמר רבי אבהו מאי מעמא דרבי אליעזר - שהמלמד תורה
לאישה כאילו מלמדה תיפלות. דרבי תיב - אני חכמה שכנתי
ערמא, חכמה היא התורה, ומבואר בפסוק, 'אני חכמה' - ב'ין
שנכנסה חכמה באדם, 'שכנתי ערמה' - נכנסה עמו ערמומית.
והואיל ומתוך לימוד התורה נכנסת בה פיקחות, לומדת לעשות דברי
זנות בהצנע
שואלת הגמרא, ורבנן - בן עזאי שסובר שעל האדם ללמד את ביתו
תורה, האי - הפסוק 'אני חכמה' מאי עבדי ליה - מה דורשים
ממנו. משיבה הגמרא, מיבעי ליה לכדרי יוסי דרבי חנינא. דאמר
רבי יוסי דרבי חנינא, אין דברי תורה מתקיימין אלא במי
שמעמיד עצמו ערום עליהן - היינו, שפושט מעל עצמו עול דרך
ארץ ופורש מכל העסקים ונעשה עני וחסר כל בשביל ללמוד תורה,
שנאמר 'אני חכמה שכנתי ערמא'.
אמר רבי יוחנן אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו
במי שאינו - עניו בכל ענייניו, הן בחכמה, הן בעושר והן בגבורה
שנאמר 'והחכמה מאין תמצא' - החכמה תמצא תמי שמים
עצמו כאין - כלום.
שנינו במשנה, רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותיפלות מתשעה
קבין ופרישות וכו'. שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה פירוש דבריו
של רבי יהושע. משיבה הגמרא, הכי קאמר, רוצה אשה בקב
ותיפלות עמו - מעדיפה אשה לזיון במונות מועטים (קב) ושיהיה
בעלה מצוי לה, מתשעת קבין ופרישות - מלזיון במונות מרובים
ובשפע גשמי, ולא יאה בעלה מצוי לה. וכיון שעיקר ענייניה וליבה
של האישה בדברים הללו, לא טוב שתלמד תורה.
הוא היה אומר חסיד שושן ורשע ערום כו' שואלת הגמרא, היכי
דמי חסיד שושן. משיבה הגמרא, כגון דקא סבעה איתתא
בנהרא שרואה שטובעת אישה בנהר, ואמר לאו אורח ארעא
לאיתבולי בה ואצולה - אין זה מן הראוי להביט באישה ולהציל
אותה.
שואלת הגמרא, היכי דמי רשע ערום. משיבה הגמרא, אומר רבי
יוחנן, זה הממעים דבריו לדיין - משמיע לדיין את הסיבות שיש
לצדד לזכותו קודם שיקרא בעל דין בפרו, וכיון שקבע את צדדי

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' ב

9 ראיה לדבר שהזכות תולה לה שנים עשר חודש, וכן לדבר יש,
10 דברתיב לאחר שפטר דינאל את החלום ואמר לו שיהא נטרד מבני
11 אדם ויהא מושבו ומאכלו עם חית השדה שבע שנים, "להן מלכא -
12 אומנם אדוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה, מכל
13 מקום מלכי ישפר ערך - תיטב עצתי בעינך, (וחמיר) (וחמירא)
14 בצדקה פרק - ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתמש על ידי
15 שתיתן צדקה, ועניתך במוחן ענין - ועונותיך פרוק בחנינת עניים.

1 ישמעאל. דתניא, אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, דרי
2 הכרת העובר, שהוא זמן שהעובר ניכר במעי המעוברת, דברי
3 אבא יוסי בן חנן. רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר,
4 אם יש לה זכות תולה לה מ' חדשים, שנאמר לגבי סוטה, "ונקתה
5 ונורעה ורע" ולהלן הוא אומר "ורע יעבדנו יספר", מכאן שהזכות
6 תולה לה כדי זמן פקידת ורע הראוי לספר - היינו, הראוי לחיות
7 ולבא לידי סיפור שבחו של מקום, שהוא ט' חודשים. רבי ישמעאל
8 אומר, אם יש לה זכות תולה לה שלשה עשר חדש. ואף על פי שאין

ישעיה פרק כד כא-כג

כא וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד יְהוָה עַל־צִבְאָה הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וְעַל־מַלְכֵי הָאָרֶץ עַל־הָאָרֶץ: כב וְאֶסְפָּה אֶסִּיר עַל־בֹּר וְסִגְרוּ עַל־מִסְגָּר וַיִּמְרָב יָמִים יִפְקְדוּ: כג וְחָפְרָה הַלְבָנָה וּבוֹשָׁה הַחֲמָה כִּי־מִלֶּךְ יְהוָה צְבָאוֹת בָּהָר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם וְנָגַד זָקְנֵיו כָּבוֹד: (פ)

ישעיה פרק כה א-ה

א וְהָיָה אֱלֹהֵי אֲתָה אֲרֻמְמָךְ אֹרֶךְ שְׁמֹךְ כִּי עֲשִׂיתָ פֶלֶא עֲצוֹת מִרְחוֹק אֲמוֹנָה אֲמֹן: ב כִּי שָׁמַתְּ מַעִיר לְגַל קָרִית בְּצִוְרָה לְמַפְלָה אֲרָמוֹן זָרִים מַעִיר לְעוֹלָם לֹא יִבְנֶה: ג עַל־כֵּן יִכְבְּדוּךָ עַם־יְצִי קָרִית גּוֹיִם עָרִיצִים יִירָאוּךָ: ד כִּי־הָיִיתָ מַעֲזוֹ לְדָל מַעֲזוֹ לְאֶבְיוֹן בְּצָרָלּוֹ מַחְסֶה מִזֶּרֶם צֶל מַחֲרֵב כִּי רוּחַ עָרִיצִים בְּזֶרֶם קִיר: ה בְּחֹרֵב בְּצִיּוֹן שְׁאוֹן זָרִים תִּכְנִיעַ חֹרֵב בְּצֶל עֵב וּמִיר עָרִיצִים יַעֲנֶה: (פ)

רש"י

בלע"ז: (ב) כי שמת. הר שער מעיר לגל: ארמון זרים מעיר. מעון שעשו בעירך שהחריבוה תתן ארמונותיה חורבן אשר לעולם לא יבנה: (ד) מחסה מזרם. כיסוי אהל להציל מזרם וצל להגין מחורב ומהו אותו זרם הוא רוח עריצים כי רוחם דימה לזרם השוטף בקיר ומפילו: (ה) כחורב בציון. בעת יובש שמייבש הזרעים להתמולל כן תכניע שאון זרים: חורב בצל עב. כשהמים מתקשרים בענן עב בימי השרב שהכל שמחים בו כן יענה שיר הצדיקים על זמיר עריצים ומפלתן: זמיר. ל' לא תזמור (ויקרא כה):

מצודת ציון

(כא) יפקוד. כמו והוא פקד עלי (עזרא א): (כב) אסיר. כאסיר ותחסר כ"ף הדמיון: על בור. אל בור: על מסגר. כמו במסגר על במקום ב"ת וכן על חרבכם (יחזקאל לג) ור"ל במנועל המסגר: (כג) וחפרה. ענין בושה ור"ל שכהה מאורה כי המתבייש יכהה מאור פניו: כי. כאשר: (א) אומן. ענינו דבר המתקיים כמו יתד במקום נאמן (לעיל כב): (ב) לגל. תל ודגור: ארמון. היכל ופלטרין: זרים. נכרים וכן יקראו האומות כמ"ש וגם אל הנכרי (מ"א ח): מעיר. מהיות עיר וכן כי שודד מבית (לעיל כג): (ג) עריצים. חזקים כמו כגבור עריץ (ירמיה כ): (ד) מעוז. חוזק: מזרם. ענין שטיפת המים כמו כזרם מים (לקמן כח): מחורב. ענין יובש החמימות כמו בחורבני קיץ (תהלים נב): רוח. ענין כעס כמו אל תבהל ברוחך (קהלת ז): קיר. כותל: (ה) בציון. מל' ציה ושממה: שאון. ענין המייה: זרים. נכרים והם האומות בא"י: עב. ענן: זמיר. ענין כריחה כמו וכרמך לא תזמור (ויקרא כה): יענה. ענין הכנעה כמו מאנת לענות. (שמות י):

מצודת דוד

(כב) ואוספו וכו'. יהיו מאוספים לקבל שלומים כדרך שמאספין בלילה את כל האסירים אל בור בית הסוהר וסוגרין אותם במסגר עד הבוקר שיוצאין איש איש לעבודתו ר"ל האסיפה שיתאספו יחד על ה' ועל משיחו האסיפה ההיא תהיה לרעתם כאסיפת האסירים: ומרוב ימים יפקדו. אז יפקד עליהם פורעניות על העונות שעשו מימים רבים: (כג) וחפרה הלבנה. אל מול העכר"ם תחפור הלבנה והחמה, רצה לומר יחשך מאורם בעיני העכר"ם לפי רוב הצרות הבאות עליהם וכן נאמר במפלת בבל כי כוכבי השמים וכסיליהם לא יהלו אורם (לעיל יג): כי מלך וכו'. ר"ל כאשר תגלה מלכותו בעשות נקם באנשי גוג: ונגד זקניו כבוד. ולנגד זקני עמו יהיה לכבוד ולתפארת מה שהשכילו לרעת מאז שה' הוא האלהים: (א) ה' אלהי אתה. בראות הנביא הנבואה ההיא התחיל לקלס למקום ואמר ה' אלהי אתה וכו': עצות מרחוק. העצות שיעצת מזמן רחוק אשר הבטחת ע"י הנביאים היא אמונה אמיתית וקיימת כי כן נעשה: (ב) מעיר לגל. אותו מקום שהיה עיר שמתו להיות גל אבנים כדרך החורבה: קריה

בצורה. עיר מבצר שמת להיות מפלה: ארמון זרים. מקום הארמונות של הבבליים יהיה נשבר מעיר ולעולם לא יבנה עוד לשוב לקדמותו: (ג) על כן. בראות ממשלתך יכבדוך כל עם חזק ואנשי ערי העכו"ם החזקים יפחדו ממך: (ד) כי היית. כי בכח זרועך היית למעוז בעת צר לישראל עם דל ואביון: מחסה. היית להם למחסה מזרם מים ולצל מחום השמש ור"ל הצלתם מיד העכו"ם המכאובים לישראל: כי רוח. המקרא מפרש מהו הזרם אמר שכעס העריצים דומה הוא לזרם מים השוטפים בחוזק להפיל הקיר: (ה) כחורב בציון. כעין החורב והחום אשר היא במקום ציה מבלי מצוא מחסה שהיא מצירה עד מאוד כן מאד תכניע גאון הזרים המשמיעים קול שאון: חורב בצל עב. כמו החורב תהיה נכנעת ומתקרר בבוא צל העבים כן תכריח תכניע את העריצים:

משלי פרק לא כז-לא

כֹּזֵפוּיָהּ הַלִּיכּוֹת בֵּיתָהּ וְלֶחֶם עֲצָלוֹת לֹא תֹאכַל: כִּי קָמוּ בְנֵיהּ וַיֹּאשְׁרוּהָ בַּעֲלָהּ וַיְהַלְלֶהָ: כִּי רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חֵיל וְאַתָּה עָלִית עַל־פִּלָּנָה: לֹא שֶׁקֶר הַחֵן וְהַבֵּל הַיָּפִי אִשָּׁה יִרְאֵת־יְהוָה הִיא תִתְהַלֵּל: לֹא תִנּוּלָה מִפְּרֵי יְדֶיהָ וַיְהַלְלוּהָ בַּשְּׁעָרִים מַעֲשִׂיהָ:

איוב פרק א א-ב

א אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ־עֹזַן אִיּוֹב שְׁמוֹ וַהֲיָה | הָאִישׁ הָהוּא תָם וְיִשְׂר וִירָא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע: ב וַיִּוְלְדוּ לוֹ שִׁבְעָה בָנִים וְשְׁלֹשׁ בָּנוֹת:

רש"י

בן ברכאל הבוזי והרי הוא שאמר איוב (לקמן לא) ובז משפחות יחתיני זה הוא ממשפחתי שמחתה דברי והיינו דאמרי אינשי מיניה וביה אבא ליזיל ביה נרגא, ד"א בארץ עוז בארץ שנוטלין ממנו עצות רעות על הקב"ה שנא' (בראשית י) מן הארץ ההיא יצא אשור ומה עצה נטלו שהיו אומרים לא כל הימנו ליטול את העליוני וליתן לנו את התחתונים אלא בואו לארץ שנער ששם אלוהות הרבה שנא' בה (ירמיה ג) ארץ פסילים היא ונעשה מגדל וראשו מגיע בשמים ונעשה לנו שם (בראשית יא) ואין שם האמור כאן אלא עבודת כוכבים שנאמר ושם אלהים אחרים לא תזכירו (שמות כג) מה עשה הקב"ה ישב עליהם בדין והעמיד עליהם עדים שנא' וירד אלהים לראות את העיר ואת המגדל (בראשית יא) וכי צריך ירידה לפני המקום לראות והכתיב עיני ה' משוטטות בכל הארץ (זכריה ד) אלא ללמד הלכה לדורות שאין דנין אלא ע"פ עדי ראיה שנאמר או ראה או ידע (ויקרא ה) והיה פשוטו כמו ויהי ומשמעו לעבר ולהבא: תם וישר. אבל בדברים שבין קונו ובינו לא היה צדיק לכך נאמר וירא אלהים וסר מרע:

מצודת ציון

(כז) צופיה. ענין הבטה כמו צופות רעים וטובים (לעיל טו): (כח) קמו. ענין התעוררות לדבר מה כמו קום נא שבה (ראשית כז): ויאשרוה. ענין שבח והלול כמו אשרי האיש (תהלים א): (כט) עשו. עניינו קנין וכניסה כמו ואת הנפש אשר עשו בחרן (ראשית יב): חיל. עושר: עלית. מלשון עליון: (ל) שקר. והבל. עניינם דבר שאין בו ממש: תתהלל. מלשון הלול ושבח:

באלה אבל אשה יראת ה' היא הראויה להללה בזה: (לא) תנו לה. לזאת תנו לה מפרי ידיה ר"ל שלמו לה גמול מעשיה להללה ולשבחה: ויהללוה וגו'. ר"ל כשרון מעשיה יהללו אותה בשערים מקום מושב החשובים ואין א"כ מהצורך לפרסם שבחה כי מעשיה הם המעידים עליה והם המהללים אותה וכל הענין אמורה גם למשל על הנפש המשכלת שהיא עוזרת לבעליה כאשר לבעלה: (א) עוץ. יתכן שהיא ארם נהרים כי נחור היה ארון הארץ כמ"ש אל ארם נהרים אל עיר נחור (בראשית כד) ועוץ היה בכור נחור כמ"ש את עוץ בכורו (שם כב) וע"כ קראו שם הארץ ע"ש בנו הבכור כי לו משפט הממשלה: תם וישר. עם הבריות: (ב) שבחה בנים. אף זה יחשב לברכה שהיו בניו הזכרים כפולים מהנקבות ועוד יותר:

מצודת דוד

(כז) צופיה. מבטת בהליכות אנשי ביתה ומישרת דרכם בצניעות וביראת ה' ולחם עצלות. ר"ל לא תשהה באכילתה להתעכב בה זמן הרבה כדרך העצל אלא תמהר בה וחוזרת למלאכתה: (כח) קמו. בעבור כ"ז קמו בניה ובעלה ומשבחים ומהללים אותה: (כט) רבות. וכה יאמרו הן אמת יש הרבה בנות אשר קנו וכנסו הון רב במעשה ידיהן אבל את גדלת לעלות על כולן: (ל) שקר החן. חן האשה ויפיה הם שקר והבל ר"ל אין בהם תועלת רב עד להלל את האשה

באלה אבל אשה יראת ה' היא הראויה להללה בזה: (לא) תנו לה. לזאת תנו לה מפרי ידיה ר"ל שלמו לה גמול מעשיה להללה ולשבחה: ויהללוה וגו'. ר"ל כשרון מעשיה יהללו אותה בשערים מקום מושב החשובים ואין א"כ מהצורך לפרסם שבחה כי מעשיה הם המעידים עליה והם המהללים אותה וכל הענין אמורה גם למשל על הנפש המשכלת שהיא עוזרת לבעליה כאשר לבעלה: (א) עוץ. יתכן שהיא ארם נהרים כי נחור היה ארון הארץ כמ"ש אל ארם נהרים אל עיר נחור (בראשית כד) ועוץ היה בכור נחור כמ"ש את עוץ בכורו (שם כב) וע"כ קראו שם הארץ ע"ש בנו הבכור כי לו משפט הממשלה: תם וישר. עם הבריות: (ב) שבחה בנים. אף זה יחשב לברכה שהיו בניו הזכרים כפולים מהנקבות ועוד יותר:

ח הכותב נכסיו לעבדו – יצא בן חורין. שיר קרקע כל שהוא – לא יצא בן חורין. רבי שמעון אומר: לעולם הוא בן חורין, עד שיאמר: הרי כל נכסי נתונין לאיש פלוני עבדי, חוץ מאחד מרובא שבהם.

פרק רביעי

א הפאה נתנת במחבר לקרקע. בְּדִלִית וּבְדִקְלָל, בַּעַל הַבֵּית מוֹרִיד וּמַחֲלֵק לַעֲנִיִּים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: אִם בְּחִלְקֵי אַנְוִיִּים. אִפְּלו תִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה אֹמֵרִים לְחֵלֶק וְאַחַד אֹמֵר לָבוֹ – לִזְוֵה שׁוֹמְעִין, שְׁאֵמֵר בְּהִלְכָּה.

פירוש ברטנורא

ח הכותב כל נכסיו לעבדו. שכתב כל נכסי נתונים לפלוני עבדי, הרי העבד בכלל הנכסים ונתן לו את עצמו. והא דקאמר עבדי היינו עבדי שהיה כבר: שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין. דכל היכא נחית לשוירא אמרין לדידה נמי שייר, וכי אמר כל נכסי לך אשאר נכסים קאמר ולחנופי ליה קאתי ולא שחרוריה, כיון דלא אמר ליה עצמך ונכסי. ואפילו אין לו שום נכסים אלא העבד והקרקע ששייר מכל מקום לא יצא לחירות, דכיון דאין מתקיים דבור כל נכסי דהא אתא חוץ ובטל ליה דלא פלגין דבורא והוי בטל לגמרי ולא קנה לא עצמו ולא נכסים: ר"ש אומר לעולם הוא בן חורין. בין אין לו נכסים אחרים אלא העבד והקרקע ששייר, ובין יש לו נכסים אחרים לעולם הוא בן חורין. ומוקימין דבור כל נכסי בעבד לבדו כשאין לו נכסים אחרים, ולא אמרין דבמה שאמר חוץ בטל דבורו שאמר כל נכסי, דפלגין דבורא, ומוקימין ליה בעבד ויצא בן חורין: חוץ מאחד מרובא. ולא פירש מהו משייר, דהתם אמרין דאחד מרובא דקאמר היינו עבד, ואיהו לא חשיב ליה אלא כאחד מרובא בנכסים ואע"ג דשוי מפי, ואין הלכה כר' שמעון:

ד א הפאה ניתנת במחבר. דכתיב (ויקרא יט) לעני ולגר תעזוב, הנח לפניהם והם יבכו: בדלית. גפן המודלית על גבי עצים או על גבי אילנות: מוריד ומחלק. דכתיב (שם) תעזוב אותם, אותם שאין בהם סכנה אתה עוזב לפניהם ואי אתה עוזב אותם שיש סכנה בעלייתם, אלא מוריד מן האילן ומחלק להם: בחליקי אגוזים. על שם שאילנות של אגוזים חלקים ואין בהם קשרים כשאר אילנות קרוין חליקי אגוזים. ואין הלכה כר"ש: אפילו תשעים ותשעה. ארישא

משניות מבוארות – קהתי

הוא בן חורין – אפילו שייר קרקע כל שהוא, ואפילו אין לו נכסים אחרים אלא אותה קרקע ששייר, לעולם קנה העבד את עצמו ויצא בן חורין, ואף שהדיבור "כל נכסי" אינו מתקיים אלא בעבד לבדו שקנה את עצמו, אין זה מבטל דיבורו, שסובר רבי שמעון: מפלגים את הדיבור ("פלגין דיבורא"), או שאין השיור פוגם בגט השחרור, עד שיאמר: הרי כל נכסי נתונין לאיש פלוני עבדי, חוץ מאחד מרובא שבהם – כלומר שלא פירש כלל את מה ששייר לעצמו אלא התנה בדבר סתם, ואפילו הוא דבר מועט, כגון "חוץ מאחד מרובא שבנכסי", אנו אומרים שנתכוון בזה לעבד, ואף על פי ששוה העבד יותר מאחד מרובא, אפשר שבעיניו אינו נחשב אלא כערך זה (ר"ש; ברטנורא), או משום שנכנס בחלק ההוא ששייר גם חלק מגוף העבד שהוא מנכסיו, ונמצא שאין זה שטר כריתות (ומב"ט; הגר"א).

באור משנה א

משנה זו באה ללמד כיצד ניתנת הפאה לעניים.

הפאה – של תבואה וקטניות וכיוצא בהן, וכן פאת הכרם והאילנות (ומב"ט), נתנת במחבר לקרקע – בעל הבית מניחה מחוברת לקרקע והעניים באים ותולשים אותה בעצמם, שנאמר: "לא תכלה פאת שדך בקצרך" – בשעת הקצירה. ומכאן שמצוות הפאה במחבר לקרקע. ויש למדים מהכתוב "לעני ולגר תעזוב" – הנח לפניהם והם יבכו (יתלשו, יחטפו). אבל בְּדִלִית – גפן המודלית על גבי קנים או על גבי אילנות וכיוצא בזה, וּבְדִקְלָל – תמר, שהוא אילן גבוה, בַּעַל הַבֵּית מוֹרִיד – את הפאה מן האילן, ואינו מניחה במחבר, משום שיש באילנות אלו סכנה לעניים, שכשיעלו עליהם וידחקו זה את זה כדי לחטוף ולקטוף את הפאה עלולים הם ליפול ולבוא לידי סכנת נפשות, וּמַחֲלֵק לַעֲנִיִּים – לאחר שבעל הבית הוריד את הפאה לא יניחנה לפני העניים שיחטפוה, שמא יראה עני שהוא קרובו או מכרו ויניחנה לפניו (וירושלמי), אלא צריך הוא לחלק אותה להם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: אִם בְּחִלְקֵי אַנְוִיִּים – באילנות של אגוזים שהם חלקים בלא קשרים, וקשה לעלות עליהם, אף באלו בעל הבית מוריד ומחלק לעניים. ויש מפרשים: בחליקי אגוזים – בעצי אגוז פרח שהם גבוהים מאד (ומב"ט), ויש סכנה בעלייתם. ברם, אין הלכה כרבי שמעון. אִפְּלו תִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה אֹמֵרִים לְחֵלֶק – משנתנו חוזרת לענין הפאה הניתנת במחבר, ששינוי ברישא, והיא באה להשמיענו שאפילו תשעים ותשעה מן העניים אומרים, שבעל הבית יקצור את הפאה ויחלק אותה להם, וְאַחַד אֹמֵר לָבוֹ – שייניח את הפאה במחבר,

באור משנה ח

משנה זו עוסקת בעבד כנעני; והשווה הכתוב עבדים כנענים לשדה אחוזה, שנאמר בהם (ויקרא כה, מו): "והתנהלתם אותם לבנים אחריכם לרשת אחוזה", ומכאן שעבדים נחשבים כנכסים של בעליהם. כן ההלכה שאין קניין לעבדים, ומה שקנה עבד קנה רבו.

הכותב נכסיו לעבדו – הכנעני, כגון שכתב: "כל נכסי נתונים לפלוני עבדי", או שכתב לו: "כל נכסי נתונים לך", יצא בן חורין – יצא העבד לחירות, לפי שהעבד עצמו אף הוא בכלל הנכסים, כמו שהזכרנו למעלה, וכיון שכתב לו כל נכסיו, קנה את עצמו ויצא בן חורין וקנה כל שאר הנכסים. שִׁיר – אבל אם שייר רבו לעצמו, קִרְקַע פֶּל שְׁהוּא – והוא הדין מיטלטלים (גמרא בבא בתרא קנ, א), לֹא יֵצֵא בֶן חוֹרִין – לא יצא העבד לחירות, ולא קנה ממילא גם את הנכסים, שאין קניין לעבד כנעני, וכל מה שקנה העבד, קנה רבו. יש מפרשים שאפילו אם פירש את הקרקע ששייר לעצמו, כגון שכתב לעבדו: "כל נכסי נתונים לך חוץ ממקום פלוני", לא יצא בן חורין. שהואיל ושייר, אנו אומרים שגם את העבד שייר, ומה שכתב "כל נכסי נתונים לך" כוונתו היתה לשאר נכסיו ולא לעבד עצמו, שלא נתכוון לשחררו. ואפילו אין לו נכסים אחרים אלא העבד והקרקע ששייר, מכל מקום לא יצא לחירות, שזה שכתב "חוץ..." מבטל לגמרי את הדיבור "כל נכסי נתונים לך", וסובר התנא של משנתנו שאין מפלגים את הדיבור ("לא פלגין דיבורא"); הלכך לא קנה כלום (ר"ש; ברטנורא); או הטעם הוא (לפי מסקנת הגמרא גיטין ט, א), שכוין ששייר אין זה שטר שחרור גמור, שכן בענין שחרורו של עבד למדים מגט אשה, שצריך "ספר כריתות", וכן כותב הרמב"ם (הל' עבדים ז, א): "גט שחרור צריך שיהיה עניינו דבר הכורת בינו לבין אדוניו ולא יישאר לאדון בו זכות"; והואיל ויש כאן שיעור בדיבור "כל נכסי" הבא לשחררו, שאינו מתקיים כולו, הרי זה כאילו שייר בגופו של העבד (וש"י; "תפארת ישראל"), או שעל ידי השיור נשארה זכות לאדון בתוך שטר השחרור (הרי"ף), לפיכך אין זה "ספר כריתות" ואינו יוצא בו לחירות. יש מפרשים, שהמדובר במשנתנו דווקא כשלא פירש את הקרקע ששייר, אלא כגון שכתב: "כל נכסי נתונים לך חוץ מקרקע כל שהוא", והואיל ואין אנו יודעים איזו קרקע שייר, אנו אומרים שהנתכוון בזה לעבד עצמו. שכן עבדים הוקשו לקרקעות, כמו שהזכרנו למעלה, ולפיכך לא יצא בן חורין. אבל אם כתב לו "כל נכסי נתונים לך חוץ משה פלונית", הואיל ופירש את הקרקע ששייר, יוצא העבד לחירות (ושב"ט, בבא בתרא קמט, ב). רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: לַעֲנִיִּים

ב בְּדִלִית וּבִדְקָל אֵינוֹ כֵּן; אֶפֶּלֹ תִשְׁעִים וְתִשְׁעָה אוֹמְרִים לָבוֹ וְאַחַד אוֹמֵר לְחֶלֶק – לֹא שׁוֹמְעִין, שְׁאֹמֵר בְּהֶלֶכָּה. ג נָטַל מִקְצַת פֶּאֶה וְזָרְקָה עַל הַשָּׂאֵר – אֵין לוֹ בָּהּ כָּלוּם. נָפַל לוֹ עָלֶיהָ, וּפָרַשׁ טָלִיתוֹ עָלֶיהָ – מַעֲבִירִין אוֹתָהּ הַיָּמִנָּה. וְכֵן בְּלֶקֶט, וְכֵן בְּעֶמֶר הַשִּׁבְכָּה.

ד פֶּאֶה, אֵין קוֹצְרִין אוֹתָהּ בְּמַגְלֹת, וְאֵין עוֹקְרִין אוֹתָהּ בְּקִרְדָּמוֹת, כִּדִּי שְׂלֵא יָכֹּוּ אִישׁ אֶת רַעְהוֹ. ה שְׁלֹשׁ אַבְעִיּוֹת בְּיוֹם: בַּשָּׁחַר וּבַחֲצוֹת וּבִמְנַחָה. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ אֶלָּא כִּדִּי שְׂלֵא יַפְחָתוּ. רַבִּי

פירוש ברטנורא

קא, בפאה הניתנת במחזור:

ב בְּדִלִית וּבִדְקָל, שמצותן בתלוש:

ג נָטַל, אחד מן העניים מקצת פאה שלקט כבר וזרק לו על השאר כדי לקנות: **אֵין לוֹ בָּהּ כָּלוּם**, אפילו במה שלקט, דקונסין אותו ומוציאין ממנו התלוש והמחזור: **נָפַל לוֹ עָלֶיהָ וְכֵר**, אע"פ דארבע אמות של אדם קנות לו בסממא ובצדי רשות הרבים, הכא בשדה חבירו לא תקינו ליה רבנן שיקנו לו ארבע אמותיו. אי נמי כיון דנפל עליה גלי דעתיה דבנפילה נחא ליה דלקני, בארבע אמות לא נחא ליה דלקני:

ה שלש אבועיות ביום, שלש פעמים מתגלה בעל הבית ונראה בתוך שדהו כדי שיקחו העניים פאה. אבועיות לשון גלוי, נבעו מצפוניו (עובדיה א) מתרגמינן אנליין מטמורו: **בשחר**, מפני המוניקות שבניהם ישנים בשחר ואז יש להם הנאי לקט: **ובחצות**, מפני התינוקות שדרךן לצאת בחצות והולכים ללקוט פאה: **ובמנחה**, מפני חוקים ההולכים על משענתם ואין מנעים לשרה עד שעת המנחה: **שלא יפחתו**, משלש עתים הללו. והלכה שאין נותנין פאה אלא

משניות מבוארות – קהתי

דקונסין אותו ומוציאין ממנו את התלוש ואת המחזור, משמע, איפוא, שדעת הרמב"ם היא, שאין רבי מאיר חולק על סתם משנתו אלא מפרש אותה, כרס, יש סוברים, שרבי מאיר בא אמנם לחלוק, כלומר שסתם משנתו אינה סוברת כרבי מאיר שקונסים אותו, ולכן מפרשים הם: **אֵין לוֹ בָּהּ כָּלוּם** – אין לו כלום בפאה שזרק עליה, אבל מה שלקט לא הפסיד (ר"ש).

במסכת בבא מציעא אמרו: תקנת חכמים היא שארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום. ושאלו שם: הרי שנינו (במשנתנו): "נפל עליה" מעבירין אותו הימנה. והשיבו שתי תשובות: (א) כיון שנפל גילה דעתו שבנפילה נוח לו לקנות ולא בארבע אמות (לא נתכוון לקנות בתורת תקנת חכמים, כסבור שנפילתו יפה לו – רש"י). (ב) לא תיקנו חכמים שארבע אמות קונות לאדם אלא במקום שהוא רשות לכל אדם, כגון בסימטא או בצדי רשות הרבים, אבל בשדה חבירו אין ארבע אמות קונות לו (שהרי אין לאדם שם ארבע אמות מיוחדות, שהרבה חברים יש לו בתוכה עומדים אצלו – רש"י).

באור משנה ד

משנה זו באה ללמדנו, שהפאה הניתנת במחזור לקרקע – העניים תולשים אותה בידיים, ואסור להם להשתמש בכלי קצירה וכדומה.

פֶּאֶה – שמיני בעל השדה במחזור לקרקע, כגון מתבואה או מקטניות וכדומה, **אֵין העניים קוֹצְרִין אוֹתָהּ בְּמַגְלֹת, וְאֵין עוֹקְרִין אוֹתָהּ בְּקִרְדָּמוֹת** – מנגל היינו סכין עקומה לקצירת התבואה; קרדום הוא כעין מכוש בעל שני קצוות, שאחד משמש לחפירה ואחד לכריית הענפים, או שהוא כלי המשמש לחפירה בלבד ("קרדום לחפור בו"). יש מבארים שהפסיקה "ואין עוקרין אותה בקרדומות" מכוונת לפאה של קטניות (הגר"א); ויש מבארים, שהכוונה לפאת בצלים ושומים שדרך לעקור אותם בקרדומות (עיין "מלאכת שלמה"). **כִּדִּי שְׂלֵא יָכֹּוּ אִישׁ אֶת רַעְהוֹ** – במגלות ובקרדומות כבואם לכוז את הפאה.

באור משנה ה

משנתנו באה ללמד שהעניים לוקטים את הפאה בשלושה זמנים ביום. **שְׁלֹשׁ אַבְעִיּוֹת בְּיוֹם** – שלושה זמנים ביום קבעו חכמים למתן פאה לעניים, כלומר שבזמנים אלו נותנים בעלי השדות רשות לעניים לתלוש את הפאה שהניחו בשדותיהם. "אבועיות" – מפרש הרמב"ם: בקשות, מלשון "אם תבעוין בעי" (שעיה כא, יב), כלומר זמני ביקוש (או חיפוש) הפאה על ידי העניים. ויש מפרשים לשון גלוי, על פי הכתוב "נבעו מצפוניו" (עובדיה א, ז), שתרגמו איתגליין מיטמרורי – נגלו מטמוניו; כלומר ש"אבועיות" מובגן גילויים (הופעות), ופירוש הדברים: "שלש אבועיות"... – שלש פעמים מתגלה (כלומר: מופיע) בעל הבית בתוך שדהו, כדי שיקחו העניים פאה (ר"ש; ברטנורא); וטעם הופעת בעל הבית, לפי שאין העניים רשאים לתלוש הפאה אלא

והעניים יחטפוה כל אחד כפי יכולתו, **לֹא שׁוֹמְעִין** – לאותו עני שאומר לכוז, ואפילו הוא חזק וזריז מחבריו ("תורת כהנים" קדושים), **שְׁאֹמֵר בְּהֶלֶכָּה** – שהרי כך ההלכה, שהפאה ניתנת במחזור לקרקע.

באור משנה ב

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת: "אפילו תשעים ותשעה אומרים לחלק ואחד אומר לכוז – לזה שומעין, שאמר כהלכה", באה משנתנו ללמד, כי בדלית ובדקל הדין הוא להיפך.

בְּדִלִית וּבִדְקָל – כמבואר במשנה הקודמת, **אֵינוֹ כֵּן** – אין הדין כך; **אֶלָּא אֶפֶּלֹ תִשְׁעִים וְתִשְׁעָה** – מן העניים, **אוֹמְרִים לָבוֹ** – שיעלו העניים בעצמם על האילן לחטוף את הפירות של הפאה, **וְאַחַד אוֹמֵר לְחֶלֶק** – שבעל הבית יוריד ויחלק להם, **לֹא** – שאומר לחלק, **שׁוֹמְעִין** – ואפילו הוא זקן וחלש, שמחמת חלישתו אמר לחלק, מכל מקום שומעים לו, **שְׁאֹמֵר בְּהֶלֶכָּה** – שבדלית ובדקל ההלכה היא כך שבעל הבית מוריד ומחלק לעניים, כמו ששנינו במשנה הקודמת.

באור משנה ג

משנתנו באה ללמד, שאם בא אחד מן העניים לכוז את הפאה בדרך בלתי הוגנת, קונסים אותו ומוציאים מידו את הכל.

נָטַל – אחד מן העניים, **מִקְצַת פֶּאֶה** – שלקט כבר, **וְזָרְקָה עַל הַשָּׂאֵר** – על הפאה שעדיין לא תלושה, כדי להעלימה מעיניהם של עניים אחרים ולזכות בה בדרך זו, **אֵין לוֹ בָּהּ כָּלוּם** – שקונסים אותו ונוטלים ממנו אפילו את הפאה שכבר לקט (ירושלמי; תוספתא). **נָפַל לוֹ עָלֶיהָ** – הפיל את עצמו על הפאה, **וּפָרַשׁ טָלִיתוֹ עָלֶיהָ** – או שפרס עליה את בגדו העליון, כדי לזכות בה, **מַעֲבִירִין אוֹתָהּ הַיָּמִנָּה** – מוציאין את הפאה מרשותו, שאינו זוכה בה בדרך זו. ויש גורסים: מעבירין אותו הימנה – שמעבירים את העני מהפאה שרצה לזכות בה בנפילתו עליה או על ידי טליתו. **וְכֵן בְּלֶקֶט, וְכֵן בְּעֶמֶר הַשִּׁבְכָּה** – הדינים הללו ששנינו במשנתנו נוהגים גם בלקט ובשבכחה (עיין בפתחה למסכתנו). לפי הרמב"ם יוצא, שגם בסיפא הדין הוא שקונסים אותו ולוקחים מידו כל מה שנטל, שכן כותב הרמב"ם (הלי) **מתנות עניים ב, יח**: "עני נטל מקצת הפאה וזרק על השאר, או שנפל עליה, או שפירש טליתו עליה, קונסים אותו ומעבירים אותו ממנה, ואפילו מה שנטל לוקחים אותו מידו וייתן לעני אחר" (עיין "תוספות יום טוב").

בארנו למעלה: אין לו בה כלום – שקונסים אותו ונוטלים ממנו אפילו את הפאה שכבר לקט. כך מפרש הרמב"ם על פי דברי רבי מאיר בתוספתא, שכן שנינו שם: "נטל מקצת פאה וזרק על השאר, אין לו בה כלום. רבי מאיר אומר: קונסין אותו ונוטלין הימנו זו וזו". וכן מובא בירושלמי: "תנו בשם רבי מאיר:

עקיבא אומר: לא אמרו אלא כְּדִי שְׁלֹא יוֹסִיפוּ. שֶׁל בֵּית נֶמֶר הָיוּ מְלַקְטִין עַל הַחֶבֶל, וְנוֹתְנִים פָּאָה מִכָּל אוֹמֵן וְאוֹמֵן.

ו נִכְרִי שֶׁקָּצַר אֶת שְׂדֵהוּ וְאַחֵר בֶּן נִתְגִּיר, פֶּטוּר מִן הַלֵּקֶט וּמִן הַשִּׁכְחָה וּמִן הַפָּאָה; רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב בְּשִׁכְחָה, שְׁאִין הַשִּׁכְחָה אֵלָּא בִּשְׁעַת הָעֶמּוּר.

ז הַקִּדִּישׁ קָמָה וּפְדָה קָמָה – חֵיב. עֶמְרִין וּפְדָה עֶמְרִין – חֵיב. קָמָה וּפְדָה עֶמְרִין – פֶּטוּרָה, שֶׁבִּשְׁעַת חוֹבְתָה הִיתָה פֶּטוּרָה.

פירוש ברטנורא

בשלש עתים הללו, אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהם: של בית נמר. שם מקום, כדכתיב (במדבר לב) את בית נמרה. קושרים חבל בצד הקמה וקוצרים והולכים עד שיכלה החבל ומניחים פאה לכל החבל, וחוזרים וקושרים ומניחים פאה, והיינו מכל אומן ואומן כלומר מכל שורה ושורה ועל זה מוכיחין אותן לשבח:

1 עובד כוכבים שקצר את שדהו וכו'. דכתיב גבי לקט ופאה ובקצרכם פרט לשקצרוה עובדי כוכבים, וגבי שכחה כתיב (דברים כד) כי תקצור קצירך ושכחת עומר, מכאן אמרו עובד כוכבים שקצר שדהו ואחר כך נתגיר פטור: שאין השכחה אלא בשעת עומר. ובשעת עומר מיהא גר היה וחייב בכל המצות, ורבנן סברי הואיל ואיכא שכחה בעומר ואיכא שכחה בקמה כדכתיב (שם) ושכחת עומר בשדה לרבות שכחת קמה, את שישנו בשכחת קמה ישנו בשכחת עומר, והאי עובד כוכבים שקצר שלא היה בשכחת קמה דאותה שעה עובד כוכבים היה אע"פ שעכשיו נתגיר אינו בשכחת עומר. ואין הלכה כרבי יהודה:

2 קמה ופדה עומרים פטורה. דמקרא דממעטין קציר עובדי כוכבים ממעטין נמי קציר הקדש דלאו קצירך הוא ולענין שכחה פליגי רבי יהודה ורבנן

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ו

כתוב במתנות עניים (ויקרא יט, ט): "ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדה לקצור ולקט קצירך לא תלקט", ודרשו: "ובקצרכם" – פרט לשקצרוה נכרים, כלומר שנכרים הקוצרים לעצמם אינם חייבים בפאה ובלקט. וכן כתוב בשכחה (דברים כד, יט): "כי תקצור קצירך בשדה ושכחת עומר" וגו', ודרשו: "קצירך" – פרט לשל נכרים. מכאן באה משנתנו ללמד, שאם נכרי נתגיר לאחר שקצר שדהו, אף על פי שהשבלים עורן מונחות בשדה, הרי הוא פטור ממתנות עניים. נְכִירִי שֶׁקָּצַר אֶת שְׂדֵהוּ וְאַחֵר בֶּן נִתְגִּיר – אף על פי שעדיין לא אגד את השיבולים לעמרים, פֶּטוּר מִן הַלֵּקֶט וּמִן הַשִּׁכְחָה וּמִן הַפָּאָה – שחייב נתינתם חל בשעת הקציר, ואז היה עדיין גוי ולא נתחייב במתנות עניים, כמו שהבאנו למעלה. כאן נקט התנא "לקט שכחה ופאה" לפי הסדר המצוי והרגיל, שבתחילת הקצירה כבר אפשר להיות לקט, אבל שכחת העומר ואפילו שכחת קמה, אין זה שכיח שתהא בתחילת הקצירה; ואחר כך באה פאה, שמקומה בסוף השדה. ברם, בתורה נאמר תחילה בפ' קדושים "לא תכלה פאת שדה" ואחר כך "ולקט קצירך לא תלקט", ובפ' תנא נאמר דין שכחה, שהתורה נקטה כסדר אזהרתך, להזהיר את בעל השדה שלא יקצור כל שדהו, וכשקצר השדה לא ילקט את הלקט, שכן דרך ללקט אחר הקצירה, וכן אם שכח עומר או קמה, שאין זה כל כך שכיח, לא ישוב לקחתו (יתוספות יום טוב), רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב בְּשִׁכְחָה – עומר ששכח הגר בשדהו חייב להניחו לעניים, שְׁאִין הַשִּׁכְחָה אֵלָּא בִּשְׁעַת הָעֶמּוּר – בשעה שעושה את העומרים; ויש מפרשים: בשעה שאוסף העומרים לעשות מהם גדיש, ובשעת העימור הרי כבר היה גר ונתחייב בשכחה. ברם, דעת תנא קמא, שכל שלא נתחייב בחיובי קמה והם לקט ופאה, לא נתחייב גם בחובת העומר והיא השכחה (דמב"ם). ובירושלמי מבואר טעמו של תנא קמא, שהואיל ודרשו חכמים מהכתוב "ושכחת עומר בשדה" – לרבות שכחת קמה, כלומר שגם קמה שנשכחה דינה כעומר שנשכח, שיש להניחה לעניים, לפיכך מי שישנו בשכחת קמה ישנו בשכחת עומר, אבל גר זה שלא נתחייב בשכחת קמה, שהרי בשעת הקצירה היה עדיין גוי, אף בשכחת עומר אינו חייב. ההלכה כותנא קמא.

באור משנה ז

כבר הזכרנו ששדה של הקדש פטורה ממתנות עניים, שאין ההקדש בכלל "ובקצרכם", "קצירך". משנתנו דנה במקדיש תבואתו ופדאה, אם הוא חייב במתנות עניים.

הַקִּדִּישׁ קָמָה – כלומר שנתן להקדש תבואת שדהו כשהיא קמה (במחזור לקרקע), וּפְדָה קָמָה – ופדאה אחר כך מההקדש בעודה

בנוכחותו וברשותו של בעל הבית ("מלאכת שלמה"; "משנה ראשונה"). ויש עוד פירושו: "אבעיות" – לקיטות, שכן על הפסוק "ונותרת בת ציון... כמלונה במקשה" (ישעיה א, ח) מביא רש"י את התרגום: "במקשיא בתר דאבעיותה", לאחר שלקטוהו. כלשון המשנה "שלש אבעיות ביום". ומכאן שלפי רש"י "אבעיות" שבמשנתנו היא לשון ליקט, ופירוש הדברים: שלושה זמנים ביום ללקיטת הפאה: בַּשְּׁחֶר וּבַחֲצוֹת וּבִמְנַחָה – הטעם לשלשת הזמנים מבואר בירושלמי: (א) בשחר – מפני המניקות. כלומר בשביל המניקות שילדיהן ישנים עדיין והן פנויות ללכת לשדה ללקט פאה (דמב"ם), ויש מפרשים: מפני המניקות – שצריכות לאכול בתחילת היום (דמב"ם). (ב) בחצות היום – מפני התינוקות. כלומר בשביל ילדי העניים שמתעוררים משנתם בשעה מאוחרת ואינם מגיעים לשדה אלא בצהריים. (ג) במנחה – מפני הזקנים. ההולכים לאט לאט ואינם מגיעים לשדה עד שעת המנחה. רַבִּין גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ – חכמים שלושה זמנים אלו, אֵלָּא כְּדִי שְׁלֹא יִפְתְּחוּ – משלשת הזמנים. דעת רבן גמליאל, שעיקר התקנה היא לטובת העניים, שכולם יוכלו לזכות בפאה, הלכך אם בעל השדה רוצה להוסיף עוד זמנים לליקוט הפאה, הרשות בידו, ובלבד שיודיע לעניים על כך. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ אֵלָּא כְּדִי שְׁלֹא יוֹסִיפוּ – עליהם עוד זמנים, שלדעתו הוקבעו זמנים אלו לטובת בעל השדה, שלא יטרידוהו העניים יותר מדי, ולכן אם הוא רוצה לפחות מזמנים אלו ולקבוע שלא יבואו העניים אלא פעמיים או פעם אחת ביום, הרשות בידו, ובלבד שיודיע לעניים (מחרי"ב מלכי צדק). ההלכה היא שאין נותנים פאה אלא בשלשת הזמנים הללו בלבד, אין פוחתים מהם ואין מוסיפים עליהם, כדי שתהיינה שעות ידועות שבהן באים העניים לשדות (דמב"ם). שֶׁל בֵּית נֶמֶר – אנשי בית נמר, והוא שם מקום, כמו שכתוב (במדבר לב, לו): "בית נמרה"; ויש מפרשים שהוא שם משפחה, הָיוּ מְלַקְטִין – כלומר: קוצרים, עַל הַחֶבֶל – על פי החבל, כלומר שהיו קוצרים את השדה שורות שורות על ידי סימון בחבל, וְנוֹתְנִים פָּאָה מִכָּל אוֹמֵן וְאוֹמֵן – מכל שורה ושורה של הקמה הנקצרת. והזכירו דבר זה לשבח, שעל ידי כך יכלו העניים למצוא פאה בכל זמן ולא היו צריכים להמתין ולצפות אימתי יניחו הפאה (יתוספות יום טוב). ויש אומרים, שהואיל ונתנו פאה מכל אומן ואומן, יכלו לזכות בפאה כל סוגי העניים שהזכרנו לעיל. יש גורסים: היו מְלַקְטִין – כלומר שהיו מניחים לעניים ללקוט. בעל "משנה ראשונה" כותב: ולי נראה שאינו דומה נותן מאה פרוטות לעניים מאה פעמים לנותן פעם אחת, שמאה פעמים נחשבות למאה מצוות, ואף כאן נזכרו לשבח, שכל פעם קיימו המצוה.

ח פיוצא בו: המקדיש פרותיו עד שלא באו לעונת המעשרות, ופדאן – חיבין. משבאו לעונת המעשרות, ופדאן – חיבין. הקדישן עד שלא נגמרו וגמרו הגזבר, ואחר כך פדאן – פטורין, שבשעת חובתן היו פטורין. ט מי שלקט את הפאה, ואמר: הרי זו לאיש פלוני עני – רבי אליעזר אומר: זכה לו. וחכמים אומרים: יהנהגה

פירוש ברטנורא

בהקדיש קמה ופדה עומרים כי היכי דפליגי בעובד כוכבים שקצר שדהו ואחר כך נתגיר:

ח עד שלא באו לעונת המעשרות. היינו מרוח כשהוא משהו פני הכרי ברחת, אם באותה שעה היו ביד הגזבר פטורים, ואם לאו אין ההקדש פטורין: ונגמרו הגזבר. שנגמרו בעודן ביד הגזבר:

ט רבי אליעזר אומר זכה לו. פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בעשיר שלקט פאה לזכות בה לעני. דרבי אליעזר סבר אמרין תרי מגו, מגו דאי בעי מפקר

משניות מבארות – קהתי

כמפורש במסכת מעשרות פרק א: הזמן הראשון הוא בתחילת הבשלתם, בעודם במחזור (עיין מעשרות א, ב-ג), כגון בתבואה משהביאה שליש גידולה, שאז חלה עליה חובת תרומה ומעשר לגבי אכילת קבע, אבל לא לגבי אכילת ארעי. הזמן השני הוא משנעשו "גורן", כמבואר במסכת מעשרות (שם ה-ח), כלומר לשננגמרה מלאכתם לענין מעשרות, כגון בתבואה, לאחר מירוח הכרי בגורן, כפי שבארנו כבר (לעיל א, ו), נגמרה מלאכתה לענין חיובה במעשרות, ואסור לאכול ממנה אפילו אכילת עראי, עד שמפריש ממנה תרומה ומעשר. מכאן יש מפרשים. משמנתנו כולה עוסקת בענין הזמן הראשון, וזהו המוכן של "עונת המעשרות", כגון בתבואה – משהביאה שליש, ובאה המשנה ללמד, שתבואת הקדש שנפדתה קודם שהביאה שליש, או תבואה שהוקדשה לאחר שהביאה שליש בידי הדיוט – חייבת במעשרות, אבל אם הביאה שליש ברשות הקדש, כלומר שבזמן חיובה היתה התבואה של הקדש, פטורה היא ממעשרות (ידושלמי; ורמב"ם; מלאכת שלמה). אך לפי פירוש זה קשה לשון הסיפא: "הקדישן עד שלא נגמרו, ונגמרו הגזבר", ולכן נדחקים לפרש: עד שלא נגמרו – היינו עד שלא הביאו שליש, "ונגמרו הגזבר" – כלומר ונגמרו ביד הגזבר (ורמב"ם), היינו שהביאו שליש בעודם ברשות הקדש, ואחר כך פדאן – וכגון שקצרם מיד לאחר שפדאם קודם שגדלו ברשותו, שבכגון זה פטורים לדברי הכל. אבל אם גדלו עוד ברשותו ונגמרה מלאכתם בידו, כגון תבואה שפדאה לאחר שהביאה שליש בידי הקדש ונגמרו בישולה ברשותו, והוא מירחה, נחלקו בזה רבי עקיבא וחכמים שלדעת רבי עקיבא אף בכגון זה פטורה כל התבואה ממעשרות, מאחר שהביאה שליש ברשות הקדש, ואילו לדעת חכמים רק השליש הראשון שגדל ברשות ההקדש פטור ממעשרות, ולכן חייב הוא במעשרות לפי חשבון שהוסיפה התבואה ברשותו (עיין רמב"ם הל' תרומות א, יב, בלוקח תבואה מן הנכרי אחר שהביאה שליש). ברם, יש מפרשים, שאמנם ברישא מדובר בזמן הראשון – ב"עונת המעשרות", אבל בסיפא מדובר בענין הזמן השני, דהיינו בגמר מלאכתם למעשר, ולכן בא כאן שינוי הלשון: "עד שלא נגמרו" – במקום "עד שלא באו לעונת המעשרות", "ונגמרו הגזבר" – במקום "והגיעו לעונת המעשרות ביד הגזבר", כלומר שהסיפא באה ללמדנו שהמקדיש פירותיו קודם שננגמרה מלאכתם למעשר, כגון בתבואה קודם שמירחה בכרי, ונגמרו הגזבר – של ההקדש, כגון שהגזבר מירח את התבואה, ואחר כך פדאן – מן ההקדש, פטורין – מאחר שננגמרה מלאכתם ביד הגזבר של ההקדש ("משנה ראשונה"). ויש מפרשים שכל המשנה כולה עוסקת בענין הזמן השני, דהיינו ב"גמר מלאכתם" של הפירות למעשר, וזוהי כוונת הלשון "עונת המעשרות", כגון בתבואה – מירוח הכרי בגורן, ובאה המשנה ללמד, שתבואת הקדש שנפדתה קודם מירוח, או תבואה שהוקדשה לאחר מירוח, חייבת במעשרות, ואילו אם המירוח נעשה ביד הגזבר של הקדש, פטורה התבואה ממעשרות (ורמב"ם; ברטנורא).

באור משנה ט

עני שלקט פאה בשביל עני אחר, הכל מודים שזכה לו, שהואיל ויכול לזכות בה

קמה, והוא קצר אותה, חיב – בפאה ובלקט ובשכחה, שחיובם חל בשעת הקצירה, ובשעה זו לא היתה התבואה של הקדש. וכן אם הקדיש עמרין – אגודות שיבולים קצורות, ופדה עמרין – ופדה אחר כך את העמרים מיד ההקדש, חיב – בשכחה, שכן בשעת העימור לא היו של הקדש, ומכל שכן שחייב בפאה ובלקט, שהרי כבר נתחייב בהם בשעת הקצירה. אבל אם הקדיש קמה ופדה עמרין – שהקדיש תבואתו כשהיא קמה ונקצרה התבואה ונאגדה לעמרים בהיותה ברשות ההקדש, ואחר כך פדה את העמרים מיד הקדש, פטורה – התבואה מפאה ומלקט ומשכחה, שבשעת חובתה היתה פטורה. בשעת חיוב התבואה במתנות עניים, דהיינו בשעת קצירה ועימור, היתה זו תבואה של הקדש, הפטורה ממתנות עניים. ויש מפרשים: "פטורה" – מפאה (לדברי הכל), אבל לענין שכחה נחלקו רבי יהודה וחכמים, כשם שנחלקו במשנה הקודמת בנכרי שקצר שדהו ואחר כך נתגיר, שלדעת חכמים פטורה אף משכחה, מהטעם שביארנו שם, ואילו רבי יהודה מחייב בשכחה, שאין השכחה אלא בשעת העימור (ברטנורא; ורמב"ם), ומפרש בעל "תפארת ישראל": בשעת העימור – היינו בשעה שאוסף את העמרים לעשות מהם גדיש, ובשעה זו לא היתה התבואה של הקדש. ברם, לפי הפירוש הראשון שהבאנו במשנה הקודמת: "בשעת העימור" – בשעה שעושה העמרים, יוצא שאף בשעת העימור היתה התבואה של הקדש, ואם כן לדברי הכל פטורה אף מן השכחה, כמו שביארנו למעלה (עיין תוספות ורבי עקיבא איגר; ותוספות אנשי ס"ס).

באור משנה ח

כיון שלמדנו במשנה הקודמת בענין המקדיש תבואה ופדאה, שאם בשעת חיובה במתנות עניים היתה ביד הקדש, פטורה התבואה ממתנות עניים, ואם לאו – חייבת, באה משנתנו להשמיע שאף לענין מעשרות הדין כך. וכבר העירונו לעיל (א, ו) שלשון "מעשרות" כולל גם תרומה.

פיוצא בו – דומה לדין ששינוי במשנה הקדמת, המקדיש פרותיו עד שלא באו לעונת המעשרות – אם נתן פירותיו להקדש קודם שבאו לשעת חיובם במעשרות, כמבואר במסכת מעשרות פרק א, ופדאן – אחר כך מיד ההקדש קודם שבאו לעונת המעשרות, חיבין – הפירות במעשרות, שאף על פי שפירות הקדש פטורים מן המעשרות, מכל מקום הואיל וכאשר באו לעונת המעשרות לא היו בידי הקדש, הרי הם חייבים; וכן אם הקדיש פירותיו משבאו לעונת המעשרות – לאחר שכבר חלה עליהם חובת המעשרות ברשותו, ופדאן – אחר כך, חיבין – הפירות במעשרות, שהואיל וכבר נתחייבו במעשרות קודם שהקדישם, אין ההקדש מפקיעם מידי חיובם. הקדישן עד שלא נגמרו – קודם שנתחייבו במעשרות, ונגמרו הגזבר – כלומר שנגמרו ונתחייבו במעשרות בהיותם ביד גזבר ההקדש, ואחר כך פדאן – מיד ההקדש, פטורין – ממעשרות, שבשעת חובתן היו פטורין – בשעה שחלה על הפירות חובת המעשרות היו אלה פירות של הקדש הפטורים ממעשרות.

בענין "עונת המעשרות" שבמשנתנו, יש חילוקי דעות בין המפרשים, שכן שני זמנים קבעו חכמים בתבואה ובפירות לענין חיובם במעשרות,

לְעֵנִי שְׁנִמְצָא רֵאשׁוֹן. הִלָּקְטָה וְהִשְׁכַּחָה וְהִפָּאָה שֶׁל נִכְרֵי חֵיב בְּמַעֲשֵׁרוֹת, אֲלֵא אִם בֵּן הַפְּקִיר.
 י אֵיזוֹהוּ לָקֵט? הַנוֹשֵׁר בְּשַׁעַת הַקְּצִירָה. הִיָּה קוֹצֵר, קָצֵר מְלֵא יָדוֹ, תִּלֵּשׁ מְלֵא קְמִצוֹ, הִפְּהוּ קוֹץ וְנִפְל מִיָּדוֹ לְאַרְץ
 – הָרִי הוּא שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. תוֹךְ הַיָּד וְתוֹךְ הַמַּגֵּל – לְעֵנִינִים. אַחֵר הַיָּד וְאַחֵר הַמַּגֵּל – לְבַעַל הַבֵּית. רֵאשׁ הַיָּד
 וְרֵאשׁ הַמַּגֵּל – רַבִּי יִשְׁמְעֵאל אֹמֵר: לְעֵנִינִים; רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר: לְבַעַל הַבֵּית.

פירוש ברטנורא

לנכסיה והיו עני וחזי ליה השתא נמי חזי ליה. ומגו דאי בעי זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, ורבנן סברי חד מגו אמרינן תרי מגו לא אמרינן, אבל מעני לעני דברי הכל זכה לו. והלכה כחכמים: של עובד כוכבים חייב במעשרות. דהואיל ואין העובד כוכבים חייב בלקט שכחה ופאה הוה להו כשאר תבואה של עובד כוכבים שחייבת במעשר: אלא א"כ הפקיר. לעניים ולעשירים, דהפקר פטור מן המעשר. ומתניתין ר"מ היא דאמר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מן המעשר. ואין כן הלכה:

י הנושר בשעת הקצירה. שבלים הנופלים בשעת הקצירה: הבהו קוץ. כל היכא דנושר מחמת אונס אינו לקט, דכתיב (ויקרא יט) ולקט קצירך, אין לקט אלא מחמת קציר: תוך היד. אנשר קא, כלומר תוך היד ונשר, תוך המגל ונשר, דהנושר מתוך היד ומתוך המגל לעניים. אבל הנושר מאחר היד מנדנד ידו ומאחר המגל מכח תנועת המגל, לבעל הבית, דאין זה בדרך קצירה: ראש היד. כשידו מלאה ויש שבלים בין ראשי אצבעותיו לפס ידו, הנושר משם, וכן הנושר מראש המגל: רבי ישמעאל אומר לעניים. דרמי לתוך היד ולתוך המגל: ורבי עקיבא אומר לבעל הבית. דרמי ליה לאחר היד ולאחר המגל. והלכה כרבי עקיבא:

משניות מבוארות – קהתי

לעצמו, הרי הוא זוכה גם לחברו. משנתנו דנה בעשיר שלקט פאה בשביל עני; ונחלקו בזה רבי אליעזר וחכמים.
 מי שלקט את הפאה – כלומר עשיר, שאינו זכאי ללקט פאה, ואמר: הרי זו לאישי פלוני עני – פאה זו אני לוקט בשביל פלוני עני, רבי אליעזר אומר: זכה לו – זכה בפאה לאותו עני; וטעמו הוא, שאף על פי שאינו זכאי ללקט פאה לעצמו, מכל מקום אליו רצה יכול היה להפקיר נכסיו בשעה זו, והיה זוכה בפאה לעצמו, וכיון שיכול היה לזכות לעצמו, הריהו זוכה גם לעני שלקט בשבילו. סברה זו נקראת בתלמוד סברת "מיגו" (מתוך), ונמצא לדעת רבי אליעזר שאומרים פעמים "מיגו" – מתוך שיכול היה להפקיר נכסיו ולהיות עני, הריהו זכאי ללקוט פאה, ומתוך שיכול היה לזכות בפאה לעצמו, הריהו זוכה לחברו. ויחזיקו אומרים: יתננה לעני שנימצא ראשון – יתן את הפאה לעני אחר הנמצא ראשון בשדה, כי לא זכה לאותו עני שלקט בשבילו, שלדעת חכמים "מיגו" אחד אומרים, אבל פעמים "מיגו" אין אומרים, כלומר שאמנם עני הלוקט בשביל חברו הריהו זוכה לו, מתוך שיכול לזכות בה לעצמו, אבל עשיר שלקט בשביל עני, אינו זוכה לו, שאין אומרים "מתוך... ומתוך"... (כפי שבארנו בדברי רבי אליעזר). הלקט והשכחה והפאה של נכרי – אם גוי בארץ ישראל הניח לעניים לקט שכחה ופאה, אף על פי שגוי פטור מהם, חייב במעשרות – הלקט והשכחה והפאה הללו חייבים בתרומה ובמעשר, אלא אם כן הפקיר – שאם הניח הגוי חלק מתבואתו בתוך הפקר, כלומר שכל הרוצה יכול לזכות בה, בין עני ובין עשיר, בכגון זה פטור ממעשרות, שהפקר פטור מן המעשר. הרמב"ם מפרש, שמשנתנו רבי מאיר היא, הסובר שאין קניין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות, ולפיכך הלקט והשכחה והפאה שלו חייבים במעשרות (כדין כל תבואה שנותן לישראל). ברם, מה שהוכריז מפקיר, יש לו דין הפקר שפטור מן המעשר. וכן מובאת דעה בירושלמי, שעל כל פנים יש לנכרי קניין נכסים, דהיינו קניין בפירות, ולכן אם הפקיר פירותיו, הפקרו הפקר. ויש שמפרשים משנתנו אף לדברי האומר: "יש קניין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות", אלא שדין זה אינו אלא מן התורה, אבל מדברי סופרים תבואת הגוי חייבת במעשרות, ולכן שנינו כאן שהלקט והשכחה והפאה שלו חייבים במעשרות, כלומר מדרבנן (עיי' "מלאכת שלמה"). מכל מקום נמצאנו למדים ממשנה זו, שהלקט והשכחה והפאה של ישראל פטורים ממעשרות, כמו שכבר הזכרנו בכמה מקומות.

באור משנה י

החל במשנתנו ועד משנה ו בפרק הבא עוסקת מסכתנו בדיני לקט. משנתנו באה ללמד, מה נקרא "לקט" שצריך להניחו לעניים.

אֵיזוֹהוּ לָקֵט – שאמר תורה (ויקרא יט, טז, כג, כב): "ולקט קצירך לא תלקט, לעני ולגר תעזוב..."? הנושר בשעת הקצירה – שיבולים הנופלות על הארץ בשעת הקצירה, כפי שיבואר להלן במשנתנו. ודווקא שבולת אחת או שתיים ששורר – הרי זה לקט, אבל שלש שיבולים שנשור כאחת אינן לקט (כמבואר להלן ו, ה). הנה קוצר – את קצירו, וכאשר קצר מלא ידו – מלא זרועו (רמב"ם), שדרך הקוצר לאחוז שיבולים במלא ידו אחת ולקצור בידו השניה, או תלש מלא קמצו – תלש בידו מלא הקומץ; הבהו קוץ ונפל מידו לארץ – נדקר בקוץ ומתוך הכאב הרפה ידו ונשרו ממנה שיבולים, הרי הוא – מה שנשר, של בעל הבית – שהנושר מחמת אונס אין לו דין לקט, שנאמר: "ולקט קצירך" – אין לקט אלא הנושר מחמת קצירה (רוב המפרשים). ויש מבארים הטעם, הואיל ונפל מידו לאחר שכבר קצר מלא ידו או תלש מלא קמצו, לפיכך אין לו דין לקט, שאין לקט אלא הנושר בשנות הקצירה (הראב"ד), כמו ששינוי למעלה. תוך היד ותוך המגל – כאן באה המשנה לבאר את הרישא: הנושר בשעת הקצירה מתוך היד ומתוך המגל, הרי זה לעניים – שהוא לקט. אבל אחר היד – הנושר מחוץ לאחיות היד, מאחוריה, ואחר המגל – מגבו, הרי זה לבעל הבית – שהנושר שלא בדרך הקצירה אינו לקט. ויש מבארים הטעם, לפי שאין זה בשעת הקצירה, שכן הנושר אחר היד ואחר המגל לא היה בכונתו לקצור (הראב"ד). בירושלמי מובאות שתי דעות בפירוש הפיסקאות: "תוך היד ותוך המגל... אחר היד ואחר המגל". לדעה אחת: "תוך היד ותוך המגל" – היינו הנושר מתוך שניהם, מתוך היד וגם מתוך המגל, כלומר הנופל מתוך השיבולים שהקצר אוחז בידו האחת, והוא קוצרן במגל שבידו השנייה, וזהו לקט שמניחים לעניים. אבל "אחר היד ואחר המגל" – היינו אחר היד או אחר המגל, כלומר הנושר מאחורי היד ואפילו תוך המגל, או אחר המגל ואפילו תוך היד, אינו לקט. הדעה השנייה מפרשת להיפך: "תוך היד או תוך המגל. לעניים; אחר היד ואחר המגל, לבעל הבית", כלומר שלדעה זו הנושר מתוך יד הקוצר ואפילו אחר המגל, או הנושר מתוך המגל ואפילו אחר היד, הרי זה לקט. וכן מפרש גם הרמב"ם בפירושו למשנתנו: "מה שיפול ממה שיהיה בתוך היד או המגל הוא לקט, ומה שיפול מאחורי היד ומאחורי המגל הוא לבעל הבית". ברם ב"משנה תורה" כותב הרמב"ם: "הנופל מאחר המגל או מאחר היד אפילו שבולת אחת אינה לקט" (הלי' מנות עניים ד, א). ויש מפרשים, שהמדובר כאן בשני עניינים שונים, בתולש ביד או בקוצר במגל, וזהו ששינוי: תוך היד – שתלש בידו ונשר מתוך ידו, ותוך המגל – או שקצר במגל ונשר מתוך המגל, הרי זה לעניים. אחר היד – תלש בידו ונפלה שיבולת על ידי הכאה באחורי ידו, ואחר המגל – או שקצר במגל ונפלה שבולת על ידי הכאה בגב המגל, הרי

יֵא חֲרִי הַנְּמָלִים שְׁבִתוֹךְ הַקָּמָה – הָרִי הֵן שֶׁל בַּעַל הַבֵּית; שְׁלֹאֲחֵר הַקּוֹצְרִים – הָעֲלִיּוֹנִים לְעֵנִים, וְהַתְּחַתּוֹנִים שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. רַבִּי מֵאִיר אָמַר: הַכֹּל לְעֵנִים, שֶׁסָּפֵק לָקֵט לָקֵט.

פ ר ק ח מ י ש י

א גְּדִישׁ שֶׁלֹא לָקֵט תַּחְתּוֹ – כָּל הַנוֹגֵעַ בָּאָרֶץ, הָרִי הוּא שֶׁל עֲנִיִּים. הָרוּחַ שֶׁפָּזְרָה אֶת הָעֵמָרִים – אֲמָרִים

פירוש ברטנורא

יֵא חֲרִי הַנְּמָלִים. דרך הנמלים לכנס תבואה בחוריהן: שבתוך הקמה. עד שלא התחילו לקצור: של בעל הבית. שאין לעניים בקמה כלום: שלאחר הקוצרים. לאחר שהתחילו לקצור חיישין שמא הביאו שם הנמלים מן הלֵקט. הלכך החטים העליונים שבחורים או שבלים העליונים לעניים דיש שם מן הלֵקט, אבל חטים התחתונים לבעל הבית דמן הקמה היה. ואילו הן עליונים כל שהן לבנים, ואילו הן תחתונים הירוקים שנוטים להשחיר ונכרים שהם ישנים: ר"מ אומר הכל לעניים. שאי אפשר לגורן בלא ירוקן, ושמא אלו הירוקים מן התבואה חדשה שקצרו עכשיו שיש בה חלק לעניים: שספק לקט לקט. דכתוב (שם) לעני ולגר תעזוב הנח לפניהם משלך. והלכה כר"מ:

ה א גְּדִישׁ שֶׁלֹא לוקט תחתיו. מי שאסף והגדיש את העומרים למקום אחד בתוך השדה שעדיין לא לקטו שם העניים את הלֵקט: כל הנוגעות בארץ לעניים. דקנסוהו רבנן לפי שהגדיש על גב הלֵקט, ואפילו הגדיש חטים על גבי לקט של שעורים היו כל הנוגע מן החטים בארץ לעניים: הרוח שפזרה

משניות מבוארות – קהתי

בריב"ו – בריבו אין אתה מטהו, אבל מטהו אתה במתנותיו. ויש למדים ממה שכתוב במתנות עניים: "לעני ולגר תעזוב" – ... הנח לפניהם משלך, כלומר גם דברים שהם ספק מתנות עניים (ידושלמי). בעל "תוספות יום טוב" מפרש, שהכלל "ספק לקט לקט" אינו שנוי במחלוקת, ואף תנא קמא סובר כך, אלא שלדעת תנא קמא אין ספק כלל לגבי "התחתונים" שבחורים (הירוקים) שמן הקמה הביאום הנמלים לחוריהם, ואילו לרבי מאיר, אף "התחתונים" בכלל ספק הם, כמו שבארנו לעיל, ולכן הכל לעניים. ההלכה כרבי מאיר.

בענין "ספק לקט לקט" שלמדים מהכתובים שהבאנו לעיל כותב המלבי"ם: יש הבדל בין משפט ובין צדק. המשפט הוא כפי שורת הדין מבלי להשקיף על הנידונים ועל העת והמקום, רק יקוב הדין את ההר; והצדק הוא מה שנוטים מן הקו המשפטי אל חוקי הצדק, להביט על הענין והנידון וכפי צורך העת והמקום והיושר וכדומה. והנה בדבר שיש בו ספק, על פי שורת הדין – המוציא מחבירו עליו הראיה, ומכאן ראוי שספק לקט יהיה לבעל הבית, שיש להעמידו בחזקת הבעלים כמו שהדין הוא בכל ספק ממון, וזה כפי המשפט. וכשאנו דנים שספק לקט לעניים אנו נוטים איפוא מן המשפט אל הצדק שהוא לפנים משורת הדין. מכאן, יש למד דין זה ממה שכתוב: "עני ורש הצדיק". שהרי יש מציאות לפעמים שנלך עמו על פי הצדק ולא במשפט. ויש מדייק ולמד ממה שכתוב: "לא תטה משפט אביונו בריבו" – דיוקא בדבר ריב, שהוא דין ודברים שבין אדם לחבירו, אין אתה מטה משפט אביון, אבל במתנות עניים שהוא ענין צדקה יכול אתה להטות קו המשפט. מכל מקום לדברי שניהם אין זה דין אלא לפנים משורת הדין. ויש אומרים שאצלם זה וברורה משנת רבי שהוא באמת דין גמור, ולמדים אותו מהכתוב: "לעני ולגר תעזוב", שהוא הלימוד של הספרא (תורת כהנים), ואחרים מביאים את הכתוב: "לגר ליתום ולא למנה יהיה" – בין משלך בין משלו תן לו, שכן בספרי (פי תצא) למד ספק לקט לעניים מפסוק זה. ושני הדורשים צריכים זה לזה, ורוצה לומר שהואיל ואמרה תורה "תעזוב אותם" נסתלק ממנו רשות בעל הבית, כי העזיבה היא ההוצאה מרשותו להיות הפקר, ונסתלקה איפוא חזקת בעל הבית; ועל ידי שאמרה תורה "לגר ליתום ולא למנה יהיה" נעשו העניים בעלי כוחה מן הדבר הנעזב ומופקר, וממילא כל ספק הוא בחזקתם. (התורה והמצוה – קדוש יט. כב.)

באור משנה א

משנתנו דנה בלקט שכוסה עד ידי גדיש (ערימת התבואה שנקצרה), או שנתערבו בו שיבולים מעומרי בעל השדה שפירסם הרוח.

גְּדִישׁ שֶׁלֹא לָקֵט תַּחְתּוֹ – אם בעל השדה עשה גדיש במקום שעדיין לא ליקטו שם העניים את הלֵקט, **כָּל הַנוֹגֵעַ בָּאָרֶץ** – כל השיבולים של הגדיש הנוגעות בארץ, **הָרִי הוּא שֶׁל עֲנִיִּים** – בירושלמי מבואר הטעם, שקנס הוא שקנסוהו חכמים לבעל השדה, לפי שעשה גדיש על גבי הלֵקט של העניים וכיסוהו. ואפילו אם הגדיש הוא ממין אחר, כגון שהגדיש חטים על גבי לקט של שעורים, מכל מקום קנסוהו שכל מה שנוגע בארץ מן השיבולים שבגדיש הרי הוא של עניים; ופסטר מן המעשרות כדן לקט, שהפקר בית דין הפקר.

זה לבעל הבית. וכן כותב בעל "ספר החינוך": "מצוה לעזוב הלֵקט לעניים, והוא מה שנופל מתוך המגל בשעת הקצירה או מתוך היד בשעת תלישה" (מצוה וי"ח). ויש סוברים, שמדברי הרמב"ם ב"משנה תורה", שהבאנו לעיל, וכן מפירושיהם של הרב מברטנורא ובעל "תוספות יום טוב" משמע שאף הם מפרשים כך: בתולש או בקוצר (יתוספות אנשי סמי). ברם, לפי הרמב"ם: התולש היינו בדברים שדרכם להיתלש, אבל התולש דברים שדרכם להיקצר, פסור מלקט (עיון גמרא חולין קלז, א). **רֹאשׁ הַיָּד וְרֹאשׁ הַמַּגֵּל** – הנושר מראשי האצבעות, ממקום שהאצבעות דבוקות לכף היד וכן הנושר מקצה המגל, **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר: לְעֵנִים** – שזה דומה לנושר מתוך היד ומתוך המגל, והרי זה לקט, **רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: לְבַעַל הַבֵּית** – שלדעת רבי עקיבא הרי זה כנושר אחר היד ואחר המגל, ואין לו דין לקט. ההלכה כרבי עקיבא.

באור משנה יא

משנה זו באה ללמדנו, שספק לקט – לקט.

חֲרִי הַנְּמָלִים – שהנמלים אגרו שם שיבולים או גרגרי תבואה, **שְׁבִתוֹךְ הַקָּמָה** – אם החורים נמצאים בשטח הקמה, **הָרִי הֵן** – השיבולים או הגרגירים, **שֶׁל בַּעַל הַבֵּית** – שאין לקט אלא הנושר בשעת הקצירה; ובכלל אין לעניים מתנה בתוך הקמה (רמב"ם). **שְׁלֹאֲחֵר הַקּוֹצְרִים** – יש מפרשים "שבתוך הקמה". היינו בשטח שעדיין לא הגיעו הקוצרים לשם, ו"שלאחר הקוצרים". היינו החורים הנמצאים בשטח שכבר נקצר (רמ"י); ויש מפרשים: שבתוך הקמה – קודם שהתחילו לקצור את השדה, ושללאחר הקוצרים – לאחר שהתחילו לקצור (ר"ם; ברטנורא), **הָעֲלִיּוֹנִים** – כל מה שיש בחורים למעלה, **לְעֵנִים** – שמא מן הלֵקט גררוהו הנמלים (רמב"ם), **וְהַתְּחַתּוֹנִים** – וכל מה שיש בחורים למטה, **שֶׁל בַּעַל הַבֵּית** – שאנו אומרים שלפני הקצירה גררוהו הנמלים מן הקמה. בירושלמי מבואר: העליונים – היינו אלה שהם לבנים, כמראה תבואה בשלה, שניכר בהם שהובאו על ידי הנמלים מתוך התבואה שנקצרה, ולכן לעניים הם, שמא מן הלֵקט גררום, והתחתונים – היינו אלה שהם ירוקים. כמראה התבואה לפני בישולה, שמוכח הדבר שהנמלים קרסמום מהקמה, ולכן שייכים הם לבעל הבית; וכיון שדרך הלבנים להיות למעלה והירוקים למטה נקט התנא "עליונים ותחתונים". **רַבִּי מֵאִיר אָמַר: הַכֹּל לְעֵנִים** – כל מה שנמצא בחורים שייך לעניים, ומבואר הטעם בירושלמי, "שאי אפשר לגורן לצאת בלא ירוקים", כלומר שמן הנמנע הוא שלא יהיו בתבואה שנקצרה גם ירוקים, ומכאן שגם "התחתונים" שבחורי הנמלים בכלל הספק הם, שמא מן הלֵקט גררום, הלכך הכל לעניים, **שֶׁסָּפֵק לָקֵט לָקֵט** – דין זה למדים ממה שכתוב (תהלים פב, ג): עני ורש הצדיק – ודרשו: הצדיקוהו במתנותיו (גמרא חולין קלז, א). ויש דורשים מהכתוב (שמות כג, ו): "לא תטה משפט אביון

אוֹתָהּ כַּמָּה לָקַט הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת, וְנוֹתֵן לַעֲנִיִּים. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹתֵן לַעֲנִיִּים בְּכַדִּי נְפִילָה. בִּשְׂבֻלַת שִׁבְקָצִיר וְרֹאשָׁהּ מְגִיעַ לָקְמָה: אִם נִקְצְרַת עִם הַקָּמָה – הִרִי הִיא שֶׁל פֶּעַל הַפִּית; וְאִם לֹא – הִרִי הִיא שֶׁל עֲנִיִּים. שְׂבֻלַת שֶׁל לָקַט שְׁנַתְעֲרָבָה בְּגָדִישׁ – מַעֲשֵׂר שְׂבֻלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וְכִי הֵיכָן הָעֲנִי הֵזֶה מַחְלִיף דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא בְּרִשּׁוֹתָיו? אֲלֵא מִזְכָּה אֶת הָעֲנִי בְּכָל הַגָּדִישׁ, וּמַעֲשֵׂר שְׂבֻלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ.

פירוש ברטנורא

את העמרים. על גבי הלקט: כדי נפילה. כדי שיעור שרגיל ליפול בשעת קצירה, שהם ארבעה קבין לכור זרע, והכור הוא ל' סאין. ומשום דאמר ת"ק אומרים כמה לקט ראוייה לעשות קא משמע לן רבן שמעון בן גמליאל אין הדבר צריך אומר שכבר קצוב ועומד כדי נפילה, בשלשים סאין של זרע גרול ליפול ממנו בשעת קצירה ארבעה קבין וכך יתן לעניים:

ב שְׂבֻלַת שִׁבְקָצִיר. שיר בקצירתו שְׂבֻלַת אַחַת שֶׁלֹּא קָצַר, וְרֹאשָׁהּ אוֹתָהּ שְׂבֻלַת מְגִיעַ לָקְמָה, אִם אוֹתָהּ שְׂבֻלַת נִקְצְרַת עִם הַקָּמָה הִרִי הִיא שֶׁל בַּעַל הַבֵּית, שֶׁהִקְמָה מְצִילָתָהּ דְּלֹא קָרִינָן בָּהּ לֹא תִשּׁוּב לִקְחָתָהּ (דברים כד): **מַעֲשֵׂר שְׂבֻלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ.** לְפִי שְׁחִיב לִיתֵן לוֹ דָּבָר מִתּוֹקֵן כְּמוֹ שְׁחִיתָה שְׂבֻלַת שֶׁל לָקַט דִּפְטוּרָה מִן הַמַּעֲשֵׂרוֹת וְאֵף עַל פִּי שְׁעָרִין לֹא נִתְמַחַח חֵל שֶׁם מַעֲשֵׂר עָלָיו כְּמוֹ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁהִקְדִּימוּ בְּשִׁבְלֵי שְׁחָל עָלָיו שֶׁם מַעֲשֵׂר אֵף ע"פ שְׁעָרִין לֹא נִתְמַחַח. וְכִיצַד הוּא עוֹשֶׂה, מְבִיא שְׁתֵּי שְׂבִלִים מְגִישִׁים זֶה שְׁנַתְעֲרָבָה בִּי שְׂבֻלַת שֶׁל לָקַט, וְאוֹמֵר עַל אַחַת מֵהֶן אִם זֶה לָקַט מִמֶּנּוּ, וְאִם לֹא הִרִי מַעֲשֵׂרוֹתָיו קְבוּעִים בְּזוֹ הַשְּׁנִית, וְנוֹתֵן לוֹ אֶת הָרֹאשׁוֹת. וּבִירוּשָׁלַי פֶּרֶךְ וְנִיחוּשׁ שִׁמָּא זֹאת הַשְּׁנִית שֶׁקָּבַע עָלֶיהָ הַמַּעֲשֵׂרוֹת שֶׁל לָקַט הִיא, וְכִינן שְׁחִיתָה דִּפְטוּרָה מִן הַמַּעֲשֵׂר אִין הַמַּעֲשֵׂרוֹת קוֹבְעִים בָּהּ שְׁאִין מְפָרִישִׁין מִן הַפְּטוּר עַל הַחִיּוּב, וּמִשְׁנֵי שְׁלֹקָה שְׂבֻלַת שְׁלִישִׁית וְאוֹמֵר אִם הַשְּׁנִית שֶׁקָּבַעְתָּ בָּהּ הַמַּעֲשֵׂרוֹת הִיא לָקַט וְאִינָה יִכּוּלָה לְהִיטֵּת מַעֲשֵׂר, הִרִי זֶה הַשְּׁלִישִׁית מַעֲשֵׂר עַל הָרֹאשׁוֹת: א"ר אֱלִיעֶזֶר וְכִי הֵיכָן הָעֲנִי הֵזֶה מַחְלִיף דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא בְּרִשּׁוֹתָיו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְדַבְּרֵיהֶם דִּרְבָּנָן קָאמַר לָהּ, לְדִידְכוּ דִּפְלַגְתִּי עָלֵי בַּעֲשִׂיר שֶׁלָּקַט פָּאָה לְעִנִּי שְׁאִין אוֹמֵר זָכָה לוֹ וְאוֹתָן אִמְרִיתוּ דְּלֹא זָכָה לוֹ, הֵיכָן הָעֲנִי הֵזֶה מַחְלִיף דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא בְּרִשּׁוֹתָיו, דִּהֲוָא אִין בַּעַל הַשְּׂדֶה יִכּוּל לִזְכּוֹת לוֹ אֶת הַלָּקַט לְפִי דְּבִרְיָכָם, וְנִמְצָא דִּלְקַט זֶה לֹא בָּא בְּרִשּׁוֹתָיו שֶׁל עֲנִי, אֲלֵא לְדַבְּרִיכָם מִזְכָּה אֶת הָעֲנִי בְּכָל הַגָּדִישׁ עַל מִנֵּת לְהַחֲזִיר דְּמַתְנָה עַל מִנֵּת לְהַחֲזִיר שְׁמָה מַתְנָה, וְנִמְצָא אֶת שְׂבֻלַת שֶׁהִיא לָקַט בָּאָה לִיד הָעֲנִי וְיִכּוּל לְהַחֲלִיפָהּ בְּאַחֲרָתָהּ. וְרַבָּנָן אִמְרוּ הֵכָּא עָשׂוּ אֶת שְׁאִינוֹ זָכָה כּוֹכָה, וְחֻשְׁבִּין לְהֵאֵי שְׂבֻלַת שֶׁל לָקַט כְּאִילוּ בָּאָה לִידוֹ שֶׁל עֲנִי, אַע"ג דְּלֹא זָכָה בָּהּ, לְעִנִּין זֶה שִׁכּוּל לְהַחֲלִיפָהּ בְּאַחֲרָתָהּ. וְהִלְכָה כַּחֲכָמִים:

משניות מבוארות – קהתי

הוא, שיש לשיבולת זו דין שכחה, שכשם שיש שכחה בעמרים כך יש שכחה בקמה, כמו שכבר הזכרנו לעיל (ד, ו); אבל לקט אינו נוהג אלא בתלוש. **שְׂבֻלַת שֶׁל לָקַט שְׁנַתְעֲרָבָה בְּגָדִישׁ** – והרי הגדיש חייב במעשרות, ואילו השיבולת של לקט פטורה ממעשרות, **מַעֲשֵׂר שְׂבֻלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ** – לעני השיבולת המעשרת, לפי שהוא חייב לתת לעני שיבולת מתוקנת כמו השיבולת של לקט שהיתה פטורה מן המעשרות. וכיצד הוא מעשר? "מפריש שתי שיבולים (מהגדיש) ואומר על אחת מהן: אם הלקט היא זו, הרי היא לעניים, ואם אינה לקט, הרי המעשרות שחייבת בהן שיבולת זו קבועים בשיבולת שנייה. וחוזר ומתנה כן על שיבולת שנייה; ונותן אחת מהן לעני והאחרת תהיה מעשר." (רמב"ם הל' מתנות עניים ד, י. ועיי' ר"ש שו"ן באריכות בענין זה לפי הירושלמי). **אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וְכִי הֵיכָן הָעֲנִי הֵזֶה מַחְלִיף דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא בְּרִשּׁוֹתָיו** – שהרי אותה שיבולת של לקט לא באה עדיין ליד העני, והיאך הוא מחליפה בשיבולת אחרת? בירושלמי מבואר, שרבי אליעזר שואל כאן לדברי החכמים הסוברים (לעיל ד, ט), שאין עשיר יכול לזכות לעני את מתנות העניים, ומכאן שבעל הגדיש אינו יכול לזכות לעני את השיבולת של לקט שנתערבה בגדישו, אם כן היאך מחליף העני דבר שלא ברשותו? **אֲלֵא מִזְכָּה אֶת הָעֲנִי בְּכָל הַגָּדִישׁ** – בעל השדה נותן לעני את כל הגדיש, שהשיבולת של לקט בתוכו, בתור מתנה על מנת להחזיר, והלכה היא שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה, ונמצאת השיבולת של לקט באה ברשותו של העני ויכול אפוא להחליפה באחרת, וּמַעֲשֵׂר שְׂבֻלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ – כמו שבארנו למעלה. ברם, חכמים סוברים, שבעניין זה עשו את שאינו זוכה כווכה, משום תקנת העני, ולכן יכול הוא להחליפה באחרת. והלכה כחכמים.

הִרִי שֶׁפְּזָרָה אֶת הָעֲמָרִים – ונתערבו שיבולים של בעל השדה בשבילי הלקט, ואין יודעים כמה לקט היה, **אֲמָרִים אוֹתָהּ** – מעריכים את השדה, **כַּמָּה לָקַט הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת** – מהי כמות הלקט שיכולה להיות בשדה זו, **וְנוֹתֵן לַעֲנִיִּים** – לפי הערכה זו. **רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹתֵן לַעֲנִיִּים בְּכַדִּי נְפִילָה** – כשיעור הלקט שרגיל ליפול בשעת הקצירה, והוא קצוב ועומד: אחד מארבעים וחמישה של הקציר (בבא מציעא קה, ב). הגר"א מפרש שהמחלוקת בין תנא קמא לרבן שמעון בן גמליאל היא בזה, שלדעת תנא קמא אומרים דווקא אותה שדה, כמה לקט היא ראוייה לעשות, ולדעת רבן שמעון בן גמליאל אין אומרים אותה אלא בכדי נפילה מרוב השדות, דהיינו ארבעה קבים לכור (כור = 180 קבים), וזהו אחד מארבעים וחמישה כפי שביארנו.

באור משנה ב

משנתנו מוסיפה לדרן בספק לקט. ברם, לגבי הרישא של המשנה נחלקו המפרשים: לפי הרמב"ם גם ברישא מדובר בלקט, וכן גם דעת הגר"א. אבל לפי מפרשים אחרים עוסקת הרישא בדין שכחה, והובא כאן אגב דיני ספק לקט.

שְׂבֻלַת שִׁבְקָצִיר – שיבולת שנשארה בקציר ולא נקצרה, כגון שנשמטה מן המגל, **וְרֹאשָׁהּ מְגִיעַ לָקְמָה** – והראש של אותה שיבולת, כשהיא נכפפת, מגיע לקמה שבצידה: **אִם נִקְצְרַת עִם הַקָּמָה** – אם שיבולת זו יכולה להיקצר ביחד עם הקמה הסמוכה לה, דהיינו שיכול הקוצר לתפוס בידו שיבולת זו ביחד עם שבלי הקמה הסמוכה ולקצרן כאחת, **הִרִי הִיא שֶׁל פֶּעַל הַפִּית** – כדין הקמה: **וְאִם לֹא** – אבל אם אינה נקצרת עם הקמה, **הִרִי הִיא שֶׁל עֲנִיִּים** – לפי הרמב"ם, משום ששיבולת זו דינה כלקט; ומכאן, שלקט נוהג בכגון זה אף במחובר. אבל לפי מפרשים אחרים הטעם

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שני עמ' ב

8 בפירוש לענין קידושין.
9 הגמרא מביאה דין נוסף העולה מדעת רבי: **אָמַר אַבְבִּי, וְלִמְעֵמִיָּה**
10 **דָּרַב שִׁישׁ סַפֵּק בְּלִשּׁוֹן מַעֲכָשִׁי וְלֹאֲחֵר זְמַן אִם כּוֹוֹנָתוֹ לְחֵנָא** או
11 **לְחֻזָּרָה**, אִם בָּא אַחֵר וְאָמַר לָהּ 'חֵרִי אֶת מְקוֹדֶשְׁתִּי לִי מַעֲכָשִׁי וְלֹאֲחֵר
12 **שְׁלִישִׁים יוֹם, וְכֵן אַחֵר וְאָמַר לָהּ 'חֵרִי אֶת מְקוֹדֶשְׁתִּי לִי מַעֲכָשִׁי**
13 **וְלֹאֲחֵר עֲשָׂרִים יוֹם,**

1 דְּתַנָּאָה הָוָא, וכוונתו לקדשה כבר מעכשיו ובתנאי שלא יחזור בו.
2 וכן א"ר אִמְר שְׁמוּאֵל 'חֲלָבָה בְּרַבִּי, הָוָה אֲמִינָא שֶׁרַק הָתָם הוּא שְׁאִמְר
3 שְׁמוּאֵל שְׁכוּנָתוֹ לְתַנְאִי וְלֹא לְחֻזָּר בּוֹ וְלֹאֲחֵר שֶׁתִּתְגַּרֵּשׁ לְאַחֵר
4 מִיתָה, כִּינן דְּרָאִין גַּם חֵל לְאַחֵר מִיתָה, וְאִין אָדָם אוֹמֵר דָּבָר שֶׁלֹּא
5 יִכּוּל לְהַתְקִים, אֲבָל הֵכָּא דָּרִישׁ קִידוּשִׁין לְאַחֵר שְׁלִישִׁים, אִמָּא
6 שֶׁשְׁמוּאֵל מוֹדִי לֵיהּ לָרֵב שִׁישׁ סַפֵּק, וְיִתְכֵן שְׁכוּנָתוֹ לְחֻזָּר בּוֹ
7 וְלִקְדָּשָׁה רַק לְאַחֵר שְׁלוּשִׁים יוֹם, צִרְיָא, לִכֵּן הוֹצֵרְכּוּ לְחֻלּוֹק

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

למעלה מעשרה טפחים – תירוצא הוא. שפירש שדי מזיו שבינתו – "פרשו" נטריקון קא דריש. אינך משובתי הרגל – הואיל ולא עמדת בביתך אצל אשתך. משבח אני את העצלנין – אף על פי שלא בשביל הרגל מתעכבים, שהרי כל ימות השנה אינן יוצאין מחמת עצלות. – אף על פי כן משבחן אני. מדוע את הולכת וגו' – בעלה של שונמית אמר לה, כשאמרה לו "אלכה וארוצה עד איש האלהים ואשובה". הא דאזיל ואתי ביומיה – ומשמח שמחת החג עם אשתו – חייב להקביל פני רבו, כגון עיר שבתוך התחום, או על ידי עירוב.

דף ה עמוד א. תניא, רבי יוסי אומר מעולם לא ירדה שכינה למטה – לארץ, ולא עלו משה ואליהו למרום, שנאמר (תהלים קטו טז) 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם', הרי שמקום שכינה בשמים ומקום בני אדם בארץ, וכיון שמבואר בפסוק שהשכינה ירדה על הכפות מוכח שמעשרה טפחים ולמעלה נחשב למקום נפרד ואינו בכלל 'למטה', ואם כן הוא הדין לגבי מחיצה שרק אם יש בה עשרה טפחים או יותר נחשבת לרשות בפני עצמה, ולכן סוכה שגבוהה פחות מעשרה אין על הדפנות שם 'מחיצה' ופסולה.

מקשה הגמרא: וכי לא ירדה שכינה למטה, והכתיב (שמות יט כ) בפרשה שקודם מתן תורה 'וירד ה' על הר סיני', ומפורש שהשכינה ירדה למטה. מתרצת הגמרא: אין כוונת הפסוק לומר שהשכינה ירדה עד להר ממש, אלא שכביכול ירדה עד למעלה מעשרה טפחים מההר. מוסיפה הגמרא ומקשה מפסוק אחר: והכתיב (זכריה יד ד) בנבואת זכריה לעם ישראל שלעתיד 'בוא הקדוש ברוך הוא ויעמדו רגליו ביום ההוא על הר היותים', ומפורש בפסוק שתד השכינה על ההר. מיישבת הגמרא: שאף בפסוק זה הכוונה היא שתד השכינה רק עד למעלה מעשרה טפחים מהקרקע, ולא על הקרקע ממש.

ממשיכה הגמרא ומקשה על דברי רבי יוסי שאמר שלא עלו משה ואליהו למרום, וכי לא עלו משה ואליהו למרום, והכתיב (שמות יט ג) בפרשה שעלה משה לקבל את התורה, 'ומשה עלה אל האלהים', ומפורש בפסוק שעלה משה למרום. מיישבת הגמרא: שאכן משה רבינו לא עלה אלא רק עד למטה מעשרה טפחים – שהיה מופלג מהשמים עשרה טפחים. מוסיפה הגמרא להקשות מהפסוק שמבואר בו שאלהו עלה למרום, והכתיב (מלכים ב' ב יא) 'ויעל אליהו בכערה השמים', ובפשטות כוונת הפסוק שעלה אליהו לשמים ממש. מיישבת הגמרא: שאף כאן הכוונה שהוא עלה והגיע רק עד למטה מעשרה טפחים מהשמים.

מקשה הגמרא מפסוק אחר: והכתיב (איוב כו ט) 'מאחז פני כפא פרשו עלי ענני', ואמר רבי תנחום מלמד שפירש שדי מזיו שבינתו וענני עליו, ובפשטות כוונת הפסוק שמשה עלה למרום. מיישבת הגמרא: שגם כאן לא עלה משה למרום ממש, אלא רק עד למטה מעשרה טפחים. ממשיכה הגמרא ומקשה: הלא מכל מקום 'מאחז פני כפא' כתיב, וכיון שכסא כבודו של הקב"ה נמצא בשמים ממש, אם כן משה שאחז בכסא על כרחך שהיה בשמים ממש ולא למטה מעשרה טפחים. מיישבת הגמרא: אכן משה עלה רק עד למטה מעשרה טפחים, אלא שאישתרבובי אישתרבב ליה כפא – נמשך הכסא והגיע עד למטה מעשרה טפחים מהשמים, ונקמ ביה – ואחז בו משה.

דף יד עמוד ב הגמרא מביאה דברי אגדה הקשורים ל'עתר': אמר רבי (אליעזר) [יצחק] למה נמשלה תפלתן של צדיקים בעתר, כמו שנאמר בתפילת יצחק 'ויעתר יצחק לה', לומר לה מה עתר זה – כשם שתפקידו של כלי ה'עתר' להיות מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא ממדת אכזריות למדת רחמנות:

תנו רבנן, מעשה ברבי אלעאי שחלף להקביל פני רבי אליעזר רבו בלוד ברנל, אמר לו רבי אליעזר, אלעאי, אינך מהאנשים שהם שובתי הרגל. שהיה רבי אליעזר אומר, משבח אני את העצלנין שאין יוצאין מביתיהן ברנל, אף על פי שהם עושין כן מחמת עצלות ולא מחמת הרגל וגם בשאר ימות השנה אינם יוצאים מבתיהם, והטעם משום דכתיב 'ושמחת אתה וביתך', והיינו שיש ברגל מצות שמחה איש ואשתו ולכן לא יעזוב את ביתו. מקשה הגמרא: איני, והאמר רבי יצחק מניין שחייב אדם להקביל פני רבו ברנל, שנאמר אצל האשה השונמית, שמת בנה, ורצתה לילך לאלישע הנביא בשבילו, ואמר לה בעלה 'מדוע את הלכת אליו היום לא חדש ולא שבת'. ויש לדייק מכלל זה דבראש חדש ושבט מיחייב איניש לאקבולי אפי רביה – מחויב אדם להקביל פני רבו, ואם כן הוא הדין ברגל יש חיוב להקביל פני רבו, שלא גרע רגל משבת וראש חודש, וקשה שהרי מדברי רבי אליעזר שלא יעזוב את ביתו ברגל, מוכח שאין מצוה להקביל פני רבו ברגל. מתרצת הגמרא: לא קשיא הא דאזיל ואיתי ביומיה – רבי יצחק עוסק באופן שהרב קרוב לביתו והולך להקביל פניו וחוזר לביתו בו ביום לשמוח עם אשתו, הא – מה שאמר רבי אליעזר משבח אני את העצלנים, היינו באופן דאזיל ולא אתי ביומיה – שהרב רחוק ממנו וצריך לילך אליו בערב יום טוב ואינו יכול לחזור בו ביום, ועל ידי כך יבטל מצות שמחה עם אשתו.

לגבי איסור אכילה, אם נשחטה חולין בעזרה.
ממשיכה הברייתא לברר: מִנֵּין אנו יודעים לְרִבּוֹת לאסור באכילה
גם אֶת הַעֲוִפּוֹת חולין שנשחטו בעזרה. תִּלְמוּד לומר 'וְשִׁחְטוּ' וְשִׁחְטוּ
אוֹתוֹ, וְשִׁחְטוּ אוֹתוֹ, ומייתור הפסוקים הללו יש ללמוד אף איסור
אכילה בעופות חולין שנשחטו בעזרה. שכשם שמרבים מיייתרים
אלו את עצם האיסור לשחוט חולין בעזרה, אחד לבעלי מומין
ואחד לחיה ואחד לעופות, כך מרבים מן הייתורים הללו גם את
הדין הזה, שאם עבר ושחטם, נאסרו באכילה. וכמו חולין תמימים
הראויים למזבח שנשחטו בעזרה, שנאסרו באכילה. הרי למדנו
מדברי הברייתא איסור אכילה.
ממשיכה הברייתא: יָבֹל – שמה נלמד מן הפסוק שִׁחְטוּ
לכתחילה, וְאִמְנָם אִם עָבַר וְשִׁחְטוּ, וְשִׁחְטוּ לִפְנֵי קָלְבִּים – מותר לו
ליהנות מהם, ויכול להשליכם לכלבים. ומנין שנאמר בחולין
שנשחטו בעזרה גם איסור הנאה. משיבה הברייתא: תִּלְמוּד לומר
(שמות כב, ל) וְכִשְׁר בְּשֹׁדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ לִפְלִי מִשְׁלִיכֶן
אוֹתוֹ, ויש לדרוש 'אוֹתוֹ' – את אשר הטריפה אֶתָּה מִשְׁלִיךְ לִפְלִי, מִשּׁוּם
משום שאינו אסור בהנאה. וְאִי – ואין אֶתָּה מִשְׁלִיךְ לִכְלָב בשר
חולין שִׁנְשַׁחְטוּ בְּעִזְרָה, אלא הוא אסור בהנאה.
אֲשֶׁכְּחִינָהוּ וְ- מִצָּא מִרְיָהּ, לְרֵב יוֹסֵף וְלִרְבִּי שְׁמוּאֵל בְּרִיה דְּרַבָּה
בִּר בִּר קִנְיָה דְּהוּי קִינְיָה אֶפְיָתָהּ דְּבִי רַבָּה – שהיו עומדים בפתח
ביתו של רבה, אָמַר לְהוּ מִרְיָהּ, תִּנְיָא – למדנו בברייתא,
הַמְּקַדֵּשׁ אֵשֶׁה בִּאֲחַד מן הדברים האלו, דהיינו פֶּסֶטֶר חֲמור, בְּבִשְׂר
בְּחֻלִּין שִׁנְשַׁחְטוּ בְּעִזְרָה, רבי שמעון אומר שהיא מְקוּדָּשֶׁת,
כיון שאין בדברים הללו איסור הנאה מן התורה, אלא מדרבנן
בלבד. וְהַכְּמִים חולקים ואומרים שְׁאִינָה מְקוּדָּשֶׁת, כיון שהם
אסורים בהנאה.
הוסיף מר יהודה לבאר את הברייתא: אֵלֶּיָּא – מוכח מכאן שחולין
שִׁנְשַׁחְטוּ בְּעִזְרָה לְשִׁטַּת רַבִּי שְׁמֵעוֹן, לֹא אֶפְיָתָהּ – אין אסורים
בהנאה מן התורה. אלא היא גזירה דרבנן שלא ינהג מן החולין
הללו ובשחטו בעזרה, משום שחששו חכמים שאלו הראויים שהוא
שוחט בעזרה ונהנה מן הבשר, יטעו לומר שאלו קדשים שנפסלו
ולא נורק דמם, והם מותרים בהנאה. ויבואו ליהנות מקדשים
פסולים. ולכן אמר רבי שמעון שאם קידש בהם מקודשת, כיון
שמן התורה הם מותרים בהנאה. ממשיך מר יהודה: וְרַבִּינָה –
אקשה לכם ממה שלמדנו במשנה נוספת (תמורה פ"ז מ"ד), רַבִּי
שְׁמֵעוֹן אומר, חולין שִׁנְשַׁחְטוּ בְּעִזְרָה יִשְׁרְפוּ בֹאשׁ, ואין די להם
בקבורה. וְכֵן חִיָּה שִׁנְשַׁחְטָהּ בְּעִזְרָה דִּינָה בשריפה. והרי שגם רבי
שמעון מודה שאיסורם הוא מן התורה, ולפיכך התמורו כחכמים
לדונם בשריפה כקדשים פסולים, ולא בקבורה כשאר איסורי
הנאה, משום שחששו שאם יקברו, יטעו הראויים ויסברו שהם
קדשים פסולים וכן דינם, להיקבר. ויבואו לקבור קדשים פסולים.
ואף שבחיה שנשחטה בעזרה לא יטעו הראויים, מכל מקום כיוון
שהיא אסורה מן התורה, לפיכך השווה את דינה לדינם של שאר
חולין שנשחטו בעזרה, ואמר שתישרף.
אבל אם נאמר שלשיתר רבי שמעון אין איסורן אלא מדרבנן, אם
כן מדוע החמירו לדון את החיה שנשחטה בעזרה בשריפה. ואמנם
בבהמת חולין גזרו שמה יאמרו שדינם של קדשים פסולים
בקבורה. אבל בחיה לא שייך לגזור כן, כיון שאין מקריבים אותה
בעזרה. ולא יטעו להחליף בינה לבין קדשים. ואם מן התורה היא
מותרת, וגם אין חשש שיטעו הראויים, אם כן מדוע דינה בשריפה.
אלא מוכח שאף רבי שמעון מודה שחולין שנשחטו בעזרה
אסורים מן התורה. ואם כן קשה מדוע אמר בברייתא הקודמת
שאם קידש בהם מקודשת. מספרת הגמרא שרבי יוסף ורב שמואל
בריה דרבה בר בר חנה אֲשִׁיתֵין, ולא ידעו לענות תשובה על
קושייתו. אָתוּ – נכנסו רבי יוסף ורב שמואל בריה דרבה בר בר חנה
לְקַמְיָה דְּרַבָּה, והציגו לפניו קושיא זו של מר יהודה. אָמַר לְהוּ רַבָּה,
פְּלִנָא אֲוִקְמִינֵי – קנטרן שרגל לחלוק על חביריו השתיק אתכם.
אך באמת אין זו קושיא. משום שֶׁהָאֵל בְּמֵאִי עֲקָרִין – מה שאמר

הָרִאשִׁים לְקַרְבֵּי, שאותם אסור לשחוט בעזרה. כיוון שבאלו הפסוק
עוסק, שיש היתר לשחטם סתם, לצורך בשר חולין שלא לקרבן,
אבל דווקא בריחוק מקום ולא בעזרה. אך מִנֵּין אנו יודעים לְרִבּוֹת
בהמות בְּעִלִּי מוֹמִין שאינם ראויים לקרבנות, ועליהם לא היה צריך
היתר לשחטם סתם לחולין, ואף במדבר שחטום סתם. ואם כן לא
נאמר בהם סייג זה, שמותר לשחטם רק בריחוק מקום דהיינו חוץ
לעזרה, וכי היא מותר לשחוט בעלי מומין חולין בעזרה. עונה
הברייתא, מִרְבָּה אֵי מסביר לאסור גם אֶת הַבְּעִלִּי מוֹמִים, שאסור
לשחוט חולין בעלי מומין בעזרה, אף שלא נכללו בפסוק של
'ריחוק מקום', שֶׁכֵּן מכל מקום הם מאותו מִין הַמְּכַשֵּׁר – הכשר
להקריבה. ויש לנו ללמוד ב'מה מצינו' שכפי שאסור לשחוט חולין
תמימים בעזרה, כך אסור גם לשחוט שם חולין בעלי מומין, כיוון
שהם מאותו המין.
ממשיכה הברייתא לברר: מִנֵּין אנו יודעים לְרִבּוֹת לאסור לשחוט
בעזרה גם אֶת הַחִיָּה כגון צבי ואיל, שהרי גם במדבר היה אפשר
לשחטם לשם חולין. ואם כן לא בהם עוסק הפסוק המתיר לשחוט
בריחוק מקום, ואם כן אי אפשר ללמוד הדינו איסור שחיטתם
בעזרה. וגם אינם אותו המין שנאמר שכשם שנאסרו בהמות כך
נאסור גם חיות. עונה הברייתא: מִרְבָּה אֵי מסביר לאסור אֶת
הַחִיָּה, משום שְׁהִיא בְּשִׁחְטָהּ בְּכַהֲנָה – שכן דומה היא לבהמה בזה
שהיא צריכה שחיטה. וכיון שכך יש לנו להשוותם אף לגבי
שחיטה בעזרה, ולומר שהאיסור לשחוט חולין בעזרה הוא בכל
דבר שניתר בשחיטה.
ממשיכה הברייתא לברר: מִנֵּין אנו יודעים לְרִבּוֹת לאסור לשחוט
בעזרה אֶת הַעֲוִפּוֹת, שלא הוזכרו במפורש בתורה שצריכים
שחיטה, ולא נאסרו לבני ישראל במדבר. ולא בהם עסק הפסוק
המתיר לשחוט רק 'בריחוק מקום'. עונה הברייתא: תִּלְמוּד לומר –
לכך באו שלוש המיעוטים, 'וְשִׁחְטוּ פֶתַח אֹהֶל' וְשִׁחְטוּ אוֹתוֹ
'וְשִׁחְטוּ אוֹתוֹ', אחד בא ללמד ולמעט שדווקא אותו תשחט פתח
אֹהֶל מועד, ולא חולין בעלי מומין. אחד בא ללמד ולמעט שאין
לשחוט חיה בעזרה. ואחד בא ללמד ולמעט שאין לשחוט עופות
בעזרה.
עד כאן למדנו מהברייתא איסור שחיטת חולין בעזרה, עתה
מבררת הברייתא מנין שיש איסור אכילה מחולין אלו. ממשיכה
הברייתא: יָבֹל – האם נאמר שנלמד מהפסוק רק שלא יִשְׁחַט
חולין בעזרה לכתחילה, וְאִמְנָם אִם עָבַר וְשִׁחְטוּ יֵהָא מוֹתֵר לֹאכֻלָּם.
תִּלְמוּד לומר – לכן מלמדנו הפסוק (דברים שם) 'כִּי יִרְחַק מִקֶּדֶשׁ
הַמִּקְדָּשׁ יִשָּׂר יִכְרֹךְ ה' אֱלֹקֶיךָ שְׁמוֹ שֶׁם וְשָׁחַתְתָּ וְגו' וְאִמְלִיךְ
בְּשִׁעְרֶיךָ בְּכָל אוֹת נִפְשֶׁךְ, אֵלֶּיךָ מֶה שְׁאַתָּה זֹכֶכְ – שוחט בְּרִחוּק
מִקְדָּשׁ – מחוץ לעזרה אֶתָּה אוֹכֵל, וְאִי – ואין אֶתָּה אוֹכֵל מֶה שְׁאַתָּה
זֹכֶכְ – שוחט בְּמִקְדָּשׁ קָרִיב. כלומר שיש ללמוד מכאן ולמעט, פֶּרֶשׁ
לְחֻלִּין שִׁנְשַׁחְטוּ בְּעִזְרָה שאותם אין אתה אוכל.
ממשיכה הברייתא: וְאִין לִי עֲדִיין ראיות מן הפסוקים אֵלֶּיָּא לאסור
באכילה חולין הַמְּכַשֵּׁר שנשחטו בעזרה נח.
הָרִאשִׁים לְקַרְבֵּי על המזבח ואם היו קדושים, ונשחטו בעזרה. אבל
מִנֵּין אנו יודעים לְרִבּוֹת איסור אכילה בְּעִלִּי מוֹמִין חולין שנשחטו
בעזרה, שהם לא היו ראויים להיקרב על המזבח אפילו היו
קדושים, ושמה לא יאסור מחמת שנשחטו בעזרה כשהם חולין.
משיבה הברייתא: מִרְבָּה אֵי מסביר לאסור את הַבְּעִלִּי מוֹמִין אף
שאינם ראויים להקריבה, כיון שֶׁכֵּן – מכל מקום הם מאותו מִין
הַמְּכַשֵּׁר – הכשר להקריבה, ולכך יש לנו להשוותם אף באיסור
אכילה.
ממשיכה הברייתא לברר: וּמִנֵּין אנו יודעים לְרִבּוֹת אֶת הַחִיָּה
שנשחטה בעזרה שתהא אסורה באכילה. וכגון צבי ואיל, שאינם
קריבים על המזבח, ושמה אף אם עבר ושחטם באיסור בעזרה, לא
יאסרו באכילה. משיבה הברייתא, מִרְבָּה אֵי מסביר לאסור אֶת
הַחִיָּה באכילה, כיון שְׁהִיא בְּשִׁחְטָהּ בְּכַהֲנָה, וכיון שהיא דומה
לבהמה בפרט זה שהיא צריכה שחיטה כמותה, יש להרבותה גם

תלמוד לומר כ' - כיון דאיתרבו הנך מנייהו לענין איסור שחיטה - איתרבו נמי לענין אכילה בתמימים. ואי אתה משליך לבלב וכו' - והכי משמעו חולין מנייהו דאילו האי קרא מיירי בבשר הוציא חוץ ממחיצתו, כגון עובר שחוציא את ידו בשחיטה אמו וליפנין לה (חולין סח.) מהאי קרא לאיסורא: "ובשר בשדה" - כגון שיצא בשר חוץ למחיצתו

בגלוי, כשדה שאין לו מחיצה - הרי הוא כטריפה, ולא תאכלו. ומיעט בסיפה "לבלב" תשליכין אותה - למעוטי חולין שנשחטו בעורה, ודריש הכי: אותו הוא דנאסר ביציאת מחיצה, ו"לבלב תשליכין אותו" - דמותר בהנאה, ולא חולין שנשחטו בעורה, הנאסרין על ידי כניסת מחיצה - דאסורין אף בהנאה. תניא המקדש בפטר חמור כו' - ברייתא היא. רבי שמעון אימר מקודשת - בפטר חמור מחיים. רבי שמעון לטעמיה דאמר לעיל (נב.) מותר בהנאה, ובבשר בחלב - רבי שמעון לטעמיה, דאמר לעיל (שם): ומותר בהנאה. ובחולין בעורה - קסבר: איסורו לאו דאורייתא, לא איסור שחיטתו ולא איסור הנאתו. ולא דריש בריחוק מקום הכי, אלא מדרבנן; דילמא אתי למימר קדשים שנפסלו לאחר שחיטה הן, שלא נורק דמן, וקא מתהני מנייהו, ואתי ליהנות מקדשים שלא נורק דמן. יאשרו - ולא סגי להו בקבורה. אלמא איסורו מן התורה, דאם מדרבנן - מי מחמירין כולי האי? נהי דבהנאה גזור אטו פסולי המוקדשין, דלא נימור קדשים פסולין נקברים. אלא חיה, אי עיקר איסור דידה לאו דאורייתא - מהיבא תיתי? הא ליבא למיגור אטו קדשים, ולמה היא בשריפה, ואפילו בקבורה? אלא ודאי איסורו מן התורה, ושריפתו מדברי סופרים. בהנאה גזור - דילמא אתי למימר קדשים פסולין לקבורה, והתורה אמרה ישרפו. ובהה נמי גזור - שלא תחלוק בין חולין שנשחטו בעורה, שהשחו חכמים דבריהן בכל מקום, שלא יפקדו בהם. פלגא - כנאסר, רגיל לחלוק על חבירי. הכא כבאי עסקין - דאמר רבי שמעון מקודשת - שנמצאת טריפה. ורבי שמעון לטעמיה, דאמר לענין כיוסו הדם (חולין פה.) ואותו ואת בנו (שם א.) ותשלומי ארבעה וחמשה (בבא קמא עא.) שחיטה שאינה ראויה לאכילה - לא שמה שחיטה, וכל חיוב איסור הכי על ידי שחיטה אינו חל עליה, הילכך, איסור חולין הללו - על ידי שחיטה בא עליה, והא לאו שחיטה היא. את השריפה - טריפה הניכרת. מנל - דלא תפסי דמיוור. שאמה מחיה - גרסינן. יצא בשר - מקודשת שביעית. דבפירות גופייהו כתיב בו "תודה" - בהווייתו תתא, אבל חלופיהו כתיב יצאין חולין. ופירי עצמו - הפירי הראשון אסור לאחר הביעור, שלא יצא מקודשתו. משנה ובפתנות - חרורע וחללים והקיבה. ואפילו הוא ישראלי - וקא סלקא דעתך אף על פי שאין לו בכל אלו אלא טובת הנאה, שבידו לתתם לכל מי שירצה. וגם היא לא זכתה אלא בטובת הנאה זו שהיא צריכה ליתנם לכהן והמעט ללו, ומקודשת בטובת הנאה זו. דקסבר: טובת הנאה ממון. גמרא אינו ממון - לקדש בו האשה. כפי שחורפו דמיין - הואיל ועומדת לתרום ונגמרה מלאכתו ככך. חובה הבחן בחייו בתרומה שבו, שלא הוטל עליו אלא להפרישה ולקיימה לעצמו - אף יורה זה יפרישהו ומכירתו לביתו, וכן היא תמכרה. והוא הדין נמי דמצי לאוקמה בתרומה שנפלה לו מבית אבי אמו כהן, אלא הא קשיא ליה: אם

הראויים ליקרב, מנן לרבות בעלי מומין? מרבה אני את בעלי מומים - שכן מין המכשיר. מנן לרבות את החיה - מרבה אני את החיה שהיא בשחיטה בבהמה. מנן לרבות את העופות - תלמוד לומר "ושחטו" "ושחט אותו" "ושחט אותו". יכול לא ישחוט, ואם שחט יהא מותר - תלמוד לומר "כי ירחק ממך המקום... ובהתה... ואכלת", מה שאמה זובח ברחוק מקום - אתה אוכל, ואי אתה אוכל מה שאמה זובח במקום קרוב, פרט לחולין שששחטו בעורה. ואין לי אלא תמימים הראויים ליקרב. מנן לרבות בעלי מומין? מרבה אני בעלי מומין - שכן מין המכשיר. ומנן לרבות את החיה - מרבה אני את החיה שהיא בשחיטה בבהמה. מנן לרבות את העופות - תלמוד לומר "ושחטו" "ושחט אותו" "ושחט אותו". יכול לא ישחוט, ואם שחט ישלכנו לפני כלבים - תלמוד לומר "לפכל תשליכין אותו" - אותו אתה משליך לפכל, ואי אתה משליך חולין שששחטו בעורה. אשכחיהו מר יהודה לרב יוסף ולרב שמאאל פריה דרבה בר בר חנה, דהוו קיימי אפיתחא דבי רבה, אמר להו: תניא, המקדש בפטר חמור, בבשר בחלב, ובחולין שששחטו בעורה, רבי שמעון אומר: מקודשת, ויחכמים אומרים: אינה מקודשת. אלמא: חולין שששחטו בעורה לרבי שבעין לאו דאורייתא. ורמינהו, רבי שמעון אומר: חולין שששחטו בעורה ישרפו, וכן חיה שששחטה בעורה. אישתיקו, אתו לקמיה דרבה. אמר להו: פלגא

אוקמינך. הכא כבאי עסקין - כגון שששחטה ונמצאת טריפה. ורבי שמעון לטעמיה, דתניא: השחט את הטרופה, וכן השחט ונמצאת טריפה - זה וזה חולין בעורה. רבי שמעון מתיר בהנאה, ויחכמים אסרים. "מכרן וקידש בדמיהו מקודשת". מנל? מדגלי רחמנא בעבודה זרה "ותיה חרם פמיהו" - כל שאמה מהייה הימנה הרי הוא פמיהו, מכיל דכל איפסורם שפותרה - שרו. ונילף מיהו! - משום דהוה עבודה זרה ושביעית שני כתובים הבאים פאחד, וכל שני כתובים הבאים פאחד אין מלמדן. עבודה זרה הא דאמרן, שביעית מאי היא - "ויכל היא קדש תהיה לכם" מה קודש תופס את דמיו אף שביעית תופסת דמיה. אי מה קודש תופס את דמיו ויוצא לחולין, אף שביעית תופסת דמיה ויוצא לחולין - תלמוד לומר "תהיה" - בהוייתה תהא. פיצד? לקח בפירות שביעית בשר - אלו ואלו מתבצעים בשביעית, בבשר דגים - יצא בשר נכנסו דגים. פדגים יין - יצאו דגים נכנסו יין. ביין שמן - יצא יין נכנסו שמן. הא פיצד? אחרון אחרון נתפס בשביעית, ופירי עצמו אסור. הניחא למאן דאמר אין מלמדן, אלא למאן דאמר מלמדן מאי איפא למימר? - מיעוטי פתיב; פתיב הכא "פי חרם הוא" ופתיב התם "ויכל היא" - אין, מיד אחרניא - לא. משנה המקדש בתרומות, ובמעשרות, ובמתנות, ובמי חטאת, ובאפר חטאת - הרי זו מקודשת, ואפילו ישראלי. גמרא אמר עולא: טובת הנאה אינה ממון. איתביה רבי אבא לעולא: המקדש בתרומות, ובמעשרות, ובמתנות, במי חטאת, ובאפר פרה - הרי זו מקודשת, ואפילו ישראלי! - אמר ליה: הכא בישראלי שגפלו לו מקלים מבית אבי אמו כהן. וקא סבר: מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיון. בעא מיניה רבי חייה בר אבין מרב הונא: טובת הנאה ממון, או אינה כמון? - אמר ליה: תניתיה, המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות במי חטאת ובאפר פרה - הרי זו מקודשת, ואפילו ישראלי. - אמר ליה: ולא אוקמינא בישראלי שגפלו לו מקלים מבית אבי אמו כהן?

1 מימיו מי מערה — פירש בקונטרס: מים סרוחים. ובהם דחק לפרש כן, דמצו לפרש מי
2 מערה ממש, כלומר מכונסים ואינן מים חיים, ואנן מים חיים בעינן, ואפרו אפר
3 מקלה — פירוש: שעבר על דברי תורה, דכתיב (דברים ד) "ראה למדתי אתכם חוקים
4 ומשפטים" מה אני בחנם — אף אתם בחנם, וזה שעשה בשכר — עבר על דברי תורה, ומקרא
5 ממש לא נפק ליה, דהא לא שמעין מיניה היכא
6 דעבר בשכר ולא מהני, אלא אסמכתא בעלמא
7 הוא, דלא מהני אפילו דיעבר.

הדרן עלך האיש מקדש

8 האומר והלך וקידשה לעצמו מקודשת — ואם
9 תאמר: מה חידוש יש כאן? פשיטא
10 ויש לומר: דמיירי כגון דאמר השליח לאשה
11 בשעת קדושין: פלוני שלחני לקדשך לו. ובתוך כך
12 אמר לה: הרי את מקודשת לי. והיא ידעה
13 וקידשה לנפשה, דאם לא כן לא היתה מקודשת
14 לו. ואשמעין חידוש, דמזו דתימא: הא דאמר
15 "לך" — לצורך משלחו קאמר, קא משמע לן דלא.
לקדושי

אמר ליה: הוצאה את. איכסין, הוא סבר: משמעתי
קאמר ליה. — אמר ליה: הכי קאמינא: רב אסי דהוציל
קאי פותיך. גימא פתנא: הוגב טבלו של חבריו -
משלם לו דמי טבלו של חבריו, דברי רבי. רבי יוסי
ברבי יהודה אומר: אינו משלם אלא דמי חולין שבו.
מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר: טובת הנאה -
קמוז, ומר סבר: טובת הנאה אינה קמוז? — לא, דכולי
עלמא טובת הנאה אינה קמוז, והקא בטבליים שגפלו
לו מבית אבי אמו כהן, ובמתנות שלא הורמו כמי
שהורמו דמיין, קמיפלגי. מר סבר: כמי שהורמו דמיין,
ומר סבר: לאו כמי שהורמו דמיין. ואיבעית אימא:
דכולי עלמא כמי שהורמו דמיין, וטובת הנאה אינה
קמוז, והקא בדשמואל קמיפלגי. דאמר אחת פוטרת את חברי. דמר אית ליה
דשמואל, ומר אית ליה דשמואל. ואיבעית אימא: דכולי עלמא אית להו דשמואל, והקא היינו
מעמא דרבי - דקנסוהו רבנן לגב. ואיבעית אימא: דכולי עלמא אית להו דשמואל, והקא היינו
מעמא דרבי יוסי ברבי יהודה - דקנסוהו רבנן לבעל הבית, דלא איבעי ליה לשהויה לטיבליה.
תנן: המקדש בתרומות, ובמעשרות, ובמתנות, במי חטאת, ובאפר פרה - הרי זו מקודשת,
ואף על פי ישראל. ורמינהו: הנוטל שכר לדון - דיניו בטבליים, להעיד - גדותו בטלה,
להוות ולקדש - מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה! — אמר אביי: לא קשיא, כאן - בשכר
הבאה ומילוי, כאן - בשכר תואה וקידוש. דיקא נמי, דקתני הקא "כמי חטאת ובאפר פרה"
וקתני הקם "להוות ולקדש", שמע מינה.

הדרן עלך האיש מקדש

22 האומר לחבירו "צא וקדש לי אשה פלונית", והלך וקדשה לעצמו - מקודשת
23 לשני. וכן האומר לאשה "הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום" ובא
24 אחר וקדשה בתוך שלשים יום - מקודשת לשני, בת ישראל לכהן - תאכל בתרומה.
25 "מעבשיו ולאחר שלשים יום", ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום - מקודשת ואינה
26 מקודשת, בת ישראל לכהן או בת כהן לישראל - לא תאכל בתרומה. גמרא "האומר
27 לחבירו: צא וקדש". תנא: מה שעשה עשוי, אלא שנהג בו מנהג רמאות. ותנא
28 דידן, "הלך" נמי דקתני - הלך ברמאות. - מאי שנא הקא דקתני "האומר לחבירו"
ומאי

לא רמיא עליה, ושרי למשקל אגרא, ומקודשת. ומתניתין דבכורות — בשכר הוא וקידוש, דליכא טירחא, ושכר לימוד מצוה הוא נוטל, והתורה אמרה (דברים ד) "ראה למדתי
אתכם וגו' כאשר צונו וגו'" מה אני בחנם — אף אתם בחנם (נדרים לזא). דיקא נמי — דמתניתין לא אחזקה וקידוש קאי, דקתני "מי חטאת ואפר חטאת" — שעדיין אינן מערבין.

הדרן עלך האיש מקדש

49 משנה האומר מקודשת ואינה מקודשת — לשניהם. דאסורה לשניהם, אלא אם כן נתן האחד גט. ולאדם אחר אסורה עד שיתנו שניהם גט. ובגמרא פליגי בה, ומפרש טעמא. בת
50 ישראל לכהן לא תאכל בתרומה — שמא אינן קדושין. ובת כהן לישראל נמי לא תאכל בתרומת בית אביה, שמא דוו קידושין, וור פוסל בקדושין את בת כהן מן התרומה.
גמרא ומאי

1 הוצאה את הוא סבר משמעתי קאמר ליה — מוצא את משמעתי זו, נראה שאין אתה
2 חכם בה. אי נמי: קטיל קני באגמא את, לשון הוצא דפנא (סוכה בגא). לימא כתנאי
3 — טובת הנאה ממון או אינה ממון. משלם לו דמי טבילו — אף דמי תרומה ומעשר
4 שבו. אלא דמי חולין שבו — אבל בתרומה ומעשר אמר ליה: לאו בעל דברים ידידי
5 את, וכשיבא כהן גם הוא לתובעו — ידחה,
6 ויאמר: לא לך אתננה, כי אם לכהן אחר. הכי
7 גרסינן: לא דכולי עלמא טובת הנאה אינה פסון
8 והכא במתנות שלא הורמו קמיפלגי — וכגון
9 שנפל לו טבל זה מבית אבי אמו כהן. רבי סבר:
10 כמי שהורמו דמיין, וזה אבי אמו בתרומה
11 ומעשרות שבו, שאף מעשר ראשון לכהנים
12 מרקנסיהו עורא ללוים. ורבי יוסי סבר לאו כמי
13 שהורמו דמיין — וצריך היורש הזה לתת לכהן,
14 ואין לו בהן אלא טובת הנאה, והיא אינה ממון.
15 ואיבעית אימא דכולי עלמא כמי שהורמו דמיין
16 וטובת הנאה אינה פסון — והכא לא דנפל לו
17 מבית אבי אמו כהן עסקין, אלא שגרלו בארצו.
18 וטעמא דרבי, משום דאית ליה דשמואל, דאמר:
19 חטה אחת פוטרת את חברי. דליכא אפר ליה
20 בעל הטבל אל הגב: כולה ידידי הוא, דפטרנא
21 נפשי בחטה אחת לתרומה. וכי פליג רבי עליה
22 דרבי יוסי ברבי יהודה — בתרומה לחדה פליג,
23 אבל במעשר — מודה דלאו בעל דברים ידידי
24 הוא. ורבי יוסי אית ליה דשמואל — הליכך
25 בתרומה נמי לא מצי תבע ליה. והוא הדין דמצו
26 לאוקמיה נמי בטבליים שנפלו לו, ודכולי עלמא
27 כמי שלא הורמו דמיין, וטובת הנאה אינה
28 ממון, וקמיפלגי בדשמואל. אלא אי אוקמת
29 הכי — אוקמת ליה מתניתין דקתני מקודשת
30 דלא בתרומה. דכיון דטובת הנאה אינה ממון
31 ומתנתו שלא הורמו כלא הורמו דמיין — היכי
32 מיקדשא? הא אין לו בתרומה אלא טובת
33 הנאה, ואפילו נפלו לו טבליים מבית אבי אמו
34 כהן. אבל השתא, דאמרין כמי שהורמו דמיין,
35 ופלוגתיהו בטיבאל דאיתי מארעיה — מתרצא
36 מתניתין כדשנינן לעיל, ודברי הכל קנסוהו
37 לגב — שלא תהא תרומה אצלו ממון שאין
38 לו תובעים, ונמצא חוטא נשכר. להוות ולקדש
39 — משנה היא בבכורות: הנוטל שכר לדון
40 — דיניו בטלים, להוות ולקדש — מימיו מי
41 מערה ואפרו אפר מקלה. להוות — על הטמא,
42 ולקדש — מי חטאת כשנותן האפר במים קרי
43 קדושה. מי מערה — סרוחים הם. אפר מקלה
44 — כלומר, סתם אפר שבא מן הקלוי באש.
45 בשכר הבאה — האמר ממקום למקום, ושכר
46 מילוי המים. דמילתא דטירחא היא, ורחמנא
47 לא רמיא עליה, ושרי למשקל אגרא, ומקודשת. ומתניתין דבכורות — בשכר הוא וקידוש, דליכא טירחא, ושכר לימוד מצוה הוא נוטל, והתורה אמרה (דברים ד) "ראה למדתי
48 אתכם וגו' כאשר צונו וגו'" מה אני בחנם — אף אתם בחנם (נדרים לזא). דיקא נמי — דמתניתין לא אחזקה וקידוש קאי, דקתני "מי חטאת ואפר חטאת" — שעדיין אינן מערבין.

קידושין דף נח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (לים ראשון) קעג

שָׁכַר כְּדִי לְדוֹן, כָּל דִּינֵי שְׁדֵּן בְּמִלִּים, וְכֵן הִנּוּטֵל שְׂכָר כְּדִי לְהַעֲדִי, 56
עֲדוּתוֹ בְּמִלָּה, וְכֵן הִנּוּטֵל שְׂכָר כְּדִי לְהוֹזֵת מִי אֶפֶר פֶּרֶה עַל הַטֶּמֶא, 57
וְלִקְדָּשׁ – אוֹ לַתָּת אֶת אֶפֶר הַפֶּרֶה עַל מִים חַיִּים, מִיָּמָיו שֶׁנִּטַּל 58
עֲבוּרִם שְׂכָר הֵם כְּמִי מְקַדֵּשׁ – מִים סְרוּחִים, וְאִפְרֵי שֶׁנִּטַּל עֲבוּרוֹ 59
שְׂכָר הוּא כְּאִפְרֵי מְקַלָּה – סָתֵם אֶפֶר הַקְּלוֹי בֶּאֱשׁ וְאִין בּוֹ חֲשִׁיבוֹת 60
שֶׁל אֶפֶר פֶּרֶה. וְקִשְׁה, שְׁבִמְשַׁנְתִּינוּ שְׁנִינוּ שֶׁהִמְקִדְשׁ אִשָּׁה בְּמִי פֶרֶה 61
וְאֶפֶר פֶּרֶה, מְקִדְשֶׁתָּ, וּמִבּוֹאֵר שְׁלֵמִי חֲסֵאת וְאֶפֶר חֲסֵאת יֵשׁ שׁוּי 62
מִמוֹנִי שֶׁאֶפְשֵׁר לִיטוֹל עֲבוּרִם שְׂכָר. אֲבִי מִיִּישׁב אֶת הַסְּתִירָה בִּין 63
הַמִּשְׁנִיּוֹת: אֲמַר אֲבִי, לֹא קָשְׁיָא, כָּאֵן – בְּמִשְׁנֵיתִינוּ, אִינוּ מְקִדְשָׁה 64
בְּשׁוּיִם, אֲלֵא בְּשִׁכָּר הַכָּהָה – עֲבוּר הַלֵּיכָתוֹ לִירוּשָׁלַיִם לְהַבִּיא אֶת 65
הָאֶפֶר, וּבְשִׁכָּר מִלִּיּוֹ הַמִּים, וּמְקִדְשָׁה בְּמָה שֶׁאִינוּ נוֹטֵל מִמֶּנָּה שְׂכָר 66
עֲבוּר זֶה. וְכִיּוֹן שֶׁהִתְבָּאָה וְהִמְלִיּוֹ אִינֵם עֵצֶם הַמְצוּה, וְאִינוּ מְחוּבִּי 67
לְטֵרוּחַ בּוֹה, מוֹתֵר לִיטוֹל שְׂכָר עֲבוּר זֶה. אֲבֵל כָּאֵן – בְּמִשְׁנָה 68
בְּבִכּוּרוֹת מְדוּבָר בְּשִׁכָּר הַזֹּהָה וְקִדּוּשׁ – שֶׁנִּטַּל שְׂכָר עֲבוּר מַעֲשֵׂה 69
הַהוּזָה, וְעֲבוּר נִתְיֵת הַמִּים בְּאֶפֶר, שְׁבִמְעִשִׁים אֵלּוֹ אִין טִירְחָה, 70
וְנִמְצָא שֶׁהִשְׁכָּר הוּא עֲבוּר עֵצֶם מַעֲשֵׂה הַמְצוּה, וְאֵת זֶה אֲסוּר 71
לִיטוֹל. 72
הַגְמָרָא מְבִיאָה רֵאִיָּה לְחִילּוֹק זֶה: דִּיקָא נָמִי – כִּךְ גַּם מְדוּיִיק, דִּקְתָּנִי 73
הָכָא – שְׁבִמְשַׁנְתִּינוּ כְּתוּב 'הַמְקִדְשׁ בְּמִי חֲסֵאת וּבְאֶפֶר פֶּרֶה', 74
וּמִשְׁמַע שֶׁהֵם עֲדִיין אִינֵם מְעוּרְבִים, וְאִינֵם רֵאִיִּים לְטֵהֵר טֵמֵא מֵת, 75
וְצִרִיךְ לומר שֶׁהִשְׁכָּר הוּא עֲבוּר הַטִּירְחָה שֶׁבִּהְבָּאת הָאֶפֶר וּמִלִּיּוֹ 76
הַמִּים, וְקָתְנִי הָתֵם – וּבְמִשְׁנָה בְּבִכּוּרוֹת כְּתוּב 'לְהוֹזֵת וְלִקְדָּשׁ', 77
וּמִשְׁמַע שֶׁנִּטַּל שְׂכָר עַל עֵצֶם מַעֲשֵׂה הַמְצוּה. וְשִׁמְעָה מִיָּתָה שְׂכָן הוּא 78
הַבִּיאוֹר בְּמִשְׁנִיּוֹת: 79

הדרן עלך האיש מקדש

מִשְׁנֵיתִינוּ עוֹסֶקֶת בְּאִשָּׁה שְׁנֵי אֲנָשִׁים רְצוּ לְקִדְשָׁהּ, אוֹ אֶף עֲשׂוּ בָּהּ 80
מַעֲשֵׂה קִדּוּשִׁין, לְמִי הִיא מְקוּדֶשֶׁת. 81

משנה

הָאוֹמֵר לְחִבְרִי, צֵא וְקִדֵּשׁ לִי אִשָּׁה פְּלוֹנִית, וְהִלֵּךְ הַשְּׁלִיחַ וְקִדְּשָׁהּ 83
לְעֵצְמוֹ וְלֹא לְמִשְׁלָחַ, הִרִי הִיא מְקוּדֶשֶׁת לְשָׁנִי – לְשִׁלִּית. וְכֵן הָאוֹמֵר 84
לְאִשָּׁה 'חֲרִי אֶת מְקוּדֶשֶׁת לִי וְיִחְלוּ הַקִּדּוּשִׁין לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם', 85
וְכֵא אֲדָם אַחֵר וְקִדְּשָׁה בְּתוֹךְ אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יוֹם, הִרִי הִיא מְקוּדֶשֶׁת 86
לְשָׁנִי וְלֹא לְרֵאשׁוֹן. כִּיּוֹן שֶׁעֲדִיין לֹא חָלוּ קִדּוּשֵׁיו. וְכִיּוֹן שְׂכָר, אִם 87
הִיתָה הָאִשָּׁה בֵּת יִשְׂרָאֵל וְהִתְקַדְּשָׁה בַּפֶּעַם הַשְּׁנִיָּה לְבָהֵן, תֵּאָכֵל 88
בְּתִירוּמָה בְּדִין אֶשֶׁת כֹּהֵן. הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה 'חֲרִי אֶת מְקוּדֶשֶׁת לִי 89
מֵעַכְשָׁיו וְלְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם', וְכֵא אַחֵר וְקִדְּשָׁה בְּתוֹךְ אוֹתָם שְׁלֹשִׁים 90
יוֹם, הִרִי הִיא מְקוּדֶשֶׁת וְאִינָה מְקוּדֶשֶׁת' – סַפֵּק מְקוּדֶשֶׁת לְשִׁנִּיהֶם. 91
וְלִכֵּן אִם אִשָּׁה זֹאת הִיא בֵּת יִשְׂרָאֵל וְהִתְקַדְּשָׁה לְבָהֵן – שֶׁאֲחֵר מִדָּם 92
הִיא כֹּהֵן, אוֹ שֶׁהִיתָה בֵּת בֶּן־יִשְׂרָאֵל וְהִתְקַדְּשָׁה לְיִשְׂרָאֵל, בְּשָׁנִי אוֹפְנִים 93
אֵלּוֹ לֹא תֵּאָכֵל בְּתִירוּמָה, וּבֵת יִשְׂרָאֵל אֲסוּרָה מִחֲשֵׁשׁ שֶׁלֹּא חָלוּ 94
קִדּוּשֶׁיהָ לְבָהֵן וְדִינָה כִּזְרָד', וּבֵת כֹּהֵן אֲסוּרָה מִחֲשֵׁשׁ שֶׁחָלוּ 95
קִדּוּשֶׁיהָ לְיִשְׂרָאֵל, וְנִאֲסְרָה בְּתִירוּמָה: 96

גמרא

שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: הָאוֹמֵר לְחִבְרִי צֵא וְקִדֵּשׁ לִי אִשָּׁה פְּלוֹנִית, וְהִלֵּךְ 98
וְקִדְּשָׁה לְעֵצְמוֹ מְקוּדֶשֶׁת לְשָׁנִי. הֵנָּה בְּתוֹסְפָתָא (יְבָמוֹת פ"ד ה"ג) 99
מִה שֶׁעָשָׂה הַשְּׁלִיחַ עָשׂוּי, וְחָלוּ קִדּוּשֵׁיו. וְאֵלֵּא שֶׁנֶּהֱבֵי בּוֹ מִנְהַג רִמָּאוֹת, 100
בְּכִךְ שֶׁקִּדְּשָׁה לְעֵצְמוֹ וְלֹא לְמִשְׁלָח. מוֹסִיפָה הַגְמָרָא, וְגַם תָּנָא דִּידֵין 101
רִמּוֹ לְדִין זֶה, וְלִשְׁוֹן 'חֲלָד' נָמִי דִּקְתָּנִי בְּמִשְׁנָה יֵשׁ לְפִרְשָׁה כִּךְ, שֶׁ'חֲלָד 102
בְּרִמָּאוֹת' שׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: מָאי שְׁנָא הָכָא, בְּמִשְׁנֵיתִינוּ דִּקְתָּנִי לִשְׁוֹן 103
הָאוֹמֵר לְחִבְרִי, שְׁמִשְׁמַעוּתָהּ שֶׁאִינוּ שְׁלִיחַ מִיּוֹחַד לְעַנְיָן זֶה, 104

אֲמַר לִיהִי רַב הוֹנָא, הוֹצֵאתָ אֶת, אִיבָסִיף – נִתְבַּיֵּשׁ רַבִּי חִיַּיא בִּר 1
אֲבִין, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סָבֵר שֶׁרַב הוֹנָא מְשַׁמְעָתָא קְאָמֵר לִיהִי – אִמֵּר 2
שֶׁמוֹצֵא הוּא מִשְׁמוּעָה זֶה, כְּלוּמֵר שֶׁאִינוּ חֹכֵם בְּסוּגִיא זֶה, אֲמַר לִיהִי 3
רַב הוֹנָא, לֹא לְכָךְ נִתְבּוֹנְתִּי, אֲלֵא הָכִי קְאָמִינָא – כִּךְ הִיתָה כּוֹנְנִי, 4
שֶׁכֵּן אִפִּי דְהוֹצֵל – מִזְהֵעִיר הוֹצֵל קְאִי קְוִתָּךְ – סוֹבֵר כְּמוֹךְ 5
שְׁבִמְשַׁנְתִּינוּ מְדוּבָר בְּטַבְלִים שִׁירֵשׁ מֵאֲבִי אִמּוֹ כֹּהֵן. הַגְמָרָא מְבִיאָה 6
שֶׁנִּחְלָקוּ בּוֹה תְּנֵאִים: יִנְמָא בְּתַנְיָא, שְׁשִׁינוּ בְּבִרְיֵיתָא, הַגּוֹנֵב מְקַלֵּו 7
– פִּירוֹת שֶׁלֹּא הוֹפְרֵשׁוּ מִדָּם תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֻׁרוֹת שֶׁל חִבְרִי, מִשְׁלֵם 8
לֹא אֶת דְּמֵי מְקַלֵּו שֶׁל חִבְרִי, כְּלוּמֵר, גַּם אֶת דְּמֵי תְּרוּמוֹת 9
וְהַמַּעֲשֻׁרוֹת שִׁבְחָם, דְּכִרִי רַבִּי. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה אֲמַר, אִינוּ 10
מִשְׁלֵם אֵלֵּא אֶת דְּמֵי הַחֻלְיִין שְׁבִי, אֲבֵל אֶת דְּמֵי תְּרוּמוֹהָ אִינוּ 11
מִשְׁלֵם, מִפְּנֵי שֶׁהִגְבֵּב אֲמַר לְבַעַל הַפִּירוֹת, אִין אֶתָּה בַּעַל דְּבָרִים 12
לְתַבּוּעַ מִמֶּנִּי פִירוֹת אֵלּוֹ, שֶׁאִינֵם שֶׁלֵךְ אֲלֵא שֶׁל הַכְּהֵנִים. וּמִבִּאֲרַת 13
הַגְמָרָא, מָאי לֹא הָיָא קְמִיפְלָנִי – הָאֵם לֹא נִחְלָקוּ בְּמַחְלּוֹקֵת זֶה, 14
דִּמְרִי – רַבִּי סָבֵר שְׁמוּבֵת הֵנָּה קְמִיפְלָנִי, וְלִכֵּן חִיִּיב הַגְבֵּב לְשַׁלֵּם עַל 15
הַתְּרוּמוֹת וְהַמַּעֲשֻׁרוֹת, וְיָר – רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה סָבֵר שְׁמוּבֵת 16
הֵנָּה אִינָה קְמִיפְלָנִי, וְבַעַל הַפִּירוֹת לֹא הִפְסִיד בְּגִיבִיתָם, וְלִכֵּן הַגְבֵּב 17
אִינוּ מִשְׁלֵם עַל תְּרוּמוֹת וְהַמַּעֲשֻׁרוֹת. הַגְמָרָא מְבִיאָה אַרְבַּעַה 18
אוֹפְנִים לְדַחוֹת שֶׁהִתְנַאֲם לֹא נִחְלָקוּ הָאֵם טוֹבֵת הִנָּה מִמּוֹן אוֹ 19
לֹא. אוֹפֵן רֵאשׁוֹן: לֹא, דְּכֹלִי עֲלֵמָא – בִּין רַבִּי וּבִין רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי 20
יְהוֹדָה סוֹבְרִים שְׁמוּבֵת הֵנָּה אִינָה קְמִיפְלָנִי, וְהָכָא – בְּגוֹנֵב טַבֵּלוֹ שֶׁל 21
חִבְרִי, מְדוּבָר בְּמְקַבְלִים – בְּפִירוֹת טַבֵּל שֶׁנִּפְלִי לֹא בִירוּשָׁה מְבִיָּא אֲבִי 22
אִמּוֹ כֹּהֵן, וּבְמִתְנֵי שֶׁלֹּא הוֹרָמוּ וְהוֹפְרֵשׁוּ בְּמִי שְׁהוֹרָמוּ דְּמִיָּין 23
קְמִיפְלָנִי – וְנִחְלָקוּ הָאֵם תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֻׁרוֹת שֶׁלֹּא הוֹפְרֵשׁוּ, הֵם 24
כֵּאִילוֹ כְּבֵר הוֹפְרֵשׁוּ, וְהֵם מִמּוֹן הַכֹּהֵן, מָר – רַבִּי סָבֵר שְׁכֵמִי שְׁהוֹרָמוּ 25
דְּמִיָּין – שֶׁהֵם כֵּאִילוֹ כְּבֵר הוֹפְרֵשׁוּ, וְזִכָּה בְּהֵם אֲבִי אִימּוֹ הַכֹּהֵן, וְלִכֵּן 26
גַּם לְנֹכַח הַיּוֹרֵשׁ יֵשׁ בְּהֵם וְכוֹת מִמּוֹן, וְהַגְבֵּב חִיִּיב לְשַׁלֵּם לוֹ אֶת 27
דְּמֵיהֶם, וְיָר – רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה סָבֵר שְׁקוּדֵם שֶׁהוֹפְרֵשׁוּ לֹא 28
בְּמִי שְׁהוֹרָמוּ דְּמִיָּין – אִינֵם חֲשׁוּבִים כֵּאִילוֹ כְּבֵר הוֹפְרֵשׁוּ, וְהַכֹּהֵן לֹא 29
זֹכֵה בְּהֵם, וְלֹכֵד יֵשׁ בְּהֵם רַק טוֹבוֹת הִנָּה אִנָּה מִמּוֹן, וְלִכֵּן הַגְבֵּב 30
אִינוּ מִשְׁלֵם אֶת דְּמֵי תְּרוּמוֹת וְהַמַּעֲשֻׁרוֹת. 31

אוֹפֵן שְׁנִי: וְאִיבָעִית אִימָא, דְּכֹלִי עֲלֵמָא סוֹבְרִים שְׁמִתְנוֹת שֶׁלֹּא 32
הוֹרָמוּ בְּמִי שְׁהוֹרָמוּ דְּמִיָּין, וְטוֹבוֹת הֵנָּה אִינָה קְמִיפְלָנִי, וְהָכָא – בְּגוֹנֵב 33
טַבֵּלוֹ שֶׁל חִבְרִי, לֹא מְדוּבָר שְׁקִיבֵל טַבֵּל בִירוּשָׁה מֵאֲבִי אִימּוֹ 34
הַכֹּהֵן, אֲלֵא שֶׁהַפִּירוֹת שֶׁנִּגְבּוּ גְדוֹל בְּשִׁדְּהוֹ, וְגִידֵינוּ דְּשִׁמּוּאֵל 35
קְמִיפְלָנִי – נִחְלָקוּ, דְּאִפְרִי שְׁמוּאֵל, מִן הַתּוֹרָה חִטָּה אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה 36
פּוֹטְרֵת אֶת כָּל הַכִּרִי, דְּמָר – רַבִּי אִיתִי לִיהִי דְּשִׁמּוּאֵל, וְיִכּוֹל בַּעַל 37
הַפִּירוֹת לְטַעוֹן לִגְבֵּב שֶׁהִיא פוֹטֵר אֶת כָּל הַכִּרִי בְּחִטָּה אַחַת, וְנִמְצָא 38
שֶׁהַגְבֵּב הִפְסִיד לוֹ אֶת כָּל פִּירוֹתָיו, וְלִכֵּן חִיִּיב לְהַחְזִיר לוֹ אֶת כָּל דְּמֵי 39
טַבֵּלוֹ, וְיָר – רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה לִית לִיהִי דְּשִׁמּוּאֵל, אֲלֵא סוֹבֵר 40
שִׁישׁ שִׁיעוֹר לְתִירוּמָה, וְנִמְצָא שֶׁהַגְבֵּב הִפְסִיד לוֹ רַק אֶת דְּמֵי 41
הַחֻלְיִין. אוֹפֵן שְׁלִישִׁי: וְאִיבָעִית אִימָא, דְּכֹלִי עֲלֵמָא לִית לְהוֹ דְּשִׁמּוּאֵל 42
– אִינֵם סוֹבְרִים כְּשִׁמּוּאֵל, וּמַעֲיָקֵר הַדִּין הַגְבֵּב פְּטוֹר מִלְּשַׁלֵּם אֶת 43
דְּמֵי תְּרוּמוֹהָ, וְהָכָא הִינֵנוּ מַעְמָא דְּרַבִּי, מִשּׁוּם דְּקִנְסוּהוּ רַבֵּן לִגְבֵּב 44
שִׁישְׁלֵם גַּם אֶת דְּמֵי תְּרוּמוֹהָ, כְּדִי שֶׁהַגְבֵּב לֹא יִרְוּחַ מִגְּנִיבָתוֹ. 45

אוֹפֵן רְבִיעִי: וְאִיבָעִית אִימָא, דְּכֹלִי עֲלֵמָא אִית לְהוֹ דְּשִׁמּוּאֵל שְׁמֵן 46
הַתּוֹרָה חִטָּה אַחַת פוֹטֵרֶת אֶת כָּל הַכִּרִי, וּמַעֲיָקֵר הַדִּין חִיִּיב הַגְבֵּב 47
לְשַׁלֵּם אֶת דְּמֵי תְּרוּמוֹהָ, וְהָכָא הִינֵנוּ מַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה, 48
מִשּׁוּם דְּקִנְסוּהוּ רַבֵּן לְבַעַל חִבְרִי, מִשּׁוּם דְּלֹא אִיבָעִי לִיהִי לְשִׁחְוִיָּה 49
לְיִבְלִיָּה – שֶׁלֹּא הִיא לוֹ לְהַשְׁחִית אֶת הַפִּירוֹת כְּשֶׁהֵם טַבֵּל, אֲלֵא 50
הִיא עֲלִיו לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מִיד. 51
הַגְמָרָא חוֹזֶרֶת לְדוֹן בְּדַבְרֵי מִשְׁנֵיתִינוּ: תָּנֵן, הַמְקִדֵּשׁ אִשָּׁה בְּתִירוּמוֹת, 52
וּבְמַעֲשֻׁרוֹת, וּבְמִתְנֵי כְּהוֹנֵה, וּבְמִי חֲסֵאת, וּבְאֶפֶר פֶּרֶה אֲדוּמָה, חֲרִי 53
זֶה מְקוּדֶשֶׁת, וְאֵת עַל פִּי שֶׁהִמְקִדְשָׁה הוּא יִשְׂרָאֵל. 54
מְקִשָּׁה הַגְמָרָא: וְיִמְיָהּ מִמִּשְׁנָה אַחֲרָת (בְּבִכּוּרוֹת כ"ט). דִּיין הַנּוּמָל 55

הקרקע. אמר ליה, וזבני לא מונגיא לה – אני רוצה למוכרה לרב
גידל, כיון דארעא קנייתא היא – כיון שזו הקרקע הראשונה
שקניתי בחיי, ולא מסמנא מילתא – אין זה סימן יפה לאדם למכור
את מקוהו הראשון, אלא אי בעי – אם רצונו של רב גידל לקבלה
במתנה, נישקליה – יטלנה. מסימת הגמרא, רב גידל לא נחית לה –
לא ירד לקרקע, משום דקתיב (משלי טו כו) וְשֹׁנֵא מִתְּנַת יָדָיו;
ורבי אבא לא נחית לה, משום דתפיך בה רב גידל, לא מר נחית לה
ולא מר נחית לה, ומיתקריא – היו מכנים אותה 'ארעא דרבנן' –
קרקע החכמים, והיתה הפקר לתלמידים:
מבואר לעיל (מז). שאדם שהלוח מעות לאשה אינו יכול לקדשה
במעות אלו, כיון שכבר זכתה בהם בעת ההלואה, ולא קיבלה
עתה ממון נוסף. אך המפקיד מעות ביד אשה יכול לקדשה בהם
כל זמן שהם קיימים, כיון שהיא זוכה בהם רק עתה, אך אם הם
אבדו אינו יכול לקדשה בהם.
שנינו במשנה: וכן האומר לאשה התקדשי לי בו' לאחר שלשים
יום ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום מקודשת לשני: הגמרא
מבררת מה הדין אם לא קדשה אחר בתוך שלשים יום. מבררת
הגמרא: לא פא אחר וקדשה בתוך אותם שלשים יום, מהו, האם
לאחר שלשים יום חלו קידושיו. אומרת הגמרא, רב ושמואל
דאמרי תרוניהו – אמרו שניהם, מקודשת לאחר שלשים יום, ואף
על פי שבאותו זמן כבר נתאבדו – נאכלו המעות של הקידושין.
מאי טעמא, כיון שהיו זויי – מעות אלו, לא למקדש במלוה דמו,
שאינה מקודשת, ולא למקדש בפקדון דמו, שאם אבד הפקדון
קודם הקידושין אינה מקודשת. מבארת הגמרא, לפקדון לא דמו,
כיון שמעות פקדון שאבדו, פרושתא דפרא קא מתאבד – ברשות
בעליהם נאכלו, ונמצא שלא קיבלה עתה כלום, ולכן אינה
מקודשת, ואילו הני – מעות אלו פרושתא דידה קא מתאבד –
ברשות האשה נאכלו, שהרי נתנם לה מתחילה כדי שתתקדש לו
לאחר שלשים יום. למקדש במלוה נמי לא דמו, כיון שכלוה
לצורך הוצאה נתינה, שיוציאם הלוה לצרכיו, וכיון שהם של
האשה אינו יכול לקדשה בהם, אבל הני – מעות אלו, מתחילה
בתורת קידושין ונתינתן לה – ניתנו לה, ונמצא שהשתמשה בהם
בתורת 'כסף קידושין' שהוא שלה, ולכן אף שעתה כבר נאכלו,
היא מקודשת.
הגמרא דנה האם האשה יכולה לחזור בה בתוך אותם שלשים
יום. מסתפקת הגמרא: אדם שקדש אשה לאחר שלשים יום, ולא
פא אחר וקדשה בינתיים, ויחזרה בה האשה בתוך הזמן ואמר
שאינה רוצה להתקדש לו מהו, האם בטלים הקידושין. מביאה
הגמרא מחלוקת, רבי יוחנן אמר, חוזרת, כיון שאיתא ב' (בא) הדיבור
של האשה ומבטל את דיבור הבעל שקדשה. ריש לקיש אמר, אינה
חוזרת, כיון שלא איתי דיבור ומבטל דיבור, וחלים הקידושין.
מקשה הגמרא, איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש ממשנה בתרומות
(פ"ג מ"ד), אדם שמינה שליח להפריש תרומה מפירותיו, וביטל
המשלח את השליחות, אם עד שלא תרם השליח ביטל המשלח את
שליחותו, אין תרומתו של השליח תרומה. והא הכא, דדיבור ודיבור
הוא – יש כאן רק דיבור של ביטול השליחות כנגד הדיבור של
המינוי, וקאמי דיבור הביטול ומבטל את דיבור המינוי. מתרצת
הגמרא, שגם ריש לקיש מודה שדיבור מבטל דיבור רגיל, אך שאני
דיבור של קידושין, שיש עמו נתינת מעות ליד האשה, דכי מעשה
דמו – שנתניהו נחזשבת כמעשה קטן, אף שלא חלו הקידושין מיד,
ולא איתי דיבור האשה ומבטל את מעשה הקידושין של הבעל.
מקשה הגמרא, איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש, ממשנה בגיטין
(לכ), השולח נט לאשתו, והניע הבעל עצמו בשליח, או ששלה
אחריו שליח, ואמר לו לשלוח הראשון נט שנתית לך בטל הוא,
הרי זה בטל ואין השליח יכול לגרש בו. והא נתינת הנט ליד השליח,
דכי נתינת מעות הקידושין ליד האשה דמי, שהרי בשניהם היה
מעשה נתינה, ועדיין לא חלו הקידושין או הגירושין, וקתני הרי זה
בטל, ומוכח שדיבור מבטל גם דיבור שהיה עמו מעשה קטן.

ומאי שנא הָתָם במשנה לעיל (נ). דקתני לשון 'האומר לשלוחו'
לקדש לו אשה במקום פלוני, שאם קדשה במקום אחר אינה
מקודשת, ולא האומר 'לחבירו'. משיבה הגמרא, הכא, רבותא
והידושן קא משמע לן, והתם רבותא קא משמע לן, מבארת
הגמרא, הכא רבותא קא משמע לן בלשון 'חבירו', כיון דאי הָתָם
ש'לוחו', הָתָם אָמַינא שדוקא בשלוחו אם קדשה השליח לעצמו
הוא דהוי 'רמא' כמבואר לעיל (נח). כיון דקמכא דעתיה – דעתו
של המשלח סומכת עליו שיקדשה לו, דקבר המשלח, שבודאי
עבר לי – יעשה לי את שליחותי, שהרי מינתינו לשם כך, אבל
האומר 'לחבירו' שאם יודמן אצל אשה זו יקדשה, דלא סמכא
דעתיה של המשלח שיקדשה, שהרי יתכן שלא יודמן אצלה,
אימא לא ליהוי 'רמא', וחדש התנא בלשון 'חבירו', שאף בזה הוא
מכונה רמאי. וכן הָתָם רבותא קא משמע לן בלשון 'שלוחו', כיון
דאי הָתָם לשון האומר 'לחבירו', הָתָם אָמַינא שדוקא בחבירו שלא
שלחו במיוחד לקדשה לו הוא דכי קדשה במקום אחר אינה
מקודשת, כיון דקבר המשלח שחבירו 'לא מר' ללכת למקום אחר
ולא מינהו כשליח למקום זה, אבל באומר לשלוחו, דמרח לקדשה
אף במקום אחר, אימא שמה שאמר לו לקדשה במקום פלוני רק
'מר'א מקום' הוא לו היכן היא נמצאת, אך רשאי לקדשה אף
במקום אחר, קא משמע לן התנא שאף 'שלוחו' אינו יכול לקדשה
במקום אחר.

הגמרא מביאה כמה מעשים הדומים לנידון זה: רבין חסידא אָויל
קדושי ליה איתתא לבריה – הלך לקדש אשה לבנו, וקדשה
לנפשיה – קדשה לעצמו. מקשה הגמרא, והתנא בברייתא (נח):
ששליח שקדש את האשה לעצמו מה שעשה עשוי, אלא שנהג בו
מנהג רמאות, ולא יתכן שרבי חסידא נהג כך. מתרצת הגמרא,
לא יהיבה ניהליה – לא הסכימו לקדשה לבנו, ולכן היה רשאי
לקדשה לעצמו. מקשה הגמרא, איבעי ליה לאודעי – היה לו
להודיע זאת לבנו ותחילה, כדי שלא יחשוד בו. מתרצת הגמרא,
קבר רבין חסידא. שמוא אדחכי וקחי – עד שילך להודיע ויחזור
לקדשה, אָתָא איניש אָחרינא מקדש לה – יבוא אדם אחר ויקדשה,
ולכן היה רשאי לקדשה מיד.

מביאה הגמרא מעשה נוסף: רבא בר בר חנה יהיב ליה זויי – נתן
מעות לרב, ואמר לו זבנה ניהלי להאי ארעא – קנה לי קרקע
מסוימת, אָויל – הלך רב וזבנה לנפשיה – קנאה לעצמו. מקשה
הגמרא, והתנא 'מה שעשה עשוי, אלא שנהג בו מנהג רמאות', ולא
יתכן שרב נהג כך. מתרצת הגמרא, קרקע זו, בפאנא ארמי הָתָם
– היתה במקום של אנשים אלימים שאינם מוכרים קרקע לכל
אדם, אמנם לרב, נהגי ביה כבוד ומכרו לו, אבל לרבא בר בר חנה,
לא נהגי ביה כבוד ולא רצו למוכרה לו. מקשה הגמרא, איבעי ליה
לאודעי – היה רב צריך להודיע זאת ותחילה לרבה בר בר חנה,
שלא יחשוד בו. מתרצת הגמרא, קבר רב, אדחכי וקחי – עד שילך
להודיעו ויחזור לקנותה, אָתָא איניש אָחרינא וכן לה – יבוא אדם
אחר ויקנה את הקרקע.

מביאה הגמרא מעשה דומה: רב גידל הוה תפיך ביהאיה ארעא –
השתדל לקנות קרקע מסוימת, אָויל רבי אבא, זבנה – קנאה לעצמו.
אָויל רב גידל, קבלה – התלונן ואמר את טענותיו על רבי אבא לרבי
זורא. אָויל רבי זורא, וקבלה לרב יצחק נפחא, שהיה רבו של רבי
אבא, שויכחנו. אמר ליה רב יצחק נפחא, הָתָם, עד שעלה אצלנו
לחל להקביל פני רבו, כי סליק – כשעלה רבי אבא לרגל, אשכחיה
– מצאו רב יצחק נפחא, אמר ליה רב יצחק נפחא, עני המהפך
בחדרה וי עוגה, כלומר, משתדל לזכות בה מההפך, וכא אדם
אחר ונטלה הימנו, מאי – מה דינו של החוטא. אמר ליה רבי אבא,
נקרא ששע, מפני שירד לחיי חבירו. שאל אותו רב יצחק נפחא,
ואלא מר, מאי טעמא עבר הכי – מדוע עשית מעשה דומה לזה,
שקנית את השדה שהשתדל רב גידל לקנותה. אמר ליה, לא הָתָם
ידענא – לא ידעתי שרב גידל רצה לקנותה. אמר לו רב יצחק
נפחא, הָתָם נמי שנודע לך הדבר, נתיבה ניהליה מר – תן לו את

גמרא ומאי שנא התם – בפרק "האיש מקדש". דקתני האומר לשלווה – "צא וקדש לי אשה פלונית במקום פלוני, והלך וקדשה במקום אחר – אינה מקודשת". מאי שנא התם דנקט לשון שליחות, ששלחו לשם כך, והבא נקט "חברתי" שלא שלחו לשם כך, אלא אם יודעו לו במקום פלוני דרך אצלנה דכבר – האי משלה: לא טרח האי שליח לבקשה

לי במקום אחר, ולא סמכה דעתיה לשוויה שליח אלא באותו מקום. מראה מקום הוא לו – אם תמצאנה שם – קדשה לי שם, ואיני מטריח למקום אחר. ומיהו, אם עבד – עבד, לא יחבוה ניהליה – לא רצו ליתנה לצורך בנו. ומקשינן: איבעי ליה לאודועיה – להוציא עצמו מן מנהג רמאות. כמאן דאלימי – בקעה של בעלי זרוע היתה, ולא יניחו לכל אדם לקנות קרקע אצלם. מהפך בחתום ארעא – מחור עבירה לקנותה. קבליה – קבל עליה, סיפר דברי צעקתו לרבי וזירא. להגל – כשדורשין בהלכות הדרגל הוי מקבלין פני הרב. עני המהפך בחררה – מחור אחריה לזכות בה מן ההפך, או שיתנהג לו בעל הבית. נקרא רשע – שיויר לחייב. חבירו. לא הוי ידענא – שרב גידל מתעסק בה. דאינעא קמייחא – זו היא לי ראשונה בלקחתי מעולם. ולא מסמנא מילתא – אינה סימן טוב שימכור אדם מקחו הראשון.

ארעא דרבנן – הפך לתלמידים. ואף על פי שנתאבלו המעות – בתוך שלשים יום, דכי בעו קידושין למיחל – ליתניהו למעות, אפילו הכי חילי. לא למלוה דמו – דנימא: המקדש במלוה אינה מקודשת. ולא לפקדון דמו – דנימא: אם לא נשתיר בה שוה פרוטה אינה מקודשת, כדאמר ב"האיש מקדש" (קדושין מו,א). "התקדשי לי בפקדון" והלכה ומצאתו שנגבג או שנאבד, אם נשתיר בו שוה פרוטה – מקודשת בו. להוצאה ניתנה – מקמי דניתחלי קידושין. וכי אמר לה "התקדשי לי בה" – לאו דידה היא, ולא מידי ידית לה. אבל אלו – לא ניתנו לה להוציא, אלא על מנת שתתקדש בהן. ולהכי, כי אבדה – דידה אבדה, ולכי מטא זמנא – מקדש. וחזרה בה – בתוך שלשים אמר: אי אפשי בהן. ביטל אם עד שלא תרם ביטל – האומר לשלווה: צא ותרום, חזר ובטל מלדחיה לשלווה, או בפניו או שלא בפניו. דכי מעשה דמו – ואף על פי שלא חלו מיד – הוי מעשה מידא לחול אחר שלשים. והא דקרי ליה דיבור – משום דלאו מעשה ממש הוא. והניק בשליח – רבותא אשמעינן, אף על פי שלא יצא אחריו לכך אם אלא שפגע בו, ואמר לו – הרי בטל, ולא אמרין לצעורי בעלמא קא מכיז, והכי מפורשת בפרק "השולח". כל כמה דלא מנא גיבא – ליד האשה, לאו מידי הוא. וירדן ליד מוטא במחשבה – כגון גולמי כלים, דאמר ב"הכל שחשק" (תולין כה,א). כל שעתיד לשוף לשבץ ולגרר, ואמר התם דאבתי חסרון מלאכה וטוהריו, ואם חישב עליה שלא לשוף והלא לשבץ – הביאתו מחשבה זו ליד גמר מלאכה מכאן ולהבא. ואין עולין ממוטא – משקבלוה. אלא בשינוי מעשה – שיעשה בה מעשה לקלקלם, שישרבם או ינקבם. וכן עד שלא יקבלו מוטא – אין עולין מתורת קבלת טומאה שירדו במחשבה זו, אלא בשינוי מעשה, עד שיתחיל לשוף לשבץ ולגרר.

מעשה

לקדושי איתתא לבריה – ומיירי דארצוי ארצי קמיה ושתיק. דלשויה שליח אמר לעיל (מהב, ד) דלא חציף איניש דמשוי אביו שליח. אבל הכא דארצוי ארצי ושתיק – איבא למימר דסמך עליו. עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה בו – פירש בקונטרס: דמיירי בחררה של הפקר. וקשה, מהא דתנן ב"שנים אוהין" (בבא מציעא יא,א) ראה את

המציאה ונפל לו עליה, או שפירש טליתו עליה, ובא אחר ונטלה – הרי היא שלו. וכן דאקאמר התם (שם): מי שליטת מקצת הפאה ופירש טליתו עליה – מעבירין אותו הימנה. ואמאי? עני מהפך בחררה הוא! ואומר רבינו תם: דאיסור דמהפך דנקט הכא לא שייך אלא דוקא כשורצה העני להרויח בשכירות, או כשורצה לקנות דבר אחד וחבירו מקדים וקונה, והוי דומיא דרב גידל. ומשום הכי קאמר דנקרא רשע, כי למח מחזור על זאת שטרחה בה חבירו – לך ויחטור במקום אחר. אבל אם היתה החררה דהפקר – ליכא איסור, שאם לא זכה בואת – לא ימצא אחרת. ומיהו, קשה מהויה דפרק "לא יפטר" (בבא בתרא כא,ב). דקאמר התם: מרחיקין מן הדג כמלא ריצת הדג, אף על פי שהוא של הפקר ונראה דהתם היינו טעמא מפני שהוא יורד לאומנתו, כי ההיא דקאמר דהתם (שם): האי בר מבואה דאוקי ריחא, ואתא בר מבואה ואוקי בהדיה – מצי לעכובי עליה, דקאמר ליה: דקא פסקת לחיותאי. ועוד אמר רבינו מאיר אביו של רבינו תם: דמיירי בדג מת, שכן דרך הדייגים להשיג במצודות דג מת, והדיגים מתאספים שם סביב אותו הדג. וכיון שזה פירש מצודתו תחילה, ועל ידי מעשה שעשה זה מתאספים שם סביב, ודאי אם היה חבירו פורש – הוה כאלו גחל לו, ויכול לומר לו: תוכל לעשות כן במקום אחר. ומכאן נראה למחור דרב רבינו יצחק שאסור למלמד להשכיר עצמו לבעל הבית שיש לו מלמד אחר בביתו כל זמן שהמלמד בביתו, שאמור שהוא שכיר שם – לך המלמד במקום אחר להשתכר שם. אם לא עלה בעל הבית דאין רצונו לעכב המלמד שלו. אבל אם שכר בעל הבית מלמד אחד – יכול בעל הבית אחר לשכור אותו מלמד עצמו, ואינו יכול לומר לו הבעל הבית: לך שכור מלמד אחר. דנימא ליה: אין רצוני אלא לזה, שחרי כבודוהו לי שזה ילמוד בני יפה ממלמד אחר.

מיד

רבי אבא לא נחית לה – משום דהפך דה רב גידל. לא מר נחית לה, ולא מר נחית לה, ומיתקראי ארעא דרבנן. "וכן האומר לאשה התקדשי לי כו'". לא בא אחר וקידשה בתוך שלשים, מהו? רב ושמואל דאמרי תרין: מוקדשת, ואף על פי שנתאבלו המעות. מאי טעמא? הני זוי לא למלוה דמו, ולא לפקדון דמו. לפקדון לא דמו – פקדון ברשותא דמרא קא מתאפלי, והני ברשותא דידה קא מתאפלי. למלוה נמי לא דמו – מלוה להוצאה ניתנה, הני בתורת קידושין ותיבניהו ניהליה. לא בא אחר וקידשה וחזרה בה, מהו? רבי יוחנן אמר: חוזרת, אתי דיבור ומכבט דיבור. ריש לקיש אמר: אינה חוזרת, לא אתי דיבור ומכבט דיבור. איתביה רבי יוחנן לריש לקיש: ביטל, אם עד שלא תרם ביטל – אין תרומתו תרומה. והא הכא, דדיבור ודיבור הוא, וקאתי דיבור ומכבט דיבור! – שאני נתינת מעות ליד אשה, דכי מעשה דמו, ולא אתי דיבור ומכבט מעשה. איתביה: השולח גט לאשתו והגיע בשליח, או ששלח אחריו שליח, ואמר לו "גט שנתי לך בטל הוא" – הרי זה בטל. והא נתינת גט ליד שליח דכי נתינת מעות ליד אשה דמי, וקתני: הרי זה בטל! – התם נמי, כל כמה דלא מנא גיבא לידה – דיבור ודיבור הוא, אתי דיבור ומכבט דיבור. איתביה: ריש לקיש לרבי יוחנן: כל הפכים יורדן ליד טומאתן במחשבה, ואין עולים מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה.

מעשה

1 **מיד** מחשבה מיקחא תפיק — תימזה: ליפרוך נמי גבי תרומה לעיל, לרבי יוחנן דקאמר אם
2 עד שלא תרם ביטל — אין תרומתו תרומה, אבל אם משתרים ביטל — תרומתו
3 תרומה. ואפילו תרם השליח במחשבה, דהא תרומה ניטלת באומד ומחשבה, אלמא לא אתי
4 דיבור ומבטל דיבור ויש לומר: דמחשבה דתרומה היה יודע דכמעשה דמי, דכתיב (במדבר

5 יח) "ונחשב לכם", והוי כאילו תרם בידים ואפילו

6 מעשה אינו מוציא, ואפילו תרם אחד כך כריו

7 אחד מחשבת השליח. אבל גבי טומאה — אין

8 המחשבה מטמאתו, אבל מביאתו לידי תורת

9 קבלת טומאה. ואותה הבאה — יכולה להתבטל,

10 דהביל מודים דעל ידי המעשה מתבטלת. אם כן

11 תתבטל על ידי מחשבה! לא קידשה עצמה

12 חזורה בה מנו — נראה לפרש: חזורה בה כלא

13 אמירתה לשליח. דאי אמירה לשליח "אין רצוני

14 שתקדשני" — פשיטא דאינה מקודשת, דאטו

15 משום דאמרה לו "תהיו לי שליח לקדשני" לא

16 מציא חזרות?

17 **אם** ביטל עד שלא תרם בו — הבא לא משני

18 כדלעיל: שאני נתינת מעות ליד האשה

19 דכמעשה דמי — היינו משום דהבא ליכא נתינת

20 מעות אלא דיבור לבד. **מתורת** גט לא בטליה

21 פירוש: דמסתמא אינו מתכוין לבטל אלא

22 השליח. ולפי זה, אם אמר בפירוש "אני מבטל הגט

23 עצמך" — שהוא בטול, ופסול לגרש בו. ובפרק

24 "השולח" (גיטין לבב), גרסי: גיטא גופיה מי קא

25 בטל, משמע שאין הגט מתבטל. וצריך לפרש:

26 אתה סבור שהגט יכול ליפסל בבטול? ולא היא.

27 דהרי הוא כמו מעות שאינן מתבטלות, דמאחר

28 דהגט כתוב כהלכתו — אינו יכול לבטלו, ואם

29 יצאה — יחזור ויגרש בו.

אפילו

1 **מעשה מוציא מיד מעשה ומיד מחשבה, מחשבה אין**

2 **מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה. בשלמא**

3 **מיד מעשה לא מפקה - דלא אתי דיבור ומבטל**

4 **מעשה, אלא מיד מחשבה מיהא תפיק! - שאני**

5 **מחשבה דטומאה, דכי מעשה דמי, וכדרב פפא. דרב**

6 **פפא רמי: פתיב "כי יתן" וקרנין "כי יתן" הא פיצד?**

7 **"כי יתן" דומיא ד"יתן", מה יתן - דניחא ליה,**

8 **אף יתן - דניחא ליה. רב וביד מתני להא שמענתא**

9 **אהא: וכן היא שנתנה רשות לשלוחה לקדשה,**

10 **והלכה היא וקדשה את עצמה, אם שלח קדמו**

11 **- קידושיה קידושין, ואם של שלוחה קדמו - אין**

12 **קידושיה קידושין. לא קדשה את עצמה וחזרה בה,**

13 **מהו? רבי יוחנן אמר: חזרה, וריש לקיש אמר: אינה**

14 **חוזרת. רבי יוחנן אמר: חזרה, אתי דיבור ומבטל**

15 **דיבור. ריש לקיש אמר: אינה חוזרת, לא אתי דיבור**

16 **ומבטל דיבור. אייתיביה רבי יוחנן לריש לקיש: ביטל,**

17 **אם עד שלא תרם ביטל - אין תרומתו תרומה! אמר**

18 **רבא: הכא במאי עסקינן - בגון שקדם בעל הבית**

19 **ותרם את פריו, דהוה ליה מעשה. אייתיביה ריש**

20 **לקיש: כל הפלים יורדים לידי טומאתן במחשבה,**

21 **ואין עולין מטומאתן אלא בשנינו מעשה, מעשה מוציא מיד מעשה ומיד מחשבה, מחשבה**

22 **אינה מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה. בשלמא מיד מעשה לא מפקה - לא אתי**

23 **דיבור ומבטל מעשה, אלא מיד מחשבה מיהא תפיק! - אמר ליה: שאני מחשבה דטומאה,**

24 **דכי מעשה דמי, וכדרב פפא. דרב פפא רמי: פתיב "כי יתן" וקרנין "כי יתן", הא פיצד?**

25 **"כי יתן" דומיא ד"יתן", מה יתן? דניחא ליה, אייתיביה רבי**

26 **יוחנן לריש לקיש: השולח גט לאשתו והגיע בשליח, או ששלח אחריו שליח, ואמר לו "גט**

27 **שנתתי לך בטל הוא" - הרי זה בטל. תיובתא דריש לקיש! תיובתא. והילכתא פותיה דרבי**

28 **יוחנן, ואפילו בקמפיתא. ואף על גב דאיכא למימר: שאני נתינת מעות ליד אשה דכמעשה**

29 **דמי, אפילו הכי אתי דיבור ומבטל דיבור. קשיא הילכתא אהילכתא: אמרת: הילכתא פרבי**

30 **יותן, וקיימא לן: הילכתא פרב נחמן. דאיבעיא להו: מהו שיחזור ויגרש בו? רב נחמן אמר:**

31 **חזור ומגרש בו, רב ששת אמר: אינו חזור ומגרש בו. וקיימא לן הילכתא פותיה דרב נחמן!**

32 **- נהי דבטליה מתורת שליח, מתורת גט לא בטליה. "מקודשת לשני". אמר רב: מקודשת**

33 **לשני לעולם. ושמואל אמר: מקודשת לשני עד שלשים יום, לאחר שלשים יום פקעי קידושי**

34 **שני, ונמרי קידושי ראשון. תיב רב חסדא וקא קשיא ליה: קידושי שני במאי פקעי? - אמר**

35 **ליה רב יוסף: מר ארישא מתני לה, וקשיא ליה. רב יהודה אסיפא מתני לה, ולא קשיא**

36 **ליה: "מעבשיו ולאחר שלשים יום וכו'" אמר רב: מקודשת, ואינה מקודשת לעולם. ושמואל**

37 **אמר: מקודשת ואינה מקודשת אלא עד שלשים יום, לאחר שלשים פקעי קידושי שני ונמרי**

38 **קידושי ראשון. לרב מספקא ליה אי תנאה תואי אי חזרה תואי, לשמואל פשיטא ליה דתנאה**

39 **תואי. ובפלוגתא דהני תנאי, דתנאי: "מהיום ולאחר מיתה" - גט ואינו גט, דברי חכמים.**

40 **רבי אומר: כזה גט. - ונימא רב: הלכה פרבנן, ונימא שמואל: הלכה פרבי! - צריקא, דאילו**

41 **אמר רב: הלכה פרבנן - הוה אמינא: התיב דלרחוקה קאתי, אבל הכא דלקרובה קאתי**

42 **- אימא מודה ליה לשמואל, דתנאה תואי. ואי אמר שמואל: הלכה פרבי - הוה אמינא:**

43 **התיב הוא דאין גט לאחר מיתה, אבל הכא דיש קידושין לאחר שלשים - אימא מודה ליה**

44 **לרב, צריקא. אמר אבין: ולטעמיה דרב, בא אחד ואמר לה "הרי את מקודשת לי מעבשיו**

45 **ולאחר שלשים יום" ובא אחר ואמר לה "הרי את מקודשת לי מעבשיו ולאחר עשרים יום"**

1 מעשה מוציא מיד מעשה — התחיל לשוף — ביטל מהם תורת גמר מלאכה לשם כלי,
2 בין שירד להו על ידי מעשה — שהחליק וגילה דעתו שאין מחוסרין עוד תיקון, בין שירד
3 להו על ידי מחשבה. מחשבה אינה מוציאה — חישב עליון לשוף לשבץ אחר שחישב
4 עליון שלא לשוף שלא לשבץ — אין יוצאין מידי מחשבתן הראשונה. דכי מעשה דמיא

5 — דרחמנא קרייה מעשה, דכתיב "כי יתן" והיינו

6 בידים, ואף על גב דמחשבה בעלמא הוא,

7 דאפילו נפלו ממילא וניחא ליה — הוי הכשר,

8 ומיקרי "כי יתן". להא שמענתא — דרבי יוחנן

9 וריש לקיש, וכן היא שנתנה בו — משנה היא,

10 לקמן בפרק בתרא. וחזרה בה — בין בפני שליח

11 בין שלא בפניו. אינה חוזרת — ולקמן מותבין

12 ליה מהא דהשולח גט. ואפילו בקמפיתא — גבי

13 מתניתין לא בא אחד וקידשה וחזרה בה —

14 קיימא לן הילכתא כרבי יוחנן, דאתי דיבור

15 ומבטל דיבור. מהו שיחזור ויגרש בו — בגט,

16 לאחר שאמר לשליח: גט שנתתי לך בטל הוא,

17 לעולם — אין בטלין לאחר שלשים, שהרי ניתן

18 לה זמן לחול בתוך שלשים, שיהו כולן פנוין

19 מקדושי ראשון. ושמואל אמר בו — לקמן פריך

20 עלה רב חסדא. מר ארישא — דמתניתין, ולא

21 אמר "מעבשיו" מתני לה להך פלוגתא, ומשום

22 דהכי קשיא ליה למר מאי דקשיא ליה. מקודשת

23 ואינה מקודשת לעולם — ואפילו לאחר שלשים

24 עומדת בספק קידושי שניהם, ואסורה לשניהם

25 בלא גט האחד, כדמפרש טעמא לקמן. ושמואל

26 אמר — אינה בספיקא אלא עד שלשים יום.

27 שמוא ימות הראשון ולא יגמור הקדושין, ונמצאו

28 קדושי שני דיילי למפרע. מספקא ליה — האי

29 קדושי שני אי תנאה תואי אם לא אחזור בי

30 בתוך שלשים — יחזו קדושין מעבשיו. אי חזרה

31 הוי — ממאי דקאמר "מעבשיו", וקאמר: איני

32 אומר "מעבשיו" אלא התקדשי לי לאחר

33 שלשים. והלכך, לעולם היא בספיקא, דאי הוי

34 תנאה — קידושי ראשון חיילי, קדושי שני לא

35 חיילי. ואם חזרה הוי — קידושי שני חיילי,

36 קידושי ראשון לא חיילי. לשמואל פשיטא ליה

37 דתנאה הוי — הילכך: כל שלשים יום הוי

38 קידושין תלויין, שמוא יחזור בו. משלשים ואילך

39 — גמרו. ונא ויניי גט — מספקא ליה האי "ולאחר

40 מיתה" אי הוי תנאה: מהיום ויהיה גט אם אמות,

41 ולכשימות נמצא גט למפרע מאותו יום, אי

42 חזרה הוי, חזרו בו מהיום ואמרו: גט ללאר

43 מיתה — ולא אמר כלום, דאין גט לאחר מיתה

44 — דכיון דמית היכי מגרש? כזה גט — דתנאה

45 הוי. התיב — הוא דאיכא לספוקי ולמימר חזרה

46 הוי, משום דלרחוקה אתי, וקשה בעיניו לרחקה

47 ולגרשה, ולהכי הדר ביה ממעבשיו. אבל

48 הבא, לקרובה קאמר — כל מה דמצי לקרובה

49 מקרב לה. ובי אמר "לאחר שלשים" — לא חדר

50 ביה מ"מעבשיו". התיב — הוא דאמר תנאה הוא

51 ולא חזרה, דאדם יודע דאין גט לאחר מיתה,

52 ומידי דכדי לא עביד איניש דאמר. אבל הבא —

53 דיש קדושין לאחר שלשים יום, אם לא קדשה

54 אחר בנתיים — אימא דילמא הוי חזרה, ולא

55 רצה לקדשה מעבשיו שמוא דעתו על אחרת,

56 וימלך בתוך שלשים יום, קמשמע לן. ולטעמיה

57 דרב — דמספקא ליה בחזרה ותנאה, בא אחד

58 ואמר "מעבשיו ולאחר שלשים" ובא אחד ואמר

59 "מעבשיו ולאחר עשרים", שכלו של שני בתוך

60 של ראשון. ואם דראשון חזרה — הוה להו דשני

61 קידושין, דהא ראשון הדר ביה מ"מעבשיו".

לִיד הַאִשָּׁה, דְּכַמְעָשָׁה דָּמִי, שְׁהָרִי יֵשׁ בָּאָן מַעֲשָׂה קֶטֶן, אֲפִילוּ הָכִי
 אֲתִי דִּיבּוּר וּמִבְטֵל דִּיבּוּר. מַקְשָׁה הַגְמָרָא, קְשִׁיָּא הִלְכָתָא אֲהִילְכָתָא,
 אֲמַרְתָּ הִלְכָתָא בְּרַבִּי יוֹחָנָן שְׁדִיבּוּר מִבְטֵל דִּיבּוּר, וְקִיָּמָא לֵן
 שְׁהִילְכָתָא בְּרַב נַחֲמָן בַּהֲלָכָה שְׁתּוּבָאָר לַחֲלֹן, דְּאִיבִיעָא לְהוּ לִגְבִי
 בַעַל שְׁשֹׁלַח גֵּט לֵאשְׁתּוֹ וּבִטְלוּ, מָהוּ שְׁיִחוּר הַבַּעַל וְיִגְרַשׁ בּוֹ –
 בְּאוּתוֹ גֵּט, רַב נַחֲמָן אָמַר, חִזּוּר הַבַּעַל וּמִגְרַשׁ בּוֹ, וְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר,
 אֵינּוּ חִזּוּר וּמִגְרַשׁ בּוֹ, וְקִיָּמָא לֵן בְּגִיטִין (לִב): שְׁהִילְכָתָא בְּתוֹתִי דְרַב
 נַחֲמָן, וְהִבְיָנָה הַגְמָרָא שְׁתַּמּוּ הוּא כִּיּוֹן שְׁאִין דִּיבּוּר מִבְטֵל דִּיבּוּר.
 מִתְרַצָּת הַגְמָרָא, שְׁאִין טַעְמָו שֶׁל רַב נַחֲמָן מִשּׁוּם שְׁאִין דִּיבּוּר מִבְטֵל
 דִּיבּוּר, אֲלֵא נְהִי דְבִפְלִיָּה מְתוֹרֶת שְׁלִית – אָף שְׁבִיטֵל אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ
 לַגְרֶשָׁה, אֲבָל אֶת הַגֵּט עֲצָמוּ מְתוֹרֶת גַּם לֹא בְּפִלִיָּה, וְלֹכֵן אֲפֻשֶׁר
 לַגְרֶשׁ בּוֹ:
 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה (נַח): הָאוּמֵר לֵאשָׁה הָרִי אֶת מְקוּדֶשֶׁת לִי לֵאחֹר
 שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וּבֵא אַחֵר וּקִדְּשָׁה בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים יוֹם, מְקוּדֶשֶׁת לְשָׁנִי:
 הַגְמָרָא מְבִיאָה מַחְלוקֶת בְּבִיאוֹר דְּלִיָּא אָמַר רַב, מִה שְׁשֵׁנִי
 שְׁמִקְדָּשֶׁת לְשָׁנִי, הֵינִי לְעוֹלָם, כִּיּוֹן שְׁקִידָשָׁה לְפָנֵי שְׁחָלוּ קִידוּשִׁי
 הָרֵאשׁוֹן. וְשִׁמּוּאֵל אָמַר, מְקוּדָּשֶׁת לְשָׁנִי רַק עַד סוֹף שְׁלִשִׁים יוֹם,
 וְלֵאחֹר שְׁלִשִׁים יוֹם פְּקָעִי – פּוֹקְעִים, מִתְבַּטְּלִים קִידוּשִׁי הַשֵּׁנִי, וְנִמְרִי
 – חֲלִים לַגְמָרִי קִידוּשִׁי הָרֵאשׁוֹן. מַקְשָׁה הַגְמָרָא, וְהִבֵּי רַב חֲסֵדָא, וְקָא
 קְשִׁיָּא לִיה עַל דְּבִרֵּי שְׁמוּאֵל, קִידוּשִׁי הַשֵּׁנִי בְּמֵאָה פְּקָעִי – כִּיצַד הֵם
 מִתְבַּטְּלִים, וְהָרִי קִדְּשָׁה לְפָנֵי שְׁחָלוּ קִידוּשִׁי הָרֵאשׁוֹן. מְבִיאָה
 הַגְמָרָא בִּיאוֹר אַחֵר מַחְלוקֶת רַב וְשְׁמוּאֵל, אָמַר לִיה רַב יוֹסֵף לִב
 חֲסִידָא, מִר אֲרִישָׁא מְתַנִּי לָהּ – מִר שׁוֹנֵה אֶת מַחְלוקֶת לִגְבִי
 הָרִישָׁא וְלֹכֵן קְשִׁיָּא לִיה קוּשִׁיָּא זֶה, וְאֵילוּ רַב הִנּוּדָה, אֲפִסְפָּא מְתַנִּי לָהּ,
 וְלֹא קְשִׁיָּא לִיה קוּשִׁיָּתָךְ. מִבְּאֵרֶת הַגְמָרָא, שְׁנִינוּ בְּסִיפָא, הָאוּמֵר
 לֵאשָׁה הָרִי אֶת מְקוּדֶשֶׁת לִי מִעֲכָשְׁי וְלֵאחֹר שְׁלִשִׁים יוֹם וְכוּ', אִם
 בֵּא אַחֵר וּקִדְּשָׁה בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים יוֹם, מְקוּדֶשֶׁת וְאֵינָה מְקוּדֶשֶׁת/
 כְּלוּמַר סַפֵּק מְקוּדֶשֶׁת, וּבִזְוָה נַחֲלָקָא אָמַר רַב, 'מְקוּדָּשֶׁת וְאֵינָה
 מְקוּדָּשֶׁת' לְעוֹלָם. וְשִׁמּוּאֵל אָמַר, 'מְקוּדָּשֶׁת וְאֵינָה מְקוּדָּשֶׁת' אֲלֵא עַד
 סוֹף שְׁלִשִׁים יוֹם, כִּיּוֹן שִׁיתָבֵן שִׁימוֹת הָרֵאשׁוֹן וִיחִלוּ קִידוּשִׁי הַשֵּׁנִי,
 אֶךְ לֵאחֹר שְׁלִשִׁים יוֹם, פְּקָעִי בּוּדָאוֹת קִידוּשִׁי הַשֵּׁנִי, וְנִמְרִי – חֲלִים
 לַגְמָרִי קִידוּשִׁי הָרֵאשׁוֹן. מִבְּאֵרֶת הַגְמָרָא, לְרַב מִסְפָּקָא לִיה – רַב
 הִסְתַּפֵּק לִגְבִי לִשׁוֹן 'מַעֲכָשִׁי וְלֵאחֹר שְׁלוֹשִׁים יוֹם' שְׁאִמֵּר הָרֵאשׁוֹן,
 אִי לִשׁוֹן 'תִּנְגָּה' הוּא, וְכֵאלוּ קִדְּשָׁה בְּתַנְאִי שְׁלֵא חִיזוּר בּוֹ בְּאוֹתָם
 יָמִים, וּמִמִּילָא אִם לֹא חִזּוּר בּוֹ חָלוּ קִידוּשִׁי הַגְמָרִי, אִי לִשׁוֹן 'תּוֹרָה'
 הוּא, שְׁחִזּוּר בּוֹ מִמָּה שְׁקִידָשָׁה 'מַעֲכָשִׁי' וְרִצּוֹנוֹ לְקִדְּשָׁה רַק
 לֵאחֹר שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וּמִמִּילָא יָכוֹל הַשֵּׁנִי לְקִדְּשָׁה בִּינְתֵימִי, וְכִיּוֹן
 שֵׁשׁ סַפֵּק בְּלוּשׁוֹן הָרִי הֵיא סַפֵּק מְקוּדֶשֶׁת לְשִׁנְיָה לְעוֹלָם.
 וְלִשְׁמוּאֵל, פְּשִׁיטָא לִיה דְּלִשׁוֹן זֶה תִּנְגָּה הוּא, וּקִדְּשָׁה בְּתַנְאִי שְׁלֵא
 יִחִזּוּר בּוֹ, וְלֹכֵן רַק בְּתוֹךְ הַזְמָן הֵיא סַפֵּק מְקוּדֶשֶׁת, שְׁמָא יִחִזּוּר בּוֹ
 הָרֵאשׁוֹן וִיחִלוּ קִידוּשִׁי הַשֵּׁנִי, אֶךְ לֵאחֹר שְׁלוֹשִׁים יוֹם וְלֹא חִזּוּר בּוֹ,
 חָלוּ קִידוּשִׁי הַגְמָרִי.
 הַגְמָרָא תוֹלָה אֶת מַחְלוקֶת רַב וְשְׁמוּאֵל בַּמְּחֻלְקוֹת תְּנֵאמִי:
 וּמַחְלוקֶת תְּלוּיָה בְּפִלּוּתָא דְּהִנֵּי תְנֵא, דְּתַנְיָא בְּתוּסַפְתָּא (גִּיטִין
 פ"ה ה"ג), הַנּוֹתָן לֵאשְׁתּוֹ גֵּט וְאוּמֵר לָהּ 'הָרִי זֶה גִּיטְךָ מִהֵימִן וְלֵאחֹר
 מִיָּתֶה' הָרִי זֶה גֵּט וְאֵינִי גֵּט' – סַפֵּק גֵּט, דְּכִרִי חֲכָמִים. רַבִּי אוֹמֵר, בְּתָה
 גֵּט – גֵּט כּוֹזֵה הוּא כֹּשֶׁר. וְהֵינִי כִיּוֹן שְׁחֲכָמִים הִסְתַּפְקוּ כְּסַפְקוֹ שֶׁל
 רַב, הֵאֵם כּוֹוֹנֵתוֹ לַגְרֶשָׁה בְּתַנְאִי שִׁימוֹת, וּמִמִּילָא כְּשִׁמְתָּ חָל הַגֵּט
 לַמַּפְרַע, אוֹ שְׁחִזּוּר בּוֹ מִלְשׁוֹן 'מִהֵימִן' וְרִצּוֹנוֹ לַגְרֶשָׁה לֵאחֹר מִיָּתֶה.
 וְכִיּוֹן שְׁאִין מֵת יָכוֹל לַגְרֶשׁ אֵינָה מִגּוֹרֶשֶׁת. וְאֵילוּ דַּעַת רַבִּי כִּסְבֵּרֶת
 שְׁמוּאֵל שְׁבוּדָאִי כּוֹוֹנֵתוֹ לַגְרֶשָׁה בְּתַנְאִי שִׁימוֹת, וְלֹכֵן כְּשִׁמְתָּ חָל
 הַגֵּט לַמַּפְרַע. מַקְשָׁה הַגְמָרָא, אִם כֵּן לְמָה נַחֲלָקוּ רַב וְשְׁמוּאֵל לִגְבִי
 מִשְׁתַּנִּינֵי, וְנִימָא רַב רַק 'חֲלָכָה בְּרַבָּנִי', וְנִימָא שְׁמוּאֵל רַק 'חֲלָכָה
 בְּרַבִּי', וּמִזְבֵּן שְׁכַשְׁם שְׁנַחֲלָקוּ בְּגִירוּשִׁין יִחֲלָקוּ בְּקִידוּשִׁין. מִתְרַצָּת
 הַגְמָרָא, צְרִיכָא, הוֹרַצְרוֹ לַפְרֵשׁ אֶת מַחְלוקֶת בְּקִידוּשִׁין, כִּיּוֹן
 דְּאֵילוּ אָמַר רַב 'חֲלָכָה בְּרַבָּנִי', תּוֹה אֲמִינָא שְׁרַק הָתָם יִתְכֵּן שְׁהִתְכוּחוּ
 לַחֲזוּר בּוֹ וְלַגְרֶשָׁה לֵאחֹר מִיָּתֶה, כִּיּוֹן דְּלִרְחֻקָּה קָאָתִי – הוּא בֵּא
 לַגְרֶשָׁה וְלַהֲרַחֲקָה, וְרִצּוֹנוֹ לַדְּחוּת זֹאת, אֲבָל הָכָא דְּלִקְרוּבָה קָאָתִי
 – שְׂבָא לְקִדְּשָׁה וְלַקְרָבָה אֵלִיו, אֲמָא שְׂרַב מוֹדָה לִיה לְשְׁמוּאֵל,

מוֹסִיפָה הַמִּשְׁנָה, מַעֲשָׂה שְׁנַעֲשָׂה בְּכָלִי מוֹצִיא בֵּין מִיד מַעֲשָׂה וּבֵין
 מִיד מַעֲשָׂה שְׁהַחֲשִׁיבוּהוּ כְּכָלִי גִמּוּר, אֲבָל מַעֲשָׂה לְבַטְלוּ מִתּוֹרַת
 כָּלִי אִין מוֹצִיאָה לֹא מִיד מַעֲשָׂה וְלֹא מִיד מַעֲשָׂה שְׁהַחֲשִׁיבוּהוּ כְּכָלִי
 גִמּוּר. וְקִשָּׁה, בְּשִׁלְמָא מַחֲשָׁבָה מִיד מַעֲשָׂה לֹא מַסְפָּקָה – אֵינָה
 מוֹצִיאָה, כִּיּוֹן דְּלֹא אֲתִי דִּיבּוּר וּמִבְטֵל מַעֲשָׂה, וְאִין מַחֲשָׁבָה עֲדִיפָה
 מִדִּיבּוּר, אֲלֵא מַחֲשָׁבָה מִיד מַעֲשָׂה מִיָּתֶה תְּפִיק – מִכָּל מִקּוֹם
 תּוֹצִיא, כֹּשֶׁם שְׁלַרְבִי יוֹחָנָן דִּיבּוּר מִבְטֵל דִּיבּוּר. מִתְרַצָּת הַגְמָרָא,
 שְׁאִין מַעֲשָׂה דְּמוּמָאָה דְּכִי מַעֲשָׂה דְּמִי – דִּינָה כְּמַעֲשָׂה, וְכִדְרַב
 פְּסָא, דְּרַב פְּסָא רְמִי – הַקְשָׁה סְתִידָה, בְּפִסּוֹק הַמִּלְמַד שְׁפִירוֹת
 מִקְבֵּלִים טוּמְאָה רַק אִם נִרְטְבוּ אַחֲרֵי שְׁנַתְּלָשׁוּ נֶאמַר (וִיקְרָא י"א ל"ח)
 וְכִי יִתֵּן מִיָּם עַל זֶרַע, וְכִתִּיב 'כִּי יִתֵּן', וְלֹא 'יִתֵּן', בְּאוּפֵן שְׁאֲפֻשֶׁר
 לְקִרְוָא 'יִתֵּן', כְּלוּמַר בְּכוּנָה, וְקִרְיָנִי 'כִּי יִתֵּן', וְהֵינִי נְתִינָה מֵאִלְיָה,
 הָא בִּיצֵר, אֲלֵא יֵשׁ לְדִרּוֹשׁ, 'כִּי יִתֵּן' – נְתִינָה מֵאִלְיָה מוֹעִילָה רַק
 אִם הִיא דוּמָאָה דְּכִי יִתֵּן, וְהֵינִי מִה 'יִתֵּן' מִשְׁמַעוֹתוֹ דְּנִיחָא לִיה
 בְּנִתְיָנָה, אָף 'יִתֵּן' דְּנִיחָא לִיה, מִצָּמַצַּם שְׁמַחְשֵׁבוֹ שְׁהוּא רּוֹצֵה
 בְּנִתְיָנָה זֶה נַחֲשֶׁבֶת בְּנִתְיָנָה בִּידִים, וּמוּכָב שְׁמַחְשָׁבָה הַמְכַשִּׁירָה
 לְקַבֵּל טוּמְאָה דִּינָה כְּמַעֲשָׂה.
 הַגְמָרָא מְבִיאָה לִשׁוֹן אַחֲרָת בַּמְּחֻלְקוֹת זֶה רַב וְכִיד מְתַנִּי לָהּ
 שְׁמִעְתָּתָא אָהָ – שׁוֹנֵה אֶת מַחְלוקֶת רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישִׁי לְקִישׁ עַל
 הַמִּשְׁנָה לְקַמֵּן (ע"ט). וְכֵן הִיא – אִשָּׁה שְׁנִתְּנָה רְשׁוּת לְשִׁלּוּחָהּ
 לְקִדְּשָׁה, וְחֲלָכָה הִיא וְקִדְּשָׁה אֶת עֲצָמָה לְאִדָּם אַחֵר, אִם הַקִּדְּוִשִׁין
 שְׁלָהּ קָדְמוֹ, קִידוּשִׁי קִידוּשִׁי, וְאִם הַקִּדְּוִשִׁין שְׁל שְׁלּוּחָהּ קָדְמוֹ, אִין
 קִידוּשִׁי קִידוּשִׁין. וּבִזְוָה נַחֲלָקוּ, אִם לֹא קִדְּשָׁה אֶת עֲצָמָה לְאִחֵר,
 וְחִזּוּרָה מִה מִמִּינוֹי הַשְּׁלִיחָה, מָהוּ, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, חִזּוּרָה, וְרִישׁ לְקִישׁ
 אָמַר, אֵינָה חִזּוּרָה, מִבְּאֵרֶת הַגְמָרָא, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר חִזּוּרָה, כִּיּוֹן
 שְׁאֲתִי דִּיבּוּר הָאִשָּׁה וּמִבְטֵל אֶת דִּיבּוּר מִינוֹי הַשְּׁלִיחָה, כִּיּוֹן שְׁאִין עֲמוֹ
 מַעֲשָׂה כָּלִל, וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר אֵינָה חִזּוּרָה, כִּיּוֹן שְׁלֹא אֲתִי דִּיבּוּר
 וּמִבְטֵל דִּיבּוּר, אָף שְׁלֹא הִיָּה עֲמוֹ שׁוּם מַעֲשָׂה.
 מַקְשָׁה הַגְמָרָא: אֲתִיבָהִי רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישׁ לְקִישׁ מַמְשֵׁנָה בְּתִרּוּמוֹת
 (פ"ה מ"ד), הַמִּנְהַג שְׁלִיחַ הַתְּפִירִשׁ תִּרְמוּמָה מִפְּרִיטוֹתֵי, וּבִפְּסָל אֶת
 הַשְּׁלִיחוֹת, אִם עַד שְׁלֵא תִרַם הַשְּׁלִיחַ בִּפְּסָל, אִין תִּרְמוּתוֹ תִּרְמוּמָה,
 וּמוּכָב שְׁדִיבּוּר מִבְטֵל דִּיבּוּר. מִתְרַצָּת הַגְמָרָא, אָמַר רַבָּא, הָכָא
 בְּמֵאָה עֶשְׂרִינָן, בְּגוֹן שְׁקָרָם פְּעִל הַכִּתִּי, וְתִרַם אֶת בְּרִי' עֲצָמוֹ, דְּתוֹה
 לִיה מַעֲשָׂה הַמִּבְטֵל אֶת הַשְּׁלִיחוֹת, וְלֹא רַק דִּיבּוּר. מַקְשָׁה הַגְמָרָא,
 אֲתִיבָהִי רִישׁ לְקִישׁ, מַמְשֵׁנָה בְּכָלִים (פ"ה מ"ט), כָּל הַכָּלִים יוֹרְדִין
 לִידִי קִבְּלָת מוּמָאָתָן בְּמַעֲשָׂה בְּלָבָד, וְאִין עוֹלִים מִטּוּמְאָתָן – מִלְּקַבֵּל
 טוּמְאָה, אֲלֵא בְּשִׁנּוֹי מַעֲשָׂה, וּמוֹסִיפָה הַמִּשְׁנָה, מַעֲשָׂה מוֹצִיאָה אֶת
 דִּין הַכָּלִי בֵּין מִיד מַעֲשָׂה וּבֵין מִיד מַעֲשָׂה, אֲבָל מַעֲשָׂה אִין מוֹצִיאָה
 אֶת דִּין הַכָּלִי לֹא מִיד מַעֲשָׂה וְלֹא מִיד מַעֲשָׂה. וְקִשָּׁה, בְּשִׁלְמָא
 מַחֲשָׁבָה מִיד מַעֲשָׂה לֹא מַסְפָּקָה – אֵינָה מוֹצִיאָה, כִּיּוֹן שְׁלֹא אֲתִי דִּיבּוּר
 וּמִבְטֵל מַעֲשָׂה, אֲלֵא מַחֲשָׁבָה מִיד מַעֲשָׂה מִיָּתֶה תְּפִיק – מִכָּל מִקּוֹם
 תּוֹצִיא, כֹּשֶׁם שְׁלַרְבִי יוֹחָנָן דִּיבּוּר מִבְטֵל דִּיבּוּר. מִתְרַצָּת הַגְמָרָא,
 אָמַר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁאִין מַעֲשָׂה דְּמוּמָאָה דְּכִי מַעֲשָׂה דְּמִי, וְכִדְרַב
 פְּסָא, דְּרַב פְּסָא רְמִי, בְּפִסּוֹק וְכִי יִתֵּן מִיָּם עַל זֶרַע' (שם) כְּתִיב 'יִתֵּן'
 לֹא וְכוּ', וּפְשֻׁטוֹת הַקְּרִיאָה הִיא 'כִּי יִתֵּן', וְקִרְיָנִי 'כִּי יִתֵּן', הָא בִּיצֵר,
 אֲלֵא יֵשׁ לְדִרּוֹשׁ 'כִּי יִתֵּן' דוּמָאָה דְּכִי יִתֵּן, מִה 'יִתֵּן' מִשְׁמַעוֹתוֹ
 דְּנִיחָא לִיה בְּנִתְיָנָה זֶה, אָף 'יִתֵּן' גַּם דְּנִיחָא לִיה, וּמוּכָב שְׁמַחְשֵׁבֶת
 הָאִדָּם הַרּוֹצֵה בְּנִתְיָנָה הַמִּים נַחֲשֶׁבֶת כְּאֵילוּ נִתְנָם בִּידִים, כִּיּוֹן
 שְׁלַעֲנִין קִבְּלָת טוּמְאָה דִּין הַמַּחֲשָׁבָה כְּמַעֲשָׂה. מַקְשָׁה הַגְמָרָא,
 אֲתִיבָהִי רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישׁ לְקִישׁ, מַמְשֵׁנָה בְּגִיטִין (ל"ב), הַשְּׁוֹלֵחַ גֵּט
 לֵאשְׁתּוֹ, וְהִנֵּי הַבַּעַל בְּשִׁלְיָה אוֹ שְׁשֹׁלַח אֲחֵרֵי שְׁלִית, וְאָמַר לוֹ גֵּט
 שְׁתַּתִּי לָךְ בְּטֵל הוּא, חֲרִי זֶה בְּטֵל וְאִין שְׁלִיחָה יָכוֹל לַגְרֶשׁ בּוֹ, וְקִשָּׁה
 עַל רִישׁ לְקִישׁ הָאוּמֵר שְׁדִיבּוּר לֹא מִבְטֵל דִּיבּוּר. מִסִּימָת הַגְמָרָא:
 אֲבָן תִּיּוֹבָתָא דְּרִישׁ לְקִישׁ – קוּשִׁיָּא זֶה עַל רִישׁ לְקִישׁ, תִּיּוֹבָתָא –
 קִשָּׁה, וְאִין עֲלִיָּה תְּשׁוּבָה.
 הַגְמָרָא מִבְּאֵרֶת אֶת הַהֲלָכָה בְּנִידוּן זֶה, אוּמֵרֶת הַגְמָרָא: וְהִילְכָתָא
 בְּתוֹתִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן שְׁדִיבּוּר מִבְטֵל דִּיבּוּר, וְאֲפִילוּ בְּקִמְיָתָא – בְּאוּפֵן
 הָרֵאשׁוֹן, לִגְבִי הַמְּקֹדֵשׁ אִשָּׁה לֵאחֹר זְמַן שְׁהִיא יָכוֹלָה לַחֲזוּר בָּהּ
 בִּינְתֵימִי, וְאָף עַל גֵּט דְּאִיבָא לְמִימַר שְׁשִׁאִי נְתִינָה מְעוֹת הַקִּדְּוִשִׁין

מסרתו להוציא את האשה מבעלה, ומיתה גם כן מועילה להוציא,
וכשהתחיל הגט לחול יצאה מרשות בעלה ונפטרה מיבום, ואף
שלא הסתיימו הגירושין ועדיין אסורה לאחרים, מכל מקום מה
ששייר הגט באישות, נמרתו המיתה, ובמיתתו הותרה לאחרים,
ואינה זקוקה ליבום. מקשה הגמרא, אמר ליה אביי, מי דמי – וכי
גט ומיתה דומים, שאפשר לצרפם כדי לפטרה מיבום, והרי גט
מוציא מרשות היבם, שהרי נעשית גרושת אחיו ואסורה לו,
ואילו המיתה של בעלה מנקה לנשות היבם, וכיון שסוים
הגירושין תלוי במיתה, והמיתה מחייבת ביבום, אין לצרף את
המיתה לגט כדי לפטרה מיבום.

הגמרא מיישבת באופן אחר את הקושיא מהמשנה: אלא אמר
אביי, ה"מ – בגיטין, פקדא מאי שאינה מתייבמת, אף שלרבי יוחנן
לא חל הגט, נזירה משום אדם שיגרש בלשון דומה, ויאמר הרי זה
גיטך מהיום אם פתך, שאם מת הרי זה גט גמור, שהרי גירשה
מעבשיו בתנאי שימות, והיא אסורה על אחי בעלה. וחיששו שאם
באומר מהיום ולאחר מיתה תתייבם האשה, יטעו לומר שאף
באומר מהיום אם מתי תתייבם, ולכן תינקו שתחלוץ ולא תתייבם.
מקשה הגמרא, ונזיר להיפך, שבאומר מהיום אם פתך, דתחלוץ,
אף שהיא פטורה, אפי' – מחמת האומר מהיום ולאחר מיתה שהיא
זקוקה לחליצה, ואם באומר 'מהיום אם מתי' לא תחלוץ, יטעו
ויפטרו מחליצה גם באומר 'מהיום ולאחר מיתה'. מתרצת הגמרא,
אם אהא אומר שבאומר מהיום אם מתי חולצת, יטעו לומר שגם
מתייבמת, וכיון שלפ' האמת היא פטורה מיבום, יעברו באיסור
אשת אח. מקשה הגמרא, אם כן ה"מ – באומר מהיום ולאחר
מיתה, נחשוש שאם אהא אומר שחולצת, מתייבמת, ויטעו לומר
שגם באומר מהיום אם מתי תתייבם, ושם היא אסורה. מתרצת
הגמרא, באומר מהיום ולאחר מיתה תתייבם, ואין צורך בלום,
שהרי היא באמת זקוקה ליבום, ואף שלכתחילה אמרו שתחלוץ,
רק חששו דרבנן הוא, שמה יאמרו שגם באומר מהיום אם מתי
מתייבמת, אך מחמת חשש זה לא החמירו לומר שלא תחלוץ:

משנה

משנתינו מונה תנאים מסוימים, שתולה בהם הבעל את חלות
הקידושין, ואופן קיומם: האומר לאשה, הרי את מקדשת לי
בפרוטתה, על מנת שאאתן לך מאתים וזו, הרי זו מקדשת, והוא –
המקדש יתן לה מאתים וזו, שהרי לא קבע זמן עד מתי יתן. אך אם
אמר על מנת שאאתן לך מאתים וזו מאתים – מעבשיו ועד שלשים יום,
אם נתן לה מאתים וזו בתוך שלשים יום, הרי היא מקדשת. ואם
לא – אם לא נתן לה בתוך שלשים יום, אינה מקדשת וכן אם אמר
לה על מנת שיש לי מאתים וזו, הרי זו מקדשת ובלבד שאכן יש
לו, אף אם הם במקום רחוק ואינו יכול להראותם לה. ואם אמר
לה על מנת שאראך – אראה לך מאתים וזו, הרי זו מקדשת ובלבד
שיראה לה מאתים וזו משלו. ואם היה אדם זה 'שולחני' העוסק
בהחלפת מטבעות, והראה לה מאתים וזו שמונחים על השלחן
שלפניו, שאינם שלו, אינה מקדשת, שלא היתה כוונתה אלא
שיראה לה משלה:

נמרא

הגמרא מבארת מדי כוונת המשנה 'הוא יתן': איתמר, רב הונא
אמר, הרייה מקדשת מעתה, והוא יתן לה מאתים וזו אימתי
שירצה. רב יהודה אמר, אינה מקדשת עתה, אלא רק לכשתתן לה.
מבארת הגמרא את סברותיהם: רב הונא אמר 'הוא יתן', מכיון
שמאתים וזו אלו תנאה הוי' – אינם אלא תנאי לקיום הקידושין,
וממילא מקיים תנאה ואילו – מקיים תנאו והולך לכשירצה, וחלים
הקידושין למפרע. רב יהודה אמר שהרייה מקדשת רק לכשתתן,
כיון שלדעתו אין כוונת המקדש שיחולו הקידושין אלא לאחר
שיתן לה. וממילא רק לבי יחייב – לאחר שיתן לה מאתים וזו הוי'
קידושין – חלים הקידושין, חששא מיהא – אבל עתה, קודם התינה
לא הוי קידושין.

ובא אחר, ואמר לה 'הרי את מקדשת לי מעבשיו ולאחר צערה
ימים', הדין הוא כך, מהמקדש הראשון, וכן מאחריו, צריכה האשה
גט, כדי להתירה להנשא, אך מהאדם האמצעי שקידשה אינה
צריכה גט, מה פקדו, אי לשון 'מעבשיו ולאחר זמן' תנאה הוא,
רק קידושין דקמא – של הראשון הם קידושין, כיון שהתקיים תנאו
וחלו קידושיו למפרע, אבל דתנך – של השנים האחרים לאו
קידושין, שהרי בשעת שקידשה כבר היתה מקודשת לראשון. ואי
לשון תנך הוא, שכל אחד חזר בו מלשון 'מעבשיו', אם כן רק
קידושין דבתרא – של האחרון הם קידושין, שהרי זמנו היה עשרה
ימים וקדם לאחרים, אבל דתנך – של השנים הראשונים לאו
קידושין, שהרי כשבא זמנם לחול כבר היתה מקודשת לאחרון. אך
קידושין האמצעי בודאי לא חלו, ואינה צריכה ממנו גט. שואלת
הגמרא, פשיטא שכך הדין, כיון שזו לשון מסופקת, ומה חידש
אביי. משיבה הגמרא, מהו דתמא שלדעת רב האי לישנא של
מעבשיו ולאחר זמן, משמע גם תנאה, ומשמע גם תנך, ותלוי
הדבר בכוונת האדם, ותיבצי גימא – ותצטרך גט מכל חד וחד
מהמקדשים, כיון שיתכן שהראשון התכוון ל'חזרה' ולקדשה
לאחר שלשים, והשני התכוון ל'תנאי' ולקדשה מעבשיו, ונמצא
שקידושיו חלו לפני הראשון, קא משמע לן אביי שאין פירוש לשון
זו תלוי בכוונת כל אדם ואדם, אלא או שאצל כולם הכוונה
לתנאי, או שאצל כולם הכוונה לחזרה.

הגמרא מביאה דעה שלישית בדיון המקדש מעבשיו ולאחר זמן:
עולא אמר בשם רבי יוחנן, בני אדם המקדשים בלשון זו, אפילו אם
מאה אנשים קידשו אשה אחת, שהראשון אמר 'מעבשיו ולאחר
מאה יום', והשני אמר 'מעבשיו ולאחר תשעים ותשעה יום', וכן
הלאה, קידושין כולם תופסין בה בודאות, וכן אמר רבי אסי, אמר
רבי יוחנן, אפילו מאה תופסין בה. אמר ליה רב משירא ברביה דרב
אמי לרבי אסי, אפסקה לך – אסביר לך מהו פקדא דרבי יוחנן, שזו
נפשיה כי שרנא דלביני – אנשים אלו עשו את עצמם כמו שורות
של לביני בבנין, שאין מניחים לבינה שלמה על גבי לבינה שלמה,
שבאופן כזה אין שורות הלבינים אחוזות זו בזו, ותיפול השורה
החיצונית ואחריה כל השורות, אלא מניחים את הלבינה
הראשונה שבשורה השניה באופן שרק חציה מונח על הלבינה
שתחתיה, וחציה באויר, ומשאירים רווח ללבינה שתבוא לצד
לבינה זו, ואת אותה לבינה מניחים חציה על לבינה אחת וחציה
על לבינה שניה, ועל דרך זו מונחות כולן, וכשהלבינים משולבות
זו בזו, אין הכותל נופל, וכך גם כאן, דכל חד וחד מהמקדשים, ורואה
לחבריה שכן – השאר ריווח, זמן פנוי לחבירו, שיוכלו גם קידושיו
להפוס בה. והיינו כיון שמשמעות לשון 'מעבשיו ולאחר זמן' היא
שיתחילו הקידושין לחול עכשיו, ויסיימו לחול בסוף הזמן, וכיון
שבינתיים אינה מקודשת לגמרי, יכולים אחרים לקדשה.

אדם שמת ללא בנים, חייבת אשתו להתייבם לאחי בעלה, או
שתחלוץ לו ותהיה מותרת בכך להנשא לאחר. אך אם גירשה
לפני שמת אין מצות יבום, ואסורה האשה על אחי בעלה.
מקשה הגמרא: מתיב רב חנינא על רבי יוחנן, מהמשנה בגיטין
(עב), המגרש את אשתו 'מהיום ולאחר מיתה', גט זה הוא גט
ואינו גט – ספק גט, ולכן אם מת המגרש ללא בנים, אשתו חולצת
מחשש שלא חל הגט והיא זקוקה ליבום, ולא מתייבמת, מחשש
שהגט חל והיא פטורה מיבום, ואסורה על אחי בעלה. פשלתא לרב
הסובר שזו לשון ספק, משנה זו פסיקא ליה, שמוכח ממנה שזוהו
ספק גט. ואף לשמואל הסובר שזו לשון תנאי, מכל מקום גמי' יש
ליישב, שמשנה זו היא מני רבנן היא, הסוברים (לעיל נח) שלשון
זו היא ספק, ואין דאמרי, כלומר שמואל עצמו סובר דרבי (שם)
שזו לשון תנאי. אלא לרבי יוחנן דאמר שלשון זו 'שיורה' הוי',
ומתחילים הגירושין לחול עכשיו ומסתיימים לאחר מיתתו, הרי
כל גימא דמשירי בה – שנשאר בו חלק שלא חל, ולא כלום הוא –
אינו חל כלל, וכיון שאין הגט יכול לסיים לחול לאחר מיתתו, אם
כן כשמת היא עדיין אשתו, ואף יבומי מייבם, ומדוע אמרה
המשנה שחולצת ולא מתייבמת. מתרצת הגמרא, אמר רבא,
באמת אין הגט חל לגמרי קודם מיתתו, ואינה מתייבמת כיון שגט

קידושין. האומר – פרק שלישי דף ס עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קעט
רש"י תוספות

ובא אחר ואמר מעכשיו ולאחר עשרה — והוא הדין בהאי אחר אם קדשה סתם, הואיל ולא בא אחר אחריו — מזה לי ולתנא. אלא סידרא נקט ותנא. אי חזרה הו' דבתרא הו' קידושין — שלא בא אחר אחריו, וגמור קידושין לאחר עשרה. האי ליטנא משמע תנא ומשמע חזרה — שתי לשונות במשמע: יש אומרה בלשון תנאי, ויש אומרה בלשון חזרה, ואיכא למימר להאי תנא ולחאי חזרה, ותבעי

גיטא מכל חד וחד. דלמא קמא לחזרה מבין, וחלו של שני. ושני לתנא איכוב, ושלו קיימין, ואין של ראשון ושל אחרון קידושין, ובעיא גיטא מאמצעי. ואיכא למימר דקמא תנא ושלו קיימין, ואיכא למימר דכולהו חזרה, ושל אחרון לבד קיימין. קא משמע לן דלא תריידיה משמע מינה, אלא ספק תנא ספק חזרה, ואי תנא הוא — לכולהו הו' תנא, ואין לשון חזרה כלל. ואי חזרה הו' — לא הוה ביה ליטנא דתנא כלל, וממה נפשך אמצעי לא הו' קידושין. אסברה לך ב' — דהא ליכא למימר טעמא דרבי יוחנן משום דקסבר שתי לשונות במשמע, ומספקא ליה לגבי האי גברא בתנא ולגבי האי בחזרה, דאם כן לא שייך למיתני 'תופסין', דאין תפיסה אלא באחד מן, מן, ואנן הוא דלא ידעינן הי ניהו. ומדקתני 'תופסין' משמע דסבירא ליה שיש בה צד קידושין לכולהו. דשוי נפשייהו כי שרנא לדיבני — המסדר לבנים ורחב כולן שוה, אינו מסדר ממש זו על זו, דאם כן הרי שורה החיצונה נופלת וחבירתה אחריה. אלא מסדר תחילה זו אצל זו, ודחור ומסדר עליה שורה אחרת, ונתון החיצונה משוכה לחוץ כדי שישאר ריח בתחתונה להיות שניה יושבת מקצת עליה ומקצת על שאצלה, ונשאר ריח גם בשניה להיות שלישית מקצת עליה, וכן כולם. הכא נמי, כל אחד מצא מקום זמן פניו לקדושין, ותפסו כולן לאוסרה. חולצת — שמא אינו זו וקוקה לביבם. ולא מתייבמת — שמא גט הוא והוא לא גרשת אחיו, והרי היא לו בברת — שאין עליה זיקת יבום. הא מני רבנן היא — דמספקא להו אי תנא אי חזרה. גיטא דשייר ביה לא כלום הוא — דרחמנא אמר (דברים כד) 'כריתות'. אם מתי — פשיטא לן דתנא הוא, והוי גיטא למפרע לכשימות. הרי זה גט — ואינה צריכה חליצה משמות. אטו מהיום ולאחר מיתה — דפשיטא לרבי יוחנן דשיורא הוא, ולא הוי גט כלל. ומשני: אם אתה מצריכה חליצה אתו נמי ליבומה — דאמר: מדאצרכה חליצה — קים להו לרבנן דלאו גיטא הוא, ואתו ליבומי גרשה, והא בברת. ופרכינן: הכא נמי ב' מהיום ולאחר מיתה' נידוש דלמא אתי ליבומה, שאם אתה אומר חולצת — מתייבמת. ומשני: תתייבם ואין בכך כלום, דגיטא דשייר ביה — לאו גיטא הוא כלל. והא דקתני לא מתייבמת — חששא דרבנן היא, דגזרו אטו 'מהיום אם מתי'. 'אחזקה דיבם מוקמינן לה' לא שייך למיתני הכא, אלא ביבמות גבי מילתא אחריית דמשום ספקא. בפרק 'ארבעה אחין' (יבמות לא.א.) אבל הכא, דאפילו ספקא ליכא — לא בעי חזקה, דהא דאי יבמה היא. **משנה** הרי את מקודשת לי — בפרטתה זו, על מנת שאתן לך מאתים זוז. הכי גרסינן: ואם הראה על השלחן אינה מקודשת — והכי פירושה: ואם היה שולחני, והראה לה מעות שאינן שלו והעל שולחן שלפניו — אינה מקודשת, דלא נתכונה זו אלא לראות משלו. **גמרא** אמר רב הונא והוא יתן — לכשריצה, וקידושין חלין למפרע משעת קידושין. ומיהו, מודה רב הונא דאם מת קודם שניתנו — אינה צריכה חליצה, שחיי לא קיים תנאו. וקיבלה קידושין מאחר — קודם שיקיים תנאו, ואחר כך עמד זה וקיים תנאו. לרב הונא לא הו' קידושין — שני קידושין, דהא גמרו קידושין ראשון למפרע, לרב יהודה הו' קידושין — שני קידושין, שחיי הראשון לא נתכוון לקדשה בפרטתה אלא במאתים זוז. ור' ליה לרב יהודה באומר 'על מנת' באומר 'מעכשיו' דמי, והרי קדמו קידושין שני.

אפילו מאה תופסין בה — פירושו: דהא קונין ומשיירם. שחיי המקדש רוצה לומר מעכשיו יתחילו הקידושין ולאחר שלשים יום יגמרו. ופירש בקונטרס: דליכא למימר דטעם דרבי יוחנן משום דקסבר דמספקא ליה אי הלשון משמע תנא או חזרה — דאם כן לא שייך למימר ולמיתני לשון 'תופסין', דהא אין קידושין תופסין אלא באחד מן, ואנן לא ידעינן הי ניהו, ומספיקא צריך גט מכולהו. ולישנא ד'תופסין' משמע דסבירא ליה שיש בכולם צד קידושין, ואם תאמר: אמאי אמרינן הכא דמקדשת, והא אמר לעיל בפרק קמא (א.ו.) האומר לאשה 'חציין מקדשת לך' — אינה מקודשת! ויש לומר: דהתם היינו טעמא לפי שאין אשה מתקדשת לחצאין, והוא שייך בגוף האשה, אבל הכא — לא שייך בגוף האשה כלום, אלא גומרינן כולם. **כל** גיטא דמשייר ביה לא כלום הוא — פירש בקונטרס: דלא הו' גט כריתות, כיון דשייר בה, ולא נהירא, דאם כן תקשי ליה מקידושין גופייהו, דהכי אמר רבי יוחנן אפילו מאה תופסין בה — כיון דמשייר לאו כלום הוא, דהא איתקש הויה ליציאתו לכך נראה לומר: דודאי בבי האי גזונא הו' כריתות, אלא הכי פירושו: כל גיטא דמשייר בה — לאו כלום הוא, כיון שאינו יכול להיות נגמר אלא אחר מיתה — אינו גט, דאין גט לאחר מיתה. הוא הדין בקידושין אם אמר 'מהיום ולאחר מיתה' דאינה מקודשת. והיכא דאמר 'מהיום ולאחר שלשים יום', מקודשת — דהא קידושין תופסין בה אחר שלשים כמו לפני שלשים.

איכא

מכנסה לרשות יבם! אלא אמר אביי: התם טעמא מאי — גזירה משום 'מהיום אם מתי' הרי זה גט. — ונגזור 'מהיום אם מתי' דתחלוץ, אטו 'מהיום ולאחר מיתה'! — אם אתה אומר חולצת — מתייבמת. — הכא נמי אם אתה אומר חולצת — מתייבמת. — תתייבם, ואין בכך כלום, חששא דרבנן הוא. **משנה** האומר לאשה 'הרי את מקודשת לי על מנת שאאתן לך מאתים זוז' הרי זו מקודשת, והוא יתן. 'על מנת שאאתן לך מכאן ועד שלשים יום', נתן לה בתוך שלשים — מקודשת, ואם לאו — אינה מקודשת. על מנת שיש לי מאתים זוז — הרי זו מקודשת, ויש לו. 'על מנת שאראד מאתים זוז' — הרי זו מקודשת, ויראה לה. ואם הראה על השלחן — אינה מקודשת. **גמרא** איתמר, רב הונא אמר: והוא יתן, רב יהודה אמר: לכשיתן, רב הונא אמר: והוא יתן; תנאה הוי, מקיים תנאה ואזיל. רב יהודה אמר: לכשיתן; לכי יהיב הו' קידושין, השתא מיהא לא הו' קידושין. מאי בינייהו? איכא בינייהו: שפשיטא ידה וקבלה קידושין מאחר. לרב הונא לא הו' קידושין, לרב יהודה הו' קידושין. ותנן נמי גבי גיטין פי האי גזונא: האומר לאשה 'הרי זה גיטא על מנת שאתני לי מאתים זוז' — הרי זו מגודשת והיא תתן. איתמר, רב הונא אמר: והיא תתן, רב יהודה אמר: לכשתתן. רב הונא אמר: והיא תתן; תנאה הוי, מקיימא תנאה ואזיל. רב יהודה אמר: לכשתתן; לכי יהיב ליה הוא דהוי גט, השתא מיהא לא הו' גט. מאי

גבי מילתא אחריית דמשום ספקא. בפרק 'ארבעה אחין' (יבמות לא.א.) אבל הכא, דאפילו ספקא ליכא — לא בעי חזקה, דהא דאי יבמה היא. **משנה** הרי את מקודשת לי — בפרטתה זו, על מנת שאתן לך מאתים זוז. הכי גרסינן: ואם הראה על השלחן אינה מקודשת — והכי פירושה: ואם היה שולחני, והראה לה מעות שאינן שלו והעל שולחן שלפניו — אינה מקודשת, דלא נתכונה זו אלא לראות משלו. **גמרא** אמר רב הונא והוא יתן — לכשריצה, וקידושין חלין למפרע משעת קידושין. ומיהו, מודה רב הונא דאם מת קודם שניתנו — אינה צריכה חליצה, שחיי לא קיים תנאו. וקיבלה קידושין מאחר — קודם שיקיים תנאו, ואחר כך עמד זה וקיים תנאו. לרב הונא לא הו' קידושין — שני קידושין, דהא גמרו קידושין ראשון למפרע, לרב יהודה הו' קידושין — שני קידושין, שחיי הראשון לא נתכוון לקדשה בפרטתה אלא במאתים זוז. ור' ליה לרב יהודה באומר 'על מנת' באומר 'מעכשיו' דמי, והרי קדמו קידושין שני.

מאי

איבא בנייהו שנתקיע הגט וא שנאבד - ולא רצה לשנוי: איבא בנייהו דפושטה ידה וקבלה קידושין מאחר, כדלעיל. דאם כן היה צריך לומר דלרב הונא צריכה גט משני, ולרב יהודה אינה צריכה גט משני. והא ליתא, דהא אפילו לרב יהודה נמי צריכה גט מספק וכדפירש רבינו יצחק. פרק "מי אבאזו" (גיטין ע"א). לכשתתן - דמגורשת ואינה מגורשת עד שתתן. ולעיל נמי גבי קידושין לא

מאי בנייהו? איבא בנייהו שנתקיע הגט או שאבד.
לרב הונא הוי גט, לרב יהודה לא הוי גט. וצריכא:
דאי אשמעינן גבי קידושין - בהא קאמר רב הונא,
משום דלקרובה קאתי, אבל גירושין דלרחה קאתי
- אימא מורי ליה לרב יהודה. ואי איתמר בהך - בהך
קאמר רב הונא, משום דאיהו לא כספי ליה למתבעה,
אבל הכא, דאיהו כספא לה למיתבעה - אימא מורי
ליה לרב יהודה, צריכא. מיתבי: "הרי זה גיטך על
מנת שתתני לי מאתים וזו" - אף על פי שנתקיע הגט
או שאבד - הרי זו מגורשת, לאחר לא תנשא עד
שתתן. ועוד תנא: אמר לה "הרי זה גיטך על מנת
שתתני לי מאתים וזו" ומת, נתנה - אין וקוקה לך, לא
נתנה - וקוקה לך. רבן שמעון בן גמליאל אומר:
נותנת לאחיו, או לאביו, או לאחר מן הקרובים. עד
כאן לא פליגי, אלא דמר סבר: "לי" - ולא ליוזרשי,
ומר סבר: אפילו ליוזרשי. דכולי עלמא מיהא תנאה
הוי, תויבכתא דרב יהודה! - אמר לך רב יהודה: הא
מני - רבי היא, דאמר רב הונא אמר רבי: כל האומר
"על מנת" פאומר "מעכשיו" דמי, ופליגי רבנן עליה,
ואנא דאמרי כרבנן. גופא: אמר רב הונא אמר רבי:
כל האומר "על מנת" פאומר "מעכשיו" דמי. אמר
רבי ירמיה: פי הוינן בבבלי הוה אמרין, הא דאמר רב
הונא אמר רבי כל האומר "על מנת" פאומר
"מעכשיו" דמי - פליגי רבנן עליה. פי סלקי להתם
אשפחיה לרבי אסי דתיב וקאמר לה משמיה דרבי
יוחנן: הכל מודים פאומר "על מנת" פאומר "מעכשיו"
דמי. לא נחלקו אלא מיהו ולאחר מיתה. והתנאי:
מיהו ולאחר מיתה" - גט ואינו גט, דברי חכמים,

רבי אומר: פוה גט. - ולרב יהודה, דאמר ב"על מנת" נמי פליגי, אדמיפלגי ב"מיהו ולאחר מיתה" גיפלגי ב"על מנת"? - להודיעך כח דרבנן! - כח דהיתירא עדיף. "על מנת שאיתן לך מכאן וכו'". פשיטא! מהו דתיבא: לאו תנאה הוא, ולווייה קאמר, קא משמע לן. "על מנת שיש לי מאתים וזו וכו'". וניחוש שפא יש לו? ועוד, תנאי: חיישנן שפא יש לו? - לא קשיא: הא - בקידושין ודאי, הא - בקידושין ספק. "על מנת שאראד מאתים וזו וכו'". תנא: לא נתפונה אלא לראות משלו. ואם הראה לה על השלחן אינה מקודשת". פשיטא! לא צריכא, דאף על גב דנקט דמי בעיקרא. **משנה** "על מנת שיש לי בית פור עפר" - הרי זו מקודשת, ויש לו. "על מנת שיש לי במקום פלוני", אם יש לו באתו מקום - מקודשת, ואם לאו - אינה מקודשת. "על מנת שאראד בית פור עפר" - הרי זו מקודשת, ויראנה. ואם הראה בבקעה

- אינה מקודשת. **גמרא** וניחוש שפא יש לו! ועוד, תנאי: חיישנן שפא יש לו! - לא קשיא: הא - בקידושין ודאי, הא - בקידושין ספק. למה לי למיתנא גבי ארעא, ולמה לי למיתנא גבי וזוי? - צריכא, דאי אשמעינן גבי וזוי - משום דעבידי אינשי דמצעני. אבל ארעא, אימא: אי דאית ליה ארעא - קלא אית ליה, קא משמע לן. "על מנת שיש לי במקום פלוני אם יש לו וכו'". פשיטא! - מהו דתיבא: אמר לה "מאי נפקא לך מינה, אנא מרחנא ומיתנינא", כמשמע לן. "על מנת שאראד בית פור עפר". תנא: לא נתפונה זו אלא לראות משלו. ואם הראה בבקעה אינה מקודשת". פשיטא! לא צריכא דנקיט בדיסותרא. גבי הקדש תנן: המקדש

מאי בנייהו - על כרחיך לרב הונא נמי אסורה לינשא עד שתתן, שמא לא יתיקיים התנאי, וגט בטל, ובניה ממזרים. דלקרובה אתי - ומיהו לקרבה אליו, וגמר קידושין בפרטה שנתן לה. אימא מודה ליה לרב יהודה - דלא גמר למיהו גטא עד שתתן, אולי יתפייסו ביתנים, שאין אדם ממנה לרחק את אשתו. בהך קאמר רב הונא - דמגורשת מיד, לא חשש הבעל לעכב גירושיה עד שקבל המעות, משום דלא כספי למתבע לה. אימא מודה ליה לרב יהודה - שדאי לא נתרצית בקידושיה עד שיתן. שנתקיע - קודם שנתנה. נתנה - קודם שמת. אבל לכולי עלמא תנאה הוי - ואפילו תנא קמא מודה שאם פירש "על מנת שתתן לי או ליוזרשי", שאפילו מת - נותנה ליוזרשי ופטורה מן החליצה, דהוה ליה עלה למפרע משקבלתו. כאומר מעכשיו - על מנת כך וכך דמי. כי סלקי להתם - כשעליתי לארץ ישראל. לא נחלקו - כלומר, לא מספקא להו לרבנן אי תנאה אי חורה, אלא ב"מזויז ולאחר מיתה". והתנאי - בנחיתא. פשיטא - דאם לא נתן לה בתוך שלשים יום אינה מקודשת. לאו תנאה הוא - ולא קפדה שלשים יום, אלא לירויה בעלמא קאמרה. ויש לו - משמע שיש עדים שיש לו. הא לאו הכי אינה מקודשת, ומוותרת לאחר. ואמאי? ניחוש שמא יש לו קידושין ודאי הוי - אם אנו יודעים שיש לו. ונפקא מינה, שאם בא אחר וקידשה - אינה מקודשת. וכי לא ידיענן - חיישנן שמא יש לו, ואינה מותרת לאחר. ומיהו, צריכה גט מן השנ, דשמא לא הוי דראשונים קידושין. לא נתבונה זו אלא לראות משלו - לפיכך אם הראה על השלחן שלפניו, והוא שולחני והמעות אינם שלו - אינה מקודשת. בעיקרא - למחצית שבר, הוי לפניו על שולחנו להחליק ולהשתכר. **משנה** בית כור - מקום הראוי לזרוע שלשים סאין, וחשבין לכל סאתים מאה על חמשים, כחצר המשכן, חמשים על חמשים לבית סאה. ובית כור אלף וחמש מאות אורך על חמשים רוחב. ואם אתה מרביע תמצאנא מאתים ושבעים ושלשה וחמשה טפחים על מאתים ושבעים ושלשה וחמשה טפחים ועוד דבר מעוט. ואם הראה בבקעה - הרי לך דבר גדולה, ובה ממה בתי כורין, ואין אחד מןן שלו. **גמרא** וזוי הוא דעבידי אינשי דמצעני - והתם הוא דחוינא אי יש לו - הווי קידושין ודאי, לא חוינא - הווי קידושין ספק. אבל ארעא - אי לא ידיענן דיש לו - אפילו קידושין ספק ליכא, דמאן דאית ליה ארעא - קלא אית ליה, קא משמע לן. מיתננו גבי הרדי - לזמירא דארעא בי וזוי, מה התם יש לו - ודאי, אין לו - ספק, אף קרקע יש לו - ודאי, אין לו - ספק. מאי נפקא לך מינה - אם רחוק הוא? אלא טרחנא ומיתנא התבונה לבית. בדיסותרא = ארסות.

בשעת

קידושין דף ס עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קפא

מבררת הגמרא: **מאי בינייהו** – איזה חילוק דין ישנו ביניהם, הרי אף לדעת רב הונא אסורה היא להינשא, מחשש שלא יתקיים התנאי, ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים. מבארת הגמרא: **איכא בינייהו**, באופן שנתקער הגט או שאבד מן האשה, קודם שנחנה האשה מאתים זון, **לרב הונא**, אף שאבד או נקרע הגט קודם היתנה, מכל מקום כשהתקיים התנאי **הוי גט** למפרע מזמן נתינתו, מה שאין כן **לרב יהודה** שהגירושין חלים רק בעת נתינת המאתים זון, יש צורך שבאותה שעה יהיה הגט ברשות האשה, ומאחר ובאותה שעה כבר נקרע הגט או אבד, **לא הוי גט**. מבארת הגמרא מדוע הוצרכו רב הונא ורב יהודה לכפול מחלוקתם גם בקידושין וגם בגיטין: **וצריכא**, כיון **דאי אשמעין** – אם היו משמיעים לנו את דעתם רק לגבי קידושין, היינו סוברים שרק **כהא** – במקרה זה **קאמר רב הונא** שהקידושין חלים מיד בשעת הקידושין, משום **הלך קרובה קאמי** – שכיין שבא הוא לשאת אותה לאשה, מן הסתם מתכוין הוא שיחולו הקידושין מעכשיו, שהרי חפץ הוא בה כעת. **אבל** לגבי גירושין, **הלך קרובה קאמי** – שבמעשה זה הוא מרחיקה ממנו, ומגרשה, **איכא מודי ליה** – היה מקום לומר שרב הונא מודה **לרב יהודה** שכונת הבעל שיחולו הגירושין רק בעת קיום התנאי, שמא יתפייסו ביניהם. לכך השמיענו רב הונא שאף לגבי גירושין רצונו שיחול הגט לאלתר.

ממשיכה הגמרא לבאר: **ואי איתר ביה** – אם היתה מחלוקתם נאמרת רק לגבי גירושין, היינו אומרים שרק **כהא** – בגירושין **קאמר רב הונא** שחלים הגירושין מיד, משום **דאיהו לא כסיה ליה למתבעה** – כיון שהבעל לא מתבייש לתבוע מהאשה את המעות, ולכן אין סברא שיעכב את חלות הגירושין עד לקיום התנאי, **אבל קהא** – כאן, בקידושין **דאיהו כסיהא לה למתבעה** – היא מתביישת לבקש מבעלה שיקיים את תנאו ויתן לה מאתים זון או שיפטנה ממנו לגמרי, יתכן שאין צוונה להתקדש לו מיד אלא רק לכשיקיים הבעל את התנאי, ויתן לה מאתים זון, **ואיכא מודי ליה** – היה מקום לומר שרב הונא מודה **לרב יהודה** שחלים הקידושין רק בקבלת המאתים זון, **וצריכא** – לכך הוצרכו להשמיענו את מחלוקתם גם בקידושין וגם בגירושין.

הגמרא מקשה על שיטת רב יהודה: **מיתיבי**, שנינו בתוספתא (גיטין פ"ה ה"ה), המגרש את אשתו ואומר לה **הרי זה גיטך**, על מנת שנתני לי מאתים זון, אף על פי שנתקער הגט או שאבד קודם שנחנה מאתים זון, **הרי זה גיטך**, באם קיימה את התנאי לאחר מכן. ומכל מקום לאדם אחר לא תנשא עד שתתן לו מאתים זון ותקיים את התנאי, כיון שיש לחשוש שמא לא תקיים את התנאי, ויתברר שהריהי אשת איש. הרי לנו בפירוש שלא כדעת רב יהודה, שהרי אף אם נקרע הגט הריהי מגורשת.

ועוד יש להקשות מדתנאי (שם). **אמר לה הרי זה גיטך** על מנת שנתני לי מאתים זון, ומה הבעל ללא בנים. אם קיימה את התנאי ונתנה לו מאתים זון, חלו הגירושין ואין היא נקובה לרב, אבל אם לא נתנה לו מאתים זון קודם שמת, הרי לא חלו הגירושין, כיון ששוב אין בידיה אפשרות לקיים התנאי, ונקובה לרבם אלמנה. **רבן שמעון בן גמליאל אומר**, אף אם לא נתנה לו מאתים זון בחייה, הריהי נותנת מאתים זון לאחריו, או לאחריו, באם אביו קיים, או אם אין לו אב או אח נותנת לאחר מן הקרובים שהוא יורשו, ובכך ייחשב לה שקיימה את התנאי, ויחולו הגירושין למפרע. הגמרא מסיימת את הקושיא, ומדייקת, עד כאן **לא פליגי** תנא קמא ורבן שמעון בן גמליאל **אלא דמר** – תנא קמא כבר שכונת המגרש בתנאי, שתתן דווקא **לי** ולא לאחריו, ולכן כשמת אין לה אפשרות לקיים את התנאי. וברן שמעון בן גמליאל כבר שכונת המגרש שתוכל לתת אפילו לאחריו. ומשמע **דכולי עלמא מיהא תנאה הוי** – שעל כל פנים לדעת כולם כוונתו היתה שהגירושין יחולו מיד בשעת נתינת הגט, ונתינת המאתים זון אינם אלא תנאי בלבד, ולכן ניתן לקיימו אף אחר מיתת הבעל, והרי זה תיובתא דרב יהודה האומר שכונת המגרש שיחולו הגירושין רק לאחר נתינת מאתים זון, שהרי אם כן כיון שבאותה שעה כבר מת,

שוב אין הגירושין יכולים לחלו.

מתרצת הגמרא: **אמר לך רב יהודה**, אף שמוכח מברייתא זו כדברי רב הונא, מכל מקום אין להקשות על שיטתי, כיון שהא מני – שברייתא זו כשיטת רבי היא. **דאמר רב הונא**, **אמר רבי**, כל האומר על מנת קאומר מעכשיו דמי – התולה את חלות הדבר ב'על מנת' שיעשה כך וכך, כוונתו שיחול כבר מעכשיו על מנת שיתקיים התנאי לבסוף, ולכן שנינו בברייתא שאפשר לקיים את התנאי לאחר לבסוף הגט, ולאחר מיתת המגרש, ופליגי רבנן עליה – אמנם חכמים חולקים על רבי וסוברים שאין כוונתו שיחול המעשה מיד, ונאמר דאמר – ואני סבור בדעת רבנן.

הגמרא מביאה שתי שיטות במה נחלקו רבנן על רבי: **גופא**, **אמר רב הונא אמר רבי**, כל אדם האומר על מנת קאומר מעכשיו דמי. **אמר רבי יודא**, כי הווינן כבבלי הנה אמרין – כשהיינו בבבל היינו אומרים שהא דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר על מנת קאומר מעכשיו דמי, פליגי רבנן עליה – חכמים חולקים וסוברים שאין כוונת האומר אלא שיחול לאחר קיום התנאי. אמנם כי פליגי להתם – כשעליתי לארץ ישראל, אשכחיה – מצאתי לרבי אפי דרתיב וקאמר לה – שהיה יושב ואומר משמיה דרבי יוחנן כן, הכל מודים קאומר על מנת שבאומר מעכשיו דמי, ולא נחלקו חכמים על רבי אלא באופן שאמר המגרש שיחולו הגירושין מהיום ולאחר מיתה. שהסתפקו חכמים אם מה שאמר 'לאחר מיתה' כוונתו לתלות את הגירושין בתנאי שימות, או שחור בו, ורצונו שיחולו הגירושין לאחר מיתה, שאז שוב אינו יכול לגרשה, ולכן אמרו שהיא ספק מגורשת.

הגמרא מביאה סיוע לדעת רבי יוחנן מברייתא: **והתנאי**, האומר 'הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה', הרי זה גט ואינו גט, כלומר, הרי זה ספק גט, דבר חכמים. **רבי אומר**, כזה גט – הרי זה גט כשר, שודאי לא נתכוון אלא לתלות את הגירושין בכך שימות. נמצא מוכח מהברייתא שמחלוקת רבי וחכמים היא כשגירא את אשתו מדיום ולאחר מיתה, ולא בכל תנאי, שאם לא כן הוי מפרשים מחלוקתם בכל מגרש על תנאי, ולא רק במגרש מדיום ולאחר מיתה.

מקשה הגמרא: **ולרב יהודה**, דאמר שבפעל מנת, נמי פליגי – גם כן נחלקו רבי וחכמים אם כוונתו שיחולו הגירושין מיד או רק לאחר קיום התנאי, אך מפינן – עד שפירשו מחלוקתם במגרש את אשתו מהיום ולאחר מיתה, נפלגי בעל מנת – היה להם לפרש מחלוקתם לגבי המגרש את אשתו בתנאי, שלדעת רבי חלים הגירושין מיד, ולדעת חכמים ספק אם חלים הגירושין מיד או לאחר קיום התנאי, וממילא נלמד שכל שכן במגרש 'מהיום' ולאחר מיתה יסברו חכמים שיתכן שכונתו לגרשה רק לאחר מיתה, ואין הגירושין חלים. מתרצת הגמרא, משום כך הביאה הברייתא את מחלוקתם לגבי מגרש 'מהיום' ולאחר מיתה, כדי להודיעך את פה סברתו דרבי, דבמגרש את אשתו 'מהיום' ולאחר מיתה נמי – גם כן הרי זה גט, אף על פי שאמר בפירוש 'לאחר מיתה' שהוא זמן שאינו ראוי לגירושין, וכל שכן בגירושין על תנאי.

הגמרא חוזרת ומקשה, וגיפליגי בעל מנת, וכדי להודיעך את פה סברתם דרבנן, שאף כשגירשה בתנאי רגיל, חוששים שכונתו שיחולו הגירושין רק לאחר קיום התנאי. מתרצת הגמרא, פה דהיתירא עדיף – יש חידוש גדול יותר בדעת רבי, שמתיר אותה להנשא, ואינו חושש לאיסור 'במה לשוק', שהרי בזה מתבאר שדעתו ברורה, מה שאין כן בדעת חכמים יש לומר, שאין סברתם ברורה בעיניהם לגמרי, ומכל מקום אסרו את האשה מספק שמא כוונת המגרש שיחולו הגירושין רק לאחר מותו, וממילא אשתו זקוקה ליבום: [*]

שנינו במשנה, על מנת שאפתן לך מבאן וכו' ועד שלשים יום, נתן לה בתוך שלשים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת: שואלת הגמרא: **פשיטא** – הרי פשוט הוא שאין חלים הקידושין אלא אם כן נתן לה בתוך שלושים יום, שהרי כך התנה עמה, ומדוע הוצרך התנא להשמיענו זאת. משיבה הגמרא, מהו דתניא, שמה שהוסיף

הגמרא מביאה משנה הדנה באופן דומה, לגבי מכירת קרקע: **נָבִי**
מִכָּר הֶנֶן בְּמִשְׁנָה בְּבֵבָא בְּתֵרָא (דף קב), אַדָּם הָאֹמֵר לְחֵבְרִי, בֵּית
כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לָךְ, וְהָיוּ שָׁם ו' בְּקִרְקָעוֹ נִקְעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה
טַפָּחִים, או סָלְעִים נְבוּחִים עֲשָׂרָה טַפָּחִים, אִין אוֹתָם נִקְעִים וְסָלְעִים
נִמְדָּדִים עָמָה לְהַשְׁלִים לְשִׁיעוֹר בֵּית כּוֹר, אֲלָא עֲלִיו לַתָּת בֵּית כּוֹר
קִרְקָע, בְּלֹא אוֹתָם נִקְעִים וְסָלְעִים. אֲבָל אִם הָיוּ הַנִּקְעִים וְהַסָּלְעִים
פְּחוּתִים מִכָּאֵן – עֲמוּקִים אוֹ גְבוּדִים פְּחוּתִים מִעֲשָׂרָה טַפָּחִים, הָרִיחַם
נִמְדָּדִים עָמָה, וְעוֹלִים לְשִׁיעוֹר הַבֵּית כּוֹר.
וְאִמָּר מִרְ עוֹקְבָא בִּר הָמָא בְּבִיאור מִשְׁנָה זֹה, שְׂאוֹתָם נִקְעִים
הַעֲמוּקִים יוֹתֵר מִעֲשָׂרָה טַפָּחִים, אִינֵם נִחְשָׁבִים כְּחֶלֶק מִהַקְרָקָע, אִף
עַל פִּי שְׂאִין הַנִּקְעִים מִלָּאִים מִיָּם, וְאִפְשָׁר לְזוֹרֵעַ בְּהֵם. מִבְּרֵית
הַגְּמָרָא, מֵאִי טַעְמָא – מֵהַ טַעַם שֶׁאִף כִּשְׁאִפְשָׁר לְזוֹרֵעַ בִּנְקָעִים,
אִין הֵם מְשִׁלִּימִים לְשִׁיעוֹר הַבֵּית כּוֹר. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא, אִמָּר רַב
פֶּפְסָא, לְפִי שְׂאִין אֲרֵם רוֹצֵה בְּכָךְ, שִׁיתֵּן אֶת מַעוֹתָיו בְּשִׁדְּהָ אַחַת –
שִׁיתֵּן הוּא מַעוֹת עַל מִנֵּת לְקִנּוּת בְּהֵם שְׂדֵה אַחַת, וְיִרְצָה לוֹ הַמִּקּוֹם
בְּשָׁנִים וְכִשְׁלֹשָׁה מִקּוֹמֹת חֲלוּקִים זֶה מִזֶּה, מִחֲמַת הַנִּקְעִים שָׁבוּ, עַל
אִף שֶׁכֵּל הַמִּקּוֹמוֹת רְאוּם לִזְרִיעָה, כִּיּוֹן שִׁישׁ בּוֹה טִירַחָה מְרוּבָה,
לְחִירוֹשׁ וְלִזְרוֹעַ וּלְקַצֹּר בְּשָׁנִי שְׂדוֹת, יוֹתֵר מִבְּשֵׂדָה אַחַת, אֲלָא
בּוֹדָאי הִיתָה כּוֹנוֹתוֹ לְקִנּוּת בֵּית כּוֹר בְּלֹא נִקְעִים.
לְאַחַר שֶׁהִתְבָּאֵר שִׁישְׁנו חֲלוּק דִּין בֵּין הַמְּדִידִשׁ אֶת שְׂדֵהוּ, לְבִין
הַמוֹכֵר לְחֵבְרִי בֵּית כּוֹר, וְיֵשׁ בָּהּ נִקְעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טַפָּחִים.
שִׁלְגִי הַקֵּדֶשׁ, רַק אִם הֵם מִלָּאִים מִיָּם, אִין הֵם נִמְדָּדִין עִם הַקֵּרְקָע,
מֵה שֶׁאִין כֵּן לִגְבִי מִכָּר, אִף אִם אִינֵם מִלָּאִים מִיָּם, אִין הֵם עוֹלִים
לְשִׁיעוֹר. עוֹבֵרֵת הַגְּמָרָא לְדוֹן בְּדִינוֹ שֶׁל הַמְּקַדֵּשׁ אִשֶּׁה בְּתַנָּאי שִׁישׁ
לוֹ קִרְקָע בֵּית כּוֹר, וְיֵשׁ בָּהּ נִקְעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טַפָּחִים שְׂאִינֵם
מִלָּאִים מִיָּם, הָאֵם עוֹלִים הֵם לְשִׁיעוֹר.
מִבְּרֵית הַגְּמָרָא: הָמָא מֵאִי – כָּאֵן, בְּמִקְדָּשׁ אִשֶּׁה בְּתַנָּאי שִׁישׁ לוֹ
קִרְקָע בְּשִׁיעוֹר בֵּית כּוֹר, כִּיצַד דְּנִים אֶת הַנִּקְעִים הַלָּלוּ, לְהִקְדֵּשׁ
מִדְּמִינָן לָהּ – הָאֵם יֵשׁ לְדִמּוּת אֶת דִּינוֹ לְהִקְדֵּשׁ, שְׂאֵם אִין הַנִּקְעִים
מִלָּאִים מִיָּם, הָרִיחַם עוֹלִים לְשִׁיעוֹר בֵּית כּוֹר, וְהִתְקִין הַתַּנָּאי, אוֹ
לְמִכָּר מִדְּמִינָן לָהּ – אוֹ שְׂמָא יֵשׁ לְדִמּוּת אֶת דִּינוֹ לְמִכָּר, שְׂאִף אִם
הַנִּקְעִים רִיקִים וְרֵאוּם לִזְרִיעָה, אִין הֵם עוֹלִים לְשִׁיעוֹר. מְשִׁיבָה
הַגְּמָרָא, מִסְּתַבְרָא שֶׁלְּהִקְדֵּשׁ מִדְּמִינָן לָהּ, שְׂאֵם אִין הַנִּקְעִים מִלָּאִים
מִיָּם, הָרִיחַם עוֹלִים לְשִׁיעוֹר. שְׂהִרִי טַעַם הַדִּבְרָ שֶׁבִּמְכָר אִין
הַנִּקְעִים מְצִטְרָפִים, הֵיינו כִּיּוֹן שְׂאִין הַלּוֹקֵחַ רּוֹצֵה שֶׁשְׂדֵהוּ תִירָאָה
כְּשֵׁנִים אוֹ שְׁלֹשָׁה שְׂדוֹת, שִׁישׁ לוֹ טִירַחָה בְּכָךְ, וְכֹאֵן אִין שִׁיךְ טַעְנָה
זֹה, כִּיּוֹן דְּאִמָּר לָהּ – הַבַּעַל לְאַשְׁתּוֹ, מֵה אֲכַפֵּת לוֹ, הָרִי אִמָּן מִתְּרַחָא
וְיִרְצָנָה וְיִמְיִיתֵנָה – אִין אֲטֵרִחַ וְאוֹרֵעַ בִּישְׂדֵה זֶה וְאִבְיֵא לָךְ אֶת פִּירוֹת
הַקֵּרְקָע, וְכִיּוֹן שֶׁלֹּאשֶׁה אִין שׁוּם טוֹרַח מִנְקָעִים אִלוּ, הַתְּקִיִּים הַתַּנָּאי
וְהִרְיָה מִקְדוּשָׁתוֹ:

משנה

אחרי שבבשר ישראל את ארץ גלעד שבעבר הירדן ביקשו בני גד
 ובני ראובן לקבלו בנחלתם, תמורת חלקם בארץ ישראל, והסכים
 משה רבינו לתת להם בתנאי שיעברו חלוצים לפני אחיהם
 למלחמה בכיבוש ארץ ישראל, וכמו שכתוב (במדבר לב כט-ל)
 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אֵם יַעֲרְבוּ בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֲתָכֶם אֶת הַיִּרְדֵּן
 כָּל חֲלוּץ לְמַלְחָמָה הָאֶרֶץ לְפָנֶיכֶם וְנִתְּנָתְכֶם לָהֶם
 אֶת אֶרֶץ הַגִּלְעָד לְאֻחָזָה, וְאֵם לֹא יַעֲרְבוּ חֲלוּצִים אֲתָכֶם וְנִתְּנָתְכֶם
 בְּתַכְכֶּם בְּאֶרֶץ בְּנֵעֵן. מִשְׁתַּנִּינו מביאה מחלוקת תנאים האם צריך
 התנאי להיות כפול, כשם שכפל משה רבינו:
 רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, כָּל תַּנָּאי שְׂאִינו כּוֹפֵל, בְּתַנָּאי שֶׁעֲשָׂה מִשְׁה עִם בְּנֵי
 גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן, כְּלוּמֹר, שֶׁלֹּא כָּפַל הַמִּתְּנָה אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, שְׂאֵם
 יִתְקִיֵּם הַתַּנָּאי יְחוּל הַמַּעֲשֶׂה וְאִם לֹא יִתְקִיֵּם הַתַּנָּאי לֹא יְחוּל
 הַמַּעֲשֶׂה, אִינוֹ תַּנָּאי הַמוֹעִיל, וְאִם לֹא הַתְּקִיִּים הַתַּנָּאי, הַמַּעֲשֶׂה
 קִיִּים. שֶׁכֵּן מְצִינו בְּתַנָּאי בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן, שְׂהִידָה כּוֹפֵל, שְׂאִמָּר
 (במדבר לב כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אֵם יַעֲרְבוּ בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן
 אֲתָכֶם אֶת הַיִּרְדֵּן כָּל חֲלוּץ לְמַלְחָמָה לְפָנֶי ה' וְנִבְכְּשָׁה הָאֶרֶץ
 לְפָנֶיכֶם, וְנִתְּנָתְכֶם לָהֶם אֶת אֶרֶץ הַגִּלְעָד לְאֻחָזָה, וְכִתְּבִי (שם לב ל)

הַמְּקַדֵּשׁ שְׂדֵהוּ בְּשַׁעַת הַיּוֹבֵל – בּוֹמֵן שֶׁהַיּוֹבֵל נִוָּחַ, וְרוֹצֵה לְפָדוֹתוֹ,
 נִתֵּן מִזֶּרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים – הָרִיחֵהוּ נִוֹתוֹ עֲבוֹר קִרְקָע, בְּשִׁיעוֹר
 שֶׁאִפְשָׁר לְזוֹרֵעַ בּוֹ חֹמֶר שְׁעוּרִים, חֲמִישִׁים שְׁקָל כֶּסֶף. וְאִם הָיוּ
 בְּקִרְקָע נִקְעִים – גּוֹמֹת עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טַפָּחִים, או סָלְעִים נְבוּחִים
 עֲשָׂרָה טַפָּחִים, אִין הַנִּקְעִים אוֹ הַסָּלְעִים נִמְדָּדִין עָמָה – עִם הַשְּׂדֵה,
 לְהִיפּוֹדוֹת לְפִי שִׁיעוֹר זֶה, אֲלָא נִפְדִּין בְּשׁוּוִי. אִךְ אִם הָיוּ הַנִּקְעִים
 אוֹ הַסָּלְעִים פְּחוּתִים מִכָּאֵן – עֲמוּקִים אוֹ גְבוּדִים פְּחוּתִים מִעֲשָׂרָה
 טַפָּחִים, הָרִיחֵם נִמְדָּדִין עָמָה, לְהִיפּוֹדוֹת אִף הֵם לְפִי זֶרַע חֹמֶר
 שְׁעוּרִים בְּחִמְשִׁים שְׁקָל כֶּסֶף.
 הַגְּמָרָא מְבַרֵּרֵת אֶת טַעַם הַדִּין שְׂאִין הַנִּקְעִים נִמְדָּדִין עָמָה: וְהָיוּ
 בָּהּ – בְּנֵי הַיִּשִּׁיבָה הִתְקַשּׁוּ בְּבִיאור מִשְׁנָה זֹה, נִדִּי דְּבַחֵיהּ אֲרַעָא לֹא
 קָרְשִׁי – אֲכַן מִסְּתַבֵּר שְׂאִין לְמַדּוֹד אֶת דְּפִנוֹת הַנִּקְעִים בִּיחֹד עִם
 הַשְּׂדֵה, וְלִהְיוֹשִׁיבִים כְּחֶלֶק מִשְׁטַח הַשְּׂדֵה, אִךְ מִכָּל מִקּוֹם נִקְרְשִׁי
 בְּאִפִּי נִפְשִׁיחִי – מִפְּנֵי מֵה לֹא נִמְדּוֹד עַל כָּל פָּנִים אֶת קִרְקָעִית
 הַנִּקְעִים בְּלִבָּד בְּפִנִי עֲצָמָם, לְהִיפּוֹדוֹת אִף הֵם לְפִי זֶרַע חֹמֶר
 שְׁעוּרִים.
 הַגְּמָרָא מוֹכִיחָה מִבְּרִייתָא, שֶׁאִף שְׂדֵה קִטְנָה חֲשׁוּבָה לְהִיפּוֹדוֹת
 בְּשִׁיעוֹר זֶה: וְכִי תִּפְסָא – וְאִם תִּרְצֵה לּוֹמַר וְלִישִׁיב, שְׂכָמָה הָלֹא הָיוּ
 כֹּל עוֹד שְׂאִין בְּקִרְקָע שִׁיעוֹר בֵּית כּוֹר, שְׂהוּא זֶרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים,
 לֹא חֲשִׁיב לְהִיפּוֹדוֹת כְּפִי שִׁיעוֹר זֶה, אֲלָא נִפְדָּה בְּשׁוּוִי. וְלִכְּן נִקְטָה
 הַמִּשְׁנָה שְׂאִין נִמְדָּדִין עָמָה, כִּיּוֹן שֶׁנִּחְשָׁבִים כְּשֵׂדָה בְּפִנִי עֲצָמָה,
 וּמִנְדָּא נִפְדִּים בְּשׁוּוִי. וְיִמְיִיתֵהוּ – הָרִי זֶה נִסְתֵּר מִדְּבַרִי הַבְּרִייתָא,
 שֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרָה (ויקרא כו טו) וְאֵם שְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ יִקְדֵּשׁ אִישׁ לָהּ,
 וְלִכְאוּרָה הַמִּילָּה 'שְׂדֵה' מִיּוֹתֵרֵת, שְׂהִרִי יִכְלֹה הַתּוֹרָה לּוֹמַר וְאֵם
 מֵאֲחֻזּוֹתוֹ יִקְדֵּשׁ אִישׁ לָהּ, וְכֵה תִּלְמֹד לִמָּר. מִבְּאֵרֵת הַבְּרִייתָא,
 לְפִי שְׂנֵאֲמָר בְּאוֹתוֹ פִּסּוֹק שֶׁשִּׁיעוֹר הַפִּדְיוֹן הוּא זֶרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים
 בְּחִמְשִׁים שְׁקָל כֶּסֶף, אִם כֵּן אִין לוֹ לְלַמּוֹד מִן הַפִּסּוֹק שְׂאִינו פוֹדִה
 אֶת הַקֵּרְקָע לְפִי שׁוּוִי, אֲלָא כְּשֶׁהַקֵּדֵשׁ בְּעֵינֵן הָיָה, דְּהֵיינו, זֶרַע
 חֹמֶר שְׁעוּרִים שְׂהוּא בֵּית כּוֹר. מִיּוֹן לְרִבּוּת אִף אִם הַקֵּדֵשׁ שִׁיעוֹר
 קִטְנָה, וּבְכוּן לָתֵךְ – חֲצִי כּוֹר, וְחֲצִי לָתֵךְ – רִבַּע כּוֹר, אוֹ אִף
 שִׁיעוּרִים קִטְנִים יוֹתֵר כִּסְאָה, אוֹ תִּרְבֵּךְ – חֲצִי סֵאֵה, וְחֲצִי תִּרְבֵּךְ,
 וְאִפִּילוֹ אִם הַקֵּדֵשׁ רַק רִבְעֵה תִּרְבֵּךְ – שְׂהוּא שִׁיעוֹר קִטְנָה יוֹתֵר, מִיּוֹן
 שֶׁאִף בּוֹה פִּדְיוֹנו כְּשִׁיעוֹר הַיִּחַס שֶׁל חֲמִישִׁים שְׁקָל כֶּסֶף לְכוֹר,
 תִּלְמֹד לִמָּר 'שְׂדֵה' מִכָּל מִקּוֹם – שֶׁכֵּכֵל שְׂדֵה נֶאֱמַר שִׁיעוֹר פִּדְיוֹן
 זֶה, אִפִּילוֹ בְּשֵׂדָה קִטְנָה יוֹתֵר. וְאִם כֵּן הַשְּׂאֵלָה בְּמוֹקְמָה עוֹמֵדֵת,
 מִשׁוּם מֵה אִין נִמְדָּדִין עָמָה עַל כָּל פָּנִים קִרְקָעִית הַנִּקְעִים.
 מִתִּרְצַת הַגְּמָרָא: אִמָּר מִרְ עוֹקְבָא בִּר הָמָא, הָמָא בְּנִקְעִים מִלָּאִים מִיָּם
 עֲקָרִין – הַמִּשְׁנָה עוֹסֶקֶת בְּנִקְעִים מִלָּאִים מִיָּם, וְלִכְּן אִינֵם נִפְדִּים
 לְפִי חֲשׁוֹבֵן זֶרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים בְּחִמְשִׁים כֶּסֶף, מִשׁוּם דְּלֹא בְּנֵי
 יִרְעָה יִנְהִי – אִי אִפְשָׁר לְזוֹרֵעַ בְּהֵם כָּלִל, וּמִתּוֹךְ שֶׁכְּתִבָּה הַתּוֹרָה
 שֶׁשִּׁיעוֹר הוּא זֶרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים נִלְמַד שֶׁלֹּא נִתֵּן שִׁיעוֹר זֶה אֲלָא
 בְּקִרְקָע הָרְאוּיָה לְזִרְעָה, וְלִכְּן אִמְרָה הַמִּשְׁנָה שֶׁנִּקְעִים אִלוּ אִינֵם
 נִמְדָּדִים יַחַד עִם שְׂאֵר הַשְּׂדֵה, אֲלָא נִפְדִּים בְּפִנִי עֲצָמָם בְּשׁוּוִים.
 דִּיקָא נָמִי – וְאִף כֵּן מִדּוּקִי מִדְּבַרִי הַמִּשְׁנָה, שֶׁכּוֹנוֹתָה לְנִקְעִים מִלָּאִים
 מִיָּם, דְּקָתְנִי דִּימָא דְּסָלְעִים נְבוּחִים – שְׂהִי הַמִּשְׁנָה נִקְטָה נִקְעִים
 וְסָלְעִים, וּמִשְׁמַע שְׂשׁוּם הֵם, וְכִשֵּׁם שִׁסְתֵּם סָלְעִים קָשִׁים הֵם וְאִינֵם
 רְאוּיִים לְזִרְעָה, מִסְּתַבֵּר שֶׁאִף בִּנְקָעִים מְדוּבֵר שְׂאִי אִפְשָׁר לְזוֹרֵעַ,
 וְהֵיינו בְּכוּנוֹן שְׂהֵם מִלָּאִים מִיָּם, שְׂמַע מִיָּתָה.
 הַגְּמָרָא שְׁבֵה וּמִקְשָׁה: אִי חֲכִי – אִם אֲכַן בְּכוּן הַדִּין, שֶׁכֵּל שְׂאִינו
 רְאוּי לְזִרְעָה, הָרִיחֵהוּ נִפְדָּה בְּשׁוּוִי, אִם כֵּן אִפִּילוֹ אִם הַנִּקְעִים
 וְהַסָּלְעִים פְּחוּתִים מִיָּן – מִעֲשָׂרָה טַפָּחִים נָמִי – גֵּם נֶאֱמַר שְׂאִינֵם
 נִמְדָּדִים יַחַד עִם הַשְּׂדֵה, אֲלָא נִפְדִּים בְּשׁוּוִים, שְׂהִרִי טוֹף כֵּל טוֹף
 גֵּם רְאוּי לְזִרְעָה, מִתִּרְצַת הַגְּמָרָא, קָנְהוּ – אוֹתָם נִקְעִים
 הַפְּחוּתִים מִעֲשָׂרָה טַפָּחִים 'אִמָּן דְּאֲרַעָא' מִיָּקִי – נִקְרָאִים 'אִגְנוֹת
 וְקַעֲרוֹת' הַקֵּרְקָע, וְהַסָּלְעִים הַפְּחוּתִים מִעֲשָׂרָה טַפָּחִים 'שְׂרָא
 דְּאֲרַעָא' מִיָּקִי – נִקְרָאִים בְּלִטּוֹת הַקֵּרְקָע. הָרִי שְׁקוּרִיִּים הֵם עַל שֵׁם
 הַקֵּרְקָע כּוֹלָה, וְאִינֵם נִחְשָׁבִים כְּמִקּוֹם חֲשׁוֹב בְּפִנִי עֲצָמָם, אֲלָא
 בְּטָלִים אֲגַב הַקֵּרְקָע, וְלִכְּן דִּינֵם לְהִיפּוֹדוֹת בְּשִׁיעוֹר זֶה שֶׁל זֶרַע
 חֹמֶר שְׁעוּרִים בְּחִמְשִׁים שְׁקָל.

קידושין. האומר – פרק שלישי דף סא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רש"י

בשעת היובל — בזמן שהיובל נודג, שכל שדה אחוזה פדיונו שוה מגזירת הכתוב, אחת יפה ואחת רעה. אבל בזמן שאין היובל נודג — נפדין בשוין. נקעים — כמין גומות. נהי דבהרי ארעא לא קדש — להיות נמדדים בקרקע שוה. להיות קטפרס שלחן נמדד לעלות בחשבון. נקדשו באפי נפשיהו — להיות נמדדין לפי מה שיש בהן, ולא יעלה מדרון שלחן בחשבון. שדה מה תלמוד לומר — והזה ליה למכתב "ואם מאחזרתו קידש איש" וגו', וכתב "ואם משרה אחוזתו". בענין הזה — כדי זרע חומר שעורים. לתך — חצי כור. תרקב — חצי סאה. דלאו בני וזיעה נניהו — וכתב הכתוב "זרע", ומדי דלאו בני זריעה נניהו — אינן נפדים בדמים הללו, אלא בשוויה. דומיא דסלעים ששם סחם סחם אוין לזריעה, דקשה הוא. ואני דארעא מקרי — הנקעים קרוין אגנות הקרקע, שהמים מתמצין לחוכן, כמו "ודשם באגנות" (שמות כד). שירדא דארעא — מקום הסלעים אין להם שם סלעים לעצמן, אלא על שם הקרקע הם נקראים "שירדאות הקרקע". הכא מא — גבי קידושא אשה, אם היו בו סלעים ונקיעים של עשרה טפחים ואין מלאים מים. להקדש מרמינן לה — ונמדדין עמה. או לכפר מרמינן לה — ואין נמדדין. משנה כל תנאי — שאין כפול. כתנאי בני גר ובני ראובן אינו תנאי — ואף על פי שלא נתקיים התנאי נתקיימו הדברים, כגון: "הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז" ולא פירש לכפול "ואם לא תתני לי לא ידא גט" — אין כאן תנאי של מאתים זוז ככלל, ואפילו לא נתנה — הוי גט. וכמו שמצינו שהוצרך משה רבינו עליו השלום לכפול "ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתוככם" — שמע מינה דאי לא כפל — היתה מתנתו קיימת, ונחלין ארץ גלעד אפילו לא יעברו את הירדן. אף על פי שאמר "ואם יעברו ונתתם" לית לן "מכלל הן אתה שומע לאור", והוא הדין נמי דבעינן תנאי קודם למעשה. מודלא אמר "תנו להם אם יעברו", משמע דאם אמר הכי — לא אתי תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה. ושמעינן נמי דבעינן הן קודם ללאו, דלא אמר תחילה "אם יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם" — רבי חנינא אפר — אנתא כפול לעבוד פליג, למימר דאין צריך לכפול, דמכלל הן נשמע לאו. וזה שכתבו — משום צורך היה הדבר לאומרו, מפני דבר אחר. שאלמלא כן שכתבו — יש במשמע שאם לא יעברו אף בארץ כנען שמעבר הירדן והלאה, שהיו קצין בה מפני מקנה רב שלחן — אף בה לא יטלו. דרבי הוה שמעינן לה: — יעברו — ונתתם להם את ארץ הגלעד בשביל כל חלקם, הא אם לא יעברו — יהיו נקנסים, ולא יטלו חלק לא כאן ולא כאן ככלל. לכך פירש שאם לא יעברו — לא יפסידו חלקם בכך. (ראי אתה שומע מכלל לאו, אם אינו מפרש לכתוב, ויטלו כאן וכאן על פי הגרל. גמרא) מאיר מיהה דהיתא כפילה? — שפיר קאמר ליה רבי חנינא דכפילה לאו למכפל אתא. שלא יטלו ארץ גלעד כולה — דהא מכללא שמעינן לה, אלא למימר: ונאחזו בארץ כנען, אפילו אין עורבין למלחמתה אפר לך רבי מאיר אי פלקא דעתך — קרא לפרושי אתא. דאפילו לא יעברו לא יפסידו חלקם בכל ארץ ישראל, ולא לתנאי כפול אתא. להחזיק את התנאי שאם לא יעברו לא תהא מתנת ארץ גלעד מתנה, ואשמעינן דמכלל הן אי אתה שומע דלאו אם אינו מפרשו. לכתוב ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם — ועל כרחך דהיתא מפרשו: שאם לא יעברו — לא יפסידו, בא ללמדנו.

למה

לא יעברו. אלא אפילו בארץ כנען, שלא ייפו כחם אם יעברו, שהרי בשביל זה לא נתן להם בארץ כנען — אפילו הכי הורע כחם אם לא יעברו אלמלא היתה הכפילות ד"ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען".

הבי גרסינן המקדיש שדרו בשעת היובל — פירשו: בזמן שהיובל נודג. ולא גרסינן בשנת היובל — דאם כן משמע דמיירי בשנה עצמה של יובל, ובהא פליגי רב ושמואל במסכת ערכין (כד,א): חד אמר: אינה קדושה כל עיקר, וחד אמר: קדשו ויוצא. אין נמדדין עמה — פירש בקונטרס: להיות נגנאליים בדין חומר שעורים. אבל ליגאל בשווין — מזהא קדשי. דאין לומר דתנא קדשי ככלל, דהא לא גרע מבור ונת ושובר, דתנן סוף פרק "המוכר את הבית" (בבא בתרא עא,א): המקדיש שדרו — הקדיש כולו, ואפילו בור וגת ושובר, וכל שכן סלעים ונקיעים. נקדשו באפי נפשיהו — פירש בקונטרס: להיות נמדדים לפי מה שיש בהן, ולא יעלה מדרון שבהן לחשבון, כי אם קרקעית ונקיעים. ובריש פרק "בית כור" (בבא בתרא קא,א) פירש רבינו שמואל כן מאיר דהכי פריך: נהי דבהרי ארעא לא קדש, כלומר אם אינו רוצה למדורו עמה, לפי שהיא שדה בפני עצמה ויכול לפדות כל אחד ואחד בפני עצמו כאילו הקדיש שתי שדות, שיכול לפדות זה בלא זה — נקדשו באפי נפשיהו, מכל מקום כשירצה פירש אותן נקיעים בפני עצמן, לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף. ולא נהירא, דמשמע מתוך פירשו דהמקדיש שדה אחד שאין בו נקעים שאין יכול לפדותו לחצאין, וליתא, דהא אמרינן לעיל בפרק קמא (ב,ב): המקדיש שדה אחוזה לא ונואל לחצאין. לכך נראה כפירוש הקונטרס. אי הכי אפילו פחות מכאן נמי? קשה קצת מאי "אי אמרת בשלמא" איכא דאמר: דהא אפילו מיירי בלא מלאים מים תקשי נמי מסלעים! ונראה לרבינו יצחק לפרשו: אי אמרת בשלמא דלא קפדינן אראוי לזריעה — ניהא, דפחות נמדדין עמה. אבל השתא דבעינן ראוי לזריעה — פחות מכאן נמי, מאאי נמדדין עמה? כל תנאי שאינו כתנאי בני גר ובני ראובן אינו תנאי — פירש בקונטרס: ואפילו לא נתקיים התנאי נתקיימו הדברים, דהואיל ואין התנאי כפול. כגון "הרי זה גיטך אם תתני לי מאתים זוז" ולא פירש לכפול "ואם לא תתני לא ידא גט" — אין כאן תנאי של מאתים זוז ככלל, ואפילו לא נתנה לו המאתים זוז — הוי גט. וכמו שמצינו משנה הוצרך לכפול "ואם יעברו חלוצים ונאחזו בתוככם בארץ כנען" — שמע מינה דאי לא כפילה — היתה מתנתו קיימת, דהוי נוחלין ארץ הגלעד, ואפילו לא יעברו הירדן. ואף על פי שאמר "אם יעברו ונתתם להם את ארץ הגלעד" דמשמע: הא אם לא יעברו — לא, לית ליה "מכלל הן אתה שומע לאור". והוא הדין נמי דבעינן תנאי קודם למעשה. מודלא אמר "תנו להם אם יעברו", משמע דאם אמר הכי — לא אתא תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה. ושמעינן נמי דבעינן הן קודם ללאו, מודלא אמר תחלה "אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם" — מהכא נלמוד דרבי מאיר בעי כפול, והן קודם ללאו, ותנאי קודם למעשה. רבי חנינא בן גמליאל אומר: צריך הדבר לאומרו, שאלמלא כן שי, במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו. פירש בקונטרס: דאנתא כפול לחזרהי פליג, אבל לעולם בעי תני קודם למעשה. וקשה: דהא אמר בסוף פרק "השוכר את הפועלים" (בבא מציעא כד,א): מאן שמעת ליה דאמר בעינן תנאי קודם למעשה — רבי מאיר הוא, משמע דרבי חנינא בן גמליאל פליג אכולהו! לכן נראה לי דפליג אכולהו.

[תוספות ישנים. שאלמלא כן שי במשמע אף בארץ בר' — פירש רש"י: שהיו קצין בה, ואין נראה לרבינו תם, אלאו דהכי פירשו: שאפילו בארץ כנען לא ינחלו, לא מבטיא בארץ גלעד לא ינחלו, דכיון שזדה להם ייפו כח בארץ גלעד אם יעברו, דבשביל זה נתנה להם — אם כן דין הוא שדורע כחם אם לא יעברו אלמלא היתה הכפילות ד"ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען".]

פירשו: שאפילו בארץ כנען לא ינחלו, לא מבטיא בארץ גלעד לא ינחלו, דכיון שזדה להם ייפו כח בארץ גלעד אם יעברו, דבשביל זה נתנה להם — אם כן דין הוא שדורע כחם אם לא יעברו אלמלא היתה הכפילות ד"ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען".

והוא הדין נמי דבעינן תנאי קודם למעשה. מודלא אמר "תנו להם אם יעברו", משמע דאם אמר הכי — לא אתא תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה. ושמעינן נמי דבעינן הן קודם ללאו, מודלא אמר תחלה "אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם" — מהכא נלמוד דרבי מאיר בעי כפול, והן קודם ללאו, ותנאי קודם למעשה. רבי חנינא בן גמליאל אומר: צריך הדבר לאומרו, שאלמלא כן שי, במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו. פירש בקונטרס: דאנתא כפול לחזרהי פליג, אבל לעולם בעי תני קודם למעשה. וקשה: דהא אמר בסוף פרק "השוכר את הפועלים" (בבא מציעא כד,א): מאן שמעת ליה דאמר בעינן תנאי קודם למעשה — רבי מאיר הוא, משמע דרבי חנינא בן גמליאל פליג אכולהו! לכן נראה לי דפליג אכולהו.

[תוספות ישנים. שאלמלא כן שי במשמע אף בארץ בר' — פירש רש"י: שהיו קצין בה, ואין נראה לרבינו תם, אלאו דהכי פירשו: שאפילו בארץ כנען לא ינחלו, לא מבטיא בארץ גלעד לא ינחלו, דכיון שזדה להם ייפו כח בארץ גלעד אם יעברו, דבשביל זה נתנה להם — אם כן דין הוא שדורע כחם אם לא יעברו אלמלא היתה הכפילות ד"ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען".]

והוא הדין נמי דבעינן תנאי קודם למעשה. מודלא אמר "תנו להם אם יעברו", משמע דאם אמר הכי — לא אתא תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה. ושמעינן נמי דבעינן הן קודם ללאו, מודלא אמר תחלה "אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם" — מהכא נלמוד דרבי מאיר בעי כפול, והן קודם ללאו, ותנאי קודם למעשה. רבי חנינא בן גמליאל אומר: צריך הדבר לאומרו, שאלמלא כן שי, במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו. פירש בקונטרס: דאנתא כפול לחזרהי פליג, אבל לעולם בעי תני קודם למעשה. וקשה: דהא אמר בסוף פרק "השוכר את הפועלים" (בבא מציעא כד,א): מאן שמעת ליה דאמר בעינן תנאי קודם למעשה — רבי מאיר הוא, משמע דרבי חנינא בן גמליאל פליג אכולהו! לכן נראה לי דפליג אכולהו.

[תוספות ישנים. שאלמלא כן שי במשמע אף בארץ בר' — פירש רש"י: שהיו קצין בה, ואין נראה לרבינו תם, אלאו דהכי פירשו: שאפילו בארץ כנען לא ינחלו, לא מבטיא בארץ גלעד לא ינחלו, דכיון שזדה להם ייפו כח בארץ גלעד אם יעברו, דבשביל זה נתנה להם — אם כן דין הוא שדורע כחם אם לא יעברו אלמלא היתה הכפילות ד"ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען".]

והוא הדין נמי דבעינן תנאי קודם למעשה. מודלא אמר "תנו להם אם יעברו", משמע דאם אמר הכי — לא אתא תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה. ושמעינן נמי דבעינן הן קודם ללאו, מודלא אמר תחלה "אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם" — מהכא נלמוד דרבי מאיר בעי כפול, והן קודם ללאו, ותנאי קודם למעשה. רבי חנינא בן גמליאל אומר: צריך הדבר לאומרו, שאלמלא כן שי, במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו. פירש בקונטרס: דאנתא כפול לחזרהי פליג, אבל לעולם בעי תני קודם למעשה. וקשה: דהא אמר בסוף פרק "השוכר את הפועלים" (בבא מציעא כד,א): מאן שמעת ליה דאמר בעינן תנאי קודם למעשה — רבי מאיר הוא, משמע דרבי חנינא בן גמליאל פליג אכולהו! לכן נראה לי דפליג אכולהו.

[תוספות ישנים. שאלמלא כן שי במשמע אף בארץ בר' — פירש רש"י: שהיו קצין בה, ואין נראה לרבינו תם, אלאו דהכי פירשו: שאפילו בארץ כנען לא ינחלו, לא מבטיא בארץ גלעד לא ינחלו, דכיון שזדה להם ייפו כח בארץ גלעד אם יעברו, דבשביל זה נתנה להם — אם כן דין הוא שדורע כחם אם לא יעברו אלמלא היתה הכפילות ד"ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען".]

והוא הדין נמי דבעינן תנאי קודם למעשה. מודלא אמר "תנו להם אם יעברו", משמע דאם אמר הכי — לא אתא תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה. ושמעינן נמי דבעינן הן קודם ללאו, מודלא אמר תחלה "אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם" — מהכא נלמוד דרבי מאיר בעי כפול, והן קודם ללאו, ותנאי קודם למעשה. רבי חנינא בן גמליאל אומר: צריך הדבר לאומרו, שאלמלא כן שי, במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו. פירש בקונטרס: דאנתא כפול לחזרהי פליג, אבל לעולם בעי תני קודם למעשה. וקשה: דהא אמר בסוף פרק "השוכר את הפועלים" (בבא מציעא כד,א): מאן שמעת ליה דאמר בעינן תנאי קודם למעשה — רבי מאיר הוא, משמע דרבי חנינא בן גמליאל פליג אכולהו! לכן נראה לי דפליג אכולהו.

[תוספות ישנים. שאלמלא כן שי במשמע אף בארץ בר' — פירש רש"י: שהיו קצין בה, ואין נראה לרבינו תם, אלאו דהכי פירשו: שאפילו בארץ כנען לא ינחלו, לא מבטיא בארץ גלעד לא ינחלו, דכיון שזדה להם ייפו כח בארץ גלעד אם יעברו, דבשביל זה נתנה להם — אם כן דין הוא שדורע כחם אם לא יעברו אלמלא היתה הכפילות ד"ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען".]

א' לא כתב ארץ כנען הזה אמינא בתוככם בארץ גלעד - פירש בקונטרס: דאם לא יעברו - יטלו חלקם כפי המגיעם בארץ גלעד שנאחזו בה כבר, והם סייעו [ואתכם] לכבשה, אבל בארץ כנען - כלל וכלל לא, שהרי לא סייעו לכבשה, קא משמע לן דאף על פי כן יטלו, וכן איוז סברא דהא שישבו בבתיהם וירשו עם אחיהם שיצאו למלחמה [ועוד]:

דאינו דומה למשל דמיתין תוספות ישנים. לכך נראה לרבינו יצחק לפרש דפשיטא דקרא הכי: אם יעברו חלוצים בראשי הצבא, להיות ראשונים במלחמה, בשכר טובה זו שיעשו עם אחיהם - תנתן להם ארץ הגלעד, ואם לא יתאמצו יותר מאחיהם - ונאחזו. והכי נפרש: דאי לא כתב "בארץ כנען" הזה אמינא שאם לא יעברו חלוצים בראש המלחמה ולא יסייעו בכיבוש הארץ, אלא כשאר שבטים - כלל וכלל לא יטלו מארץ כנען, קמשמע לן דאף על פי כן יטלו, וקשה: דהדין תיסק אדעתיה שלא יטלו כלל בארץ כנען כיון שסייעו בכיבוש כמו אחיהם: ויש לומר: דסלקא דעתך אמינא: כיון שהוקצה ארץ כנען לשאר שבטים, שהרי מאותה שנה ששאלו בני גד ובני ראובן ארץ גלעד נעשו כמו שסלקו עצמן מלחלוק בארץ כנען, ונימא שאם לא יקימו תנאם - לא ייהא חלק בה, קא משמע לן "בארץ כנען", לומר שיתלו חלקם כשאר שבטים כאן וכאן, ואם תאמר: לכתוב קרא "בארץ כנען" בלבד, ולא נכתוב "ונאחזו בתוככם" וממילא ידענו, כיון שנותלים חלקם בארץ שהוקצה לשאר שבטים כל שכן שיתלו חלקם בארץ גלעד שלא הוקצה לשאר שבטים: ויש לומר: דאדורבה, הוא אמינא: בארץ כנען שלא נתייפה כחם - דין הוא שיתלו, אבל בארץ גלעד שנתייפה כחם בה - יקנסו ממנה, ולא יקחו בה כלל, לכך נכתבו שניהם.

בשלא לרבי מאיר דהיינו דכתיב אז תנקח מאלתי אלא לרבי חנינא למה לי - תימנה: מה ענין זה אצל מחלוקת? והלא לא היה תנאי, אלא בפירוש אמר שישבע לו שיקח אשה לבנו ממשפחתו, ואם לא פירש הקרא: תנקח מאלתי אם לא יתנו לך - הייתי אומר שהיה עובר שבועה בין יתנו ובין לא יתנו, אם לא היה מביא אשה, ומה שפירש הקונטרס קשה להבין, שהרי משמע מתוך פירושו שאם הלך אליעזר למשפחת אברהם, והם לא ירצו ליתן לו - שהיא מותר בבנות כנען, וזה אינו. ודלפי זה סלקא דעתך אמינא דרבי חנינא בן גמליאל איירי בענין אחר ממה שאמר רבי מאיר תוספות ישנים, לכך פירש רבינו יצחק: בשלא לרבי מאיר דלית ליה "מכלל" הן אתה שומע לאר, אף על פי שסברא הוא כשארם מתנה עם חבריו לא תעשה זה אתן לך, זה, ואם לא תעשה לא אתן לך" - כמו כן כאן, אף על פי שהוא סברא שלא השביעו אלא על מנת שיתנו - הוצרך לפרש: אם לא יתנו תהיה נקי, אבל לרבי חנינא דאזיל בתר סברא לפי דעת בעלי התנאים - למה פירש "אם לא יתנו לך?" פשיטא, אם לא ירצו ליתן דיהיה נקי! ולמורנו דרב רבי יצחק נראה ששתי שבועות השביעו: אחת - שיקח אשה לבנו ממשפחתו, ושבועה אחרת - שאם לא יתנו - לא תקח אשה מבנות כנען, ודייק מדכתיב "ונקית משבותי ואת" - משמע שיש שבועה אחרת.

בשלא

למה לי? ש'שמע מ'ינה לתנאי כפול הוא דאחא. ורבי חנינא בן גמליאל אומר: אי לא פתב רחמנא "בארץ כנען", הוה אמינא "ונאחזו בתוככם" - בארץ גלעד, אכל ארץ כנען - כלל לא. - ורבי מאיר: "בתוככם" - כל היכא דאית לכו משמע. תניא, אומר רבי חנינא בן גמליאל: מ'של למה הדרב דומה - לאדם שהיה מחלק נכסיו לבניו, אומר: פלוני בני יירש שדה פלונית, ופלוני בני יירש שדה פלונית, ופלוני בני יתן מאתים וזו יירש שדה פלונית, ואם לא יתן - יירש עם אחיו בשאר נכסים. מי גרם לו לירש עם אחיו בשאר נכסים - כפילו גרם לו. - והא לא דמיא מ'של למתניתין; התם קתני: יש במ'שמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו - אלא: כפילה לארץ גלעד נמי מהני, והכא קתני: מי גרם לו לירש עם אחיו בשאר נכסים - כפילו גרם לו, אלא: כפילה לשאר נכסים הוא דקמהני! - לא קשיא; הא - מקמי דנימא ליה רבי מאיר "ונאחזו", הא - לבתר דנימא ליה רבי מאיר "ונאחזו". בשלא לרבי מאיר - היינו דכתיב "אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רבי", אלא לרבי חנינא למה לי? סלקא דעתך אמינא: אם תיטיב - אנרא, אם לא תיטיב - לא אנרא ולא דינא, קא משמע לן. בשלא לרבי מאיר היינו דכתיב "אז תנקח מאלתי", אלא לרבי חנינא בן גמליאל - למה לי? - איצטריך, סלקא דעתך אמינא: היכא דניחא לה לדידה ולא ניקחא ליה - ניייתי בעל פרהה, קא משמע לן. בשלא לרבי מאיר - היינו דכתיב "אם בחקתי תלכו" ו"אם בחקתי תמאסו", אלא לרבי חנינא בן גמליאל למה לי? - איצטריך, סלקא דעתך אמינא: "אם בחקתי תמאסו" - לא ברבך, קללה, קא משמע לן. בשלא לרבי מאיר היינו דכתיב "אם תאבו ושמעתם וגו'" ו"אם תמאסו וגו'" - אלא לרבי חנינא בן גמליאל למה לי? - איצטריך, סלקא דעתך אמינא "אם תאבו" - טובה, ו"אם תמאסו" - לא טובה ולא רעה, קא משמע לן. מאי "חרכ"

לי "בארץ כנען"? אמר ליה רבי חנינא: ליתול חלק בארץ כנען אחי. דאי לא כתביה הוה אמינא: ונאחזו בתוככם - בארץ גלעד. שאת - משאת שכו. ואם לא תיטיב לפתח - פורענות מוכנת לבא. אלא: כפילה בעינן, ואם לא כפילה, מיכי אמר אם תיטיב שאת" הוה שמעינן דאפילו אם לא תיטיב - נמי שאת, דתנאי שלא כפלו אינו מבטל מתנה.

בחקותי תמאסו? נשמע מכלל ברכה קללה

למה לי? - "בארץ כנען", דמשמע מיעוטא - למעוטי שלא יטלו בארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ כנען. (והרי משמע נמי "ונאחזו בתוככם" שלא יטלו בארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ ישראל, אלא קרא תיחא הוא למורש ביה תנאי כפול), שמע מינה הוצרך לכפול ולומר: אם לא יעברו - לא יזא בדבריו כלום. ואי לא כפלו - היתה מתנתו קיימת, דמכלל הן לא נשמע לאו. ורבי חנינא - אמר לך: לעולם לא בא לכפול אלא לפרש, שאפילו לא יעברו - לא יפסידו נחלתם מכל ארץ ישראל, ואם כתב "ונאחזו בתוככם" ותו לא - הוה אמנא: ואם לא יעברו - יטלו כפי המגיעם בארץ הגלעד שנאחזו בה כבר, והם סייעו אתכם לכבשה, אבל בארץ כנען - כלל לא, לא בתוכה יטלו ולא בארץ גלעד כנגדה. להכי כתב "בארץ כנען" - שאף בארץ כנען יטלו, אף על פי שלא סייעו לכבשה, אבל למעוטי שלא יטלו ארץ הגלעד כנגדה - לא איצטריך, דמכלל הן הוה שמעינן לאו. כל היכא דאית לכו משמע - ועל כרחך לא כתב "בארץ כנען" אלא למעוטי ארץ גלעד, שלא יטלוהו כולה על פי מתנתו, שאמר להם "ונתתם להם", וללמדנו דמכלל הן לא הוה שמעינן לאו. משל - דמשה. למה חזק, דומה כי - כן שאר השבטים יטלו ארץ כנען, ושני שבטים אלו יעברו את הירדן למלחמה. דהיינו דומיא דיתן להם מאתים וזו ויטלו ארץ הגלעד, ואם לא יעברו - לא יפסידו חלקם בארץ כנען, דהיינו שאר נכסים. מי גרם לו ל'טול עם אחיו בשאר נכסים כפילו נטא לו - דאם לא כפל דהיינו שומע דאם לא יתן - יטול באותו שדה כפי חלק המגיע בו. אבל בשתי שדות שהקציתם לאחיו - לא יטול כלום, וכל שכן שלא יטול באותו שדה כנגד שאר נכסים. אף בני גד ובני ראובן, כפילת הדברים גמא להם ליתול חלקם בארץ כנען, שאם לא כפל - הייתי אומר: לא יטלו בה כלום, אלא בארץ גלעד מה שמגיעם בה. התם - מתניתין קתני שאם לא כפל לא היו נוטלין כלום לא כאן ולא כאן, דקאמר: שאף בארץ כנען שאינה חביבה להם לא יטלו. דמקתני "שאף" - משמע וכל שכן בארץ גלעד שבהי בה. הכי גרסינן: אלא כפילה לארץ גלעד נמי אחי והכא קתני מי גרם לו כי - אלא לא אחי אלא בארץ כנען, דבלאו כפילה נמי הוה שקלי מה שמגיעם בארץ גלעד. לא קשיא - מתניתין דקתני "שאף" דמשמע דכל שכן בארץ גלעד. מקמי דנימא ליה רבי מאיר - אם כן נכתוב "ונאחזו". ודחה סבר רבי חנינא דכולא מילתא דריש רבי מאיר לתנאי כפול, להלכך אמר ליה: שאלמלא כן שכפל דבריו יש משמע שאף בארץ כנען לא יטלו, וכל שכן במקום החביב להם דמכלל הן היינו שומעין לאו: ואם לא יעברו לא תנתן להם את ארץ גלעד וממילא דבארץ כנען לא שקלי, דהא לא אזלי למכבשה, וברייאת דקתני דלא אחי כפילה אלא לארץ כנען אמר רבי חנינא בתר דאמר ליה רבי מאיר: נכתוב קרא ונאחזו למה

לי "בארץ כנען"? אמר ליה רבי חנינא: ליתול חלק בארץ כנען אחי. דאי לא כתביה הוה אמינא: ונאחזו בתוככם - בארץ גלעד. שאת - משאת שכו. ואם לא תיטיב לפתח - פורענות מוכנת לבא. אלא: כפילה בעינן, ואם לא כפילה, מיכי אמר אם תיטיב שאת" הוה שמעינן דאפילו אם לא תיטיב - נמי שאת, דתנאי שלא כפלו אינו מבטל מתנה.

בחקותי תמאסו? נשמע מכלל ברכה קללה

קידושין דף סא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (לים רביעי) קפה

לְמָה לִי, אלא שְׁמַע מִיָּה שֶׁלֹּתָנִי כְּפֹל הוּא דָּתָא – שהוסיף משה
 תיבות אלו, כיון שצריך היה לכפול את התנאי כדי לקיימו, ולולי
 שהיה משה כופל, היו נוטלים את ארץ הגלעד כולה על אף שלא
 קיימו התנאי.
 הגמרא מבארת מה ישיב רבי חנינא על דברי רבי מאיר: וְרַבִּי חֲנִינָא
 בְּן גַּמְלִיאֵל (אָמַר) סבור שאכן אין צריך לכפול התנאי, ומכל מקום
 אִי לֹא כְּתִב רַחֲמָנָא – כתבה התורה 'בְּאֶרְץ כְּנָעַן', אלא רק 'וְנֹאחֻז'
 בְּתַבְכֶּם, הִנֵּה אֲמִינָא שכונת התורה באומרה 'וְנֹאחֻז בְּתַבְכֶּם',
 שיקבלו חלק עם שאר השבטים רק בְּאֶרְץ גִּלְעָד שסייעו בכיבושה,
 אֲבָל בְּאֶרְץ כְּנָעַן שלא סייעו בכיבושה, כִּלְל לֹא יִנְחֻלוּ, לכן הוצרכה
 התורה לפרש 'בְּאֶרְץ כְּנָעַן' לומר שאף אם לא יסייעו בכיבוש ארץ
 כנען, ינחלו גם בה ככל השבטים.
 הגמרא שבה ומבארת מה ישיב רבי מאיר על דברי רבי חנינא: וְרַבִּי
 מֵאִיר סבור, שלושן התורה 'וְנֹאחֻז בְּתַבְכֶּם', כִּלְ הִיכָא דָּתִית לְבו
 מִשְׁמַעוֹת, שבכל מקום שינחלו שאר השבטים, ינחלו
 עמם אף בני גד ובני ראובן, ולא הוצרכה התורה להוסיף ולפרש
 'בְּאֶרְץ כְּנָעַן', אלא משום שצריך היה לכפול את התנאי כדי
 לקיימו.
 הגמרא מביאה ברייתא בה מבאר רבי חנינא את דבריו בדרך
 משל: תֵּנִי, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בְּן גַּמְלִיאֵל, מִשָּׁל, לְמָה הִדְרֵךְ – תנאו
 כל משה רבינו דומה, לְאָדָם שֶׁהָיָה מְחַלֵּק אֶת נַכְסָיו לְבָנָיו, וְאָמַר
 פְּלוֹנִי בְּנִי יִירָשׁ, לאחר מיתתו שָׁדָה פְּלוֹנִית, וּפְלוֹנִי בְּנִי יִירָשׁ שָׁדָה
 פְּלוֹנִית, וּפְלוֹנִי בְּנִי יִתֵּן לְשֵׁנִי אַחִיו מֵאִתּוֹ, וְזוֹ יִירָשׁ שָׁדָה פְּלוֹנִית,
 וְאִם לֹא יִתֵּן מֵאִתּוֹ זֶה יִירָשׁ עִם אַחִיו בְּשָׂאֵר נַכְסִים, כלומר,
 שיחלקו בשווה אף בשתי השדות שניתנו להם. מבארת הברייתא,
 כִּי – איזה דיבור גָּרַם לוֹ – לכן השלישי יִירָשׁ עִם שְׁנֵי אַחָיו בְּשָׂאֵר
 הַנַּכְסִים כשלא קיים את התנאי, כְּפִילוֹ שֶׁל הַתְּנַאי גָּרַם לוֹ, שהרי
 בתחילה אמר האב שיתן מאתים וזו יירש את השדה השלישית,
 והיה אפשר להבין שאם לא יתקיים התנאי יחלוק עם אחיו וכל
 השדה השלישית, אך לא יקבל חלק בשתי השדות הראשונות,
 וכל שכן שלא היה מקבל חלק בשדה השלישית, כנגד חלקו בשני
 השדות שניתנו לאחיו, ובכך שכפל את תנאו פירש האב שאם לא
 יתן מאתים וזו יחלוק עם אחיו גם בשאר הנכסים. וכך משה רבינו
 הנחיל לעשרת השבטים את ארץ ישראל ובעין האב שהנחיל
 לשני בניו שתי שדות, ולבני גד ובני ראובן הנחיל את ארץ גלעד
 בתנאי שיעברו חלוצים למלחמה בארץ כנען ובעין השדה
 שהונחלה לבן השלישי בתנאי שיתן מאתים וזו, והיה אפשר
 להבין שאם לא יתקיים התנאי לא ינחלו כלל בארץ כנען, ואף לא
 בארץ הגלעד כנגדה, אלא חלק שווה לשאר השבטים בארץ
 הגלעד בלבד. וכפילת התנאי חידשה שאף ללא קיום התנאי ינחלו
 עם שאר השבטים בארץ כנען.
 הגמרא מקשה שדברי רבי חנינא במשנה, אינם שוים למשל.
 מקשה הגמרא: וְהָאִי לֹא דָּתִיָּא – והרי אין דומה הַמִּשָּׁל, לְמִתְנִיתִין –
 לדברי רבי חנינא במשנה, שהרי הֵתֵם קָתְנִי – במשנתו שנינו
 שֶׁאִילוּ בְּאֶרְץ כְּנָעַן שִׁמְאֵסוּ בֵּה לֹא יִנְחֻלוּ, וכל שכן שלא ינחלו בארץ
 גלעד שרצו בה. אֲלֵמָא – מוכח שֶׁכְּפִילָה שֶׁל הַתְּנַאי לְאֶרְץ גִּלְעָד נִמִּי
 מִקָּתְנִי – הועילה גם להנחילם בארץ גלעד, כיון שללא הכפילות לא
 היו נוחלים לא בארץ גלעד ולא בארץ כנען, ואילו הָבָא –
 בברייתא קָתְנִי – אמר רבי חנינא שְׁמִי גָרַם לוֹ – לכן השלישי יִירָשׁ
 עִם שְׁנֵי אַחָיו בְּשָׂאֵר נַכְסִים – בשתי השדות הראשונות, כְּפִילוֹ גָרַם
 לוֹ, אֲלֵמָא – הרי מבואר מלשון 'שאר נכסים' שֶׁכְּפִילָה שֶׁל הַתְּנַאי
 לְשָׂאֵר נַכְסִים הוּא דְקָתְנִי – הועילה רק לגבי שיחלוק עם אחיו גם
 בשתי השדות שקיבלו, מה שאין כך בשדה השלישית היה חולק
 עמם אף ללא שפירש כן האב. ומשמע שדעת רבי חנינא שאף
 בנמשל היו בני גד נוחלים בארץ גלעד שסייעו בכיבושה, אף ללא
 כפילת התנאי, ונמצא שאין דברי רבי חנינא במשנתו שוים
 לדברי רבי חנינא בברייתא.
 מיישבת הגמרא: לֹא קָשְׁיָא, הָא – דברי רבי חנינא במשנה, שללא

הכפילות לא היו בני גד נוחלים אפילו בארץ גלעד, נאמרו מִקָּמִי
 דְּנִימָא לִיה רַבִּי מֵאִיר 'וְנֹאחֻז' – לפני שאמר לו רבי מאיר, שאם
 היתה כוונת התורה לחדש שאף ללא קיום התנאי ינחלו עם שאר
 השבטים, היה די באמירת 'וְנֹאחֻז בְּתַבְכֶּם', והיה סבור רבי חנינא
 שלדעת רבי מאיר כל הפסוק נאמר לכו, ולכן השיב לו רבי חנינא
 שלולי הפסוק 'וְנֹאחֻז בְּתַבְכֶּם בְּאֶרְץ כְּנָעַן' היינו סוברים שללא
 קיום התנאי לא ינחלו כלל בשום מקום. וְהָא – דברי רבי חנינא
 במשל שבברייתא נאמרו לְכָתֵר דְּנִימָא לִיה – אחרי שאמר לו רבי
 מֵאִיר שלצורך חידוש זה היה די לומר 'וְנֹאחֻז בְּתַבְכֶּם', ואילו
 תיבות 'בְּאֶרְץ כְּנָעַן' לא נאמרו אלא משום שיש צורך לכפול את
 התנאי. וכלפי שלב זה, אמר רבי חנינא את המשל, שכשם שהבן
 השלישי לולי שפירש האב, היה נוחל רק בשדה השלישית. אף כך
 לולי שהוסיפה התורה את התיבות 'בְּאֶרְץ כְּנָעַן' היו בני גד נוחלים
 רק 'בְּתַבְכֶּם', והיו בארץ גלעד, והוצרכה התורה לומר 'בְּאֶרְץ
 כְּנָעַן', לחדש שינחלו אף בארץ כנען.
 הגמרא מביאה כמה מקומות בתורה שמצינו תנאי כפול, ומבארת
 משום מה הוצרכו לכופלם לדעת רבי חנינא. שואלת הגמרא:
 בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר הסובר שמכלל הן אתה שומע לאו, היינו – זו
 הסיבה דְּכָתִיב (בראשית ד ו) שכפל ה' את דבריו לקץ אחרי שהרג
 את הבל ואמר לו 'אִם תִּיטִיב, שָׂאת' – תקבל שכר, וְאִם לֹא תִיטִיב,
 לְפִתְחָא חֲטָאת רִבִּי' – הפורענות מוכנה לבלא. כיון שלולי שכפל את
 התנאי, היינו אומרים שאף אם לא יטיב יטול שכר, שהרי תנאי
 שאינו כפול אינו מבטל את המצוה. אֵלֵא לְרַבִּי חֲנִינָא הסובר
 שמכלל הן אתה שומע לאו, לְמָה לִי לכפול וְאִם לֹא תִיטִיב,
 משיבה הגמרא, ללא הכפילות שִׁלְמָא דְּעִתָּה אֲמִינָא שֶׁאִם תִּיטִיב,
 אֲנִיָּא – תקבל שכר, וְאִם לֹא תִיטִיב, לֹא אֲנִיָּא וְלֹא דִינָא – אכן לא
 תקבל שכר, אך גם לא תענש, קָא מִשְׁמַע לָן שֶׁאִם לֹא יִיטִיב יִיעֲנַשׁ.
 שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר, היינו דְּכָתִיב כששלח אברהם
 אבינו את אליעזר לקחת אשה ליצחק בנו, והשביענו שלא יקח
 אשה מבנות כנען, ותלה את חלות השבועה בתנאי שלא ילך
 מקודם אל משפחתו, הוצרך אברהם להוסיף ולומר (בראשית כד
 מא) 'אִו תִּנָּקֶה מֵאֲלֹתֵי בִי תְּבֹא אֶל מִשְׁפַּחְתִּי וְאִם לֹא יִתְּנוּ לָךְ וְהִיתִי
 נָקִי מֵאֲלֹתֵי, כיון שאם לא היה כופל ומפרש זאת, היתה השבועה
 חלה על אליעזר אף אם היה מקיים התנאי. אֵלֵא לְרַבִּי חֲנִינָא בְּן
 גַּמְלִיאֵל האומר שמכלל הן אתה שומע לאו, לְמָה לִי – למה הוצרך
 אברהם לומר בפירוש שאם לא יתנו לו אשה יפטר משבועתו,
 והיה תלה את השבועה באם לא ילך תחילה אל משפחתו, ומכלל
 זה נשמע שאם קיים זאת והלך, הריהו פטור מן השבועה, ויכול
 לקחת מבנות כנען. משיבה הגמרא, אֲצִיטְרִיהּ, כיון ששִׁלְמָא דְּעִתָּה
 אֲמִינָא, הִיכָא דְּנִיחָא לָהּ לְדִידָה – האשה עצמה רוצה להנשא
 ליצחק וְלֹא נִיחָא לִיה לְדִידָהוּ – ובני משפחתה לא רוצים בכך,
 מִיִּיתִי כְּעַל בְּרִיתֶיהוּ – יצטרך אליעזר להביאה בעל כרחם, קָא
 מִשְׁמַע לָן – לכן אמר אברהם 'אִו תִּנָּקֶה מֵאֲלֹתֵי וכו' וְאִם לֹא יִתְּנוּ
 לָךְ וְהִיתִי נָקִי מֵאֲלֹתֵי, שאם בני משפחתה לא ירצו בכך יהיה נקי
 משבועתו.
 מקשה הגמרא לדברי הכל: כיון שכבר נאמר שאם לא יתנו לו
 אשה ממשפחת אברהם יפטר מהשבועה, אם כן הפסוק (שם כד
 ח) 'וְאִם לֹא תֵאֱמָה הָאִשָּׁה לְכָתֵת אַחֲרָיָה וְנָקִית מִשְׁבַּעְתִּי זאת' לְמָה
 לִי. מתרצת הגמרא, אֲצִיטְרִיהּ פסוק זה, כיון ששִׁלְמָא דְּעִתָּה אֲמִינָא
 – היה אפשר לומר שְׁהִיכָא דְּנִיחָא לָהּ לְדִידָהוּ – בני משפחתה
 רוצים שתנשא ליצחק וְלֹא נִיחָא לָהּ לְדִידָה – והאשה עצמה אינה
 רוצה בכך, נִיִּיתִי כְּעַל בְּרִיתָה – היה אליעזר צריך להביאה בעל
 כרחם, קָא מִשְׁמַע לָן שֶׁאִם אִם האשה אינה רוצה לבוא, אין
 השבועה חלה עליו.
 הגמרא שבה להקשות מתנאי נוסף, לדעת רבי חנינא. מקשה
 הגמרא: בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר, היינו דְּכָתִיב (ויקרא כו ג) 'אִם בָּחֲקִיתִי
 תִּלְכּוּ' הרי שיתברכו בכל הברכות המנויות שם, וגם (ויקרא כו טו)
 'וְאִם בָּחֲקִיתִי תִקְאֹסוּ' הרי שיתקללו בכל הקללות המנויות שם, כיון
 שמכך שתלתה התורה את הברכות בכך שיקיימו את המצוות, שללא

הקידושין אלא אם יתקיים התנאי. תחילת המשנה תדון באדם
שלא התנה את תנאו בפיו, אלא חשבו בליבו.

משנה

המקדש את האשה, ואמר לאחר שקידשה, כסבור הייתי לפני
שקידשתיה שהיא כהנת – שיחוסה חשוב, ולכן קידשתיה, ונמצא
שהרי היא לוי, ורצונו לבטל את הקידושין. וכן אם אמר כסבור
הייתי שהאשה שקידשתי היא לוי, ולכן קידשתיה, ונמצא שהרי
היא כהנת. וכן אם אמר שקידשה מחמת מחמת שהיא ענייה,
ונתברר שהרי היא עשירה. או שקידשה מחמת שחשב שהיא
עשירה, ונתה החבר שהרי היא ענייה, ורצונו לבטל את הקידושין
מחמת טעותו. אין הקידושין בטלים בכל אופנים אלו, אלא הרי זו
מקודשת, מפני שלא היא המענה קודם שקידשה, אלא המקדש
הטעה את עצמו, שמדעתו חשב שהיא כהנת או עשירה, וכיון
שלא פירש בפיו שמקדשה על דעת כן, לא חל תנאו, שהרי דברים
שבלב אינם דברים, וכאילו שלא התנה כן.

כעת תדון משנתנו באדם המקדש אשה בזמן שאין הקידושין
ביניהם יכולים לחול, מחמת חסרון בו או בה, ורצונו שיחולו
הקידושין לאחר זמן כשיוכלו לחול: גוי האומר לאשה בת ישראל
הרי את מקודשת לי, ויחולו קידושין אלו לאחר שאתגירה, או בן
ישראל שאומר לגויה הרי את מקודשת לי לאחר שתתגיירי. וכן
עבד כנעני המקדש בת ישראל ואומר שיחולו הקידושין לאחר
שאשתחרר, או בן ישראל המקדש שפחה כנענית ואומר שיחולו
הקידושין לאחר שתשתחררי. וכן אדם המקדש אשה ואומר
לה שיחולו הקידושין לאחר שתמית בעליה, או אדם המקדש את
אחות אשתו שאין קידושין תופסים בה בחיי אשתו, ואומר לה
שיחולו הקידושין לאחר שתמית אשתי שהיא אחותיך. או המקדש
יבמה, אשה שמת בעלה ולא השאיר אחריה זרע, והיא זקוקה
ליבום או חליצה מאחי בעלה כדי להתירה להנשא לאחר, ואומר
לה שיחולו הקידושין לאחר שתיחלץ ליך בדין – אחי בעלך, בכל
אופנים אלו אינה מקודשת אף אם יתקיים התנאי, לפי שבשעה
שקידשה חלה היתה האשה יכולה להתקדש לו, והרי הקידושין
דבר שלא בא לעולם, ואינם יכולים לחול.

וכן האומר לחבירו, אם ילדה – אם תלד אשתך נקבה, הרי זו – הבת
מקודשת לי, אינה מקודשת לפי שהבת עדיין איננה בעולם. (אם)
היתה אשת חברי מעוברת, ובשעת הקידושין כבר עברו שלשה
חדשים מעיבורה והוצר עובר – ידוע שיש עובר, הרי דבריו של
המקדש קיימים, ולכן אם אכן ילדה האשה נקבה, הרי היא
מקודשת:

גמרא

הגמרא מביאה גידון דומה לגידון המשנה, באדם שתורם תרומה
על פירות שעדיין לא התחייבו בתרומה, ורוצה שיחולו מעשיו
לאחר שיתחייבו הפירות בתרומה:

לגבי תרומות ומעשרות נאמר בתורה (דברים יח ד) 'ראשית דגןך
תירשך ויצהרך', ומלשון 'דגןך' שמשמעותו דיגן ואסיפה של
התבואה, יש לדרוש שרק פירות שכבר נתלשו מהקרקע וראויים
לאסיפה חייבים בתרומה, אבל פירות המחוברים לקרקע אינם
חייבים בתרומה, ואם הפריש תרומה מן התלוש על המחובר
לקרקע, אין התלוש תרומה, והוא טבל בידי הבה, וכן אין
המחובר תרומה, ולכשיתלש צריך שוב לתרום עליו. תנן התם
במסכת תרומות (פ"א מ"ה), אין תורמין מן התלוש – מפירות שכבר
נתלשו מהקרקע והתחייבו בתרומות ומעשרות, על המחובר – על
פירות שעדיין מחוברים לקרקע, ופטורים מתרומות ומעשרות.
ואם תרם, אפילו בדיעבד אין תרומתו תרומה.

בגאמנייה רב אסי מרבי יוחנן, האם באופן שיש לאדם פירות
תלושים ופירות מחוברים, ואמר, פירות עיוניה זו שהם תלושים,
יחיי תרומה על פירות עיוניה זו – ערוגה אחרת, שהם מחוברים,

הרב תאכלו' שמשמעה שיאכלו חרבות, והוא דבר שלא יתכן.
מבאר הגמרא: אמר רבא, כוונת הפסוק שמאכלם יהיה מילחא
גלליה – מלח גס, ונתחא דשערי אקושיא – לחם שעורים קשה
ויבש, ובצלי – ובצלים, דאמר מר, פת פוירי תריבה – פת גדולה
יבשה, הנאכלת במלח ובצלים, קשים – מזיקים לגוף בחרבות.

הגמרא עוברת להקשות לדעת רבי מאיר: בשלמא לרבי חנינא בן
גמליאל הסובר שמכלל הן אתה שומע לאו, תינינו – זו הסיבה
דכתיב לגבי סוטה השוטה את המים המרים, שאומר לה הכהן
(במדבר ה יט) 'אם לא שרב איש אתה ואם לא שמת ממאה תחת
אישך הנקי ממי המרים המאירים האלה', ואינו צריך לפרש את
הצד השני כיון שמכלל זה נשמע שאם אכן זינתה, לא תקנה ממין
אלו. אלא לרבי מאיר הסובר שצריך לפרש את שני הצדדים, הנקי
מינעי ליה – היה הכהן צריך להוסיף ולומר שאם זינתה תיחנק
מתחתית המים. מתרצת הגמרא, אמר רבי תנחום, 'הנקי' פתיב ללא
יוד, ולא 'הינקי', והיינו כדי שנדרוש תיבה זו אף כאילו נכתב
'חנקי'. והרי זה מתפרש כתחילת הפסוק שלאחריו, והיינו 'חנקי'
ואת כי שטית, שאם זינתה תחנק מהמים.

הגמרא שבה ומקשה לאידך גיסא: בשלמא לרבי מאיר, תינינו
דכתיב 'הנקי' ללא יוד, וכמו שנתבאר שהרי זה כאילו נכתב
'חנקי', ולהשמיענו בפירוש שאם זינתה תחנק. אלא לרבי חנינא בן
גמליאל למה לי דרשה זו, והרי מכך שאם לא זינתה תינקה, נשמע
שאם זינתה תיחנק. מתרצת הגמרא, אף לדעת רבי חנינא אצטרף,
כיון ששלמא דעתא אמנא, אם לא שרב איש אתה הנקי, ואם שרב
לא הנקי ולא תינקה – לא תהיי מנוקה לגמרי אך גם לא תענשי, אלא
אסורא בעלמא – אסור בלבד יש כאן, קא משמע לן, שאם זינתה
תינקה.

הגמרא מקשה מתנאי נוסף, לדעת רבי חנינא: בשלמא לרבי מאיר,
תינינו – זה הטעם שלגבי דין הזאת מי טאת על טמא מת כפלה
התורה את שני הצדדים, דכתיב (במדבר יט יב) 'הוא יתחטא בו
ביום השלישי וביום השביעי ומה ואם לא יתחטא וגו' ביום השלישי
וביום השביעי לא יטהר', כיון שמכלל הן אין שומעים לאו, והיינו
אומרים שאף אם לא קיים את התנאי, דהיינו ההזאה, מכל מקום
נטהר. אלא לרבי חנינא בן גמליאל, למה לי לכתוב זאת, והלא
מכלל הן אתה שומע לאו. מתרצת הגמרא, אצטרף, כיון ששלמא
דעתא אמנא, שמצות הוזהא לכתחילה היא בשלישי ובשביעי, והיא
דעבר בחד מיניהו עבר – אך גם אם עשה הזאה רק באחד מימים
אלו, מכל מקום נטהר, קא משמע לן – הוצרכה התורה לפרש
שאם לא זו עליו גם בשלישי וגם בשביעי לא יטהר.

מבאר הגמרא פסוק נוסף, מפני מה הוצרכה התורה לאומרו: כיון
שכבר נאמר 'הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר',
הפסוק (שם יט) 'והזה תהור על המטא ביום השלישי וביום
השביעי, למה לי – מה בא ללמדינו. משיבה הגמרא, אצטרף, כיון
ששלמא דעתא אמנא, שאפשר להזות עליו אף בימים אחרים,
והפסוק 'ביום השלישי' נכתב רק למעוטי שאין להזות קודם לכן,
ביום השני לטומאתו, 'וביום השביעי' נכתב רק למעוטי שאין להזות
ביום השלישי, כיון דקא מעט האדם בימי טהרה שלו, שעברו מזמן
שנטמא, אבל היכא דעבר – אבל אם היה ביום השלישי וביום
השביעי לטומאתו, דקא מפיש – שמרבה בכך האדם בימי טהרה,
כלומר שמרחיק יותר משעה שנטמא עד ההזאה השנייה, אמנא
שפיר דמי – היינו אומרים שתועיל הזאתו, קא משמע לן שההזאה
יתעשה דווקא ביום השלישי והשביעי.

במשיכה הגמרא ושואלת: כיון שכבר למדנו שההזאה נעשית רק
בימים השלישי והשביעי, סיום הפסוק (שם) 'והטאו ביום השביעי
ובכס בגדי ורחץ במים וטהר בצרב' למה לי. משיבה הגמרא,
אצטרף, כיון ששלמא דעתא אמנא, שהי מלי – דין זה שצריך שתי
הזאות נאמר רק להיתר אכילת קדשים, אבל לאכילת תרומה בחד
נמי סגיא – די בהזאה אחת, קא משמע לן הפסוק 'והטאו ביום
השביעי', שאף כדי לאכול בתרומה צריך שתי הזאות: במשניות
הקודמות התבאר שאפשר לקדש אשה בתנאי, ולא יחולו

קידושין. האומר – פרק שלישי דף סב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קפז רש"י תוספות

חרב תאכלו – משמע: אכילתכם הוא, חרב תהיו נשבעים. גלגליטא = גסה. היינו דכתיב **אם לא שכם הנקי** – לא כפל "ואם שכם לא הנקי", אלא מכלל ברכה אתה שומע קללה. דאי משום דסמך ליה "ואת כי שטית" וגו' – ההוא לא מפרש ביה קללה אשבעה קמייאת, אלא אשבעה דבתריה קאי, דסמך ליה "והשביע הבןך את האשה בשבועת האלה". וקמייאת שבעה שאן בה אלה, דכבי

כתיב "והשביע אותה הבןך" וגו', ואיר פירש קללה, אלא מכלל ברכה. אלא לרבי מאיר – **ואם שכם הנקי** מביעי ליה. הנקי כתיב – בלא יוד, למידרשיה כמקרא לשבעה ראשונה; אם לא שכם – תזא נקיה. ובמסורת נמי מידרש אשבעה קמייאת, למישידיה אקרא דבתריה ולמימר: הנקי ואת כי שטית, כלומר: אם שטית תתחנקי. אלא לרבי תנא – דלא בעי כפילה, למה ל' למיכתב בי האי לישא, ואיכא למידרשיה הכי וחכ' נכתוב "ותחיד" או לשון אחר: סלקא דעתך אמינא מצות הווא כשליש ובשביעי ואי עבר בחד מנייהו עבר – דרישא דקרא לאו בלישא דתנא כתיב, דלא כתיב "אם יתחטא בר" למשמע מניה: הא אם לא יתחטא – דא יטעה, אלא "הוא יתחטא בר", ואיכא למימר לשון ציווי בעלמא הוא. והוא הפהור על הטמא וגו' למה לי – לאו לרבי חנינא פריך, אלא לדברי הכל בעי לה. למעוטי ששי – שלא ריחוק הואתו מטמאתו. הכי גרסין: אבל היכא דעבר בשליש ובשמיני דקא מפיש בימי טהרה אימא שפיר דמי – ולא גריס: ברביעי ובשמיני, דהא ודאי שפיר דמי, דכל מה שמשעה הווא ראשונה אין בכך כלום, ובלבד שלא ירבה ושלא ימעט בימים שבין הווא להווא, כדאמר גבי בן הון דפורש שבעה לפני יום הכפרים (יומא חב). בשלמא ראשון – שמוא שלישי, שני – שמוא שלישי. ואף על גב דאיכא לספקי נמי שמוא עשירי או יותר הוא, ואי גרסין הכי – לענין מצות הווא במונה הוא דגרסין. דקא מפיש בימי טהרה – מרחיק והולך מיום מגע הטומאה. **משננה** שלא הפעו – אלא הוא טענה את עצמו. וכיון דלא פירש – לאו כל כמיניה, דהוה לזו דברים שבלב. לאחר שחלוץ ליד יבמך – קסבר האי תנא: אם קידושין תפסין ביבמה לשוק, אינה מקודשת – דהוה ליה דברים שלא באו לעולם, ועכשיו אין בידו לקדשה. **גמרא** מחובר אינו חיוב בתרומה ד"ראשית דגן" כתיב (דברים יז), מדי דמידגן, שנאסף כברי. הלכך לא חל שם תרומה על התלוש שהופרש עליו, וטבל הוא ביד כהן, ויכול לתרום עליה ממקום אחר, ויכול חולין, והמחבר שהופרש עליו לא נתקן, ולכשיחלוץ צריך לתרום. פירות ערוגה זו מחוברים – כלומר, או אטמו: פירות ערוגה זו מחוברים יחיו תרומה בר, ונתלשו מהו – שתחת תרומה למפרע, מי הוי כמקדש דבר שלא בא לעולם, או לא? כל שבידו – כי הא, שבידו תתלוש ולהפרש מיד.

צריך

"חַרֵב תֹאכְלוּ"? אָמַר רַבָּא: מִיִּלְחָא גְלַלְיִיתָא, נִהְמָא דְשַׁעְרֵי אַקוּשָׁא, וּבְצָלֵי. דְאָמַר מֶר: פֶּת פּוֹרְנֵי חֲרִיבָה בְּמִלְחָ וּבְצָלִים – קָשִׁים לְגֹנֵף בְּחֻרְבוֹת. בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל הָיִינוּ דְכָתִיב "אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אֶתְךָ וְאִם לֹא שָׁמִית טַמְאָה תַחַת אִישׁךָ הַנֶּקִי", אֶלָּא לְרַבִּי מֵאִיר "הַנֶּקִי" מִיִּבְעֵי לֵיהּ! – אָמַר רַבִּי תַנְחֻם: "הַנֶּקִי" בְּחֵיב. – בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר הָיִינוּ דְכָתִיב "הַנֶּקִי", אֶלָּא לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל לָמָּה לִּי? – אֲצַטְרִיךְ, סֶלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: "אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ" – הַנֶּקִי, "וְאִם שָׁכַב" – לֹא הַנֶּקִי וְלֹא הַנֶּקִי, אֶלָּא אִיסוּרָא בְּעִלְמָא, קָא מְשַׁמַּע לָן. בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר הָיִינוּ דְכָתִיב "הוּא יִתְחַטָּא בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְטָהַר, וְאִם לֹא יִתְחַטָּא" וגו', אֶלָּא לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל לָמָּה לִּי? אֲצַטְרִיךְ, סֶלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: מִצְוַת הַזֶּהָ בְּשִׁלְשִׁי וּבְשִׁבְעִי, וְהִיא דְעֵבֶר בְּחַד מִיָּנִיהוּ – עֵבֶר, קָא מְשַׁמַּע לָן. "וְהִזָּה הַטָּהַר עַל הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי" לָמָּה לִּי? – אֲצַטְרִיךְ, סֶלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: שְׁלִישִׁי – לְמַעוּטֵי שְׁנֵי, שְׁבִיעִי – לְמַעוּטֵי שְׁשִׁי, דְקָא מְמַעֵט בַּיּוֹם טָהָרָה. אֲבָל הִיא דְעֵבֶר בְּשִׁלְשִׁי וּבְשִׁבְעִי, דְקָא מְפִישׁ בַּיּוֹם טָהָרָה – אִמָּא שְׁפִיר דְמִי, קָא מְשַׁמַּע לָן. "וְהַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי" לָמָּה לִּי? – אֲצַטְרִיךְ, סֶלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: הֵנוּ מִיָּלִי – לְקַדְשִׁים, אֲבָל לְתַרוּמָה – בְּחַד נְמִי סָגִיא, קָא מְשַׁמַּע לָן. **משננה המקודשת את האשה ואמר: כסבור הייתי שהיא כהנת – והרי היא לוייה, לוייה ותרי היא כהנת, ענייה ותרי היא עשירה, עשירה ותרי היא ענייה – הרי זו מקודשת, מפני שלא הטעתו. האומר לאשה "הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיר" או "לאחר שתתגיר", "לאחר שישמות בעליך" או "לאחר שתשתחרר", "לאחר שישמות בעליך" או "לאחר שתמות אחותיך", "לאחר שישחלוץ ליד יבמך" – אינה מקודשת. וכן האומר לחבירו: "אם ילדה אשתך נקבה הרי זו מקודשת לי" – אינה מקודשת. אם היתה אשת חבירו מעוברת, והופר עובריה – דבריו קיימין, ואם ילדה נקבה – מקודשת. **גמרא** תנן התם: אין תורמין מן התלוש על המחובר, ואם תרם – אין תרומתו תרומה. בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן: אמר "פירות ערוגה זו תלושים יהיו**

תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים", "פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושים לבשיתלשו" ונתלשו, מהו? אמר ליה: כל שבידו – לאו במחוסר מעשה דמי. איתיביה: האומר לאשה "הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיר" "לאחר שתתגיר" "לאחר שאשתחרר" "לאחר שתשתחרר" "לאחר שישמות בעליך" "לאחר שתמות אחותיך" "לאחר שישחלוץ ליד יבמך" – אינה מקודשת. בשלמא פולחו – לאו בידו, אלא אף לא? הוי בידו! – גר נמי לאו בידו, דאמר רבי חיאי בר אבא אמר רבי יוחנן:

גר

בשלמא לרבי חנינא בן גמליאל היינו דכתיב אם לא שכם הנקי – פירש בקונטרס: שלא כפל "אם שכם לא הנקי" אלא מכלל ברכה אתה שומע קללה. דאי משום דסמך ליה "ואת כי שטית" וגו' – ההיא לא מפרש ביה קללה אשבעה קמייאת, אלא אשבעה בתרייתא קאי, דסמך ליה "והשביע הבןך את האשה בשבועת האלה" וגו'. ושבעה קמייאת אין בה אלה, דכבי כתיב "והשביע אותה הבןך" ולא פירש בה קללה, אלא מכלל ברכה. וקשה: דהא כל תנאי מבני גו ומבני ראובן נגמירן, ואם כן בעינן קודם ללאו, והכא הוה לאו קודם לזן, דהא "אם לא שכם" כתיב ברישא: ויש לומר: ד"אם לא שכם" חשוב הן, שמה שאנו רוצים שתעשה חשוב הן, דמיא ד"אם יעברו" – שאנו רוצים שיעברו, ואם לא יעברו – יפסידו. כן אנו רוצים שתתקיים דברים שלא שכם איש אותה הוה הן, ואם שכם תפסיד – הוה לאו. **הנקי** כתיב – פירש בקונטרס: וחכי כופל: ואם לא שכם – הנקי, ואם שכם – חנקי ואת כי שטית. דקאי "חנקי" א"זאת כי שטית" דכתיב בתריה. וקשה: דאם כן הוה ליה מעשה קודם לתנאי, ואנן אמרינן במתניתין דרבי מאיר בעי תנאי קודם למעשה! לכן פירש רבינו יצחק: דלא קאי כלל א"זאת כי שטית" דכתיב בתריה, אלא כתיב "הנקי" דהוי כאילו היה כתיב "חנקי", והבןך היה חור וכופלי: אם שכם – חנקי. והשתא הוי תנאי קודם למעשה. [חנקי] כתיב – פירש רבינו חננאל דכבי קאמר: "אם לא שכם" וגו' תחת אישך, כלומר תשאר תחת אישך. "ואת כי שטית" וגו' מבלעדי אישך – כלומר תלכי ממנו. והוי תנאי קודם למעשה. ואף על גב דהוי לאו קודם לזן – הא אמרינן מהכא (סנהדרין לבב ג.א), פותרין בכותב תחילה. תוספות שנים.

בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב "הוא יתחטא וגו' ואם לא יתחטא" – תימנה: מה ענין זה למחלוקת? אפילו לרבי מאיר למה ליי? והלא דרבהב מקומות כתיב (ויקרא יד) "ורחץ במים וטהר" ולא הוצרך לומר ואם לא ירחץ לא יטהרו ויש לומר: דלא דמי; דהתם מילתא דפשיטא. כיון דמצוה הוא שצוה הקדוש ברוך הוא, אם לא עשה – לא יצא. אבל הכא משמע קצת שהוא לשון תנאי, מדכתיב "הוא יתחטא" דהוי כאילו כתיב: אם יתחטא בו – יטהר. ולא כתיב ויתחטא ויטהר – ואו הוי ציווי כמו "ורחץ וטהר". **אין** תורמין מן התלוש על המחובר – פירש בקונטרס: המחובר אינו חיוב בתרומה, דכתיב (דברים יז) "ראשית דגןך" דבעינן מידי דמידגן, ואם כן הוי מן החיוב על הפטור. וקשה: דאם כן, לדבריו תתלוש נמי, קודם שנמחר לא הוי תרומה, שהרי לא מידגן וליתא, דהא אמר בעלמא (עירובין לב.ב), מעשר ראשון שהקדימו בשבולים – פטור מתרומה גדולה, דמשמע דמהני ועוד קשה: מהזאי דאמר (תרומות פרק א משנה י), התרום מדבר שנגמר מלאכתו, דהיינו אחר מירוח, על דבר שלא נגמרה מלאכתו, דהיינו קודם מירוח – תרומתו תרומה, לכן נראה לרבינו יצחק: הא דמחובר פטור – נפקא לן מדכתיב "ממנו", דדריש בספרי: "ממנו" – ולא מן המחובר. דהא קרא בתלוש מיירי, ועל כרחך אתא למימר: ממנו אפילו בדיעבד נמי אסור. דאי משום לכתחילה אתא – תיפוק לי משום דכתיב "וגר", ומחובר לאו מידגן הוי, אלא שמע מינה דפסול אפילו בדיעבד מחובר, וההיא דמעשר שהקדימו בשבולים דמהני בדיעבד – מיירי בתלוש, וקודם מירוח.

גר צריך שלשה משפט כתיב ביה כדון – נראה דוקא בקבלת מצות הוא דבעינן שלשה, אבל בטבילה – בחד טגיא, אם כבר קיבל עליו המצות, וראיה מההיא דיבמות (מבב), דקאמר תתם: ההוא דהוה קרי ליה בר אמנאי, פירוש: משום דמל ולא טבל. אמר רבי יוחנן: בן לוי: מי לא טבל לקרי? כלומר, וכי לא ראה קרי מימיו דצריך לטבול – אם כן משמע מדרנפס בטבילת קרי, משמע דלא בעינן שלשה.

ומידו, ומדע מהא דאמר (שם מבב): דמושיבין אותה במים עד צוראה, ושני תלמידי חכמים יושבים מבחוץ ומודיעין לה מקצת מצות קלות ומקצת חמורות, ופריך: והא בעינן שלשה ומשני: תני שלשה. אלמא משמע דלטבילה נמי בעינן שלשה ויש לומר: דודאי למצוה בעינן שלשה, אבל לא לעכב, אי נמי יש לומר: דהא דבעי שלשה – היינו טעמא משום קבלת מצות, ואם תאמר: משום קבלת מצות נמי, אמאי בעינן שלשה? הרי הודאות והלואות דכתיב בן משפט, ואפילו הכי אמרינן בסנהדרין (א.א) דין אפילו יחיד! ויש לומר: דיש לנו להשוות לגזילות חבולות לדעולם בעי שלשה, דכל היכא דאיכא לאקשר לקולא ולחומרא – לחומרא מקשרין, ואם תאמר: אם כן ליבעי ממוחזק כמו גזלות חבולות! ויש לומר: דשליחותיהו עבדינן, כדאמרין בגיטין (פסב), עוד אמר הרב רבינו נתנאל: דברג כתיב "לדורותיכם" – דמשמע בכל ענין, אף על גב שאינן ממוחזק, דעל כרחך השתא ליכא ממוחזק, שהרי אין סמוכין, ר"ל דורותיכם" משמע לדורות עלמ.

אלא מעתה הנותן פרוטה לשפחות כו' – תימה: אמאי לא משני נמי הכא: מי יימר דמדוקקי לה תלתא, כדמשני לעיל, ואם כן אינו בידו ויש לומר: דטוגיא זו אתיא במאן דאמר ביבמות (מבב), עבר אין חייב בקבלת מצות לאחר שחרור, לפי שהיה חייב קודם שחרור במצות אשה, אם כן בשעת קיימנו דהו מטבילין אותו כדי לקבל המצות, וטבילה דלאחר שחרור – היינו טבילה גר, והדיא לא בעי שלשה.

נהי ובידו לגרשה בידו לקדשה – הוא הדין נמי דמצוי לשנוי לעיל הכי.

ואמר רבי חנינא לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת – פירש בקונטרס: דאריי אליבא דרבי אליעזר בן יעקב, דאילו רבנן – אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואם כן, אפילו מעוברת לאו כלום הוא. ואם תאמר: מנא ליה לרבי חנינא דאריי כשאין אשתו מעוברת ורבי אליעזר בן יעקב היא? ודלמא אריי אף כשאשתו מעוברת, ורבנן היא, ואם כן אמאי קאמר "לא שנו"? ויש לומר: משום דבבבלי ברייתא דבסבא "הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיד" כו' דקתני, רבי מאיר אומר: מקודשת, ולא תני בהדיהו זו "אם ילדה אשתך נקבה" כו' – אלמא קסבר דאפילו רבי מאיר מודה דאניה מקודשת היכא דאמר ליה "אם ילדה אשתך נקבה", ורבי מאיר ורבי אליעזר אמרו דבר אחד, כדאמר לקמן, ולפיכך אתא רבי חנינא לפרש דלא אמר רבי אליעזר בן יעקב אלא כשאין אשתו מעוברת וכו', כדפרישית, דהא רבי אליעזר בן יעקב מודה היכא דאמר לו "אם ילדה אשתך נקבה" לאו כלום הוא. ונראה דאף על גב דהלכה כרבי אליעזר בן יעקב בעלמא, דקב ונקי הוא, הכא לית הלכתא כוותיה, ולא כבבולו תניא דאמר ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, דהא פליגי בבבא מציעא (סוה) רב נחמן ורב הונא במוכר פירות דקל לחבייהו, רב הונא אמר: עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו, משבאו לעולם – אין יכול לחזור בו, ואדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ורב נחמן אמר: אפילו באו לעולם יכול לחזור בו, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, והלכה כרב נחמן בדיני, ואם כן אין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב.

צריך שלשה – ישראלים, שנוקקין לו להטבילו ולהודיעו מקצת מצות קלות וחמורות, כדאמר ביבמות (מבב), **משפט כתיב ביה** – "משפט אחד ידיה לכם כגד כאורח", מי יימר דמדוקקי ליה – הלכך לאו בידו הוא, הכי נמי יהוה קידושין – הואיל ובידו לשחררה ולקדשה. הכי גרסינן: **מעיקרא בחמה והשתא דעת אחת** – הלכך אין מחוסר מעשה גדול מזה, הכי גרסינן: הנותן פרוטה לאשתו ואמר הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשך אינה מקודשת – אם גירשה, הכי נמי דהוה קידושין לרבי יוחנן? בידו לקדשה – בתמיה; וכי בידו לקדשה אם יגרשנה? שמא לא תתרחצ בקידושיו תפשוט דבני רבי **אושעיא** – מהא דאמרן: דמשום דאין בידו לקדשה משיגרשה – לא הוה קידושין, ולא מידי. תפשוט דבני רבי **אושעיא** נמי – דלא הוה קידושין דהשתא חלין לכשיגרשנה, **דלמא כי חזי דתפסי ב'** – כלומר, להכי מספקא ליה לרבי **אושעיא** בהא, משום דאיכא למימר: דלמא סבירא לן מנא דאי בעי לקדושי השתא מקדשי – תפסי בה קידושין לאחר זמן מהשתא, אבל המקדש את אשתו לא חזיא השתא לתמספס קדושי, שהרי מקודשת ועומדת, **תניא בכותה דרבי יוחנן** – דכל שבזי לאו כמחוסר מעשה דמי, אבל אם אמר לכשתילשו תרומה ונתלשו דבריו קיימין – הואיל ובידו לתלוש ולהפריש, הרי על כן אפילו מה שאין בידו, דקסבר: אדם מקדש ומקנה דבר שלא בא לעולם, לכשיבטלו שליש – שעדיין לא הביאו שליש, ואין בידו לתלוש ולהפריש, דתבואה שלא הביאה שליש – לאו תבואה היא, כדגמר בראש השנה (ג.א) מירעשת את התבואה לשלש, אל תקרי שלש אלא לשלש. **אלא בשחת** – שאף על פי שלא נתבטלו הגרעינן שליש, או אפילו עדיין לא לכלבו החיטים – שחת מידא הוי, וראוי לקצור ולהאביל לבתומה, דמדרי דמינבר וחושב הוא. **אבל באגם** – שאינה אלא צמחים רכים, ולקמן מפרש מאי לשון אגם, לא – דכיון דלא חשיב – לא חזיל עליה שם תרומה למפרע, **דבוצלא** – שהוא מבצל ועולה חוץ הארץ, ויש בו כדי לכוף, וחבירו בערוביה (כטג), דלא איבטול זיראת – שלא לזרז זרת, **במאן אלא** – דאוריז חנינא קאמ במאן פריש רבי חנינא אמנתיתן דאם אשתו מעוברת דבריו קיימין, אלמא, דבר שלא בא כלל לעולם – הוא דאין מקנה, אבל בא מקצתו – מקנה, **במאן אי כריבה** – סבירא ליה, דאוקמא לרבי אליעזר בן יעקב בשחת – הכא מעוברת נמי כדאמר רבי יוחנן, וכדריה אליעזר בן יעקב, ואי כרב יוסף סבירא, וכליה דאפילו באגם אמרה רבי אליעזר – הכא אפילו לא הוכר אמר רבי חנינא מקודשת, לדברי רבי אליעזר בן יעקב, וכדריה אליעזר בן יעקב קיימא לן, דמשנתו קב ונקי, **דבי כיבשא** – שדה של בית הבעל, שדייה בנמי גשמים, **אבל בשחת דבי שקיא** – של שדה בנמי גשמים, שהרביה להשקות – לא אמר, דעבידא דפסדיה כי לא משקה לה כדמיבעי לה, הלכך כמי שלא באה לעולם כלל הוא, **אפילו שחת דבי שקיא** – הואיל והגיע לכלל שחת, ודברי הכל – בין לרבה בין לרב יוסף דוכר עוברא בעינן, דומיא דשחת, דהא נמי כשחת דבי כיבשא הוא, שגמור בידו שמים, **שלא באו לעולם** – ביאת גמורה, כי הכא דלא הביא שליש.

לא

דבר שלא בא לעולם, ורב נחמן אמר: אפילו באו לעולם יכול לחזור בו, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, והלכה כרב נחמן בדיני, ואם כן אין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב.

קידושין דף סב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (לים חמישי) קפט

מביאה הגמרא את המשך התוספתא: יתר על כן – חידוש גדול
 יותר אמר רבי אליעזר בן עקיבא, שאפילו אמר האדם שפירות ערוגה
 זו התלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת שעדיין לא
 צמחו לגמרי, או שאמר פירות ערוגה זו מחוברת שעדיין לא צמחו
 לגמרי יהיו תרומה על פירות ערוגה זו שהם כבר תלושין, לכשיביאו
 הפירות המחוברים שלישי – יגיעו לשליש גידולם, ויתלוש, שאז
 חל עליהם חיוב תרומה, והביאו הפירות המחוברים שלישי ונתלוש, שהרי
 דבריו קיימין וחלה תרומתו, ואף שהדבר כעת אינו בידו, שהרי
 בזמן ההפרשה עדיין לא הביאו הפירות שלישי ואף אם יתלשם
 כעת לא יתחייבו בתרומה, אעפ"כ דבריו קיימין, כיון שלדעת רבי
 אליעזר בן עקיבא יכול אדם להקדיש ולהקנות דבר שעדיין לא בא
 לעולם לגמרי.
 מביאה הגמרא מחלוקת בדעת רבי אליעזר בן עקיבא: אמר רבה, לא
 אמר רבי אליעזר בן עקיבא שאלא בתבואה שחבר גדלה מעט,
 שלא קניעיה לשליש גידולה, ואם לאו – תבואה שכבר גדלה מעט,
 והיא "שחת" – ראויה לקצירה למאכל בהמה, שכיון שיש לה
 חשיבות ניתן לומר שכשתביא שלישי תהיה תרומה, אבל ב'אגם' –
 תבואה שעתה התחילה לצמח, והצמחים עדיין רכים ואינם
 ראויים לכלום לא אמר, ואף לדעתו אי אפשר לתרום מתבואה
 זו, שכיון שאינה חשובה לא חל עליה שם תרומה למפרע. ורב
 יוסף אמר, שדברי רבי אליעזר בן עקיבא נאמרו אפילו ב'אגם', שכיון
 שהתחילה התבואה לגדול, ניתן לתרום ממנה ועליה.
 הגמרא מבררת את לשון רב יוסף: מאי משמע – מהכין משמע
 דהאי 'אגם' שאמר רב יוסף לישנא דבוגללנא הוא – הכונה מלשון
 דבר המבצבץ ועולה מן הקרקע, ויש בו שיעור מועט לכופפה, אמר
 רבי אליעזר, דאמר קרא (ישעיה נח ה) 'הקבץ יהיה צום אבן' והוא יום
 ענות אדם נפשו וקבוצו ב'אגם' ראשו, כלומר, וכי רצון ה' רק
 שיכופף אדם את ראשו כ'אגמון', שזו מחט כפופה שצדים בה
 דגים, והרי רצון ה' בתשובה אמיתית. ומצינו שאמר הכתוב
 'אגמון' והכונה למחט כפופה, ואף כאן 'אגם' הוא כינוי לתבואה
 שגדלה מעט והיא עדיין רכה וניתן לכופפה, ועדיין אינה ראויה
 אף למאכל בהמה.
 מבררת הגמרא: ב'אגם' אולא – כשיטת מי נאמרו דברי רבי חנינא
 על הא (ד'תניא) [ד'תני] במשנתנו, האומר לחבירו, אם ילדה – תלך
 אשתך נקבה, הבת מקודשת לי, לא אמר כלום – ואין הקידושין
 חלים. ואמר רבי חנינא על דין זה, לא שנו – לא נאמר דין זה
 במשנתנו אלא כשאין אשתו מעוברת עדיין, אבל אם כשקידש את
 הבת והיתה אשתו מעוברת, דבריו של המקדש קיימין, ואם ילדה
 נקבה הרי היא מקודשת לו. ומשמע מדבריו שאין אדם מקנה דבר
 שלא בא לעולם כלל, אבל דבר שמקצתו בעולם, אף שעדיין אינו
 גמור אדם מקנה, ולכן אם אשתו מעוברת אף שעדיין לא נולדה
 הבת, מקודשת הבת, כיון שמקצתו בא לעולם. ומבררת הגמרא,
 ב'אגם' – כשיטת מי נאמרו דבריו.
 הגמרא מבארת שרבי חנינא יכול לסבור כדעת רבה וכדעת רב
 יוסף שנחלקו בדעת רבי אליעזר בן עקיבא שמשנתו קב ונקי.
 מבארת הגמרא: אי רבי חנינא סובר כשיטת רבה שאומר שניתן
 להפריש תרומה רק מתבואה שכבר גדלה לפחות שלישי, אם כן
 גם כאן אין כוונת רבי חנינא שבכל אופן שהאשה מעוברת
 הקידושין חלים, אלא אין הקידושין חלים אלא אם כשקידשה
 הויבר עוברתה של האשה, והיינו לאחר שלישי זמן עיבורה, שכבר
 ניכר שהיא מעוברת, והוא שיעור זמן חשוב בעיבורה הדומה
 לשיעור גדילה של "שחת" בתבואה, והוא דבר שמקצתו בעולם,
 ולכן מקודשת, אבל לפני כן הוא דבר שלא בא לעולם, ובתבואה
 שגדלה כאגם. ואי – אם רבי חנינא סובר כרב יוסף שניתן להפריש
 תרומה אף מתבואה שגדלה רק כשיעור מועט של 'אגם', אם כן
 אף כאן חלים הקידושין כשהיא מעוברת ואף על פי שעדיין לא
 הויבר עוברתה כלל, שבה העובר נחשב כבר כבא לעולם.
 הגמרא מביאה לשון אחרת במחלוקת רבה ורב יוסף בדברי רבי
 אליעזר בן עקיבא: ואיכא דאמרי – יש שאומרים שלדברי שניהם יש

פר, צריך שיהיו שלשה דיינים בטבילתו, להודיעו מקצת מצות. מאי
 טעמא, שנאמר (ויקרא כד כב) 'משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח
 יהיה', 'משפט' כתיב פה בגר, והרי הוא 'בדין', וכשם שאין משפט
 בפחות משלושה, לכן גם בגירות צריך שיהיו שלשה דיינים. ולפי
 שצריך שלשה דיינים בגירות, א"כ אין הגירות בידו, שהרי מי ימר
 להקדישן ליה הני תלתא – מנין שישכמו שלשה דיינים לגיירו
 ולהודיעו המצוות, ולכן אף המקדש לאחר שיתגייר אין הקידושין
 חלים.
 מקשה הגמרא: מתקף לה רבי אבא בר מלל, אלא מעתה – לשיטת
 רבי יוחנן, שאדם יכול לקדש אשה שאינה ראויה להתקדש, אם
 בידו לגרום שתהיה ראויה להתקדש ויחולו הקידושין כשתהיה
 ראויה להתקדש, אם כן, הנותן פרוטה לשפחה הכנענית, ואמר
 הרי את מקודשת לי ויחולו הקידושין לאמר שאשתהדרה, הכי נמי
 דהוי קידושין – האם גם באופן זה יחולו הקידושין כיון שבירו
 לשחררה ולקדשה.
 מתרצת הגמרא: הכי השתא – וכי הדבר דומה, והרי התם, לגבי
 שפחה כנענית, מעיקרא קודם שהשתחררה הרי היא שפחה והיא
 כפחמה, והשתא אחר שהשתחררה הרי יש כאן דעת אחרת,
 והיא כבריה חדשה, וא"כ אף שאמר רבי יוחנן שכל שבירו לאו
 כמחוסר מעשה, מכל מקום כאן אף שהדבר בידו הוא כמחוסר
 מעשה, והוא כדבר שלא בא לעולם ואין הקידושין חלים.
 מקשה הגמרא: ואולא הא דאמר רבי אשיעאי, שהנותן פרוטה
 לאמר לה, הרי את מקודשת לי לאחר שאנדרשיה, אינה
 מקודשת, ולכאורה, אם גירשה האם הכי נמי – גם כאן לדעת רבי
 יוחנן שבכל מקום שהדבר בידו חלים דבריו אף שעתה אין
 המעשה ראוי לחלו, האם יחלוק על דבריו ויסבור דהוי קידושין,
 מחמת שבירו לגרשה ולקדשה לאחר שיגרשה.
 דוחה הגמרא: נהי דבירי של בעל לרשה שהרי האשה מתגרשת
 בעל כרחא, אך האם בירי לקדשה לאחר שיגרשה, שהרי תכן
 שלא תתמצה להתקדש לה, וכיון שאין קידושין בידו אינו יכול
 לחול עתה. ואף רבי יוחנן יודה לדברי רב אושעיא. מבררת
 הגמרא: לסברא זו שאף אם יגרשה אינו בידו לקדשה ולכן אינה
 מקודשת תפשוט את הספק דבירי רב אושעיא, באדם הנותן שתי
 פרושות לאשה פנויה, ובפרטה אחת שנתן אמר לה התקדשי לי
 היום, ובפרטה אחת אמר לה התקדשי לי לאחר שאנדרשיה, האם
 חלים הקידושין השניים לאחר שתתגרש. ותפשוט מינה –
 מהסברא שאמרה הגמרא ניתן לפשוט דהקידושין השניים לא הוי
 קידושין – לא יחולו לכשיגרשה, כיון שאין בידו עכשיו לקדשה
 לאחר שתתגרש.
 דוחה הגמרא: דלמא באופן זה יש סברא אחרת שמחמתה יחולו
 הקידושין השניים, כי היכי דתפסי קידושין השתא – כשם שאם
 היה רוצה לקדשה עכשיו היו הקידושין חלים, שהרי היא פנויה,
 כך כשקידשה לזמן שאחר הגירושין, תפסי נמי אותם קידושין
 מעכשיו לאחר כן – לאחר שתתגרש, ואינו דומה לנותן פרוטה
 לאשתו לקדשה לאחר שיגרשה, כיון שעתה היא נשואה לו ואין
 בידו לקדשה.
 הגמרא מביאה ראייה לדברי רבי יוחנן: תניא בתוספתא (תרומות
 פ"ב ה"ז) פותיה דרבי יוחנן, אין תורמין תרומה מן התלוש מהקרקע,
 על המחומר, ואם עבר ותרם מן תרומתו תרומה. ביצר, אדם שיש
 לו שתי ערוגות, באחת מזן הפירות מחוברים לקרקע ובשניה
 נתלוש הפירות, ואמר, פירות ערוגה זו שהם תלושין מהקרקע יהיו
 תרומה על פירות ערוגה זו – השניה, המחוברת. או שאמר שפירות
 ערוגה זו שהיא עדיין מחוברת, יהיו תרומה על פירות ערוגה זו
 התלושין, לא אמר כלום – לא חלה הפרשה, אבל אמר שתחול
 התרומה לכשינתלוש הפירות ובין שהפריש מהמחוברים על
 התלושים או להפך, ונתלוש הפירות, דבריו קיימין וחלה
 הפרשה. ומוכח כרבי יוחנן, שכיון שבירי האדם לתלוש את
 הפירות ולהפריש תרומה, לכן אף אם לא עשה כן אלא נתלוש
 לאחר זמן, חלה תרומתו.

גמרא

נאמר בתורה (דברים כג טז) 'לא תקנין עבד אל אדניו, רבי אומר, בלוקח עבד על מנת לשחררו כשיכנס לרשותו, היתוב מדרב, שכיין שלקחו על מנת כן, חל שחרורו כשכנס לרשותו, והזהירה התורה לבית דין שלא יסגירו העבד לבעליו להשתעבד בו.

מבררת הגמרא: היכי דמי, אמר רב נחמן בר יצחק, כגון דכתב ליה – הלוקח לעבד שטר שחרור קודם שקנאו, וכתב בו 'לכששאלך – לכשאקנה אותך, הרי עמך קניי לך מעבדיו, ובוזה הזהירה התורה – לא תסגיר עבד אל אדניו, והרי שאף שבשעת כתיבת השטר הוא אינו עבדו ואינו יכול לשחררו, ושחרורו הוא דבר שלא בא לעולם, אעפ"כ לכשיקנה את העבד יזכה העבד בעצמו וישתחרר. ומוכח שלדעתו אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

אביי מוכיח שלרבי מאיר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: רבי מאיר, דתניא בברייתא, גוי האומר לאשה ישראלית הרי את מקודשת לי לאחר שתתניני, או ישראל האומר לגויה הרי את מקודשת לי לאחר שתתניני, וכן עבד כנעני המקדש אשה ישראלית ואמר הרי את מקודשת לי לאחר שתתניני, או ישראל המקדש שפחה כנענית ואמר הרי את מקודשת לי לאחר שתתניני, וכן המקדש אשת איש ואמר שיחולו קידושיה לאחר שיתניני, או המקדש אחות אשתו ואמר שיחולו קידושיה לאחר שתתניני – שהיא אשתו עתה, ותהיה מותרת לו, וכן המקדש יבמה, ואמר שיחולו קידושיה לאחר שיתניני, או רבי מאיר מקדש אשה כיון שבשעת הקידושין אין אשה והאשה ראויים להתקדש זה לזה. רבי מאיר אומר מקדשת לכשיגיע הזמן שהקידושין יכולים לחול, ומוכח שלדעתו אדם יכול לעשות קנין בדבר שלא בא לעולם.

רבי יוחנן הסנדלר אומר אינה מקודשת וכתנא קמא. רבי יהודה הנשיא אומר שבאופנים אלו מקודשת, מלבד המקדש אחות אשתו או אשת איש שמדברנן אין הקידושין חלים, ומבאר ומה פסע אומר חכמים שבאופנים אלו אינה מקודשת, משום אינה שבושדנה האשה שבעלה קידש את אחותה או כשיעיר הבעל שאשתו התקדשה לאחר כדי שיחולו הקידושין לאחר מיתתם, יחשבו שאחד מחכה למיתת השני, ותהיה שנאה ביניהם, ולכן אמרו חכמים שהקידושין בטלים בהם.

מקשה הגמרא: ונחשוב נמי – שאביי ימנה את רבי יהודה הנשיא עם התנאים הסוברים שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם. מתרצת הגמרא: היינו רבי תינן רבי יהודה הנשיא, וכבר החשיב אביי לעיל שרבי סובר שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

מקשה הגמרא: ונחשוב נמי רבי עקיבא סובר שאדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם, דתניא בברייתא, לגבי אשה שאמרה לבעלה 'קונם שאני עושה לפני' – כאיסור 'הקדש' יהיו עליך הדברים שאעשה, אין בעלה צריך להפיר נדרה, שהרי האשה משועבדת לבעלה למעשי ידיה, ואינה יכולה לאסור עליו את שלו. רבי עקיבא אומר, יפר הבעל את נדרה, שמה תעדיף עליו ותר מן הדין לו – שמה תעשה מלאכה מעבר לשיעבודיה, ויאסור עליו בהקדש מחמת הנדר. ומכך שאמר רבי עקיבא שאם לא יפר את נדרה יאסור עליו מעשי ידיה היתרים, ואף שבשעת הנדר לא היו מעשי ידיה בעולם, מוכח שסובר שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. וא"כ מדוע לא מנה אביי את רבי עקיבא בין התנאים הללו.

מתרצת הגמרא: האימור עלה – על דברי רבי עקיבא, אמר רב הונא בריה דרב יהושע, שאין מדובר שהקדישה את מעשי ידיה, אלא באומרת 'קדשו ידי לעושיהם' – לה' שבראם, ויזים עצמן אתניהו בעולם בשעת הנדר, והאיסור חל עליהן:

משנה

האומר לאשה, הרי את מקודשת לי, על מנת שאדבר עליך לשלשון שיוותרו על חובך, וכן האומר על מנת שאעשה עמך – אעבוד עבורך בפועל ליום אחד, אם אכן קיים תנאו ודבר עליה לשלשון, וכן אם קיים תנאו ועשה עמה בפועל, מקודשת. ואם לאו, אינה מקודשת:

משנה

המקדש על מנת שירצה אבא – שאבי המקדש יסכים לקידושין, אם רצה האב, מקודשת. ואם לאו אינה מקודשת. ואם מת האב קודם שגילה דעתו אם הוא רוצה בקידושין, הרי זו מקודשת. אם מת הן המקדש לפני שגילה האב את דעתו, מלפנין האב לומר:

קידושין. האומר – פרק שלישי דף סג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קצא רש"י

לא תפניד – אזהרה לבית דין שלא יסגירוהו לבעליו להשתעבד בו. לבשאקחך – דבר
שלא בא לעולם הוא. בלוקח עבר על מנת לשחררו – דאי בשחררו ובא להשתעבד בו
– לא קרי ליה קרא "עבר". משום איבה – איבת אחותה ואיבת בעלה. ואשאר ארבי
מאיר סבירא ליה. קונם שאני עושה לפיך – מעשה ידי יהיו לפיך כהקדש – אין בעלה
צריך להפר, שאין נדרה חל, שהרי משועבדת
לו. שמה תעריף – על מעשה ידיה יותר מן
הראוי לו, ויותר ממה שהיא חייבת לעשות לו.
ובכתובות (סדב) אמרין: מה היא עושה לו –
משקל חמש סלעים שתי ביהודה, שתי עשר
סלעים בגליל. ולכי אתיא הדעת – קדשה, אף
על גב דלא באה לעולם בשעת הנדר. לעושיהם
– למי שבראם. ומיהו, במידי דמשתעבדי ידיה
לבעל – לא מצי לאקדושינהו.
משנה אעשה עמך כפועל – בפעולת יום
אחד. גמרא והוא שנתן לה פרוטה – ואמר
לה: התקדשי לי בפרוטה זו על מנת כו'. והא
אתא לאשמועינן תנא דידן, דבשכר דיבור או
בשכר פעולה – לא מקדשה, דישנה לשכירות
מתחילה ועד סוף, ומלה הוא. ולקמן מפרש
הכי שמע לה ריש לקיש ממתניתין. שהרבכתך
– כבר נתחייבה לו והוי מלה גבה. שאריכיכ
– והרכיבה. בצוותא – שלא אשב יחדי. דימוס
– בנין. על מנת – תנאה משמע, ולא בשכר.
משנה על מנת שירצה אבא – אבוי של
חתן. רצה האב – בגמרא מפרש לה. פלמין
וכו' – כדי לעקור את הקידושין למפרע, ולא
תזקק ליבם.

גמרא

"לא תסגיר עבד אל אדניו", רבי אומר: בלוקח עבד
על מנת לשחררו תכתוב מדבר. היכי דמי? אמר רב
נחמן בר יצחק: כגון דכתב ליה "לבשאקחך הרי
עצמך קניי לך מעבשיו". רבי מאיר – דתניא: האומר
לאשה "הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיר" "לאחר
שתתגיר" "לאחר שאשתחרר" "לאחר שתשתחרר"
"לאחר שימות כעליך" "לאחר שתמות אחותיך"
"לאחר שיחלוץ לך יבמיו" – אינה מקודשת, רבי
מאיר אומר: מקודשת. רבי יוחנן הסגלר אומר: אינה
מקודשת, רבי יהודה הנשיא אומר: מקודשת, ומה
פעם אָמרו "אינה מקודשת" – משום איבה. – ונחשוב
נמי רבי יהודה הנשיא! – היינו רבי, היינו רבי יהודה
הנשיא. – ונחשוב נמי רבי עקיבא, דתניא: "קונם שאני
עושה לפיך" – אין צריך להפר, רבי עקיבא אומר:
יפר, שפא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו. – האייתמר
עלה: אָמר רב הונא בריה דרב יהושע: פאומרת
"יפדשו ידי לעושיהם" – וידים איתנהו בעולם.
משנה האומר לאשה "הרי את מקודשת לי על מנת
שאדבר עליך לשלטון", ואעשה עמך כפועל. דבר
עליה לשלטון ועשה עמה כפועל – מקודשת, ואם לאו – אינה מקודשת. גמרא אָמר ריש
לקיש: והוא שנתן לה שוה פרוטה. – "ובשכר" לא? והתנאי: "בשכר שהרבכתך על החמור"
"שהושבתך בקרון" או "בכפינה" – אינה מקודשת. "בשכר שארביכך על החמור" "שאשיבך
בקרון" או "בכפינה" – מקודשת! וכי תימא: הכא נמי בריהב לה שוה פרוטה – והא "בשכר"
קאָמרו! ועוד תנאי: "שכ עמי בצוותא ואקדש לך", "שחוק לפניך" "קוד לפניך" "עשה פדימוס
הזה", שמין! אם יש בו שוה פרוטה – מקודשת, ואם לאו – אינה מקודשת! וכי תימא: הכא
נמי בריהב לה שוה פרוטה – והא שמין אותו קאָמר, תויבכתא דריש לקיש! – אָמר לך ריש
לקיש: האי תנא פרא סבר: אינה לשכירות אלא לבסוף, ותנא דידן סבר: ישנה לשכירות
מתחילה ועד סוף. ומאי דוחקיה דריש לקיש לאוקמיה למתניתין בישנה לשכירות מתחילה
ועד סוף, ובדיהב לה? אָמר רבא: מתניתין קשיתיה; מאי איריא דתני "על מנת" ניתני
"בשכר"! אלא שמע מינה: כל "על מנת" – היכא דיהב לה הוא. משנה "על מנת שירצה
אבא", רצה האב – מקודשת, ואם לאו – אינה מקודשת. מת האב – הרי זו מקודשת. מת
הבן – מלמדין האב לומר שאינו רוצה. גמרא מאי "על מנת שירצה אבא"? אילימא עד
דאָמר אבא "אין", אימא מצי עתא: מת האב – הרי זו מקודשת, והא לא אָמר "אין"! אלא:
על

כגון דכתב ליה לבשאקחך הרי עצמך קניי לך מעבשיו – הבא משמע דלמאן דאמר אדם
מקנה דבר שלא בא לעולם – מכל מקום צריך הוא לומר "מעבשיו", וכן משמע בפרק
קמא דבבא מציעא (טו.ב). דקאמר חתם, אמר רבא: שדה זו לבשאקחנה תהא קנויה לך
מעבשיו. וקשה: דהא מילתא דרבי מאיר בסמוך, גבי "לאחר שאתגיר" "לאחר שתתגיר"
כו', דאמר רבי מאיר מקודשת, ולא קאמר דליבעי
למימר "מעבשיו", ואמאי צריך לומר בשדה
ובעבד טפי מבגד? וכי תימא דהא דקאמר
מקודשת – היינו היכא דאמר "מעבשיו", ואף על
גב דליתיה בברייתא, וכדאשכחן בפרק "האשה
שנפלה" (כתובות פב.א) גבי "משוך פרה זו ולא
תהא קנויה לך עד לאחר שלשים יום", ומוקי לה
למימר "מעבשיו", ואף על גב דליתיה במלתיה –
הא לא נהירא לומר כן, דמסברא מהני, למאן
דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כדבר
שבא לעולם, דלא מצינו חלוק בדבר. ובדבר שבא
לעולם – לא מצריכין לומר "מעבשיו", דהא אמר
במתניתין: הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום,
לא בא אחר וקידשה – מקודשת, ואף על גב דלא
אמר "מעבשיו", והדרא קשיא לדוכותיה לכת
אומר רבינו יצחק: דלא דמי, דלגבי קידושין היינו
טעמא דלא בעי למימר "מעבשיו" – משום דסתם
קידושין בבסוף, וקנין מעות לא מתבטל, כדאמר
לעיל: לא בא אחר וקדשה – מקודשת, ואף על
גב דנתאבדה המעות, אבל הכא, שבו שחרור של
עבד ורבי שדה, דדחת רוב קנינם בשטר, ואם לא
אמר "מעבשיו" – הדרא אמרנא אם נתקער השטר
בתוך חומן – העבד לא יהא משוחרר, וגבי שדה
נמי – לא יהא קניי לו. להכי נקט בשדה ובעבד
לישנא דמתייב בכל ענין, אפילו נקער השטר,
והיינו כשאמר לו "מעבשיו", ודבר רבינו משה
פירש: דלכא נקט "מעבשיו" גבי שדה ועבד –
לאשמועינן דסבר רבבי מאיר, דאמר: אדם מקנה
דבר שלא בא לעולם, אף על פי שרצה שיחול
הקנין מעבשיו – קנה. דאי לא נקט "מעבשיו" –
הוה אמינא דאיתא אפילו כרבנן, וצריך לעשות
קנין אחר השחרור, ואם תאמר: כיון שלא חל
הקנין, אמאי הוהיר הכתוב שלא להסגיר עבד לא
אדוניו? הלא שחירא ליה מכל מקום, כשפדוהו
או קניוהו – שליוותיה עבדו, דניחא ליה דליק
בהימנותיה, כדאמרין בפרק קמא דבבא מציעא
(טו.ב) גבי גול שדה וחור ולקחה מבעלים
הראשונים כי ומוסיק: דניחא ליה דליק
בהימנותיה. אבל גבי קידושין לא שייך למימר
הכי, ולכן לא בעי אמר "מעבשיו". ומיהו, קשה
לפירוש רבינו יצחק דפירש "מעבשיו" מהני
אפילו נתקער הגט – אם כן למח לי ב"משוך פרה
זו מעבשיו לאחר שלשים יום", דקא מוקי לה רבי
יוחנן אפילו בעומדת באגם, ומקום ראי

למשיכה, פירוש: ולא מיבעיא בחצירו. הא אפילו ברשות הרבים קיימא – קנה, כיון דאמר "מעבשיו" יש לו לומר: דרבי יוחנן טעמיה לעיל בפריקין (א.ס.) "מעבשיו" ולאחר שלשים יום –
שיורא הוי, והכי קאמר: מעבשיו יתחילו הקידושין, ולא יגמרו אלא עד לאחר שלשים יום. וכמו כן אמר גבי "מעבשיו" דמשיכה. וכיון דלא קנה לגמרי – צריך שיהו בשעת גמר המשיכה
במקום ראי למשיכה. ומפיוס הכי מוקי לה רבי יוחנן דהם בעומדת באגם, דראוי למשיכה, אבל ברשות הרבים – לא. והא דקאמר הכא דאפילו נקער השטר מהני, והאיל נאמר ליה: "מעבשיו"
– אתיא כשמואל, דאמר לעיל (נט.ב) תנא הוי. וצריך לדקדק אליבא דרבי יוחנן איך אנו קונן שום דבר לאחר זמן, כגון שידוכים ושאר תנאים? דהא אפילו אמר ליה "מעבשיו" לא מהני
לרבי יוחנן אם חור בו, או אם הוא קנין סודר, כיון שאין הסודר ביד הקונה בסוף חומן, דהדרא סודרא למריה. דהכי נמי אמר (נדרים מח.ב) גבי ההוא גברא שרצה להקנות נכסים לבריה על
מנת שיהא בר בריה צורבא מרבנן (הוא). וקאמר חתם דלא קני, מהאי טעמא, דאימת קא קני – כי הויא בריה צורבא מרבנן, והויא שעתא כבר הדרא סודרא למריה. ואמר דרב רבינו משה:
דשמא "על מנת" מהני אפילו לרבי יוחנן, ולא הוי שיורא אלא תנאי. ולכן טוב לומר "על מנת מעבשיו". ה"ב גרסין: קונם מה שאני עושה לפיך – ולא גרסין: אני עושה. כיון ודבלאן
דמשועבדת לבעלה – לא מציא למיסר בקונם. י"פ שמוא תעדיף – תימיה הלא אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה ועיניו נפש! ויש לומר: דהא נמי דברים שבינו לבינה, שלפי שאי אפשר
לצמצמן לדיחנות משלה מה שהיא חייבת לו, ואי אפשר שלא ידנה יותר מן הראוי לו, ואסר אף בשאר מעשה ידיה – ולכן צריך להפר. וי"ד"ם איתנהו בעולם – הוי כמקדשי דקל לפירותיה,
דימהני אפילו למאן דאמר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. והוא הדין דמיצי לשנויי. שאני קומות דקדושת הגוף ניהו, כדמשני בפרק "אף על פי" (כתובות טז.א).

אלא על מנת שישתוק אבא – פירש בקונטרס: שישתוק בשעת שמיעה. ואין לפירש שישתוק לעולם – דאם כן היינו שלא ימחה, דבסמוך, ודיכי אמר בהם: רצה האב מקודשת? והרי שמו ימחה אחר כך ויבטל הקידושין? אלא שמע מינה שישתוק – בשעת שמיעה קאמר. ודיכי פירושא דמתניתין: רצה האב, כלומר ששתק בשעת שמיעה – מקודשת, לא רצה האב, אלא מיתה – אינה

מקודשת. מת האב – מקודשת. פירוש: מת האב קודם השמיעה. דאין לומר אחר השמיעה, ושתק ולא מיתה – דאין זה חידוש. ואם תאמר: מאחר דמת קודם השמיעה, היאך היא מקודשת? דלמא אי הוה שמע הוה מחוה ויש לומר: דיש לנו לרון דעתו שלא ימחה. ואם תאמר: אם כן מאי פריך "הוא לא אמר ארץ"? אמאי לא אמרין: דעתו היה לומר "אין" אחר הוה שמע, כדצריכין למימר גבי שתיקה כדפירשתי? ואומר רבינו משה: דיש להלך בין היכא דמחוסר אמירה, להיכא דלא מחוסר אלא שתיקה.

[והא שתיק – וליכא למימר: מלמדיון האב – היינו קודם שמיעה, שכלמדין משמע לאחר שמיעה. להכי פריך: והא שתיק, ומאי אהני ליה תו אחרי כן?]. תוספות ישנים.

[ולא מוקמינן בתרי תנאי – דלא כרבי יוחנן בפרק "המפקד" גבי חבית. תוספות ישנים.

בין דאיכא חד בהדיא ארתותי מירתת – ואף על גב דעל כרחך איכא חד מנייהו דמשער, מידו אותו שכישש – מיתירא לכונסה, ונותן גט. לקמלא לא הימניה – ואם תאמר: והא כתיב באותה פרשה דאמר "בתי נתתי לאיש הזה" וסקלזה, אלמא לקטלא נמי הימניה רחמנא! ויש לומר: דסקלה מיירי היכא דאיכא עדים, מידו – דאיסורא הימניה רחמנא, כדכתיב "את בתי נתתי לאיש".

[ולא לעונשין – תימה: היכי מייתי דרב חסדא לשעמיה? הא מסתמא רב אסי לא פליג אמנותינן דלקמן דאסבירה לא הימנה, ולמכות ולעונשין אין להאמינו טפי משבדיוהו]. תוספות ישנים.

בני זה בן שלש עשרה שנה ויום אחד – פירש בקונטרס: דמיירי שחביא שתי שערות, ואפילו הכי צריכין אנו לידע שנותיו, שהרי שנים בלא שערות אין מעולין עד שלשים ושש שנה, דהיינו רוב שנותיו, וסימנים בלא שנים, דהיינו שלש עשרה שנה. שומא ניהו. ואף על פי כן קאמר האב אמרה דלמכות ועונשים אינו נאמן. פירוש: דלמכות דלמכות דלא הותרו בו, ולעונשים היכא דחתרו בו, וקשה: דאם כן כל הנשים הבאות לפנינו להלך, היאך יחלצנו? אף על גב שיש להם סימנים, כיון שאין אנו יודעים שנותיהם – לא מוהני, דשמן היובם קטן, ראישי כתיב בפרשה, דמשמע ולא קטן. וכל האנשים הבאים על העריות היאך הן נהרגים, ואף על גב שיש להם שערות – מכל מקום אין אנו יודעים שנותיהן? ושמא הם קטנים! ואומר רבינו יצחק: דאי איכא ריבוי

שנים ויום אחד" – נאמן לקרבן, אבל לא למכות, ולא לעונשין. תניא פויתיה דרב חסדא: "בני זה בן שלש עשרה שנה ויום אחד" "בתי זו בת שלש

על מנת שישתוק אבא, אימא סיפא: מת הבן – מלמדיון את האב לומר שאינו רוצה, אמאי? והא שתיק. אלא: אמר לה "על מנת שלא ימחה אבא". רישא בחד מעמא ומציעתא, וסיפא בחד מעמא?! אמר רבי ינאי: אין. אמר ריש לקיש: שמע מינה לדרבי ינאי דחקין ומוקמינן מתניתין בתרי מעמא ואליבא דחד תנא, ולא מוקמינן בתרי תנאי ובהד מעמא. רב יוסף בר אמי אמר: לעולם חד מעמא הוא, ומאי "על מנת שירצה אבא" – על מנת שלא ימחה אבא מכאן ועד שלשים יום. משנה "קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתי" ובא אחד ואמר "אני קדשתי" – נאמן, זה אמר "אני קדשתי" וזה אמר "אני קדשתי" – שניהם נותנים גט, ואם רצו – אחד נותן גט ואחד פונם. גמרא אמר רב: נאמן ליתן גט ואין נאמן לבנוס. נאמן ליתן גט – אין אדם חוטא ולא לו, ואין נאמן לבנוס – אימא יצרו תוקפו. רב אסי אמר: אף נאמן לבנוס. ומודה רב אסי באומרת "נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי" ובא אחד ואמר "קדשתי" – שאין נאמן לבנוס. תנן: רצו, אחד נותן גט ואחד פונם, תיובתא דרב! – אמר לך רב: שאני התם, דכיון דאיכא אחר בהדיא – איתרותי מירתת. תניא פויתיה דרב אסי: "קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתי" ובא אחד ואמר "קדשתי" – אף נאמן לבנוס. נכנסה, ובא אחר ואמר "אני קדשתי" – לא כל הימנו לאוסרה עליו. האשה שאמרה "נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי", ובא אחד ואמר "אני קדשתי" – אין נאמן לבנוס מפני שהיא מחפה עליו. איבעיא להו: מהו לסקול על ידו? רב אמר: אין סוקלין, ורב אסי אמר: סוקלין. רב אמר: אין סוקלין; פי הימניה רחמנא לאב – לאיפורה, לקמלא – לא הימניה. רב אסי אמר: סוקלין; לכולה מילתיה הימניה רחמנא לאב. אמר רב אסי: ומודינא פאומרת "נתקדשתי" – שאין סוקלים. ואמר רב אסי: הני שמעתתא דידך מרפסן איגרי השתא, ומה במקום שאם פא לבנוס – פונם, אמרת סוקלים, מקום שאם פא לבנוס – אין פונם, אינו דין שפוקלין? ולא היא; לאב – הימניה רחמנא, לידעה – לא הימנה. ורב חסדא אמר: אחד זה ואחד זה אין סוקלין. ואודא רב חסדא למעמיה. דאמר רב חסדא: "בני זה בן שלש עשרה שנים ויום אחד" "בתי זו בת שלש

שנים ויום אחד" – נאמן לקרבן, אבל לא למכות, ולא לעונשין. תניא פויתיה דרב חסדא: "בני זה בן שלש עשרה שנה ויום אחד" "בתי זו בת שלש עשרה שנה ויום אחד" נאמן

גמרא על מנת שישתוק – כשישמע. רצה האב – ששתק בשעת שמיעה – מקודשת, לא רצה – שמחה. והא שתיק ליה – וחלו קידושין. אלא על מנת שלא ימחה אבא – דר סיפא דקתני "מלמדיון" לא מתוקמא ברישא ב"על מנת שישתוק", אלא ב"על מנת שלא ימחה". וכל כמה דמחי עקר להו, שהרי לא קבע זמן למחאה. דרישא ליכא לאוקמא בהכי, דאם כן מאי "רצה האב"? והלא יש בידי למחות לעולם, דעל כן קידושין לעולם. ועל כרחך הכי קתני: דעל מנת שישתוק אבא: שתק – הרי זו מקודשת, לא שתק אלא מיתה לאלתר – אינה מקודשת, ואם אמר "על מנת שלא ימחה אבא: מת האב עד שלא מיתה – הרי זו מקודשת, אבל כל ימי חייו אינה קידושין. מת הבן – מלמדיון וכו'. ר' מוקמינן בתרי תנאי – לאוקמי באומר: ר' על מנת שירצה אבא" כדקתני, ומי ששנה זו לא שנה זו, ובמשמעות לשון קמפלגי, תנא דרישא סבר: לשון שתיקה הוא, וכיון ששתק – חלו קידושין מיד, ורחנא דסיפא סבר: לשון לא ימחה הוא, ואינם קידושין עד שימות. ומאי על מנת שירצה על מנת שלא ימחה – וכשקבע זמן למחאות. הלכך, רצה האב – שעברו שלשים ולא מיתה – הרי זו מקודשת, לא רצה – שמחה תוך שלשים – אינה מקודשת. מת האב בתוך שלשים – מקודשת, דאמרין תו מאן מחי. מת הבן בתוך שלשים – מלמדיון את האב כר. משנה שניהם נותנים גט – להיתירא לאחרים. גמרא אמר רב – הא דהניא בא אחד ואמר אני קדשתי – נאמן ליתן גט קאמר, דנאמן וסמכין עליה שהוא קדשה, וגייטו גט. שאין אדם חוטא – בדבר שאינו נהנה ממנו להיתיר אשת איש חנם. אף נאמן לבנוס – דלא חציף למימר לפני האב שקבל הקידושין "אני הוא", דמירתת דלמא מבחיש ליה, ואמר "ידיענא דלאו את ידבת לי קידושין". כיון דאיכא אחר בהדיא – שאומר "אני קדשתי" מירתת מעיקרא, שמא יכיר האב שחבירו קדשה ולא הוא. והאי קושטא אמה, ושנגירו שכישש – יא לכונסה ונותן גט. קדשתי את בתי – קטנה, והוא לא ידע למי. נאמן לבנוס דמירתת, דאבדא לא ידחפה עליו. הא האשה שקבלה קידושין ואינה יודעת ממנו, ובא אחד כר – לא מירתת, דידוע הוא שתהא מחפה עליו ותתירצה בו, ותבחישי את כל הבא לומר עד "אני הוא". מהו לסקול על ידו – של האב, כלומר: על פיו, אם אמר "קדשתי את בתי" ועדי קידושין אין באין לפנינו, וזינתה, מהו להחזיק על פיו כדן נערה מאוסה, וליסקול? פי הימניה רחמנא לאב – "את בתי נתתי לאיש הזה" (דברים כב). לאיסורא – לאוסרה על כל העולם. באומרת נתקדשתי – וזינתה אחר כך, שאין סוקלין אותה על פיה, ואף על פי שהחזיקה עצמה קודם הנותן בחזקת ארוסה, ותעמא מפרש ואויל. מרפסן איגרי = משברות גגין ועליות. כלומר, קשות לשמיעתן, שאינם מנינים טעמים. מרפסן שם, שם בא – האומר לפני האב "אני קדשתי" – אמרתי נאמן לבנוס, וכונס. אלמא לא מחזקין לה כל כך על פי האב במקדשות. שנחמיר עליה לאוסרה על זה – אמינא סוקלין על פי האב. מקום שאם בא לבנוס אינו בונס – כגון שאמרה "נתקדשתי ואיני יודעת למי", שהחמירו עליה לאוסרה למי שבא ואמר "אני קדשתי", אלמא בחזקת מקודשת היא, ואין אנו יודעים למי – אינו דין שאם זינתה סוקלים? ולא היא וכו' – רב אסי קא מסיק למילתיה, ואומר: ולא היא, אין זו קושיא למבין בטעמי שמועתי. לאב הימניה – הלכך סוקלין. לידעה לא הימנה – ואין סוקלין. ולענין דיני נפשות לא קטלינן משום חששא, ולענין איסורא טעמא אחרינא הוא, דשירותא לנפשה חתיכה דאיסורא. והאי לא מירתת – מפני שנחפה עליו, ולכניא בנ מירתת. לפעמייה – דאמר: אין האב נאמן להחזיק את הבן ליעש על פיו, לא הוא ולא אחר. בן תשע שנים – ביאתו ביאה לחייב אחת מן העריות מיתה וקרבן, וכן קטנה בת שלש ביאתה ביאה לחייב גדול האב עליה והוא ערוה עליו למיתה וקרבן, אם יש עדים שהיא בת שלש, וכן הקטן והוא בן תשע שנים. אבל על פי האב – נאמן הוא לקרבן לשונג. אבל לא למכות – וליענש מיתה אם בא עליה מויד. בן שלש עשרה וכת שתיים עשרה – נדרהין נדר והקדישן הקדש. ולענין עונשין של כל המצוות, אם הביאו שתי שערות – סימן הוא, והרי הם גדולים לכל דבר, אבל קודם לכן – אין נדרין נדר, ואין הקדישן הקדש, ואם הביאו שתי שערות – חוששין שמא שומא בעלמא הן, ואין עונשין בכך על שום עבירה. ולחרימים

קידושין דף סג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קצג

למי קידשתיה, והיא אשת איש האסורה להנשא לאחר, וְאָמַר אֶחָד
וְאָמַר אֶמְנִי קִידְשְׁתִּיהָ, נֶאֱמַר אוֹתוֹ אָדָם וְהִיא מוּחֶזֶקת כַּמְקוּדֶשֶׁת לוֹ,
וְאִם יָמוּת אוֹ יִתֵּן לָהּ גֵּת תּוֹתֵר לְכָל הָעוֹלָם. אִם בָּאוּ שְׁנַיִם לִפְנֵינוּ,
זֶה – אֶדְם אֶחָד וְאָמַר אֶמְנִי קִידְשְׁתִּיהָ לְבֵת זֶה שְׂאִין אֲבִיהָ יוֹדֵעַ לְמִי
קִידְשָׁהּ, וְזֶה – אֶדְם נֹסֵף וְאָמַר אֶמְנִי הוּא שְׂאִין קִידְשְׁתִּיהָ, כִּיּוֹן שְׂאִין אֲנִי
יודעים מִהָאִמְתָּה, לְכֵן מִסְפֵּק שְׁנֵיהֶם נִתְּנִים לָהּ גֵּת כְּדִי לְהַתִּירָהּ
לְהִנָּשֵׂא אַחֲרָה. וְאָם רָצוּ – אִם הִסְכִּימוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַטּוֹעֲנִים
שְׂקִידְשׁוּהָ, אֶחָד מֵהֶם נִתֵּן גֵּת וְאֶחָד – חֲבִירוֹ בִּזְנִים – נוֹשֵׂא אוֹתָהּ;

גמרא

מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בביאור משנתניה: אָמַר רַב, דִּין
זֶה הָאִמּוֹר בְּמִשְׁנֵתֵנִי, שֶׁהָאִמּוֹר שְׂהוּא קִידְשָׁהּ נֶאֱמַר, הוּא רַק לִיתֵּן
גֵּת וְלְהַתִּירָהּ לְהִנָּשֵׂא לְעוֹלָם, וְאִין נֶאֱמַר בְּדַבְּרֵיוֹ אִם רָצוֹנוּ לְכָנּוּם –
לִישָׂא אוֹתָהּ. וּמֵבָאֵר רַב אֶת דְּבָרֵיו, נֶאֱמַר לִיתֵּן גֵּת – כִּיּוֹן שְׂחֻזָּה
שְׂאִין אֶדְם חֻטְא לְהַתִּיר אִשְׁתּוֹ אִישׁ לֹלָא גֵּת, וְלֹלָא לוֹ – כַּשְׂאִין לוֹ
הַנָּהָה מִהַחֻטְא, וּלְפִי שָׂאֵם אִין הִיא אִשְׁתּוֹ אִינוּ נִהְנֶה מְדַבְּרֵיו, וְלֹא
הִיא חֻטְא בִּזְנֵה, יֵשׁ לְהִאֲמִינָה שְׂהִיא אִשְׁתּוֹ וְרָצוֹנוּ לְהַתִּירָהּ. וְאִין
נֶאֱמַר לְכָנּוּם – כִּיּוֹן שְׂאִימָא – אֲפֻשֶׁר לֹמַר שְׂרִירָא תֻּקְפָּא – יִצְרוּ
גֹרֵם לוֹ לְכֹנְסָה אֶף שְׂהִיא אִשְׁתּוֹ אִישׁ, וְהוּא מִשְׁקֵר בְּאִמּוֹר
שְׂקִידְשָׁהּ.

רַב אִסִּי חוֹלֵק עַל רַב וְאָמַר, אֶף נֶאֱמַר לְכָנּוּם אֶת הַבֵּת, כִּיּוֹן שְׂוֹדָאִי
דְּבָרֵיו אֲמִיתִים, שְׂהִרִי לֹא הִיָּה מַעֲזִי לְשַׁקֵּר בְּפָנֵי הָאֵב שְׂקִיבֵל אֶת
הַקִּידוּשִׁין וְלֹמַר שְׂהוּא הַמְקֻדֶּשׁ, מַחֲשֵׁשׁ שָׂאֵף שְׂהָאֵב לֹא זֹכֵר מִי
הַמְקֻדֶּשׁ, מְכַל מְקוֹם יִאֲמַר שְׂיוֹדֵעַ שְׂלֹא הוּא נִתֵּן לוֹ אֶת הַקִּידוּשִׁין
עֲבוּר בְּתוֹ וְיִתְפַּס בְּשַׁקְרוֹ.

מוסיפה הגמרא: וּמוֹדֵת רַב אִסִּי בְּאִמְרַת 'נִתְּנָה קִידְשָׁהּ, וְאִינוּ יוֹדֵעַת
לְמִי נִתְּנָה קִידְשָׁהּ, וְכֹא אֶחָד וְאָמַר קִידְשְׁתִּיהָ, שְׂאִין אוֹתוֹ אֶדְם נֶאֱמַר
לְכָנּוּם – לִישָׂא אוֹתָהּ, וְכַטְעַם שִׁיבוּאֵר.

מקשה הגמרא על רב, תֵּנִן בְּמִשְׁנֵתֵנִי, שָׂאֵם בָּאוּ שְׁנֵי בְנֵי אָדָם וְכָל
אֶחָד אֹמֵר אֲנִי קִידְשְׁתִּיהָ, אִם רָצוּ שְׁנֵיהֶם בִּכְךָ, אִז אֶחָד מֵהֶם נִתֵּן
לָהּ גֵּת, וְאֶחָד – הַשְּׁנֵי בִּזְנֵים – נוֹשֵׂא אוֹתָהּ, וּמוֹכַח שֶׁהָאִמּוֹר
שְׂקִידְשָׁהּ נֶאֱמַר אֶף לְכֹנְסָה, וְהַיּוֹבְחָא דְרַב – שְׂסוּבֵר שֶׁהָאִמּוֹר
שְׂקִידְשָׁהּ אִינוּ נֶאֱמַר לְכֹנְסָה, מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אָמַר לָךְ רַב, שְׂאִין
הָתָם – שׁוֹנֵה הַדִּין בְּאִפּוֹן זֶה שִׁישׁ שְׁנֵי בְנֵי אָדָם הַטּוֹעֲנִים שְׂקִידְשׁוּהָ,
שְׂבֻזָּה יֵשׁ סְבָרָא לֹמַר שֶׁהָאִדָם שְׂרוּצָה לְכֹנְסָה הוּא הַמְקֻדֶּשׁ
הָאֲמִיתִי, וְחֲבִירוֹ הוּא הַמִּשְׁקֵר, דִּכְיֹן דְּאִיבָא אַחֲרָה בְּהִירָה – שְׂכִיּוֹן
שִׁישׁ עֲמֹ אֶדְם נֹסֵף הַטּוֹעֵן שְׂקִידְשָׁהּ אִירְתּוֹתִי מִירְתָּה – אֶחָד מֵהֶם
שִׁמְשַׁקֵּר חוּשֵׁשׁ שְׂהָאֵב יִכְיֵר שְׂחֲבִירוֹ הוּא הַמְקֻדֶּשׁ הָאֲמִיתִי וְיִכְחִישׁ
אֶת דְּבָרֵיו, וְלִכֵּן מִסְכִּים לְגִרְשָׁהּ, וּמִסְתַּבֵּר שֶׁהִרְצָה לְכֹנְסָה הוּא
הַמְקֻדֶּשׁ הָאֲמִיתִי. מְבִיָּא הַגְּמָרָא רֵאזִיָּה לְדַבְּרֵי רַב אִסִּי: תֵּנִיָּה
בְּבִרְיִיתָא בְּיוֹתֵיהּ דְּרַב אִסִּי, אֶדְם הָאִמּוֹר קִידְשְׁתִּיהָ אֶת בְּתִי הַקְּטַנָּה
וְאִינוּ יוֹדֵעַ לְמִי קִידְשְׁתִּיהָ, וְכֹא אֶחָד וְאָמַר אֲנִי קִידְשְׁתִּיהָ, אֶף נֶאֱמַר
לְכָנּוּם – לִישָׂא אוֹתָהּ. אִם בְּנִסָּה אוֹתוֹ אֶדְם, וְכֹא אֶדְם אַחֲרָה וְאָמַר
אֲנִי קִידְשְׁתִּיהָ, לֹא כָּל הַיָּמִינוּ לְאִוְסְרָהּ עָלָיו – אִין הַשְּׁנֵי נֶאֱמַר לְאִסּוֹר
אֶת הָאִשָּׁה לְרֹאשׁוֹן שְׂאִמְרָה שְׂקִידְשָׁהּ, כִּיּוֹן שְׂכַבֵּר הוֹתֵרָהּ לְהִנָּשֵׂא
לוֹ. אֲבָל הָאִשָּׁה שְׂאִמְרָה נִתְּנָה קִידְשָׁהּ, וְאִינוּ יוֹדֵעַת לְמִי נִתְּנָה קִידְשָׁהּ, וְכֹא
אֶחָד וְאָמַר אֲנִי קִידְשְׁתִּיהָ, אִין נֶאֱמַר לְכָנּוּם אֶת הָאִשָּׁה, מִפְּנֵי שְׂאִין
חוּשֵׁשׁ לְשַׁקֵּר, שְׂהִירִי אֶף אִם תְּכִיר בּוֹ שְׂאִינוּ הַמְקֻדֶּשׁ, מְכַל מְקוֹם
הִיא מְחַפֶּה עָלָיו – תַּסְתִּיר אֶת שְׂקֵרוֹ, וְתִתְרַצֵּה לְהִנָּשֵׂא לוֹ. וְהִינּוּ
כַּשִּׁיטַת רַב אִסִּי שְׂרַק כַּשְׂהָאֵב אֹמֵר שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְמִי קִידְשָׁהּ אֶת בְּתוֹ
יֵשׁ סְבָרָא לְהִאֲמִין לְאֶדְם הָאִמּוֹר שְׂקִידְשָׁהּ, כִּיּוֹן שְׂבֻדָּאִי לֹא הִיָּה
מַעֲזִי לְשַׁקֵּר מַחֲשֵׁשׁ שִׁיכְחִישׁוּ הָאֵב, שְׂהִירִי הָאֵב וְדָאִי לֹא יִחַפְּהָ
עָלָיו, אֲבָל כַּשְׂהָאִשָּׁה אֹמֵרָת שְׂאִינָה יוֹדֵעַת לְמִי הַתְּקֻדְשָׁהּ, אִין
נֶאֱמֹנוֹת לְאֶדְם הָאִמּוֹר שְׂקִידְשָׁהּ, כִּי יִתְכֵן שְׂהוּא סוּמֵךְ עַל כֶּךָ
שֶׂהָאִשָּׁה תַּחֲפֵה עָלָיו וְתִתְרַצֵּה לְהַתְּקֻדֶּשׁ לוֹ וְאֶף אִם יָבֹא אַחֲרָה
וְיִאֲמַר שְׂהוּא קִידְשָׁהּ תַּכְחִישׁוּ.

במשנה התבאר שהאב נאמן לומר שקידש את בתו, ועל ידי דבריו
דינה כ'אשת איש'. עתה דנה הגמרא אם נאמן אף לחייב מיתה את
הבא עליה:

אִיבְעִיָּא לָהּ, מַהוּ לְסָקוּל עַל יָדוֹ – הָאֵם נֶאֱמַר הָאֵב לֹמַר שְׂקִידְשָׁהּ

אלא כוונת המקדש שאמר 'על מנת שירצה אבא' היא על מנת
שישתוק אבא כשישמע שקידשה, וכלומר, שקידשה על מנת
שלא יתנגד אביו לקידושין, ומה שאמרו 'רצה האב' הכוונה שלא
מחה כשישמע, ומה שאמרו 'ואם לאו' הכוונה שמחה, ולכן גם
במציעתא שמת האב מקודשת לפי שלא הספיק להתנגד ולא
מחה.

מקשה הגמרא: אִימָא סִיפָא, שנאמר בה שאם מת הבן קודם שגילה
האב את דעתו, מְלַמְדִין אֶת הָאֵב לַמַּחֲוֹת וְלֹמַר בְּפִירוּשׁ שְׂאִינוּ רֹצִיָּה
בְּקִידוּשִׁין אֵלּוּ, וְאִם שְׂתִיקָת הָאֵב מִסְפִּיקָה כְּדִי לְקַיֵּם אֶת תַּנְאִי שֶׁל
הַבֵּן, אִמָּאִי מוֹעִילָה מַחֲאָתוֹ עֵתָהּ, לְאַחֲרָה שְׂמַת הַבֵּן, וְהָאֵ שְׂתִיק –
וְהִירִי כְּבֵר שְׂתַק הָאֵב בְּתַחֲלִילָה כַּשְׂמַעַם עַל הַקִּידוּשִׁין, וְחָלוּ
הַקִּידוּשִׁין. מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אִלָּא הִסִּיפָא עוֹסֶקֶת בְּאִפּוֹן שְׂאִמְרָה לָהּ
שְׂמַקְדְּשָׁהּ עַל מִנְתָּ שְׂלֵא יִמְחָה אִמָּא בְּקִידוּשִׁין אֵלּוּ, וְלִכֵּן אֶף לְאַחֲרָה
שְׂמַת הַבֵּן יִכּוֹל הָאֵב לַמַּחֲוֹת וְלַעֲקוֹר אֶת הַקִּידוּשִׁין, כִּיּוֹן שְׂלֵא קִבַּע
הַבֵּן זְמַן עַד מַתִּי יִכּוֹל הָאֵב לַמַּחֲוֹת, וְלִכֵּן כָּל זְמַן שְׂהָאֵב לֹא מִיחָה
אִינָה מְקוּדֶשֶׁת כִּי עֲדִיין יִכּוֹל לַמַּחֲוֹת, וְרַק אִם מַת הָאֵב וְלֹא מִיחָה
מְקוּדֶשֶׁת, וְלִכֵּן אִם מַת הַבֵּן מִלְמַדִּין אֶת הָאֵב לַמַּחֲוֹת וְלֹמַר שְׂאִינוּ
רֹצִיָּה בְּקִידוּשִׁין אֵלּוּ. אֲבָל בְּרִישָׁא הִדִּיתָ כּוּנוֹתוֹ עַל מִנְתָּ שִׁישְׂתוֹק
אֲבִיו, וְלִכֵּן אִם לֹא מַחָה בְּתַחֲלִילָה מְקוּדֶשֶׁת, וְאִם מַחָה אִינָה
מְקוּדֶשֶׁת. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי הִרְשָׂא בְּתֵרָא מְעַבְרָא – בְּטַעַם אֶחָד,
כְּלֹמֶר בְּאִפּוֹן שְׂקִידְשָׁהּ בְּתַנְאִי 'שִׁישְׂתוֹק' הָאֵב כַּשִּׁישְׂמַעַם עַל
הַקִּידוּשִׁין, וְאִילוּ מְעַבְרָא שְׂמַת הָאֵב קוֹדֵם שְׂמַחָה וְסִיפָא שְׂמַת הַבֵּן
קוֹדֵם שְׂמַחָה הָאֵב, עוֹסֶקֶת בְּתֵרָא מְעַבְרָא – בְּטַעַם אֶחָד, כְּלֹמֶר
בְּאִפּוֹן אַחֲרָה מְהִירָשָׁא, וְהִינּוּ כַּשְׂקִידְשָׁהּ בְּתַנְאִי מְפֻרֵשׁ שְׂלֵא יִמְחָה
הָאֵב. מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אָמַר רַבִּי יִנְאי, אִין – אֲכֵן מִשְׁנֵתֵנִי עוֹסֶקֶת
בְּשְׁנֵי אֹפְנִים שׁוֹנִים שֶׁל אֲמִירַת הַתַּנְאִי, וּבְרִישָׁא הִיָּה הַתַּנְאִי שְׂלֵא יִמְחָה
שִׁישְׂתוֹק הָאֵב, וּבְמִצִּיעָתָא וְסִיפָא הִיָּה הַתַּנְאִי שְׂלֵא יִמְחָה
הָאֵב. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, מִכָּךְ שְׂאִמְרָה רַבִּי יִנְאי שְׂמִשְׁנֵתֵנִי עוֹסֶקֶת
בְּשְׁנֵי אֹפְנִים שׁוֹנִים, וְלִכְאֹרָה הִיָּה יִכּוֹל לֹמַר שְׂמִשְׁנֵתֵנִי עוֹסֶקֶת
בְּאִפּוֹן שְׂאִמְרָה לְשׁוֹן 'עַל מִנְתָּ שִׁישְׂרָצָה אֲבָא', וְנִאֲמַרָה עַל יְדֵי שְׁנֵי
תַּנְאִים, וְלִדְעַת הַתַּנְאִי שֶׁל הִרְשָׂא מְפֻרֵשִׁים אֶת כּוּנוֹת הַמְקֻדֶּשׁ
שָׂאֵם יִשְׁתּוֹק אֲבִיו יִחְלוּ הַקִּידוּשִׁין, וְלִכֵּן אִם רָצָה הָאֵב חָלוּ
הַקִּידוּשִׁין וְאִינוּ יִכּוֹל לְחַזּוֹר וְלַמַּחֲוֹת. וְאִילוּ הַתַּנְאִי שֶׁל הַמִּצִּיעָתָא
וְהִסִּיפָא סוּבֵר שְׂמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן זֶה הִיא שָׂאֵם לֹא יִמְחָה הָאֵב יִחְלוּ
הַקִּידוּשִׁין, וְלִכֵּן אֶף אִם שְׂתַק הָאֵב בְּתַחֲלִילָה עֲדִיין הוּא יִכּוֹל לְחַזּוֹר
לְמַחֲוֹת, וְרַק כַּשְׂמַת הָאֵב חָלוּ הַקִּידוּשִׁין, וְכֵן אִם מַת הַבֵּן יִכּוֹל
הָאֵב לַמַּחֲוֹת וְלִבְטֵל אֶת הַקִּידוּשִׁין, וּמִכָּךְ שְׂלֵא תִירֵץ רַבִּי יִנְאי, כִּי
שְׂמַעַם מִינָּה – נִתֵּן לְלַמּוֹד לְקִידְשָׁהּ יִנְאי, כַּשִּׁישׁ קוֹשִׁיָה מִתַּחֲלִיל
הַמִּשְׁנָה לְסוּפָהּ, דְּחִקִּין וּמוֹקְמִין מְהִירָשָׁתִּי בְּתֵרָא מְעַבְרָא – מוֹטֵב
לְהַדְחַק וְלִבְאֵר שֶׁהַמִּשְׁנָה עוֹסֶקֶת בְּשְׁנֵי אֹפְנִים שׁוֹנִים, וְעַל יְדֵי זֶה
תְּבֹאֵר הַמִּשְׁנָה אִלְיָא דְּחֵד תֵּנָּה – לְשִׁיטַתוֹ שֶׁל תַּנְאִי אֶחָד, וְלֹא
מוֹקְמִין בְּתֵרָא תֵּנָּה, וְכֹחֵר מְעַבְרָא – וְלֹא מְבַאֲרִים שֶׁהַמִּשְׁנָה עוֹסֶקֶת
בְּאִפּוֹן אֶחָד, אֲלֹא שְׂנִשְׁנָתָה עַל יְדֵי שְׁנֵי תַּנְאִים שׁוֹנִים, כִּיּוֹן שְׂוֹזָה
דּוּחַק גְּדוֹל יוֹתֵר. מִיִּישֵׁבֶת הַגְּמָרָא אֶת הַמִּשְׁנָה בְּאִפּוֹן נֹסֵף. רַב יוֹסֵף
כִּי רַבִּי אָמַר, לְעוֹלָם חֵד מְעַבְרָא הוּא – כָּל הַמִּשְׁנָה עוֹסֶקֶת בְּאִפּוֹן
אֶחָד, וְכַתְּנָא אֶחָד, וְכֹא 'עַל מִנְתָּ שִׁישְׂרָצָה אֲבָא', עַל מִנְתָּ שְׂלֵא יִמְחָה
אֲבָא מְכַאֵן – מוֹזֵמֶן הַקִּידוּשִׁין וְעַד בְּעוֹד שְׂלִישִׁים יוֹם, וְהַמְבֹאֵר
בְּרִישָׁא 'רָצָה הָאֵב מְקוּדֶשֶׁת', הִינּוּ כַּשְׂלֵא מַחָה עַד שְׂעֲבָרוּ שְׁלִישִׁים
יוֹם, וְכֹא שְׂאִמְרָה 'לֹא רָצָה הָאֵב אִינָה מְקוּדֶשֶׁת', הִינּוּ כַּשְׂמִיחָה
תּוֹךְ שְׁלִישִׁים. וְהַמְבֹאֵר בְּמִצִּיעָתָא שָׂאֵם מַת הָאֵב חָלוּ הַקִּידוּשִׁין
הִינּוּ כִּיּוֹן שְׂלֵאֲחֵר שְׂמַת בּוֹדָאִי לֹא יִמְחָה, וְלֹא יִתְבַּטְלוּ הַקִּידוּשִׁין.
וְהַמְבֹאֵר בְּסִיפָא שָׂאֵם מַת הַבֵּן יִכּוֹל אֶף לַמַּחֲוֹת אֶף שְׂבַתְחִילָה
שְׂתַק, הִינּוּ כַּשְׂמַת בְּתוֹךְ שְׁלִישִׁים יוֹם מוֹמֵן הַקִּידוּשִׁין:

משנתנו דנה באשה המוחזקת כמקודשת ולא ידוע למי, אם נאמן
אדם לומר שהוא המקדש. התורה האמינה לאדם האומר שקידש
את בתו הקטנה, ולמדו זאת מהפסוק (דברים כב טז) 'וְאָמַר אָבִי
הַנְּעָרָה אֶל הַקְּנָיִם אֶת בְּתִי נִתְּנִי לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וְיִשְׁנָאָהּ';

משנה

האומר קדשתי את בתי הקטנה, והרי הוא נאמן בדבריו, ואינו יודע

נֶאֱמָן הָאֵבֶן לְהַדְרִים – שֶׁל הָבֵן אוּ הַבֵּת, שֶׁהֵגִיד חֵל, וְלִהְיוֹתָם – אִם
הַקְדִּישׁוּ מִנְכִּסֵּיהֶם בְּלִשׁוֹן חֶרֶם הַקְדִּישָׁם חֵל, וְהִמְמוֹן שִׁיךְ לִבְדֵּק
הַבֵּית, וְלִהְיוֹתָם – אִם הַקְדִּישׁוּ מִנְכִּסֵּיהֶם לִבְדֵּק הַבֵּית, וְלִהְיוֹתָם –
אִם אָמְרוּ 'עֲרֵכִי עָלַי' חֵיבִים לְשֵׁלֶם עֲרֵכָם, אֲכָל הָאֵבֶן לֹא נֶאֱמָן
לְחִיבֵם מִבֵּית אִם עֲבָרוּ בְּאִסּוּר 'לֹא תַעֲשֶׂה', וְכֵן אֵינוֹ נֶאֱמָן לְעֹנְשֵׁי
– לְחִיבֵם מִיתָה, אִם עֲבָרוּ אִסּוּר הַמַּחֲיִיבִים מִיתַת בֵּית דִּין. הֲרִי
רֹאיה לְרֵב חֲסָדָא שֶׁאֵין הָאֵבֶן נֶאֱמָן לְעֹנֵשׁ:

משנה

הָאוֹמֵר קִדְּשֵׁתִי אֶת בְּתִי הַקְטָנָה, אוּ קִדְּשֵׁתִי וְגִרְשֵׁתִי – קִיבֵּלְתִּי
עֲבֹרָה גַּט, כִּשְׁהָיָה הִיתָה קְטָנָה, וְעַתָּה הִיא קְטָנָה, נֶאֱמָן,
וְכַשְׁמֵר קִדְּשֵׁתִי דִינָה כֹּאשֶׁת אִישׁ, וְאִסּוּרָה לְכָל אָדָם, וְכַשְׁמֵר
שֶׁאֵף הַתַּגְרֵשָׁה, דִּינָה כְּגֹרֶשֶׁה שֶׁאִסּוּרָה לְכַהֲנָה. אֲבָל אִם אָמַר
קִדְּשֵׁתִי וְגִרְשֵׁתִי כִּשְׁהָיָה קְטָנָה, וְעַתָּה בִּשְׁעַת אֲמִירָתוֹ הִיא
גְּדוּלָה וְאֵין הָאֵבֶן יָכוֹל לִקְבֹּל עֲבֹרָה קִדְּשִׁיָּה וְגִטָּה, וְלֹא אָמַר כֵּן
כִּשְׁהִיתָה עֵדִין קְטָנָה, אֵינוֹ נֶאֱמָן לֹמַר שֶׁקִּיבֵּל קִדְּשִׁיָּה וְגִטָּה,
וּמוֹתֶרֶת לְכַהֲנָה.
מִן הַתּוֹרָה אֲשֶׁה שֶׁנִּבְעֵלָה לְגוֹי אִסּוּרָה לְכַהֲנָה כַּמְבֹאֵר בִּבְמֹת
(סוֹח). וְחַכְמִים גִּזְרוּ שֶׁאֲשֶׁה שֶׁנִּשְׁבַּתָּה לְגוֹיִם תֵּיִאסֵּר לְכַהֲנָה,
מִחֲשֵׁשׁ שֶׁנִּבְעֵלָה, כַּמְבֹאֵר בְּכַתּוּבוֹת (כֵּב): הָאוֹמֵר שְׁבֹתוֹ נִשְׁבִּית
בֵּין הַגּוֹיִם, וּפְדִיֶּתָהּ, וְהִיא אִסּוּרָה לְכַהֲנָה, בֵּין שְׁהָיָה קְטָנָה – עַתָּה
כִּשְׁמַעֲדִי עָלֶיהָ אֲבִיהָ וּבֵין שְׁהָיָה גְּדוּלָה, אֵינוֹ נֶאֱמָן וּמוֹתֶרֶת
לְכַהֲנָה:

גמרא

מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: מֵאִי שֶׁנָּא רִישָׁא שְׁהָאב נֶאֱמָן שְׁבֹתוֹ הַקְטָנָה גְּרוּשָׁה,
וּלְפִסְלָה לְכַהֲנָה, וּמֵאִי שֶׁנָּא סִיפָא שְׁהָאב נֶאֱמָן עַל בְּתוֹ הַגְּדוּלָה
שֶׁהִתְגַּרְשָׁה בְּקִטְנוּתָהּ, וְעַל בְּתוֹ גְּדוּלָה אוּ קְטָנָה שֶׁנִּשְׁבַּתָּה. מִתַּרְצָה
הַגִּמְרָא: בְּרִישָׁא שְׁהָבֵת קְטָנָה, הַקִּדְּשׁוֹן וְהַגִּירוּשִׁין בִּידֵיהָ – בִּידֵי
הָאֵבֶן, וְלִכֵּן נֶאֱמָן, וְאֵין חֲשֵׁשׁ שְׁמֵא רְצוֹנוֹ לְפִסְלָה לְכַהֲנָה, שְׁאֵם כֵּן,
יָכוֹל לְפִסְלָה כַּעַת. אֲבָל בְּסִיפָא שְׁהָיָה גְּדוּלָה, לֹא בִּידֵיהָ לְקַדְּשָׁה
מִשְׁגֻּלָּה, וְכִיּוֹן שְׁהָיָה בְּחֻזְקַת פְּנוּיָה וּמוֹתֶרֶת לְכַהֲנָה אֵינוֹ נֶאֱמָן
לְפִסְלָה. וְכֵן אֵינוֹ נֶאֱמָן לֹמַר שֶׁנִּשְׁבַּתָּה אֵף כִּשְׁהָיָה קְטָנָה, לְפִי
שֶׁאֵין בִּידוֹ לַעֲשׂוֹתָה 'שְׁבוּיָה'.

מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְלֹא, וְכֵן אֵין בִּידֵי הָאֵבֶן לְאִסּוּרָה לְכַהֲנָה וּלְעִשׂוֹתָה
כְּשְׁבוּיָה, וְהֲרִי כִּשְׁהָיָה קְטָנָה בִּידוֹ לְהִשְׁאִיף לְחֵלֶל – כֵּן הַמַּחְזוּל
מִקְדוּשֵׁת כְּהֹנָה, שְׁנוֹלֵד מֵאִסּוּר כְּהֹנָה כֹּאֲלֵמָנָה לְכַהֵן גְּדוֹל,
דְּבִנְשׂוּאִים אִלּוּ קָא פְּסִלָה מִקְהֹנָה – נִפְסַלֵת לְכַהֲנָה, שְׁהָיָה בֵּת
יִשְׂרָאֵל הַנִּשְׁוֹאָה לְחַלֵּל נַעֲשִׂית 'חִלּוּל', וְדִינָה כְּשְׁבוּיָה הַפְּסוּלָה
לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן, וְאֵף אִם הִיא בֵּת כְּהֵן וְתַתְּגַרֵּשׁ וְתַחֲזוֹר לְבֵית אֲבִיהָ
נִפְסַלֵת מֵאֲכִילַת תְּרוּמָה. מִתַּרְצָה הַגִּמְרָא: הָאֵבֶן לֹא קָשְׁיָה, הֵתָנָא
בְּמִשְׁתַּנּוּתוֹ סוֹבֵר כְּרִבִּי דִּקְשָׁתָא בֵּין יְהוּדָה, דְּאָמַר, בְּנֹת יִשְׂרָאֵל הֵם
כִּ/מִּקְהָה מִתְּהָרָה לְחֵלֶלֶן – שַׁעַל יְדֵי נִשְׁוֹאִי לְבֵית יִשְׂרָאֵל, אֵין פִּגְמוֹ
עוֹבֵר לְבִנְיָתוֹ, וְהֵן מוֹתֵרוֹת לְכַהֲנָה, וְלַחֵלֶן (עו). מְבֹאֵר שְׁאֵדִם
שְׁבֹתוֹ מוֹתֵרֶת לְכַהֲנָה, וְמֵת, אֵף אֲשֶׁתוֹ מוֹתֵרֶת לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן, וְכִיּוֹן
שְׁבֹתוֹ שֶׁל חֵלֶל שֶׁנִּשְׁאָר בֵּת יִשְׂרָאֵל מוֹתֵרֶת לְכַהֲנָה כֵּן גַּם אֲלֵמָנָתוֹ
מוֹתֵרֶת לְכַהֲנָה, וְלִכֵּן אֵף אִם יִשְׁאֵנָה הָאֵבֶן לְחַלֵּל לֹא תִפְסַל
לְכַהֲנָה, וְלִכֵּן בְּמִשְׁנָה אֵין הָאֵבֶן נֶאֱמָן שְׁבֹתוֹ נִשְׁבַּתָּה, לְפִי שְׁאֵינוֹ
בִּידוֹ לְפִסְלָה לְכַהֲנָה.

מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְהֲרִי בִּידוֹ לְהִשְׁאִיף לְמִמּוֹר, וּלְפִסְלָה מִהַכְּהֹנָה
וּמֵאֲכִילַת תְּרוּמָה וּלְעִשׂוֹתָה כְּשְׁבוּיָה, וְאֵף שֶׁאִסּוּר לְהַנְשֵׂא לְמִמּוֹר,
אֵף אִם נִישְׁלַת תּוֹפְסִין קִדְּשִׁיָּה, וּמִכִּיּוֹן שִׁיכּוֹל הָאֵבֶן לְהַשִּׁינָה
בְּאִסּוּר וּלְפִסְלָה מִהַכְּהֹנָה וּמֵאֲכִילַת תְּרוּמָה, מִדּוּעַ לֹא יִהְיֶה נֶאֱמָן
גַּם שֶׁנִּשְׁבַּתָּה. מִתַּרְצָה הַגִּמְרָא: הֵתָנָא בְּמִשְׁתַּנּוּתוֹ סוֹבֵר כְּרִבִּי עֲקִיבָא,
דְּאָמַר (יְבֻמוֹת מו). אֵין קִדְּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחִיבֵי לֵאמֹן – אֵין אָדָם יָכוֹל
לְקַדֵּשׁ אֲשֶׁה שֶׁאִסּוּרָה עָלָיו בְּאִסּוּר 'לֹא', וְלִפִּי שְׁבֵת יִשְׂרָאֵל
אִסּוּרָה לְהַנְשֵׂא לְמִמּוֹר אֵין הַקִּדְּשִׁין חֵלִים כָּלֵל, וְלִפִּי שֶׁאֵין בִּידֵי
הָאֵבֶן לְפִסְלוֹ אֶת בְּתוֹ הַקְטָנָה מִהַכְּהֹנָה, אֵף אֵינוֹ נֶאֱמָן לֹמַר

שֶׁנִּשְׁבַּתָּה וּלְפִסְלָה מִן הַכְּהֹנָה. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְהֲרִי אֵף לְרִבִּי
עֲקִיבָא יֵשׁ אֹפֶן שֶׁבִּידוֹ שֶׁל אֲבִיהָ לְהִשְׁאִיף וּלְפִסְלָה מִהַכְּהֹנָה, וְהֵינּוּ
קְטָנָה אֲלֵמָנָה, לְכַהֵן גְּדוֹל שֶׁאִסּוּר בְּאִסּוּר 'לֹא', וְהַקִּדְּשִׁין תּוֹפְסִים,
וְכַשִּׁיטֵת רִבִּי סִימָא, דְּתֵינָא בְּבִרְיָתָא רִבִּי סִימָא אֹמַר, מִן הַכֵּל –
מִכָּל וְלֹד הַנּוֹלֵד מִנִּשְׁוֹאִי אִסּוּר 'לֹא' עוֹשֶׂה רִבִּי עֲקִיבָא אֶת הוֹלֵד
כִּ/מִּמּוֹר, לְפִי שֶׁאֵין קִדְּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחִיבֵי לֵאמֹן, חִוּין מְלֹד אֲלֵמָנָה
לְכַהֵן גְּדוֹל שֶׁאֵינוֹ מִמּוֹר, וְהִטַּעַם שְׁהָרִי אֲמָרָה תּוֹרָה בְּאִסּוּר נִישְׁוֹאִין
לְכַהֲנָה (וִיקָרָא בֹא יִדִּטו) 'אֲלֵמָנָה וְגִירוּשָׁה וְחִלּוּלָה זֶה אֶת אֵלֶּה
לֹא יִקָּח', וּבִפְסוֹק אַחֲרָיו נֶאֱמַר 'וְלֹא יִחַלֵּל יִרְעוּ בְּעַמּוּי', וּמִסְמִיכוֹת
הַפְּסוּקִים נִלְמַד שֶׁכֵּהֵן גְּדוֹל הַנּוֹשֵׂא אֲלֵמָנָה, 'חִלּוּלִים' עוֹשֶׂה – גּוֹרֵם
שִׁיחָיו בְּנוֹי 'חִלּוּלִים', מַחְזוּלִים מִהַכְּהֹנָה, וְאֵין עוֹשֶׂה בְּנִישְׁוֹאִין אִלּוּ
אֶת בְּנוֹי מִ/מּוֹרִים, וּמִכֵּךְ שֶׁאֵין הוֹלֵד מִמּוֹר מוֹכַח שֶׁקִּדְּשִׁין
תּוֹפְסִים, וְנִמְצָא שְׁבִידוֹ לְהַשִּׂיא אֶת בְּתוֹ קְטָנָה אֲלֵמָנָה לְכַהֵן גְּדוֹל
וּלְפִסְלָה לְכַהֲנָה כִּ/חִלּוּלָה, וְאֵם כֵּן גַּם נֶאֱמָן לְהַעֲדִי עָלֶיהָ וּלְחַלּוֹלָה
מִן הַכְּהֹנָה, וּמִדּוּעַ שֶׁנִּינוּ שֶׁאֵין אֲבִי נֶאֱמָן לֹמַר שְׁבֹתוֹ נִשְׁבַּתָּה
וּפְסוּלָה לְכַהֲנָה.

מִתַּרְצָה הַגִּמְרָא: הֵתָנָא בְּמִשְׁתַּנּוּתוֹ סוֹבֵר כְּרִבִּי יִשְׁכָּב בְּשִׁיטָּה רִבִּי
עֲקִיבָא, דְּאָמַר רִבִּי יִשְׁכָּב, בּוֹא וְנִנְיֹחוּ עַל עֲקִיבָא בֵּן יוֹסֵף שְׁהוּא
מִרְבָּה פְּסוּלִין בִּישְׂרָאֵל, שְׁהָיָה אֹמַר כָּל שֶׁאֵין לוֹ בִּינָה בִּישְׂרָאֵל –
שָׁבָא עַל אֲשֶׁה אִסּוּרָה, הוֹלֵד מִמּוֹר, מִשְׁמַע שֶׁאֵף אֲלֵמָנָה לְכַהֵן
גְּדוֹל הוֹלֵד מִמּוֹר, לְפִי שֶׁהִבִּינָה אִסּוּרָה, וְאֵין הַקִּדְּשִׁין תּוֹפְסִים
בָּהּ, וְנִמְצָא שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְפִסְלוֹ מִן הַכְּהֹנָה, וְלִכֵּן אֵינוֹ נֶאֱמָן. וְהוּחַ
הַגִּמְרָא: תֵּינָחָא לְרִבִּי יִשְׁכָּב, אִי לְמַעֲמִיָּה דְּנִפְשִׁיָּה – אִם אָמַר דְּבִידוֹ
כִּדִּי לְפָרֵשׁ אֶת דְּבָרִי עֲצֻמוֹ בְּשִׁיטָּה רִבִּי עֲקִיבָא, שְׁפִיר – יִפָּה
מִתַּבָּאֵרֶת הַמִּשְׁנָה, שְׁהָרִי מִשְׁמַעוֹת דְּבָרָיו הִיא שְׁלֹא רַק בְּאֲלֵמָנָה
לְכַהֵן גְּדוֹל הוֹלֵד מִמּוֹר, אֲלֵא בְּכָל בִּינָה אִסּוּרָה, וְאֵף בְּאִסּוּר
עֲשֶׂה, וְאִפְשָׁר לְתַרְץ אֶת הַמִּשְׁנָה שְׁכִיּוֹן שֶׁקִּדְּשִׁי עֲבִירָה אֵינִם
קִדְּשִׁין וְאֵין בִּידֵי הָאֵבֶן לְהַשִּׂיא בְּתוֹ לְמִי שֶׁמַּחֲלֵלָה בְּבִינָתוֹ, לִכֵּן
אֵינוֹ נֶאֱמָן לְפִסְלָה. וְלֹא אִי לְאִפְסִין מִ/מַּעֲמִיָּה דְּנִפְשִׁיָּה – סִימָא קָאֲתִיר –
אִם רִבִּי יִשְׁכָּב אָמַר דְּבִידוֹ רַק כִּדִּי לְכַטֵּל אֶת רִבִּי נִשְׁוֹאִי
בְּשִׁיטָּה רִבִּי עֲקִיבָא, וְלֹמַר שֶׁאֵף בְּאֲלֵמָנָה לְכַהֵן גְּדוֹל הוֹלֵד מִמּוֹר,
אֵף שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לִשׁוֹן 'חִלּוּל', אֵךְ יִתְכַן שֶׁרַק בְּנִישְׁוֹאִים אִלּוּ שִׁישׁ
בְּהֵם אִסּוּר 'לֹא תַעֲשֶׂה' הוֹלֵד מִמּוֹר וְאֵין הַקִּדְּשִׁין תּוֹפְסִים, אֲבָל
בְּנִישְׁוֹאִין הָאִסּוּרִים בְּעִשְׂהָ, יְחִילוּ הַקִּדְּשִׁין, וְאֵם כֵּן מִשְׁתַּנּוּתוֹ
קִשָּׁה, שְׁהָרִי בִּידוֹ שֶׁל הָאֵבֶן לְהִשְׁאִיף לְחִיבֵי עֲשֶׂה כְּגֵרִים מִצְרִיִּים אוּ
אֲדוּמִיִּים עַד שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת לְגִירוּתָם שֶׁאִסּוּרִים בְּעִשְׂהָ, וְכִיּוֹן
שֶׁבִּנְהִים אֵינִם מְזוּרִים, הֲרִי שֶׁהַקִּדְּשִׁין תּוֹפְסִים בָּהּ, וְעַל יְדֵי
נִישְׁוֹאִי אִלּוּ תִּפְסַל לְכַהֲנָה כַּמְבֹאֵר אֶת חֵלֶלֶן (עו): וְעַל בִּידוֹ
לְהַשִּׂיא לְחִיבֵי עֲשֶׂה, נֶאֱמָן גַּם לְהַעֲדִי עָלֶיהָ שֶׁנִּישְׁוֹאִי נִישְׁוֹאִין
כֹּאֲלֵה, וּמִדּוּעַ אֵינוֹ נֶאֱמָן לֹמַר שֶׁנִּשְׁבַּתָּה וּפְסוּלָה לְכַהֲנָה. מִתַּרְצָה
הַגִּמְרָא: אָמַר רַב אִשִּׁי, וְתִפְסַרְבָּא – וְכֵן אֵתָה סוֹבֵר שֶׁהִטַּעַם שְׁבִירִישָׁא
הָאֵבֶן נֶאֱמָן לֹמַר שְׁבֹתוֹ מִגְּרוּשָׁת מִשּׁוּם דְּבִידוֹ הוּא, וְהֲרִי לֹא יִתְכַן
כֵּן, שְׁהָרִי נְהִי – אֵף דְּבִידוֹ לְקַדְּשָׁה לְמִי שִׁירְצָה, וְכֵן בִּידוֹ לְקַדְּשָׁה,
שֶׁאֵף שִׁיכּוֹל הָאֵבֶן לִקְבֹּל גִּטָּה, אֵךְ עֵיקַר הַגִּירוּשִׁין תְּלוּי בְּרָצוֹן
הַבַּעַל, וְאֵינִם בִּידֵי הָאֵבֶן, וּמִדּוּעַ נֶאֱמָן הָאֵבֶן לֹמַר שֶׁהִתְגַּרְשָׁה. וְעוֹד
קִשָּׁה, שֶׁאֵף הַקִּדְּשִׁין עֲצֻמָּם אֵינִם בִּידֵי הָאֵבֶן, שְׁהָרִי אִילּוּ אָמַר הָאֵבֶן
– הַפְּסוּל לֹה לֹלֵא נִיחָא בְּנִיחָה וְאֵינוֹ רּוֹצֵה לְקַדְּשָׁה, מִי מִצִּי מִקְדֵּשׁ
נִיחָלִיָּה בְּעַל פְּרִיחָיָה – וְכֵן יָכוֹל הָאֵבֶן לְהַכְרִיחוֹ לְקַדְּשָׁה, וְכִיּוֹן
שֶׁהַקִּדְּשִׁין וְהַגִּירוּשִׁין אֵינִם בִּידֵי הָאֵבֶן, וְדֹא אֵין זֶה הִטַּעַם בְּרִישָׁא
שֶׁהָאֵבֶן נֶאֱמָן.

וְלֹא אָמַר רַב אִשִּׁי בְּאוֹפֶן אַחֵר, בְּרִישָׁא שְׁהָבֵת קְטָנָה, וְחִמְנָא חִימְנָה
– הַתּוֹרָה אֲמַנְתָּה לֹאֵב לֹמַר שֶׁקִּידֵּשׁ אֶת בְּתוֹ, דְּכִרְבִּי רַב הוּנָא,
דְּאָמַר רַב הוּנָא, אָמַר רַב, מִנֵּן לֹאֵב שֶׁנֶּאֱמָן לְאִסּוּר אֶת בְּתוֹ הַקְטָנָה
אוּ הַגְּדוּלָה מִן הַתּוֹרָה, וְלֹמַר שֶׁהִיא אֲשֶׁת אִישׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כב
טז) 'וְאָמַר אֲבִי הַנְּעֻרָה אֶל הַזְּקֵנִים אֶת בְּתִי נְתַתִּי לְאִישׁ הִזֶּה לְאִשְׁהָ',
וְכַשְׁמֵר הָאֵבֶן שֶׁנִּתְּנָה לְאִישׁ' וְלֹא אָמַר לְמִי, אֲמָרָה לְכָל הָעוֹלָם,
שְׁהָרִי אֵין יוֹדְעִים לְמִי קִידְּשָׁה, וְכַשְׁמֵר 'הִזֶּה', הַתּוֹרָה לֹאֵרֵם זֶה.
וּמוֹכַח שֶׁהָאֲמִנָּה הַתּוֹרָה לֹאֵב לְאִסּוּר בְּתוֹ, אֵךְ פְּסוֹק זֶה עוֹסֵק בְּבִתּוֹ
הַנְּעֻרָה, וְלִמּוּדִים מִמֶּנּוּ רַק עַל בְּתוֹ הַקְטָנָה אוּ הַגְּדוּלָה. וְכֵן, בְּרִישָׁא שְׁמֻדוֹר
לֹמַר שֶׁמְקוּדְשָׁת, וְלֹא נֶאֱמָן לְכַתּוֹ הַגְּדוּלָה, וְלִכֵּן, בְּרִישָׁא שְׁמֻדוֹר

קידושין. האומר – פרק שלישי דף סד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) קצה רש"י תוספות

ולחרמים – אם החרימו מנכסיהם – הוי חרם לבדק הבית וקדשים. וכן אם אמר "ערכי עלי" – נעריך. אבל לא לפנות – להחזיק שערוהו בחזקת סימן. ללקות ולהעניש. משנה גישה – קבלתי את גיטה. והרי היא קטנה – עבשיו. כשאמר עליה כך. נאמן – לפוסלה מן הכהונה. והרי היא גדולה – משגלה אמר כן, ובקטנותה לא אמר

– אינו נאמן, ומותרת לכהן. נשבית – הרי היא פסולה לכהונה, משום ספק זונה. ובגמרא מפרש טעמא.

גמרא רישא בידו – בערונה קטנה בידו לקדשה לאחר, ולחזור ולקבל גט דימנה. הלכך נאמן, דמה לו לשקר, אבי עי – פסול לה. סיפא לאו בידו – לקדשה משגולה, ולא למוסרה ביד

נכרי, לא גדולה ולא קטנה. והרי בידו – כשהיא קטנה. להשיאה לחלל – לגדול מאלמנה לכהן גדול, דאמר לקמן בפרק בתרא (עד.ב.) עמוני ומואבי כותי נתן חלל וממור מצרי ואדומי שבאו על כהנת לוייה וישראלית – פסולה.

כרבי דוסתאי בן יהודה – סבירא ליה לתנא דיקן, דאמר לקמן (ט.א.) בנות ישראל מקוה טהרה לחללין, דבת חלל רכב כשרה לכהונה, שאשתו טהרה את זרעו. וכיון דבתו כשרה – אלמנתו כשרה, דכל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו. והלכך, אין בידו לפסול בתו קטנה מן הכהונה. ואם תאמר: דרי בידו לפסלה בקידושין וגירושין? הנתן מכהונה פסול לה.

מתרומה לא פסול לה, אם בת בהן היא. אבל נשבית – פסולה אם מן התרומה. והרי בידו להשיאה לממור – דקיימא לן (קדושין סח.א.) קידושין תופסין בחיבי לאוין. וכיד האב להשיאה לו בעבירה, ותפסל מן התרומה. אין קידושין תופסין בחיבי לאוין – דאין ביד האב

להשיאה אלא למי שקידושין תופסין בה. והא דרבי עקיבא לקמן בפרקין (סו.) הכי גרסינן: הרי בידו להשיאה אלמנה לכהן גדול וכרבי סימאי – כלומר, אם אלמנה היא – הרי בידו להשיאה לכהן גדול, ואפילו לרבי עקיבא. דאף על גב

דחיבי לאין היא – מודה רבי עקיבא קידושין תופסין לו בה. וכדריבי סימאי – דאמר: מן הכל, שחן חייב לאוין, עשה רבי עקיבא הולד ממזר. דקסבר: אין קידושין תופסין בחיבי לאוין, חוץ

מאלמנה לכהן גדול. שהרי אמרה תורה אלמנה לא יקח – וסמיק ליה "ולא יחלל זרעו בעמיו", דמשמע חללין הוא עושה זרעו, שמוחללין מן הכהונה, ואינו עושה ממזרין. וכיון דאין הולד

ממזר – שמע מינה סבירא ליה קידושין תופסין בחיבי לאוין דכהונה. דאי אין קידושין תופסין – הוי הולד ממזר, כדתנן בפרקין (קדושין סו.ב.) כל שאין לה קידושין עליו – הולד ממזר.

כרבי יששב – מתניתין כרבי ישבא אליבא דרבי עקיבא סבירא ליה, דאמר: בואו ונצווה על עקיבא בן יוסף שמרבה פסולין בישראל, שהיה אומר: כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר – כל איש בישראל שאין ביאתו מותרת

באשה שבא עליה – הולד שנולד מאותה ביהא ממזר. הניחא אי טעמא דנפשיה קאמר – ולא לאפקי מדברי סימאי לחודיה אתי, לאיפולגי אחיבי לאוין דכהונה לחודיהו, אלא כלל הוא עדי, שכל ביאה שהיא בעבירה הולד ממזר, ושפיר מרביצין למתניתין דאין קידושין עבירה קידושין ואין ביד האב להשיא בתו למי שמחללה בביתו. אלא אי לאפקי מרבי

סימאי אתי – ולא להוסיף אלא אחיבי לאוין דכהונה, אבל במצרי ואדומי תוך שלשה דורות. שחן חייב עשה – מודה וקידושין תופסין לו בה – הרי בידו להשיאה לה, וכן מחללין אותה מתרומה ומן הכהונה, כדלקמן (עד.ב.) ותסברא – דהאי שניא דלעיל שניא הוא, וטעמא דרישא משום דבידו הוא? נהי דבידו לקבל קידושין מאיש שבא לקדשה. אילו אמר

האי גברא לא ניהא לי – לקדשה, מי מצו וכו'. לאיש אסרה – על הכל, שאין אנו יודעים למי. וכו' אמר "הזה" – התירה לזה. לנשואין הימנה – אם נערה אם קטנה, אבל בבוגרת לא משתעי קרא, ד"נערה" כתיב, הלכך לא מדימנ משגולה. כשבייה – לא הימנהו כלל. משנה יש לי בנים – ואין אשתו זקוקה ליבם. יש לי אחים – זקוקה ליבם, והיא היתה

עד הנה בחזקת שאינה זקוקה. גמרא בשעת קידושין אמר יש לי בנים – כדי שלא תדאג מן הייבום, ותתרצה לו. ומיהו, כשקידשה לא אמר "על מנת", בשעת קידושין אמר שאין לו אחים – ואין לדאג מן הייבום. נאמן לחתיר כו' – כלומר, נאמן במה שאמר בשעת קידושין, ואין נאמן במה שאמר בשעת מיתה. שאני תלם – בברייתא, כיון דהדר ביה מדיבורא

קמא בשעת מיתה – קושטא קאמר, שלא ידע תלד בו. אבל מתניתין שלא אמר בשעת קידושין "אין לי אחים", כי אמר השתא "יש לי" – אינו נאמן, דלצערורא קא מכנין, דקא מרע לזיבוריה – בשעת קידושין. ולא מוחזק לו, הלכך נאמן, ואי אתי אח לאחור מכאן, ואמר "אחור דמיתנא אנא" – לאו כל כמינה, דהאני דיבור לחזקה. אמר יש לי אחים – ואין לי בנים, לאו כל

כמינה דמפקין לה מוחזקה. ברייתא – דקאמר רבי נתן נאמן לאסור. רמזות

רבינו שערות – סמכין ארבינו שערות, דאין דרכם לבא קודם שלש עשרה שנה. אי נמי: אם הם גדולים בקומה – יש לסמוך על הסימנים והקומה, ואפילו אין לו כי אם שתי שערות. אבל הכא מיירי שלא הביא רק שתי שערות ולא הגדיל בקומה, ולכך קאמר גמרא דלמכות ועונשין – אינו נאמן. עוד פירש רבינו יצחק שיטה אחרת: דבמקום סימנים אין צריך עדות

שנים, ואם תאמר: אם כן מה אנו צריכין לנאמנותו של אביו? ויש לומר: דמיירי הכא שאביו העיד שכבר עבר שנה או שנתים שאכל בנו חלב, או בא על העררה, והיה גדול כשעשה את העבירות, אבל אין אנו יודעים אם היו לו שנים באותו הזמן או סימנים. ובא לאשמעין דהאב נאמן לומר דאיתו הזמן היו לו שנים או סימנים והענין שתי שערות. והא דלא חשבי סימנים – חד מינייהו נט.

לנדרים – דעד אחד נאמן באיסורין. תימה: הא אין נאמן אלא בדבר שבכוח ויש לומר: כיון דסופו ליגדל – עשאוהו כדבר שבידו, מיהו, קשה מאי איריא אב? אפילו אחד נמי ויש לומר: דאב דייק טפי לדעת שניו, לפי שעליו מוטל להענין שתי שערות. ולכך לאב עשאוהו כבידו ולא לאחרים.

[כרבי דוסתאי וכו' – פירש רש"י: כיון שבתו כשרה – אלמנתו כשרה וכו'. ורבינו יצחק אומר טעם אחר: דאם היה פוסלה בביאתו – לא היה הבנים כשרים, דהוה ליה כחלל שנשא חללה, ולכולי עלמא הולד חלל. ותוספות יושנים.] רבי

רבינו שערות – סמכין ארבינו שערות, דאין דרכם לבא קודם שלש עשרה שנה. אי נמי: אם הם גדולים בקומה – יש לסמוך על הסימנים והקומה, ואפילו אין לו כי אם שתי שערות. אבל הכא מיירי שלא הביא רק שתי שערות ולא הגדיל בקומה, ולכך קאמר גמרא דלמכות ועונשין – אינו נאמן. עוד פירש רבינו יצחק שיטה אחרת: דבמקום סימנים אין צריך עדות

שנים, ואם תאמר: אם כן מה אנו צריכין לנאמנותו של אביו? ויש לומר: דמיירי הכא שאביו העיד שכבר עבר שנה או שנתים שאכל בנו חלב, או בא על העררה, והיה גדול כשעשה את העבירות, אבל אין אנו יודעים אם היו לו שנים באותו הזמן או סימנים. ובא לאשמעין דהאב נאמן לומר דאיתו הזמן היו לו שנים או סימנים והענין שתי שערות. והא דלא חשבי סימנים – חד מינייהו נט.

לנדרים – דעד אחד נאמן באיסורין. תימה: הא אין נאמן אלא בדבר שבכוח ויש לומר: כיון דסופו ליגדל – עשאוהו כדבר שבידו, מיהו, קשה מאי איריא אב? אפילו אחד נמי ויש לומר: דאב דייק טפי לדעת שניו, לפי שעליו מוטל להענין שתי שערות. ולכך לאב עשאוהו כבידו ולא לאחרים.

[כרבי דוסתאי וכו' – פירש רש"י: כיון שבתו כשרה – אלמנתו כשרה וכו'. ורבינו יצחק אומר טעם אחר: דאם היה פוסלה בביאתו – לא היה הבנים כשרים, דהוה ליה כחלל שנשא חללה, ולכולי עלמא הולד חלל. ותוספות יושנים.] רבי

רבינו שערות – סמכין ארבינו שערות, דאין דרכם לבא קודם שלש עשרה שנה. אי נמי: אם הם גדולים בקומה – יש לסמוך על הסימנים והקומה, ואפילו אין לו כי אם שתי שערות. אבל הכא מיירי שלא הביא רק שתי שערות ולא הגדיל בקומה, ולכך קאמר גמרא דלמכות ועונשין – אינו נאמן. עוד פירש רבינו יצחק שיטה אחרת: דבמקום סימנים אין צריך עדות

שנים, ואם תאמר: אם כן מה אנו צריכין לנאמנותו של אביו? ויש לומר: דמיירי הכא שאביו העיד שכבר עבר שנה או שנתים שאכל בנו חלב, או בא על העררה, והיה גדול כשעשה את העבירות, אבל אין אנו יודעים אם היו לו שנים באותו הזמן או סימנים. ובא לאשמעין דהאב נאמן לומר דאיתו הזמן היו לו שנים או סימנים והענין שתי שערות. והא דלא חשבי סימנים – חד מינייהו נט.

לנדרים – דעד אחד נאמן באיסורין. תימה: הא אין נאמן אלא בדבר שבכוח ויש לומר: כיון דסופו ליגדל – עשאוהו כדבר שבידו, מיהו, קשה מאי איריא אב? אפילו אחד נמי ויש לומר: דאב דייק טפי לדעת שניו, לפי שעליו מוטל להענין שתי שערות. ולכך לאב עשאוהו כבידו ולא לאחרים.

[כרבי דוסתאי וכו' – פירש רש"י: כיון שבתו כשרה – אלמנתו כשרה וכו'. ורבינו יצחק אומר טעם אחר: דאם היה פוסלה בביאתו – לא היה הבנים כשרים, דהוה ליה כחלל שנשא חללה, ולכולי עלמא הולד חלל. ותוספות יושנים.] רבי

רבינו שערות – סמכין ארבינו שערות, דאין דרכם לבא קודם שלש עשרה שנה. אי נמי: אם הם גדולים בקומה – יש לסמוך על הסימנים והקומה, ואפילו אין לו כי אם שתי שערות. אבל הכא מיירי שלא הביא רק שתי שערות ולא הגדיל בקומה, ולכך קאמר גמרא דלמכות ועונשין – אינו נאמן. עוד פירש רבינו יצחק שיטה אחרת: דבמקום סימנים אין צריך עדות

שנים, ואם תאמר: אם כן מה אנו צריכין לנאמנותו של אביו? ויש לומר: דמיירי הכא שאביו העיד שכבר עבר שנה או שנתים שאכל בנו חלב, או בא על העררה, והיה גדול כשעשה את העבירות, אבל אין אנו יודעים אם היו לו שנים באותו הזמן או סימנים. ובא לאשמעין דהאב נאמן לומר דאיתו הזמן היו לו שנים או סימנים והענין שתי שערות. והא דלא חשבי סימנים – חד מינייהו נט.

לנדרים – דעד אחד נאמן באיסורין. תימה: הא אין נאמן אלא בדבר שבכוח ויש לומר: כיון דסופו ליגדל – עשאוהו כדבר שבידו, מיהו, קשה מאי איריא אב? אפילו אחד נמי ויש לומר: דאב דייק טפי לדעת שניו, לפי שעליו מוטל להענין שתי שערות. ולכך לאב עשאוהו כבידו ולא לאחרים.

[כרבי דוסתאי וכו' – פירש רש"י: כיון שבתו כשרה – אלמנתו כשרה וכו'. ורבינו יצחק אומר טעם אחר: דאם היה פוסלה בביאתו – לא היה הבנים כשרים, דהוה ליה כחלל שנשא חללה, ולכולי עלמא הולד חלל. ותוספות יושנים.] רבי

רבינו שערות – סמכין ארבינו שערות, דאין דרכם לבא קודם שלש עשרה שנה. אי נמי: אם הם גדולים בקומה – יש לסמוך על הסימנים והקומה, ואפילו אין לו כי אם שתי שערות. אבל הכא מיירי שלא הביא רק שתי שערות ולא הגדיל בקומה, ולכך קאמר גמרא דלמכות ועונשין – אינו נאמן. עוד פירש רבינו יצחק שיטה אחרת: דבמקום סימנים אין צריך עדות

שנים, ואם תאמר: אם כן מה אנו צריכין לנאמנותו של אביו? ויש לומר: דמיירי הכא שאביו העיד שכבר עבר שנה או שנתים שאכל בנו חלב, או בא על העררה, והיה גדול כשעשה את העבירות, אבל אין אנו יודעים אם היו לו שנים באותו הזמן או סימנים. ובא לאשמעין דהאב נאמן לומר דאיתו הזמן היו לו שנים או סימנים והענין שתי שערות. והא דלא חשבי סימנים – חד מינייהו נט.

לנדרים – דעד אחד נאמן באיסורין. תימה: הא אין נאמן אלא בדבר שבכוח ויש לומר: כיון דסופו ליגדל – עשאוהו כדבר שבידו, מיהו, קשה מאי איריא אב? אפילו אחד נמי ויש לומר: דאב דייק טפי לדעת שניו, לפי שעליו מוטל להענין שתי שערות. ולכך לאב עשאוהו כבידו ולא לאחרים.

[כרבי דוסתאי וכו' – פירש רש"י: כיון שבתו כשרה – אלמנתו כשרה וכו'. ורבינו יצחק אומר טעם אחר: דאם היה פוסלה בביאתו – לא היה הבנים כשרים, דהוה ליה כחלל שנשא חללה, ולכולי עלמא הולד חלל. ותוספות יושנים.] רבי

רבינו שערות – סמכין ארבינו שערות, דאין דרכם לבא קודם שלש עשרה שנה. אי נמי: אם הם גדולים בקומה – יש לסמוך על הסימנים והקומה, ואפילו אין לו כי אם שתי שערות. אבל הכא מיירי שלא הביא רק שתי שערות ולא הגדיל בקומה, ולכך קאמר גמרא דלמכות ועונשין – אינו נאמן. עוד פירש רבינו יצחק שיטה אחרת: דבמקום סימנים אין צריך עדות

שנים, ואם תאמר: אם כן מה אנו צריכין לנאמנותו של אביו? ויש לומר: דמיירי הכא שאביו העיד שכבר עבר שנה או שנתים שאכל בנו חלב, או בא על העררה, והיה גדול כשעשה את העבירות, אבל אין אנו יודעים אם היו לו שנים באותו הזמן או סימנים. ובא לאשמעין דהאב נאמן לומר דאיתו הזמן היו לו שנים או סימנים והענין שתי שערות. והא דלא חשבי סימנים – חד מינייהו נט.

לנדרים – דעד אחד נאמן באיסורין. תימה: הא אין נאמן אלא בדבר שבכוח ויש לומר: כיון דסופו ליגדל – עשאוהו כדבר שבידו, מיהו, קשה מאי איריא אב? אפילו אחד נמי ויש לומר: דאב דייק טפי לדעת שניו, לפי שעליו מוטל להענין שתי שערות. ולכך לאב עשאוהו כבידו ולא לאחרים.

[כרבי דוסתאי וכו' – פירש רש"י: כיון שבתו כשרה – אלמנתו כשרה וכו'. ורבינו יצחק אומר טעם אחר: דאם היה פוסלה בביאתו – לא היה הבנים כשרים, דהוה ליה כחלל שנשא חללה, ולכולי עלמא הולד חלל. ותוספות יושנים.] רבי

רבינו שערות – סמכין ארבינו שערות, דאין דרכם לבא קודם שלש עשרה שנה. אי נמי: אם הם גדולים בקומה – יש לסמוך על הסימנים והקומה, ואפילו אין לו כי אם שתי שערות. אבל הכא מיירי שלא הביא רק שתי שערות ולא הגדיל בקומה, ולכך קאמר גמרא דלמכות ועונשין – אינו נאמן. עוד פירש רבינו יצחק שיטה אחרת: דבמקום סימנים אין צריך עדות

שנים, ואם תאמר: אם כן מה אנו צריכין לנאמנותו של אביו? ויש לומר: דמיירי הכא שאביו העיד שכבר עבר שנה או שנתים שאכל בנו חלב, או בא על העררה, והיה גדול כשעשה את העבירות, אבל אין אנו יודעים אם היו לו שנים באותו הזמן או סימנים. ובא לאשמעין דהאב נאמן לומר דאיתו הזמן היו לו שנים או סימנים והענין שתי שערות. והא דלא חשבי סימנים – חד מינייהו נט.

רבי סבר מה לי לשקר — פירש הקונטרס: דשעת קידושין בערים דמו, ועקר ליה לחוקה, דהא מחזקין ליה מעיקרא באחי ולא בבני, וקיימי לה הך איתתא בחוקת שאין זוקקה ליבם, וכי אתי בשעת מיתה לאפוקה מחזקה — לאו כל בעיניה. ורבי נתן סבר: "מה לי לשקר" בחוקה דמי, ולא אתי זוקה ועקרה חזקה. פירוש: מעיקרא דות האי אתתא בחוקה

דמיוחזק לן באחי ולא מיוחזק לן בבני, דאמרין: "מה
לי לשקר". מאי קאמר - למיפטרנה מיכבם, מצי אמר:
פטורנא לך בגיפא. רבי סבר: "מה לי לשקר" כי עדים
דמי, ואתו עדים עקרי חזקה. ורבי נתן סבר: "מה
לי לשקר" - כי חזקה דמי, לא אתי חזקה ועקרה
חזקה לגמרי. **משנה** המקדש את בתו סתם - אין
הבוגרות בכלל. מי שיש לו שתי בנות משתי
נשים, ואמר "קדשתי את בתי הגדולה, ואיני יודע
אם גדולה שבגדולות, או גדולה שבקטנות, או קטנה
שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולות שבקטנות" -
בולן אסורות, חוץ מן הקטנה שבקטנות, דברי רבי
מאיר. רבי יוסי אומר: בולן מותרות, חוץ מן הגדולה
שבגדולות. "קדשתי את בתי הקטנה ואיני יודע אם
קטנה שבקטנות, או קטנה שבגדולות, או גדולה
שבקטנות שהיא קטנה מן הקטנות שבגדולות" -
בולן אסורות, חוץ מן הגדולה שבגדולות, דברי רבי
מאיר. רבי יוסי אומר: בולן מותרות, חוץ מן הקטנה
שבקטנות. **גמרא** הא קטנות - בכלל, שמעת מינה:
קידושין שאין מסורים לביאה הוו קידושין! - הכא
במאי עסקינו - בשאין שם אלא גדולה וקטנה. -

וְהָא "בּוֹגְרוֹת" קִתְּנוּ - מֵאִי "בּוֹגְרוֹת" דַּעֲלָמָא. - פְּשִׁיטָא, בּוֹגְרוֹת מֵאִי עֲבִידִיתְהוּ?
- הֵבָא בְּמֵא עֶסְקִינוּ - דְּשׁוּתִיָּה שְׁלִית; מַהוּ דְּתִמָּא: כִּי מִקְבֵּל קִידוּשִׁי - אַדְעָתָא דִּידָהָא
קָא מִקְבֵּל, קָא מִשְׁמַע לָן: לֹא שְׂבִיק אִינִישׁ מִיַּד דְּאִית לֵיהּ הִנָּאָה מִינֵיהּ, וְעָבִיד מִיַּד דְּלִית
לֵיהּ הִנָּאָה מִינֵיהּ. - מִי לֹא עֶסְקִינוּ דְּאִמְרָה לֵיהּ "קִידוּשִׁי לָךְ"? - אָפִילוּ הֵבִי, לֹא שְׂבִיק
אִינִישׁ מִצְוָה דְּרִמָּא עֲלֵיהּ, וְעָבִיד מִצְוָה דְּלֹא רִמָּא עֲלֵיהּ. "מִי שֵׁישׁ לוֹ שְׁתֵּי בִיתֵי בְּנוֹת".
וְצִיבָא, דְּאִי אֲשַׁמְעִינוּ מְקִיָּיתָא - בְּהָד קֶאמֶר רַבִּי מֵאִיר, דְּכִינוּ דְּאִיבָא וְזִמְרָא מִינֵה - לְהָד
גְּדוּלָּה" קְרִי לָהּ, אָבֵל בְּהָא - אִימָא מוֹדִי לֵיהּ לְרַבִּי יוֹסִי, ד"קֶטְנָה" - לְהָד קֶטְנָה דְּכֻלָּהּ
קְרִי לָהּ. וְאִי אִיתְמַר בְּהָא - בְּהָא קֶאמֶר רַבִּי יוֹסִי, אָבֵל בְּהָד - אִימָא מוֹדִי לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר,
צִיבָא. לְמִימְרָא דְּרַבִּי מֵאִיר סָבַר מַחֲוִית אִינִישׁ נְפִשִׁיהּ לְסַפִּיקָא וְרַבִּי יוֹסִי סָבַר לֹא מַחֲוִית
אִינִישׁ לְסַפִּיקָא? וְהֵאִיפְכָא שְׁמַעִינוּ לָהּ, דִּתְנִן: הַנּוֹדֵר "עַד חֶפְסָח" - אֲסוּר עַד שְׁיָצֵעַ, "עַד
שִׁיחָא פֶּסַח" - אֲסוּר עַד שְׁיָצֵא, "עַד פְּנֵי פֶּסַח"; רַבִּי מֵאִיר אֹמְרִי: אֲסוּר עַד שְׁיָצֵעַ, רַבִּי
יוֹסִי אֹמְרִי: עַד שְׁיָצֵא! אֲמַר רַבִּי חֲנִינָא בַר אֲבִדִּימִי אֲמַר רַב: מוֹחֲלַפֶּת הַשִּׁמְשָׁה. וְהִתְנַיָּא, זֶה
הַכֶּלֶל: כֹּל שֶׁמָּנֹה קְבוּעַ, וְאֲמַר "עַד פְּנֵי"; רַבִּי מֵאִיר אֹמְרִי: עַד שְׁיָצֵא, רַבִּי יוֹסִי אֹמְרִי: עַד
שְׁיָצֵעַ. אֲמַר אֲבִי: מַחֲלוּקַת בִּשְׁתִּי בִּיתֵי בְּנוֹת, אָבֵל בְּכַת אַחַת - דְּבִרִּי הַכֵּל גְּדוּלָּה מִמֶּשׁ,
קֶטְנָה מִמֶּשׁ, אֲמַצְעִית - בְּשִׁמְהָ קְרִי לָהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב אֲדָא בַר מוֹתְנָה לֵאבִי: אֵלֹא מַעֲתָה,

מקודשת! **מאי עבדיה** — דאב בבנו גוררת? אי אמרת בשלמא בדאיבא טובא — אצטריך לאשמעינן משום דדוקא ידידה: הא תו קידושה. ולא השתא לא איהו אצטריך ולא דדוקא ידידה **ארתעא** ירדה **מקבל** — אלא היא בספק, והוה קידושין שדאן מסו קידושה שלו. **מי לא קענין** — קושאי היא. וכי לא משמע נמי מנותנין דאפילו אמרה לו "קידושה יהו שלך" קתני נמי דאן אמי — בתו קטנה דרמאי עליה להשיאה. ומצוה הוא עליו, דכתיב "ואת בנותיכם תנו לאנשים" (ירמיה כט). **דלא רמיא עליה** — אלא עצמה. ו**צריכא** — לאיפלוגי ב'קדשתי' את בתי הגדולה, וב'קדשתי' את בתי הקטנה. **בההיא קאמר רבי מאיר** — כולן בספק, דה קטנה ממנה. **אבל קטנה אימא מודה לרבי יוסי** — וכל שהוא יכול לקרות בתו "גדולה" — אין קורא אותה "קטנה". **עד הפסח** — אסור עד שיגיע, ומשנכנס ליל ראשון — מותר. ואם אמר "עד שיהא פסח" — אסור עד שיצא פסח. דכיון דאמר לישנא יתירה **מאי אומר עד שיגיע** — ומשיגע אין כאן פני פסח. ואף על פי שכל יום ירום של פסח פני הוא לחבריו — לא דמחית איניש פסח "פני" — קמא דבולה קאמר, שהוא פני שבכולן. ורבי **יוסי אומר עד שיצא** — דכל דלחיו הוא פני לחבריו, ולא ידעי היו גינהו, אפ דר גדורים. **הנהיג** — בנייתוהא. כל **זמנא קבוע** — מספר ימי משך זמנו קבועים, כגון פסח ויום טוב, למעוטי קיץ וקציר ובציר. דא אלא עד שיגיע. דכיון דאין משך זמנו קבוע, שוה ממדיר בכולת קייצו וקצירו וזה מאמר — לא נטבחו וזה אלא לחיולתו, משירת הוא דאיבא למימרא: כל כח ראשונה עביד איניש דקרי גדולה לגבי בת שניה, וכל כח שניה עביד איניש דקרי קטנה לגבי בת ראש **בשמח קרי לה** — "פלונית בתי" הוא אמור, ולא קורא לה "גדולה" ולא "קטנה".

וְדוֹחֹק לֹא הָיָה נִגְרָא בָּאֵי — וְלֹא שִׁישׁ עֲרִים דְּבִרְבּוּ, אֲלֵא חֻקָּה בְּעֵלְמָא, כִּךְ שְׁמַעְנוּ עַל־
 קֹדֶם קִדּוּשִׁין. וְכִי אָמַר בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין: שִׁי לִי בְנִים וְאֵין לִי אֲחִין, אִי לֹא דִהְרִיר בִּיהַּ בִּשְׁעַת
 מִיתָה — דְּהוּה מְהֻמְנֵן לִיהַּ, דְּאִמְרִינֵן: מַה לִּי לְשֹׁכֵר, **מַאי אָמַר** — כְּלֹמֶר, מִמָּאן קָא הִתְנִי
 לִיהַּ הָאִי דִּיבּוּר? אִי לְמִפְטֵרָה מִימֵם הוּא דֹאֲתִי — מַצֵּי אֲמַר לִיךְ בְּגִיטָא מַחֲיִים
 סְמוּךְ לַמִּיתָה. וְכִי הָרַי בִּיהַּ בִּשְׁעַת מִיתָה —
 בָּאֵין פְּלִיגִי, רַבִּי שֶׁבַּר מַה לִּי לְשֹׁכֵר — שְׁדַעַת
 קִדּוּשִׁין — כְּאִילוּ בָּאוּ עֲרִים דְּבִרְבּוּ זֶה דְּמִי, וְעַכְּ
 לִיהַּ לְחֻקָּה. דְּהוּה מְחֻקֵּינֵן לִיהַּ מַעֲקִירָא בָּאֵי
 בְּלֵא בְּנִים, וְקִימָא לֶהּ דִּךְ אִיתָאָה בְּחֻקָּה שְׁאִינָה
 זְקוּקָה, וְכִי אִתִּי בִּשְׁעַת מִיתָה לְאַפּוּקָה חֻקָּה —
 לֹאֹ כָל בְּמִינֵיהּ, וְרַבִּי נָתַן סָבֵר בּוֹ — וְלֹא אֲתִיא
 חֻקָּה דְּרִמָּה לִי לְשֹׁכֵר — וְעַקְרָה חֻקָּה קִמְיִיתָא
 דְּהוּי קָאִי בֵּהּ קֹדֶם קִדּוּשִׁין, לְאַקְמָהּ בְּלֵךְ
 בְּחֻקָּה שְׁאִינָה זְקוּקָה, לְמִפְסֵל דִּיבּוּרָה שְׁדַעַת
 מִיתָה, וּמִיָּהּ, אִי לֹא הָרַי בִּיהַּ — הוּה שְׂרִיא
 לְעֵלְמָא: נָהִי דְלֹא אֲתִיא חֻקָּה וְעַקְרָה חֻקָּה
 לְגַמְרִי — אֲרַעֲי מִזִּידָא אִיתֵרְעָא, וְכָל מַמָּה דְלֹא
 אִיתְכַּחֵשׁ דִּיבּוּרִיהָ קָמָא — מַחֲמִין, דָּאִין אֲדָם
 חֻטָּא לֹא לוֹ, וְאִילוּ אִית לִיהַּ אֵיךְ — הוּה הָרַי
 בִּיהַּ בִּשְׁעַת מִיתָה. **מִשְׁנָה** הַמְקִרֵשׁ אֵל בְּתוֹ
 סָבֵם — "בְּתִי מְקֻדְשֶׁת לִי", וְכִי פִירֵשׁ אִיזוּ מַחֲמִים.
 אִין חֲבוּנְתָּ כִּבְלָל — וּמוֹתֶרֶת לְכָל אֲדָם, וְאִין
 צְרִיכָה גַּם מוֹדָה, לְפִי שְׁאִינָה בְּרִשׁוֹת הָאֵב
 לְקִדְשָׁהּ. מִשְׁתֵּי נָשִׁים — שְׁנַשָּׁא שְׁנֵיהּ לְאֹדָר
 מִיתָה דְּרֵאשׁוֹנָה. גְּדוּלוֹת — כֹּת דְּרֵאשׁוֹנָה.
 קִשְׁנוֹת — כֹּת שְׁנֵיהּ. בּוֹלֵן אֲסוּרוֹת — קָא סִלְקָא
 דְּעֵתָא פְּתִילָה כּוֹן מֵאָה, וְכִי אַחַת קִרְיָה גְּדוּלָה
 אֲעַל קִטְנָה דִּיהֲמֵנָה. וּבְכֵלְמָא פִּרְיִ: אֲמַנִי לֹא הֵנָּה
 סְפִיקָא, אֲמַנְעִית שְׁבַשְׁתִּי הַבְנוֹת, שְׁחָן גְּדוּלוֹת
 לְגַבִּי קִטְנוֹת שְׁבַבְכוֹן. בּוֹלֵן מוֹתֶרֶת — דְלֹא מַחֲזִית
 אִינִישׁ לְמִמֶּר מִלְּתָא דְלִיתֵיהּ בִּיהַּ לִידי שְׁאִילָה
 לְחַכְמִים, וְכִי אָמַר "גְּדוּלוֹת" — גְּדוּלוֹת שְׁבַגְדוּלוֹת
 קָאִמֶר. **נִגְרָא** חֲבִי נִסְיָנִין: הָא קִשְׁנוֹת כִּבְלָל
 — וְאִפְּלוּ שֵׁם שְׁתֵּי קִשְׁנוֹת, דְּאִיבָא לְסַפְסֹף דִּיהַּ
 מִנְיָה, דְּהוּה לֹדֵה קִדּוּשִׁין שְׁאִין מַסְחִין לְבִיאֵיהּ,
 דְּכָל אַחַת סַפֵּק אַחֻת אֲשֶׁה — אִפְּלוּ חֲבִי הוּוּ
 כִּבְלָל סַפֵּק קְדוּשִׁין, וְצְרִיכּוֹת גַּם. **כִּשְׂאִין שֵׁם אֵלֹא**
 גְּדוּלוֹת וְקִשְׁנָה — בּוֹגֶרֶת וְקִשְׁנָה, דִּכְיוֹן בְּדוֹגֶרֶת לֹא
 קִדֵּשׁ — שׁוּב אִין כָּאֵן סַפֵּק, וּמוֹתֶרֶת קִשְׁנָה. וְהָא
 בּוֹגֶרֶת קִתְנֵי — דְּמַשְׁמַע טוֹבֵא, וְדְּכוּתֵיהּ תִּדּוּקֵךְ
 אֵלֹא קִשְׁנוֹת — טוֹבֵא כִּבְלָל בּוֹגֶרֶת וְקִשְׁנָה — שֵׁל
 כָּל אִישׁ וְאִישׁ הַמְקֻדְּשִׁים אֵת בְּהוֹתֵינֵן סָבֵם —
 אִין הַבּוֹגֶרֶת כִּבְלָל, הָא קִשְׁנוֹת כִּבְלָל, וְכּוּנָן
 דְּלִיכָא אֲלֵא חֲדָא קִשְׁנָה. וְהָאִי דְּמַתְרִי: שְׂאִין
 שֵׁם אֵלֹא גְּדוּלוֹת וְקִשְׁנָה — הוּא דְּחִין דְּאִי הוּוּ
 בּוֹגֶרֶת טוֹבֵא. כִּיּוֹן דְּאִינָן כִּבְלָל מְדַקְּשָׁה — הוּוּ
 לְהוּ קִדּוּשִׁין. אֲלֵא לְחֲבִי נָקַט אַחַת גְּבִי בּוֹגֶרֶת —
 מִשּׁוּם דְּמִיבְעִי לִיהַּ לְמַלְמֵד קִשְׁנוֹת טוֹבֵא
 גְּדוּלוֹת. **פְּשִׁיטָא** — דִּכְיוֹן דָּאִין שֵׁם אֵלֹא גְּדוּלוֹת
 וְקִשְׁנָה — גְּדוּלוֹת אִינָה מְקֻדְּשֶׁת וְקִשְׁנָה
 אֲמַנְעִית

51 אֲשֶׁמְעִינָם מִשּׁוֹם דְּיוּקָא דִּידֵיהּ: הָא קִטְנוֹת בְּכַלְל, לְמִימְרָא דְקִדּוּשֵׁין שְׁאִין מְסוּרִין לְבִיָּאָה
 52 בְּסַפֵּק, וְהוּוּ לְהוּ קִדּוּשֵׁין שְׁאִין מְסוּרִים לְבִיָּאָה, קָא מְשַׁמֵּעַ לֶךְ. **דְּאִית לִיה הֵנָּה** — שִׁבְכָּא
 53 קִדְּשֵׁי יְהוּ שְׁלָךְ" קִתְּנֵי נָא דְאִין הַבּוֹרֶת בְּכַלְל? וּמִשְׁנֵי אִין וְאִפִּילוּ חֲבִי לֹא שִׁבְכָּא **אִינֵשׁ**
 54 יִרְמִיָּהוּ (כּוּט). **דְּלֹא רִמִּי עֲלֵיהּ** — שְׁלֵחַ שְׁלִיחַ בְּעֵלְמָא הוּא, וְהָא שֵׁי לֹא דַעַת הַלְשִׁיט אִתּוּ
 55 **קִאֲמַר רַבִּי מַרְיָא** — כּוֹרֵן סַפֵּק, שְׂבָבָא הוּא לְאִרֵּס לְקִרְוֹת בְּתוּ בִּלְשׁוֹן "גְּדוּלָּה", הָא שֵׁ
 56 אִין קוֹרָא אוֹתָהּ "קִטְנָה". **עַד הַפֶּסַח** — לַעֲנִין גְּדוּרִים: "קִנְס שְׁאִינִי נִהְנֶה לֶךְ עַד הַפֶּסַח" —
 57 נִסָּא פֶסַח. דִּכִּין דְּאִמְרַר לִישָׁנָא יִתֵּירָא — עֲבוּד שְׂחִיָּא פֶסַח קִאֲמַר. **נִרְ עַד פְּנֵי הַפֶּסַח רַבִּי**
 58 אֶלְחִיבִיר — אֵל מַחִית אִינֵשׁ נִפְשֵׁיהּ לְסַפֵּקָא, שִׂיחָא צִרְיָל לְשׁוּלֹא אִיזוּה הוּא. וְכִי קִאֲמַר
 59 פְּנֵי הַלְבִיר, וְלֹא יִדְעֵי הוּא יִנְהוּ, אִפִּילוּ אֲחִרֹן חוּי תַחְלָתוּ פְּנֵי לְטוֹפּוֹ. **מְחֻלָּפֵת הַשִּׁינָא** —
 60 לְמַעֲשֵׂי שֵׁי קִצְצִיר וְכִבְדִּיר. דֹּאֵם אֲמַר "עַד פְּנִי", וְאִפִּילוּ "עַד שִׂיחָא" — אִינֵשׁ אֲסוּר
 61 בְּנִתְכּוֹן זֶה אֵלָּא לְתַחֲלִילָתוֹ, מִשְׁתַּחֲלִילוּ הָעַם לְקַצְרוֹ. **מַחְלֻקַת בִּשְׁתֵּי בֵּיתֵי גִּבּוֹת** — הַתָּם
 62 יִדִּי אִינֵשׁ דְּקִרִי קִטְנָה לְבִנֵּי בֵּת רֵאשֻׁנָּה. **אֲבָל בֵּת אֲחָת** — שְׁנוּלדוּ מֵאִשָּׁה אֲחָת. **אֲמַצְעִית**
 63 וְאִין קוֹרָא לָהּ לֹא גְדוּלָּה וְלֹא קִטְנָה.

1 דְּקוּדָם הַקִּדּוּשִׁין הִיָּה הַמִּקְדָּשׁ מוֹחֵק לָן בְּאֵי – שָׁמְעוּ שִׁישׁ לוֹ
2 אַחִים, וְלֹא מוֹחֵק לָן בְּכָנִי – וְלִפִּי חֻזְקָה זֹאת אִשְׁתּוֹ זְקוּקָה לִיבוֹם, וְאִם
3 אָמַר בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין אֵין לִי אַחִים אוֹ יֵשׁ לִי בָנִים וְלֹא תִזְדַּק אִשְׁתּוֹ
4 לִיבוֹם, הִיָּה נֶאֱמָן, אִם לֹא הִיָּה חֹזֵר בּוֹ בִּשְׁעַת מִיתָה, כִּיּוֹן דְּאִמְרִין
5 שְׂאֵדָם זֶה יִכּוֹל לִטְעוֹן מָה לִּי לְשֹׁקֶר, שְׂאֵם כָּל רִצּוֹנוֹ רַק לִפְטוּרָה
6 מִיבוֹם וְלָכֵן אָמַר שְׂאֵין לוֹ אַחִים אוֹ שִׁישׁ לוֹ בָּנִים, אִינּוּ צָרִיק לִשְׁקֹר
7 בְּדִי לִפְטוּרָה מִיבוֹם, שְׁהָרִי, מָאִי קָאָמֵר – מְדוּעַ אָמַר כֵּן, רַק כְּדִי
8 לְמִפְתָּרָה בְּדַבְרֵיו מִיָּבָם – מַחֲזִיבָה לְהַתִּיבָם, וְהָרִי מָצִי אָמֵר –
9 לֹאִשְׁתּוֹ בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין 'פְּטָרָא' לָךְ בְּגִימָא' – שִׁפְטָרְנָה מִהִיבָם עַל
10 יָדֵי גֵט סוֹמֵךְ לְמִיתָתוֹ, וְלָכֵן אֵין לַחֲשׂוֹשׁ שִׁמְשָׁקֶר, וְנֶאֱמָן שִׁישׁ לוֹ
11 בָּנִים אוֹ אֵין לוֹ אַחִים וְאִשְׁתּוֹ פְּטוּרָה מִיבוֹם.
12 אַךְ אִם חֹזֵר בּוֹ סוֹמֵךְ לְמִיתָתוֹ וְאָמַר שְׂאִשְׁתּוֹ זְקוּקָה לִיבוֹם, נִחְלָקוּ
13 רַבִּי נָתַן וְרַבִּי אֵם נֶאֱמָן בְּדַבְרֵיו הָאֲחֵרוֹנִים, רַבִּי כֶּבֶר שְׁטַעְנָת 'מָה לִּי
14 לְשֹׁקֶר' שְׁהִיָּה לִי בִּשְׁעַת הַקִּדּוּשִׁין כְּשֶׁאָמַר שְׂאֵין אִשְׁתּוֹ זְקוּקָה
15 לִיבוֹם, כִּי עֲרִים דְּמִי – כּוּחָה גְדוֹלָה כְּנֶאֱמָנוֹת עֲדִים, וְאָתוּ עֲרִים –
16 בָּאָה נֶאֱמָנוֹת אוֹ שֶׁל הִבְעֵל שְׁכּוּחָה כְּנֶאֱמָנוֹת עֲדִים, וְעָקְרִי חֻזְקָה –
17 וְעָקְרוּ אֶת ה'חֻזְקָה' שְׁהִיא זְקוּקָה לִיבוֹם, וְכִיּוֹן שְׁלֹאֲחֵר דְּבַרְיוֹ
18 הָרֵאשׁוֹנִים הוֹחֻזְקָה שְׂאִינָה זְקוּקָה לִיבוֹם, אֵין דְּבַרְיוֹ שְׂאֵמַר סוֹמֵךְ
19 לְמִיתָתוֹ מוֹצִיאִים אוֹתָהּ מִחֻזְקָתָהּ וְלִהְצִיבָה יִבוֹם. וְרַבִּי נָתַן סָבֵר,
20 שְׁחֻזְקָת 'מָה לִּי לְשֹׁקֶר' שְׁהִיָּה לוֹ בִּקְדוּשִׁין כִּי 'חֻזְקָה' דְּמִי – כּוּחָה
21 שׁוֹה לַחֻזְקָה, וְכִיּוֹן שִׁלְפָנֵי דְּבַרְיוֹ שְׂאֵמַר בִּקְדוּשִׁין הוֹחֻזְקָה הָאִשָּׁה
22 כּוּזָקָה לִיבוֹם, לֵכֵן לֹא אָתִי חֻזְקָה – שֶׁל מָה לִּי לְשֹׁקֶר, שְׂאֵמַר
23 בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין שִׁישׁ לוֹ בָּנִים וְאֵין לוֹ אַחִים וְלָכֵן לֹא תִזְדַּק אִשְׁתּוֹ
24 לִיבוֹם, וְעָקְרָה אֶת הַחֻזְקָה הָרֵאשׁוֹנָה שְׁהוֹחֻזְקָה הָאִשָּׁה כּוּזָקָה
25 לִיבוֹם, לְגִמְרִי, וְלָכֵן אִם לֹא הִיָּה חֹזֵר בּוֹ מִדְּבַרְיוֹ בִּשְׁעַת מִיתָה הִיָּינוּ
26 מֶאֱמָנִים לְדַבְרֵיו הָרֵאשׁוֹנִים וְהִיָּה מוֹתֵרָת לְעוֹלָם לֹאָ יבוֹם
27 וְחִלְצִיָּה, לִפִּי שְׂאָף שְׂאֵין הַחֻזְקָה עוֹקֵרָת אֶת הַחֻזְקָה הָרֵאשׁוֹנָה
28 לְגִמְרִי, מִ'מִּי הִיא עוֹשָׂה בָּהּ רִיעוּתָא, וְלָכֵן כָּל זְמַן שְׁלֹא הוֹכַחַשׁ
29 דִּיבּוּרָו רֵאשׁוֹן נֶאֱמָן, לִפִּי שְׂאָף אִדָּם חוּטָא וְלֹא לוֹ, וְאִילוּ הָיוּ לוֹ
30 אַחִים וְדֹאִי הִיָּה חֹזֵר בּוֹ מִדְּבַרְיוֹ בִּשְׁעַת מִיתָה, וְלָכֵן כְּשֶׁחֹזֵר בּוֹ
31 בִּשְׁעַת מִיתָה וְאָמַר שְׁהִיא זְקוּקָה לִיבוֹם נֶאֱמָן לְאִסּוּרָה וְלִהְעִמִּידָהּ
32 עַל חֻזְקָתָה הָרֵאשׁוֹנָה לִפְנֵי הַקִּדּוּשִׁין שְׁהִיָּה בַּחֻזְקָת זְקוּקָה לִיבוֹם:
33 הַתּוֹרָה נִתְּנָה אֲפֻשְׁרוֹת לְאָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת בְּתוּלָהּ הַקְטָנָה אוֹ הַנַּעֲרָה
34 לְמִי שִׁירְצָהּ, לֹא דַעְתָּהּ, אַךְ לֹא אֶת בְּתוּלָהּ הַבּוֹגֵרָת, שְׁהִיא בַּת
35 שְׁתֵּים עָשָׂר שָׁנָה וְשֵׁשׁ חֳדָשִׁים. מִשְׁתַּנִּינוּ עוֹסְקָת בְּאָדָם שִׁישׁ לוֹ
36 כְּמָה בְּנוֹת, וְקִיבֵל קִדּוּשִׁין עֲבוּר אַחַת מֵהֶן, וְלֹא פִירֵשׁ כָּלָל, אוֹ
37 שְׁלֹא פִירֵשׁ בְּמִדּוּקָה, לֵאמֹר בַּת כּוֹנוֹתָ.

משנה

38 אִדָּם הִמְקַדֵּשׁ אֶת בְּתוּלָתָהּ – שְׁקִיבֵל קִדּוּשִׁין עֲבוּר אַחַת מִבְּנוֹתָיו,
39 וְלֹא פִירֵשׁ לֵאמֹר בַּת מֵהֶן, וְסַפֵּק לֵאמֹר בַּת כּוֹנוֹתָ, וְדֹאִי שְׂאֵין בְּנוֹתָיו
40 הַבּוֹגֵרֹת בְּכָלָל לְשׁוֹנוֹ, כִּיּוֹן שְׂאֵין הַבּוֹגֵרָת בְּרִשּׁוֹת הָאֵם וְאִינוּ יִכּוֹל
41 לְקַבֵּל קִדּוּשִׁין עֲבוּרָה, וּמוֹתֵרֹת לְכָל אָדָם.
42 מִי שִׁישׁ לוֹ שְׁתֵּי בָתִּים בְּנוֹת מִשְׁתֵּי נָשִׁים, תַּחֲלִילָה נִלְדּוּ לוֹ כְּמָה בְּנוֹת
43 מֵאִשָּׁה אַחַת, וְאַחֵר מִיָּתֵת אִשְׁתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה נִשָּׂא אִשָּׁה שְׁנִיָּה וְנִלְדּוּ
44 לוֹ בְּנוֹת נוסֶפֶת מִמֶּנָּה, וְנִמְצָא שְׁחֻזְקָתָה שְׁבַכְתָּ הָרֵאשׁוֹנָה גְּדוּלָה
45 מִהַגְדוּלָה שְׁבַכְתָּ הַשְּׁנִיָּה, וְאָמֵר אוֹתוֹ אָדָם מִקְדָּשׁ הָרֵאשׁוֹנָה גְּדוּלָה
46 הַקִּדּוּשִׁין קִדְּשִׁית לָךְ בְּתוּלָהּ הַגְּדוּלָה, וְאִינוּ הָאֵם, אִינּוּ יוֹדַע אִם
47 קִדְּשִׁית אֶת הַגְּדוּלָה שְׁבַכְתָּהּ, כְּלוֹמַר בְּכַת הָרֵאשׁוֹנָה שְׁבַכְתָּהּ
48 גְּדוּלָתָהּ מִבְּנוֹת הַכֶּתֶּה הַשְּׁנִיָּה, אוֹ שְׁקִדְשִׁית אֶת הַגְּדוּלָה שְׁבַכְתָּהּ –
49 בְּכַת הַשְּׁנִיָּה שְׁבַכְתָּהּ קִטְנוֹת מִהַכֶּתֶּה הָרֵאשׁוֹנָה, שְׂגָם אוֹתָהּ אֲפֻשֵׁר
50 לְכַנוֹת בְּשֵׁם 'גְּדוּלָה' כִּיּוֹן שְׁהִיא הַגְּדוּלָה שְׁבַכְתָּ הַשְּׁנִיָּה, אוֹ שְׁחָלוּ
51 הַקִּדּוּשִׁין עַל הַכֶּתֶּה הַקְטָנָה שְׁבַכְתָּהּ הַגְּדוּלָה, ואֵף שְׁהִיא קִטְנָה
52 מֵאֲחֻתָּהּ שְׁבַכְתָּהּ כַּת, אֲפֻשֵׁר לְכַנוֹתָ 'גְּדוּלָה' כִּיּוֹן שְׁהִיא גְּדוּלָה
53 מִן הַכֶּתֶּה (הַגְּדוּלָה) שְׁבַכְתָּהּ הַקְטָנוֹת, שְׁהָרִי הַבְּנוֹת שְׁבַכְתָּ
54 הַשְּׁנִיָּה קִטְנוֹת מִהַכֶּתֶּה הַקְטָנָה שְׁבַכְתָּ הָרֵאשׁוֹנָה. בּוֹלֵן אֲסוּרוֹת – כָּל
55 בְּנוֹתָיו מִשְׁתֵּי הַכֶּתוֹת אֲסוּרוֹת לְהִנָּשֵׂא מִסַּפֵּק וְצִרְיֹכוֹת גֵּט, לִפִּי שְׁכָל
56 אַחַת מֵהֶן קְרִיָּה גְּדוּלָה כְּלִפִּי הַקְטָנָה מִמֶּנָּה, חוּץ מִן הַקְטָנָה שְׁבַכְתָּ
57 הַקְטָנוֹת, שְׂאֵין קִטְנָה מִמֶּנָּה וְאִי אֲפֻשֵׁר לְכַנוֹתָ 'גְּדוּלָה', שְׁאִתָּה

58 וְדֹאִי לֹא קִידֵּשׁ הָאֵם, דְּכָרִי רַבִּי מָאִיר.
59 רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, בּוֹלֵן הַבְּנוֹת שְׁבַכְתָּ הַשְּׁנִיָּה וְהַכֶּתֶּה הַקְטָנָה שְׁבַכְתָּ
60 הָרֵאשׁוֹנָה מוֹתֵרֹת, חוּץ מִן הַגְּדוּלָה שְׁבַכְתָּ הַגְּדוּלָה. לִפִּי שְׂאֵין אָדָם
61 עוֹשֵׂי לְקַדֵּשׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ שְׁמַעֲזוּרָת סְפִיקוֹת לְמִי מִבְּנוֹתָיו הִיָּה
62 כּוֹנוֹתָ, וְלָכֵן מִפְּרָשִׁים דְּבַרְיוֹ שְׂאֵמַר 'גְּדוּלָה' שְׁהַכּוֹנָה לְבַת הַגְּדוּלָה
63 מְכּוּלָּה, שְׂאֵין גְּדוּלָה מִמֶּנָּה.
64 אִדָּם שְׁקַדֵּשׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ, וְאָמַר לְמַקְדָּשׁ 'קִדְּשִׁית לָךְ אֶת בְּתוּלָתִי הַקְטָנָה',
65 וְעַתָּה אוֹמֵר הָאֵם, אִינּוּ יוֹדַע אִם קִידֵּשׁ אֶת בְּתוּלָתָהּ הַקְטָנָה שְׁבַכְתָּ
66 הַקְטָנוֹת, שְׂאֵין קִטְנָה מִמֶּנָּה, אוֹ שְׁקִדֵּשׁ אֶת הַכֶּתֶּה הַקְטָנָה שְׁבַכְתָּ
67 הַגְּדוּלָה, שְׂגָם אוֹתָהּ אֲפֻשֵׁר לְכַנוֹת בְּשֵׁם 'קִטְנָה' כִּיּוֹן שְׁהִיא
68 הַקְטָנָה שְׁבַכְתָּ הָרֵאשׁוֹנָה, אוֹ שְׁקִדֵּשׁ אֶת הַכֶּתֶּה הַגְּדוּלָה שְׁבַכְתָּ
69 הַקְטָנוֹת, שְׂגָם אוֹתָהּ אֲפֻשֵׁר לְכַנוֹת 'קִטְנָה', שְׁהִיא הִיא קְטָנָה מִן
70 הַכֶּתֶּה (הַקְטָנוֹת) [הַקְטָנָה] שְׁבַכְתָּ הַגְּדוּלָה, הָרִי בּוֹלֵן אֲסוּרוֹת מִסַּפֵּק,
71 חוּץ מִן הַכֶּתֶּה הַגְּדוּלָה שְׁבַכְתָּ הַגְּדוּלָה, שְׂאֵין גְּדוּלָה מִמֶּנָּה וְאִי
72 אֲפֻשֵׁר לְכַנוֹתָ 'קִטְנָה', וְבוֹדַאי שְׂאִתָּה לֹא קִידֵּשׁ הָאֵם, דְּכָרִי רַבִּי
73 מָאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, בּוֹלֵן מוֹתֵרֹת – כְּלוֹמַר, הַבְּנוֹת שְׁבַכְתָּ
74 הָרֵאשׁוֹנָה, וְהַגְּדוּלָה שְׁבַכְתָּ הַשְּׁנִיָּה, וְדֹאִי אֵינֶן מְקוּדָּשׁוֹת, חוּץ מִן
75 הַכֶּתֶּה הַקְטָנָה שְׁבַכְתָּ הַקְטָנוֹת שְׂאִסּוּרָה לְהִנָּשֵׂא, שְׁאִתָּה הַתְּכוּן
76 הָאֵם בְּאִמְרוֹ 'קִטְנָה':

גמרא

77 שְׂנִינוּ בְּמִשְׁנָה שְׂאֵדָם שִׁישׁ לוֹ כְּמָה בְּנוֹת וְקִידֵּשׁ אֶת 'בְּתוּלָתָהּ', אֵין
78 הַכּוֹנוֹת לְאֶחָת מִבְּנוֹתָיו הַבּוֹגֵרוֹת. מִדִּיָּיקָה הַגְּמָרָא: הָאֵם בְּנוֹתֵי
79 הַקְטָנוֹת בְּכָלָל הַסַּפֵּק, וּמִשְׁמַע שְׂאָף אִם יֵשׁ לוֹ כְּמָה בְּנוֹת קִטְנוֹת
80 כּוֹלָן בְּכָלָל הַסַּפֵּק שְׂמָא הַתְּקִדְשׁוֹ, שְׂמַעְתָּ מִיָּנָה – מִשְׁמַע מִדִּין זֶה,
81 שְׁקִדּוּשִׁין שְׂאֵין מְסוּרִים לְבִיאָה – שְׂאִינֶם נוֹתֵנִים לְמַקְדָּשׁ אֲפֻשְׁרוֹת
82 לִישֹׂא אֶת הָאִשָּׁה שְׁקִדֵּשׁ, הוּוּ קִדּוּשִׁין טוֹבִים, שְׁהָרִי כָּאֵן אֵין
83 הַמִּקְדָּשׁ יוֹדַע אִיזוֹ בַּת מִהַקְטָנוֹת קִידֵּשׁ, וְאִינוּ יִכּוֹל לִיקַח אַחַת מֵהֶן
84 מִחֲשֵׁשׁ שְׂמָא קִידֵּשׁ אֶת הַשְּׁנִיָּה, וְזוֹ אֲסוּרָה עֲלֵיו בְּאִסּוּר אַחֻת
85 אִשְׁתּוֹ, וּמִשְׁמַע מִהַמִּשְׁנָה שְׁחָלוּ הַקִּדּוּשִׁין עַל אַחַת מֵהֶן, אִלָּא
86 שְׁלֹא יוֹדַע מִי הִיא, וְלָכֵן צִרְיָכָה גֵּט. דּוּחָה צִרְיָכָה, הֵבֵא בְּמָאִי
87 עֲסָקִין, בְּמָה עוֹסְקִים הַתְּקִדְשׁוֹ, שְׂמַעְתָּ מִיָּנָה שְׂמָא בַּת אַחַת גְּדוּלָה
88 וְבַת אַחַת קְטָנָה, וְבִאֲפוּךְ זֶה וְדֹאִי לֹא קִידֵּשׁ אֶת הַגְּדוּלָה שְׁהִיא
89 אִינָה בְּרִשּׁוֹתָהּ לְקַדֵּשׁ, וְזוֹה וְדֹאִי הִיָּה כּוֹנוֹתָ לְבַתוֹ הַקְטָנָה וְהִיא
90 מְקוּדָּשֶׁת קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים.
91 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהָאֵם 'בּוֹגֵרֹת' – בִּלְשׁוֹן רַבִּים קְתָנִי שְׂאִינֶן בְּכָלָל
92 הַסַּפֵּק, וְנִיתֵן לְדִיָּיק מִכָּךְ שְׂגָם הַבְּנוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסַפֵּק, הֵם 'קִטְנוֹת',
93 וְאֵין הַמִּשְׁנָה מְדַבֵּרַת עַל קִטְנָה אַחַת בִּלְבַד. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: מָאִי
94 לְשׁוֹן 'בּוֹגֵרֹת', דְּעָלְמָא, שְׁכָל הַבְּנוֹת הַבּוֹגֵרוֹת שֶׁל
95 הַמִּקְדָּשִׁים אֶת בְּנוֹתֵיהֶם סֹתֵם אֵינֶן בְּכָלָל הַסַּפֵּק, וְאִכּוֹן מְדוּבֵר בְּאִפּוּךְ
96 שְׁהָיוּ לוֹ רַק בַּת גְּדוּלָה וְבַת קִטְנָה.
97 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִם כֵּן שִׁישׁ לוֹ רַק בַּת אַחַת גְּדוּלָה וְבַת אַחַת קִטְנָה,
98 שְׂמַעְתָּ – שְׂאֵין הַגְּדוּלָה מְקוּדָּשֶׁת אִלָּא הַקְטָנָה, שְׁהָרִי בְּנוֹת בּוֹגֵרֹת
99 שֶׁל הָאָדָם, מָאִי עֲבִידִיתֵיהוֹ – אִיזוֹה שְׂיִיכוֹת יֵשׁ לָאֵם בְּבְנוֹתֵי
100 הַבּוֹגֵרוֹת, וְהָרִי אִינוּ יִכּוֹל לְקַדֵּשׁ. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: הֵבֵא בְּמָאִי
101 עֲסָקִין, בְּאִפּוּךְ שְׂמַעְתָּהּ שְׂלִיחַ – שְׁהַכֶּתֶּה הַבּוֹגֵרָת מִיָּתֵתָהּ אֶת אִבְיָהּ
102 כְּשִׁלְחָהּ לְקַדֵּשׁ, וְהָאֵם יִכּוֹל לְקַבֵּל קִדּוּשִׁין גַּם עֲבוּרָה מִחֻזְקָתָהּ
103 שְׁלִיחוֹתָהּ, וְגַם עֲבוּר הַקְטָנָה מִדִּין תּוֹרָה, וּמָהוּ דְּתִמָּא כִּי מְקַבֵּל
104 קִדּוּשִׁי – כְּשִׁקִּיבֵל הָאֵם קִדּוּשִׁין, יִתְכֵּן שְׂאִדְעָתָא יְדִידָהּ קָא מְקַבֵּל –
105 עַל דַּעַת שְׁתַּתְּקֵדֵשׁ בְּהֶם הַגְּדוּלָה שְׂמִינָתָהּ אוֹתוֹ כְּשִׁלְחָהּ, וְכֵן יִתְכֵּן
106 שְׁקִיבֵלֵם כְּדִי לְקַדֵּשׁ אֶת הַקְטָנָה, וְכִיּוֹן שְׁלֹא יוֹדַע לְמִי מֵהֶן קִיבֵל
107 קִדּוּשִׁין הָרִי אֵלּוּ 'קִדּוּשִׁין שְׂאֵין מְסוּרִים לְבִיאָה', שְׂאִינֶם חֲלִים, קָא
108 מְשַׁמְעֵן לָן – הַשְּׁמִיעֵנוּ הַתְּנָא בְּמִשְׁתַּנִּינוּ שְׁבוּדַאי לֹא הַתְּכוּן הָאֵם
109 לְקַדֵּשׁ אֶת הַגְּדוּלָה, כִּיּוֹן שְׁלֹא שְׂכִיבִי אִינִישׁ מִיָּדִי דְּהָאִית לִיָּה הִתְּנָא
110 מִיָּנָה – אֵין אָדָם מִנִּיחַ מִלְעֲשׂוֹת דְּבַר שִׁישׁ לוֹ הִנָּא מִמֶּנּוּ, כְּקַבְּלֵת
111 קִדּוּשִׁין עֲבוּר הַקְטָנָה שְׁכַסֵּף הַקִּדּוּשִׁין שִׁיךְ לָאֵם, וְעָבִיד מִיָּדִי דְּלִית
112 לִיָּה הִתְּנָא מִיָּנָה – וְעוֹשָׂה בְּמִקּוּמוֹ דְּבַר שְׂאֵין לוֹ הִנָּא מִמֶּנּוּ, וְהִינּוּ
113 לְקַדֵּשׁ אֶת בְּתוּלָתָהּ הַגְּדוּלָה שְׁכַסֵּף הַקִּדּוּשִׁין שִׁיךְ לָהּ, וְלָכֵן אָמַר
114 הַתְּנָא שְׁבוּדַאי קִידֵּשׁ אֶת הַקְטָנָה וְלֹא אֶת הַבּוֹגֵרָת.

הגמרא מרחיבה בביאור דין זה. **כיצד** מתקיים דין זה שהפירות
תופסים את דמיהם והם עצמם נשארים בקדושתם, **לָקַח** - קנה
בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית בָּשָׂר, אֱלוֹ וְאֵלוֹ - הפירות והבשר **מִתְבַּעְרִים**
בְּשְׁבִיעִית, כלומר נתפסה קדושת הפירות גם בבשר ויש לבער הן
את הפירות והן את הבשר כשיגיע זמן הביעור. ואם הלך המוכר
וקנה **בְּבָשָׂר שְׂקִיבֵל** ותמורת הפירות **דָּגִים**, אזי **יֵצֵא הַבָּשָׂר**
מקדושתו ו**נִכְנָסוּ הַדָּגִים** בקדושת שביעית תחת הבשר. ואם הלך
המוכר שוב וקנה **בְּדָגִים הִלְלוּ יוֹן, יֵצֵאוּ הַדָּגִים** מקדושתם ו**נִכְנָסוּ**
הַיּוֹן תחתיהם. וכן אם הלך עתה המוכר וקנה **בְּיֵין שָׁמֶן, יֵצֵא הַיּוֹן**
מקדושתו ו**נִכְנָסוּ הַשָּׁמֶן** תחתיהם. מסכמת הגמרא, **הָא כִּיצַד** - מה
הוא הכלל, לעולם **אֶחָדוֹן אֶחָדוֹן** - המוחלף האחרון **נִתְפָּס**
הקדושת **שְׁבִיעִית**, ובלוסף על האחרון גם **פִּירֵי עֲצָמוֹ** - פירות
השביעית בעצמן **אֲסוּר** בהנאה לאחר זמן הביעור, ומשום שהפרי
עצמו אינו יוצא כלל מקדושתו, כמו שלמדנו לעיל 'תהיה
בהייתה תהא'.

הגמרא שבה להקשות מדוע אין למדים איסורי הנאה מעבודה
זרה. מקשה הגמרא: הִנֵּהא שאין למדים את שאר איסורי ההנאה
מעבודה זרה ושביעית, לִפִּי מָאן דְּאָמַר שני כתובים הבאים כאחד
אֵין מְלִמְדִין, וכפי שנתבאר לעיל, שכיוון שאינם מלמדין, אפשר גם
לדייק וללמוד להיפך, שדווקא בהם נאמר שדמיהם אסורים
כמותם, ולא בשאר איסורים. **אֲלָא לְמָאן דְּאָמַר** שגם שני כתובים
הבאים כאחד **מְלִמְדִין**, ומאן דאמר זה חולק וסובר שאפשר ללמוד
גם משני כתובים, אם כן **מָאן אֵיכָא לְמִמֵּר**, מדוע לא נלמד
מעבודה זרה ושביעית גם לשאר איסורים, שכשם שבעבודה זרה
ובשביעית דמיהם אסורים בהנאה, כך יהא גם בכל איסורי ההנאה
בתורה, שאם מכרן יהיו דמיהם אסורים.

תמרת הגמרא: לא נחלקו אם שני כתובים מלמדין או אין
מלמדין, אלא במקומות אחרים. אבל בעבודה זרה ובשביעית
מִיעוּפֵי בְּתִיבֵי - נאמר הלימוד בלשון של מיעוט, שדווקא פה כן
הוא הדין ואין ללמוד למקום אחר. וכיוון שכך, אף הסובר בשאר
מקומות שאפשר ללמוד משני כתובים הבאים כאחד, מודה הוא
כאן שאי אפשר ללמוד מעבודה זרה ושביעית. **בְּתִיב הָכָא** -
בעבודה זרה (שם) **כִּי תֵרֶם הוּא, וּבְתִיב הָתָם** - בשביעית (שם)
יֻכַּל הוּא, וְהִי מֵיעוּט התורה שדווקא **הָיָא** ועבודה זרה
ושביעית, **אֵין** - היא הדין כך, שהאיסור תופס את דמיו. אבל **מִידי**
אֶחָדֵינוּ - שאר הדברים שנאסרו בהנאה **לֹא** - אין האיסור נתפס
בדמים, ומותרים בהנאה. ולפיכך אם מכר את איסורי ההנאה
וקידש בדמיהם, הרי זו מקודשת:

משנה

המשנה הקודמת מנתה דברים שאשה לא מתקדשת בהם, משנה
זו מונה דברים שנתחדש שאפשר לקדש בהם אשה:
הַמְקֻדָּשׁ אִשָּׁה, בְּתַרומָה - תְּרוּמָה גְדוּלָה או בתרומת מעשר,
וּבְמַעֲשֵׂרוֹת - מעשר ראשון או מעשר עני, וּבְמַתָּנוֹת - זרוע לחיים
וקִבְיָה, הַנִּיתָנִים לַכֹּהֲנִים, וּבְמִי תִּמְאָת שנתנו בהם אפר פרה
אדומה, **לַחֲזוֹת עַל טֵמֵא מוֹת, וּבְאֶפֶר תִּמְאָת - אפר פרה אדומה,**
הָרִי זֶה מְקוֹדָשָׁת, וְאֶפִּילוֹ אִם הִמְקִדָּשׁ הוּא יִשְׂרָאֵל, שאין לו זכות
מִמּוֹן בְּדָבָרִים אֵלוֹ, אלא רק טובת הנאה שיכול לתת אותם למי
שירצה, וגם האשה ישראלית.

גמרא

הגמרא דנה האם טובת הנאה נחשבת ממון: **אָמַר עוֹלָא, טוֹבָת**
הֵנָּה - הזכות של ישראל שיכול לתת מתנתו כהונה למי שירצה,
אֵינָה נחשבת מִמּוֹן לקדש בה אשה.
רבי אבא מקשה על עולא: **אִיתִיבֵיה רַבִּי אָבָא לְעוֹלָא, שנינו**
במשנתינו, הַמְקֻדָּשׁ אִשָּׁה בְּתַרומָה וּבְמַעֲשֵׂרוֹת וּבְמַתָּנוֹת וּבְמִי
תִּמְאָת וּבְאֶפֶר פְּרָה, הָרִי זֶה מְקוֹדָשָׁת, וְאֶפִּילוֹ אִם הִמְקִדָּשׁ הוּא
יִשְׂרָאֵל ויש לו רק טובת הנאה. ומבואר שטובת הנאה ממון.
אָמַר לִיה עוֹלָא, הָכָא - במשנה מדובר בִּישְׂרָאֵל שְׁנִפְּלוֹ לוֹ בִּירוּשָׁה

רבי שמעון שהמקדש בחולין שנשחטו בעזרה מקודשת, היינו כְּנוֹן
שְׁנִשְׁתַּחֲוֶה בהמת החולין בעזרה ו**נִמְצָאָת תְּרִפָּה, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן** שאמר
שבשר זה אינו אסור בהנאה והמקדש בו חלו הקידושין, הוא
לְמַעֲמִיָּה - לשיטתו במקום אחר, **דְּתַנָּי -** למדנו בברייתא, **הַשּׁוֹחֵט**
אֶת הַתְּרִפָּה שרואים שהיא טריפה קודם השחיטה, כגון שנחתכו
רגליה וכן **הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצָאָת** אחר השחיטה שהיא **תְּרִפָּה** בבני
מעיים, **זֶה וְזֶה** אם הם חולין ושחטם **בְּעוֹרָה, רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר** אותם
בְּהִנָּא, וְחֻכְמִים חולקים ואֲסִירִים אותם בהנאה. ומבואר שרבי
שמעון סובר שהשוחט בעזרה בהמת חולין שהיא טריפה, הרי היא
מותרת בהנאה, כיוון שהיא שחיטה שאינה ראויה ואין שמה
שחיטה, ואין בהמת החולין נאסרת בשחיטה כזו. ויש להעמיד
שאף מה שאמר שהמקדש בחולין שנשחטו בעזרה הרי היא
מקודשת, היינו באופן שאותן החולין נטרפו, והרי הם מותרים
בהנאה, ולפיכך היא מקודשת. אבל אם לא נטרפו החולין אלא
נשחטו שחיטה ראויה כדינם, מודה גם רבי שמעון שהם אסורים
מן התורה. ולפיכך אף היה שנשחטה בעזרה דינה בשריפה: שנינו
במשנה: **מִכֶּכֶּן את האיסורי הנאה וְקִדַּשׁ את האשה בְּרִמְיָהּ, הרי**
זו מְקוֹדָשָׁת: מבררת הגמרא: מִלָּן שאין האיסור נתפס בדמים,
ומותרים הם בהנאה. משיבה הגמרא, מְדִלְגִי רְחֻמָּא - ממה
שגילתה התורה כְּעֻבְדוֹת פּוֹכְבִּים (דברים ז, כו) 'וְהָיִית חֵרֶם כְּמֹהוּ',
שדורשים מן הלשון 'וְהָיִית' שָׁל מִה שְׁאִתָּה מְהִיָּה הִמָּנָה - כל
מה שיש לך מן העבודה זרה, כלומר אפילו דבר אחר שיש לך
כתוצאה מן העבודה זרה, כגון שהחלפת את העבודה זרה בדבר
אחר, הָרִי המוחלף הוא 'חֵרֶם כְּמֹהוּ' - כמו העבודה זרה, שהוא
גם אסור בהנאה. ומלימוד זה יש לדייק וללמוד שדווקא בעבודה
זרה כן הוא הדין, שגם דמי האיסור או דבר אחר שקיבלת תמורתו
נאסרים בהנאה, מְדִלְגִי דָּבָל שאר איסורים שְׁבִתְרָה שְׁוֹ -
מותרים, שבשאר איסורי הנאה שבתורה לא נאמר דין זה, ואין
הדמים נתפסים באיסור, אלא רק הם עצמם אסורים, אבל
חליפיהם ודמיהם מותרים.

שואלת הגמרא: וְיִלְלָה מִיָּה - ונלמד מעבודה זרה לכל שאר
האיסורים, שכמו שמצינו בעבודה זרה שגם דמיהם אסורים, כך
יהא גם הדין בשאר איסורי הנאה. משיבה הגמרא: אי אפשר
ללמוד מעבודה זרה לשאר איסורים **מִשּׁוּם דְּתוֹה עֻבְדוֹת פּוֹכְבִּים**
וּשְׁבִיעִית שְׁנֵי כְּתוּבִים הִנָּא, שבשני כתובים אלו (עבודה
זרה ושביעית) בלבד נאמר חידוש זה, שדמיהם אסורים בהנאה.
והרי שניהם 'באים כאחד' שהם שווים בדין זה, וְכָל שְׁנֵי כְּתוּבִים
הִנָּא, אֵין מְלִמְדִין - אין למדים מהם למקומות אחרים.
ולפיכך אין למדים חידוש זה של איסור הדמים לגבי שאר איסורי
הנאה.

הגמרא מבררת היכן הם ה'כתובים הבאים כאחד'. אומרת
הגמרא: הכתוב שבו נאמר **שְׁבִעֻדוֹת פּוֹכְבִּים** גם הדמים נאסרים
בהנאה, הוא **הָא דְּאֶמְרֵן, 'וְהָיִית חֵרֶם כְּמֹהוּ', שממנו למדנו לעיל**
'כל שאתה מדיחה הימנה הרי הוא כמזהו'. אמנם שְׁבִיעִית שנזכרה
קודם שהיא תופסת את דמיה כמותה, מָאן הָיָא - מהיכן למדים כן.
משיבה הגמרא: נאמר בתורה (ויקרא כה, יב) 'יֻכַּל הוּא קִדַּשׁ תְּהִיָּה
לָכֶם, וְהִי שְׁפִירוֹת הַשְּׁבִיעִית נִקְרָא 'קודש', ויש ללמוד מפסוק זה
להשוות את קדושת פירות השביעית לקודש, מִה קִדַּשׁ תּוֹפֵס אֶת
דְּמִי, שאם מכר את הקודש, דמיו נאסרים כמותו, אָף - כך גם
שְׁבִיעִית תּוֹפֵסֶת את דְּמִיָּה, שאם מכר פירות שביעית, נעשים
הדמים קדושים כמותם.

שואלת הגמרא: **אִי -** אם דינו של שביעית כקודש, אם כן מדוע
לא נשווה את דינם לגמרי, ונאמר **מִה -** כשם שקִדַּשׁ תּוֹפֵס אֶת
דְּמִי וְהִקְדַּשׁ עצמו **יֵצֵא לְחוּלִין ומותר בהנאה, אָף - כך גם**
שְׁבִיעִית תּוֹפֵסֶת את דְּמִיָּה והיא עצמה יֵצֵא לְחוּלִין, ואם כן תפסק
קדושת שביעית מן הפירות שנמכרו, כיוון שהדמים נעשו קדושים
במקומם, וכמו שמצינו לגבי קודש. עונה הגמרא: תְּלִמּוּד לִמְר -
לכך נאמר בתורה (שם) 'וְהָיִיתָ, וְהִינִי תְּהִיָּתָה תְּהָא, שאין
קדושת הפירות פוקעת אפילו אם נמכרו, אלא הם נשארים
בהיותם, קדושים כפי שהיו.

בשיעור זה, מקודשת בודאי, והא – התוספתא עוסקת בקידוש
 ספק, ולכך נקטה שאף אם לא ידוע בבירור, מכל מקום יש
 לחשוש שמא יש לו קרקע כזו, ומספק אסורה להנשא לאחרים
 ללא גט מהמקדש.
 הגמרא מבארת, מפני מה כפל התנא דין זה בין במעות בין בקרקע.
 שואלת הגמרא: למה לי לְמִיתָנָא גַבִּי אֶרְעָא, וְלָמָּה לִי לְמִיתָנָא גַבִּי
 זוּי? מפני מה הוצרך התנא לכפול בין במעות בין בקרקע, דין זה,
 שאם קידשה על מנת שיש לו, ואכן ידוע לנו שיש לו, הריהי
 מקודשת ודאי, ובאם אין ידוע לנו, על כל פנים הריהי מקודשת
 מספק, וכי יש סברא לחלק בזה בין מעות לקרקע.
 מתרצת הגמרא: צריכא, כיון דאִי אֲשָׁמְעִין דִּין זה, שאף אם אין
 ידוע לנו שיש לו, הריהי מקודשת מספק לַנָּזִי זוּי, היינו סבורים
 שדוקא במעות כן הדין שְׁמוֹשׁ דְּעֵבְרִי אִינְשִׁי דְּמַצְנִין – אנשים
 נוהגים להטמין את ממונם, ועל כן יש לחשוש שמא אכן יש לו
 והצניעם, אָבֵל אם קידשה בתנאי שיש לו אֶרְעָא – קרקע, אִימָא –
 היה מקום לומר, אִי דְּאִית לִיהּ אֶרְעָא – אם אכן היתה לו קרקע,
 בודאי קָלָא אִית לִיהּ – היה לכך קול ופרסום, וממילא לא תהיה
 מקודשת אפילו מספק, קָא מְשַׁמַּע לָן – לכך השמיענו התנא, שאף
 באופן כזה חוששים שיש לו קרקע שאינה ידועה לנו, ומקודשת
 מספק;
 שנינו במשנה, עַל מֶנֶת שֵׁשׁ לִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אִם יֵשׁ לוֹ זֶבֶב קֶרֶקַע
 באותו מקום מקודשת ואם לאו אינה מקודשת: הגמרא מבארת
 מה חידשה לנו המשנה בדין זה. שואלת הגמרא: פְּשִׁימָא – הרי
 פשוט הוא שאם אין לו קרקע באותו מקום, לא נתקיים התנאי,
 ואינה מקודשת. מתרצת הגמרא: מַהוּ דְּתִנְיָא – היינו יכולים לומר,
 שאף אם יש לו קרקע במקום אחר, ייחשב בכך שקיים התנאי, כיון
 שהבעל אָמַר לָהּ – לאשה, מַאי נִפְקָא לָךְ מֵינָהּ – מה חילוק יש לך
 אם הקרקע נמצאת במקום שאמרת או במקום אחר, הרי אף
 שמקום זה רחוק יותר אֲנָא מִרְחֵמָא וּמִיִּיתָנָא – אני אטרח ואביא את
 פירות הקרקע לכאן, וממילא אין מקפדת האשה בכך. קָמְשַׁמַּע לָן
 – לכך השמיע לנו התנא, שאף על פי כן אינה מקודשת, ולא נחשב
 בכך שקיים את התנאי;
 שנינו במשנה, עַל מֶנֶת שְׂאֵרְיָא בֵּית בּוֹר עֶפְרָיִם הָרִי זֶה מְקוֹדֶשֶׁת,
 ויראה לה. ואם הראה בבקעה אינה מקודשת:
 הגמרא מבארת את טעם המשנה: תֵּאֵנָא – שנינו בתוספתא (פ"ג
 ה"ה) שהטעם שאינה מקודשת כשהראה לה קרקע של אחרים,
 כיון שלא נִתְבַּרְרַהּ זֶה אֵלָא לְרֵאוֹת קֶרֶקַע מְשֻׁלּוֹ, ולא שיראה לה
 קרקע של אחרים;
 שנינו במשנה, וְאִם הָרָאָה בְּבִקְעָה אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת: הגמרא מבארת
 מה חידשה לנו המשנה בדין זה. שואלת הגמרא: פְּשִׁימָא – הרי
 פשוט הוא שלא נתבונה אלא שיראה לה קרקע שלו. מתרצת
 הגמרא, לֹא צְרִיכָא – לא הוצרך התנא להשמיענו שאם הראה לה
 קרקע שאינה שייכת לו כלל שאינה מקודשת, אלא החידוש הוא
 שאף דְּנִקְיִי בְּדִסְתֵּינָא – שאותו אדם לקח את הקרקע באריות, והוא
 עובד בה עבור בעל הקרקע ומקבל בשכרו חלק מפירות
 הקרקע, אינה מקודשת כיון שאין זו קרקע שלו ממש.
 הגמרא עוברת לדון לגבי המקדש אשה בתנאי שיש לו בית כור
 עפר, ויש לו בית כור, אלא שחלקו אינו ראוי לזריעה, האם קיים
 בכך את תנאו. ובהקדמה לכך מביאה הגמרא משניות שדנות
 באופן דומה, שעל פיהם יש לדון בנידונה:
 אדם המקדש 'שדה אחוזה' (דהיינו, שהגיעה לו בירושה) בזמן
 שהיבל נוהג, הריהו פודה אותו לפי הערך האמור בתורה (ויקרא
 כז טז) 'זרע חמר שְׁעָרִים בְּזֻמְשִׁים שְׁקֵל כֶּסֶף', כלומר, קרקע
 הראויה לזרוע בה 'חומר שעורים', והוא שיעור המכונה 'בית כור',
 נפדית בחמישים שקלים. ואין חילוק אם קרקע זו טובה ושוה יותר,
 או שהיא גרועה ושוה פחות.
 לַנָּזִי דִּין תְּקַדֵּשׁ, תֵּנִן במשנה בערכין (כה).

הבעל 'מכאן ועד שלשים יום', לֹא תֵּנָא הוּא – אין זה תנאי ממש,
 שאם יתן לה לאחר שלשים יום לא יחולו הקידושין, וְלִזְרוּנִיהּ
 קְאָמַר – ולא רצתה האשה שיאמר לשון זה, אלא כדי לזרזו
 שיקיים את תנאו במהרה, אבל לא היתה כוונתה שיתן בדיוקא
 בתוך שלשים יום, קָא מְשַׁמַּע לָן התנא, שאף זמן נתינת המעות הוא
 מעיקר מהתנאי: [*]
 שנינו במשנה, עַל מֶנֶת שֵׁשׁ לִי מֵאֵתִים זֶה זֶבֶב הָרִי זֶה מְקוֹדֶשֶׁת, ויש
 לו: משמעות לשון המשנה 'יש לו' היא, שרק אם יש עדות ברורה
 שיש לו הריהי מקודשת, אבל בלא עדות אינה מקודשת ומותרת
 להנשא לאחר. מקשה הגמרא: מפני מה מותרת היא להנשא,
 וְנִיחָוֶשׁ – נחשוש שְׁמָא יֵשׁ לוֹ מאתים זה, ואם כן הריהי מקודשת.
 וְעוֹד קֵשָׁה, שהרי תֵּנָא בתוספתא (פ"ג ה"ה) שהמקדש בתנאי שיש
 לו מאתים זה, אף אם לא ידוע לנו שיש לו מאתים זה חִיִּישִׁין –
 מכל מקום חוששים אנו שְׁמָא יֵשׁ לוֹ מאתים זה וחלו קידושיה,
 ואסור לה להנשא לאחר בלא שתקבל גט מאדם זה, וממשנתינו
 משמע שרק אם ידוע שיש לו, מקודשת.
 מתרצת הגמרא: לֹא קָשְׁיָא, ואין מחלוקת בין משנתינו לתוספתא,
 אלא הָא – משנתנו עוסקת בקידושין וְדַאי, ולכך אמרה שרק אם
 ידוע בעדים שיש לו מאתים זה, הריהי מקודשת, מה שאין כן הָא
 – התוספתא עוסקת בקידושין סָפֵק, ולכך נקטה שאף אם לא ידוע
 בבירור שיש לו מקודשת מספק, כיון שיתכן שיש לו: [*]
 שנינו במשנה, עַל מֶנֶת שְׂאֵרְיָא מֵאֵתִים זֶה זֶבֶב הָרִי זֶה מְקוֹדֶשֶׁת,
 ויראה לה. ואם הראה על השולחן אינה מקודשת: הגמרא
 מבארת את טעם המשנה: תֵּנָא בתוספתא (פ"ג ה"ו) טעם הדבר
 שאם הראה לה מעות שאינם שלו על השולחן אינה מקודשת,
 כיון שלא נִתְבַּרְרַהּ האשה בתנאי זה אֵלָא לְרֵאוֹת מְשֻׁלּוֹ, ולא
 שיראה לה של אחרים;
 שנינו במשנה, וְאִם הָרָאָה לָהּ עַל הַשְּׁלֵחָן אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת: שואלת
 הגמרא: פְּשִׁימָא – הרי פשוט הוא שלא היתה כוונתה שיראה לה
 מעות של אחרים, אלא שיראה לה מאתים זה שלו, ומדוע הוצרך
 התנא להשמיענו דין זה. מתרצת הגמרא, לֹא צְרִיכָא – לא הוצרך
 התנא להשמיענו בסתם מעות של אחרים, שאינה מקודשת, אלא
 החידוש הוא דְּאֵפֶּה עַל גַּב שֵׁשׁ לוֹ שִׁיבוֹת לַמָּוֶן זה, וכגון דְּנִקְטַת דְּמִי
 בְּעִפְיָא – שקיבל מאתים זה אלו על מנת שיעשה בהם עסקאות
 ויקבל חצי מהרווחים, שאין מעות אלו שייכים לו לגמרי, לא
 התקיים התנאי ואינה מקודשת:

משנה.

משנתנו מונה תנאים נוספים, שתולה בהם הבעל את חלות
 הקידושין, ואופן קיומם:
 האומר לאשה, הרי את מקודשת לי עַל מֶנֶת שֵׁשׁ לִי בֵּית בּוֹר עֶפְרָיִם
 – קרקע הראויה לזרוע בה כור תבואה, הָרִי זֶה מְקוֹדֶשֶׁת, ובלבד
 שאכן יֵשׁ לוֹ קרקע בשיעור זה. ואם אמר לה עַל מֶנֶת שֵׁשׁ לִי קֶרֶקַע
 בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, אִם יֵשׁ לוֹ בָּאוֹתוֹ מָקוֹם, הרי היא מְקוֹדֶשֶׁת, וְאִם לֹא,
 אף אם יש לו קרקע במקום אחר, אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת. ואם אמר עַל מֶנֶת
 שְׂאֵרְיָא – אראה לך בֵּית בּוֹר עֶפְרָיִם, הָרִי זֶה מְקוֹדֶשֶׁת ובלבד שרָאָהּ
 קרקע בשיעור זה משלו. וְאִם הָרָאָה לָהּ קֶרֶקַע כּוֹז בְּבִקְעָה – מקום
 שיש בו שדות רבות, אך אין אף אחת מן השדות שלו, אֵינָה
 מְקוֹדֶשֶׁת: גְּמָרָא שְׁנִינָא במשנה הרי היא מקודשת 'יש לו'.
 ומשמעות הלשון הוא, שרק אם יש עדות ברורה שיש לו קרקע
 הריהי מקודשת, אבל בלא עדות אינה מקודשת ומותרת להנשא
 לאחר. מקשה הגמרא: מפני מה מותרת היא להנשא, וְנִיחָוֶשׁ –
 נחשוש שְׁמָא יֵשׁ לוֹ קרקע כזו, והריהי מקודשת. וְעוֹד קֵשָׁה, שהרי
 תֵּנָא בתוספתא (פ"ג ה"ה) שאף שאין עדים חִיִּישִׁין שְׁמָא יֵשׁ לוֹ
 קרקע כזו, ויתכן שהיא מקודשת. מתרצת הגמרא, לֹא קָשְׁיָא, ואין
 מחלוקת בין המשנה והתוספתא, אלא הָא – משנתנו עוסקת
 בקידושין וְדַאי, ולכך אמרה שרק אם ידוע בעדים שיש לו קרקע

מקשה הגמרא: מ' לא עסקין אף באופן דאמרה ליה הבת לאביה
שיקדשנה וכסף קדושי לך, והרי באופן זה האב נהנה גם מקידושי
הגדולה, ומשמע שבכל אופן רק הקטנה מקודשת ולא הגדולה.
מתרצת הגמרא: אפילו ה' – מסתבר שקידש את הקטנה ולא את
הגדולה, כיון שלא שביק איניש מצוה דרמיה עליה – אין אדם מניח
מלקיים מצוה המוטלת עליו, והיינו לקדש את בתו הקטנה, שזו
מצוה עליו מדברי קבלה שנאמר (ירמיהו כט ו) וְאֵת בְּנוֹתֵיכֶם תָּנוּ
לְאִנָּשִׁים, וְעֶבֶד מִצֹּהַ דְּלֵא דְמֵאָא עֲלִיהּ – שאינה מוטלת עליו, והיא
לקדש את בתו הגדולה שאינו מצווה להשיאה, שהרי יש לה דעת
להשיא עצמה, ולכן אמר התנא שהקטנה מקודשת ולא הגדולה:
שנינו במשנה. מ' שיש לו שתי בתי בנות משתי נשים, ואמר
קדשתי את בתי הגדולה, ואיני יודע אם גדולה שבגדולות או
גדולה שבקטנות או קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולות
שבקטנות, כולן אסורות, חוץ מן הקטנה שבקטנות, דברי רבי
מאיר. רבי יוסי אומר, כולן מותרות, חוץ מן הגדולה שבגדולות.
קדשתי את בתי הקטנה וכו'.

מבררת הגמרא, מדוע הביא התנא במשנתו את מחלוקת רבי
מאיר ורבי יוסי בשני אופנים אלו, אף שהם דומים: וצריך –
הוצרך התנא להביא שנחלקו גם כשקידש את בתו 'הגדולה', וגם
כשקידש את בתו 'הקטנה', כיון דא' אשמעינן התנא את המחלוקת
בקישר את בתו 'הגדולה', היינו סבורים שדווקא תהא
קאמר רבי מאיר שכלבד הקטנה שבקטנות כל בנותיו תהא
מקודשת, דכיון דאיכא זמירא מנה – שכיון שיש לכל אחת מהן
אחות שהיא קטנה ממנה, לכן תהא גדולה קרי לה – דרך האב
לכנותה כ'גדולה', ששבח הוא לו לכנות את בנותיו כ'גדולות'
כשיש קטנות מהן, אכל תהא – באופן שבסיפא, שקידש את בתו
ה'קטנה', איכא מודי ליה רבי מאיר לרבי יוסי, דמה שאמר האב
קאמרה, כוונתו רק לתקן קאמרה בקולו – לקטנה שבכל בנותיו קרי
לה – מכנה אדם בשם 'קטנה', והיינו הקטנה שבקטנות, שאין קטנה
ממנה, אבל את שאר בנותיו שיש קטנות מהן הוא מכנה
כ'גדולות', כיון שיכול לקרואן 'גדולות', וא"כ יתכן שרבי מאיר
יודה שרק הקטנה שבקטנות מקודשת. ולכן הוצרך התנא לומר
בפירוש שגם כשקידש את בתו ה'קטנה' סובר רבי מאיר שכל
בנותיו ספק מקודשות, מלבד הגדולה שבגדולות.

וכן אי' אימור תהא – רק את המחלוקת שבסיפא, באופן שקידש
את בתו 'הקטנה', היינו סבורים שדווקא תהא קאמר רבי יוסי
שהקטנה מקודשת בודאי, כיון שאב רגיל לכנות כ'קטנה' רק את
בתו הקטנה ביותר, אכל תהא – באופן שהובא ברישא, שקידש את
בתו 'הגדולה', איכא – שגם מודי ליה רבי יוסי לרבי מאיר שכל
בנותיו בחזקת ספק, כיון שזכרו של האב לכנות כ'גדולה' כל בת
שיש קטנה ממנה, ולכן צריך התנא להשמיענו שאף באן סובר
רבי יוסי שהבת הגדולה ביותר מקודשת בודאי, והשאר אינן כלל
בספק קידושין.

מבררת הגמרא במה נחלקו רבי מאיר ורבי יוסי: למימרא – האם
אפשר ללמוד מהאמור במשנתו דרבי מאיר האומר שהמקדש
את בתו 'הגדולה' או 'הקטנה' גורם שכמה מבנותיו יהיו בספק
קידושין, סבר מחית איניש נפשיה לספיקא – אדם עשוי לעשות
דבר שאינו ברור, למרות שהוא נכנס מחמתו למצב מסופק, ולכן
יתכן שקידש כל אחת מהבנות שניתן לכנותה בגדולה או בקטנה.
ואילו רבי יוסי האומר שלעולם הקידושין חלים בודאות על אותה
בת שכיניו זה מתאים לה ביותר, סבר שלא מחית איניש לספיקא –
אין אדם עושה דבר שגורם לספק, ולכן ברור שכוונתו היתה
לקדש את אותה בת שמכונה כך. והרי האימורא שמעינן להו –

במשנה אחרת התבאר שכל אחד מהם אומר סברא הפוכה
מהסברא שסובר כאן, דתנן במסכת נדרים (ס), אדם הנזדר שלא
ליהנות מאדם פלוני 'עד תפסח', הרי הוא אסור ליהנות ממנו עד
שפסח – עד שיתחיל חג הפסח, ומשנכנס ליל ראשון של פסח מותר
ליהנות ממנו. ואם נדר 'עד תפסח' אנו מפרשים את אריכות
לשונו כאילו אמר שישאר האיסור כל זמן שעדיין לא יצא הפסח,
ולכן הוא אסור ליהנות ממנו עד שפסח – עד שימרו ימי הפסח.
ואם נדר 'עד תפסח' – עד לפני פסח, ניתן לפרש דבריו בשתי
דרכים, או שהתכוין שיחול הנדר עד לפני הפסח או שהתכוין עד
לפני כל יום ויום מימות הפסח, ונחלקו רבי מאיר ורבי יוסי בדיו.
רבי מאיר אומר, אסור ליהנות ממנו עד שפסח – עד שיתחיל הפסח.
שמשעה הגיע הפסח שוב אין זה 'פני הפסח', ורבי יוסי אומר שכיון
שאפשר לפרש את לשון נדרו שישאר האיסור עד לפני הרגע
האחרון של פסח, לפי שכל רגע ורגע הוא עדיין רגע שלפני הפסח,
שהרי הרגע שבא אחריו הוא עדיין פסח, ויש להסתפק כן עד
הרגע האחרון ממש של פסח, ולכן חל נדרו עד שפסח הפסח.
ומוכח ממשנה זו שרבי מאיר הוא הסובר שאין אדם עושה דברים
בצורה מסופקת, ורבי יוסי סובר שאדם עשוי להחיל דינים בצורה
מסופקת, וסברותיהם במשנה זו הפוכים מהסברות במשנתו.

מתרצת הגמרא: אמר רבי חנינא בר אבדימי, אמר רב, מוחלפת
השימוע' יש להחליף את שיות התנאים במשנה בנדרים, ולגרוס
שרבי מאיר סובר שאיסור הנדר הוא עד שיצא אסור, ורבי יוסי
סובר שאין אדם עושה דברים שיכולים לחול באופן מסופק,
ובודאי התכוין שיחול הנדר רק עד תחילת הפסח, ובוזה שיטתם
כסברתם במשנתו.

מוכיחה הגמרא: והתנא – וכן שנינו בתוספתא (נדרים פ"ד ה')
את מחלוקתם בצורה הפוכה מהגירסא בנדרים, שם נאמר לגבי
הנדר עד זמן מסוים, זה הכלל, כל דבר שמשך זמנו קבוע – מספר
ימי קבוע, כמו פסח, הנדר שיהיה הדבר אסור עליו, ואמר
שיתקיים האיסור 'עד תפסח' – עד לפני אותו דבר, כגון האומר עד
פני הפסח, רבי מאיר אומר, שאיסורו קיים עד שפסח – עד שיתקיים
אותו הזמן, ורבי יוסי אומר שאיסורו קיים עד שפסח – עד שיתחיל
אותו הזמן, והיינו כסברותיהם במשנתו.

מבאר עתה הגמרא כיצד יסברו רבי מאיר ורבי יוסי, באופנים
שאינם מבוארים במשנה: אמר אבי, מחלוקת זו שנחלקו רבי מאיר
ורבי יוסי, היא רק באדם שיש לו שתי בתי בנות – שכל קבוצה
נולדה מאשה אחרת, שלדעת רבי מאיר אדם עשוי לכנות כל בת
מהבת הראשונה כ'גדולה', כיון שהיא גדולה מבנות הכת השניה,
וכן עשוי לכנות כל בת מהבת השניה כ'קטנה' מחמת שהיא קטנה
מבנות הכת הראשונה, אכל באדם שיש לו בת אחת של כמה בנות
שנולדו מאשה אחת, לדרבי תהא – לרבי מאיר ולרבי יוסי, אם
קידש את 'הגדולה' כוונתו לגדולה ממש, ואם קידש את ה'קטנה',
כוונתו לקטנה ממש. ואין מפרשים שכוונתו לאמצעית, שגדולה
מהקטנה ביותר, וקטנה מהגדולה ביותר, לפי שכשכל הבנות נולדו
מאשה אחת, לבת האמצעית בשמה קרי לה אביה מכנה אותה
בשמה, ואינו מכנה אותה כ'גדולה' או 'קטנה'.

מקשה הגמרא: אמר ליה רב אדא בר מתנה לאבי, אלא מעתה –
לדברך שכשיש כמה בנות מאותה אשה אין האמצעיות מכונות
'גדולה' או 'קטנה', מדוע במשנה אמר רבי מאיר שאדם שיש לו
שתי בתי בנות וקידש את 'הגדולה' כל הבנות בספק מלבד
הקטנה שבקטנות, והרי לדברך אדם מכנה את בתו האמצעית
בשמה, ואם כן לא רק הקטנה שבקטנות מותרת, אלא אף הבת

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן – אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

- 1 ה נהגו לומר ולהזכיר אליהו הנביא במוצאי שבת אחר הבדלה²⁷ להתפלל שיבא ויבשרנו הנא לה שאין
2 אליהו בא בערב שבת שלא לבטל ישראל מעסקי צרכי השבת וגם בשבת אינו בא אם יש אסור תחומין
3 למעלה מעשרה טפחים²⁸ ועליהם אנו מתפללים פיון שעבר השבת ויכל לבא לא^{יא} שיבא ויבשרנו:

חלק ב סימן רצה הבדלה שעושה ש"ץ סעיף ה
מתוך שולחן ערוך אדמו"ר הזקן עם ביאורי הלכה, הוצאת קה"ת

ביאורי הלכה

[יא] ויכול לבא - היינו שיכול לבוא בוודאות לכל הדיעות.

צינונים והוספות

- (27) בסידור אדמו"ר לא הובאה הזכרת אליהו הנביא לאחר
הבדלה ולכך רבים אינם מקפידים על הזכרה זו, וראה להלן
סי' ש ס"ב.
(28) כדלקמן סי' תד ס"א: ספק אם יש (איסור) תחומין
למעלה מ' טפחים או לאו מפני שאפשר שהילוך גבוה י'
טפחים אינו נקרא הילוך.

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות שבת – לפי לוח "רב יומי"

- 1 ט המתארח בחצר אפילו נתארח בבית בפני עצמו ואוכל
2 וישן שם בביתו אם לא נתארח דרך קבע אלא לשלשים
3 יום או פחות אינו אוסר על בני החצר והוא והם מותרים
4 לטלטל בחצר בין מביתו בין מביתיהם ואפילו אם האורחים
5 רבים ובעל הבית אחד כולם טפלים אצלו ונעשים כאנשי
6 ביתו אפילו אם הבתים שמתארחים בהם אינם שלו אלא של
7 נכרים או של ישראלים שאינם דרים שם.
8 ויש אומרים שהאורח שמתארח בביתו או חדר בפני עצמו אינו
9 טפל לבעל הבית להיות כאנשי ביתו אלא שכל שלא נתארח
10 בדרך קבע אין לו חלק בחצר ואינו אוסר על בעל הבית
11 לטלטל מביתו לחצרו אבל לטלטל מבית האורח לחצר אסור
12 בין לו בין לבעל הבית שכיון שהשכירו לו בית זה לאיזה זמן
13 שכירות ליומו ממכר הוא והרי זה בית שלו וכשמוציא משם
14 לחצר בעל הבית הרי זה כמוציא מרשות לרשות (והוא הדין
15 אם השאילוהו לו בענין שאינם יכולים לסלקו תוך משך זמן
16 שאלתו ואינו דומה לאנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב
17 שכשמבטל להם רשות ביתו מותר גם הוא להוציא מביתו
18 לחצר מפני שנעשה אצלם כאורח כמו שיתבאר בסי' ש"פ לפי
19 שהמבטל סילק עצמו מרשות ביתו ונתנו להם משא"כ אורח
20 שלא ביטל ולא סילק עצמו ובני החצר ג"כ אינם יכולים
21 לסלקו הרי רשות ביתו מיוחדת לו ורשות חצר מיוחדת להם
22 ואסור להוציא מרשות זו לזו עד שיערבו):
23 י אבל לאחר שלשים יום אוסר על בני החצר אם הוא
24 בענין שאינם יכולים לסלקו תוך משך זמן שכירותו או
25 שאלתו.
26 ומכל מקום אפילו אם קובע ליותר משלשים יום אינו אוסר
27 עד לאחר שלושים יום אבל לא תוך שלשים אפילו אם רגיל
- לבא לכאן ולקבוע לעולם ליותר משלשים במה דברים
אמורים באורח ישראל אבל אכסנאי נכרי הרגיל לקבוע
אוסר מיד כמו שיתבאר בסימן שפ"ד ויש אומרים שגם
ישראל הרגיל לקבוע אוסר מיד ולענין הלכה בדברי סופרים
הלך אחר המיקל.
וכל זה כשיש בעל הבית אחד קבוע בחצר שאז האורחים
שבבתים אחרים שבחצר זו בטלים אצלו אבל אורחים לבדם
ביחד אוסרים זה על זה מיד אם יש לכל אחד חדר מיוחד
לאכילה ואם יש נכרי דר בחצר צריכים לשכור ממנו רשותו
כמו שיתבאר בסי' שפ"ב.
וכל זה במקום שאין שם עירובי חצרות של רבים אבל
במקום שהקהל מערבים עירובי חצרות בתחלת שנה לכל
השנה אין האורחים המתוספים שם אוסרים עליהם ולא זה
על זה מפני שלב בית דין מתנה עליהם שיהא להם חלק
בעירוב כמו שנתבאר בסי' שס"ו:
חלק ב סימן שע דיני שיתוף בעירוב:
א דירה בלא בעלים אינה דירה ואינה אוסרת בחצר וגם
מותר לטלטל ממנה לחצר שיש בה דיורים אחרים
שעירבו ביניהם ואינו כמוציא מרשות לרשות לפיכך אחד
מבני חצר שהניח ביתו והלך עם כל בני ביתו ושבת בחצר
אחרת אפילו היתה סמוכה לחצרו אם הסיח לבו ואין דעתו
לחזור לביתו בשבת הרי זה אינו אוסר על בני החצר שביתו
שמה אם עירבו ביניהם אע"פ שהוא לא עירב עמהם
ומותרים לטלטל גם מביתו לחצר.
ואפילו אם אח"כ נמלך וחזר לביתו בשבת אינו אוסר שכיון
שכבר הסיח מלבו בכניסת השבת הרי שבת זו כיון שהותרה
הותרה ושוב לא תאסר כמו שנתבאר בסי' שס"ב.

1 במה דברים אמורים כשהלך מביתו מבעוד יום אבל אם
2 הלך משחשכה אסור כשחזור.
3 ונכרי שהלך מביתו יתבאר בסי' שפ"ג:

47 אפילו אם המוריש עירב כבר בחייו לפי שכיון שמת בטל
48 עירובו:

49 ד ישראל וגר שהיו דרים בחצר ועירבו יחד ומת הגר
50 מבעוד יום והחזיק ישראל אחר בנכסיו אפילו לא החזיק
51 עד שחשכה אסור עד שיבטל רשותו כשאר יורש שיוכל
52 לבטל כמו שנתבאר בסי' שפ"א ואע"פ שבכניסת השבת כל
53 זמן שלא נכנס ישראל זה בביתו של גר היתה דירה בלא
54 בעלים ולא היתה אוסרת אין אומרים בה שבת כיון שהותרה
55 הותרה הואיל והיתה ראויה להחזיק בה מבעוד יום והיתה
56 תלויה ועומדת ולא היה אז התירה ברור שתהא מותרת כל
57 השבת.

58 אבל אם משחשכה מת הגר אין המחזיק אסור שכיון
59 שבכניסת השבת היה מותר מחמת עירובו של גר אנו
60 אומרים שבת כיון שהותרה הותרה ובלבד שלא היה גוסס
61 מבעוד יום כמו שיתבאר:

62 ה אחד מבני החצר שהוא גוסס אע"פ שאינו יכול לחיות
63 בו ביום אסור עד שיוכו לו בפת ויערבו עליו ואם מת
64 בשבת אין אומרים בו שבת כיון שהותרה הותרה כיון שאין
65 העירוב ראוי להתקיים כל השבת שרוב גוססין למיתה
66 ולפיכך אם ירשו אחד מבני החצר שלא עירב עמהם אסור
67 אפילו אם לא נכנס עדיין לדור בו או אם ירשו אחד מן
68 השוק ונכנס לדור בו:

69 ו וכן קטן אסור אף על פי שאינו יכול לאכול כזית.
70 אבל אורח אינו אסור כמו שנתבאר בסימן ש"ע:

חלק ב סימן שעא כשאחד מבני חצר נפרד משם או מת:

71 א לא אסרו לטלטל מרשות היחיד של זה לרשות היחיד
72 של זה בלי עירוב אלא בבתיים שתשמישן מיוחד ותדיר
73 אבל הגגות שהן סמוכין זה לזה בלי הפסק רשות הרבים
74 ביניהם וכן החצרות הסמוכות וכן הקרפיות וכן כל כיוצא
75 בהם מהמקומות שאין תשמישן מיוחד ותדיר כולן רשות
76 אחת הן לכלים ששבתו בתוכם שמותר לטלטל ממקום זה
77 שאין תשמישו תדיר למקום אחר שאין תשמישו תדיר
78 אפילו הם של בעלים הרבה ולא עירבו יחד ובלבד שלא
79 יטלטל מתוכם לבית בלי עירוב אם הם של בעלים מחולקים
80 לפי שהבית חלוק מהם ואינו רשות אחת עמהם וכן מהבית
81 לתוכם.

82 כיצד מטלטל הוא מחצר זו לחצר אחרת אע"פ שלא עירבו
83 יחד ואפילו אם גם כל אחת ואחת בפני עצמה ג"כ לא
84 עירבה או מחצר זו לגג של בית אחר שאינו בחצר זו ולא
85 עירבו יחד והוא שיטלטל על הגג ממש מלמעלה אבל על
86 תקרת הבית תחת גג העליון דינו כשאר חדרים או מחצר
87 לראש הכותל שבין שתי חצרות שראש כותל זה דינו כגג
88 או מחצר של זה לקרפף של אחר והוא שאינו יותר מבית
89 סאתים או שהוקף לדירה אפילו הוא יותר מבית סאתים או
90 מחצר למבוי המתוקן בלחי או קורה אע"פ שלא נשתתפו

4 ב אחד מן השוק שהיה לו בית בחצר שלא היה דר בה
5 ולכן לא עירב בה ומת והניח רשותו לאחד מבני אותה
6 חצר אם מת מבעוד יום אין הזוכה אסור לפי שהעירוב
7 שעירב על בית שלו מתיר גם בית שירש מבעוד יום שאף
8 שהעירוב נעשה קודם הירושה, מכל מקום הרי קניית
9 העירוב הוא בכניסת השבת ואז ירשו כבר אבל אם מת
10 משחשכה אסור הזוכה בו על בני החצר וגם הוא אסור
11 לטלטל בחצר בין מבית שלו בין מבית זה ואע"פ שעירב
12 עמהם אינו מועיל לזה שירש בשבת אחר קניית העירוב
13 ואפילו אם זה הזוכה לא נכנס עדיין בבית זה לדור בו אין
14 זו דירה בלא בעלים שכיון שהוא דר בחצר זו וראוי
15 להשתמש בבית זה שירשו אנו חושבין אותו כאילו נכנס
16 לדור בו.

17 ואע"פ שבכניסת השבת כשהיה מורישו חי ולא היה דר בו
18 היתה דירה בלא בעלים ולא היתה אוסרת על בני החצר אין
19 אומרים בזה שבת כיון שהותרה הותרה לפי שאין אומרים
20 כן אלא כשבשעה שהותרה היה הדבר ברור שלא תחזור
21 ותיאסר כגון מי שהלך מביתו מבעוד יום והסיה מלבו שלא
22 לחזור עד מוצאי שבת שבשעה שהסיה מלבו הדבר ידוע
23 בודאי שלא יחזור והותרה אז לכל השבת ולכן אינה חוזרת
24 ונאסרת כשנמלך אחר כך וחזר, אבל כאן אין הדבר ידוע
25 בודאי בכניסת השבת שלא יבא בעל הבית זה לביתו בשבת
26 ואין אומרים שכיון שלא בא בכניסת שבת הסיה מלבו
27 ובודאי לא יבא כל השבת:

28 ג אחד מבני החצר שמת בשבת ולא הניח בני בית בביתו
29 אם עירב אפילו ירשו אחד מבני השוק ונכנס לדור בו
30 בשבת אינו אסור אף על פי שהוא לא עירב בחצר זו לפי
31 ששבת כיון שהותרה בעירוב המוריש הותרה ובלבד שלא
32 היה המוריש גוסס מבעוד יום כמו שיתבאר.

33 ואם המוריש לא עירב וירשו אחד מן השוק כל זמן שאינו
34 בא לדור בו אינו אסור בא לדור בו בשבת אסור שלא שייך
35 כאן שבת כיון שהותרה הותרה (כיון שלא הותרה בתחלתה
36 ועוד) מטעם שנתבאר למעלה.

37 ואם ירשו אחד מבני החצר אסור אף על פי שלא נכנס עדיין
38 לדור בו מטעם שנתבאר למעלה ואפילו אם עירב עם בני
39 החצר בשביל בית שלו אין עירוב זה מועיל לבית זה שירשו
40 בשבת אחר קניית העירוב.

41 במה דברים אמורים כשהיורש דר בבית אחר בחצר זו אבל
42 אם היה דר בבית זה עם המוריש ונתן לעירוב משלו בשביל
43 בית זה של המוריש הרי זה מועיל כמו שנתבאר בסימן ש"ע
44 שבני ביתו של אדם יכולים לערב משלהן בעד ביתו.

45 ואם מבעוד יום מת המוריש וירשו אחד מן השוק שאינו
46 מערב עם בני החצר הרי זה אסור אם נכנס לדור בו בשבת

20 ששבתו ברשות שאינה מעורבת עם הבית.
21 (ואפילו שבתו ברשות המעורבת עם הבית והוציאם ממנה
22 לרשות אחרת שאינה מעורבת עם הבית אסור להכניסם
23 מאותה רשות לבית או להיפך אם לא שיניחם תחלה ברשות
24 המעורבת עמו ומשם יכניסם לבית וכן להיפך.
25 וכן כלים ששבתו בבית והוציאם בדרך מלבוש לרשות
26 שאינה מעורבת עמו אסור לטלטלם לבית אם לא יניחם
27 תחלה ברשות המעורבת עמו) וכן להיפך:
28 ב קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כרמלית הוא
29 ואסור לטלטל ממנו לקרפף אחר כמוהו להכניס
30 ולהוציא מזה לזה כי אם ב' אמות בזה וב' אמות בזה כמו
31 בשאר ב' כרמלית כמו שנתבאר בס' שמ"ו:
32 ג שתי חצרות שרוצות לערב יחד להתיר לטלטל מזו לזו
33 אף כלים ששבתו בבתים אין צריכין עירוב אחר אלא
34 העירוב שעשו כבר כל אחת לעצמה יוליכנו אחד מבני
35 החצר בשביל כולם ויתנו באחד מבתי שניה והוא שעירבו
36 בני חצר השניה לעצמן ובני חצר השניה ג"כ אינן צריכין
37 פת אחר כדי לערב עם זו אלא העירוב שעשו כבר מתירין:
חלק ב סימן שעב דין שיתופי הדירות לעירוב:

1 בו שדינו ג"כ כחצר שאינה מעורבת ולא ככרמלית כמו
2 שיתבאר בסימן שפ"ח וכן מטלטל מגג זה לגג של אחר
3 הסמוך לו אפילו גבוה או נמוך ממנו הרבה או מגג של זה
4 לחצר של אחר או למבוי שלא נשתתפו בו או לקרפף של
5 אחר וכן מקרפף של זה לקרפף של אחר.
6 וכל זה בכלים ששבתו באחד מרשויות אלו אבל כלים
7 ששבתו בבית והוציאן לאחת מרשויות אלו אפילו בהיתר
8 כגון לחצר מעורבת של בית זה ואפילו הוציאם בדרך
9 מלבוש אסור לטלטלם לחצר אחרת או לגג של אחר או
10 לקרפף המוקף לדירה של אחר (שהכלים ששבתו בבית בכל
11 מקום שהם דינם כאילו הם בבית שאסור לטלטלם ממנו
12 למקום אחר שלא עירבו עמו).
13 אבל לקרפף שלא הוקף לדירה אפילו הוא פחות מבית
14 סאתים אין עירוב מועיל שאפילו הוא שלו אסור להוציא
15 לתוכו כלים ששבתו כמו שנתבאר בס' שנ"ח.
16 וכן כלים ששבתו באחת מרשויות אלו אסור להכניסם לבית
17 אחר שלא עירב עם רשות זו ששבת הכלי בתוכו.
18 ואפילו הכניסם דרך מלבוש לרשות שעירבה עם הבית כגון
19 לחצר מעורבת של בית זה אסור לטלטלם משם לבית כיון

לקוטי תורה

20 בחינת "אברהם" שכלל אחד היא מדת האהבה
21 - שזוהי מדת אברהם שקראו הקב"ה "אברהם"
22 אוהבי"; ובכל אחד ואחד מישראל, יהי' מי שיהי',
23 יש בנפשו פנימה מדת האהבה לה'.
24 כלומר:
25 בתוך כל אדם מישראל חקוקה אהבה טבעית
26 להקב"ה, כמו אהבת בן להוריו שאינה אהבה
27 הנולדת על ידי התבוננות (כמו: בטובות שהוריו
28 עושים עבורו), אלא אהבה טבעית החקוקה בלבו,
29 ונקראת "אהבה עצמית", כלומר, שהבן קשור עם
30 הוריו בכל עצמותו ומהותו להיותם "עצם אחד"
31 ("עצמי ובשרי"), וקשר זה הוא יסוד האהבה
32 שביניהם; וכך יש לבני ישראל אהבה טבעית
33 להקב"ה, כי נשמות ישראל הן "חלק אלקה ממעל
34 ממש", היינו שקשורות עם אלקות בעצם מהותן.
35 אלא שאהבה זו היא "אהבה מסותרת", כי אף
36 שנמצאת בכל אדם בנפשו פנימה, מכל-מקום היא
37 "מסותרת" בלבו, ואינה נרגשת בגלוי בכל עת, לפי
38 ש"היא בהעלם ובהסתור ובכחינת שינה".
39 וצריך לעוררה משינתה.

1 ולהבין ענין התפילה.
2 ויש להקדים תחילה ביאור ענין עבודת
3 התפילה ("מדת לילה") - היינו, ביאור ענין
4 הדביקות באלקות הנפעל על ידי התפילה.
5 דכתיב וישכם אברהם בבוקר.
6 אמרו חז"ל אברהם אבינו תיקן תפלת שחרית,
7 שנאמר "וישכם אברהם בבוקר".
8 והנה, הפירוש הפשוט בזה הוא, שאברהם
9 אבינו השכים בבוקר כדי להתפלל תפלת שחרית;
10 אבל לפי הביאור הפנימי, הכתוב מלמדנו את ענינה
11 ותוכנה של תפלת שחרית.
12 פירוש: בלב כל אחד ואחד מישראל, יש
13 בחינה ומדה של אברהם אבינו אלא שהיא בבחינת
14 "שינה", ובכל בוקר בתפלת שחרית היא עת רצון
15 וזמן מסוגל ומוכשר לעורר אותה משינתה.
16 [ופירוש ענין בחינת אברהם שאותה צריך כל אדם
17 לעורר בנפשו בתפלת שחרית:]

18 דהיינו שאהבה מסותרת שכלל כל אחד ואחד
19 מישראל היא בהעלם ובהסתור, ובכחינת שינה.

39 אדם הישן, שהמחשבה שלו היא בבחינת
40 הסתלקות למעלה מהמות, ואינה מלוכשת
41 במוחו כלל, ולכן החלומות הם דמיונות בלבד.
42 אבל בחקיצו נכנס המחשבה זו בתוך המוח,
43 ומלוכשת בתוך מוחו לחשוב בהם כרצונו,
44 משא"כ בחלום אין בו בחירה ורצון כלל.
45 ענין ה"שינה" של אהבה מסותרת זו להקב"ה,
46 הוא בדוגמת ענין השינה כפשוטו.
47 בעת השינה כל כחות הנפש מסתלקים מן הגוף,
48 אלא שאינם מסתלקים לגמרי ח"ו (כמו בעת המיתה)
49 אלא הם כמו "מרחפים" למעלה מן הגוף, בבחינת
50 "מקיף".
51 כלומר:
52 כשאדם ער, כחות נפשו פועלים באברי הגוף
53 (כמו - כח הראי' בעין; שמיעה - באוזן, וכיוצא
54 בזה בשאר כחות הנפש) באופן כזה שהכח הוא
55 "בהתלבשות" באבר, פירוש, שהכח נרגש ונתפס
56 בתוך האבר עד שאי אפשר להפריד ביניהם.
57 משא"כ בעת השינה, כחות הנפש מתעלמים מן
58 האברים והם רק בבחינת "מקיף" עליהם מלמעלה,
59 ולכן אין הכחות והאברים פועלים פעולתם באופן
60 מסודר כו'.
61 ולדוגמא - בכח המחשבה של הנפש, שממנו
62 באות כל המחשבות במוחו של אדם, הנה בשעה
63 שהוא ער יש לו בחירה לחשוב במוחו רק מחשבות
64 כאלו שהוא רוצה בהן, והמחשבות עצמן מסודרות
65 כראוי, כי כח המחשבה "מלוכשת" במוחו ופועל על
66 ידו כאדם העושה בתוך שלו.
67 משא"כ בשעת השינה, כשכח המחשבה הוא
68 "למעלה מהמות", ואינו שולט על מוחו, אין האדם
69 מסוגל לחשוב במוחו מחשבות מסודרות, ואינו
70 בעל בחירה על מוחו לבחור איזה מחשבות הוא
71 רוצה לחשוב - אלא כל מחשבותיו בעת השינה הן
72 רק חלומות אשר שוא ידברו ואינם אלא דמיונות,
73 עד שניתן "להרכיב ב' ענינים הפכיים כמו ספינה
74 רצה באויר".

1 וזהו עיקר עבודת האדם בתפלתו, לעורר אהבה
2 זו מ"שינתה" (על-ידי התבוננות בגדולת ה',
3 כמבואר לקמן).
4 כמו שכתוב אם תעירו ואם תעוררו את האהבה
5 עד שתחפץ, שיש זמן ועת לחפיצה ותשוקה של
6 אהבה מסותרת הנ"ל.
7 וזהו שנאמר "השבעתי אתכם וגו' אם תעירו
8 ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ":
9 לפי פשוטו, הכתוב מדבר על התעוררות וגילוי
10 אהבת הקב"ה לבני ישראל בעת שהקב"ה ירצה
11 ו"יחפץ" לגאלם מגלותם;
12 אך לפי הפירוש הפנימי כוונת הכתוב היא
13 להתעוררות אהבתם של ישראל לאביהם שבשמים,
14 ועל זה אומר "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה
15 עד שתחפץ", פירוש, האדם צריך להעיר ולעורר
16 את האהבה הזאת לה' (כיון שמצד עצמה היא
17 "מסותרת" ובבחינת "שינה");
18 אמנם, לא ניתן להעיר אהבה זו "עד שתחפץ",
19 כלומר, עד שיגיע הזמן והעת "לחפיצה ותשוקה
20 של אהבה מסותרת" זו - כי בכל יום ויום יש זמן
21 מיוחד שהוא מוכשר ומסוגל להתעוררות האהבה
22 הטבעית להקב"ה.
23 דהיינו בשחרית.
24 מבואר בזהר שבכל יום ויום בעת הבוקר היא
25 עת רצון למעלה, שמתעוררים חסדים העליונים,
26 ולכן בשחרית הוא הזמן המסוגל "לעורר" את
27 ה"אהבה המסותרת" משינתה.
28 וזהו וישכם אברהם בבוקר.
29 וזהו התוכן הפנימי בכתוב "וישכם אברהם
30 בבוקר" - שבכל בוקר מתעוררת ("משכימה")
31 ומתגלית מדת החסד שהיא מדתו של אברהם,
32 הנקראת "בוקר דאברהם"; וגילוי מדת החסד בזמן
33 זה נותן כח לכל אדם לעורר את האהבה המסותרת
34 שבלבו.
35 ולכן למדו חז"ל מכאן תפלת שחרית, כי זהו
36 כל ענינה של תפלת שחרית ("תפלת אברהם"),
37 להעיר ולעורר את האהבה המסותרת שבלב.
38 וענין ה"שינה" של אהבה זו הוא כמו למשל

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

42 לו טרף לנפשו שזהו עצמית רצונו וחפצו וכאשר בא
43 על המצאה ושכל ממש במה לפרנס א"ע זהו טעם גלוי
44 שבעבורו יכול לומר שחפץ בעסק זה וכל זה נק' רצון
45 הנולד שנולד תמיד בכמה שינויי אופנים פרטיים
46 לפעמים כך ולפעמים כך דהיינו שישתנה מחסד לדין
47 ומדין לחסד שכאשר יתחכם באופן שפיזור המעות טוב
48 למצוא בזה טרף יפזר יותר ולפעמים להיפוך שיעלה
49 בכח התחכמות שיקמץ ולא יפזר ובאמת לפי תמצית
50 נקודת הרצון העצמי שחפץ רק בחיי נפשו אין הפרש
51 לו בין שיחיה ע"י פיזור או ע"י קימוץ וכן לרחק הדבר
52 המזיק לפרנסה זו יהיה בזה אופנים של רצונות
53 מחולקים פעמים בריחוק ביותר ולפעמים בקירוב
54 שבזה דוקא ינצל ממנה אמנם כללותו ב' קוין ברצון
55 הנולד מן התחכמות איך לחיות לקרב לדבר הטוב
56 ולהתרחק מדבר המזיק כמו שהיה ברצון עצמי הנ"ל
57 רק שמשתנים באופנים שונים כפי הוראת התחכמות
58 זאת כו' ומסתעף מן המוח אל הלב בכמה שינויי
59 אופנים אלו ממש להתפעל בלב באוי"ר אהבה להטוב
60 ושנאה ויראה בלב מהרע המזיק ומן הלב אל המעשה
61 שהוא לקרב ולרחק וכן בפיזור וקימוץ דהיינו כל מה
62 שאפשר לשמור א"ע מן הנזק בפועל ממש יש בזה
63 אופנים מתחדשים ומשתנים לפי אופן הצריך לו וכן
64 בבקשת מעשה ועסק המועיל לפרנס א"ע יש בזה
65 שינויי אופנים רצונות נולדים תמיד ומשתנים מחסד
66 לדין ומדין לחסד הכל ע"פ שינוי אופן טעם הכמוס
67 לרצון העצמי שבנפש עצמה וד"ל. והנמשל מכ"ז יובן
68 בדרך קצרה בענין כלל הנ"ל דכתר שבכתר נבדל בערך
69 מחילוק הקוין שהוא כמו בחי' עצמות הרצון בחיים
70 שלמעלה מהטעם ולא יחפץ בהיפוכו דחו"ג הללו כא'
71 הן בלי התחלקות כלל (כמו אנכי ולא יהיה לך בדיבור
72 אחד נאמר) רק בח"ס דכתר שהוא כמו בחי' טעם
73 כמוס להביא בהתחלקות אופנים שונים הן המה ב'
74 הקוין שמתחלקים מחכמה שבכתר לימין חכמה חסד
75 נצח שהוא עד"מ בהתחכמות הממציא כל מה שיועיל
76 לו לפרנס א"ע בכמה פרטים קירוב בימין איך שיחי'
77 באופן זה ומסתעף במוח חכמה בגלוי שכל ומשם
78 להתפעל בלב שהוא בחי' קו הימין חכמה חסד ואח"כ
79 במעשה שהיא בנצח לעשות כל מה שאפשר להיות
80 מזה טוב ולהיפוך בקו השמאל נובע מבחי' ח"ס
81 רצונות פרטים ולהתרחק מכל ההיפוך כו' והוא בחי'
82 הגבו' שבקו השמאל בג"ה בכלל ובפרט עד שבא אל

1 (ד) ומעתה יש להבין למה במל' אייר מפנימית הכתר
2 שאינו נמשך לג' הקוין כלל כנ"ל אחר
3 שנק' רק בחי' מראה לבן שאינו מקבל רק מג' הקוין
4 ולא מלמעלה מהם כלל. אך הנה יש להבין תחלה ענין
5 וביאור הכלל הנ"ל דכתר שבכתר אינו בא להתחלקות
6 ג' קוין רק מחכ' שבכתר לבד כנ"ל. והנה ידוע דאין
7 טעם לרצון ולא טעם ושכל גלוי לבד אלא גם לא טעם
8 כמוס כידוע ביאור זה עד"מ אדם החפץ רוצה להרויח
9 שיהיה פרנסה לנפשו להחיות' שרצון זה למעלה
10 מהטעם לגמרי כי זה שרוצה לחיות אין זה רצון שנולד
11 אלא רצון עצמי וטבעי בכל נפש החי שתמצא טרף
12 לנפשה בכל עוז בלי ישונה מבלי יחולק באופן פרטי
13 דוקא אלא יהיה איך שיהיה וכמ"כ ממש טבע הנפש
14 החי לברוח ולמאוס בכל דבר המזיק וטורף לחיי נפשו
15 היפוך החיות שכמו שהרצון עצמי לחיות כך היפוך
16 הרצון בעצמית וטבעית שלא ימות כו' וב' הפכים אלה
17 כא' הם ממש דמה שרוצה לחיות ואינו רוצה למות
18 הכל א' דמה שיחפץ בחיים היינו מה שאינו חפץ
19 במות ומה שאינו חפץ במות היינו מה שרוצה לחיות
20 בלי יפרדו זה מזה לעולם והיו לאחדים אע"פ שלזה
21 בוחר וחפץ ובוזא מואס ובורח שניהם מכא' מעצמות
22 הנפש וא"כ לכאורה יפלא מ"ש ראה נתתי לפניך
23 החיים והטוב המות והרע ובחרת בחיים דמשמע
24 שתלוי בבחירה שיוכל לבחור היפוכו למאוס בחיים
25 וטוב ולבחור במות ורע וזה היפך הטבע בנפש כל חי
26 ומסתמא גם בניצוץ האלקי ברוח האדם ודאי שחפץ
27 בחיי האלקי בטבעית הנפש הזאת וכל דבר נמשך
28 לשורש היותו וכמו נה"ט שתחפץ בקיומה משרשה
29 כו' ולא יפול בזה ענין בחירה כלל וכלל אך צריך לומר
30 דמ"ש ובחרת בחיים קאי על רצון הנולד שנק' טעם
31 כמוס לרצון עכ"פ. והענין הוא דודאי ב' מיני רצון
32 העצמיות הנ"ל לחפץ בחיים ולמאוס במות א"צ
33 בחירה כלל אך הרצון הזה עצמו הנה הוא בא למטה
34 יותר בהתלבשות והוא הטעם והשכל בהעלם תחלה
35 איך שיבוא טרף נפשו לפועל ממש ויתחכם הרבה בזה
36 עד שיבא על המצאות השכל וחכמה איך שיפרנס א"ע
37 בזה הרי כח התחכמות זאת נובעת רק מכח עצם הרצון
38 שחפץ בחיים ואינו רוצה במות כו' ונק' התחכמות זו
39 בחי' ח"ס כח המשכיל כל שכל כידוע (וכמו השוחד
40 שיגרום השכלות חדשות מכח המשכיל כידוע) והוא
41 טעם כמוס ונעלם לגלוי רצון העצמי שבו ועל ידו יבוא

- 1 בחי' המעשה בפ"מ וכל התחלקות זה נק' גוונין
- 2 שמאירים במל' שהוא סוף מעשה כידוע אבל בסוף
- 3 מעשה שהכל נמשך שם הרי ידוע דכללות הכל נכלל

שער הבחירה. ראה נתתי לפניך. יג"פ

קונטרס קטן בענין בחירה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

- 1 **והנה** כ"ז הוא רק בחי' העלאה דק"ש עולה וזבח, וע"ז
- 2 אמרו כל הקורא ק"ש כו' כאלו הקריב עולה בלא
- 3 כו' פי' שאף שיש לו ההעלאה כרשפי אש, אינו יוצא
- 4 בזה עדיין, כי עיקר המכוון הוא שיהי' גילוי אלקות
- 5 מלמעלמ"ט וכמארז"ל שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה
- 6 בתחתונים, וזהו"ע התפלין וכמארז"ל הוקשה כל התו'
- 7 כולה לתפלין, וכמ"ש למען תהי' תורת ה' בפיך, כי ע'
- 8 התפלין שהם למעלה ד' מוחין כמארז"ל הקב"ה מניח
- 9 תפלין, ומצות תפלין הוא שנכתבים הד' פ' קדש בחכ'
- 10 כו' על קלף גשמי ודיו ואותיות גשמיים, כל התו' כולה
- 11 הוקשה לתפלין, שהעיקר הוא דוקא מעשה הגשמי,

- 12 שהגם שא"א להמשיך בלא העלאה תחלה, אבל עיקר
- 13 המכוון הוא ההמשכה שאחר ההעלאה, וזהו מנחה
- 14 ונסכים שאחר העלאת הקרבן, ובכלל היינו בחי' התו'
- 15 שנק' מים, כי בחי' ההעלאה דקרבנות הוא בחי' אש,
- 16 ובחי' תו' הוא בחי' מים שיורדים ממקום גבוה למקום
- 17 נמוך, וזהו"ע ז' קולות שבמ"ת, קול ה' על המים,
- 18 וזהו"ע ואם רץ לבך שוב לאחד, אם רץ לבך היינו בחי'
- 19 ההעלאה דק"ש ברשפי אש, העיקר המכוון בזה הוא
- 20 שוב לאחד היינו עסק התו' המשכת האלקות
- 21 מלמעלמ"ט, וזהו"ע ארץ כנען ל' הכנעה ושפלות, היינו
- 22 השפלות והמשכות אלו מלמעלמ"ט בדברים גשמיים.

כי תבאו אל ארץ מושבותיכם

בע"ה שבת שלח תרט"ו

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

- 1 **ויקח** לו יעקב מקל לבנה לח ולזו וערמון ויפצל בהן
- 2 פצלות לבנות מחשוף הלבן כו' ברהטים בשקתות
- 3 המים כו' ויחמו הצאן אל המקלות ותלדנה הצאן
- 4 עקודים נקודים וטלואים כו' ויתן פני הצאן אל עקור.
- 5 וצ"ל האיך בירר יעקב מלבן בחי' גבוהות דאיתא בכתבי
- 6 האריז"ל דעקודים נקודים הם בחי' עולמות שלמעלה
- 7 מאצי', ומשמעות הכתוב שבירר זה ע"י המקלות וצ"ל
- 8 מהו"ע המקלות. אך בזהר נתבאר באריכות, ותוכן

- 9 הדברים כי לבנה ולח הם חסדים, ולזו וערמון הם גבורות
- 10 והוא אע"ל בינייהו. והפי' הוא כי יעקב בחר לו קו
- 11 האמצעי תפארת שעולה עד הכתר כי תפארת הוא בריח
- 12 התיכון המברית מקצה העליון כתר עד קצה התחתון מל'
- 13 ומשם ממשיך לבי"ע כדי שיהי' בבי"ע ג"כ גילוי אלקות,
- 14 ויעקב המשיך המשכת מ"ד מכתר עליון לבי"ע שזהו
- 15 המקלות ששם ברהטים בי"ע ופעל בבי"ע העלאת מ"ן
- 16 ועי"ז ותלדנה הצאן עקודים כו'.

ויקח לו יעקב מקל לבנה

בס"ד פ' ויצא תרל"ב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

מתבטל שאינו על פי טעם ודעת ואינו בבחינת הגבלה
כו'. וכמו עבד שמסור לגמרי לאדונו, ולא כשכיר
שעבודתו היא בשביל השכר שיקבל.
ואמיתית הביטול הוא ענין ביטול הקטן לגבי הגדול
שמתבטל בכל עצמותו (ער פארלירט זעך הוא מאבד
את מציאותו), דמשפיע ומקבל שהם בערך אחר לשני
הרי המקבל בטל אל המשפיע ועל-ידיהוה הוא בלי לקבל
כו', אך הוא על פי טעם ודעת שיש למקבל חישוב
שכלי, שמתבטל בכדי להיות בלי כו'. מה-שאין-כן
הביטול דקטן לגבי הגדול אינו על פי טעם ודעת,
והביטול הוא בכל עצמותו כו'
(והיינו כאשר הקטן עומד לפני גדול שמובדל בערך כו').
— שהרי קטן וגדול הקרובים זה לזה, עדיין יש כאן ערך
ביניהם, ולכן הקטן מרגיש עצמו ל'מציאות' כלפי
הגדול. אבל כאשר מדברים על קטן וגדול שאין ביניהם
ערך כלל מצד גודל הריחוק ביניהם, ביטול הקטן הוא
בכל מהותו ולא על פי טעם ודעת.
וזה שכתוב במדרש רבה משל למלך שהיה אוהב את
הקטן יותר מכולם, שבחינת ה'קטן' שאותה אוהב
הקדוש-ברוך-הוא יותר מכל, היינו בחינת ביטול העצמי
הנוכח לעיל, שכאשר הביטול הוא על פי טעם ודעת,
הוא ממשיך מלמעלה יחס מדוד ומוגבל, ואילו כאשר
הביטול הוא עצמי שלא על פי טעם ודעת, מתגלית
האהבה העליונה למעלה מכל מדידה והגבלה.
והוא מה שהגדול עושה את עצמו לקטן, - כלומר,
כאשר מדברים אודות 'קטן' כזה שאין לו שכל והבנה
מצד עצמו, אין זה חידוש שמבטל את עצמו כיון שאין
לו שום ערך וחשיבות עצמית והביטול שלו מתבקש,
אבל כאשר מדברים אודות בעל שכל והבנה שמבטל את
עצמו למעלה מטעם ודעת, זה החידוש שמעורר את
האהבה העליונה. דקטן מצד עצמו אין לו דעת, והגדול
בדעת בבחינת מוחין ומדות שעושה את עצמו לקטן,
היינו שמניח את עצמו בבחינת הנחת עצמותו הרי זה
ביטול שלמעלה מטעם ודעת כו'.
והביטול העצמי זהו ענין קבלת עול מלכות שמים דראש
השנה, דהנה ענין קבלת עול מלכות שמים בדרך כלל
גם במשך כל השנה הוא שאינו על פי טעם ודעת, —
האדם מחליט שהוא מקבל על עצמו את מלכות ה'
מעבר לכל סיבה וחישוב שכלי כזה או אחר, אלא מתוך
ביטול מוחלט.
ובידוע ההפך ביטול דאוהב אל הנאהב לביטול העבר

ובכדי לבאר זאת, מקדים לבאר מהי הדרך להמשכת
עצמות אין-סוף. דבכדי להמשיך בחינת עצמות אור
אין-סוף זהו דוקא על-ידי העדר הכלים כיון שאם
מכניס כלים להמשכת השפע, יהיה האור מדוד ומוגבל
לפי ערך הכלי. ולכן, כאשר רוצים להמשיך אור בלתי
מוגבל, זה דוקא על-ידי העדר הכלים, דהעדר הכלי זהו
כלי לעצמות אור אין-סוף כו',
והוא ענין הביטול שלמעלה מטעם ודעת שזהו אמיתית
ענין הביטול כו'. — בעבודת ה', ענין העדר הכלים הוא
מה שאדם מתבטל לקדוש-ברוך-הוא לא על פי גבולות
השכל. ביטול על פי שכל הוא הכנת כלי להמשכת
האור, וביטול שלמעלה מטעם ודעת נקרא העדר
הכלים.
דהנה הביטול שעל פי טעם ודעת אינו ביטול אמיתי -
ומביא לזה כמה טעמים:
שהרי השכל מחייב בן (וממילא הוא בבחינת מציאות
בביטולו כו'), - אדם שהגיע למסקנה שכלית שצריך
להתבטל לקדוש-ברוך-הוא, מלבד זאת שיתכן שיגיע
זמן שיבין את הדברים אחרת, הרי כללות סיבת הביטול
היא ענין מוגבל. שהרי יש סיבות עמוקות יותר לביטול
שאינם מצד ההבנה השכלית. ולכן גם לאחר הביטול
הוא נשאר עדיין בגדר של מציאות, כיון שהביטול הוא
מצד שמציאותו מבינה שכך צריך זאת.
וגם דענין הביטול הוא בשביל שעל-ידיהוה נעשה כלי
לגילוי אור כו', שגם זה השכל מחייב שצריכים להיות
כלי כו', - מטרת הביטול הנובע מהשכל היא שהאדם
יעשה כלי לגילוי האור, כיון שגם השכל מבין את
ההכרח בכך שהאדם יהיה כלי לקבלת האור. וכמו אדם
שמבין בשכלו שבשביל להחכים הוא צריך להיות
בתנועת הקשבה, ביטולו למורה גופא הוא מצד הבנתו
השכלית.
וגם יש בזה הגבלה באופן ו'כמות' הביטול, שזה לפי
אופן השכל שמחייב ומביא את הביטול, ולפי אופן
שרוצה להיות כלי לפי אופן בזה הוא הביטול שלו כו',
ככל שההבנה שלו יותר עמוקה הביטול שלו גדול יותר,
וככל שרוצה יותר להיות כלי הביטול שלו גדול יותר.
דמשום כל זה הביטול שעל פי טעם ודעת אינו ביטול
אמיתי כו' כיון שהוא מותנה ותלוי בדבר מוגבל
במהותו.
ואמיתית הביטול הוא בהביטול דהנחת עצמותו כלומר,
שמניח את כל עצמותו ומהותו מול הדבר שאליו

בבחינת הנחת כל עצמותו לאלקות (וואס ער ליינט זיך
אין גאנצין אוועק לאלקות - שהוא מניח את עצמו
לגמרי לאלקות), כי בראש השנה הוא זמן המשכת
הרצון למלוכה והרצון לבריאית והתהוות העולמות, -
בראש השנה מחליט הקדוש-ברוך-הוא למלוך על
העולמות מחדש, וזה נגרם על-ידי שאנו מוסרים את כל
מציאותנו אליו שזוהו בחינת כתר מלכות - רצון למלוכה
שממשיכים בראש השנה בתפילות ובתקיעת שופר
שהוא ענין המשכת עצמות אור אינסוף, שזוהו דוקא
על-ידי ביטול הנזכר לעיל.

•

הַיְּהוּד כ"ק אַדמו"ר מרנא ורַבנא יוסף יצחק - אַדמו"ר מוהריי"צ

שאלה: הרי בחוש הראיה ישנו תענוג נפלא, יותר מהתענוג שבדיבור, שהוא יותר מהתענוג שבהשכלה, ומדוע הראיה במ"ת פעלה ריחוק וביטול. מריבוי סוגי הנבראים רואים גדלות הבורא, ולכולם יש שרש למעלה, וממדרגה תחתונה שבעליון נמשכת מדרגה עליונה שבתחתון

25 עֲרוֹף לְגַבִּי הַתַּעֲנוּג שֶׁבִשְׂאֵה הַחוּשִׁים עַד כִּי הִמָּתִיקוֹת
 26 וַעֲרֹבוֹת הַתַּעֲנוּג שֶׁבְּרֹאֵה מִשְׁעָבֵד אֶת כָּל הַכּחוֹת. וְכִמוֹ
 27 שְׁאֵנוּ רֹאִין בְּמוֹחַשׁ, דְּכֹאֲשֶׁר הָאָדָם רֹאֶה אֵינָה צִיּוֹר
 28 נָאָה בִּיּוֹתֵר, הֵנָּה לְבַד זֹאת אֲשֶׁר אֵינוּ יָכוֹל לְנַתֵּק אֶת
 29 עַצְמוֹ מִזֶּה, הֵנָּה גַּם אַחֵר אֲשֶׁר נִתַּק אֶת עַצְמוֹ מִזֶּה הֵנָּה
 30 מִשְׁפָּן זָמָן אֵינוּ יָכוֹל לְקַבֵּל וּלְעֵין בְּעֵינָי שְׂכָלִי, וְהוּא לְפִי
 31 דְּכִחוֹת נִפְשׁוֹ הֵנָּה עוֹדֶם קְשׁוּרִים בְּהַתַּעֲנוּג הַהוּא, הָרִי
 32 דְּרֹאֵה פּוֹעֵל הַמִּשְׁכָּה וְהַתְקַשְּׁרוֹת, אִם כֵּן הֵנָּה בְּמַתָּן
 33 תּוֹרָה ד' "כָּל הָעָם רֹאִים" שֶׁהוּא הַתַּעֲנוּג דְּרֹאֵה, הֵנָּה
 34 הִיא צִיּוֹר לְפָעַל בִּהֶם הַקְּרוֹב יוֹתֵר, וּמִפְּנֵי כֵּן "וַיֵּרָא
 35 הָעָם וַיִּנְעוּ", שֶׁזֶּהוּ הַזֶּה עַצְמִית הַבָּאָה מִיֵּרָאָה וַיַּחֲדָה,
 36 הֵלֵא הַתַּעֲנוּג שֶׁבְּרֹאֵה פּוֹעֵל הַמִּשְׁכָּה וְקְרוֹב דְּקָא, וּמִפְּנֵי
 37 כֵּן הֵנָּה רֹאֵה זֶה פִּעְלָה הִיֵּרָאָה וְהַבְּטוּל בְּהַזֶּה עַצְמִית.
 38 אֲפֹ הַעֲנֵן הוּא, דְּהֵנָּה כְּתִיב "מִזֶּה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ הוֹי",
 39 שֶׁהֵם רַבּוּי מִיָּנִי הַנִּבְרָאִים אֲשֶׁר מִזֶּה אָנוּ רֹאִים גְּדֻלוֹת
 40 הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא, וְהֵינּוּ דְּלִבְדּ זֹאת שֶׁיֵּשׁ רַבּוּי מִיָּנִים עַד
 41 אֵין שְׁעוֹר, הֵנָּה לְבַד זֶה הוּא הַפְּלָגַת הַרְבּוּי אֲשֶׁר בְּמִין
 42 אֶחָד, וַיִּרְבּוּי זֶה אָנוּ רֹאִין גְּדֻלוֹת הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא,
 43 וְכִמוֹ בְּעֶשְׂבִּים הֵנָּה יֵשׁ בִּהֶם רַבּוּי מִיָּנִים וּבְמִין אֶחָד יֵשׁ
 44 אֶלְפִי אֶלְפִים וְרַבּוּא רַבּוּבוֹת וְכֻלָּם הֵם בְּעַלִּי פֶּעַל אֶחָד

17 דגבה מעל גבה שומר וגבה עליהם, דמהפדרגה
18 התחתונה שבעליון נמשכה מדרגה העליונה שבתחתון,
19 אשר פן הוא גם בנשמת האדם שיורדת ונמשכת מעולם
20 לעולם, וכמו נשמת אברהם בחדס דבריאה שנמשכה
21 ונתנהו מחסד דאצילות, דעולם הבריאה הוא רק פצין
22 ודגמא לעולם האצילות [האצילות], וכן בכל הנבראים
23 שלמטה שהם רק דגמא שרשם ומקורם הרוחני, ומכל-
24 מקום הנה כל פרטי עניני הנבראים שלמטה הוא פצין
25 ודגמא לגבי שרשם ומקורם הרוחני, דבאור וחיית
26 הנפש המתלבש באברי הגוף יש כחות וחושים, הנה
27 הכחות המתלבשים בהאברים הנה נמשך בהם מהות
28 החיות של הנפש, ובהחושים המתלבשים בהאברים
29 הוא רק הארת הנפש בלבד, ומכל-מקום הנה יש יתרון
30 בהחושים לגבי הכחות בענין התענוג, דענין התענוג
31 הוא בהחושים יותר מפקמו בהכחות, אשר פן הוא
32 בשרשם באורות דאצילות.

ל"ז שני דחג השבועות, ה"ש"ר

1 ובעלי סגלה אחת וכלם הם בתבנית וציור כללי אחד,
2 מפל-מקום הנה בכל אחד ואחד מהם יש איזה דבר
3 פרטי בציורו, מהם גם הנפרים לעין הרוצה בהשקפה
4 ראשונה ומהם אשר צריכים להסתפל יותר, עד אשר לא
5 ימצאו שיהיו שני עצבים דומים זה לזה בשונה ממש,
6 וכמו באדם בכל אדם הנה טבעו הקדוש-ברוך-הוא
7 בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהם דומה לחברו,
8 הנה בדגמא כזה הוא גם בעצבים, אשר כזה אנו רואים
9 גדלות הבוהא ברוך הוא, וכל פרטי הציורים שבעשב
10 הוא מהמזל הרוחני שהוא מקור העשב שלמטה, ועם
11 היות דפרטי עניני הציורים והטעם שבעשב דלמטה
12 הגשמי אינו בערך ענינו בהמזל הרוחני, ומכל-מקום
13 הנה כל פרטי עניני העשב וציורו הפרטי בא מהמזל
14 הרוחני אלא שהוא מהגשמי שברוחניות המזל
15 הרוחני, וכן הוא בכל הנבראים שלמטה דיש להם
16 מקוריותם ושרשים למעלה מעלה עד רום המעלות,

ספר השיחות - ה"ש"ת"ת"ש"א בלה"ק

23 לעבור עם בני ביתו מליובאוויטש - שם גר -
24 ולהתיישב בליאזנא ללמוד עם נכדו.
25 ו. אבי - הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק - סיפר,
26 כשאב-הסבא, רבנו הזקן למד אצל הרה"צ ר' ישכר
27 בער מקאביליניק - חתנו של ר' יוסף המגיד - היה
28 בליובאוויטש מלמד דרדקי, ר' שמשון מסמיליאן,
29 שאופן לימודו מצא אז מאד חן בעיני הרבי, על שימת
30 לבו על דקדוק, ואשר בכל יום לפני שהילדים
31 עוזבים את ה"חדר" מספר להם המלמד ר' שמשון
32 סיפור מהגמרא או מהמדרש בציון מוסר השכל
33 ביראת שמים או במדה טובה.
34 שנים מאוחר יותר, באחת הפעמים שהיה הרבי
35 במזריטש, פגש שם את ר' שמשון מסמיליאן ונודע
36 לו שר' שמשון היה מקושר אל הבעל-שם-טוב נ"ע
37 ובמשך עשרים שנה - ת"ק-תק"כ - ביקר ר' שמשון
38 הרבה פעמים אצל מורנו הבעל-שם-טוב נ"ע. אחרי
39 הסתלקות המגיד ממזריטש, נהיה הר' שמשון חסיד
40 של הרבי.
41 החסיד ר' שמשון מלמד היה חלוש מאד,
42 המלמדות הזיקה לו קשות. כשהגיע הר' שמשון לגיל
43 שבעים מסר את המלמדות לבנו החסיד ר' אברהם.
44 בשנת תק"ן כשנהיה הר' שמשון בן שבעים וחמש

1 ח. אבי - הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש - סיפר מה
2 ששמע מהחסיד ר' אברהם ב"ר שמשון מלמד:
3 א. ערב יום כיפור תקנ"ג, הלך הרבי לבקר ציון
4 הקבר של בתו הרבנית דבורה לאה.
5 ב. הרבי הורה לקחת את הילד על הידים וללכת
6 אתו למקום הקדוש.
7 הרבי אמר: כמו שגדולים¹¹⁴ צדיקים במיתתן
8 יותר מבחייהם, כך גדולה ברכתם של צדיקים
9 במיתתן יותר מבחייהם. כל הנוכחים אז בבית
10 העלמין נחרדו ברעד ובבכיה פנימית. כשהרבי עמד
11 ליד קבר בתו הרבנית דבורה לאה בהחזיקו ביד הילד,
12 אמר הרבי בקול של בקשה: דבורה לאה בת שטערנא
13 היום ערב יום כיפור, ברכי את בן יחידך היתום
14 מנחם מענדל בן דבורה לאה, שזה הקטן גדול יהיה
15 בתורה בנגלה ובנסתר בהצלחה במעשים טובים
16 ובאריכות ימים ושנים, בקשי רחמים עבורי ועבור
17 קהל עדת החסידים ועבור תורת הבעל-שם-טוב נ"ע.
18 ד. באותו יום כיפור - כפי שסיפר החסיד ר'
19 אברהם ב"ר שמשון מלמד - צם הסבא כל המעת
20 לעת כמו כל המבוגרים.
21 ה. מוצאי יום כיפור קרא הרבי את החסיד ר'
22 אברהם ב"ר שמשון מלמד, ואמר לו, שהוא מציע לו

יג. הרבי עם כל בני הבית ובני המשפחה שהיו אז
בליאזנא וכן קהל גדול של חסידים, הלכו אז אל
המקום הקדוש.
כשבאו למקום הקדוש, ניגשו, הרבי עם הילד
ואביו הר' שלום שכנא, קרוב לציון הקבר של הרבנית
דבורה לאה.
בהגיעם אל הקבר, אמר הרבי בקול רם ושמח:
מזל טוב, דבורה לאה בת שטערנא, היום אני
מכניס את בןך מנחם מענדל בן דבורה לאה לתורה.
ברכי אותו, כשם שנכנס לתורה כן יכנס לחופה
ומעשים טובים באריכות ימים ושנים.
אמן, הכריז כל הקהל בקול.
יד. בבואם מבית החיים הורה הרבי להביא את
הילד לבית הכנסת הקטן שבחצר. הרבי - מספר הר'
אברהם - הורה לי ללמוד עם הילד הפרשה
הראשונה מספר ויקרא, והרבי שקע בדביקות
כשהוא נסמך על זרועות קדשו.
טו. כשגמרתי ללמוד עם הילד את הפרשה, נתן
הרבי לילד עוגת דבש וביצה קשה. על העוגה היו
רשומים - בחקיקה - פסוקים שונים, כך גם על
הביצה היו רשומים פסוקים שונים.
טז. הילד שאל את הרבי, מדוע המילה 'ויקרא'
היא באלף זעירא?
הרבי היה בדביקות שעה ארוכה, ולאחר מכן
פתח עיני קדשו ואמר:
אדם הראשון היה יציר כפיו של הקב"ה, והקב"ה
מעיד עליו¹¹⁵ שחכמתו מרובה מחכמת מלאכי
השרת. אדם הראשון ידע מעלת עצמו ובתוכו
התגאה על כך, וכך נכשל בחטא עץ הדעת. משה רבנו
שנשמתו היתה חכמה דאצילות ממש שהאירה גם
בעולם הגשמי, כפי שרז"ל אומרים¹¹⁶ שנתמלא
הבית, ממלא כל עלמין, אורה, באור ה', ה' דאצילות
שבערך ה'סובב' לגבי בריאה יצירה עשיה. גם משה
רבנו ידע מעלת עצמו, ולא זו בלבד שלא התגאה בכך
בתוכו, אדרבה, זה גרם לו לב נשבר ונדכה שהיה
שפל בעיני עצמו, בחשבו, שאם יהודי אחר, לא בנו
של עמרם ולא דור שביעי לאברהם אבינו, היתה לו
נשמה גדולה וזכות אבות כפי שיש לו - היה הלז
יותר טוב מאשר הוא. זה מה שהקב"ה אומר
בתורה¹¹⁷ 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר
על פני האדמה'. מכל אדם, אף הפשוט והקטן בדעת,
מדד את עצמו משה רבינו, שאילו היה לו מעלות

שלח אותו הרבי כ"משפיע" לביעשנקוביץ'.
ז. הרבי אמר לחסיד ר' אברהם מלמד, שעל-פי
התורה, אין לשנות מקום אף לא מבית לבית, בלי
הסכמת האשה, ובפרט לשנות מקום מעיר לעיר,
מוכרח להיות אימליך בדביתהו, לכן הוא מציע לו,
ללכת לסוכות לביתו - כך היה הר' אברהם שוהה
אצל הרבי בליאזנא כל חודש תשרי - ובהסכמת
אשתו יבואו הוא ובני ביתו לליאזנא, אך בינתיים -
אומר הרבי לר' אברהם - מצד טעמים כמוסים הוא
רוצה שמחר, מחרת יום כיפור, ביום שכל העולם
קורא לו "בשם השם", להכניס את נכדו מנחם מענדל
בן דבורה לאה ל"חדר".
ח. למחרת יום כיפור התפלל הרבי בהשכמה,
בזמן מוקדם יותר מאשר בכל יום.
ט. הרבי עצמו התפלל לפני העמוד וקרא בעצמו
פרשת השבוע - היה זה יום חמישי פרשת האזינו -
והילד אמר כל הקדישים, מקדיש דרבנן לפני
התפילה עד לקדיש דרבנן שאחרי לימוד המשניות על
ידי הרבי.
י. ידוע שמחוץ לזמנים מיוחדים, היה הרבי מדייק
מאד על הסדר של כהן, לוי וישראל.
יא. בקריאת הפרשה, ביום חמישי, פרשת האזינו,
י"א תשרי תקנ"ג, לא שמר הרבי על הסדר של כהן,
לוי, ישראל. לקריאת פרשת האזינו - במקום כהן -
הורה הרבי לחסיד ר' ברוך שלמה השמש לקרוא את
הרבי עצמו. לקריאת פרשת הצור תמים - במקום לוי
- הורה הרבי לקרוא את הרה"צ ר' שלום שכנא -
חתנו של הרבי, אביו של הילד, ולקריאת פרשת זכור
ימות עולם, הורה הרבי לקרוא את הילד - בזה
הנוסח - מנחם מענדל בהרב ר' שלום שכנא ובן
דבורה לאה, ואת ר' אברהם ב"ר שמשון.
פרשת זכור ימות עולם קרא הרבי בהתעוררות
מיוחדת, כל מילה - מספר הר' אברהם מלמד -
נקלטה לי בראש ובלב. כשהרבי קרא את הפסוק
"מצאנו בארץ מדבר וגו'" וכאשר הרבי קרא את
המחצית השניה של הפסוק 'יסובבנהו יבוננהו יצרנהו
כאישון עינו', זלגו שתי טיפות דמע על הגליון
התחתון של ספר התורה, והרגשתי שהברכיים
רועדות בי.
יב. אחרי התפילה הורה הרבי, לעטוף את הילד
בטלית שלא יוכל לראות שום דבר, ולהוביל אותו על
הידיים לקבר אמו.

13 יקריב מכם קרבן לה' והורה לערוך סעודה באמרו
14 שכולם יהנו מסעודת מצוה זו.
15 יח. כשעזב הרבי את בית הכנסת, נטל הקהל את
16 ידיו וישב מסביב לשולחנות בברכת המוציא.
17 זקני החסידים הושיבו את הילד על כסא מעל
18 לשולחן וביקשוהו לחזור על תירוץ סבו על קושייתו
19 מדוע כתוב ויקרא באלף זעירא.
20 בקול נערי רם, חזר הילד על דברי התורה של
21 הרבי.
22 החסיד הישיש ר' ראובן סנדר עמד והכריז: ימלא
23 השי"ת כל הברכות שבירך את נכדו מנחם
24 מענדל בן דבורה לאה, וכל הקהל ענה אמן ואמן.
שביעי של פסח בסעודת היום

1 הנשמה וזכות אבות שלו - שלא ביגיעת עצמו - היה
2 הלז בודאי יותר טוב ממנו.
3 בתמונות האותיות שנתן הקב"ה בסיני, ישנם
4 שלושה סוגי אותיות: אתון ברבין, אתון בינוני
5 ואתון זעירין, התורה נכתבה באתון בינוני. הכוונה
6 היא שעל האדם להיות בינוני, ועל ידי תורה מגיעים
7 למדרגת בינוני. אדם הראשון שעל ידי הכרת מעלת
8 עצמו נכשל בחטא עץ הדעת, כתוב אצלו אדם באלף
9 רבתי, ואילו משה רבינו שעל ידי העבודה של הכרת
10 שפלות עצמו הגיע לדרגה הנעלה ביותר של ענוה -
11 כתוב אצלו ויקרא באלף זעירא.
12 יז. הרבי אמר מאמר חסידות על הפסוק 'אדם כי

אגרות קודש

8 הלא צריכים רשיון מהמדיסטים ראם שהסידור הוא
9 רכושם הפרטי, וההדפסה בפולין עולה בזול הרבה יותר
10 מכמו באה"ק ת"ו. והשי"ת יתן להם פרנסתם בריוח
11 ובמנוחה בגו"ר.
12 בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
13 מזכיר: יחזקאל פייגין.

1 ב"ה, כ"ז תמוז תרנ"ץ
2 אטוואצק
3 שלום וברכה!
4 במענה על מכתבו בדבר הדפסת סידור תו"א, הנה
5 מלבד שצריכים לדייק בחשבון המסחרי, מאכין א
6 ריכטיקע קאלקולאציע אם יש חשבון בכלל, ובפרט
7 להדפיס עשרת אלפים שהוא מספר גדול, הנה לבד זאת

אג"ק מוהר"צ כרץ יד

המשך ביאור למסכת קידושין ליום חמישי עמ' א

19 וכן עבד המקדש ישראלית ואומר לה הרי את מקודשת לי לאַחַר
20 שְׁאֲשַׁתְּחַרְרָהּ, או ישראלי המקדש שפחה ואומר לה הרי את
21 מקודשת לי לאַחַר שְׁתַּשְׁתַּחֲרַרְרִי, וכן המקדש אשת איש ואומר לה
22 הרי את מקודשת לי לאַחַר שְׁיִמּוֹת פְּעֻלָּי, או המקדש את אחות
23 אשתו ואומר לה הרי את מקודשת לי לאַחַר שְׁתִּמּוֹת אַחֹתִיךָ, וכן
24 המקדש יבמה ואומר לה הרי את מקודשת לי לאַחַר שְׁיִחְלוּן לִיךָ
25 יְבִמִיךָ, בכל אלו אינָה מְקוּדָּשֶׁת. ומבררת הגמרא, בְּשִׁלְמָא בּוֹלְהוּ -
26 ברוב האופנים שנשנו במשנה יתכן לומר כי אין הקידושין חלים
27 אף לדברי רבי יוחנן, כיון שהחלת הקידושין לֹא בְּיָדוֹ - שהרי אין
28 ביד העבד או השפחה להשתחרר, וכן אין ביד האשה להמית
29 בעלה או אחותה, ולכן אינה מקודשת, אֲלֵא מָה שִּנְשֵׁנוּ לִגְבִי גַר
30 - בגוי שקדש אשה ואמר שיחולו הקידושין לאחר שיתגייר,
31 שאינה מקודשת, ולכאורה לדברי רבי יוחנן מדוע אינה מקודשת,
32 והרי הגירות הִי בְּיָדוֹ - תלוייה רק ברצונו, וא"כ יכולים קידושיו
33 לחול מיד אחר שיתגייר.
34 מתרצת הגמרא: גַּר נָמִי לֹא בְּיָדוֹ - גם התגיירותו של הגוי אינה
35 תלוייה רק בדעתו, דְּאִמְרַי רַבִּי חֵיָא בְּרַ אֲבָא, אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן

1 או שאמר פִּירוֹת עֲרוּנָה זו שהם מְחוּבְּרִים יְהִיו תְּרוּמָה עַל פִּירוֹת
2 עֲרוּנָה זו - ערוגה אחרת, שהם תְּלוּשִׁים, ותחול התרומה
3 לְכַשְׁתִּלְשׁוּ הפירות המחוברים, וְעַתָּה תִּתְּלֹשׁ אותם פירות, מֵהוּ -
4 האם לאחר שנתלשו הפירות חלה התרומה למפרע, או שכיון
5 שבעת ההפרשה היו הפירות מחוברים, היו דבר שלא בא לעולם
6 ואינה תרומה.
7 אֲמַר לִיה רבי יוחנן לרב אסי, אכן באופן כזה דבריו קיימים, ובין
8 כשהפריש מתלוש על המחובר ובין כשהפריש מהמחובר על
9 התלוש, לאחר שנתלשו הפירות המחוברים והתחייבו בתרומה,
10 חלה הפרשתו, והטעם, כיון שפָּל דְּבַר שְׁבִידוֹ של האדם לעשותו,
11 אף אם עדיין לא נעשה, לֹא בְּמַחוּסָר מַעֲשֵׂה דָּמִי - אינו נחשב
12 למחוסר מעשה, ולכן אף שכאן היו הפירות מחוברים בשעת
13 הפרשה, מ"מ כיון שבִּידוֹ של האדם לתלושם ויתחייבו בתרומה,
14 ניתן להפריש עליהם או מהם תרומה אף קודם שנתלשו בפועל,
15 ותחול ההפרשה לאחר שיתלשו.
16 מקשה רב אסי על דברי רבי יוחנן ממשנתנו: אִיתִיבָהּ, שנינו
17 במשנתנו, גוי האומר לְאִשָּׁה הִרִי אֶת מְקוּדָּשְׁתִּי לִי לאַחַר שְׁאֲתַנְיִי, או
18 בן ישראל האומר לגויה הרי את מקודשת לי לאַחַר שְׁתַּתְּנִיךְ,

פרק ב' משנה א

רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והיו זהיר במצוה מלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. והיו מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הפסדה. הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואין שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין:

נקודות משיחות קודש

למעלה. ואילו עבודת חודש אייר ספירת העומר, עבודת האדם בבירור וזיכרון הנפש הבהמית; ונקודה זו מתאימה לפרק שני, "שיבור לו האדם".

לפי האמור יש לבאר גם המשך המשנה - "והיו זהיר במצוה קלה כבחמורה", שיש לדקדק בזה: לכאורה אין כאן מילי דחסידותא? אלא, התנא אינו מדבר מצד קבלת עול, שלגבה אין הבל בין קלה לחמורה, אלא מצד השכל והרגש, שלגביהם יש הבל בין קלה לחמורה; והוא מלמדנו, שאמנם זו קלה וזו חמורה, אך למרות זאת יש לזהר בקלה כבחמורה, שכן שלימות העבודה היא כאשר גם השכל והרגש חדורים עם קבלת עול.

והנה, בעומק יותר יש לומר, שב"בור לו האדם" עצמו ישנן שתי דרכים כלליות, היינו שניתן לזכך את הנפש הבהמית ולהגיע לדרגת "יבור לו האדם" בשני אופנים, והדרך הישרה היא - "כל שהיא תפארת לעושי".

דרך אחת היא - שהאדם נלחם בחושך של נפשו הבהמית, באמצעות תעניות וסיגופים וכיוצא בהם, המחלישים ומבטלים את התאוה לתענוגי העולם, ומביאים לזיכרון הגוף והנפש הבהמית. דרך זו היא אמנם דרך על פי תורה, אולם איננה "דרך ישרה", בבחינת "אשר עשה האלקים את האדם ישר"⁴ שכן היא תוצאה של חורבן (בית המקדש). ובלשון הרמב"ם⁵ שסיבת התעניות היא "הצרות שאירעו בהן, כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי תשובה" על החטאים שגרמו לחורבן. ואף בתענית פרטית כך - יש לצום "בזמן שתבוא צרה", הבאה "בגלל מעשיהם הרעים"⁶. וכדברי הרמב"ם⁷, שמי שאומר ש"לא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה" - הרי זו "דרך רעה ואסור לילך בה"⁸.

הדרך השני, שהיא דרך ישרה, היא - הוספת אור וטוב וקדושה. האדם אינו עוסק רק בשבירת הגוף והנפש הבהמית בלבד, אלא הוא מסביר להם כיצד שמירת התורה והמצוה טובה בשבילים ("תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם"), עד שגם הם יבינו וירגישו זאת, והוא מנצל אותם להוספה בעבודת ה' (כגון באכילה לשם שמים וכיוצא בזה). ואז נדחה בדרך ממילא החושך והרע של הנפש הבהמית, והיא מתבררת. וכמבואר בחסידות⁹ שבדורות אלו אין להרבות בתעניות, אלא "עזוב תעווב עמו"¹⁰. וחסידות מסבירה את יוקר התורה ונחיצותה כך שגם הנפש הבהמית מסוגלת להבין זאת. הדרך הישרה היא, איפוא, שבמצבו בהווה (עם גוף ונפש בהמית שעדיין לא נתבררו) - יעסוק אדם בתורת החסידות, ולימוד זה יתן לו את ההסברים הנכונים, כך שגם גופו ונפשו הבהמית ירגישו שהתורה היא דרך טובה וישרה¹¹.

השאלות במשנתנו: א. "איזו היא דרך ישרה" - הרי מובן מאליה שהדרך הישרה היא דרך התורה, ומקרא מלא דיבר הכתוב: "כי ישרים דרכי ה'". ב. "שיבור (שיבור, רע"ב) לו האדם" - כלום זהו דבר שניתן לאדם עצמו לברר ולהחליט בשכלו? הרי על זה ניתנה לנו התורה! ג. "כל שהיא תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם" (שיהא נוח לו והיו נוחין בני אדם ממנו, רע"ב) - כיצד אפשר לומר שבחירה והחלטה זו תלוי בכך שאדם מרגיש שהנהגה מסוימת יפה, טובה ונוחה (לו ולאחרים). ומה גם שרבי² מדייק "כל שהיא תפארת", שמשמעו שכל דבר שהוא "נוח לו" הוא הדרך הישרה!

והביאור:

איזו היא דרך ישרה - מהי השלימות בקיום המצוות, שהן דרך ישרה ("כי ישרים דרכי ה'"),

שיבור לו האדם - כאשר האדם בוחר בהן, הוא מקיים אותן לא רק מתוך קבלת עול, אלא הוא מבין בשכלו כיצד הן "דרך ישרה" ובוחר בהן. שכן, למרות שיסוד כל התורה הוא קבלת עול מלכות שמים, בזה בלבד עדיין לא די, אלא על האדם להבין ולהרגיש בשכלו ומדותיו את הטוב, היוקר והנחיצות של התורה. וגם נפשו הבהמית צריכה להבין ולהרגיש זאת, כנאמר³ "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" (בשני יצריך, רש"י).

כל שהיא תפארת לעושי - יש לקיים את התורה כך שיהי ניכר שהיא מפארת ומאירה את מקיים המצוה.

ותפארת לו מן האדם - החיות והטוב טעם בעסק התורה והמצוה צריכים להיות עד כדי כך, שגם האנשים שסביבו רואים על ידו את יופי התורה.

והנה, ענין זה (שגם השכל יבין את יוקר התורה) הוא שלב שני; ראשית חכמה היא קבלת עול, ורק לאחר מכן יש להשתדל להגיע לידי הבנה שכלית. וזהו אחד הרמזים בכך שמשנתנו מופיעה בתחילת פרק שני: התחלת פרק ראשון היא "משה קבל תורה מסיני", שבזה מודגש קיום התורה מתוך קבלת עול, היות שכך קבל משה מסיני; ולאחר מכן בא השלב השני, בחירה שכלית בתורה - "שיבור לו האדם".

לפי זה יומתק מה שפרק ראשון נלמד בכל שנה בחודש הראשון, ניסן (בשבת האחרונה של חודש זה), ואילו פרק שני נלמד בחודש השני, אייר (בשבת הראשונה שבו). שכן, הנושא המרכזי של חודש ניסן הוא - יציאת מצרים, שבאה למעלה, לא על ידי עבודת האדם; וזה מתאים לנקודה המודגשת בתחילת הפרק הראשון, "משה קבל תורה מסיני", קיום התורה מצד ציווי

(1) הושע יד, י. (2) להעיר שבמשנה הבאה נקרא רבי יהודה הנשיא (ראה שבת לב, ב שרבי יהודה הנשיא היינו רבי). ואכ"מ. (3) ואתחנן ו, ה. (4) קהלת ז, כט. (5) הלכות תעניות רפ"ה. (6) שם רפ"א. (7) הלכות דעות רפ"ג. (8) ומה שמצינו בצדיקים מסויימים (שעבודתם היתה בדרך ישרה) שפרשו מכמה עיני העולם - יש לומר, שפרשו זה אינה צער אצלם, אלא חלק מטבעם. (9) אגה"ת פ"ג. (10) ראה הוספות לבתר שם טוב סט"ז. (11) ספה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 419.

פרשת אמור

כא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֲמֹר אֶל־הַכֹּהֲנִים
בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא־יִטְמָא
בְּעַמּוּיוֹ: ^בכִּי אִם־לְשֹׂארוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו לֵאמֹר
וּלְאָבִיו וּלְבָנָו וּלְכֵתוֹ וּלְאֶחָיו: ^גוְלֹאֲחֹתוֹ
הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ
לָהּ יִטְמָא: ^דלֹא יִטְמָא בַּעַל בְּעַמּוּיוֹ לְהַחֲלוֹ: ^ה
כְּתִיב לֹא־יִקְרָח קרי לֹא־יִקְרָחוּ קְרָחַל בְּרֹאשׁם
וּפָתַת זָקָנָם לֹא יִגְלָחוּ וּבְכַשְׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ
שְׂרָטָת: ^וקִדְשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יַחֲלִלּוּ
שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת־אִשִּׁי יְהוָה לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם
הֵם מְקַרְיָבִים וְהָיוּ קִדְשׁ: ^זוְאִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה
לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ
כִּי־קִדְשׁ הוּא לֵאלֹהֵיו: ^חוְקִדְשָׁתוֹ כִּי־אֶת־לֶחֶם
אֱלֹהִיד הוּא מְקַרְיָב קִדְשׁ יִהְיֶה־לָּךְ כִּי קִדְשׁ
אֲנִי יְהוָה מְקַדְשְׁכֶם: ^טוְכַת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תַחַל
לְזִנוּת אֶת־אִבְיָהּ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף: ^י
וְתַכְּלֶה תַּגְדֹּל מֵאֲחָיו אֲשֶׁר־יוֹצֵק עַל־רֹאשׁוֹ |
שָׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלָּא אֶת־יָדָיו לְלִבֹּשׁ אֶת־
הַבְּגָדִים אֶת־רֹאשׁוֹ לֹא יַפְרֹעַ וּבִגְדָיו לֹא יַפְרֹם:
^{יא}וְעַל כָּל־נִפְשֹׁת מוֹת לֹא יָבֹא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא
יִטְמָא: ^{יב}וּמִן־הַמְּקַדְשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלִל אֶת
מְקַדְשׁ אֱלֹהֵיו כִּי גֹר שָׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהֵיו עָלָיו
אֲנִי יְהוָה: ^{יג}(יִשְׂרָאֵל) וְהוּא אִשָּׁה בְּבִתּוּלָיָה יִקַּח:
^{יד}וְאִלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת־אִלָּה לֹא יִקַּח
כִּי אִם־בְּתוּלָה מַעֲמִיו יִקַּח אִשָּׁה: ^{טו}וְלֹא־יַחֲלִל

זֶרְעוֹ בְּעַמּוּיוֹ כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְשׁוֹ: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (2)קוטר משיחות חז"ל ע' 165

אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים . . וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם (כא, א)

אָמַר, וְאָמַרְתָּ - לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְּטָנִים (רש"י)

"לְהַזְהִיר" הוּא גַם לְשׁוֹן זֶהר וְאֹר, וּמִכָּאן הוֹרָאָה
שֶׁכָּאֲשֶׁר הַגְּדוּלִים מְשַׁפְּעִים עַל הַקְּטָנִים, צְרִיכִים הֵם לַעֲשׂוֹת
זֹאת בְּאֶפֶן שֶׁל 'זִמִּין' - מְקַרְבָּת, בְּדֶרֶךְ שֶׁל זֶהר וְאֹר. וּלְמַעַט
בְּהַשְׁפָּעָה בְּדֶרֶךְ שֶׁל 'שְׂמַאל' - דּוּחָה, עַל פִּי זֶה יִמְתֵּק לְשׁוֹן

הַפְּסוּק "אָמַר.. וְאָמַרְתָּ" וְלֹא "דִּבֶּר", כִּי 'דְּבוּר' הוּא לְשׁוֹן
קִשָּׁה, מִה־שְּׂאֵין־כֵּן אֲמִירָה הִיא לְשׁוֹן רִבָּה.

שְׁנֵי ^{טו}וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^יוְדַבֵּר אֶל־
אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרְעֶךָ לְדֹרְתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה
בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרֵב לְהִקְרִיב לֶחֶם אֱלֹהֵיו: ^{יב}כִּי
כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרֵב אִישׁ עוֹר אוֹ
פֶּפֶחַ אוֹ חֶרֶם אוֹ שְׂרוּעַ: ^{יג}אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־יִהְיֶה
בּוֹ שֹׁכֵר רִגֵּל אוֹ שֹׁכֵר יָד: ^{יד}אוֹ־גִבֵּן אוֹ־דָק אוֹ
תְּבַלְל בְּעֵינָיו אוֹ גֶּרֶב אוֹ יִלְפַת אוֹ מְרוּחַ אֲשֶׁר:
^{טו}כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם מִזֶּרַע אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֹא
יֵגֵשׁ לְהִקְרִיב אֶת־אִשִּׁי יְהוָה מוֹם בּוֹ אֶת לֶחֶם
אֱלֹהֵיו לֹא יֵגֵשׁ לְהִקְרִיב: ^{טז}לֶחֶם אֱלֹהֵיו מְקַדְשִׁי
הַקְּדָשִׁים וּמִן־הַקְּדָשִׁים יֹאכֹל: ^{יז}אֲךָ אֶל־
הַפְּרִכָּת לֹא יָבֹא וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יֵגֵשׁ כִּי־מוֹם
בּוֹ וְלֹא יַחֲלִל אֶת־מְקַדְשִׁי כִּי אֲנִי יְהוָה
מְקַדְשָׁם: ^{יח}וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
וְאֶל־כָּל־בָּנָיו יִשְׂרָאֵל: ^{יט}**כב** וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^אדַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
וַיִּנְזְרוּ מְקַדְשִׁי בְּנִי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַחֲלִלוּ אֶת־שֵׁם
קִדְשִׁי אֲשֶׁר הֵם מְקַדְשִׁים לִי אֲנִי יְהוָה: ^באָמַר
אֱלֹהִים לְדֹרֹתֵיכֶם כָּל־אִישׁ | אֲשֶׁר־יִקְרֵב מִכָּל־
זֶרְעֶכֶם אֶל־הַקְּדָשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לְיְהוָה וּמִמָּאֲתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מִלִּפְנֵי אֲנִי יְהוָה: ^גאִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא
צְרוּעַ אוֹ זָב בְּקִדְשִׁים לֹא יֹאכֹל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר
וְהִנָּגַע בְּכָל־טְמֵא־נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־תִּצָּא
מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע: ^דאוֹ־אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל־
שְׂרֵץ אֲשֶׁר יִטְמָאֻ אוֹ בְּאָדָם אֲשֶׁר יִטְמָא־לוֹ
לְכָל טְמֵאָתוֹ: ^הנֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגְעֶבּוּ וּמִמָּאָה
עַד־הָעֶרֶב וְלֹא יֹאכֹל מִן־הַקְּדָשִׁים כִּי אִם־רִחֵן
בִּשְׂרָו בַּמָּיִם: ^ווּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחֵר יֹאכֹל
מִן־הַקְּדָשִׁים כִּי לַחְמוֹ הוּא: ^זנִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא

יֹאכֵל לְטִמְאָה־בָּהּ אֲנִי יְהוָה: ^א וְשִׁמְרוּ אֶת־
מִשְׁמֶרְתִּי וְלֹא־יִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא וּמָתוּ בּוֹ כִּי
יִחַלְלֶהוּ אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם: ^ב וְכִלְיֹהֹר לֹא־יֹאכֵל
קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב בָּהֶן וְשֹׁכֵר לֹא־יֹאכֵל קֹדֶשׁ: ^ג וְכִהֵן
כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן בִּסְפּוֹ הוּא יֹאכֵל בּוֹ וַיֵּלֶד
בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ: ^ד וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה
לְאִישׁ זָר הִוא בְּתוּמַת הַקִּדְּשִׁים לֹא תֹאכֵל:
^ה וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אִלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזָרַע אִין
לָהּ וְשִׁבָּה אֶל־בֵּית אָבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ מִלַּחֵם אָבִיהָ
תֹּאכֵל וְכִלְיֹהֹר לֹא־יֹאכֵל בּוֹ: ^ו וְאִישׁ כִּי־יֹאכֵל
קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה וַיִּסַּף חֲמִשִּׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן
אֶת־הַקֹּדֶשׁ: ^ז וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת־קֹדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת אֲשֶׁר־יְרִימוּ לַיהוָה: ^ח וְהִשְׂיִאוּ אוֹתָם עֹן
אֲשָׁמָה בְּאֹכְלָם אֶת־קֹדְשֵׁיהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה
מְקַדְּשָׁם: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטרשיחות ח"ב ע' 151)

אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים . . וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם (כא, א)

אָמַר, וְאָמַרְתֶּם - לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקִּטְנִים (רש"י)

"לְהַזְהִיר" הוּא גַם לִשׁוֹן זֶהר וְאוֹר, לְלַמְּדֵנוּ שֶׁכָּאֲשֶׁר
מְשַׁפְּעִים הַגְּדוּלִים עַל הַקִּטְנִים, נוספים תוספות שֶׁל זֶהר
וְאוֹר בַּגְּדוּלִים עִצְמָם.

שְׁלִישִׁי ^י וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^{יא} וַדַּבֵּר
אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם
אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר
בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל־גְּדֻרֵיהֶם
וּלְכָל־גְּדֻבוֹתָם אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה לַעֲלֹת:
^{יב} לְרִצְוָנָם תָּמִיד זָכַר בַּבֶּקֶר בִּפְשָׁבִים וּבְעֵינִים:
^{יג} כָּל אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרִיבוּ כִּי־לֹא לְרִצְוֹן
יְהִי לָכֶם: ^{יד} וְאִישׁ כִּי־יִקְרִיב זִבְח־שְׁלָמִים
לַיהוָה לְפֶלֶא־גִדּוֹ אוֹ לְגִדּוֹ בַּבֶּקֶר אוֹ בַצֹּאן
תָּמִיד יְהִי לְרִצְוֹן כָּל־מוֹם לֹא יְהִי־בּוֹ:
^{יד} עֹרֹת אוֹ שְׁבוֹר אוֹ־חֲרוּץ אוֹ־יִפְלֹת אוֹ גֵּרֶל
אוֹ יִלְפֹת לֹא־תִקְרִיבוּ אֵלֶּה לַיהוָה וְאִשָּׁה
לֹא־תִתְּנֵנוּ מֵהֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה: ^{טז} וְשׂוֹר וְשָׂה

שְׂוֹרָע וְקִלוֹט גִּדּוֹה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וְלִגְדָּר לֹא
יִרְצֶה: ^{טז} וּמַעֲוֹד וְכַתוּת וְנִתּוּק וְכָרוֹת לֹא
תִקְרִיבוּ לַיהוָה וּבִאֲרָצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ: ^{יז} וּמִיָּד
בִּין־זָכָר לֹא תִקְרִיבוּ אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל־
אֵלֶּה כִּי מִשְׁחַתֶּם בָּהֶם מוֹם כָּם לֹא יִרְצוּ
לָכֶם: ^{יח} וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^{יט} שׂוֹר
אוֹ־כֶשֶׁב אוֹ־עֹז כִּי יוֹלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים
תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצֶה לְקָרְבַּן
אִשָּׁה לַיהוָה: ^כ וְשׂוֹר אוֹ־שָׂה אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו לֹא
תִשְׁחַטּוּ בַּיּוֹם אֶחָד: ^{כא} וְכִי־תִזְבְּחוּ זִבְח־תּוֹדָה
לַיהוָה לְרִצְוָנָכֶם תִּזְבְּחוּ: ^{כב} בַּיּוֹם הַהוּא יֹאכֵל
לֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר אֲנִי יְהוָה:
^{כג} וְשִׁמְרַתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה:
^{כד} וְלֹא תִחַלְלוּ אֶת־שְׁמִי קֹדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בַתּוֹדָה
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁכֶם: ^{כה} הַמּוֹצִיא
אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי

יְהוָה: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטרשיחות ח"ב ע' 679)

אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים . . וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם (כא, א)

אָמַר, וְאָמַרְתֶּם - לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקִּטְנִים (רש"י)

בְּג' מְקוֹמוֹת בָּאָה הַתּוֹרָה לְהַזְהִיר גְּדוּלִים (בְּדַעַה) עַל
קִטְנִים (בְּדַעַה): דָּם - אֵף שֶׁהָיָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׂטוּפִים בְּדָם
לְאָכְלוֹ, אֵל יֹאמַר מִה תוֹעִיל הַשְׁתַּדְּלוּתִי בַּחֲנוּךְ טוֹב, כִּי־
שִׁמְשָׁקַע בְּתַאֲוֹת לְבוֹ. שְׂקָצִים - אֵף שֶׁהָיוּ כֻלָּם עוֹשֵׂה זֹאת
רַק לְהַכְעִים, כִּי גַם נִפְשׁוֹ קָצָה בָּהֶם, וְלִכְאוּרָה מִה תִּקְנֶה יֵשׁ
בְּדַבּוּר אֵלָיו. טָמְאָת כֹּהֲנִים - עֲנִין הַטְּמֵאָה וְהַשְׁתַּהֲרָה הוּא דָּבָר
שְׂאִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּירוֹ בְּשִׁכְלִי, וְאִם כֵּן יֹאמַר הַמַּחֲנִיף אֵיךְ יוֹכֵל
לְהַסְבִּיר עֲנִין זֶה? לָכֵן הַזְהִירָה הַתּוֹרָה שָׁאֵל נֹאמַר נֹאשׂ, וְכָל
אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, יִהְיֶה מִי שִׁיחָה, מְזֻהָרִים עָלָיו לְהַשְׁתַּדֵּל כָּכָל
הָאֶפְשָׁרִי לְהַעֲמִידוֹ עַל דַּעַת הָאֵמֶת וּלְעוֹרֵר נִקְדַּת הַיְּהוּדוּת
אֲשֶׁר בּוֹ.

רבי **כג** ^א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^ב וַדַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי יְהוָה
אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם
מוֹעֲדֵי: ^ג שִׁשְׁתַּת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְתוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶה

כְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה לִבְכּוֹחַ שְׁלָמִים: ד וְהִנֵּיף הַכֹּהֵן |
 אֹתָם עַל־ לֶחֶם הַכֹּפְרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה
 עַל־שְׁנֵי כֹבָשִׁים קָדָשׁ יִהְיוּ לַיהוָה לִפְנֵי:
 כא וּקְרַאתֶם בְּעֶצֶם | הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרֵא־קָדָשׁ
 יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת
 עוֹלָם בְּכָל־מוֹשְׁבְּתֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם: כב וּבְקִצְרְכֶם
 אֶת־קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא־תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֶךְ בְּקִצְרְךָ
 וְלֶקֶט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי וְלִגְרַל תַּעֲזֹב אֹתָם
 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקטורשיחות ח"ג ע' 72)

איש איש מבית ישראל . . אשר יקריב קרבנו לכל
 נדריהם ולכל נדבותם (כב, יח)
 איש איש - לרבות את הגויים, שנודרים נדרים ונדבות
 בישראל (רש"י פס' ה')

בנוגע לבנין בית המקדש, ההלכה היא שאסור לשמח
 גויים בבניית הבית, ואף לא בתרומות לבניית הבית, והספקה
 לכה, בית המקדש נועד לשם השקצת השכינה בבני ישראל
 בלבד, ואין לגויים חלק בזה. מה-שאין-כן בנוגע להקדבת
 קרבנות, יכולים כל הגויים להשתתף ולהביא קרבנות, וטעם
 הדבר, המזבח - שעליו מקריבים את הקרבנות - נקבע
 מקומו ועומד מתחלת בריאת העולם, כמו שאמרו חז"ל
 ששם נברא אדם הראשון והקריב שם קרבנות, קרבנותיהם
 של קין והבל היו שם, וגם נח שיצא מהמבכה הקריב שם.
 לכן גם שאר אמות העולם צאצאיהם של אדם ונח יכולים
 להקריב שם קרבנות.

חמישי כ וידבר יהוה אל־משה לאמר: כד דבר
 אל־בני ישראל לאמר בהדש השביעי באחד
 לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא־
 קדש: כה כל־מלאכת עבודה לא תעשו
 והקרבתם אשה ליהוה: ס וידבר יהוה
 אל־משה לאמר: כו אך בעשור לחדש השביעי
 הזה יום הכפרים הוא מקרא־קדש יהיה לכם
 ועניתם את־נפשותיכם והקרבתם אשה ליהוה:
 כז וכל־מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה כי
 יום כפרים הוא לכפר עליכם לפני יהוה
 אלהיכם: כח כי כל־הנפש אשר לא־תענה

לא תעשו שבת הוא ליהוה בכל
 מושבתיכם: פ - אלה מועדי יהוה מקראי קדש
 אשר־תקראו אתם במועדם: ה בחדש הראשון
 בארבעה עשר לחדש בין הערפים פסח ליהוה:
 וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמִּצּוֹת
 לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ: וּבְיוֹם
 הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא־קָדָשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֹאכֶת
 עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ח וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה
 שִׁבְעַת יָמִים בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרֵא־קָדָשׁ כָּל־
 מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: פ ט וידבר יהוה
 אל־משה לאמר: י דבר אל־בני ישראל ואמרת
 אֲלֵהֶם כִּי־תִבְאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם
 וקצרתם את־קצירה והבאתם את־עמר ראשית
 קצירכם אל־הכהן: יא וְהִנֵּיף אֶת־הָעֶמֶר לִפְנֵי
 יְהוָה לְרִצְוֹנְכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת יִנִּיפּוּ הַכֹּהֵן:
 יב וַעֲשִׂיתֶם בְּיוֹם הַנִּיפֹכָם אֶת־הָעֶמֶר כֹּבֵשׁ
 תָּמִים בֶּן־שָׁנָתוֹ לַעֲלֹה לַיהוָה: יג וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי
 עֶשְׂרִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן אִשָּׁה לַיהוָה רִיחַ
 נִיחֹחַ כְּתִיב וּנְסַכָּה קרי וְנִסְכּוֹ יין רביעת ההין:
 ד וְלֶחֶם וְקִלִּי וְכֹרֶמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד־עֶצֶם הַיּוֹם
 הַזֶּה עַד הִבֵּיאֲכֶם אֶת־קִרְבֶּן אֱלֹהֵיכֶם חֻקַּת
 עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם: ס
 וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת מִיּוֹם הִבֵּיאֲכֶם
 אֶת־עֶמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבוֹת תְּמִימֹת
 תִּהְיֶינָה: ט עד ממחרת השבת השביעת
 תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה
 ליהוה: י ממושבתיכם תביאו | לֶחֶם תְּנוּפָה
 שְׁתֵּים שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֹלֶת תִּהְיֶינָה חֻמֵּץ
 תִּאֲפִינָה בִּכּוּרִים לַיהוָה: יא וְהִקְרַבְתֶּם עַל־
 הַלֶּחֶם שִׁבְעַת כֹּבָשִׁים תְּמִימִם בְּנֵי שָׁנָה וּפָר
 בֶּן־בָּקָר אֶחָד וְאִילָם שְׁנַיִם יִהְיוּ עֹלָה לַיהוָה
 וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם אִשָּׁה רִיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה:
 יב וַעֲשִׂיתֶם שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת וּשְׁנֵי

בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מַעֲמִיהָ: וְכָל־הַנֶּפֶשׁ
אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה פֶל־מְלָאכָה בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה
וְהֵאבֵדְתִי אֶת־הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ:
אִם פֶּל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשֶׂוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם
בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם: ^אשַׁבֹּת שַׁבְתוֹן הוּא לָכֶם
וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּתְּשׁוּעָה לַחֲדָשׁ בְּעֶרֶב
מַעֲרַב עַד־עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבְתְּכֶם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התנועותיות תשמ"ט ח"ב ע')

(364)

וְנִקְדַּשְׁתִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כב, לב)

מִסֵּר עֲצֻמָּה וְקִדְשׁ שָׁמִי (רש"י)

על הפסוק "מגיד דבריו לנעקב חקיו ומשפטיו לישראל"
אומרים חז"ל "מה שהוא עושה, אומר לישראל לעשות",
דהיינו שהקב"ה מקים בעצמו את המצוות שמצווה על
ישראל לעשות. כמו כן מצווה בענינו, במצוות 'מסירת נפש':
כאשר משקים אשה סוטה, מוחקים את שמו של הקב"ה
במים. הקב"ה - בכיכול - מוסר את נפשו, כדי להשפין
שלוש בין איש לאשה בבני ישראל.

ששי ^אוַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^בוַיִּדְבֹּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר יוֹם
לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חֻקַּת הַסָּפּוֹת שִׁבְעַת יָמִים
לִיהוָה: ^גבַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ פֶּל־
מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ^דשִׁבְעַת יָמִים
תִּקְרִיבוּ אֵשֶׁה לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ
יְהִי לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אֵשֶׁה לַיהוָה עֲצֶרֶת הוּא
פֶל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ^האֵלֶּה מוֹעֲדֵי
יְהוָה אֲשֶׁר־תִּקְרָאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לַחֲקִירֵי
אֵשֶׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה יִבַּח וּגְסָכִים דְּבַר־יוֹם
בַּיּוֹם: ^ומִלֵּבֶד שַׁבְּתַת יְהוָה וּמִלֵּבֶד מִתְּנוּתֵיכֶם
וּמִלֵּבֶד פֶּל־גִּדְרֵיכֶם וּמִלֵּבֶד פֶּל־גִּדְרֵיכֶם אֲשֶׁר
תִּתְּנוּ לַיהוָה: ^זאֵךְ בַּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ
הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם אֶת־תְּבוּאֹת הָאָרֶץ תַּחֲנוּ
אֶת־חֹג־יְהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שַׁבְּתוֹן
וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שַׁבְּתוֹן: ^חוּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם
הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף

עֵץ־עֵבֶת וְעֵרְבֵי־נָחַל וּשְׁמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים: ^טוְחַגְתֶּם אֹתוֹ חֹג לַיהוָה
שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֲדָשׁ
הַשְּׁבִיעִי תַחֲנוּ אֹתוֹ: ^{יב}בַּסָּפּוֹת תִּשְׁבּוּ שִׁבְעַת
יָמִים פֶּל־הָאֲזֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל יִשְׁבּוּ בַסָּפּוֹת: ^{יג}לְמַעַן
יִדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסָּפּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: ^{יד}וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶת־מֹעֲדֵי יְהוָה אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ח ע' 82)

וְקִרְאתֶם בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם פֶּל
מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ (כג, כא)
בכל חג יש את המצוה המיוחדת לו, רק בחג השבועות
אין שום מצוה מיוחדת. וטעם הדבר, בכל חג יש בטוי לקשר
מסכים בין הקב"ה ובני ישראל, ואת הקשר הזה מבטאים
במצוה מסוימת. חג השבועות מבטא את עצם הקשר בין
הקב"ה לבני ישראל - בחירתו של הקב"ה בבני ישראל, ואת
עצם הבחירה בבני ישראל אי אפשר לבטא ולצייר זאת בשום
מצוה מיוחדת. לכן בחג השבועות אין מצוה מיוחדת.

שביעי ^אוַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^בצִו
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָקָחוּ אֵלֶיךָ שִׁמְן זֵית זָךְ כֹּתֵת
לְמָאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: ^גמִחוּץ לַפֶּרֶכֶת הָעֹדֶת
בְּאֹהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֹהֶרֶן מַעֲרַב עַד־בֹּקֶר
לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: ^דעַל
הַמִּנְרָה הַמְּהִירָה יַעֲרֹךְ אֶת־הַנֵּרוֹת לִפְנֵי יְהוָה
תָּמִיד: ^הוּלְקַחְתָּ סֹלֶת וְאַפִּיתָ אוֹתָהּ שְׁתִּים
עֶשְׂרֵה חֲלוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרִים יְהִי חֲחִלָּה הָאֶחָת:
וּשְׁמַת אוֹתָם שְׁתִּים מַעֲרֹכֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֹכֶת עַל
הַשְּׁלֹחַן הַמְּהִיר לִפְנֵי יְהוָה: ^ווְנִתַּת עַל־הַמַּעֲרֹכֶת
לְבָנָה זָכָה וְהִיתָה לְלֶחֶם לְאֻפְרָה אֵשֶׁה לַיהוָה:
^זבַּיּוֹם הַשְּׁשִׁית בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁית יַעֲרֹכְנוּ לִפְנֵי יְהוָה
תָּמִיד מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כִּרִּית עוֹלָם: ^חוְהִיתָה
לְאֹהֶרֶן וּלְבָנָיו וְאִכְלָהוּ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ
קֹדְשִׁים הוּא לוֹ מֵאֲשֵׁי יְהוָה חֻקַּת־עוֹלָם: ^טוַיֵּצֵא
בְּנֵי־אֵשֶׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן־אִישׁ מִצְרִי בַתּוֹךְ

וַיַּעֲלֶה, וַיַּתְחַלֵּל, שְׁמֹה דְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֲמֵן לְעֵלָא מִן
כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאֲמִירָן
בְּעֵלְמָא, וְאֲמָרוּ אָמֵן: אֲמֵן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ו ע' 163. ע"פ ביאורי
החומש)

וּסְמַכּוּ כָּל הַשְּׁמַעִים אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁוֹ (כד, יד)
אומרים לו: דַּמָּךְ בְּרֹאשְׁךָ, וְאִין אָנוּ נַעֲנְשִׁים בְּמִיתְתְּךָ,
שְׂאֵתָה גְּרַמְתָּ לָךְ (רש"י)

אחד התנאים ההכרחיים לחיוב מיתה הוא ההתנאה -
אין אדם חביב מיתה אלא אם-כֵּן התרו בו בשעת החטא,
והודיעו לו שאם יעשה כן יהיה חביב מיתה. במקרה המקלל
לא יכולה להיות התנאה, כי בשעת החטא בני ישראל לא
ידעו את ענשו. ואף-על-פי-כן צוה הקב"ה להמית את
המקלל. לכן דוקא דין "סמיכה" נאמר בנוגע למקלל, לומר
"אין אנו נענשים במיתתך, שאתה גרמת לך" - מאחר ומדבר
במקרה שבו לא הייתה התנאה, ואלולא הוצאת השעה
המיוחדת לא היה המקלל חביב מיתה.

מפסיר כא ומכּה בהמָה יִשְׁלַמְנָהּ ומכּה אָדָם יומָת:
כּ בּ מִשְׁפָּט אַחֵר יִהְיֶה לָכֶם בְּגֵר כְּאֹזְרָח יִהְיֶה כִּי
אָנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כּ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיּוֹצִיאוּ אֶת-הַמְּקַלֵּל אֶל-מַחוּזֵן לַמַּחֲנֶה
וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ אָבִן וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ו ע' 166. ע"פ ביאורי
החומש)

הוצא את המקלל . . ורגמו אותו כל העדה (כד, יד)
כל העדה - במעמד כל העדה (רש"י)
מצינו בדברי רש"י, שחטאו של המקלל התחיל בכך
שרצה להקים את אהלו בתוך מחנה ישראל, על-אף שהיה
"בן איש מצרי". לכן היה גם ענשו מדה כנגד מדה: הוא
בקש להקים את אהלו שלא בדין בתוך המחנה, ובכך להפוך
לחלק מ"כל העדה" - ועל כך נענש בסקילה מחוץ למחנה,
ובמעמד "כל העדה".

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנְצְצוּ בַּמַּחֲנֶה בֶּן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ
הַיִּשְׂרָאֵלִי: א וַיִּקָּב בֶּן-הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת-
הַשֵּׁם וַיִּקָּלֵל וַיִּבְיֵאוּ אֹתוֹ אֶל-מֹשֶׁה וְשֵׁם אָמֹו
שְׁלֹמִית בַּת-דִּבְרִי לְמִטַּה-דָּן: ב וַיִּנִּיחֻהוּ בְּמִשְׁמַר
לְפָנָי לָהֶם עַל-פִּי יְהוָה: פ וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ד הוצא אֶת-הַמְּקַלֵּל אֶל-
מַחוּזֵן לַמַּחֲנֶה וּסְמַכּוּ כָּל-הַשְּׁמַעִים אֶת-יְדֵיהֶם
עַל-רֹאשׁוֹ וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ כָּל-הָעֵדָה: כ וְאֶל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יִקָּלֵל אֱלֹהָיו
וְנָשָׂא חֲטָאוֹ: כ וְנָקַב שֵׁם-יְהוָה מוֹת יוֹמָת רָגוּם
וַיִּרְגְּמוּ-בּוֹ כָּל-הָעֵדָה בֶּגֶר כְּאֹזְרָח בְּנִקְבוֹ שֵׁם
יוֹמָת: ח וְאִישׁ כִּי יִכֶּה כָּל-נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת יוֹמָת:
י ומכּה נֶפֶשׁ-בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָהּ נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ:
י וְאִישׁ כִּי־יִתֵּן מוֹם בַּעֲמִיתוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן
יַעֲשֶׂה לוֹ: כ שֹׁכֵר תַּחַת שֹׁכֵר עֵין תַּחַת עֵין שֵׁן
תַּחַת שֵׁן כַּאֲשֶׁר יִתֵּן מוֹם בְּאָדָם כֵּן יִגְתֵּן בּוֹ:
כא ומכּה בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָהּ ומכּה אָדָם יומָת:
ככ מִשְׁפָּט אַחֵר יִהְיֶה לָכֶם בְּגֵר כְּאֹזְרָח יִהְיֶה כִּי
אָנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיּוֹצִיאוּ אֶת-הַמְּקַלֵּל אֶל-מַחוּזֵן לַמַּחֲנֶה
וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ אָבִן וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: פפפ

קכ"ד פסוקים, עזריאל סימן.

חצי קריש

וַתַּגְדֵּל וַתְּקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. אֲמֵן בְּעֵלְמָא דִּי בְּרָא כְּרֻעֹתָהּ
וַיְמַלִּיד מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ.
אֲמֵן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֵנְלָא
וּבְזִמְן קָרִיב וְאֲמָרוּ אָמֵן: אֲמֵן יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְכַרְדֵּי לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי
עָלְמֵיא. יתברך: יהא שְׁמֹה רַבָּא מְכַרְדֵּי לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיא.
יתברך, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיְתַרְוֶם, וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר,

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲיָנִים הָיָה לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְהַמְכִּיחַ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נִתְיבֻתֶיהָ שְׁלֹום. אַרְךְ יָמִים בַּיּוֹמָהּ, בְּשִׂמְחָה עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבַנְּבִיאִי הָאֵמֶת וְצִדִּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

טו וְהַכְהִנִּים הַלְוִיִּם, וְהַכְהִנִּים שֶׁהֵם מְשַׁבֵּט לְוִי. בְּנֵי צִדּוֹק, צִדּוֹק הָיָה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הָרִאשׁוֹן שֶׁשָּׁמַשׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שִׁבְנָה שְׁלֹמֹה, לָכֵן נִקְרָא עַל שְׁמוֹ. אֲשֶׁר שָׁמְרוּ וְגו', בַּפְּסוּקִים שֶׁלִּפְנֵי זֶה אָמַר הַנְּבִיא שְׂאוֹתֶם כֹּהֲנִים שֶׁהִקְרִיבוּ לַעֲבוֹדָה זֶרָה לֹא יִגְשׁוּ לַעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, לְפִיכָךְ אָמַר שְׂאוֹתֶם שְׁלֹא תַעֲזוּ יָשׁוּבוּ לְסֵדֶר עֲבוֹדָתָם. (טו) אֵל שְׁלַחְנִי לְשִׁרְתִּנִּי, הוּא סִדּוֹר לָחֵם הַפָּנִים שֶׁעַל הַשְּׁלַחֵן בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. (יז) כְּבֹאֵם אֵל שְׁעָרֵי הַחֲצַר הַפְּנִימִית, בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, כְּשִׁיבֹאוּ הַכֹּהֲנִים הַגָּדוֹלִים אֵל שְׁעָרֵי

עטרת מרים

טו וְהַכְהִנִּים הַלְוִיִּם בְּנֵי צִדּוֹק הַכֹּהֵן שֶׁשָּׁמַשׁ בְּיוֹם שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי וְלֹא זָז מִעֲבוֹדַת הַמִּקְדָּשׁ וְלֹא עָבְדוּ עֲבוֹדָה זֶרָה בַּתְּעוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעַלִּי הָמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשִׁרְתִּנִּי וְעַמְדוּ לִפְנֵי כָּל עֲנִי הַכְּהוֹנָה לְהַקְרִיב לִי חֶלֶב וְדָם נָאִם אֲדֹנֵי יְהוָה: טז וְגַם הָמָּה יָבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי וְהָמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי־שְׁלַחְנִי לְשִׁרְתִּנִּי וְהוּ סִדּוֹר לָחֵם הַפָּנִים וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶתִי כָּל דָּבָר הַעֲבוֹדָה: יז וְהָיָה כְּבֹאֵם הַכֹּהֲנִים הַגָּדוֹלִים בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים אֶל־שְׁעָרֵי הַחֲצַר הַפְּנִימִית הוּא הַחֵיטָל הַנִּקְרָא חֲצַר לְעֹמֶת קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים, בְּגִרְי פְּשָׁתִים יִלְבָּשׁוּ הֵם בְּגִרְי תְּלָבָן שֶׁכֵּן גָּדוֹל מְשַׁמֵּשׁ בָּהֶן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים

הפטרה לפרשת אמור לקריאה בציבור

ולשמו"ת ביחזקאל פרק מד

מִדַּ טו וְהַכְהִנִּים הַלְוִיִּם בְּנֵי צִדּוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי בַּתְּעוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעַלִּי הָמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשִׁרְתִּנִּי וְעַמְדוּ לִפְנֵי לְהַקְרִיב לִי חֶלֶב וְדָם נָאִם אֲדֹנֵי יְהוָה: טז הָמָּה יָבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי וְהָמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי־שְׁלַחְנִי לְשִׁרְתִּנִּי וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶתִי: יז וְהָיָה כְּבֹאֵם אֶל־שְׁעָרֵי הַחֲצַר הַפְּנִימִית בְּגִרְי פְּשָׁתִים יִלְבָּשׁוּ וְלֹא־

החצר הפנימית, כלומר, שערי ההיכל, ולעומת קדש הקדשים נקרא כאן "החצר הפנימית". בגדי פשתים ולבשו, הם בגדי הלכן שבהן גדול לובש בשעת העבודות שעושה בפנים. ולא יעלה עליהם צמר, המעיל והאכנט, שהיה בהם צמר, לא

ילבשם הכהן הגדול ביום הכפורים בעבודת פנים. וביתה, ולפנים מן השערים האלו, דהינו בהיכל ובקדש הקדשים. יח פארי פשתים, מנגיעות עשויות מפשתן. ונקראו "פארי" על שם הכתוב "ומנגיעות תעשה להם לכבוד ולתפארת" (שמות כח, מ), ונאמר "פארי המנגיעות" (שמות לט, כח).

לא יחגרו ביזע, לא יחגרו את האכנט במקום שמזיעים. לא למטה ממתניהם ולא למעלה מאצליהם, אלא כנגד אצילי ידיהם (כנגד המרפק). יט) אל החצר החיצונה אל העם, כשיצאו אל עזרת ישראל ששם מקום עמידת העם. יפשוטו את בגדיהם וגו', כמו שכתוב בתורה "ופשוט את בגדי הכהן אשר לבש בבואו אל הקדש והניחם שם" (ויקרא טו, כג). ולבשו בגדים אחרים, ולבשו בגדי חל. ולא יקדשו את העם בבגדיהם, כדי שלא יתערבו עם העם בבגדי הכהנה הקדושים ויקבלו טמאה מנגיעה בבגדי העם. שאין בגדי חל טהורים אצל בגדי הקדש. כ) וראשם לא יגלחו, שלא יגלחו להעביר את כל השער.

ופרע לא ישלחו, שלא ירבו לגדל שער, (יותר משלשים יום). כסום יכסמו את ראשיהם, כמו הכסמת שפדורה בשבלת, ראשו של זה בצד עקרו של זה, (זה מדבר בכהנים גדולים).

כא) כל כהן, בין כהן גדול בין כהן הדיוט. כב) ואלמנה וגו', כהנים גדולים אסורים גם באלמנה, ונושאים רק בתולות. והאלמנה אשר תהיה אלמנה, אלמנה שתהיה רק אלמנה, אבל לא שתהיה חלוצה שמת בעלה בלא בנים וחלוצה נעל של אחי המת. ואף שאסור זה הוא מדרבנן, רמזה יחזקאל, שאסורה גם לכהן הדיוט. מבין יקחו, מקצת כהנים מתרים באלמנה, דהינו כהן הדיוט. כג) ואת עמי יורו, הכהנים ילמדו את העם, להבדיל בין קדש לחל וגו'. כד) במשפטו ישפטוהו, הם ישפטו לפי משפט התורה, ולא לפי אמדן דעתם. ואת תודותי וגו', התורות והחקים בדבר הקרבנות של

יעלה עליהם צמר בשרתם בשערי

החצר הפנימית וביתה: יח פארי

פשתים יהיו על-ראשם ומכנסי

פשתים יהיו עלמתניהם לא יחגרו

ביזע: יט ובצאתם אל-החצר החיצונה

אל-החצר החיצונה אל-העם יפשוטו

את-בגדיהם אשר-המה משרתם כם

והניחו אותם בלשכת הקדש ולבשו

בגדים אחרים ולא-יקדשו את-העם

בבגדיהם: כ וראשם לא יגלחו ופרע

לא ישלחו כסום יכסמו את-ראשיהם:

כא ויין לא-ישתו כל-כהן בבואם אל-

החצר הפנימית: כב ואלמנה וגרושה

לא-יקחו להם לנשים כי אם-בתולת

מזרע בית ישראל והאלמנה אשר-

תהיה אלמנה מכהן יקחו: כג ואת-עמי

יורו בין קדש לחל ובין-טמא לטהור

יודיעם: כד ועל-ריב המה יעמדו

למשפט במשפטי ישפטהו ואת-

לעבודת פנים ולא-יעלה עליהם צמר כי בפנים לא יעשו עבודה בשמנה כגדים שיש בהן צמר בשרתם בשערי החצר הפנימית וביתה ובפנים בחלל הבית בין בהיכל בבית קדש הקדשים: יח פארי מנגיעות פשתים יהיו על-ראשם ומכנסי פשתים יהיו עלמתניהם לא יחגרו ביזע במקום שמזיעין: יט ובצאתם

הכהנים, מהעזרה שלהם אל-החצר החיצונה לא לעזרת נשים, כי אם אל-החצר החיצונה אל-העם וזו עזרת אנשים, יפשוטו את בגדיהם כגדי כהנה אשר-המה משרתם כם והניחו אותם בלשכת הקדש העומדים בתחתית החר ומפעל ולבשו הכהנים בגדים אחרים כגדי חל ולא-יקדשו את העם את בגדיהם בבגדיהם של הכהנים, כחשכם אם יגיעו בהן בני העם כאלו הם קדושים כמו הכהנים: כ וראשם שער ראשם לא יגלחו להעביר את כל השער ופרע לא ישלחו גידול שער לא ירבו כסום יכסמו את-ראשיהם וישו את הנלות ולא יגלחו מכל וכל ולא ישלחו פרע: כא ויין לא-ישתו כל-כהן בין כהן גדול בין כהן הדיוט, בבואם אל-החצר הפנימית הוא ההיכל: כב ואלמנה וגרושה לא-יקחו להם הכהנים הגדולים לנשים כי אם-בתולת מזרע בית ישראל והאלמנה אשר-תהיה אלמנה מכהן וזו בת כהן, וגם בעלה הראשון היה כהן או יקחו: כג ואת עמי יורו ולמדו הכהנים להבדיל בין קדש לחל ובין-טמא לטהור יודיעם: כד ועל-ריב המה יעמדו למשפט במשפטי ישפטהו כי הכהנים יהיו בסנהדרין

לדון דיני ממונות ונפשות במשפטי התורה ואת-תורתו ואת-חקלי התהנים בכל-מועדי ה' בדבר הקרבנות ישמרו הם לעשותם ואת-שבתותי

גדולים). כא) כל כהן, בין כהן גדול בין כהן הדיוט. כב) ואלמנה וגו', כהנים גדולים אסורים גם באלמנה, ונושאים רק בתולות. והאלמנה אשר תהיה אלמנה, אלמנה שתהיה רק אלמנה, אבל לא שתהיה חלוצה שמת בעלה בלא בנים וחלוצה נעל של אחי המת. ואף שאסור זה הוא מדרבנן, רמזה יחזקאל, שאסורה גם לכהן הדיוט. מבין יקחו, מקצת כהנים מתרים באלמנה, דהינו כהן הדיוט. כג) ואת עמי יורו, הכהנים ילמדו את העם, להבדיל בין קדש לחל וגו'. כד) במשפטו ישפטוהו, הם ישפטו לפי משפט התורה, ולא לפי אמדן דעתם. ואת תודותי וגו', התורות והחקים בדבר הקרבנות של

עטרת מרים

שי למורא

יִקְדָּשׁוּ בְּדָבָר הַקְּרִבּוֹת הַבָּאִים חֹבֶל לַיּוֹם: כֹּה וְאַל־מֵת אָדָם לֹא יָבֹא לְמִמָּוָה אֶת עַצְמוֹ כִּי אִם־לְאֵב וְלֶאֱם וּלְבָן וּלְבַת לְאִחַ וּלְאֶחָת אֲשֶׁר־לֹא־הִיְתָה לְאִישׁ וְיִטְמָאוּ: כֹּה וְאַחֲרֵי טַהֲרָתוֹ אַחֵר פָּרִישְׁתּוּ מִן הַמֵּת שְׂבַעַת יָמִים יִסְפְּרוּ־לוֹ אֲחָיו הַכֹּהֲנִים וְיִזְהָרוּ מִמֶּנּוּ שְׂבַעַת יָמִים:

הַמִּזְבֵּחַ וְהַשְּׁבָחוֹת. (כו) וְאַחֲרֵי טַהֲרָתוֹ, אַחֲרֵי שִׁיפָּרֶשׁ מִן הַמֵּת. (כז) וּבְיוֹם בּוֹאֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ, כָּל כֹּהֵן שֶׁבָּא תִּחְלָה אֶל הַקֹּדֶשׁ לְהַתְחַנֵּךְ לַעֲבוּדָה. וְקָרִיב חַטָּאתוֹ, זוֹ עֲשִׂירִית הָאִיפָה שֶׁצִּירִיד לְהַקְרִיב, כִּמּוֹ שֶׁכָּתוּב "זֶה קָרְבַּן אֶהְיֶה וּבְנֵי אֲשֶׁר

כֹּה וּבְיוֹם בּוֹאֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ בְּתַחֲלָת בֵּיאַת הַכֹּהֵן לְהַתְחַנֵּךְ לַעֲבוּדָה אֶל־הַחֲצֵר הַפְּנִימִית הִיא עֹזֶרֶת הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר שָׁם הַמִּזְבֵּחַ לְשֶׁרֶת בְּקֹדֶשׁ יִקְרִיב חַטָּאתוֹ עֲשִׂירִית הָאִיפָה שֶׁהִיוּ הַכֹּהֲנִים מְקַרְבִּים בְּיוֹם הַחֲנוּךְ שְׁלָחַם נֶאֱמַר אֲדֹנֵי יְהוָה: כֹּה וְהִיְתָה לָהֶם הַכֹּהֲנָה לְנַחֲלָה אֲנִי נִחְלָתָם מוֹתֵר קָרְבָּנִי יִהְיֶה נִחְלָתָם, וְאַחֲזָה חֶלֶק וְנַחֲלָה לֹא־תִתְּנוּ לָהֶם בְּיִשְׂרָאֵל כִּי אֲנִי אֲחֻזָּתָם: כֹּס שְׁנֵי הַמִּנְחָה וְהַחַטָּאת וְהָאֶשֶׁם הַמָּה וְאֶכְלוּם וְכָל־חֶרֶם כָּל הַקֹּדֶשׁוֹת בְּיִשְׂרָאֵל לָהֶם יִהְיֶה: ל וְרֹאשִׁית כָּל רֹאשִׁית הַזֶּה וּמִתְּנוֹת וְתְרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂה "בְּכֹרֵי כָל בְּכוֹרִים וְכָל־תְּרוּמַת כָּל הַתְּרוּמוֹת כּוֹלֵן בֵּין דָּגָן בֵּין תִּירֹשׁ וְיִצְהָר מִכָּל תְּרוּמַתִּיכֶם מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁאִתָּם תִּכְבֹּס לְהַפְרִישׁ מֵהֶם תְּרוּמָה לַכֹּהֲנִים יִהְיֶה וְרֹאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם חֶלֶק תִּתְּנוּ לַכֹּהֵן לְהַנִּיחַ בְּרֶכֶה אֶל־בֵּיתְךָ: לֹא לִפִּי שֶׁהִתְרָה לָהֶם מִלֶּקֶת חַטָּאת הָעוֹף שֶׁהִיא נִבְלָה וּמִרְפָּה, לָכֵן אֲנִי מוֹחִיר כִּי כָל־נִבְלָה וּמִרְפָּה מִן־הָעוֹף וּמִן־הַבְּהֵמָה לֹא יֵאָכְלוּ הַכֹּהֲנִים:

תּוֹרָתִי וְאֶת־חֻקֹּתִי בְּכָל־מוֹעֲדֵי יִשְׁמְרוּ

וְאֶת־שְׁבָתוֹתֵי יִקְדָּשׁוּ: כֹּה וְאַל־מֵת

אָדָם לֹא יָבֹא לְטִמְאַה כִּי אִם־לְאֵב

וְלֶאֱם וּלְבָן וּלְבַת לְאִחַ וּלְאֶחָת אֲשֶׁר־

לֹא־הִיְתָה לְאִישׁ וְיִטְמָאוּ: כֹּה וְאַחֲרֵי

טַהֲרָתוֹ שְׂבַעַת יָמִים יִסְפְּרוּ־לוֹ:

כֹּה וּבְיוֹם בּוֹאֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ אֶל־הַחֲצֵר

הַפְּנִימִית לְשֶׁרֶת בְּקֹדֶשׁ יִקְרִיב חַטָּאתוֹ

נֶאֱמַר אֲדֹנֵי יְהוָה: כֹּה וְהִיְתָה לָהֶם

לְנַחֲלָה אֲנִי נִחְלָתָם וְאַחֲזָה לֹא־תִתְּנוּ

לָהֶם בְּיִשְׂרָאֵל אֲנִי אֲחֻזָּתָם: כֹּס הַמִּנְחָה

וְהַחַטָּאת וְהָאֶשֶׁם הַמָּה וְאֶכְלוּם וְכָל־

חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָהֶם יִהְיֶה: ל וְרֹאשִׁית

כָּל־בְּכוֹרֵי כָל וְכָל־תְּרוּמַת כָּל מִכָּל

תְּרוּמַתִּיכֶם לַכֹּהֲנִים יִהְיֶה וְרֹאשִׁית

עֲרִיסוֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַכֹּהֵן לְהַנִּיחַ בְּרֶכֶה

אֶל־בֵּיתְךָ: לֹא כָל־נִבְלָה וּמִרְפָּה מִן־הָעוֹף וּמִן־הַבְּהֵמָה לֹא

יֵאָכְלוּ הַכֹּהֲנִים:

יִקְרִיבוּ לַה' בְּיוֹם הַמִּשְׁחָ אוֹתוֹ, עֲשִׂירִית הָאִיפָה סֵלֶת מִנְחָה תָּמִיד, מִחֲצִיתָהּ בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב" (ויקרא ויג). כֹּחַ) וְהִיְתָה לָהֶם לְנַחֲלָה, הַכֹּהֲנָה תִּהְיֶה לָהֶם לְנַחֲלָה. אֲנִי נִחְלָתָם, כְּלוּמָר, מוֹתֵר הַקְּרִבּוֹת יִהְיֶה נִחְלָתָם. כֹּס) הַמִּנְחָה וּגּו', כְּלוּמָר, שְׁנֵי הַמִּנְחָה וְכו'. וְכָל חֶרֶם, וְכָל הַקֹּדֶשׁוֹת שֶׁמִּזְבֵּחַ לַכֹּהֲנִים. (ל) כָּל בְּכוֹרֵי כָל, אֵלּוּ הַבְּכוֹרִים. וְכָל תְּרוּמַת כָּל וּגּו', וְכָל תְּרוּמָה מִכָּל מִין שֶׁחֵב בְּתְרוּמָה. וְרֹאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם, חֶלֶק רֹאשׁוֹן מַעֲשֵׂה (מִבְּצֵק), לִפְנֵי שֶׁתֵּאָכְלוּ מִמֶּנּוּ, תִּפְרִישׁוּ חֶלֶק לַכֹּהֵן. לְהַנִּיחַ בְּרֶכֶה אֶל בֵּיתְךָ, כָּל זֶה יִהְיֶה לְהַשְׁרֹת בְּרֶכֶה בְּבֵיתְךָ, וְלֹא יִחַסֵּר לָךְ, אֲלֹא עוֹד יוֹסִיף. (לא) לֹא יֵאָכְלוּ הַכֹּהֲנִים, לִפִּי שֶׁהִתְרָה לָהֶם מִלֶּקֶת חַטָּאת הָעוֹף, שֶׁהִיא נִבְלָה וּמִרְפָּה, הַצֵּרֶךְ לְהוֹחִירָם עַל שֶׁאֵר נִבְלָה וּמִרְפָּה.

אֶל־בֵּיתְךָ: לֹא כָל־נִבְלָה וּמִרְפָּה מִן־הָעוֹף וּמִן־הַבְּהֵמָה לֹא יֵאָכְלוּ הַכֹּהֲנִים:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבָּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵינוּ הַנְּבִיאַ עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כְּסֹאז לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד
אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשֶׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְפֹּה נִרְוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וּלְמִנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרֶךְ שְׁמֶךָ בְּכִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

תחילת זמן קידוש לבנה: מוצאי שבת קודש, ו' אייר

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שבת קודש עמ' א

28 דוחה הגמרא: אָמַר רַבָּא, שְׁאֵינִי הָתֵם בְּבִרְיָתָא, שְׁבַה אִמְר רַבִּי נֶתָן
29 שֶׁהִבֵּעַל נֶאֱמַן לְחוֹזֵר בּוֹ וּלְאוֹסְרָהּ, כִּינֵן דְּבִשְׁעַת מִיתָה קָא הֲדַר בֵּיה
30 – חוֹזֵר בּוֹ וְאוֹסְרָהּ, אִימָא קוֹשְׁטָא קְאָמֶר – יֵשׁ סְבָרָא שְׁאוֹמֵר אִמְתָּה,
31 כְּדִי שְׁלֹא יִסְמְכוּ עַל דְּבִרְיוֹ הָרַאשׁוֹנִים לְהַתִּירָהּ, שְׁלֹא יִהְיֶה הָעוֹן
32 בּוֹ, אֲבָל בְּמִשְׁנָה שְׁלֹא הִתִּירָהּ בְּתַחֲלִילָה, אִף רַבִּי נֶתָן מוֹדָה שְׁאֵינוּ
33 נֶאֱמַן כַּעַת לְאוֹסְרָהּ, שְׁהִירֵי אֵינוּ אוֹמֵר כֵּן כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה הָעוֹן בּוֹ,
34 אֲלֹא לְצַעֲרָה.
35 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אָמַר לִיה אֲבִי לְרַבָּא, וְלֹאֵו כָּל דְּכֵן הוּא – וְכִי אִין
36 זֶה 'כֹּל שֹׁכֵן', שְׁאֵם בְּבִרְיָתָא הִבֵּעַל נֶאֱמַן לְאוֹסְרָהּ, וְדֹאֵי שֹׁכֵךְ הוּא
37 בְּמִשְׁנָה, שְׁהִירֵי הַשְּׁתָּא יֵשׁ לְדוֹן וְכָה הָתֵם – בְּבִרְיָתָא, דְּהִבֵּעַל פִּטְר
38 אֶת אִשְׁתּוֹ מִיָּבוֹם, וְעֵתָה קָא מְרַע לִיה לְדְבוּרִיָּה – מִקְלָקֵל אֶת דִּיבּוּרוֹ
39 הָרַאשׁוֹן שְׁאִמֵּר בְּקִדּוּשׁוֹ, וּמַחֲיִיב אֶת אִשְׁתּוֹ בִּיָּבוֹם, וְאַחֲרָיָהּ
40 קוֹשְׁטָא קְאָמֶר – שְׁמִסְתַּבֵּר שְׁדִּבְרֵיו הָאֲחֵרוֹנִים אִמְתָּה, וְנִאֲסַרְתָּ עַל
41 פִּיו, אִם כֵּן בְּמִתְנִיתִין, דְּלֹא קָא מְרַע לִיה לְדְבוּרִיָּה – שְׁאִין הִבֵּעַל
42 מִקְלָקֵל דִּיבּוּרוֹ, שְׁהִירֵי מַעוֹלָם לֹא פִטְרָה מִיָּבוֹם, וְעֵתָה מַחֲיִיבָה
43 בְּדִבְרֵיו בִּיָּבוֹם, הָאֵם לֹא כָּל שֹׁכֵן שֵׁשׁ לְסִמוּךְ עַל דְּבִרְיוֹ וּלְאוֹסְרָהּ.
44 מִבְּאָר אֲבִי אֶת מִשְׁנֵיתֵינוּ כְּרַבִּי נֶתָן וּבִאֲפֻן אַחֵר: אֲלֹא אָמַר אֲבִי,
45 מִתְנִיתִין – עוֹסְקָת בְּאֲפֻן דְּבִשְׁעַת מִיתָה לֹא מוֹחֲזֵק לֵן בְּאַחֵי וְלֹא
46 מוֹחֲזֵק לֵן בְּכֵנִי – לֹא יִדְעֵה שֵׁשׁ לוֹ אַחִים אוֹ בָנִים, וְלִכֵּן הָאִשָּׁה
47 בַּחוּזָקָה שְׁאִינָה צְרִיכָה יָבוֹם, דְּאִמְרֵינוּ, כִּינֵן דְּלֹא מוֹחֲזֵק לֵן בַּעֲלָהּ
48 בְּשַׁעַת מִיתָה בְּכֵנִי, וְלֹא בְּאַחֵי, וְאִם כֵּן אִשָּׁה זֹז הִיא בַּחוּזָקָה אִינָה
49 זְקוּקָה לִיָּבוֹם, וְלִכֵּן אִם אָמַר 'יֵשׁ לִי בָנִים', וּמִשְׁאִירָהּ בַּחוּזָקָה
50 שְׁאִינָה זְקוּקָה לִיָּבוֹם, נֶאֱמַן וּמוֹתֶרָה. אֲבָל אִם אָמַר 'יֵשׁ לִי אַחִים',
51 וְאִין לִי בָנִים וּרְרִצָה לְהוֹצִיאָהּ מַחוּזָקָה לְחוּזָקָה אִיסוּר וְלִזְקָקָה
52 לִיָּבוֹם, אִינֵן נֶאֱמַן, כִּינֵן שְׁלֹאֵו כָּל בְּמִינָה – אִין לוֹ נֶאֱמַנוֹת לִזְמַר
53 דְּבַר דְּאָסֵר לָהּ אֲפֻלִּי עֲלֵמָא וְאִינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ מַחוּזָקָה
54 שְׁהוּזָקָה, וְנִשְׁאֲרָת בַּחוּזָקָה הִיתֵר הָרַאשׁוֹן.
55 מִמְּשִׁיךְ אֲבִי לְבֹאֵר, אֲבָל הַכְּרִיָּיתָא שְׁנַחֲלֵקוּ רַבִּי וּרְבִי נֶתָן בְּנֶאֱמַנוֹת
56 בַּעַל שְׁבִקִּדּוּשִׁין פִּטְר אֶת אִשְׁתּוֹ מִיָּבוֹם, וּבְשַׁעַת מִיתָה חֲיִיבָה
57 בִּיָּבוֹם, וְאִמֵּר רַבִּי נֶתָן שֶׁהִבֵּעַל נֶאֱמַן לְאוֹסֵר, עוֹסְקָת בְּאֲפֻן

1 בְּנִישׁוּאִין – שְׁהָאֵב אוֹמֵר שְׁבַתוֹ הַקְּטָנָה אוֹ הַנַּעֲרָה נִישׂאָה או
2 הַתְּגֵרָשָׁה, בּוֹזֵה הִימְנִיָּה רַחֲמֵנָא לְאָב – כְּמִבּוּאֵר בְּדִבְרֵי רַב הוֹנָא,
3 וּבִסְפֵּיָא בְּגִדּוּלָה וְאִין בִּידוֹ לְקֹדֶשָׁה לֹא הֶאֱמִינֵנוּ הַתּוֹרָה, אֲבָל
4 בְּשִׁבּוּיָהּ – לִזְמַר שְׁנִשְׁבַּתָּה וּפְסוּלָה לְכַהֲנָה, לֹא הִימְנִיָּה – הַתּוֹרָה
5 לֹאֵב, וְלִכֵּן אִין הָאֵב נֶאֱמַן שְׁנִשְׁבַּתָּה, בֵּין בְּגִדּוּלָה וּבֵין בְּקִטְנָה: מִי
6 שְׁמַת לִלָּא בָנִים וִישׁ לוֹ אִחָה, אִשְׁתּוֹ זְקוּקָה לְהִנְשֵׂא לְאַחֵי הַמֵּת, וְהוּא
7 יָבוֹם, אוֹ שִׁיחּוּץ לָהּ וְאִזּוּ מוֹתֶרָת לְהִנְשֵׂא לְאַחֵר:

משנה

8 מִי שְׁאָמַר בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ, 'יֵשׁ לִי בָנִים' וְאִין אִשְׁתִּי תַצְטַרֵּךְ יָבוֹם אַחֵר
9 מוֹתִי, נֶאֱמַן. אִךְ אִם הוֹחֲזֵק שְׁאִין לוֹ אַחִים וְאִשְׁתּוֹ פִּטְרָה מִיָּבוֹם,
10 וְאִמֵּר 'יֵשׁ לִי אַחִים' וְאִשְׁתִּי תַצְטַרֵּךְ לְהַתִּיבָם, אִינֵן נֶאֱמַן וְהָאִשָּׁה
12 מוֹתֶרָת לְהִנְשֵׂא אַחֵר מִיתָתוֹ, וְאִינָה צְרִיכָה יָבוֹם:

גמרא

13 מוֹכִיחָה הַגְּמָרָא, אֲלֵמָא אִדְם נֶאֱמַן לְהַתִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ, וְלִכֵּן כְּשִׁאוֹמֵר
14 שֵׁשׁ לוֹ בָנִים נֶאֱמַן, וְאִין נֶאֱמַן לְאִסוּר אִשְׁתּוֹ, וְלִכֵּן כְּשִׁאוֹמֵר יֵשׁ לִי
15 אַחִים אִינוּ נֶאֱמַן לְחִיבֵי אֶת אִשְׁתּוֹ יָבוֹם.
16 מִבְּרִירָת הַגְּמָרָא: נִימָא מִתְנִיתִין דְּלֹא כְּרַבִּי נֶתָן, דְּתִנְיָא בְּבִרְיָתָא, אִם
17 בְּשַׁעַת קִידּוּשִׁין אָמַר הִבֵּעַל שֵׁשׁ לוֹ בָנִים מֵאִשָּׁה אַחֲרָת, וְלֹא תַצְטַרֵּךְ
18 לְהַתִּיבָם כְּשִׁמּוֹת, וּבְשַׁעַת מִיתָה אָמַר שְׁאִין לוֹ בָנִים, וְאִשְׁתּוֹ
19 תּוֹדֵק לִיָּבוֹם, אוֹ שְׁבִשְׁעַת קִידּוּשִׁין אָמַר הִבֵּעַל שְׁאִין לוֹ אַחִים וְאִם
20 אַחִים, וְאִשְׁתּוֹ חֲיִיבָת בִּיָּבוֹם, הִבֵּעַל נֶאֱמַן בְּמָה שְׁאִמֵּר בְּשַׁעַת
21 הַנִּישׁוּאִין לְהַתִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ, וְאִין נֶאֱמַן לְאִסוּר אוֹתָהּ בְּמָה שְׁאִמֵּר
22 בְּשַׁעַת מִיתָה, דְּכִרִי רַבִּי. רַבִּי נֶתָן אוֹמֵר, שֶׁהִבֵּעַל אֶת נֶאֱמַן לְאִסוּר
23 אֶת אִשְׁתּוֹ מִלְּהִנְשֵׂא כְּשִׁאִמֵּר בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ שְׁאִין לוֹ בָנִים אוֹ שֵׁשׁ
24 לוֹ אַחִים, וְלִכְאֲרָה אִין מִשְׁנֵיתֵינוּ כְּרַבִּי נֶתָן, שְׁהִירֵי מִבּוּאֵר בַּהּ שְׁאִין
25 הִבֵּעַל נֶאֱמַן לְאִסוּר אֶת אִשְׁתּוֹ.

רכב לוח זמנים לשבת פרשת אמור באה"ק (קדושים בחו"ל) בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה	סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
		מג"א		אדמוה"ז									
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	05:46	05:50	08:34	08:31	09:12	09:09	10:22	10:20	19:25	19:29	19:53	19:58	20:09
חיפה (ק)	05:42	05:46	08:31	08:28	09:09	09:07	10:20	10:18	19:30	19:35	19:56	20:00	20:12
ירושלים (ק)	05:43	05:47	08:31	08:28	09:10	09:07	10:20	10:18	19:29	19:34	19:53	19:57	20:09
תל אביב (ק)	05:44	05:49	08:33	08:30	09:11	09:09	10:21	10:20	19:27	19:32	19:55	20:00	20:11
אוסטריה, וינה (ק)	05:16	05:24	08:09	08:02	09:06	09:02	10:22	10:20	20:18	20:27	20:57	21:06	20:07
אוסטרליה, מלבורן (ח)	07:13	07:07	09:02	09:04	09:40	09:42	10:33	10:35	17:27	17:21	17:55	17:50	17:04
אוקראינה, אודסה (ק)	05:24	05:32	08:17	08:11	09:11	09:07	10:27	10:24	20:16	20:23	20:53	21:01	20:04
אוקראינה, דונייצק (ק)	04:51	04:59	07:44	07:37	08:41	08:36	09:57	09:54	19:52	20:00	20:31	20:40	19:41
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	05:01	05:09	07:53	07:46	08:51	08:47	10:07	10:05	20:04	20:13	20:44	20:53	19:53
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	05:20	05:29	08:11	08:03	09:13	09:09	10:31	10:28	20:36	20:45	21:17	21:27	20:25
אוקראינה, קייב (ק)	05:11	05:21	08:03	07:54	09:06	09:01	10:23	10:20	20:29	20:38	21:11	21:21	20:19
איטליה, מילאנו (ק)	05:54	06:01	08:47	08:41	09:39	09:35	10:54	10:51	20:42	20:49	21:15	21:23	20:30
אקוודור, קיטו (ח)	06:07	06:07	08:37	08:37	09:07	09:07	10:09	10:09	18:14	18:14	18:37	18:37	17:56
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	07:35	07:40	09:34	09:36	10:11	10:13	11:05	11:07	18:06	18:01	18:33	18:28	17:44
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	08:40	08:46	10:29	10:31	11:09	11:12	12:01	12:03	18:43	18:37	19:14	19:08	18:20
ארה"ב, בולטימור (ק)	05:53	05:59	08:45	08:41	09:29	09:26	10:42	10:40	20:07	20:13	20:39	20:45	19:54
ארה"ב, ברוקלין (ק)	05:39	05:46	08:32	08:27	09:17	09:14	10:30	10:28	19:59	20:05	20:32	20:39	19:46
ארה"ב, גריס סיטי (ק)	05:40	05:46	08:32	08:27	09:17	09:14	10:31	10:28	20:00	20:06	20:33	20:39	19:47
ארה"ב, דטרויט (ק)	06:11	06:18	09:04	08:59	09:51	09:48	11:05	11:03	20:40	20:46	21:14	21:21	20:27
ארה"ב, האוסטון (ק)	06:29	06:33	09:16	09:14	09:53	09:51	11:03	11:01	20:04	20:08	20:31	20:35	19:50
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	05:51	05:56	08:41	08:38	09:20	09:18	10:31	10:29	19:41	19:46	20:10	20:15	19:27
ארה"ב, מיאמי (ק)	06:35	06:39	09:21	09:19	09:56	09:54	11:05	11:03	19:56	20:00	20:22	20:26	19:41
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	05:34	05:40	08:26	08:21	09:12	09:09	10:26	10:23	19:57	20:03	20:30	20:37	19:44
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	06:04	06:10	08:56	08:52	09:41	09:38	10:55	10:52	20:23	20:29	20:56	21:02	20:10
ארה"ב, שיקגו (ק)	05:31	05:37	08:23	08:19	09:10	09:07	10:24	10:22	19:57	20:03	20:31	20:38	19:44
בוליביה, לה-פס (ח)	06:48	06:46	09:05	09:05	09:36	09:37	10:35	10:35	18:11	18:09	18:35	18:34	17:52
בלגיה, אנטוורפן (ק)	05:53	06:02	08:43	08:34	09:49	09:44	11:07	11:04	21:16	21:26	21:59	22:10	21:06
בלגיה, בריסל (ק)	05:54	06:04	08:45	08:36	09:50	09:45	11:08	11:04	21:15	21:24	21:57	22:08	21:05
ברזיל, סאן פאולו (ח)	06:33	06:30	08:42	08:43	09:15	09:16	10:12	10:13	17:40	17:37	18:01	17:58	17:20
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	06:20	06:17	08:30	08:31	09:02	09:04	10:00	10:01	17:25	17:22	17:50	17:47	17:04
בריטניה, לונדון (ק)	05:10	05:19	08:00	07:50	09:06	09:01	10:25	10:21	20:37	20:47	21:18	21:29	20:30
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	05:10	05:20	07:56	07:43	09:11	09:06	10:31	10:27	20:52	21:02	21:38	21:50	20:45
גרמניה, ברלין (ק)	05:12	05:22	08:00	07:49	09:11	09:05	10:30	10:26	20:47	20:57	21:30	21:41	20:37
גרמניה, פרנקפורט (ק)	05:40	05:49	08:32	08:23	09:34	09:29	10:51	10:48	20:56	21:04	21:37	21:47	20:45
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	06:38	06:35	08:44	08:45	09:17	09:19	10:14	10:15	17:39	17:36	17:58	17:55	17:18
הודו, מומבאי (ח)	06:04	06:07	08:46	08:45	09:19	09:18	10:26	10:25	19:03	19:06	19:28	19:31	18:47
הודו, פונה (ח)	06:01	06:04	08:43	08:41	09:15	09:14	10:22	10:21	18:59	19:01	19:23	19:26	18:43
הונגריה, בודפשט (ק)	05:08	05:16	08:00	07:54	08:56	08:52	10:12	10:09	20:05	20:13	20:43	20:52	19:54
טורקיה, איסטנבול (ק)	05:43	05:50	08:36	08:31	09:21	09:18	10:35	10:32	20:05	20:11	20:37	20:44	19:52
יוון, אתונה (ק)	06:15	06:21	09:07	09:03	09:49	09:47	11:02	11:00	20:23	20:28	20:54	20:59	20:09
מולדובה, קישינב (ק)	05:30	05:38	08:23	08:17	09:18	09:14	10:34	10:31	20:25	20:33	21:02	21:11	20:13

לוח זמנים לשבת פרשת אמור באה"ק (קדושים בחו"ל) בערים שונות בעולם רכג

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	06:01	06:03	08:43	08:41	09:16	09:14	10:23	10:22	19:01	19:04	19:26	19:29	18:45	19:39
ניו-זילנד, קרייטסצ'רץ' (ח)	07:41	07:34	09:15	09:17	09:58	10:01	10:48	10:51	17:18	17:10	17:51	17:44	16:53	17:58
נפאל, קטמנדו (ח)	05:15	05:19	08:02	07:59	08:38	08:36	09:47	09:45	18:42	18:45	19:09	19:12	18:27	19:23
סינגפור, סינגפור (ח)	06:56	06:56	09:27	09:26	09:57	09:56	10:59	10:59	19:06	19:06	19:29	19:29	18:48	19:39
פולין, ורשא (ק)	04:42	04:52	07:32	07:21	08:41	08:35	09:59	09:56	20:14	20:24	20:58	21:09	20:04	21:29
פרו, לימה (ח)	06:18	06:16	08:38	08:39	09:08	09:09	10:09	10:09	17:53	17:51	18:16	18:15	17:34	18:24
צרפת, ליון (ק)	06:10	06:18	09:03	08:57	09:56	09:52	11:11	11:08	20:57	21:05	21:34	21:42	20:45	21:57
צרפת, פריז (ק)	06:10	06:18	09:02	08:55	10:01	09:57	11:18	11:15	21:18	21:27	21:56	22:06	21:07	22:23
קולומביה, בוגוטה (ח)	05:43	05:43	08:16	08:15	08:46	08:46	09:50	09:49	18:02	18:03	18:26	18:26	17:45	18:35
קנדה, טורונטו (ק)	05:53	06:00	08:46	08:41	09:35	09:32	10:50	10:47	20:32	20:38	21:03	21:11	20:19	21:25
קנדה, מונטריאול (ק)	05:24	05:32	08:17	08:11	09:09	09:06	10:25	10:22	20:12	20:19	20:47	20:55	20:00	21:10
קפריסין, לרנקה (ק)	05:43	05:48	08:33	08:29	09:13	09:10	10:24	10:22	19:37	19:41	20:06	20:11	19:23	20:23
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	04:51	05:02	07:33	07:12	08:56	08:50	10:16	10:12	20:45	20:56	21:33	21:46	20:36	22:09
רוסיה, מוסקבה (ח)	04:19	04:31	06:56	06:26	08:27	08:21	09:48	09:44	20:26	20:38	21:13	21:27	20:18	21:51
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	04:46	04:54	07:39	07:32	08:34	08:30	09:50	09:47	19:42	19:50	20:20	20:28	19:30	20:45
שווייץ, ציריך (ק)	05:50	05:58	08:43	08:36	09:38	09:34	10:55	10:52	20:52	21:00	21:25	21:34	20:41	21:50
תאילנד, בנגקוק (ח)	05:52	05:54	08:31	08:30	09:02	09:01	10:08	10:07	18:36	18:37	19:00	19:01	18:19	19:11

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ טכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואזרב ולסטים וחיזות רעות בדרך ומכל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנינו לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00525
08/05/2016

P.P.

שולם

1949

תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7

הורידו את יישומון

דבר מלכות

מחנות היישומים

